ସେଦିନର
ଶାରଦୀ

[illegible]

ରୋହିତର ଡାଏରୀ

ଚତୁର୍ଥ ପର୍ବ

ଚିତ୍ତରଞ୍ଜନ ଦାସ

ଏସ୍.ବି ପବ୍ଲିକେଶନ୍ସ
ବିନୋଦବିହାରୀ, କଟକ-୭୫୩୦୦୨

ରୋହିତର ଡାଏରୀ

(ଚତୁର୍ଥ ପର୍ବ)

ଲେଖକ : ଚିତ୍ତରଞ୍ଜନ ଦାସ

ପ୍ରକାଶକ :
ନଳିନୀକାନ୍ତ ନନ୍ଦ
ଏସ୍‌ବି ପବ୍ଲିକେସନ୍ସ
ବିନୋଦବିହାରୀ, କଟକ-୨
ପ୍ରଥମ ସଂସ୍କରଣ : ୧୯୮୬

ମୁଦ୍ରଣ :
ସୁବି ପ୍ରିଣ୍ଟର୍ସ
ଦାସ ସାହି
କଟକ-୧୨
ମୂଲ୍ୟ—ପଚିଶ ଟଙ୍କା

ROHITARA DIARY

FOURTH PART

Written by Sri Chitaranjan Das, Published by Nalini Kanta Nanda, SB Publications, Cuttack-2 and Printed at Subi Printers, Cuttack-12.

1st Edition 1986 Price—Rs. **25-00**

ଶ୍ରୀଯୁକ୍ତ ନବକୃଷ୍ଣ ଚୌଧୁରୀ

ଓ

ଶ୍ରୀମତୀ ମାଳତୀ ଚୌଧୁରୀଙ୍କ

—ସିଏ ଦୁହେଁ ଆମ ଅନେକଙ୍କ ପାଖରେ ବାପି ଓ ନୁମା ବୋଲି ପରିଚିତ । ଆମେସବୁ ସେମାନଙ୍କୁ କ'ଣ ଦେଇଛୁ, ତାହା ଅତ୍ୟନ୍ତ ନଗଣ୍ୟ । ମାତ୍ର ସେମାନଙ୍କ ଠାରୁ ଆମେ ଯାହା ପାଇଛୁ, ତାହା ଆମ ଜୀବନରେ ପରଶପଥର ପରି କାମ କରିଛି,—ଆମକୁ ନୂଆ ଆଖି ଯୋଗାଇ ଦେଇଛି । ପାହାଚ ଉଠାଇ ନେଇଛି । ଡାଏରୀର ଏହି ଭାଗଟି ମୁଁ ସେମାନଙ୍କୁ ଉତ୍ସର୍ଗ କରୁଛି ।

ଇଉରୋପରେ ଥିବାବେଳେ ମୁଁ ନିୟମିତ ଡାଏରୀ ଲେଖିଥିଲି । ଇଟାଲୀରୁ ଇସ୍ରାଏଲ୍ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ବିଭିନ୍ନ ଦେଶରେ ଭ୍ରମଣ କଲାବେଳର ଅନୁଭୂତିମାନ ସେଇ ଖାତାରେ ଲିପିବଦ୍ଧ ହୋଇ ରହିଥିଲା । ଦେଶକୁ ଫେରିବା ପରେ ଦିନେ ଅନଗୁଳରେ ସେଇଟି ଚୋରି ହୋଇଗଲା । ତାହା ଅତ୍ୟନ୍ତ ଦୁର୍ଭାଗ୍ୟର କଥା । ତା'ପରେ ଚମ୍ପତିମୁଣ୍ଡାରେ ଜୀବନ-ବିଦ୍ୟାଳୟରେ ମୁଁ ଆଉ କୌଣସି ଡାଏରୀ ଲେଖିନାହିଁ । ସେଠା ପିଲାଙ୍କ ପାଇଁ ଯାହା ଲେଖିଥିଲି, ତାହା 'ଜୀବନ ବିଦ୍ୟାଳୟ' ନାମରେ ଦୁଇ ଭାଗରେ ପ୍ରକାଶ ପାଇଛି ।

ବୋହିତ ଏବେ ମଧ୍ୟ ବାଟ ଚାଲୁଛି । ଅଟକି ଯାଇନାହିଁ । ତେଣୁ ଡାଏରୀ ଲେଖିବା ଏବେ ମଧ୍ୟ ଚାଲିଛି ।

କଟକ — ଲେଖକ

୧ । ୧ । ୪୮

ଜୟତୁ ନବବର୍ଷ !

ଜୀବନରେ ସବୁଠାରୁ ପ୍ରିୟ ଲିପି ମୋର ଦିନଲିପି ହଜାଇଦେବା ଆଜିକୁ ଠିକ୍ ତିନିବର୍ଷ ହୋଇଗଲା । ସେହି ଦିନଠାରୁ ଗୋଟିଏ ପ୍ରକାରର ଅଭିମାନରେ ମୁଁ ଆଉ ଦିନଲିପି ଲେଖିନାହିଁ । ଈଶ୍ୱରଉପରେ କି ହୁଏତ ଆଉ କାହା ଉପରେ ଅଭିମାନ କରିଛି, ସେକଥା ମୁଁ ଜାଣେ ନାହିଁ । ତଥାପି ଗତ ତିନିବର୍ଷ ଧରି ମୁଁ ଯେତେବେଳେ ଦିନଲିପି ହିସାବରେ କିଛି ଲେଖିବା ପାଇଁ ମନ ବଳାଇଛି, ଅତୀତର ସେହି ଗୋଟିଏ ଦିନର ଦୁଃଖଦ ସ୍ମରଣ ମୋର ସବୁ ସାହସକୁ ଭାଙ୍ଗିଦେଇ ଯାଇଛି ।

ମୋତେ ପୁଣି ଲେଖିବାକୁ ହିଁ ହେବ । ଭିତରୁ ପୁନର୍ବାର ଆହ୍ୱାନ ଆସିଛି । ବାହାରୁ ଆସୁଥିବା ଆହ୍ୱାନ ମଧ୍ୟ ଆଦୌ କମ୍ ଶକ୍ତିଶାଳୀ ନୁହେଁ । ପ୍ରତିଦିନ ଆପଣାର ମନୋବିଗ୍ରହର ନିବେଦନ ନକଲେ ଜୀବନର ଦେବତା ଯେପରି ପାଦେ ସୁଦ୍ଧା ଆଗକୁ ଯିବାକୁ ଦେବାଲାଗି ମୋତେ ରାଜି ନୁହେଁ । ପ୍ରତିଦିନର ଅର୍ଜନ ପରିଶୋଧ କରି ନ ଆସିଲେ ଜୀବନର ମହାଜନ ସତେଯେପରି ମୋତେ ଆଉ କୌଣସି କରୁଣା କରିବାକୁ ରାଜି ହେଉନାହିଁ !

ବାହାରର ତାଗିଦା ମଧ୍ୟ ମୋତେ ଅସ୍ଥିର କରି ପକାଉଛି । ଗୁହତଳେ କେତେ ଆଶା ଓ ଆକାଙ୍‌କ୍ଷା ନେଇ ଗୁରବର୍ଷ ତଳେ ଏହି ଦେଶକୁ ଫେରିଥିଲି । ନାନା ଆହ୍ୱାନର ଜବାବ ଦେବାଲାଗି କେତେ ସାମଗ୍ରୀ ସାଇତି ରଖିଥିଲି ! କିନ୍ତୁ କାହିଁ ? ଯେପରି ମୁଁ ନିଜେ ମଧ୍ୟ କ୍ରମେ ଏହି ସମାଜ ଭିତରେ ଆପଣାକୁ ବେଶ୍ ଖାପ ଖୁଆଇ ନେଲିଣି । ଏ ସମାଜର ସବୁକିଛି ସହିଯାଇ ଏଠି ଗୋଟାଏ ସାଆନ୍ତ ହୋଇ ବସିଲିଣି । ଏପରି ହେଲା କିପରି ?

ପ୍ରତ୍ୟେକ ଦିନର ଅର୍ଜନ ଓ ଅନୁଭୂତିର ଅନୁଧ୍ୟାନ ଦେଇ ଆପଣାକୁ ଓ ଆପଣାର ଜଗତକୁ ଚହ୍ନିବାର ସତ୍‌ପ୍ରବୃତ୍ତି ଛାଡ଼ି ଦେଇଥିବାରୁ ହୁଏତ ମୋର ଏହି ଦୁର୍ଦ୍ଦଶା ହୋଇଛି !

୨ । ୧ । ୪୮

ଏ ଦରିଦ୍ରତା ଦୁଷ୍ଟ ସଂସାରରେ ଆଜି ଯେଉଁଠି ଯେତେପ୍ରକାରେ ମଣିଷର ଅସମ୍ମାନ କରାଯାଉଛି, ସବୁଠାରେ ସାହସୀ ମଣିଷର ଗୌରବ ଘୋଷଣା କରି ସେହି ଅସମ୍ମାନର ଜବାବ ଦେବାକୁ ହେବ । ଏହି ଜଗତରେ ମୋର କିଛି

ପାଇବାର ନାହିଁ, ଦେବାର ଅଛି । ଏହି ଜଗତଠାରୁ ମୁଁ ଅନେକ ପାଇଛି । ଲେଖି ପଢ଼ି ନାନା ଜ୍ଞାନ ଓ ନାନାପ୍ରକାର ସାନ୍ନିଧ୍ୟ ମୁଁ ଏହି ଜଗତରେ ରହି ଅର୍ଜନ କରିଛି । ତା'ର ଋଣ ପରିଶୋଧ କରିବାକୁ ହିଁ ପଡ଼ିବ । ମୋର କ୍ଷମତା ଦରକାର ନାହିଁ । ମାନ ବା ପ୍ରଶଂସା ଦରକାର ନାହିଁ । ଜଣେ ମଣିଷ ହିସାବରେ ଏହି ସଂସାରରେ ମୋତେ ଆପଣାର କଥା କହିବାକୁ ହେବ ।

ସେଥିଲାଗି ପ୍ରସ୍ତୁତି ଦରକାର । ଗତ ତିରିଶବର୍ଷର ପ୍ରସ୍ତୁତି ମୋତେ ପ୍ରଧାନତଃ କେବଳ ଗୋଟାଏ ବ୍ୟର୍ଥ ଅଭିନୟ ପରି ଲାଗୁଛି । ଏହି ଅଭିନୟର ଆଡ଼ମ୍ବର ମୋତେ କ୍ରମେ ମାରିମାରି ଦେଉଛି । ସମାଜଠାରୁ ପୁରସ୍କାର ପାଇବାର ଉପ୍ରୋଧରେ ମୋ' ମୁହଁର କଥା ବନ୍ଦ ହୋଇଯାଉଛି । ମୁଁ ଖୁସି ପାଇଯିବାର ଭ୍ରମ କରୁଛି ।

ହୁଏତ ଏହି ଅଭିନୟର ମିଛ ମଞ୍ଚ ଛାଡ଼ି ମୋତେ ପଳାଇଯିବାକୁ ହେବ । ପଛକୁ ଫେରିଯିବାକୁ ହେବ । ଏହି ବଡ଼ ସଭାରୁ ନିଜକୁ ଅପସରାଇ ନେବାକୁ ହେବ । ଯେମିତି ଦୁଇ ହଜାର ବର୍ଷ ତଳେ ଗାଲିଲ-ଉପତ୍ୟକାର ମାନବପୁତ୍ର ବେଳ ଜାଣି ଆପଣାକୁ ଅପସରାଇ ନେଇ ପାରୁଥିଲେ, ଠିକ୍ ସେମିତି । ଭବିଷ୍ୟତର ଜବାବ ବା ପ୍ରତ୍ୟାବର୍ତ୍ତନ ପାଇଁ ଆଜି ନୀରବରେ ପ୍ରସ୍ତୁତ ହେବାକୁ ପଡ଼ିବ । ଆପଣାକୁ ନେଇ ମିଛ ନାଚ ନାଚିବାରେ ଯେତିକି ଶକ୍ତିର ଅପଚୟ ହୋଇଛି, ଏଥର ମୋତେ ପୁଣି ସେତିକି ଶକ୍ତି ସଞ୍ଚୟ କରିବାକୁ ପଡ଼ିବ ।

କେହି ହଠାତ୍ ଦେବତାର ସ୍ତରକୁ ଉଠିଗଲେ ମୁଁ ତାକୁ ଜଣେ ଶକ୍ତିଶାଳୀ ମଣିଷ ବୋଲି କହିବି ନାହିଁ । ଆପଣାପ୍ରତି, ଅପରପ୍ରତି ଓ ଜୀବନପ୍ରତି ଯିଏ ଅପାର ଓ ଅଜସ୍ର ସହାନୁଭୂତି ଅର୍ଜନ କରିପାରିବ, ମୁଁ ତାହାକୁ ହିଁ ଏ ଯୁଗର ସବୁଠାରୁ ବଳବାନ୍ ମଣିଷ ବୋଲି କହିବି ।

୩ । ୧ । ୫୮

ମୋ' ଲେଖିବାର ଅଭ୍ୟାସ କେଉଁଦିନୁଁ ବନ୍ଦ ହୋଇଗଲାଣି । ମନର ସ୍ୱହିଦାକୁ ମାନି ସ୍ଥିର ଓ ଖୁସୀ ହୋଇ କିଛି ପଢ଼ିବାର ଅଭ୍ୟାସକୁ ମଧ୍ୟ ମୁଁ ବଡ଼ ଅବହେଳା କରିଆସିଛି । ଗତ ତିରିଶବର୍ଷ କାଳ ମୁଁ ନିଜକୁ ଯେଉଁ କ୍ଷେତ୍ରରେ ମିଶାଇ ଦେଇଥିଲି, ସେହି କ୍ଷେତ୍ରରେ ଅଧିକ ସମର୍ଥ ଓ ଶକ୍ତିମାନ୍ ହୋଇ ରହିବା ଲାଗି ମଧ୍ୟ ପଢ଼ିବା ଓ ଲେଖିବାର ଅଭ୍ୟାସ ରଖିବା ଏକାନ୍ତ ଆବଶ୍ୟକ । ମଣିଷ ଯୋଉ କ୍ଷେତ୍ରରେ ରହୁ ପଛକେ, ସିଏ ସେହି କ୍ଷେତ୍ରରେ ମୁକ୍ତ ହୋଇ ରହିବା ଉଚିତ । ତାହା ନହେଲେ ସେ ଆପଣାର ବା ଆଉ କାହାର କୌଣସି କଲ୍ୟାଣ କଦାପି କରି ପାରିବନାହିଁ । ଏଠି ମୋର କ୍ଷେତ୍ର ବୋଧହୁଏ ମୋତେ ଘାରି ବାନ୍ଧି

ପକାଇଛି । ମୋର କର୍ମ-ପ୍ରସାର ଏକ ଯନ୍ତ୍ର ହେବା ପରିବର୍ତ୍ତେ ବୋଧହୁଏ ମୋ'ଲାଗି ଏକ ଜଞ୍ଜାଳ ହୋଇପଡ଼ିଛି । ଏହି ଜଞ୍ଜାଳରୁ ମୁକୁଳିବାକୁ ପଡ଼ିବ । ଆପଣାର କ୍ଷେତ୍ର ଓ ଆପଣାର କର୍ମର ମର୍ଯ୍ୟାଦାକୁ ଚିହ୍ନିଲେ ବୋଧହୁଏ ଏହା ସମ୍ଭବ ହୋଇପାରିବ ।

ଏହି ଜଞ୍ଜାଳରୁ ମୁକ୍ତ ହେବାଲାଗି ମୁଁ ଆଜି ଆହୁରି ଅଧିକ ଯୌବନ ଓ ଆହୁରି ଅଧିକ ତାରୁଣ୍ୟଲାଗି ପ୍ରାର୍ଥନା କରୁଛି ।

୪ । ୧ । ୫୮

ଗୁରୁବର୍ଷର ପଥକ୍ଳାନ୍ତି ମୋତେ ବଡ଼ ବ୍ୟାଧିତ କରି ଦେଇଥିବା ପରି ମନେ-ହେଉଛି । ତାହାହିଁ ପ୍ରମାଣ କରିଦେଉଛି ଯେ ମୁଁ ଖୁସୀ ହୋଇ ବାଟ ଚାଲିନାହିଁ । ମନର ଖୁସୀ ଓ ହୃଦୟର ସାବଲୀଳ ବିଚରଣ-ଛନ୍ଦକୁ ହରାଇଦେଇ ମୋର ସବୁ ଜାଣିବା, ଶିଖିବା, ଦେବା ଓ ନେବା ମଧ୍ୟ ବଡ଼ କଷ୍ଟକର ହୋଇପଡ଼ିଛି । କିଏ କ'ଣ ଜାଣିଲା,ଶିଖିଲା,ଦେଲା ବା ନେଲା,ଜୀବନର ବେଦିରେ ସେଗୁଡ଼ାକର ସେତେ ମହତ୍ତ୍ୱ ନରହେ, କିଏ କେତେ ଖୁସୀ ହୋଇ ଜାଣିଲା, ଶିଖିଲା, ଦେଲା ବା ନେଲା, ତାହାରି ଉପରେ ହିଁ ଜୀବନ୍ ମହାନ୍ ବା ମଳିନ ହୋଇଥାଏ । ଯିଏ ଯେତେ ଖୁସୀ ହୋଇ, ଭୟବନ୍ଧନମୁକ୍ତ ହୋଇ ଜୀବନ ବଞ୍ଚେ, ସିଏ ସେତିକି ତେଜସ୍ୱୀ ହୁଏ, ଜୀବନର ପଥଚାରଣା ତା'ର ସେତିକି କ୍ଲାନ୍ତି ହରଣ କରିନିଏ ।

ମୋର ବ୍ୟାଧି ଆପଣାର ବାଟରେ ନଚାଲି ପାରିବାର ବ୍ୟାଧି, ଆପଣା ଖୁସୀରେ ଜୀବନ ନବଞ୍ଚିବାର ବ୍ୟାଧି । ବୋଧହୁଏ ସେଇଥିଲାଗି ଆଜି ଆପଣାକୁ ସବୁଠାରେ ଏପରି ହୀନ, ବଳହୀନ ଓ ଉପବାସୀ ପରି ମନେହେଉଛି । ଆପଣାକୁ ପ୍ରକାଶ କରିବାର ଉତ୍ସାହ ନେଇ ମୁଁ ଗୋଟାଏ ମସ୍ତ ଅଭିନୟ ଭିତରେ ପଶି ଯାଇଥିଲି । ମୋର ତାତ୍କାଳିକ କାର୍ଯ୍ୟକଳାପର ଆଶୁ ଫଳ ଲାଭ କରିବାର ଲୋଭରେ ମୁଁ ମଧ୍ୟ ମନ ଭିତରେ ସେହି ଅଭିନୟର ପୁତଳି ହୋଇ ପଡ଼ିଥିଲି, ପଥ ଭୁଲିଥିଲି । ଗୋଟାଏ ପ୍ରକାରର ମିଛ ଭରସାରେ ମୋର ହାତପାଦକୁ ନାନା ପ୍ରକାର ରଜ୍ଜୁରେ ବାନ୍ଧି ପକାଇଥିଲି । ଆଜି ନିଦ ଭାଙ୍ଗି ଆସୁଛି, ଆଜି ପୁଣି ପଛକୁ ଅନାଇ ମୁଁ ମୋର ଆପଣା ବାଟର ସୂଚନା ପାଇ ପାରୁଛି । ମନଭିତରେ ମାଡ଼ି ଆସିଥିବା ଅମଙ୍ଗା ବାଟଗୁଡ଼ାକ ପୁଣି ଲେଉଟି ଯିବାକୁ ହେବ । ତେବେଯାଇ ମୁଁ ପୁଣି ସ୍ୱପଥରେ ସ୍ୱଚ୍ଛ ହୋଇ ବାଟ ଚାଲିବାର ସୌଭାଗ୍ୟ ଫେରିପାଇବ । ମୋତେ ଆଉ କୌଣସି ପ୍ରକାରର ବୈରାଗ୍ୟ ବ୍ୟାଧିଗ୍ରସ୍ତ କରି ରଖିବ ନାହିଁ ।

୫ । ୧ । ୫୮

ଆପଣାକୁ ଏ କୋଳାହଳରୁ ବଞ୍ଚାଇବାକୁ ହେବ । ଆମେ ବାହାରେ ଯାହାକୁ ଆଦର୍ଶ ବୋଲି କହି ପାଟି କରୁଚୁ, କେବଳ କେତେଟା ରୁଟିନ୍ ଭିତରେ ବାନ୍ଧିହୋଇ ରହିବା ବ୍ୟତୀତ ସେଥିରେ ମୁଁ ଆଉ କିଛି ଦେଖି ପାରୁନାହିଁ ।

କେତେଟା ରୁଟିନ୍‌କୁ ଅନ୍ଧ ଭାବରେ ମାନି ଓ ତାହାକୁ ଉଗ୍ର ଭାବରେ ଅନ୍ୟ ଉପରେ ଲଦି ଦେବାରେ ଆମେ ଯେତିକି ଆତ୍ମସନ୍ତୋଷ ପାଇବାର ଅଭିଳାଷ ରଖିବା, ଆପଣାକୁ ବିକଶିତ କରି ଏକ ମୁକ୍ତ ଓ ପୂର୍ଣ୍ଣ କ୍ଷେତ୍ରରେ ସମର୍ପି ଦେବାର କର୍ତ୍ତବ୍ୟକୁ ଆମେ ସେତିକି ସେତିକି ଅବଜ୍ଞା କରି ଯାଉଥିବା । ଆମ ବ୍ୟାବହାରିକ ଜୀବନରେ professed ଆଦର୍ଶଗୁଡ଼ାକ କେବଳ ଅଧିକରୁ ଅଧିକ ଚତୁର ଭାବରେ ଆପଣାକୁ ଅବଜ୍ଞା କରିବାରେ ହିଁ ଆମକୁ ପ୍ରଶ୍ରୟ ଦେଉଥିବ ।

କେତେଟା ବର୍ଷଭିତରେ କେତେଟା କଥା ଦେଖାଇ ଦେବାର ଦମ୍ଭ ମଣିଷକୁ ଅନେକ ସମୟରେ ବେଶ୍ ଦମ୍ଭ ଦେଇ ରଖେ, ମାତ୍ର ସ୍ଥାୟୀ ଓ ସାର୍ଥକ ଭାବରେ କିଛି ହେଲେ ଦେଖାଇ ପାରେ ନାହିଁ । ଫଳପ୍ରାପ୍ତିର ଅତ୍ୟୁତ୍ସୁକତା ମଣିଷକୁ ବେଶ୍ ଉତ୍ତେଜିତ କରି ରଖେ, ମାତ୍ର ସେ ପଥରୁ ଯେତେ ହୁଡ଼ିଗଲେ ମଧ୍ୟ ତାକୁ ପଥରେ ଚାଲୁଥିବାର ଭ୍ରମରେ ଧରି ରଖିଥାଏ । ରୁଟିନ୍‌ରେ ବାନ୍ଧିହୋଇ ରହିବାର ଆଗ୍ରହ ଗୋଟାଏ ପ୍ରକାର ପ୍ରମତ୍ତତା ଆଣିଦିଏ, ଯାହାଦ୍ୱାରା ମଣିଷ ଅନ୍ୟର ଉଦୟରେ ସହାୟତା କରିବା ତ ଦୂରର କଥା, ଆପଣାର ଉଦୟପଥକୁ ମଧ୍ୟ ବନ୍ଦ କରିଦିଏ ।

ଆପଣାର ବାଟରେ ସତତ ଚାଲିଯିବାକୁ ହେଲେ ଖାଲି ରୁଟିନ୍ ମାନିବାଠାରୁ ଅନେକ ଅଧିକ ବିନୟ ଲୋଡ଼ା, ଆପଣା ଓ ଅପର ଉପରେ ଅନେକ ବିଶ୍ୱାସ ଲୋଡ଼ା, ଆପଣା ଆଉ ଅପରର ଅପରାଧ ବିଷୟରେ ଅନେକ ଉଦାରତା ଲୋଡ଼ା ।

୬ । ୧ । '୫୮

ଜୀବନରେ ଶାନ୍ତି, ମୁକ୍ତି ବା ଉନ୍ନତି କାହାକୁ କହନ୍ତି, ହୁଏତ ମୁଁ ସେକଥା ସ୍ପଷ୍ଟ କରି କହି ପାରିବିନାହିଁ । ମାତ୍ର ମୁଁ ଏତିକି ସୁସ୍ପଷ୍ଟ କରି ଜାଣିଛି ଯେ ମୁଁ ଅଧିକ ଚାହେଁ, ଅଧିକ ଦେବାକୁ ଚାହେଁ ଓ ଅଧିକ ନେବାକୁ ଚାହେଁ । ଆପଣାକୁ ଅଧିକ କରି ଖୋଲିଦେବାକୁ ଚାହେଁ ଓ ଅନ୍ୟପାଖରେ ଅଧିକ କରି ଆଦର ସ୍ଥାନ ପାଇବାକୁ ଚାହେଁ । ମୁଁ ଆଜି ଯାହା ଅଛି, କାଲି ତା'ଠାରୁ ଅଧିକ ହେବାକୁ ଚାହେଁ । ମୋର ଏହି ଅଧିକ ହେବାରେ କୌଣସି ସ୍ୱର୍ଗର କଳ୍ପନା ନାହିଁ । କାରଣ ଏଥିରେ କୌଣସି ପ୍ରକାର ସ୍ଥାୟୀ ଦାନା ବାନ୍ଧି ଅଟକି ଯିବାର ଛଳନା ନାହିଁ । ଏପରି ଏକ ଚାହିଁବାଟାକୁ ଜୀବନରେ ସକଳ ଚାହିଁବାର ଉତ୍ସମୂଳ କରି ରଖିବାଦ୍ୱାରା ମୁଁ ନାନା ମତର estimation ଅନୁସାରେ କେତେଦୂର ମର୍ଯ୍ୟାଦା ଭିତରେ ରହୁଛି ବା ମର୍ଯ୍ୟାଦାର ବାହାରକୁ ଚାଲିଯାଉଛି, ମୁଁ ସେକଥା ନିଜେ ବି ଜାଣି ନାହିଁ । ସେହି ମର୍ଯ୍ୟାଦା ବିଷୟରେ ଅତିସଚେତ ହୋଇ ଆପଣାକୁ ସଙ୍କୁଚିତ କରିଦେବାର ଆବଶ୍ୟକତା ମଧ୍ୟ ମୁଁ କେବେହେଲେ ଅନୁଭବ କରିନାହିଁ ।

ସେତକ ମୋର ଗୁଣ, ସେତକ ମୋର ଦୋଷ । ମୁଁ ଆପଣାକୁ ଯେତକ ନରୀକ୍ଷଣ କରୁଚ, ଆପଣାଭିତରୁ ବାହାରଯାଇ ମୁଁ ଯେତକ ଆପଣାକୁ ତଉଲିବାକୁ ଯାଉଚ, ମୁଁ ଏହ କଥାଟା ସେତକ ସେତକ ଅଧିକ ଅନୁଭବ କରୁଚ ।

ଏହ ଅଧିକ ଗ୍ରହିବାକୁ ହିଁ ମୋର ସବୁ ଶାନ୍ତ, ମୁକ୍ତ ଓ ଉନ୍ନତର ସ୍ୱୀକାର୍ଯ୍ୟ ପରଚୟ ପନ ବୋଲି ଜାଣୁଚ । ମୋର ଦେହ, ମନ ଓ ହୃଦୟ ଦେଇ ଏହ ଅଧିକକୁ ମୁଁ ଆହୁର ଅନୁଭବ କରବାକୁ ଚାହୁଚ । ଅଧିକ ସମୀପବର୍ତ୍ତୀ ହୋଇ, ଅଧିକ ଜାଣି, ଅଧିକ ଦେଇ ଓ ନେଇ ମୁଁ ତାକୁ ଅନୁଭବ କରୁଚ । ମୋତେ କାଣିବାର ଆଉ ଯାହା ସଙ୍କେତ ସିଏ ମୋ'ଠାରୁ ପାଉଚ, ସେହସବୁ 'ଉପଲକ୍ଷଣରୁ ସିଏ ମୋତେ ବୁଝିବାକୁ ବା କଳିବାକୁ ଚାହୁଚ, ମୋ' ଜୀବନର ସବୁଠାରୁ ବଡ଼ ଲକ୍ଷଣ ବିଷୟରେ ସେ ଯେପର କେବେହେଲେ ବିସ୍ମୃତ ହୋଇ ନଯାଉ ।

୭ । ୧ । ୪୮

ଗତ ଛଅଦନର ଲିପି ମୁଁ କେବଳ ଆପଣା ବିଷୟରେ ଲେଖିଚ । ଏକଥା ହଠାତ୍ ହୁଏତ ଏକ ଆତ୍ମକେନ୍ଦ୍ରୀ ମନର ସୂଚନା ଦେଉଥିବ । ମୁଁ କଣ ଆପଣା ବ୍ୟତୀତ ସଂସାରରେ ଆଉ କିଛି ଦେଖି ପାରୁନାହିଁ କି ଅନୁଭବ କରୁନାହିଁ କି ଅନୁଭବ କରୁନାହିଁ ? ମୋ' ଜୀବନ ଉପରେ କଣ ବୃହତ୍ତର ଜୀବନ ଓ ଜଗତର କୌଣସି ଆହ୍ୱାନ ଆପଣାର ଆଘାତକୁ ଅନୁଭୂତ କରାଇ ପାରୁନାହିଁ ? ଏଇଟାକୁ ବି କଣ ବ୍ୟାଧିତହୋଇ ପଡ଼ିବାର ଗୋଟାଏ ସଙ୍କେତ ବୋ'ଲି କୁହାଯାଇ ପାରବ ?

ଆପଣାକୁ ଦେଖି ଓ ଜାଣି କିଛି ଲେଖି ରଖିବାକୁ ମୁଁ ଅନେକ ଦନରୁ ଭୁଲି ଯାଇଥିଲି । ତେଣୁ ଆଜି ଆପଣା ପାଖରେ ଆପଣାକୁ ଟିକଏ ଟିକଏ ଅଚହ୍ନା ପର ବି ମନେହେଉଚ । ଆପଣାକୁ ଠିକ୍ ଠିକ୍ କଳି ପାରୁଥିବା ଯାଏ ଓ ଆପଣାର ଗତିବେଗକୁ ଅନୁଭବ କର ପାରୁଥିବା ଯାଏ ମଣିଷ ନର୍ଭୟ ଓ ମୁକ୍ତ ଭାବରେ ସଂସାର ଭିତରେ ପ୍ରବେଶ କରପାରବ, ସଂସାର ବିଷୟରେ ନିଜର ମତ ଦେଇପାରବ ଓ ଆପଣାର ମାପକାଠିରେ ସଂସାରର ଗତିକୁ ମଧ୍ୟ ମାପିପାରବ । ନଜକୁ ଦେଖିବାର ଆପଣା ପଦ୍ଧତରେ ଅବହେଳା କର ମୁଁ ମୋର ସଂସାର ଦେଖିବା ପଦ୍ଧତିଟିକୁ ମଧ୍ୟ କଣ୍ଟିତ୍ ପାଶୋର ପକାଇଚ ।

ତେଣୁ ବର୍ତ୍ତମାନ କେତେଦନ ସକାଶେ ମନଟା ଯେ ସ୍ୱତଃ ଆତ୍ମତୋମୁଖୀ ହୋଇ ରହବ, ଏଥିରେ କ୍ଷୁନ୍ନ ହେବାର କୌଣସି କାରଣ ନାହିଁ । ଆପଣାର ଗଭୀରତମ ତଳକୁ ଯାଇ ସିଏ ଆଗ ଆପଣାର ସକଳ କୃତ ଓ ବିକୃତ ସହତ ନବିଡ଼ ପରଚୟ ଲାଭ କରବ । ତେବେ ଯାଇ ଉପଯୁକ୍ତ ଶ୍ରଦ୍ଧା ନେଇ ସେ ନଜକୁ ସଂସାର ଭିତରେ ବାହାର କରନେଇ ପାରବ ଓ ସଂସାରର ଭୂମି ଉପରେ ଆପଣା ଭିତରର

ନାନା ଅହ୍ୱାନ ଓ ଆବାହନର ବସ୍ତୁର କରପାରବ । ଆଜର ଏହ ଏକଦେଶୀ କେନ୍ଦ୍ରାନୁସାରଣୀ ପ୍ରବୃତ୍ତି ଯାଇ ମନର ସମ୍ପ୍ରସାରଣୀ ଉତ୍ସାହ ତା'ର ସ୍ୱାଭାବିକ ସ୍ଥିତରେ ଚାଲେ ଆସିବ ।

୮ । ୧ । ୪୮

ଆପଣା ଉପରକୁ ମୁ କେବେହେଲେ ଏତେବେଶୀ ନିର୍ଭରଶୀଳ କରିନଥିଲି । ଅନ୍ତତଃ ଅନେକ ଅବହେଳା କରି ନଥିଲି । କର୍ମ ଜଞ୍ଜାଳର ଜାଲ ମୋତେ ଘେରି ବାନ୍ଧି ପକାଇଥିଲା । ତାହାର ପାଶ ଭିତରେ ପଡ଼ି ମୁଁ ବାହାର ଜଗତକୁ ଦେଖି ପାରୁ ନଥିଲି, ସତ୍ୟକୁ ଦେଖି ପାରୁନଥିଲି, ଆପଣାକୁ ମଧ୍ୟ ଦେଖି ପାରୁନଥିଲି । ମଣିଷର କର୍ମନ୍ତତ ବ ଅନେକ ସମୟରେ ମଣିଷକୁ ମୋହରେ ପକାଇଦଏ, ତାକୁ ଗୋଟାଏ ପ୍ରକାର negative ଏକାଗ୍ରତା ଆଣିଦଏ, ତାକୁ ବେଶ୍ ଉତ୍ତେଜନା ଓ ସାନ୍ତ୍ୱନା ଦେଇ ରଖିଥାଏ । ମାତ୍ର ଇଏ କର୍ମଯୋଗର ସ୍ଥିତ ନୁହେଁ । କର୍ମ କେବଳ ଆପେକ୍ଷିକ, କେବଳ ଦ୍ୱାରସ୍ୱରୂପ । ମୁକ୍ତ କରାଇ ଦେବାରେ ହିଁ କର୍ମର ସାର୍ଥକତା ରହିଚ, ବାନ୍ଧି ପକାଇବାରେ ନୁହେଁ । କର୍ମକୁ କଦାପି ଏକ ସାଧ୍ୟ ବୋଲି ମାନି ନିଆଯାଇ ପାରିବନାହିଁ । ତା' ନହେଲେ ଜୀବନର ଯାବତୀୟ ଆନନ୍ଦ କେବଳ ଅନ୍ଧାର ଓ ଅହଙ୍କାରରେ ଦୂଷିତ ହୋଇ ପଡ଼ିବ । କର୍ମସହିତ ଜ୍ଞାନ ଓ ଭକ୍ତି ରହିଥିବା ଦରକାର, ନଚେତ୍ କର୍ମଯୋଗ କେବଳ ଏକ ଭୋଗରେ ହିଁ ପରିଣତ ହୋଇଯିବ ।

ଆପଣାର କର୍ମପଥରେ ମୁଁ ବେଳେବେଳେ ଏକମୁହାଁ ହୋଇ ଚାଲି ଯାଉଥିଲି । ମନର ଉତ୍ସାହରେ ଅନେକ ସମୟରେ ଜ୍ଞାନ ଓ ଭକ୍ତିର ଭଣ୍ଡାର ମୋ' ଲାଗି ବନ୍ଦ ହୋଇ ଯାଉଥିଲା । ସେଇଥିଲାଗି ଉତ୍ସାହରେ ମୁଗ୍ଧ ଓ ଅନ୍ଧ ହୋଇ ମୁଁ ମୋ ଦୃଷ୍ଟିର ସମଗ୍ରତାକୁ ହରାଇ ବସୁଥିଲି । ଯିଏ ସମଗ୍ରତା ହରାଏ, ସେଇ ବାନ୍ଧିହୋଇ ପଡ଼େ । ସମଗ୍ର ଦେବଯାନର ଉପାସନା କରିବାକୁ ଆସିଥିବା ଭକ୍ତ ପିତୁଳା ଭିତରେ ବାନ୍ଧି ହୋଇପଡ଼ିଲା ପରି । ଭକ୍ତିଶାସ୍ତ୍ରରେ ଆର୍ତ୍ତ ବା ଆତୁର ଭକ୍ତିର ଉଲ୍ଲେଖ ଅଛି । କର୍ମଯୋଗର ଶାସ୍ତ୍ରରେ ମଧ୍ୟ ହୁଏତ ଆର୍ତ୍ତ ବା ଆତୁର କର୍ମର କଳ୍ପନା କରାଯାଇ ପାରିବ । ଜୀବନର ଏହି ଆର୍ତ୍ତ ହୋଇ ବୁଲିବାର ଭ୍ରମ କ୍ରମେ ମୋ ହୃଦୟରୁ ଖସିପଡ଼ୁ । ହୃଦୟ ଭିତରେ ଯେତେପ୍ରକାର ସାନ୍ତ୍ୱନା ବା ଅହଙ୍କାରର ଗଣ୍ଠି ପଡ଼ିଛି, ସେଗୁଡ଼ାକ ସବୁ ଫିଟିଯାଉ । ଜ୍ଞାନ ଓ ଭକ୍ତିର ମାଧୁରୀ ମିଶି ମୋର କର୍ମ ଓ କର୍ମକ୍ଷେତ୍ରକୁ ସମଗ୍ର ମଧୁର କରିଦେଉ ।

୯ । ୧ । ୪୮

'ଅନୀଶୟା ଶୋଚତି ମୁହ୍ୟମାନଃ',—ଶ୍ୱେତାଶ୍ୱତର ଉପନିଷଦର ଏଇ ଧାଡ଼ିକ ବର୍ତ୍ତମାନର ପିଲାମାନଙ୍କୁ ବୁଝାଇ ଆସିଲି । ପ୍ରଭାତର ଏହି ପ୍ରଥମ ବେଳାଭୂମି ଉପରେ ବସି ମୁଁ ସେଇ ପଦକର ଧ୍ୱନି ମୋର ଅନ୍ତର ଭିତରେ

ଶୁଣିବାକୁ ପାଉଚି । ସଂସାରର ତଳଡାଳରେ ବସି ଫଳ ଖାଇବାକୁ ହିଁ ପଡ଼ିବ, ଜୀବନର ନାନା କାମନାବାସନାକୁ ଧରି ରହିବାକୁ ପଡ଼ିବ, କିନ୍ତୁ ତଥାପି ଉପର ଡାଳରେ ବସିଥିବା ସାଥୀ ଚଢ଼େଇଟି ସହିତ ସଂଯୋଗସୂତ୍ର ବଳବତ୍ତର ରହିଥିଲେ ହେଲା ! ମୁଁ ଭୋଗ କରୁଚି, ଆଶାନିରାଶାର ଉତ୍ସାହ ଓ ଆଲୋଡ଼ନ ଭିତରେ ମୁଁ ଜୀବନର ରସ ଆସ୍ୱାଦନ କରୁଚି । ଏହାକୁ ମୁଁ ପତନ ବୋଲି କହିବି ନାହିଁ । ଏଠି ପାଞ୍ଚ ଇନ୍ଦ୍ରିୟର ଦ୍ୱାର ଖୋଲିଦେଇ ପ୍ରାଣ ବଞ୍ଚିବାକୁ ମୁଁ ପାପ ବୋଲି କହିବି ନାହିଁ । କିନ୍ତୁ ଉପର ଡାଳର ଚଢ଼େଇଟି ସହିତ ସୂତ୍ର ଲାଗି ରହିଥିବା ଦରକାର । ଏହି ସୂତ୍ର ଛିଡ଼ିବାଟା ହିଁ ପତନ, ଜୀବନରେ ସବୁ ପାପର ମୂଳ ଏ । ଉପର ସହିତ ସୂତ୍ର ଛିଡ଼ିଗଲେ ଜୀବନ ମୁହ୍ୟମାନ ହୋଇଯାଏ, ବୁଦ୍ଧି ବିବଶ ହୋଇ ନାନା ଶୋଚନାରେ ପଡ଼ିଯାଏ । ଏବଂ ତାହାହିଁ ସବୁ ଦୁଃଖର ମୂଳକାରଣ ହୁଏ ।

ଆଜି ମୋ' ଅନ୍ତର ଭିତରେ ଏତେ ଏତେ ଦୁଃଖ କାହିଁକି, ଏ ଅନୁଶୋଚନା ଓ ମୁହ୍ୟମାନତା କାହିଁକି ? ହୁଏତ ସ୍ୱାଦୁ ଚାଖିବାର ଆଗ୍ରହରେ ଉପର ଚଢ଼େଇଟି ସହିତ ମୋର ସୂତ୍ର ଛିଡ଼ିଯାଇଚି । ସିଏ ଉପରେ ଥାଇ ମତେ ଦେଖୁଚି, ଆପେ କିଛି ନକରି ଖାଲି ମୋ'ର ସାକ୍ଷୀ ହୋଇ ବସିଚି । ଜୀବନର ନାନା ପ୍ରେରଣାକୁ ମୋ'ର ଦ୍ୱାରା ପ୍ରତିପନ୍ନ କରୁଚି, ହୁଏତ ତାହାର ସ୍ପର୍ଶ ମୋତେ ଏବେ ସ୍ପନ୍ଦନ ଦେଇ ପାରୁନାହିଁ । ସେଇଥିଲାଗି ଏ ଦୁର୍ବଳତା, ସେଇଥିଲାଗି ବି ଆପଣା ପ୍ରତି ଏ ଦାରୁଣ ବିରକ୍ତି ଓ ବୈରାଗ୍ୟ ।

ବୈରାଗ୍ୟ ମୋର ବାଟ ନୁହେଁ । ଉପର ଡାଳଟି ସହିତ ସୂତ୍ର ଯୋଡ଼ିପାରିଲେ ଜୀବନର ନାନା ଅନୁରାଗ ଭିତରେ ହିଁ ମୁଁ ବାଟ ପାଇବି, ଆପଣାର ସ୍ୱକୀୟ ଭୂମି ଉପରେ ମୁଁ ଆପଣାକୁ ଆବିଷ୍କାର କରିପାରିବି ।

୧୦ । ୨ । ୪୮

ମନ କ୍ରମେ ସବୁ ଆଦର୍ଶରୁ ଛୁଟି ଛୁଟି ଆସୁଚି । ଆପଣା ଧର୍ମରେ ଅର୍ଥାତ୍ ଆପଣା ବାଟରେ ଯିବାକୁ ମୁଁ ସତେଅବା ସବୁ ଆଦର୍ଶର ସାମାନ୍ୟ ଭୂମି ବୋଲି ଅନୁଭବ କରୁଚି । ଜଣଙ୍କର ଆଦର୍ଶକୁ ଯେଉଁଠି ଯେତେଭାବରେ ଆଉ ପାଞ୍ଚଜଣଙ୍କ ଉପରେ ନାନାପ୍ରକାରେ ଜୋର୍ ଦେଖାଇ ମାଡ଼ିଦେବାର ଦମ୍ଭ କରାଯାଇଚି, ସେଠି ଆଦର୍ଶ ହିଁ କ୍ଷୁଣ୍ଣ ହୋଇଛି । ବାଟ ମଧ୍ୟ ଦୂଷିତ ହୋଇଯାଇଚି, ଜୀବନରଚନା କରିବାର ବା ଜୀବନକୁ ଜାଣିବାର ପ୍ରଚେଷ୍ଟା ବି ସେଠି ଖାଲି ବଦଳି ଯାଇଚି । ସେଥିଲାଗି ସଂସାରରେ ଏତେଏତେ ଆଦର୍ଶର ଢୋଲ ପିଟା ହେଉଥିଲେ ମଧ୍ୟ ଆଜି ମଣିଷ ପାଖରେ କୌଣସି ସୁନ୍ଦର ଆଦର୍ଶ ନାହିଁ, ବାଟ ଚାଲିବା ଲାଗି ସେ କୌଣସି ସୁନ୍ଦର ସନ୍ଧାଣି ପାଇନାହିଁ ।

କୌଣସି ଗୋଟିଏ ଆଦର୍ଶକୁ ଜୀବନର ସାରସୂତ୍ର କରି ରଖିବାରେ ମଣିଷ ଭିତରେ ଉତ୍ତେଜନା ପାଏ, ତାହାକୁ ସେ ଆଗକୁ ଯିବାର ଏକ ଶୁଭ ସଙ୍କେତ ବୋଲି ଭ୍ରମ କରେ । କିନ୍ତୁ ତଦ୍ଦ୍ୱାରା ସେ ଆପଣାକୁ ହରାଇବସେ ଆପଣାକୁ ନେଇ ସେ କିଛି ଆବିଷ୍କାର କରି ପାରେନାହିଁ । ସେ କେବଳ ପଛରେ ଗୋଡ଼ାଏ, କିଛି ପାଏ ନାହିଁ । ସେ କେବଳ ଅନ୍ଧ ହୁଏ, କିଛି ସୃଷ୍ଟି କରି ପାରେ ନାହିଁ । ବାହାରେ ଯେତେ ଗ୍ରନ୍ଥଭିତରେ ଜୀବନର ଧର୍ମକୁ ଧରାଇ ଦେଖାଇବାର ଚେଷ୍ଟା କଲେ ମଧ୍ୟ, ସଂସାରରେ ଯେତେ ମଣିଷ ସେତେ ଧର୍ମ ବୋଲି ଆମକୁ ଅବଶ୍ୟ ସ୍ୱୀକାର କରିବାକୁ ପଡ଼ିବ । ବାହାରକୁ ଦେଖିବାକୁ ଯିଏ ଯେତେ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ବାଟ ମାନି ନେଇଥିଲେ ମଧ୍ୟ ଆମ ପ୍ରତ୍ୟେକଙ୍କର ଅନାବିଷ୍କୃତ ବାଟକୁ ଆପଣା ଆପଣା ରୀତିରେ ଆବିଷ୍କାର କରିବା ହେଉଛି ଜୀବନର ଅସଲ ବାଟ ।

ଯେତେବେଳେ କୌଣସି ଆଦର୍ଶ ମଣିଷ ଉପରେ ଲଦିହୋଇ ବସିବାର ଉଗ୍ରତା ଦେଖାଏ, ସେତିକିବେଳେ ହିଁ ଆଚାରର ଅତ୍ୟାଚାର ଆରମ୍ଭ ହୁଏ । କ୍ରମେ ମଣିଷ ମରିଯାଏ, ବିଚାରର ନାମରେ ନାନାବିଧ ମୋହସୂତ୍ରର ସୃଷ୍ଟି ହୁଏ । ଆନନ୍ଦ ନାମରେ ନାନା ଉପଚାରରେ କେବଳ ଉତ୍ତେଜନାର ସୃଷ୍ଟି ହୁଏ । ଆଦର୍ଶକୁ ଆଗରୁ ପଡ଼ିଥିବା ଗୋଟାଏ ସୁଗମ ପଥ ବୋଲି ମନେକରି ମଣିଷ ଆପଣା ବାଟକୁ ଛାଡ଼ି ସେଇଥିରେ ପଳାଇଯାଏ । ଆପଣାର ବାଟକୁ ଫାର୍କି ଦିଏ ।

୨୬ । ୧ । ୫୮

ମୁଁ ନିଜ ଜୀବନରେ ବୋଧହୁଏ ସବୁ ଜିନିଷକୁ postpone କରିଆସୁଛି । ସେଥିଲାଗି ପ୍ରଧାନତଃ ପ୍ରସ୍ତୁତ ହେବାରେ ହିଁ ମୋର ଦିନ ଚାଲିଯାଉଛି । ଆପଣାକୁ ଜାଣିବା ଓ ବୁଝିବା ହିଁ ସାର ହେଉଛି, କିନ୍ତୁ କୌଣସି ବିଶେଷ କ୍ଷେତ୍ରରେ ଆପଣାକୁ ନେଇ କିଛି କରି ହେଉନାହିଁ । ଆଜି ବସିବସି ସେଇକଥା ଭାବୁଥିଲି ।

ଅଧ୍ୟୟନ ଅନେକ କରିଛି, ତଥାପି ଜୀବନରେ ଆହୁରି ଅନେକ ଅଧ୍ୟୟନ ଦରକାର । ଗତ ଚାରିବର୍ଷ ହେଲା ମୁଁ କୌଣସି ବିଧିବଦ୍ଧ ବିଷୟରେ ବିଧିବଦ୍ଧ ଭାବରେ କିଛି ପଢ଼ିନାହିଁ । ତେଣୁ ଆପଣାର ସଂସାରଭିତରେ ଆପଣାକୁ ହଠାତ୍ ବଡ଼ ଅପରିଚିତ ପରି ଲାଗୁଛି । ମୋର ମନ, ହୃଦୟ ଓ ବିଚାରକୁ ଆଉ ପାଞ୍ଚଜଣଙ୍କ ଆଗରେ ଦେଇ ପାରିବାର ଶୈଳୀ ବେଳେବେଳେ ହଜି ଯାଇଥିଲା ପରି ମନେହେଉଛି । ପ୍ରତ୍ୟେକ ଦିନ ମୁଁ ଯଦି କିଛି ପଢୁଥାନ୍ତି ବା ଲେଖୁଥାନ୍ତି, ତେବେ ଏପରି ହେଉନଥାନ୍ତା । ପ୍ରତ୍ୟେକ ଦିନ ନାନା ନୂଆ ବିଚାରକୁ ଗ୍ରହଣ କରି ଓ ଆହୁରି ଅନେକ ବିଚାରକୁ ଭାଷାରେ ଫୁଟାଇ ଦେଇ ମୁଁ ଆପଣାଭିତରେ ଏକ ବିକାଶର ବେଗ ଅନୁଭବ କରୁଥାନ୍ତି ।

ତଥାପି ଏହି postpone କରିଦେବା ମୋତେ ନିରାଶ କରି ଦେବନାହିଁ । ମୋର ବେଳ ସରିଗଲା, ମୁଁ କିଛି କୋଉଠି ଦେଇ ପାରିଲି ନାହିଁ, ଏହିପରି ଏକ ଶଙ୍କା ମୋତେ କଦାପି ମ୍ଳାନ କରି ପକାଇ ନାହିଁ । ଜୀବନରେ ମୁଁ ଅନେକ ପାଇଛି, ପ୍ରତିଦିନ ମଧ୍ୟ ପାଉଛି, ଯାହାର ଟିପ୍ପଣିକୁ କୌଣସି କାଗଜରେ ଲିପିବଦ୍ଧ କରି ରଖି ହେବନାହିଁ । ମୋର ସ୍ନେହ ଯେତେ ଛୋଟିଆ ହେଉ ପଛକେ, ମୁଁ ସେଠି ଆପଣାକୁ ନାନାଭାବରେ ମଣିଷ ପାଖରେ ଦେଇ ଚାଲିଛି, ଯେଉଁ ଦେବାର କାହାଣୀକୁ କି କୌଣସି ଭାଷା ଲିପିବଦ୍ଧ କରି ରଖି ପାରିବ ନାହିଁ । ଭିତରେ ଅନେକ ବିଶ୍ୱାସ ରହିଛି ଯେ ଦିନେ ଆପଣାକୁ ସାମର୍ଥ୍ୟ କରି ଦେଇ ପାରିବାର ଓ ଆପଣା ଭିତରେ ସମଗ୍ର ଜୀବନକୁ ସାମର୍ଥ୍ୟ କରି ଗ୍ରହଣ କରି ପାରିବାର ଉତ୍ସବଦିନ ମୋର ବି ଆସିବ । ମୁଁ ବି ଦିନେ ମୋର ଆପଣା ସ୍ନେହକୁ ଆବିଷ୍କାର କରିନେବି । ସେହି ଆବିଷ୍କାରର ପ୍ରସ୍ତୁତି ମୋତେ ଆଜିଯାଏ ଚିରଶିଶୁ କରି ରଖିଛି ।

୨୩ । ୨ । ୫୮

ଆଜି ଫେରିଯିବାକୁ ଏତେ ଭୟ ଲାଗୁଛି କାହିଁକି ? ମୋର ଭୟ ହେଉଛି ଯେ ମୋର ବ୍ୟତିକ୍ରମଗୁଡ଼ାକ ଦେଇ ହୁଏତ ସଂସାର ମୋତେ ଦେଖୁଛି ଓ ମୋର ବିଚାର କରୁଛି । କିନ୍ତୁ ମୁଁ ନିଜେ ତ ମୋତେ ଭଲକରି ଜାଣେ; ମୋର ଭଲ ଓ ଭୁଲଗୁଡ଼ାକୁ ମୁଁ ଅତି ଘନିଷ୍ଠ ଭାବରେ ଜାଣେ । ଅଜ୍ଞାନତା ହିଁ ମଣିଷକୁ ଲାଜ ଦିଏ, ମ୍ଳାନ କରି ରଖେ । କିନ୍ତୁ ମୋତେ ଲାଜ ମାଡ଼ୁଛି କାହିଁକି ?

ସଂସାର ଆଖିରେ କେବଳ ଭଲ ଦେଖାଯିବାକୁ ମୁଁ ଆପଣାକୁ ସଜାଇବି, ଏପରି ଏକ ମ୍ଳାନ ଲାଳସା ମୋର ବାଟ ଚାଲିବାର ଗୌରବକୁ ଦଂଶନ କରି ପକାଉଥିଲି କି ? ଜୀବନରେ କିଛି ହେବାଟାକୁ ଗୌଣ କରି ଜୀବନରେ କିଛି ଦେଖାଇ ହେବାଟାକୁ ମୁଁ କେବେ ମୁଖ୍ୟ କରି ପକାଇଥିଲି କି ? ହୁଏତ ସେଇଥି ଲାଗି ଆଜି ଏତେ ଲାଜ ଲାଗୁଛି । ସାମାଜିକ ସଙ୍କୋଚର ଏକ ମ୍ଳାନ Super-Ego କୁ ମୁଁ ନିଜ ମନ ଭିତରେ ଗୋଟାଏ ଦେବତାର ଆସନରେ ନେଇ ବସାଇ ପକାଇଲିଣି କି ?

ଜୀବନରେ ମୁଁ ଭୁଲ ଓ ଭଲ ଉଭୟକୁ ସ୍ୱୀକାର କରି ଆସିଛି । ଆପଣାର ଗୁଣକୁ ମୁଁ ଯେତିକି ଗୌରବ ଦେଇଛି, ସେତିକି ସହାନୁଭୂତି ଦେଇ ଆପଣାର ଦୋଷ ଓ ଅଭାବଗୁଡ଼ାକୁ ମଧ୍ୟ ଦେଖିବାର ଚେଷ୍ଟା କରିଛି । ବାଟ ଚାଲିବାରେ ମତେ ଅନେକ ଥର ଝୁଣ୍ଟିବାକୁ ହୋଇଛି, ମୁଁ ତଥାପି ଦୁର୍ବଳ ମଣିଷ ପରି ହାହାକାର ପ୍ରାର୍ଥନାରେ କୌଣସି ସବଳ ଦେବତାର ପୁଚ୍ଛ ଧରି ପାରିହୋଇ ଯିବାର ଅଭିନୟ କରିନାହିଁ । ସେହି ମାର୍ଗ ହିଁ ମୋର ମାର୍ଗ;—ଆଗକୁ ଚାଲିବା,—ସବଳ ହୋଇ ଆଗକୁ ଚାଲିବା ମୋ' ଜୀବନର ଧର୍ମ । ଏହାଭିତରେ କୌଣସି ପ୍ରକାର

ସଙ୍କୋଚ ବା ଶଙ୍କାର ପ୍ରମାଦ ନପଶୁ । କୌଣସି ଆଦର୍ଶ ପାଇଁ ଆପଣାକୁ ସଙ୍କୁଚିତ କରି ନୁହେଁ, କୌଣସି ଅସଭ୍ୟ ପ୍ରଭୁଲାଗି ହନ୍ତସନ୍ତ ହୋଇ ନୁହେଁ, ବାରବାର ଅଟକଯାଇ ତଥାପି ବାରବାର ଠିକ୍ ବାଟ ଅର୍ଥାତ୍ ଆପଣା ବାଟରେ ଚାଲିବାକୁ ମୁଁ ମୋର ଜୀବନର ବ୍ରତ ରୂପେ ଧରି ରଖିଥାଏ ।

୧୪ । ୧ । ୪୮

ହଠାତ୍ ଦୁଆରଟାକୁ ଆଉଜେଇ ଦେଇ ଘର ଭିତରେ ଚୁପ୍‌ଚାପ୍ ବସିଗଲା ପରି ମନେହେଉଛି । କବାଟର ଫାଙ୍କ ଦେଇ ବାହାରର ବ୍ୟାପ୍ତିକୁ ମୁଁ ବେଶ୍ ଅନୁଭବ କରି ପାରୁଛି । ବାହାରର ବିରାଟ ଇଙ୍ଗିତ ମୋତେ ଡାକନେବାକୁ ଚାହୁଁଛି । ଅନ୍ତର ଭିତରେ ତା'ର ଚାହାଁ ଇହାହିଁକୁ ମୁଁ ବେଶ୍ ଅନୁଭବ କରି ପାରୁଛି । ତଥାପି ଘର ଭିତରେ ଗୋଟାଏ କୋଉ କୋଣ ବା କୋଉ ଆସ୍ଥାନରେ ଏକଛତ୍ର ଉପଭୋଗୀ ହୋଇ ରହିବାର ଲୋଭ ମୋତେ ଘରଭିତରୁ ବାହାରକୁ ଯିବାକୁ ଦେଉନାହିଁ । ପ୍ରତ୍ୟେକ ମଣିଷ ଲାଗି ତା'ର ଆପଣାର କ୍ଷେତ୍ର ରହିବା ଦରକାର, କିନ୍ତୁ ସେହି କ୍ଷେତ୍ରର ଆୟତନ ଭିତରୁ ସ୍ୱଚ୍ଛନ୍ଦ ଓ ସହଜ ଭାବେ ବାହାର ବୃହତ୍ତର ଅନୁଭୂତ ଲାଭ କରିବାର ସ୍ୱାଧୀନତା ବି ତାର ରହିବା ଉଚିତ । ଯଦି କୌଣସି କ୍ଷେତ୍ରର ଆୟତନ ମଣିଷକୁ ନାନା ପ୍ରକାର ଲୋଭର ରଜ୍ଜୁରେ ବାନ୍ଧି ରଖିବାକୁ ଆରମ୍ଭ କରେ, ତେବେ ସେହି କ୍ଷେତ୍ରକୁ କଦାପି ଏକ ଯଥାର୍ଥ ସମର୍ପଣ କ୍ଷେତ୍ର ବୋଲି କୁହାଯିବ ନାହିଁ, ଏକ ବନ୍ଧନ କ୍ଷେତ୍ର ବୋଲି କୁହାଯିବ ।

ଆପଣାକୁ ସମର୍ପି ଦେଇ ମୁକ୍ତି ପାଇବ ବୋଲି ଯେଉଁ କ୍ଷେତ୍ରକୁ ଆସିଥିଲି, ତାହା ଯେପରି ମୋତେ ଭାରି ବାନ୍ଧି ପକାଇଲା ପରି ଲାଗୁଛି । ନାନାପ୍ରକାର ଅହମିକା ଆଉ ଫଳ ଲାଳସାର ଅସ୍ଥିରତା ମୋତେ ଅନେକପ୍ରକାରେ ବାନ୍ଧି ପକାଇ-ଲାଣି । କେତେଆଡ଼ୁ କେତେ ଖଣ୍ଡ ଆଦର୍ଶର ଭାଗିଦା ମୋ' ଜୀବନର ବେଗ ଆଗରେ ବନ୍ଧ ପକାଇ ଦେଲାଣି । ମୁଁ ଆଜି ଏଇଥିପାଇଁ ଦୁଃଖ ପାଉଛି । କୌଣସି ଗୋଟାଏ କାରଖାନାରେ ଆଜି ନିଜକୁ ଗୋଟାଏ ମଜୁରିଆ ପରି ମନେହେଉଛି, ଅପରର କୌଣସି ବାହୁମାରେ ଆପଣାକୁ ଏକ mercenary ପରି ଲାଗୁଛି ।

ମୋର କବାଟ ମୋତେ ନିଜକୁ ହିଁ ଖୋଲିବାକୁ ପଡ଼ିବ । ସେପାଖର ସ୍ପନ୍ଦନ ମୁଁ ପାଇଛି, ତେଣୁ ଆପଣା ଘର ଭିତରେ ଆଉ ବସିରହି ମୋତେ କଦାପି ଭଲ ଲାଗିବ ନାହିଁ । ମୁଁ ଯୋଉଠି ରହିବି, ସେଠି କୌଣସି ଖଣ୍ଡଆଦର୍ଶ ଲାଗି କୌଣସି gambling ହେବ ନାହିଁ, ସଭିଙ୍କର ଆନନ୍ଦ ଲାଗି ତାହା ଏକ ଖୋଲାଘର ହୋଇ ରହିବ ।

୧୫ । ୧ । ୫୮

ଆପଣାଙ୍କୁ ମୁଁ କଦାପି ଏତେ ଘୃଣା କରିବି ନାହିଁ । ଏହି ସଂସାରର ଅନେକ ଲୋକ ମୋତେ ସତେଅବା ସେହିପରି ଆଚରଣ କରିବାକୁ ମୋତେ କେତେକେତେ provocation ଦେବାରେ ଲାଗିଛନ୍ତି । ମୋର ଗୋଡ ଖସିଯିବାଟାକୁ ମଧ୍ୟ ମୁଁ ଯେତିକି ଜାଣେ, ମୋର ବାଟ ଭୁଲିବାଟାକୁ ମଧ୍ୟ ମୁଁ ଠିକ୍ ସେତିକି ଜାଣେ । ଯେତେଥର ଗୋଡ ଖସିଯାଏ, ମୁଁ ସେତେଥର ପୁଣି ନୂଆ ବିଶ୍ୱାସରେ ପୁଣି ବାଟକୁ ଫେରି ଆସେ, ମୁଁ ଏକଥା ମଧ୍ୟ ଭଲକରି ଜାଣେ । ଖାଲି ଅପରାଧୀ ଖୋଜି ବୁଲୁଥିବା ସଂସାର ତା'ର କଳା ଆଖିରେ ସବୁରି ଭିତରଟାକୁ ହୁଏତ ଖାଲି କଳା ବୋଲି ଦେଖିବ ଓ କଳାଟାର ହିଁ କୀର୍ତ୍ତନ କରି ବୁଲିବ । କିନ୍ତୁ ଆପଣାକୁ ଓ ସଂସାରକୁ ଚିହ୍ନିବାର ମୋର ରୀତି ଅନ୍ୟ ପ୍ରକାରର । ମୁଁ କାହାରିକୁ ଏକ ପରଶୁଦ୍ଧ ବା ପୂର୍ବରୁ ତିଆରି ପୁଣ୍ୟର ପିତୁଳାପରି କେବେହେଲେ ଦେଖେନାହିଁ । ମଣିଷ ଶତକଡା ଶହେ ପୁଣ୍ୟବନ୍ତ ହୋଇ ପାରିଲାନାହିଁ ବୋଲି ମୁଁ କେବେ ଦୁଃଖ କରେ-ନାହିଁ କି ସେଥିଲାଗି ମଣିଷ ଉପରୁ ବିଶ୍ୱାସ ହରାଇ ବସେ ନାହିଁ । ମୁଁ ମଣିଷକୁ ମଣିଷ ଭାବରେ ଚିହ୍ନି ଆସିଛି, ସେଇ ଚିହ୍ନିବାରେ ହିଁ ମୁଁ ଅଶେଷ ବିଶ୍ୱାସ ଓ ଭରସା ପାଇଁ ଆସିଛି ।

ଯୋଉ ମଣିଷ ମୋଟେ ପଡ଼ୁ ନାହିଁ, ମୋଟେ କୋଉଠି ଝୁଣ୍ଟୁ ନାହିଁ, ମୋଟେ କିଛିହେଲେ ହରାଉନାହିଁ, ସେ ମୋ' ଜୀବନର ନାୟକ ନୁହେଁ, ମୁଁ ତା ଠାରୁ କୌଣସି ପ୍ରକାରର ପ୍ରେରଣା ପାଇବି ନାହିଁ । କିନ୍ତୁ ଅନେକବାର ପଡ଼ିବା, ଝୁଣ୍ଟିବା ଓ ହରାଇବା ସତ୍ତ୍ୱେ ଯେଉଁ ମଣିଷ ତଥାପି ଖୋଜୁଛି, ଆପଣାର ଅନ୍ତରେ କେଉଁ ଅଦ୍ଭୁତର ସ୍ପନ୍ଦନକୁ ଆପଣାର ଜୀବନରେ ତଥାପି ସତ୍ୟ କରି ଅନୁଭବ କରୁଛି ଓ ସେହି ଅନୁଭୂତିର ପ୍ରେରଣାରେ ଆଗକୁ ଯିବବୋଲି ବାହାରିଛି, ମୋ' ସଂସାରରେ ମୁଁ ସେହିପରି ମଣିଷକୁ ହିଁ ବରେଣ୍ୟ କରି ରଖିବି ।

୧୬ । ୧ । ୫୮

ଜୀବନରେ କିଛି ହରାଇ ଆସୁଥିଲି ପରି ମନେ ହେଉନାହିଁ । କାରଣ ବାରବାର ହରାଇ ମୁଁ ବାରବାର ଫେରିପାଉଛି । କେତେକେତେ ବନ୍ଧୁଙ୍କ ସହିତ ପରିଚୟ ବଢ଼ାଇ ଓ କେତେକେତେ ବନ୍ଧୁଙ୍କୁ ହରାଇ ଜୀବନରେ ମୁଁ ପରମବନ୍ଧୁର ପରିଚୟ ପାଉଛି । କେତେ ଭଲ ମଣିଷର ଦୁଆରୁ ଫେରିଆସି ତଥାପି ତାକୁ ଅତି ଆପଣାର କରି ପାଉଛି । ଆପଣାକୁ ଅନାଇ ଅନାଇ ହୁଏତ କେତେଥର ବାଉଳା ହୋଇ ଯାଇଛି, ମୁହୂର୍ତ୍ତି-ମୁହୂର୍ତ୍ତିର ଉତ୍ତେଜନା ନେଇ କେତେଥର ଆପଣା ପାଖରେ ମୁଁ ଅତି ନିକୃଷ୍ଟ

ସଉଦା କରିବାକୁ ଯାଇ ଠିଆ ହୋଇଛି । ତଥାପି ଏକାବେଳେକେ ଶୋଇ ପଡ଼ିନାହିଁ, ଏକାବେଳେକେ ମରି ଯାଇନାହିଁ, ଏବଂ ଆପଣଙ୍କୁ ଦେଖିବାର ଓ ଅନୁଭବ କରିବାର ମୋର ସବୁ ଦୁଆର କେବେହେଲେ ଏକାବେଳେକେ ବନ୍ଦ ହୋଇ ଯାଇନାହିଁ । ଏତିକ ହେଉଛି ମୋ' ଜୀବନର ପରମ ଗୌରବ । ଏହି ଗୌରବବୋଧ ମୋ' ଭିତରେ ସବୁଦିନ ଅଶେଷ ବିଶ୍ୱାସ ଭରି ରଖିଛି । ଏହି ଗୌରବବୋଧ ଦେଇ ମୁଁ ସଂସାରକୁ ଚିହ୍ନିଛି, ଆପଣଙ୍କୁ ମଧ୍ୟ ଚିହ୍ନିଛି । ଅନେକ ସଂସ୍କାରର ଅନ୍ଧତାକୁ ନେଇ ମୋ' ଭିତରେ ଉତ୍ପାତ କରିବସୁଥିବା ଅପରାଧୀ ମନଟାକୁ ମଧ୍ୟ ମୁଁ ଏହି ଗୌରବବୋଧ ଦ୍ୱାରା ଘଉଡ଼ାଇ ଦେଇ ପାରୁଛି ।

ମୁଁ ଜୀବନରେ ଅନେକ ଅପରାଧ କରିଛି । ତଥାପି ଏହି ଅପରାଧଟାକୁ ମୁଁ ଜୀବନର ଏକ ସମ୍ପତ୍ତି ବୋଲି ଆଦୌ କହିବି ନାହିଁ । ଆପଣଙ୍କର ସ୍ନେହର ଅବଲମ୍ବନକୁ ମୁଁ ଯେତେଥର ହାତରୁ ହରାଇଛି, ମୁଁ ସେତେଥର ଅପରାଧରେ ଜଡ଼ିତ ହୋଇ ପଡ଼ିଛି । ମଣିଷକୁ ମଣିଷପରି ଚିହ୍ନିବାର ଭାବନା ଯେତେବେଳେ ହରାଇଛି, ମଣିଷକୁ ନେଇ ମୁଁ ସେତିକବେଳେ ଅନେକ ନିକୃଷ୍ଟ ଭାବନା କରିବସିଛି । ମାତ୍ର ମୁଁ ତଥାପି ଫେରିଆସିଛି, ତଥାପି ଫେରିପାଇଛି । ତେଣୁ ଦୁଇଦଣ୍ଡର ଉତ୍ତେଜିତ ଅପରାଧକୁ ମୁଁ ଜୀବନର ସକଳ ସମ୍ପଦ ବୋଲି ଭ୍ରମ କରି ପାରିବିନାହିଁ ।

୧୮ । ୧ । ୫୮

ଏଠି ପ୍ରତ୍ୟେକ ଦିନ କିଛି ଲେଖିବାକୁ ହିଁ ପଡ଼ିବ । ଆଉ ଭୁଲିଗଲେ ଚଳିବ ନାହିଁ । ଦୀର୍ଘ ତିନି ବରଷର ଜୀବନକୁ ମୁଁ ଯଥାର୍ଥଭାବେ ନିରୀକ୍ଷଣ କରି ପାରିନାହିଁ । ଆଜି ପଛକୁ ଅନାଇବା ବେଳକୁ ଜୀବନ ଦେବତାଙ୍କୁ ସତେଅବା ଫାଙ୍କି ଦେଇ ଆସିଥିବା ପରି ମନେହେଉଛି । ତା'ଠାରୁ ପାଇଥିବା କୌଣସି ଆଶୀର୍ବାଦକୁ ମୁଁ ସତେଯେପରି ପଥପାଥେୟର ସମ୍ପଦରୂପେ ଗ୍ରହଣ କରି ପାରିନାହିଁ ! ତା'ର କରୁଣାର କୌଣସିଟି କଣିକାକୁ ମୁଁ ଯେପରି ଯଥେଷ୍ଟ ପବିତ୍ର ବୋଲି ମନେ କରିନାହିଁ । ତା'ପ୍ରତି ବଡ଼ ଅନ୍ୟାୟ କରି ପକାଇଛି ।

ଜୀବନକୁ ତା'ର ସ୍ୱାଭାବିକ ଗତିରେ ବହିବାକୁ ଦେଇପାରିବା ଆବଶ୍ୟକ, ତଥାପି ତା'ସଙ୍ଗେସଙ୍ଗେ ଜୀବନର ନାନା ଅଭିଜ୍ଞତା ଓ ଅନୁଭୂତିକୁ ଧାରଣ କରି ରଖିପାରିବା ମଧ୍ୟ ଆବଶ୍ୟକ । ଏହି ଅନୁଭୂତିର ଶତସହସ୍ର ଖିଅକୁ ମୁଁ ଯେତେଦିନ ଗୋଟିଏ ଦିନର ସୂତା ବଳି ସଜାଡ଼ି ରଖୁଥିଲି, ସେତେଦିନ ଧାରଣ କରି ରଖିବାର ଆନନ୍ଦକୁ ବେଶ୍ ଅନୁଭବ କରି ପାରୁଥିଲି । ଗୁଡ଼ୁଗୁଡ଼ୁ ଯେତେବେଳେ ଏହି ଅଭ୍ୟାସଟିକୁ ଏକାବେଳେକେ ଛାଡ଼ିଦେଲି, ସେତେବେଳେ ମୁଁ ପ୍ରକୃତରେ ଅନେକ କିଛି ହରାଇଲି । ସେହି ହରାଇବାର ଗ୍ଲାନି ଆଜି ମୋତେ ଖାଉଛି ।

ଏଥର ଆପଣାକୁ ପ୍ରକାଶ କରିବାକୁ ହେବ । ପ୍ରକାଶିତ ହେଉଥିବା ପ୍ରତ୍ୟେକଟି ଜୀବନକଳକୁ ଅନୁଭବ କରିବାକୁ ହେବ ପ୍ରତ୍ୟେକ କଳାର ମହିମାକୁ ପରିପୂର୍ଣ୍ଣ ଭାବରେ ଅନୁଭବ କରିବାକୁ ହେବ । କୌଣସି ପ୍ରକାର ଆଳସ୍ୟ ଓ ମିଛ ଅନୁରକ୍ତି ଯେପରି ମୋତେ ଏହି ଅନୁଭୂତିରୁ ବଞ୍ଚିତ କରାଇ ନଦେଉ । ଯେପରି ପ୍ରତ୍ୟେକଦିନ ମୁଁ ଆପଣାକୁ ନିରୀକ୍ଷଣ କରିବାର ଧୈର୍ଯ୍ୟ ହରାଇ ନବସେ, ଆପଣାର ବିକାଶକୁ ଅନୁଭବ କରିବାର ସୁଯୋଗ ଓ ଶକ୍ତି ମୁଁ ଯେପରି ପ୍ରତିଦିନ ପାଉଥାଏ ।

୧୯ । ୧ ୪୮

ବେଳେବେଳେ ଆଖିଟା ଯାଇ ଆପଣା ଭିତରର ଖରାପଟା ଉପରେ ଭରି ପଡ଼ିଯାଉଚି । ମୁଁ ମନେମନେ ବସି ଭାବୁଚି ଯେପରି ମୋ' ଭିତରେ ଖାଲି ଖରାପଟା ବ୍ୟତୀତ ଆଉ କିଛି ହେଲେ କୋଉଠି ନାହିଁ । ଆପଣାପ୍ରତି ଗୋଟାଏ ଲେଷ୍ଟ୍ରଭାବ ଆସୁଚି, ମୁଁ ଆପଣାଭିତରେ ସତେଅବା ଚୋର ଆଉ ପୋଲିସ୍,—ଏହିପରି ଦୁଇଟା ପକ୍ଷରେ ବିଭକ୍ତ ହୋଇଯାଉଚି ।

ସଂସାରର ଦାଉ ବା ସଂସ୍କାରର ପ୍ରାଦୁର୍ଭାବ ହୁଏତ ମୋତେ ଗ୍ରାସ କରି ପକାଉଚି । ଯେଉଁ କାରଣରୁ ହେଉ ପଛକେ, ଏଯୁଗର ସମାଜର ସଂସ୍କାରରେ ବା ଅପରାଧପାଖଟାକୁ ଦେଖାଇବା ଓ ସେଇଟାକୁ ନେଇ ବାରପ୍ରକାରେ ଉଖାରି ବସିବା ଗୋଟାଏ ଫେସନ ହୋଇ ପଡ଼ିଚି । Original Sin ର ପ୍ରେତଚ୍ଛାୟା ସତେଅବା ମଣିଷର ପାରମ୍ପରିକ ବିଚାରକୁ ଗୋଟାସୁଦ୍ଧା କାମୁଡ଼ି ଧରିଚି । ମୁଁ ବି ହୁଏତ କ୍ରମେ ତାକୁ ହିଁ ସ୍ୱୀକାର କରି ନେଉଥିବାର ଲକ୍ଷଣ ଦେଖାଉଚି ।

ସଂସାର ଅପେକ୍ଷା ମୁହିଁ କେବଳ ମୋତେ ଅଧିକ ଭଲକରି ଜାଣେ । ମୋର ନାନାପ୍ରକାର ଖଣ୍ଡପରିଚୟ ପାଇ ସଂସାର ମୋର ପୂର୍ଣ୍ଣ ପରିଚୟ ବିଷୟରେ ଅନେକ ସମୟରେ କେବଳ ଗୋଟାଏ image ତିଆରି କରି ନେଇଥାଏ । ମୋତେ ଦେଖିଲାବେଳେ ସେହି image ର ପ୍ରତିଫଳନ ସହିତ ମୋତେ ବିକୃତ ବା ଆଦର୍ଶୀକୃତ କରି ଦେଖେ । ମୋର ବାଟୋଇରୂପକୁ ସଂସାର କଳି ପାରେ-ନାହିଁ । ମୋର ଝୁଣ୍ଟିବା ଓ ପଡ଼ିବାର ହିସାବ ରଖିବାକୁ ତା'ର ହୁଏତ ଧୈର୍ଯ୍ୟ ଓ ସମୟ ନଥାଏ । ତେଣୁ କ୍ଷେତ୍ରରେ ଓ ଅକ୍ଷେତ୍ରରେ ନନା ଖଣ୍ଡବିଚାରର ଖିଆଲରେ ପଡ଼ି ସଂସାର ମୋ' ବିଷୟରେ ବଡ଼ ଏକପାଖିଆ ବିଚାର କରିପକାଏ । ମୋର ଭଲ ଦେଖିଲେ ମୋତେ ସ୍ୱର୍ଗକୁ ଟେକି ଦିଏ, ଆପଣା ଆଶାନୁରୂପ କିଛି ନଦେଖିଲେ ମୋତେ ଧୂଳି ଉପରେ ଫୋପାଡ଼ି ଦେବାକୁ ବାହାରେ । ମୋର ଗୋଡ଼ ନିଶ୍ଚୟ ଧୂଳିରେ ରହିଚି, କିନ୍ତୁ ମୋର ଆକାଙ୍କ୍ଷା ଓ ଅଭିଳାଷ ବାରବାର ସ୍ୱର୍ଗକୁ ହାତ ବଢ଼ାଇ ମୋର ଜୀବନକୁ ଏପରି ମହିମାମୟ କରି ରଖିଚି । ଏକଥା ବୁଝିବା ଲାଗି ସଂସାର ସମୟ ପାଇବ କୁଆଡ଼ୁ ?

୨୨ । ୧ । ୪୮

ଏ ସଂସାରରେ ଖାଲି ଦୁର୍ବଳ ମଣିଷ ସହିତ ହିଁ ମୁଁ ଅଧିକ ସଖ୍ୟ ସ୍ଥାପନ କରିବି । ସେଇଠି ମୋର ସହାନୁଭୂତି ଦେଇପାରିଲେ ମୁଁ ଆପଣାକୁ ହୁଏତ ଅଧିକ ସବଳ ଅଥଚ ସହିଷ୍ଣୁ କରି ଗଢିପାରିବି । ଅସହିଷ୍ଣୁ ସବଳ ଆଶ୍ରୟ ମୋର ଦରକାର ନାହିଁ । ସେଠି ମୁଣ୍ଡ ଗୁଞ୍ଜିବାର ଅପେକ୍ଷା ରଖିଲେ ହୁଏତ ଖାଲି ଆତ୍ମଗ୍ଲାନି ହିଁ ସାର ହେବ । ଯିଏ ନାନାପ୍ରକାର ନୀତିବାଦର କବାଟ ଲଗାଇ ଆପଣାକୁ କଳା ରଖିଛି ନୀତିବାଦର କଣ୍ଟ୍ରୋଲ ପ୍ରୟୋଗ କରି ଯିଏ ସହାନୁଭୂତି ଦେଖାଉଛି ବା ସହାନୁଭୂତି କାଢିନେଉଛି, ଆଜି ତା'ପାଖରେ ବସିବାକୁ ବଡ ଭୟ ଲାଗୁଛି । ମଣିଷକୁ ତା'ର ସମଗ୍ର ପରିଚୟ ଦ୍ୱାରା ଚିହ୍ନିବାଲାଗି ସେଠି ଯେପରି କେହିହେଲେ ରାଜି ନୁହେଁ । ଗୋଟାଏ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ଗ୍ରୁଞ୍ଚରେ ଗୋଟାଏ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ରୁଚିର କଳ ଚଳାଇବାକୁ ସେଠାରେ ମଣିଷକୁ ସତେଅବା କେବଳ ଗୋଟାଏ ପେଚ ପରି ବ୍ୟବହାର କରାଯିବାର ହିଁ ଚକ୍ରାନ୍ତ ଚାଲିଛି ।

ଜୀବନରେ ମୁଁ ଯେତେଥର ଅସହିଷ୍ଣୁ ସବଳ ବ୍ୟକ୍ତି ପାଖରେ ବସିବାକୁ ଯାଇଛି, ମୁଁ ମନେମନେ ସେତେଥର ଖାଲି ଦୁର୍ବଳ ହୋଇ ପଡିଛି, ଆପଣାକୁ ଘୃଣା କରିବା ସକାଶେ ସେତେଥର ଏକ କୁପ୍ରରୋଚନା ମଧ୍ୟ ପାଇଛି । ସଂସାରର ନାନା ଧୂଳି ଭିତରେ ଆପଣାକୁ ଖାଲି ଦଳିହୋଇ ଗଲାପରି ମନେହୋଇଛି । କିନ୍ତୁ ଯେତେବେଳେ କୌଣସି ସହିଷ୍ଣୁ ଦୁର୍ବଳ ପାଖରେ ବସି ମୁଁ ଆପଣାର ମନକୁ ଖୋଲିଦେଇ ପାରିଛି, ସେତେବେଳେ ମୁଁ ନିଜ ଜୀବନକୁ ଅଧିକ ମୂଲ୍ୟବାନ୍ କରି ଦେଖିବାର ବଳ ପାଇଛି, ଆପଣାବାଟରେ ଚାଲିବାଲାଗି ଅନେକ ଶକ୍ତି ବି ପାଇଛି । ଆପଣାକୁ ନେଇ ଏହି ଧୂଳି ଉପରେ ଯେ ଫୁଲ ଫୁଟାଇହେବ, ଏହି ବିଶ୍ୱାସ ଅଧିକରୁ ଅଧିକତର ହୋଇଛି ।

ଆଜି ମୁଁ ସେଇଥିଲାଗି ଭଗବାନଙ୍କ ପାଖରେ ଅଳି କରୁଛି, ସେ ମୋତେ ଏହି ଦୁର୍ବଳ ମଣିଷଙ୍କ ଭିତରେ ହିଁ ରଖିଥାଆନ୍ତୁ, ମୋତେ ସବୁରିପ୍ରତି ଅଧିକ ସହିଷ୍ଣୁ ହେବାକୁ ଶିଖାନ୍ତୁ । ଅସହିଷ୍ଣୁ ସବଳ ନୀତିବାଦୀ ହେବାରୁ ସେ ମୋତେ ସବୁବେଳେ ବଞ୍ଚାଇ ରଖନ୍ତୁ, ଆପଣାକୁ ଲୁଚାଇ ରଖିବାର ଦମ୍ଭରୁ ମୋତେ ସେ ରକ୍ଷା କରନ୍ତୁ ।

୨୩ । ୧ । ୪୮

ଖାର ଇଚ୍ଛା ହେଉଛି ବର୍ତ୍ତମାନ କେଇଟା ବର୍ଷ ଚୁପ୍ ରହି କେବଳ ଲେଖିବି । ମୁଁ ମୋ'ମନର କଥା ଯେପରି କାହାକୁ ହେଲେ କହି ପାରିଲିନାହିଁ, ମୋ' ବାହାରର ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ଭୂମିକୁ ଯେପରି ମୁଁ ନିଜେ ମଧ୍ୟ ଚିହ୍ନି ପାରିଲିନାହିଁ । ହଠାତ୍ ଗୋଟାଏ ବଡ଼ ଆୟୋଜନ ବ୍ୟୂହ ଭିତରେ ପଡ଼ିଯାଇ ଆଜି ଯେପରି ମନେହେଉଛି ଯେ ମୁଁ

ଆପଣା ମନ ଭିତରର ଆୟୋଜନ କିଛି କରୁନାହିଁ । ଗୋଟାଏ ବଡ଼ ନାଟକରେ ଆପଣଙ୍କୁ କେବଳ ଜଣେ ନଗଣ୍ୟ ଓ ପରିଚୟହୀନ ଅଭିନେତା ପରି ଲାଗୁଛି । ଗୋଟାଏ ବଡ଼ ଯନ୍ତ୍ରରେ କେବଳ ଏକ ଅନାମଧେୟ ସଂଜ୍ଞାହୀନ ପେଚପରି ମନେ-ହେଉଛି । ସେଥିଲାଗି ଏଠି ଏତେବେଶୀ ବ୍ୟସ୍ତ ରହି ମଧ୍ୟ ଆପଣଙ୍କୁ ଗୋଟାଏ ଅକର୍ମୀ ପରି ଲାଗୁଛି । ଅସନ୍ତୋଷଜର୍ଜରିତ ଭାବରେ ମୁଁ କେତେକଅଣ ଅମଡ଼ା ଭିତରେ ନିଜେ ମାଡ଼ିଯାଉଛି, ଅଥଚ ସେଥିପ୍ରତି ମୋର ନଜର ରହୁନାହିଁ । ସେଥି ଲାଗି ପରିସ୍ତ ପ୍ରତିହତ ମନରେ ବେଳେବେଳେ ମୁଁ ଆପଣଙ୍କୁ ପଚାରୁଛି, ଏଠି ନାନା କର୍ମର ଅଭିନୟ ଭିତରେ ମୁଁ ଆପଣଙ୍କୁ ହରାଇ ଦେଉନାହିଁ ତ ?

ଅନେକ ଦିନହେଲା ମୁଁ କିଛି ଲେଖିନାହିଁ, କିଛି ସାଇତି ବା ସାଉଁଟି ରଖିନାହିଁ । ନିତି ଦଉଡ଼ି ଦଉଡ଼ି ଭାରି ମୁଗ୍ଧ ହୋଇ ପଡ଼ିଥିଲି, ଏବେ ଯେପରି ହଠାତ୍ ଆଉ ଦଉଡ଼ିବାକୁ ହିଁ ଇଚ୍ଛା ହେଉନାହିଁ । ଆପଣଙ୍କୁ ଅନେକ ପଛରେ ପକାଇଦେଇ ଆସିଛି । ହୁଏତ କେତେବର୍ଷତଳେ ଯାହା ଲେଖିଥିଲି ବା ଭାବିଥିଲି ବର୍ତ୍ତମାନ ସେଗୁଡ଼ାକ ଉପରେ ଆଖି ପଡ଼ିଗଲେ ମୁଁ ଯେପରି ହଠାତ୍ କିଛିହେଲେ ବୁଝି ପାରୁନାହିଁ । ଆପଣଙ୍କସହିତ ଏହି ବିଚ୍ଛେଦକୁ ମୁଁ ଆଦୌ ସହି ପାରୁନାହିଁ । ତେଣୁ ଏଇ ହାଟଟା ଭିତରେ ଆଜି ବଡ଼ ଏକୁଟିଆ ଲାଗୁଛି । ପୁଣି ଆପଣଙ୍କ ପାଖକୁ ଲେଉଟି ଯିବାକୁ ମୁଁ ନିଜଭିତରୁ ବାରବାର ଆଘାତ ପାଉଛି ।

୭ । ୨ । ୪୮

କାଲି ପୁରୁଣା ଖାତାଗୁଡ଼ାକ ଖୋଲିଖୋଲି ଦେଖୁଥିଲି । ଜେଲ ଭିତରେ ରହିଥିବା ସମୟଠାରୁ ଆରମ୍ଭ କରି ଶାନ୍ତିନିକେତନର ସ୍ୱଚ୍ଛ ଦିନଗୁଡ଼ିକ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଆପଣା ଖୁସିରେ ଲେଖିଥିବା ନାନା କବିତା ଓ ପ୍ରବନ୍ଧ ଆଖିରେ ପଡ଼ିଗଲା । ମନେହେଲା ସେସବୁ ସହିତ ମୋର ବର୍ତ୍ତମାନ ଜୀବନ ଯେପରି କୌଣସି ସୂତ୍ର ହିଁ ଲାଗିନାହିଁ । ଜୀବନ ଓ ଯୌବନର ଧାରା ସତେ ଅବା କେତେବାଟେ ଆସି ହଠାତ୍ ବନ୍ଦ ହୋଇଯାଇଛି ଏବଂ କେବଳ ମୋରି ଅବହେଳାରୁ ହିଁ ବନ୍ଦ ହୋଇଯାଇଛି । ସଂସାରକୁ ଗୋଟାସୁଦ୍ଧା ଭଲ କରିଦେବି ବୋଲି ଏକ ଉତ୍ତେଜନାର ତପ୍ତ ବାଲି ଶଯ୍ୟା ସୃଷ୍ଟି କରି ମୁଁ ଯେପରି କ୍ରମେ ଆପଣା ଜୀବନର ସମସ୍ତ ରସକୁ ଶୁଖାଇ ଦେଇଛି । ଭିତରେ ଥିବା ସମସ୍ତ ସୃଜନଶକ୍ତିକୁ ମାରିଦେଇଛି । ଦେବା ଆଉ ନେବା ଭିତରେ ମୋଟେ ଫରକ ନାହିଁ । ଆପଣଙ୍କୁ ନେଇ ସୃଷ୍ଟି କରିବା ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ଆପଣଙ୍କୁ ଯଥାର୍ଥଭାବେ ଦେଇ ପାରିଲେ ଯାଇ ଜୀବନରେ ସୁସମତା ଓ ସରସତା ରହିବା ସମ୍ଭବ ହୁଏ । ବିଗତ ଦୀର୍ଘ ଚାରିବର୍ଷ ଭିତରେ ମୁଁ ଏହି ଦୁଇ ପ୍ରକ୍ରିୟା ମଧ୍ୟରେ ଏକ ଉପସାଗର ସୃଷ୍ଟି କରି ରଖିଛି । ତେଣୁ ଗୋଟିକୁ ଛାଡ଼ି

ଆଉ ଗୋଟିକୁ ଧରିବାକୁ ଯାଇଛ ଏବଂ ପରିଣାମରେ କୌଣସିଟିକୁହିଁ ରଖିପାରି ନାହିଁ । ଫଯାରଟାକୁ ବଦଳାଇ ଦେବାର ଏକ ମାତବାଦୀ ଉତ୍ତେଜନା ମୋ ଅନୁଭୂତ ମଣ୍ଡରର ସବୁ ସହଜ ପ୍ରବୃତ୍ତିକୁ ମାରିଦେଇଛ ।

ଅନୁତାପ କରିବାର ଅର୍ଥ କୌଣସି ମନସ୍ତାପ କରିବା ନୁହେଁ । ଅନୁତାପ କରିବାର ଅର୍ଥ ପଛକୁ ଫେରିଯିବା, ପୁନର୍ବାର ସଂଯୋଗ ଲଗାଇବା (at-one-ment) । ଏଥର ମୋତେ ଆପଣା ବାଟଟିକୁ ପୁଣି ଚିହ୍ନିବାକୁ ହେବ, ସ୍ୱର-ବରଷର Gap ବା ଅନ୍ଧକାରକୁ ଭେଦକରି ଆପଣାର ଧାରଟିକୁ ବୁହାଇ ଆଣିବାକୁ ପଡ଼ିବ । ମୁଁ ସ୍ୱଧର୍ମ ଚ୍ୟୁତ ପରଧର୍ମରେ ମାତିବାର ଭ୍ରମ କରି ପକାଇଛ । ତେଣୁ ଆଜି ଆପଣାକୁ ବଡ଼ ଫମ୍ପା ଲାଗୁଛି । ଆଉ କଥା କହିବି ନାହିଁ, ମଣିଷ ଆଗରେ ଆଉ ଉତ୍ତେଜିତ ମାତିକଥାର ଫୁତ୍କାର ମାରିବି ନାହିଁ । ଅତି ଶାନ୍ତ ଓ ନୀରବ ଭାବରେ ସମାହିତ ମନ ନେଇ ଆପଣାର ଫୁଲଗଛଟି ପାଖକୁ ଫେରି ଯିବାକୁ ପଡ଼ିବ, ସେଇଠି ନିଷ୍ଠାପର ଭାବରେ ଆପଣାର ଫୁଲଟି ଫୁଟାଇବାକୁ ହେବ ।

୮ । ୬ । ୫୮

ସ୍ୱରବର୍ଷ କାଳ ଏଇ ରୁଟିନ୍ ଭିତରେ ପଶିବା ପରେ ସବୁ ପ୍ରକାର ରୁଟିନ୍‌କୁ ମନ ଗୁଡ଼ିଆସୁଛି । ସ୍ୱରବର୍ଷ କାଳ ମୁଁ ଏଠି ପିଲାଙ୍କୁ ଲକ୍ଷ୍ୟ କରି ବେଶ୍ ଦେଖିଲିଣି ଯେ ଜୀବନର ଅଭିନୟଟାକୁ ଜାରି ରଖିବାଲାଗି ଏଠିକାର ରୁଟିନ୍-ଗୁଡ଼ାକ ସେମାନଙ୍କୁ ଭାରି ସାହାଯ୍ୟ କରୁଛି । ସେମାନେ ଉପରମନରେ ଯେଉଁ ରୁଟିନ୍‌କୁ ସଂସାର କରି ଧରିଚନ୍ତି, ଭିତରେ ତାହାପ୍ରତି ସେମାନଙ୍କର କୌଣସି ଆଗ୍ରହ ବା ଅନୁରକ୍ତି ନାହିଁ । ସେମାନେ ହୁଏତ ନାନାପ୍ରକାର ଦକ୍ଷତା ଅର୍ଜନ କରିଚନ୍ତି, କିନ୍ତୁ ଭିତରେ ସବୁ ଖୁସି କମେ ଖାଲି ମରି ମରି ଯାଉଛି । ସେମାନେ ଜୀବନଟାକୁ ଆନନ୍ଦ ଭାବରେ ନୁହେଁ, ପ୍ରଧାନତଃ ଏକ drudgery ହିସାବରେ ଗ୍ରହଣ କରୁଚନ୍ତି । ଉପରେ ଯୋଉଗୁଡ଼ାକୁ ଜୀବନର ପ୍ରଧାନ ଅବଲମ୍ବନ ବୋଲି ଧରୁଚନ୍ତି, ଭିତରେ ସେଇଗୁଡ଼ାକୁ ହିଁ ଘୃଣା କରୁଚନ୍ତି—ଏ ଦେଶର ସ୍ତ୍ରୀ ବା ମୂଲିଆ ଠିକ୍ ଯେପରି କରୁଛି । ଅଥଚ ଆମେ ଦଳେ ଅପରିତୃପ୍ତ ବୟସ୍କ ଏଠି ଆଦର୍ଶର ପାଷାଣ ଧରି ସେହିମାନଙ୍କୁ ନେଇ ଆମର ଇଚ୍ଛା ପୂରଣ କରିବାରେ ମସ୍ତ ହୋଇ ରହିଚୁ । ଶିଶୁର ମନକୁ ବୁଝିବା ପୂର୍ବରୁ ତାକୁ କେନ୍ଦ୍ର କରି ଆମେ ନାନା ଅସଙ୍ଗତ Hypothesis କରିବାରେ ଭାରି ମାତିଚୁ ।

ମଣିଷକୁ କାମରେ ଲଗାଇ ମଣିଷର ଦ୍ୱାର ଉନ୍ମୋଚନ କରି ହେବ ନାହିଁ । ଯେ କୌଣସି ପ୍ରକାରେ ହେଉ ପଛକେ, ଏକ ରୁଟିନ୍‌କୁ ନେଇ କଣାକ ଉପରେ ଲଦିବାର ଅର୍ଥ ହେଉଛି ତାଙ୍କୁ କାମରେ ଲଗାଇବାର ଫନ୍ଦି କରିବା ।

ଜଣକ ପାଖରେ ଆପଣାକୁ ଜଣେ ସାଥୀ ବାଛୋଇ ବୋଲି ପରିଚୟ ଦେଇ ପାରିଲେ ଯାଇ ଆମେ ତା'ର ଦ୍ୱାର ଉନ୍ମୋଚନ କରିପାରିବା । ଏପରି ଏକ ପରିଚୟ ଦେବାରେ କୌଣସି ଭୟ ରହିବ ନାହିଁ । କୌଣସି ପ୍ରକାର ଭଦ୍ର ଓ ସାମାଜିକ Sadism ମଧ୍ୟ ରହିବ ନାହିଁ । ଆମେ ଯେତିକି କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ ରଖିବା, ତାକୁ ଶିକ୍ଷକ ତଥା ଶିକ୍ଷାର୍ଥୀ ଉଭୟେ ପାଳନ କରିବା । ଶିକ୍ଷକ ହିଁ ଶିକ୍ଷାଳୟର ଏକନମ୍ବର ଶିକ୍ଷାର୍ଥୀ ହୋଇ ରହିବ । ତେବେଯାଇ ପାଠ, କାମ ବା ଯେ କୌଣସି କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ ଆମକୁ ଆନନ୍ଦ ଦେବ, ଆମର ଦ୍ୱାର ଉନ୍ମୋଚନ କରିବ । ଶିକ୍ଷାଳୟର ସମ୍ପର୍କ ଭିତରେ ବୟସଟା ଯେତିକି ଅଜ୍ଞାତ ହୋଇ ରହିବ, ସେଠି ମଣିଷ ସେତିକି ସ୍ୱାଭାବିକ ଭାବରେ ତିଆରି ହେବ, ଦ୍ୱାର ଉନ୍ମୋଚନ ସେତିକି ସମ୍ଭବ ହେବ, ସେତିକି ସଫଳ ଭାବରେ ବିଦ୍ୟାଳୟ ଆପଣାକୁ ରୁଟିନ୍‌ର drudgery ରୁ ମୁକ୍ତ କରିପାରିବ ।

୯ । ୬ । ୪୮

ଜୀବନ ବଞ୍ଚିବାରେ ଯଦି ଆନନ୍ଦ ନ ଲାଗିଲା, ଯଦି ଜୀବନର ପ୍ରତ୍ୟେକଟି ଦିନ ନୂଆପରି ଅନୁଭୂତ ନହେଲା, ତେବେ ଖାଲି ରୁଟିନ୍‌ଟାର ପୁନରାବୃତ୍ତି କରି ମଣିଷ ଆଉ କି ମଜା ପାଇବ ? ଏହି କ୍ଷେତ୍ରରେ ପଶିବା ପୂର୍ବରୁ ଭାବୁଥିଲି ଯେ ଏଠି ମଣିଷ ଖୁସି ହୋଇ ଦୈନନ୍ଦିନ କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ ଭିତରେ ନାନା ପ୍ରକାର ରୁଟିନ୍‌କୁ ଆଦରି ରହିଛି । କିନ୍ତୁ କ୍ରମେ ଯେତିକି ଭିତରେ ପଶୁଛି, ସେତିକି ଜାଣୁଛି ଯେପରି ଖାଲି ରୁଟିନ୍ ଭିତରେ ହିଁ ଏମାନେ ଆବଦ୍ଧ ହୋଇ ରହିଚନ୍ତି । ଉପରେ ଆମେ ଗୋଟାଏ ଦଳ ସେମାନଙ୍କୁ ରୁଟିନ୍‌ର ପାଗ ବାନ୍ଧି ନଚାଉଛୁ ଏବଂ ସେମାନେ ବେଶ୍ ନାଚୁଚନ୍ତି । ଆମ ବୋଲିଗୁଡ଼ାକର ମର୍ମ ଭିତରକୁ ଯିବା ପୂର୍ବରୁ ସେଗୁଡ଼ାକର ଦିବ୍ୟ ଆବୃତ୍ତି କରି ଯାଉଚନ୍ତି, ଆମରି ଭେକଟାକୁ ଗୁଡ଼ାଇ ହେଉଚନ୍ତି, କିନ୍ତୁ ଭିତରେ ସେମାନେ ଏହି ବିରାଟ ଅଭିନୟକୁ କେବଳ ଘୃଣାହିଁ କରୁଚନ୍ତି । ଏ କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମକୁ ଘୃଣା କରୁଚନ୍ତି, ଏଇ ରୁଟିନ୍‌କୁ ଘୃଣା କରୁଚନ୍ତି, ଏ ଶିକ୍ଷା-ପଦ୍ଧତିକୁ ଘୃଣା କରୁଚନ୍ତି ଓ ସବୁ ଘୃଣାର ପରମ ପ୍ରତୀକ ରୂପେ ଆମକୁ ମଧ୍ୟ ଘୃଣା କରୁଚନ୍ତି । ଭୁଲ ମାର୍ଗରେ ପରିବେଷଣ କଲେ ଭଲ ଜିନିଷ ମଧ୍ୟ ମଣିଷର ମନକୁ ଏହିପରି ପିତା ଲାଗେ । ଆମର ସବୁ ଆଦର୍ଶବାଦୀ ମିଠା ଦମ୍ଭ ସତ୍ତ୍ୱେ ଏମାନଙ୍କୁ ଏଠାରେ ଜୀବନଟାହିଁ ପିତା ଲାଗୁଛି ।

ଖାଲି ଗୋଟାଏ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ରୁଟିନ୍‌କୁ ମଡ଼ାଇଦେବା ଶିକ୍ଷା ନୁହେଁ, ଯଦି ରୁଟିନ୍‌କୁ ଏକ ସାଧନ ରୂପେ ବ୍ୟବହାର କରି ତାହାର ଜରିଆରେ ହୃଦୟ ସହିତ ହୃଦୟର Communication ହୋଇ ନପାରିଲା । ଯଦି ସାମୂହିକ ଜୀବନର

ବିଭିନ୍ନ ଅବସର ମଧ୍ଯ ଦେଇ ମଣିଷ ଖୁସି ମନରେ ମଣିଷ ସହିତ ଜୀବନ୍ତ Participation କରି ନପାରିଲା, ତେବେ ସେ ସମସ୍ତ ଅବସରକୁ କେବଳ ଏକ ନିରର୍ଥକ Stagefiring ବୋଲି ହିଁ କହିବାକୁ ହେବ । ଏହି ନିରର୍ଥକତାକୁ ଦୂର କରିବ ବୋଲି ମୁଁ ଏଠାକୁ ଆସିଥିଲି । କାରଣ ଖାଲି ରୁଟିନ୍‌ଟାକୁ ମୁଁ କେବେହେଲେ ଏତେ ମହତ୍ତ୍ୱ ଦେଇ ନଥିଲି । ପିଲା ଭିତରେ ମହାସଙ୍ଗର ଉଦ୍‌ଭାସ ନପାଇଲେ ଖାଲି ପୌତ୍ତଳିକତାରେ ମୋର ଏତେ ଟିକିଏ ଆଗ୍ରହ ନାହିଁ ।

୧୦ । ୬ । '୪୮

ଏଥର ମନଖୋଲି ଆପଣାର କଥା କହିବାକୁ ହେବ । ସତେଅବା ଅନେକ ଦିନରୁ ଆପଣାକୁ ମୁଁ କେବଳ ଏଇଥିଲାଗି ପ୍ରସ୍ତୁତ କରି ଚାଲିଛି । ମୋର ସବୁ ଜ୍ଞାନ ଓ ସବୁ ଅନୁଭୂତି ପ୍ରଧାନତଃ ଆପଣାକୁ ପ୍ରକାଶ କରିବା ଲାଗି ମଣିଷ ଆଗରେ ଆପଣାର କଥା କହି ଆପଣାକୁ ପ୍ରକାଶ କରିବାଲାଗି । ମୁଁ ଯେପରି ଖାଲି ସେଇଥି ଲାଗି ସଜ ହେବାରେ ଲାଗିଛି । କିନ୍ତୁ ଖାଲି ସଜ ହେବାକୁ ଆଉ ଧୈର୍ଯ୍ୟ ରହୁନାହିଁ । ଏଥର ଆପଣାର କଥା କହିବାକୁ ହିଁ ହେବ, ମଣିଷର ଦୁଆରେ ଯାଇ ପହଞ୍ଚିବାକୁ ହିଁ ହେବ ।

ଏ ସମାଜକୁ ବଦଳାଇବାକୁ ହେଲେ ଆଜି ସମାଜ ଆଗରେ ଆପଣାର କଥା କହି ଶିଖିବାକୁ ହେବ । ନାନା ପ୍ରକାର ଅର୍ଦ୍ଧସତ୍ୟର ମୋହାଚ୍ଛାଦନ ଦ୍ୱାରା ସମାଜର ସଂସ୍କାର ଓ ଶାସନ ଆଜି ମଣିଷକୁ ବଡ ସ୍ଥାନ ଓ ଦମ୍ଭନାସ୍ତ କରି ରଖିଛି । ଏଠି ମଣିଷକୁ ଜାଗ୍ରତ କରିବାଲାଗି ଆପଣାର କଥା କହିବାକୁ ହେବ । ମଣିଷର ଦୁଆରକୁ ଫିଟାଇବାକୁ ହେବ । ଖାଲି କେତେଟା କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ ଓ କେତେଟା ନୂଆ ସଂସ୍କାରର ପୁରୁଣା ଆବୃତ୍ତି କରି କିଛି ହେବ ନାହିଁ । ପ୍ରତ୍ୟେକ କ୍ଷେତ୍ରରେ ନୂଆ ହୋଇ ଜନ୍ମଲାଭ କରିବା ବିଷୟରେ ମୁଁ ଯାହା ଭାବୁଛି, ନିପୁଣ ଓ ବଳିଷ୍ଠ ଭାବରେ ତାହାକୁ ମୋତେ ସଭିଁଙ୍କ ଆଗରେ ପରିବେଷଣ କହିବାକୁ ହେବ । ଯେ କୌଣସି କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ ଯେତେ Vigorous ହୋଇଥାଉ ପଛକେ, ତାହା କେବଳ ମଣିଷର ବାହାରଟାକୁ ହିଁ ସ୍ପର୍ଶ କରିଥାଏ । କାର୍ଯ୍ୟ ପଛରେ ରହିଥିବା ମର୍ମକୁ ପାଶୋରି ଦେଇ ମଣିଷ ଅନେକ ସମୟରେ କାର୍ଯ୍ୟର ବଡାଇ କରେ, ମଣିଷ ସମାଜକୁ ଦୟା କରିବାର ବଡାଇ କରେ, ମଣିଷର ଦୁଃଖହରଣ କରିବା ଲାଗି ନାନା ଅଭିମାନ ନେଇ ବାହାରେ । କିନ୍ତୁ ତଦ୍ୱାରା ମଣିଷର ଅସଲ ଜାଗରେ କିଆଁ ଲାଗିପାରେ ନାହିଁ । କେବଳ କାମ କରି ମଣିଷ ଗଧ ହୋଇଯାଏ ଏବଂ ଯାହାଲାଗି କାମ ହୁଏ, ସିଏ ପ୍ରଧାନତଃ ସେଇ ପୁରୁଣା ଅନ୍ଧାର ଭିତରେ ପଡ଼ିରହେ ।

୧୫ । ୨ । ୫୮

ବାହାରେ ମୁ ଯେତେ ପାଇବାର ଡମ କରୁଚି, ମୁଁ ତଥାପି ପାଇନାହିଁ ବୋଲି ମତେ ଭିତରୁ କିଏ ସେତିକି ସତର୍କ କରିଦେଇ ଯାଇଚି । ଯେତେବେଳେ ସବୁ ଦେଖି ସାରିଥିଲି ପରି ମୁଁ ପାଞ୍ଚଜଣଙ୍କ ଆଗରେ ବକ୍ତୃତା ଦେଇ ବସୁଚି; ସେତେବେଳେ କିଏ ଯେପରି ଭିତରେ ଶକ୍ତ ଆଘାତ ଦେଇ କହୁଚି ଯେ ମୁଁ କିଛି ଦେଖିନାହିଁ । ମତେ ଏହି ଅଭିମାନ ଛାଡିବାକୁ ହେବ । ନାନା ଜ୍ଞାନର ଅବଲମ୍ବନକୁ ଆବୋରି ଧରି ମୁଁ ବାହାରେ ଯେତେ ଜ୍ଞାନୀ ବୋଲି ଦେଖାଇ ହେବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କରୁଚି, ଭିତରେ ଥାଇ କୌଣସି ଜନନୀ ଯେପରି ମୋର ପିଲାଳିଆ ବୁଦ୍ଧି ଦେଖି ମୋତେ ସେତିକି ଦୟା କରି ବସୁଚି । ବାହାରେ ଯେତେପ୍ରକାର କୃତ୍ରିମ କାରୁଣ୍ୟ ଦେଖାଇ ମୁଁ ସବୁ ଅନୁଭବ କରୁଥିବା ଅଭିନୟ କରୁଚି, ଭିତରେ ମୁଁ ସେତିକି ଭଲକରି ଜାଣୁଚି ଯେ ମୁଁ ଯଥାର୍ଥରେ ଅନୁଭବ କରି ଶିଖିନାହିଁ । ତେଣୁ ମୋତେ ଅପରକୁ ବାଟ ଦେଖାଇବାର ଯାବତୀୟ ଅଭିଳାଷ ଛାଡ଼ିବାକୁ ହେବ । ମୁଁ କାହାରିକୁ ବାଟ ବତାଇ ପାରିବିନାହିଁ କି ସିଦ୍ଧିର କଥା କହି ପାରିବିନାହିଁ । କେବଳ ମୋ ଆପଣାର ବାଟଚାଲିବା କଥା କହିପାରିବି । ଆପଣାକୁ ନେଇ ଯୋଉଠି ପଶିଚି, ଯୋଉଠି ହାରିଚି, ବା ଯୋଉଠି ଅବାକ୍ ହୋଇଚି, ମୁଁ କେବଳ ସେହିସବୁର କାହାଣୀ କହିପାରିବି ।

୧୭ । ୨ । ୫୮

ଆପଣା ସହିତ ଯେତିକି ଅଡୁଆ ତୁଟିଯାଏ, ଭିତରେ ମନ ଓ ହୃଦୟ ସେତିକି ସ୍ଥିର ଓ ସେତିକି ଶାନ୍ତ ହୋଇଯାଏ । କିନ୍ତୁ ଯାହାଭିତରେ ନାନାପ୍ରକାର ଅତୃପ୍ତି ଓ ଅକାଂକ୍ଷାର ଅଡୁଆ ରହିଥାଏ, ବାହାରେ ସିଏ ସଂସାରର ନାନାବିଧ କୋଲାହଳରେ ଯେତେ ମାତି ରହିଥିଲେ ମଧ୍ୟ ଭିତରେ ତାର ଅଡୁଆ ତାକୁ ବଡ଼ ଅଶାନ୍ତ କରି ରଖିଥାଏ । ହୁଏତ ଭିତରର ଏହି ଅଶାନ୍ତିକୁ ଏଡ଼ିବାପାଇଁ ସେ ନାନା ପ୍ରସଙ୍ଗରେ ବାହାରର କୋଲାହଳକୁ ଖୋଜି ବୁଲୁଥାଏ, ଭିଡ଼ଭିତରେ ଭୁଲିଯିବାକୁ ଚାହୁଁଥାଏ, ନାନାପ୍ରକାରେ ବ୍ୟସ୍ତ ରହିବାକୁ ବାହାରେ । ତଥାପି ତା ଭିତରର ଦହନ ବନ୍ଦ ହୁଏନାହିଁ, ସବୁ କୋଲାହଳ ସାରି ଆପଣା ପାଖକୁ ଫେରି ଆସିବା ମାତ୍ରକେ ତାର ଆପଣାର ନିଆଁ—ଆପଣା ଭିତରେ ତାକୁ ଦଗଧ୍ କରୁଥିବା ସହସ୍ର ଅଭିଳାଷ ଏବଂ ଅତୃପ୍ତିର ନିଆଁ,—ତାକୁ ଘେରିଆସେ । ସେ ଆଉ ଶାନ୍ତ ପାଏନାହିଁ ।

ଏବଂ ସେହି କାରଣରୁ ସେ କିଛିହେଲେ ଅନୁଭବ କରି ପାରେନାହିଁ । କୌଣସି ଆନନ୍ଦରେ ଭାଗ ନେଇ ପାରେନାହିଁ । ସକାଳ ଓ ସନ୍ଧ୍ୟାର ଶାନ୍ତି ଆକାଶ ଓ ଅରଣ୍ୟର ଶାନ୍ତି ତାର ହୃଦୟକୁ ସ୍ପର୍ଶ କରି ପାରେନାହିଁ । ସେ ଆପଣା

ଅଶାନ୍ତିର ଗ୍ରାସରେ ଆପେ ଗ୍ରସ୍ତ ହୋଇ ରହିଥାଏ । ସେ କିଛି ଦେଖି ପାରେ ନାହିଁ । ତାର ନେବାର ଓ ଦେବାର ସବୁ ଦୁଆର ବନ୍ଦ ହୋଇ ପଡ଼ିଥାଏ ଓ ସେ ଭିତରେ ଥାଇ ବଡ଼ ଛଟପଟ ହେଉଥାଏ । ସଂସାରର କୌଣସିଠାରେ ହିଁ ସେ ମିଶିଯିବା କରି ପାରେନାହିଁ ।

୧୮ । ୨ । ୫୮

ମୋ' ଭିତରର କଳ୍ପନା କରି ମୁଁ ବେଳେବେଳେ ବିସ୍ମିତ ହୋଇଯାଉଛି । କୋଉଦିନରୁଁ ଜମା ହୋଇ ରହିଥିବା କେତେକଅଣ ଯେପରି ସେଠି ଅତୃପ୍ତିର ତରଳ କଡ଼େଇରେ ପଡ଼ି ଫୁଟିବାରେ ଲାଗିଛି । ତାହାର ଜ୍ୱାଳା ହିଁ ମୋର ସବୁ ସ୍ଫୁର୍ତ୍ତି ଓ ବେଗକୁ ଗ୍ରାସକରି ପକାଉଛି । ଭିତରେ ରହିଥିବା କେତେକଅଣ ବାହାରକୁ ବାହାରିବ ବୋଲି ଯେପରି ମତେ ଆକୁଳ ଆଘାତ କରୁଛି । ଅଥଚ ବାହାରୁ ଦୁଆର ବନ୍ଦ ହୋଇ ରହିଛି । ଦିନେ ଆପଣାକୁ ନେଇ ମୁଁ ଜଗତରେ କେତେକଅଣ କରିବାର ଯୋଜନା କରିଥିଲି, ଆପଣାକୁ ନେଇ କେତେ ବଗିଚାରେ କେତେ ଫୁଲ ଫୁଟାଇ-ବାର ଉଦ୍‌ଯୋଗ କରୁଥିଲି । ସେଇସବୁ କଳ୍ପନାକୁ ଏବେ ମୂର୍ତ୍ତି ରୂପ ଦେବା କଥା । ହୁଏତ ମୁଁ ଜାଗା ପାଇନାହିଁ; ଯେଉଁ ଜାଗାକୁ ଆପଣାର ଜାଗା ମନେକରି ମୋର ସର୍ବସ୍ୱ ସମର୍ପଣ କରିବାକୁ ବସିଛି, ସେହି ଜାଗା ଯେ ମୋର ଜାଗା ନୁହେଁ, ହୁଏତ ମୋର ଏହିପରି ଏକ Disillusionment ବି ହୋଇଛି । ସେହି କାରଣରୁ ଭିତରଟା ଆହୁରି ଆକୁଳ ହୋଇଉଠୁଛି । ଏ ଜୀବନରେ ମୁଁ କଣ କୌଣସି ସୃଷ୍ଟି କରି ପାରିବି ନାହିଁ ? ଆପଣାକୁ ମୁଁ କଣ କୌଣସି ଦୁଆରେ ଦେଇ ପାରିବି ନାହିଁ ? ମୋତେ ଆହୁରି ଖୋଜିବାକୁ ହେବ, ଆହୁରି ବିଶ୍ୱାସ ରଖିବାକୁ ହେବ, ଆହୁରି ଭଲ ପାଇବାକୁ ହେବ । ତେବେଯାଇ ସମର୍ପଣ ସମ୍ଭବ ହୋଇ ପାରିବ । ତେବେଯାଇ ମୁଁ ଶାନ୍ତି ପାଇପାରିବି ।

୨୨ । ୨ । ୫୮

ମୁଁ ଯେପରି ଗୋଟାସୁଦ୍ଧା ଖରାପ ନୁହେଁ, ଅନ୍ୟମାନେ ବି ସେହିପରି ଗୋଟାସୁଦ୍ଧା ଖରାପ ନୁହନ୍ତି । ତେବେ ଆଜିକାଲି ମୁଁ ଅନ୍ୟମାନଙ୍କ ପାଖରେ ଏତେ ସଙ୍କୁଚିତ ହୋଇ ପଡୁଛି କାହିଁକି ? ସମ୍ଭବତଃ ମୁଁ ଆପଣା ପାଖରେ ମଧ୍ୟ ଟିକିଏ ସଙ୍କୁଚିତ ହୋଇ ପଡ଼ିଛି । ସମ୍ଭବତଃ ଆପଣା ଉପରୁ ମୋର ବିଶ୍ୱାସ କମିଯାଇଛି । ମୋ' ଭିତରର ଖରାପଟା ହିଁ ହୁଏତ ମୋ' ଆଖିରେ ସବାଆଗ ପଡୁଛି । ଅନ୍ୟ-ମାନଙ୍କୁ ସମଗ୍ର କରି ଦେଖିବାକୁ ହେବ, ଠିକ୍ ମୋ' ଆପଣାକୁ ମଧ୍ୟ ଯେପରି ସମଗ୍ର ଭାବରେ ଦେଖିବାକୁ ହେବ । ଏ ଦେଶର ଦୁର୍ଗତ ସମାଜ ଓ ସର୍ବୋପରି ଦୁର୍ଗତ ମଣିଷକୁ ଦେଖି ଦେଖି ମୁଁ ହୁଏତ କ୍ରମେ ହତାଶ ଓ ନିରାଶ ହୋଇପଡୁଛି ।

ବିଶ୍ୱାସ ଦେଇ ଏହି ନୈରାଶ୍ୟକୁ ତଡ଼ିବାକୁ ହେବ । ସଂସାରକୁ ସମଗ୍ର ଭାବରେ ଅନୁଭବ କରିପାରିଲେ ଏହି ନୈରାଶ୍ୟ ଆଉ ରହିବ ନାହିଁ । ମୋ' ଭିତରେ ହିଁ ଅସୀମଶକ୍ତି ମଣିଷ ବସି ରହିଛି; ସେଇ ଆଗକୁ ଯିବ, ସେଇ ନୂଆ ହୋଇ ଜନ୍ମ ହେଉଥିବ ଓ ସେଇସବୁ ବଦଳାଇ ପାରିବ । ମୁଁ ତାକୁଇ ଚାହୁଁଛି, ସବୁ ଗ୍ଲାନିର ସେ ପାଖରୁ ତାକୁ ହିଁ ମୁଁ ଆପଣାର କରିବି । ମୁଁ ଅପର ସମସ୍ତଙ୍କ ଭିତରେ ମଧ୍ୟ ସେଇ ମଣିଷକୁ ଆବିଷ୍କାର କରି ବୁଲିବି ।

୨୪ । ୨ । ୫୮

ଗୋଟାଏ ମୋହରୁ ଉଦ୍ଧାର ପାଇ ମୁଁ ଯେପରି ଆଉ ଗୋଟାଏ ମୋହ-ଭିତରେ ପଶି ନଯାଏ । ଗୋଟାଏ କ୍ଷେତ୍ରରୁ ବିରକ୍ତ ହୋଇ ବାହାରି ଆସି ମୁଁ ଯେପରି ଆହୁରି ଅନେକ ନୂଆ ବିରକ୍ତି ଲାଗି କ୍ଷେତ୍ର ପ୍ରସ୍ତୁତ ନକରେ । ତା'ହେଲେ ଜୀବନରେ ଦୁଃଖ ଆଉ କଦାପି ସରିବ ନାହିଁ । ଜୀବନର ଏହି କ୍ଷେତ୍ର ପରିବର୍ତ୍ତନକୁ ମୁଁ ଯେପରି ଏକ ପଳାୟନ ହିସାବରେ ନୁହେଁ, ମାତ୍ର ଆପଣାକୁ ଆବିଷ୍କାର କରି ଦେଖିବାର ଏକ ସୁଯୋଗ ରୂପେ ଗ୍ରହଣ କରିପାରେ । ତା' ନହେଲେ ଜୀବନରେ ସେହିପରି ମୁଗ୍ଧ ହୋଇ ତା'ପରେ ପୁଣି disillusioned ହେବାର ଦୁର୍ଦ୍ଦଶା ଲାଗି ରହିଥିବ । ତେଣୁ ଆତ୍ମବିରକ୍ତି ଓ ଆତ୍ମବୈରାଗ୍ୟ ଅପେକ୍ଷା ଆତ୍ମଅନୁଶୀଳନ ବେଶୀ ଆବଶ୍ୟକ । କୌଣସି ପ୍ରକାର ମାୟା ବା ପ୍ରଲୋଭନ ମୋତେ ଯେପରି ଏହି ଅନୁ-ଶୀଳନର ପଥରୁ ବ୍ୟାହତକରି ନରଖୁ । ପୁରୁଣା ଭିତରେ ଯାହାସବୁ ଭଲ ରହିଥିଲା, କୌଣସି ଛଳନା ଦେଖାଇ ମଧ୍ୟ ମୁଁ ଯେପରି ସେଗୁଡ଼ିକୁ ଫିଙ୍ଗିଦେଇ ନଆସେ । ନୂଆ ହେବାର ଛଳନା କରି ଯେପରି ପୁରୁଣାର କୌଣସି ଭ୍ରମ ବା ନିର୍ମମତାକୁ ମୁଁ ଜୀବନରେ କୌଣସି ସ୍ଥାନ ନଦିଏ । ଏଇଠି ମୋ' ଭକ୍ତି ଓ ଶ୍ରଦ୍ଧାର ପରୀକ୍ଷା ହେଉ । ମୋ' ନୈର୍ଭିକତାର ବି ପରୀକ୍ଷା ହେଉ ।

୨୭ । ୨ । ୫୮

ଯେତିକି ନିୟମିତ ଆଗ୍ରହ ଓ ଆୟୋଜନରେ ଏଇ ଖାତାପାଖକୁ ଆସିବାର ମନାସ କରୁଛି, ମୁଁ ସେତିକି ଅନିୟମିତ ହୋଇପଡ଼ୁଛି । ଠିକ୍ ସମୟରେ ଏହି ଖାତାଟି ପ୍ରତି ମୋର କର୍ତ୍ତବ୍ୟ କରିବା ଲାଗି ମୁଁ ଉପଯୁକ୍ତ ଆୟୋଜନ କରି-ପାରୁନାହିଁ । ଭିତରେ ବୋଧହୁଏ କିଛି ସାଉଁଟି ରଖିବାର ଯଥେଷ୍ଟ-ଧୈର୍ଯ୍ୟ ନାହିଁ । ସେଥିଲାଗି ମୁଁ ଯେତେବେଳେ ଆପଣାର ଅର୍ଦ୍ଧି ଦରାଣ୍ଡୁଛି, ମୋତେ କେବଳ ଖାଲି ହାତରେ ଫେରିଯିବାକୁ ପଡ଼ୁଛି । ଏହି ହୀନ ଦଶାରୁ ରକ୍ଷା ପାଇବାକୁ ହିଁ ହେବ ।

ଅନେକ ପ୍ରକାରେ ବ୍ୟସ୍ତ ରହି ଭିତରର ଏକାଗ୍ରତା ନଷ୍ଟ ହୋଇଯାଇଛି । ମୁଁ ସବୁ ଦେଖୁଛି, ଶୁଣୁଛି, ଚିନ୍ତା କରୁଛି; ତଥାପି କିଛିହେଲେ ସାଇତି ରଖି ପାରୁନାହିଁ । କାରଣ ମୁଁ ମୁକ୍ତ ହୋଇ ବୋଧହୁଏ କିଛିହେଲେ ଅନୁଭବ କରି ପାରୁନାହିଁ । କିଛିହେଲେ ହଜମ କରିପାରୁନାହିଁ ଓ ଆପଣାର ବଳର ସମ୍ପଦରେ ପରିଣତ କରି ପାରୁନାହିଁ । ମନଟା ଏପରି ଅନସ୍ଥସ୍ଥତାର ସନ୍ତାପ ଭୋଗ କରୁଥିବା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ କୌଣସି ହଜମ କରିବା, କୌଣସି ସାଇତି ରଖିବା ବା କୌଣସି ପ୍ରକାର ପାଇବା ଓ ଦେବା ସମ୍ଭବ ହୋଇ ପାରିବନାହିଁ ।

ସଂସାରରେ ଓ ମଣିଷର ଜୀବନରେ ବର୍ତ୍ତମାନ ଏପରି ଅନେକ ଘଟଣା ଘଟୁଛି, ଯାହା ସମ୍ବନ୍ଧରେ କି ମୋତେ ଅବଶ୍ୟ ଆପଣାର କଥା କହିବାକୁ ହେବ । ଚୁପ୍ ହୋଇ ରହିଗଲେ ବଡ଼ ଅନ୍ୟାୟ ହେବ । ତଥାପି ମୁଁ ଚୁପ୍ ହୋଇଯାଉଛି, ସକ୍ରିୟ ଓ ରଚନାତ୍ମକ ଭାବରେ ମୁଁ ତଥାପି ଆପଣା ମନର ପ୍ରତିକ୍ରିୟାକୁ ଅନୁଭବ କରି ପାରୁନାହିଁ । ନାନା ବ୍ୟସ୍ତତାର ଜାଲ ଭିତରେ ପଡ଼ିଯାଇଛି ବୋଲି ହୁଏତ ଏପରି ହେଉଛି । ଅନେକ ଦଉଡ଼ି ସଜାଡ଼ିବାକୁ ଯାଇ ମୁଁ ଆପଣାର ଦଉଡ଼ିକୁ ଯେ ହାତରୁ ହରାଇ ବସିଛି, ସବୁଠାରେ ଯାଇ ପହଞ୍ଚିବାର ଉତ୍ତେଜନାରେ ମୁଁ ହୁଏତ ସେକଥା ବି ଜାଣି ପାରିନାହିଁ । ନା,—ଏଥରକ ଫେରି ଆସିବାକୁ ପଡ଼ିବ । ସବୁ ସମର୍ପଣ ସତ୍ତ୍ୱେ ତଥାପି ଆପଣାକୁ ଧରି ରଖିବାକୁ ପଡ଼ିବ । ତା'ନହେଲେ ଏ ଜୀବନରେ କୌଣସି ସୌନ୍ଦର୍ଯ୍ୟ ରହିବ ନାହିଁ ଏବଂ ଏକ ଗତିହୀନ ଓ ଅସୁନ୍ଦର ଜୀବନ ନେଇ ମୁଁ କାହାର କୌଣସି କାମରେ ଆସି ପାରିବନାହିଁ ।

୧ । ୭ । ୫୮

ଆଜି ଅନେକଦିନ ପରେ ମୋର ମନ ଆପଣାର ନୀଡ଼ଟିକୁ ଫେରିଆସିବା ଲାଗି ପଣ କରିବସିଛି । ଅନେକ ଦଉଡ଼ଧାପଡ଼ ପରେ ଆଜି ମନ ଶାନ୍ତ ହୋଇ ଯାଇଛି । ସାରା ସଂସାରକୁ ଚତୁର କଥାପଦକରେ ବଦଳାଇ ଦେବାର ସବୁ ଉତ୍ତେଜିତ ଦୁଃସାହାସ ଆଜି ଚାଲିଯାଇଛି । ଆପଣା ମନର ଦ୍ୱନ୍ଦ୍ୱଭିତରେ ଆଗ ଏକ ଐକ୍ୟସୂତ୍ରର ଠାବ କରିନେବାକୁ ପଡ଼ିବ । ତା'ହେଲେ ଯାଇ ମୁଁ ହୁଏତ କାହାର କିଛି ସହାୟତା କରିପାରିବ । ଆପଣାକୁ ଜାଣିଲେ ହିଁ ମଣିଷ ଜଗତକୁ ଭଲ ପାଇବ । ଆପଣାକୁ ଯେତିକି ଆବିଷ୍କାର କରିବ. ଜଗତକୁ ମଧ୍ୟ ସେତିକି ଆବିଷ୍କାର କରିହେବ । ଏହା ହିଁ ହୁଏତ ଜୀବନର ସର୍ବପ୍ରଧାନ ସୂତ୍ର,—ସବୁ ପରିବର୍ତ୍ତନର ମୂଳସୂତ୍ର ।

ଝଡ଼ପରେ ହଠାତ୍ ସବୁ ଥମିଥମି ଗଲାପରି ଲାଗୁଛି । ଭିତରଟା ଭାରି ଖାଲି-ଖାଲି ଲାଗୁଛି । ମୁଁ ଯେପରି କିଛି ପାଇନାହିଁ, କୌଣସିଠାରେ ଟିକିଏ ହେଲେ ଠାବ ପାଇନାହିଁ, ଏ ସଂସାର ସହିତ ମୁଁ ଯେପରି ସବୁ ସ୍ନେହସୂତ୍ର ହରାଇ ବସିଛି । ମୋ'ସହିତ ବାଟ ଚାଲିବାପାଇଁ ଯେପରି କେହି କୁଆଡ଼େ ନାହାନ୍ତି ।

ଅହୁରି ଧୈର୍ଯ୍ୟ ଦରକାର । ସହିବାଲାଗି ଆହୁରି ଶକ୍ତି ଦରକାର । ଆପଣା ଜୀବନରେ ସମସ୍ତଙ୍କୁ ସ୍ୱୀକାର କରି ଆଣିବାଲାଗି ଆହୁରି ଭଲପାଇବା ଦରକାର, ଆପଣାକୁ ବୁଝିବାଲାଗି ଅହୁରି ଅନ୍ତରାଲୋଡ଼ନ ଦରକାର । ଆଗକୁ ଯିବାଲାଗି ଅନ୍ତର ଭିତରେ ଆହୁରି ଅସନ୍ତୋଷ ଦରକାର । ତେବେଯାଇ ଆପଣା ପାଖରେ ଆପେ ଗୋଟାଏ misfit ହୋଇ ବସିବାର ବିପତ୍ତିରୁ ମୁଁ ରକ୍ଷା ପାଇପାରିବି । ମୁଁ ତେବେଯାଇ ଠାବ ପାଇବି । ଅଜି ଗୃହଅାଡେ ସବୁ ଖର୍ଚ୍ଚ ପଣ୍ଡିଲାପରି ଲାଗୁଚି । ସବୁ ବିଶ୍ୱାସ ତୁଟି ଗଲାପରି ଲାଗୁଚି, ଅତି ଆପଣାର କରି ଯାବୁଡ଼ି ରଖିଥିବା ସମସ୍ତ ସତ୍ୟସାର ଆଜି ଖାଲି ସ୍ୱପ୍ନ ହୋଇ ମିଳାଇ ଯିବାପରି ମନେହେଉଚି । ତଥାପି ବଞ୍ଚି ରହିବାକୁ ହେବ, ତଥାପି ଭେଦିବାକୁ ହେବ, ତଥାପି ଭଲପାଇବାକୁ ହେବ ।

୬ । ୭ । ୪୮

ଯେତେବେଳେ ହୃଦୟରୁ ହିତରୁ ଦମ୍ଭ ଅପସରି ଯାଏ, ପ୍ରଭୁଙ୍କର ତୂଣୀରରୁ ଠିକ୍ ସେତିକିବେଳେ ବାଣ ସରିଯାଏ । ବାଣଗୁଡ଼ାକ ଆଉ ବାଣପରି ଲାଗେନାହିଁ, ଅର୍ଥାତ୍ ଦୁଃଖ ଆଉ ନିଜ ସ୍ୱମାଣ କରି ଦିଏନାହିଁ । ମୋତେ ଆଘାତ ବାଜୁଚି, ତା'ର ଅର୍ଥ ଏପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ବି ମୋ' ହୃଦୟରେ ଭୟ ଘର କରି ରହିଛି । ଦୁଃଖରେ ମୁଁ ଏପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଛିଡ଼ା ହେବାକୁ ଶିଖିନାହିଁ, ଦୁଃଖର ଦହନରେ ଉଜ୍ଜ୍ୱଳ ହୋଇ ଶିଖିନାହିଁ । ଦୁଃଖର ଦହନଟା ମୋତେ ଖାଲି ଭୀତ ଓ ଭସ୍ମୀଭୂତ କରି ରଖିଚି, କାରଣ ମୋର ବିଶ୍ୱାସ ଏପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ମଧ୍ୟ କଞ୍ଚା ରହିଯାଇଚି ।

ବିଶ୍ୱାସ ଯେତିକି ବଢ଼ିବ, ଭୟ ସେତିକି କମିକମି ଯାଉଥିବ । ଏହି ବିଶ୍ୱାସ ନାହିଁ ବୋଲି ଏସବୁ ଯେପରି ଖାଲି ବୋଝପରି ଲାଗୁଚି, ମନ·ଭିତରର ନିଭୃତ କାମନାବାସନା ବୋଝପରି ଲାଗୁଚି, ଏହି ସଂସାରସଙ୍ଗ ବୋଝପରି ଲାଗୁଚି । ଏ ବୋଝ ଉତୁରିବ କେଉଁଦିନ ? ମୋର ଦେହକୁ, ମୋର କାମନା ବାସନାକୁ, ମୋର ଜ୍ଞାନ ଓ ସଂସାରସଙ୍ଗକୁ ମୁଁ କେବେଯାଇ ଶ୍ରଦ୍ଧା ଓ ବିଶ୍ୱାସର ସହିତ ଗ୍ରହଣ କରି ପାରିବି ?

ଆଉ କାହାରି ପାଖରେ କାନ୍ଦିବି ନାହିଁ, ଜୀବନର ଏହି ଦୁଃଖପୂର୍ଣ୍ଣ ବେଳକୁ ଆଉ ଅବହେଳା କରିବି ନାହିଁ, ମୋର ଦୁର୍ଭାଗ୍ୟ ନେଇ ଆଉ ସଂସାର ପାଖରେ ଅଭିଯୋଗ କରି ଯିବିନାହିଁ । ଭିତରୁ ସବୁପ୍ରକାର ପଡ଼ିଯିବାର, ହୁଡ଼ିଯିବାର ଭୟ ଛାଡ଼ିବାକୁ ହେବ । ଜୀବନରେ ମୁଁ ଅନେକଥର ପଡ଼ିବି, ଅନେକଥର ହୁଡ଼ିବି; ଇଏ ତ ବାଟ ଚାଲୁଥିବାର ସବୁଠାରୁ ବଡ଼ ପ୍ରମାଣ । ମୁଁ ତଥାପି ଚାଲିବି, ତଥାପି ଭଲ ପାଇବି । ମୋର ତଥାକଥିତ ନିନ୍ଦୁକ ଓ ଶତ୍ରୁକୁ ମଧ୍ୟ ଭଲପାଇବି ।

୩ । ୭ । ୪୮

ଭିତରଟା ଭରି ଖାଲିଖାଲି ଲାଗୁଚି । ଜୀବନରେ କେବେହେଲେ ଏଭଳି ଖାଲିଖାଲି ଅନୁଭବ କରିନଥିଲି । ଶାନ୍ତିନିକେତନରେ ଥିବା ବେଳର ଠିକ୍ ଓଲଟା ସେତେବେଳେ ଆପଣା ଉପରେ ବିଶ୍ୱାସ ଥିଲା, ମଣିଷ ଉପରେ ବିଶ୍ୱାସ ଥିଲା, ମୁଁ ସେତେବେଳେ ସଂସାରକୁ ପ୍ରଧାନତଃ ଆପଣାର ସମର୍ପଣ ଲାଗି ଏକ ପ୍ରିୟ କ୍ଷେତ୍ର ବୋଲି ବିଚାରୁଥିଲି । ସେତେବେଳର ବୟସ ପରି ମୋର ମନ ଓ ହୃଦୟ ମଧ୍ୟ କେତେ କଳ୍ପନା ଓ କେତେ ଦୃଷ୍ଟି କରି ବୁଲୁଥିଲା । ବର୍ତ୍ତମାନ ସେହି ଅନୁଭୂତି ନାହିଁ କହିଲେ ଆଦୌ ଭୁଲ ହେବନାହିଁ । ସେହି ବୟସ ବଦଳି ଯାଇଚି । ଜୀବନରେ ମୁଁ ଏପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ମୋର ଆପଣାର କ୍ଷେତ୍ର ପାଇନାହିଁ, ଜୀବନଦେବତା ଲାଗି ଆସ୍ଥାନଟିଏ ଗଢି ପାରିନାହିଁ । ଖାଲି ଖୋଜୁଚି, ଖାଲି ପ୍ରସ୍ତୁତ ହେଉଚି, ବାରବାର ବିଫଳହେବା ସତ୍ତ୍ୱେ ଖାଲି ଆଶା କରି ରହିଚି । ମୋ ହାତମୁଠାରେ ଯେପରି କିଛି ନାହିଁ, ଦୃଷ୍ଟିରେ ଯେପରି କିଛି ସ୍ପଷ୍ଟ ହୋଇ ଦିଶୁନାହିଁ, ହୃଦୟ ଭିତରେ ମୁଁ ଯେପରି କିଛିହେଲେ ସତ୍ୟକରି ଅନୁଭବ କରି ପାରୁନାହିଁ । ଏପରି ହେଲା କାହିଁକି ? ଜୀବନର Symphony ରେ ହଠାତ୍ ଏ ଲୟଭଙ୍ଗ ହେଲା କାହିଁକି ? ମୁଁ ନିଜେ ମଧ୍ୟ ବେଳେବେଳେ ନିଜର ଏହି ଦଶାକୁ ବୁଝି ପାରୁନାହିଁ, ନିଜକୁ ନିଜେ ଅବଧାରଣ କରି ପାରୁନାହିଁ ।

ଏଇ ମରୁ ବୁଲିବା ଜୀବନରେ ହୁଏତ ତଥାପି ଦରକାର ଥିଲା । ପାଇଲି ବୋଲି ମନେହେଲା ବେଳେ ହୁଏତ ତଥାପି ହଜାଇ ବସିବା ଦରକାର ଥିଲା । ମୋର ବିଶ୍ୱାସ ମୋତେ ସବୁ ସ୍ୱୀକାର କରି ଶିଖାଉ, ସବୁ ହଜମ କରି ଶିଖାଉ । ସଂସାରରେ ଓ ମଣିଷ ଜୀବନରେ ଆଜି ସବୁ ସତ୍ୟ ହଜିହଜି ଯାଉଥିବା ସମୟରେ ମୁଁ ଯେପରି ତଥାପି ଏହି ସଂଶୟବାଦୀ ହାଟଭିତରେ ଆପଣାକୁ ହଜାଇ ନଦିଏ । ଗୁରୁପାଖରେ ମୃତ୍ୟୁ ଗର୍ଜନ କରୁଥିବା ସମୟରେ ମୁଁ ଯେପରି ତଥାପି ଜୀଇ ରହିଥାଏ ।

୪ । ୭ । ୪୮

ଖାଲି ଶାନ୍ତହେବା ଛଡ଼ା ବର୍ତ୍ତମାନ ମୋର ଆଉ କିଛି କରିବାର ନାହିଁ । ଗତ ଗୁରିବର୍ଷ ମୁଁ ଖାଲି ଦଉଡ଼ୁଥିଲି, ନାନା କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମର ବ୍ୟସ୍ତତା ଭିତରେ ମୁଁ ଅନେକ ସମୟରେ ଆପେ ବଞ୍ଚିବାର ଓ ହେବାର ସବୁ ଡୋରିକୁ ପ୍ରାୟ ହରାଇ ଦେଇଥିଲି । ସେଥିଲାଗି ଆଜି ମୋ'ଭିତରୁ ସବୁ ଶେଷ ହୋଇ ଯାଇଥିଲା ପରି ମନେହେଉଚି । ଭିତରେ ଖାଲି ଅତୃପ୍ତିର ଦାହବ୍ୟତୀତ ମୁଁ ଯେପରି ଆଉ କିଛିହେଲେ ଅନୁଭବ କରି ପାରୁନାହିଁ । ଏହି ଦାହର ଉପଶମ କରାଇବାକୁ ପଡ଼ିବ ।

ଆଉ କୌଣସି ନୂତନ ଦାହପାଇଁ କ୍ଷେତ୍ର ପ୍ରସ୍ତୁତ କର ନୁହେଁ, ଆଉ କୌଣସି ନୂତନ ବ୍ୟସ୍ତତାରେ ମାତିଯାଇ ନୁହେଁ, କେବଳ ଶାନ୍ତ ହୋଇ ଏହି ଦାହର ଉପଶମ କରାଇବାକୁ ପଡ଼ିବ । କେବଳ ସ୍ଥିର ହୋଇପାରିଲେ ଯାଇ ମୁଁ ସବୁଟିକୁ ଠିକ୍-ଭାବରେ ଦେଖିପାରିବ, ଶୁଣିପାରିବ ଓ ବୁଝିପାରିବ । ଆପଣାକୁ ତଥା ଜଗତକୁ ଅନୁଭବ କରିପାରିବ । ସବୁପ୍ରକାରର ସଂସ୍କାର ଓ ବ୍ୟସ୍ତତାରୁ ବିମୁକ୍ତ ହୋଇ ଦେଖିବା ହିଁ ତ ଆପଣାକୁ ବୁଝିବା ।

ଏଭଳି ଶାନ୍ତହୋଇ ବୁଝିବା ବୋଧହୁଏ ଅନେକଦିନ ହେଲା ସମ୍ଭବ ହୋଇ ପାରିନାହିଁ । ମଣିଷକୁ ବୁଝିବା ଆଗରୁ ମଣିଷ ପାଖରେ ପହଞ୍ଚି ପାରିବାର ଶକ୍ତି ହାସଲ କରିବା ଆଗରୁ ମୁଁ ମଣିଷକୁ ବଦଳାଇ ଦେବାର ଦମ୍ଭ ଓ ଅହଙ୍କାର ନେଇ ମାତି ଯାଇଥିଲି । ସେଥିପାଇଁ ମଣିଷ ଆଡ଼କୁ ଆଖି ବୁଜି ମୋ' ବିଧାନଗୁଡ଼ାକର ଭ୍ରମ ଦେଇ ମୁଁ ତାକୁ ବିବ୍ରତ କରୁଥିଲି । ଏବଂ ସେଇଥିପାଇଁ ଆଜି ଆପଣାକୁ ହଠାତ୍ ଏପରି ନିଃଶେଷିତ ହୋଇ ଗଲାପରି ମନେହେଉଛି ।

ଭିତରେ ଶାନ୍ତ ଓ ଶୂନ୍ୟ ହୋଇଗଲେ ପୁଣି ପୂର୍ଣ୍ଣ ହୋଇ ବଞ୍ଚିବାର ବଳ ଆସିବ । ପୁଣି ମୁଁ ବାଟ ପାଇବି, ପୁଣି ଭଲପାଇ ପାରିବି ।

୫ । ୭ । ୫୮

ଆଗେ ଆକାଶକୁ ଅନାଇଲେ ଆଖି ପୂରି ଯାଉଥିଲା, ପ୍ରକୃତି ଆଡ଼କୁ ଅନାଇଲେ ମନ ନିମଗ୍ନ ହୋଇ ଯାଉଥିଲା, ମଣିଷ ଆଡ଼କୁ ଅନାଇଲେ ହୃଦୟ ପୂରି ଯାଉଥିଲା । ମନରେ ସବୁବେଳେ ଖୁସି ଥିଲା, ଶରୀରଟା ଭାରି ହାଲୁକା ଲାଗୁଥିଲା । ବର୍ତ୍ତମାନ ସେପରି ହେଉନାହିଁ । ସବୁଠାରେ ସହଜ ପ୍ରବେଶ କରିବାର କଳା ସତେଅବା ପାଶୋରି ଗଲିଣି । ଖାଲି ଆପଣାଟାକୁ ନେଇ ମୁଁ ନିରନ୍ତର ବ୍ୟସ୍ତ ରହୁଛି ବୋଲି ବୋଧହୁଏ ଏପରି ହୋଇଛି । ସବୁବେଳେ ଆଗରେ ଗୋଟାଏ ଅହେତୁକୀ ଆଦର୍ଶ ରଖି ନାନା ଆଶଙ୍କାରେ ଆଶଙ୍କିତ ହୋଇ ରହୁଛି ବୋଲି ମୁଁ କେଉଁଠୁ ହେଲେ ରସ ପାଉନାହିଁ । ମୁଣ୍ଡପଛରୁ ଯେପରି କେଉଁ ପୋକ ମୋତେ କାମୁଡ଼ିକରି ଧରିଛି । ଆଖି, କାନ ଓ ହୃଦୟର ଦ୍ୱାର ଯେପରି ସେଇଠୁ ଦଉଡ଼ିଲାଗି କଳାହୋଇ ରହିଛି । ଭିତରେ ବୁଦ୍ଧି ଓ ଜ୍ଞାନ ପ୍ରକୃତରେ କେତେ ବଢ଼ିଛି, ମୁଁ ସେକଥା କହିପାରୁନାହିଁ । କିନ୍ତୁ ସଂଶୟ ଅତିମାତ୍ରାରେ ବଢ଼ିଯାଇଛି । କୋଉଠି ଆପଣାକୁ ଖୁସି ହୋଇ ଦେଇପାରିବାର ସହଜ ପ୍ରବୃତ୍ତି ଭାରି କମିଯାଇଛି ।

ବର୍ତ୍ତମାନ ଏ ଦେଶର ସମାଜ, ଏ ଦେଶର ସଂସ୍କୃତି ଓ ଏ ଦେଶରେ ମଣିଷର ଦଶା ମୋତେ ଭାରି ନିରାଶ କରିଦେଉଛି, ସେକଥା ଅବଶ୍ୟ ଠିକ୍ । କାହା ପାଖରେ ପ୍ରାଣ ଖୋଲି କଥା କହିପାରିବି କି କାହାପାଖକୁ ଯାଇ ପ୍ରାଣ ଖୋଲି

ଅକାରଣରେ ଆପଣାର ଅନୁଭୂତିଗୁଡ଼ାକୁ ଅଜାଡ଼ି ଦେଇପାରିବ, ସେଥିର ଅବସର ବର୍ତ୍ତମାନ ନାହିଁ କହିଲେ ଚଳେ । ସେଗୁଡ଼ାକ ଏକ ବିଗତ ବୀତବଳ ଯୁଗର ଦୁର୍ବଳ Romanticis ଭାବରେ ହୁଏତ ପଛରେ ପଡ଼ିରହିଲାଣି ।

ତଥାପି ଆପଣା ଭିତରେ ଦେବାଲାଗି ଦୁଆରଟି ଖୋଲିବା ଲାଗି ଓ ଭଲ ପାଇବାଲାଗି ଆହୁରି ପ୍ରସ୍ତୁତ ହେବାକୁ ପଡ଼ିବ । ସାମୟିକ ସହସ୍ର ପ୍ରତିକୂଳତା ସତ୍ତ୍ୱେ ତଥାପି ଅଧିକରୁ ଅଧିକ କ୍ଷେତ୍ରରେ ନିଜକୁ ଓ ନିଜ ମନର ଖୁସିକୁ ସହଜରେ ବିତରଣ କରିଦେବାରେ ହିଁ ଜୀବନର ସାର ଆନନ୍ଦଦାୟକ ନିହିତ ରହିଚି ।

୬ । ୭ । ୫୮

ଶାନ୍ତ ହୋଇ ଆପଣା ଭିତରକୁ ଫେରିଯିବି । ସମଗ୍ର, ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ଓ ଶ୍ରଦ୍ଧାଶୀଳ ଭାବରେ ଆପଣାକୁ ଦେଖିବି । ତା'ହେଲେ ଯାଇ ମୁଁ ଏହି ଦହନ କାଟି ବର୍ତ୍ତି ପାରିବି, ଏ ଅଶାନ୍ତ କାଟି ବର୍ତ୍ତି ପାରିବି । ଜୀବନର ଅନେକାନେକ କାର୍ଯ୍ୟ ଏପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ କେବଳ ବାହାରର ପ୍ରସଙ୍ଗ ଓ ଉତ୍ତେଜନା ଦ୍ୱାରା ସଂଘଟିତ ହୋଇଆସିଚି । ସେଥିଲାଗି ସବୁବେଳେ ଖାଲି ଭୁଆଁ ବୁଲିଲାପରି ମନେହୋଇଚି । ମୁଁ ଖାଲି ଆପଣା ପାଖରୁ ଅର୍ଥାତ୍ ସତ୍ୟପାଖରୁ ଖସି ପଳାଇ ଯିବାର ଫିକର କରିଚି । ନାନା ଚତୁର ଉପଚାରରେ ଆପଣାର ଜୀବନକୁ କେତେ କୈଫିୟତ୍, କେତେ ଭ୍ରାନ୍ତ ନ୍ୟାୟ ଓ କେତେ ଦ୍ୱେଷ ଇଚ୍ଛାରେ ଖାଲି ଚଲାଇ ରଖିଚି । ବାହାରେ ସ୍ଥିର ହେବାର ଯେତିକି ଶ୍ରମ ସାପେକ୍ଷ ଆୟୋଜନ କରିଚି, ଭିତରେ ଆପଣା ପାଖରେ ମୁଁ ସେତିକି ହଜିହଜି ଯାଇଚି । ଆପଣାକୁ ଦେବାଲିଆ କରିଦେବାର ଏହି ଚକ୍ରାନ୍ତକୁ ମୁଁ କ୍ରମେ ବୁଝିବାକୁ ଆରମ୍ଭ କରୁଚି । ଏହାକୁ ଘୋଡ଼ାଇ ରଖି ଘଡ଼ିକର ଆଶ୍ୱାସନା ପାଇବାର ମୂର୍ଖତା କରିବସିଲେ ମୋର ଦହନ ଲାଗି ରହିଥିବ । ତେଣୁ ଏ ଚକ୍ରାନ୍ତର ସମ୍ମୁଖୀନ ହେବାକୁ ପଡ଼ିବ । ଆପଣାର ସବୁଟିକୁ ସମ୍ମୁଖ ଦେଖିବାକୁ ପଡ଼ିବ । ଘୃଣା ବା ଅବଜ୍ଞାରେ ନୁହେଁ, କୌଣସି ଗ୍ଳାନି ଓ ଲଜ୍ଜାର ଏକଦେଶୀ ଆତ୍ମଗୁଣ୍ଠନ ଦ୍ୱାରା ନୁହେଁ, ଆପଣାକୁ କେବଳ ଦେଖିବାକୁ ହିଁ ହେବ । ମୋର ସବୁକୁ ମୋ'ର ନିଜର ବୋଲି ଗ୍ରହଣ କରିବାକୁ ପଡ଼ିବ ।

ମୋ'ଭିତରେ ସବୁ ଅଛି, ତଥାପି ଜୀବନର ସେହି ରସଗ୍ରାହୀ ଓ ସୃଷ୍ଟିକାମୀ ପକ୍ଷୀଟି ନାହିଁ ବୋଲି ବାରବାର ମନେହେଉଚି । ଏହି ଉତ୍ତେଜିତ କୃତ୍ରିମ ଧାବନ ସରିଗଲେ ଜୀବନର ନୀଡ଼ଟି ପୁଣି ପରିପୂର୍ଣ୍ଣ ହୋଇଉଠିବ । ସବୁ ହରାଇ ବସିଥିବା ହୀନଭାଗ୍ୟପରି ଆଉ ମୋତେ ଶାନ୍ତି ଖୋଜି ବାହାରିବାକୁ ପଡ଼ିବ ନାହିଁ । ଶାନ୍ତି ମୁଁ ଆପଣା ଜୀବନରେ ହିଁ ପାଇପାରିବି, ଅନୁଭବ କରିପାରିବି ।

୭ । ୭ । ୪୮

ଏହି ଗ୍ରନ୍ଥ ଗ୍ଭଲିଯିବାକୁ ମୁଁ କଦାପି ବା ବୈରାଗ୍ୟ ବୋଲି କହି ପାରିବ ନାହିଁ । ଜୀବନ ଭିତରେ ପ୍ରକୃତ ଶ୍ରଦ୍ଧା ଓ ଅନୁରକ୍ତିର ଅଙ୍କୁର ସଞ୍ଚାର କରାଇବାଲାଗି ମୋତେ ବର୍ତ୍ତମାନ ସକଳ କୃତ୍ରିମ ଆୟୋଜନ ଭିତରୁ ବାହାରି ଗ୍ଭଲିଯିବାକୁ ପଡିବ । ଗୋଟାଏ ଦୃଷ୍ଟିରୁ ଦେଖିଲେ ଏଠାରେ କିଛି ଗ୍ରନ୍ଥ ଗ୍ଭଲିଯିବାର ପ୍ରଶ୍ନ ଉଠୁନାହିଁ । ଆପଣାକୁ ବୁଝି ଓ ଆପଣାକୁ ଲୁଗ୍ଭଇ ନରଖି ଏହାଦ୍ୱାରା ପ୍ରକୃତ ଦେଖିବା ଓ ପ୍ରକୃତ ପାଇବାର ଉପକ୍ରମ ହେଉଚି ବୋଲି ମୁଁ କହିବି । ଠିକ୍ ଏଇଥିରୁ ତ ଭଲ ପାଇବାର ଯଥାର୍ଥ ଉଦ୍ରେକ ହୋଇପାରିବ ।

ମୋର ଅନେକ ଭଲପାଇବାକୁ ମୁଁ କଦାପି ଭଲପାଇବା ବୋଲି କହି ପାରିବିନାହିଁ । ମଣିଷଠାରେ ଯେପରି ସମ୍ପତ୍ତିର ମୋହ ଥାଏ, ଅନେକ ଭଲ-ପାଇବାର ଦମ୍ଭ ଭିତରେ ମୋ'ଠାରେ ହୁଏତ ସେହିପରି ଗୋଟାଏ ମୋହ ଆଁ' କରି ସମସ୍ତଙ୍କୁ ଆତ୍ମସାତ୍ କରିବାକୁ ବସି ରହିଥିଲା । ମୁଁ କେବଳ ଗ୍ରାସ କରି ଯାଉଥିଲି, ସମ୍ପତ୍ତିପରି ସମସ୍ତଙ୍କୁ ଖାଲି ବ୍ୟବହାର କରୁଥିଲି, ଏବଂ ଭଲପାଉଚି ବୋଲି ବାହାରେ ଗୋଟାଏ ଚତୁର ରକ୍ଷାବ୍ୟୂହ ରଚନା କରି ବେଶ୍ ଆରାମରେ ନିଜକୁ ଫାଙ୍କି ଦେଇ ଗ୍ଭଲିଥିଲି । ଏହାଦ୍ୱାରା ମୁଁ ସଂସାରର କାହାର ଭଲପାଇବାର କୌଣସି ଉପକାର କରୁନଥିଲି ଓ ଆପଣାର କ୍ଷତି କରୁଥିଲି । ମୁଁ ଆପଣାକୁ ଘୋଡାଇ ରଖିଥିଲି । ମୋ'ଭିତରେ ଅନେକ ବୁଝିବା, ଅନେକ ଭଲପାଇବା ଓ ଅନେକ ସୃଷ୍ଟି କରିବାର ପ୍ରବୃତ୍ତି ଏହିପରି ଏକ ଭ୍ରମାବରଣ ହେତୁ କେବଳ ନଷ୍ଟ ଓ ବିକ୍ଷିପ୍ତ ହୋଇ ଯାଉଥିଲା ।

ମୁଁ ଆପଣାକୁ ଘୃଣାକରି ଏକଥା କହୁନାହିଁ, ନିଜପ୍ରତି କୌଣସି ଗ୍ଳାନିଭାବ ରଖି ଏପରି କହୁନାହିଁ । ଆପଣାକୁ ସିଧା ଦେଖିଲାବେଳକୁ ମୁଁ ଯେପରି ଦେଖୁଚି ଓ ଅନୁଭବ କରୁଚି, ତାହାହିଁ କହୁଚି । ଏଥିରେ କଏ ହାରିଯିବାର ବା ଜିତିବାର ପ୍ରଶ୍ନ ହିଁ ଉଠୁନାହିଁ । ଆପଣା ପାଖକୁ ଫେରି ଆସିବାର ଏକ ଉଦ୍ୟମ ବ୍ୟତୀତ ଏଥିରେ ଆଉ କୌଣସି ପ୍ରସଙ୍ଗର ସୂଚନା ହିଁ ନାହିଁ ।

୮ । ୭ । ୪୮

ସମ୍ପ୍ରତି ମୁଁ ମୋର ଆପଣା ମନଭିତରେ । ଆପଣାକୁ ମୁଁ ଏପରି ପ୍ରଧାନତଃ ନିନ୍ଦା ବା ପ୍ରଶଂସା କରି ଆସିଚି । ଖୁବ୍ କ୍ୱଚିତ୍ ଆପଣାକୁ ନିରୀକ୍ଷଣ କରିଚି । ହୁଏତ ଘଡିକ ଲାଗି ସକଳ ସଂସ୍କାରରୁ ଅଲଗା ରହି ମୁଁ ଆପଣା ନୀଡ ଭିତରେ ଆପଣାକୁ ଦେଖିବାକୁ ଯାଇଚି, ତଥାପି ଆର ଘଡ଼ିକୁ ବାହାର ଜୀବନର ନାନା ତ୍ରାସ ଓ ଆଶା, ନାନା ଆଶଙ୍କା ଓ ଆକାଙ୍କ୍ଷା ମୋର ଯାବତ ନିରୀକ୍ଷଣକୁ ମାଟି କରିଦେଇ ଯାଇଚି । ମୁଁ ଆପଣା ପାଖରେ ଆପେ ହଜିଯାଇଚି । ଆପଣା

ନିନ୍ଦାରେ ବିଚଳିତ ହୋଇ ନାନା ପ୍ରକାର [illegible]ରେ ଅବଗୁଣ୍ଠନ ଖୋଜିବୁଲୁଛି, ବା ଆପଣା ପ୍ରଶଂସାରେ ଉତ୍ଫୁଲ୍ଲ ହୋଇ ଆପଣା ଭିତରର ଫମ୍ପାଟାକୁ ବିରାଟ ବୋଲି ଭ୍ରମ କରିଛି । ତେଣୁ ଆପଣାକୁ ଶ୍ରଦ୍ଧା କରିବା ମୋ ଦ୍ୱାରା ଖୁବ୍ ବେଶୀ ସମ୍ଭବ ହୋଇ ନାହିଁ ଏବଂ ଏହି ଶ୍ରଦ୍ଧା ନାହିଁ ବୋଲି ମୋତେ ପରିସ୍ଥିତି ବାରବାର ବିଚଳିତ କରି ପକାଇଛି ମୋ ଜୀବନର ଦାନାକୁ ବାରବାର ଭାଙ୍ଗି ଚୁରି ପକାଇଛି । ମୁଁ ଜୀବନରେ କୌଣସି ସୃଷ୍ଟି କରି ପାରି ନାହିଁ, ଆପଣାକୁ ପ୍ରକାଶ କରିପାରି ନାହିଁ,—ଖାଲି ବିକଳ ଓ ବିବଶ ହୋଇ କ୍ଷେତ୍ରରୁ କ୍ଷେତ୍ରକୁ ଧାଇଁବୁଲିଛି ।

ଏଣିକି ଆଉ ବୁଦ୍ଧି, ଯୁକ୍ତି ବା ସାଂସାରିକ ସମର୍ଥନର ଆଳଦ୍ୱାରା ମୁଁ ମୋ ଜୀବନର ସମସ୍ୟାଗୁଡ଼ାକୁ ସମାଧାନ କରିବାର ଭୁଲ କରିବି ନାହିଁ । ମୁଁ ଆପଣା ଆଡ଼କୁ ଅନାଇ ଶିଖିବି, ମୋର ସମସ୍ତ ସମସ୍ୟାଗୁଡ଼ିକ ସହିତ ଆପଣାକୁ ନିରୀକ୍ଷଣ କରି ଶିଖିବି । କପଟ ନାନା ଯୁକ୍ତି ଓ କଳା-କୁଶଳତାର ଫାନ୍ଦ ପକାଇ ମୁଁ ବାରବାର ସମସ୍ୟାର ଫାଟ ଉପରେ ମାଟି ନେସି ବୁଲିଛି, ତାହାକୁ ମୁଁ ସିଧା ଜାଣିବି । ଆପଣାକୁ ହୀନ କରି ତଳେ ପକାଇ ଦେବି ନାହିଁ ବା ସର୍ବୋତ୍ତମ ଓ ସର୍ବସ୍ୱଚ୍ଛ କହି ସବୁକ୍ଷେତ୍ରରେ ଘୋଡ଼ାଇ ରଖିବି ନାହିଁ । ତେବେ ଯାଇ ମୁଁ ହୁଏତ ଆପଣାକୁ ଜାଣିବାର ଓ ଆପଣାର ଦୁଃଖ ମେଣ୍ଟାଇବାର ପ୍ରକୃତ ସୂତ୍ର ପାଇବି, ସୃଷ୍ଟି କରିବାର ପ୍ରଥମ ଦ୍ୱାର ଖୋଲିପାରିବି ।

୯ । ୭ । ୪୮

ଯୋଉ ମଣିଷ ମୋର ବିଚାର କରିବସୁଛି, ମୋର ନିନ୍ଦା କରୁଛି, ମୁଁ ଓଲଟି ତା'ର ବିଚାର କରିବିନାହିଁ ବା ତାର ନିନ୍ଦା କରିବିନାହିଁ । ମାନବ ସମ୍ପର୍କର ସଂସାରରେ ଏହି ଚଢ଼ାଉତରା ଆଗ୍ରହ ସମ୍ଭବତଃ ଅନେକ ଦୁଃଖର ଉପକ୍ରମ କରିଛି, ମଣିଷକୁ ନାନାପ୍ରକାର ଅସ୍ୱାଭାବିକ ଚେଷ୍ଟା ଓ ମନୋଦହନରେ ଛନ୍ଦିଦେଇଛି । କିନ୍ତୁ ମୋତେ ଚୁପ୍ ରହିବାକୁ ହେବ, ମୋତେ ତଥାପି ଭଲ ପାଇବାକୁ ହେବ, ଧୀର ହୋଇ ଦେଖିବାକୁ ହେବ । ଯେଉଁମାନେ ମୋର ଖାଲି ଖରାପଟା ହିଁ ଦେଖୁଛନ୍ତି ମୋ ଭିତରର ଯେଉଁଟା ସେମାନଙ୍କର ମନକୁ ନପାଇଛି, ସେଇଟାକୁ ହିଁ ତାଲି କରି ଗାଇ ବୁଲୁଛନ୍ତି, ମୁଁ ଦୃଢ଼ଭାବରେ କହିବି ଯେ ସେମାନେ ମୋର ସବୁଟାକୁ ଦେଖୁନାହାନ୍ତି । ସମସ୍ତ ଓ ସ୍ଥିତିର ପରଳ ଭିତରେ ଦୃଷ୍ଟିକୁ ଘୋଡ଼ାଇ ପକାଇ ସେମାନେ ଦେଖୁଛନ୍ତି । ମୋ ଭିତରେ ଯେ କିଏ କାହିଁକି ଜଣ ଆବିଷ୍କାର କରିବ ବୋଲି ଆକୁଳ ହୋଇ ଧାଇଁଛି, ତାର କେବଳ ଝୁଣ୍ଟି ପଡ଼ିବାବେଳେ ହିଁ ସେମାନେ ତାର ସୂଚନା ପାଉଛନ୍ତି । ସେଇଥିରୁ ସେମାନେ ମୋର ବିଚାର କରୁଛନ୍ତି ।

ମୁଁ ମଧ୍ୟ ଯଦି ସେମାନଙ୍କର ବିଗ୍ରହ କରି ବସିବି, ତେବେ ମୁଁ ସେମାନଙ୍କର ସବୁଟିକୁ ଦେଖିନାହିଁ ବୋଲି କହିବାକୁ ହେବ । ଖାଲି ଅନ୍ୟର ନିନ୍ଦା କରିବା ବା ଅନ୍ୟର ମଳିଟାକୁ ବିସ୍ତୃତ କରି ଦେଖାଇବା ମଧ୍ୟ ସେମାନଙ୍କ ଜୀବନାଚରଣର ସବୁକଥା ନୁହେଁ । ସେମାନେ ବି ଖୋଜୁଥିବେ, ଆପଣାର ଏକାନ୍ତ ନୀଡ଼ରେ ବସି ସେମାନେ ମଧ୍ୟ ସ୍ନେହ ପ୍ରେମର ସାଉଁଟା ଚଳାଇଥିବେ । ସେମାନେ ବି ସବୁରି ସହିତ ମିଶିବାଲାଗି ବାହାରିଥିବେ । ହୁଏତ ଯେଉଁ ଦୁର୍ବଳ ମୁହୂର୍ତ୍ତରେ ସେମାନେ ଆପଣାର ଏହି ଖୋଜାପଥରୁ ପଳାଇ ଯିବାକୁ ବା ତାହାକୁ ଏଡ଼ି ଚାଲିଯିବାକୁ ବସୁଥିବେ, ସେତିକବେଳେ ହିଁ ସେମାନେ ଅନ୍ୟର ବିଗ୍ରହ କରି ସାନ୍ତ୍ୱନା ପାଉଥିବେ । କିନ୍ତୁ ଏଇଟା ସେମାନଙ୍କ ଜୀବନର ଅତି ନଗଣ୍ୟ ଅଂଶ, ସେମାନଙ୍କ ଅପମୁହୂର୍ତ୍ତର ଗୋଟାଏ ବିକାର ମାତ୍ର ।

୧୦ । ୭ । ୪୮

ଆଜିର ଏହି ବରଷାଧାରାକୁ ଅନାଉ ଅନାଉ ହୃଦୟ ଭାରି ଉଶ୍ୱାସ ହୋଇ ଯାଉଚି । ଭିତରର ଅନେକ ଅବରୁଦ୍ଧ ଅଶାନ୍ତ ଆଜି ଯେପରି ଏହି ବରଷାର ସୁଅ ସହିତ ବହି ଚାଲିଯାଉଚି । ଶ୍ରାନ୍ତକାନ୍ତ ମନର ଅନେକ ଦିନର ଭାରି ଶାନ୍ତ ହୋଇ ଯାଉଚି । ଚିରବନ୍ଦୀ ପରେ ସେଠୁ ଛୁଟିଆସି ମୁଁ ଆପଣାର ଗ୍ଲାନିଗୁଡ଼ାକରେ ଯେତିକି ଛନ୍ଦିହୋଇ ପଡ଼ିଚି, ସେହି ଫାନ୍ଦ ହୁଏତ ସମୟକ୍ରମେ ସେତିକି ଫିଟିଫିଟି ଯିବ । ଆକାଶର ତାରା, ମେଘର କାଳିମା, ରାତିର ପ୍ରଶାନ୍ତ ଓ ପ୍ରଭାତର ଆଲୁଅ,—କ୍ରମେ ସବୁଟି ଲାଗି ମୋ' ଜୀବନରେ ପର୍ଯ୍ୟାପ୍ତ ସ୍ଥାନ ଓ ଅବସର ରହିବ । କ୍ରମେ ମୁଁ ପୁଣି ହୃଦୟ ଦେଇ ଦେଖି ଶିଖିବି, ଶ୍ରଦ୍ଧା ସହିତ ଅନୁଭବ କରି ଶିଖିବି, ସଙ୍କୋଚ ଛାଡ଼ି ସମ୍ମିଳିତ ହୋଇ ପାରିବି, ଏବଂ ଏହିପରି ଭାବରେ ମୁଁ କ୍ରମେ ଆପଣାକୁ ଓ ଜଗତକୁ ମଧ୍ୟ ଦେଖି ଶିଖିବି ।

ଚମ୍ପତିମୁଣ୍ଡାର ପ୍ରକୃତି ମୋତେ ଭାରି ବଳ ଦେଇ ରଖିଥିଲା । ମୁଁ ଏ ଜୀବନରେ ଆଦର୍ଶଟାକୁ ଖୁବ୍ ବେଶୀ ବୁଝି ନଥିଲି, ତେଣୁ ଆଦର୍ଶପାଇଁ ଜୀବନ ଦେବାର ପ୍ରସଙ୍ଗଟା ମୋତେ ଖୁବ୍‌ବେଶୀ ଆକୃଷ୍ଟ କରି ପାରୁନଥିଲା । ଏପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ତ୍ୟାଗର ମର୍ମଟାକୁ ବି ମୁଁ ଖୁବ୍ ବେଶୀ ବୁଝିନାହିଁ, ତେଣୁ ତ୍ୟାଗକୁ ମୂଳପ୍ରେରଣା କରି ଜୀବନ ବଞ୍ଚିବାର ରୀତିଭିତରେ ମୁଁ ଆଜି ମଧ୍ୟ ପ୍ରଧାନତଃ ଗୋଟାଏ negative ଗନ୍ଧ ହିଁ ପାଇଥାଏ । କିନ୍ତୁ ଚମ୍ପତିମୁଣ୍ଡାରେ ଉଦାର ସୁନ୍ଦର ପ୍ରକୃତିର ସାନିଧ୍ୟ ସତେ ଯେପରି ମୋ ହୃଦୟରେ ଅନେକ ଦ୍ୱାର ଖୋଲି ଦେଇ ପାରୁଥିଲା । ସେଠି ପର୍ବତର ନୀଳ ଓ ଅରଣ୍ୟର ସବୁଜ,ଆକାଶର ବ୍ୟାପ୍ତି ଓ ତାରାମୟୀ ରଜନୀର ଶାନ୍ତି, ସେଠି ସକାଳେ କଅଁଳିଆ ପତ୍ର ଉପରେ କଅଁଳିଆ ଆଲୁଅର ସହର୍ଷ କ୍ରୀଡ଼ା,—ଏସବୁ ମୋତେ ଏହି ଜୀବନକୁ ପରିପୂର୍ଣ୍ଣ କରି ଦେଖିବାଲାଗି ଭାରି ସହଜରେ ପ୍ରସ୍ତୁତ କରି ଦେଉଥିଲା ।

ଧ୍ୟାନ ଲାଗି ସେଠି ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ସମୟର ଆବଶ୍ୟକତା ହିଁ ନଥିଲା । ଚତୁର୍ଦ୍ଦିଗରେ ଆଶୀର୍ବାଦ ଅକାତ୍ତ ଦେଉଥିବା ଧ୍ୟାନମୟୀ ପ୍ରକୃତି ମନକୁ ସତେଅବା ଆପେଆପେ ଧ୍ୟାନରେ ନିମଗ୍ନ କରି ରଖୁଥିଲା ।

୧୧ । ୭ । ୫୮

ଭିତରୁ ଖେଳିବାର ଉତ୍ସ କ୍ଷୀଣ ହୋଇ ଆସିଚି, ବୋଧହୁଏ ସେଇଥିଲାଗି ଆପଣାଭିତରେ ସବୁ ଖାଲିଖାଲି ଲାଗୁଚି । ଆଗେ ସହଜ ଭାବରେ ଦେଖୁଥିଲି, ସହଜ ଭାବରେ ଶୁଣୁଥିଲି, ସହଜ ଭାବରେ ମିଶୁଥିଲି ଓ ସହଜ ଭାବରେ ନିମଗ୍ନ ହୋଇ ଯାଉଥିଲି । ହୁଏତ ନାନା ଦହନରେ ଦଗ୍ଧ ହୋଇ ମୁଁ ସେହି କଳାଟିକୁ କ୍ରମେ ଭୁଲିଭୁଲି ଯାଉଚି । ଯେତିକି ବ୍ୟସ୍ତ ଓ ବ୍ୟଗ୍ର ହୋଇ ଧାଇଁବାରେ ଲାଗିଚି, ମୁଁ ସେତିକି ଅଶାନ୍ତ ଭିତରେ ଛନ୍ଦି ହୋଇ ଯାଉଚି, ସେତିକି ମ୍ରିୟମାଣ ଓ ଶୂନ୍ୟ ହୋଇପଡ଼ୁଚି । ଜୀବନଟାକୁ ଖାଲି ସଂଗ୍ରାମ ଓ ଖାଲି ବାରଣ ମନେକରି ବଞ୍ଚିବାଲାଗି ଏହି ଦାରୁଣ ଦୁଃଖଦ ଅଭିଶାପ ମୁଁ କେଉଁଠିଁ ବରଣ କରି ଆଣିଲି କେଜାଣି ? ଏହି ଅଭିଶାପ ଫଳରେ ହିଁ ମୁଁ ସବୁ ଶାନ୍ତି ହରାଇଚି, ଜୀବନ ବଞ୍ଚିବାର ସବୁ ସୌନ୍ଦର୍ଯ୍ୟ ହରାଇଚି, ମଣିଷକୁ ଓ ସଂସାରକୁ ଭଲ ପାଇବାର ସବୁ ଦ୍ୱାର କ୍ରମେ ବନ୍ଦ ହୋଇଯାଇଚି । ଏହି ଗୌରଭମୟ ଆକାଶ, ପୃଥିବୀ, ଆଲୁଅ ଓ ଅନ୍ଧାରକୁ ମୋର ମନ ପୂର୍ଣ୍ଣ କରି ଦେଖି ପାରୁନାହିଁ । ବଡ଼ ସଙ୍କୁଚିତ ଓ ବଡ଼ ଦୁର୍ବହ ଏଇ ଜୀବନ !

ଆପଣାକୁ ସହଜ ନକରି ଜଗତଯାକ ସହଜ କରି ବୁଲିବାର ଉଦ୍ଭେଜିତ ଆଗ୍ରହରେ ମାତି ଯାଇଥିଲି ବୋଲି ଏପରି ହେଉଥିଲା । ଆପଣାକୁ ସମଗ୍ରଭାବେ ଦେଖିବାକୁ ମୂଳ ନକରି ଜଗତଯାକକୁ ଏକ କଳ୍ପିତ ଆଦର୍ଶ ଅନୁସାରେ ଗଢ଼ିବାର ଏକ ମିଥ୍ୟାଦର୍ଶଗତ ମୋହରେ ପଡ଼ିଯାଇଥିଲି ବୋଲି ଏପରି ହେଉଥିଲା । ଭିତରେ ନାନାପ୍ରକାର ହଠାତ୍ ଇଚ୍ଛାପୂରଣର ଅତୃପ୍ତ ଗର୍ଭରେ ଘାର୍ଣ୍ଣି ହୋଇ ତଥାପି ଗୋଟାଏ ଅଙ୍ଗୁଳି ନିର୍ଦ୍ଦେଶରେ ସଂସାରରେ ସବୁରି ମନରେ ଶାନ୍ତି ଡହିଦେବାକୁ ଯାଉଥିବା [illegible] ମନୀଷୀଙ୍କ କଥାରେ ପ୍ରତ୍ୟୟ ରଖିଥିଲି ବୋଲି ଏପରି ହେଉଥିଲା । ଏଥର ଶାନ୍ତ ହୋଇ ଆପଣାକୁ ଦେଖିବାକୁ ହେବ, ଏଥର ସୃଷ୍ଟିର ସୌନ୍ଦର୍ଯ୍ୟ ପାଖରେ ଚୁପ୍ ହୋଇ ଶିଖିବାକୁ ହେବ । ଭିତରୁ ସବୁ ପ୍ରକାର ଜ୍ୱରର ଉପଶମ ହେଲେ ଯାଇ ମୋର ଆଖି ଖୋଲିବ, ମୋର ହୃଦୟ ଖୋଲିବ ।

୧୩ । ୭ । ୫୮

ମନ ଖୋଲି କାହାକୁ ସତ୍ୟ ପଦେ କି ଘଡ଼ିଏ କଥା କହିବାକୁ ଭାରି ସଙ୍କୋଚ ଲାଗୁଚି । ଆପଣା ଆପଣାର ଲାଭ ଓ କ୍ଷତିକୁ ନେଇ ସମସ୍ତେ ଏପରି ବ୍ୟସ୍ତ

ଅଛନ୍ତି ଯେ କେହି ଆଉ ସମସ୍ୟା ଗୁଡ଼ାକକୁ ବାହାର ଶାନ୍ତ ହୋଇ ସେଗୁଡ଼ାକୁ ଜାଣିବାଲାଗି ମଧ୍ୟ ପ୍ରସ୍ତୁତ ନୁହଁନ୍ତି । ସମସ୍ତଙ୍କ ପାଖରେ କେବଳ ଗୋଟାଏ ସମସ୍ୟା,— ଆପଣାର ସମସ୍ୟା । ଆପଣାକୁ ବଞ୍ଚାଇ ରଖିବାର ସମସ୍ୟା, ଆପଣାକୁ ବଢ଼ାଇବାର ସମସ୍ୟା, ଅପର ଅନେକଙ୍କ ଉପରେ ଆପଣାକୁ ମଡ଼ାଇ ନେବାର ସମସ୍ୟା, ଆପଣାର ଗ୍ରୁଇଟାକୁ ଅଧିକ ଘନ ଓ ଅଧିକ ଗାଢ କରି ତାହାର ଭିତରେ ଅଧିକରୁ ଅଧିକ ମଣିଷଙ୍କୁ ଗିଳିଦେବାର ସମସ୍ୟା । ଜୀବନର ଏହି ପ୍ରହସନ-କାହାଣୀ ଆଜି ସବୁଆଡ଼ୁ ଶୁଣିବାକୁ ମିଳୁଚି । ଘୃଣା ଆଉ ହିଂସା ବ୍ୟତୀତ ସାଧାରଣ କଥୋପକଥନ ଲାଗି ଆଜି pl t ହିଁ ମିଳୁନାହିଁ । ଫଳତଃ ଜୀବନ ସମ୍ପର୍କରେ ଉତ୍ତେଜନା ବା ଆଡ଼ମ୍ବର ଭରି ବଢ଼ିଚି ପଛକେ, କିନ୍ତୁ ମଣିଷ ମଣିଷଠାରୁ ଦୂରକୁ ଗ୍ଲଲିଯାଉଚି, ନାନା ପ୍ରକାର ତାତ୍‌କାଳିକ ସମସ୍ୟାରେ ଆପଣାକୁ ଛନ୍ଦିଦେଇ ସେ ଆଉ ଆପଣା ଜୀବନର ଦୁଃଖ, ସୁଖ, ଶାନ୍ତି ଓ ଅଶାନ୍ତିର ଅସଲ ସମସ୍ୟା ଗୁଡ଼ାକୁ ଛୁଇଁବାକୁ ମଧ୍ୟ ଭୟ କରୁଚି ।

ଏହା ଜୀବନର ଉଦ୍ୟମ ନୁହେଁ, ମରଣର, ମଣିଷ ଆଉ ଖୋଜିବାକୁ ଗ୍ରହୁନାହିଁ, ଆପଣାକୁ କୌଣସି କ୍ଷେତ୍ରରେ ଦେଇ ସେ ଆପଣାକୁ ସାର୍ଥକରୂପେ ପାଇବ ବୋଲି ଆଉ କଳ୍ପନା ହିଁ କରି ପାରୁନାହିଁ । ତା'ର ସବୁଥିରୁ ବିଶ୍ୱାସ ତୁଟିଗଲାଣି । ତା'ର ସ୍ୱପ୍ନ ମୂଳର ସବୁ ସୌଧ ଓ ସୋପାନ ଭାଙ୍ଗି ପଡ଼ିଲାଣି । ଗୋଟାଏ ଅଦ୍ଭୁତ ପ୍ରକାରର ମତ୍ସ୍ୟନ୍ୟାୟ ଯେପରି ତାର ମନୋବୃତ୍ତିକୁ ପରିଗ୍ଳାଳିତ କରିବାକୁ ଆରମ୍ଭ କଲାଣି । ସାହିତ୍ୟ, ସଂସ୍କୃତି, ଅର୍ଥୋପାର୍ଜନ ଓ ଅର୍ଥବ୍ୟୟ, ପରିବାର, ଏବଂ ଏପରିକି ବିଦ୍ୟାଳୟରେ ମଧ୍ୟ କ୍ରମେ ସେହି ନ୍ୟାୟ ପଶିଲାଣି । ପଅରଦିନ ଜଣେ ସ୍କୁଲ ଶିକ୍ଷକଙ୍କ ମୁହଁରୁ ଏହିପରି ଦୁଃଖକଥା ଶୁଣି ମୁଁ ଅବାକ୍ ହୋଇଗଲି । ଯଦି ସ୍କୁଲଘରେ ବି ଲାଭ କ୍ଷତିର ହିସାବ ଆରମ୍ଭ ହୁଏ, ତେବେ ଆଉ କୋଉଠି ଯାଇ ମଣିଷ ମଣିଷକୁ ବୁଝିବାର ଅବସର ପାଇବ, ସେ ନୂତନ ସୃଷ୍ଟି କରିବାର ପ୍ରେରଣା କୋଉଠୁ ପାଇବ ?

୧୪ । ୭ । ୫୮

କାଲି ରାତିରେ ଶୋଇବାକୁ ଗଲାବେଳେ ଅନ୍ତର ଭିତରର ଅତି ଆର୍ତ୍ତ ଆତ୍ମା ଯେପରି ହଠାତ୍ କହିଉଠିଲା, ହେ ଭଗବାନ, ଯଦି ସଂସାରରେ ମୋ ଦ୍ୱାରା ତୁମର କୌଣସି କାମ ହୋଇ ପାରୁନାହିଁ, ତେବେ ତୁମେ ମୋତେ ଏହି ସଂସାରରୁ କାଢ଼ି ନେଇଯାଅ । ସର୍ବ ଶକ୍ତିମାନ୍ କୋଉ ଭଗବାନ ଡାକିଲା ମାତ୍ରକେ ଏପରି ଜବାବ ଦିଅନ୍ତି ବୋଲି ମୁଁ ଦୃଢ଼କରି କହି ପାରିବି ନାହିଁ । ମଣିଷଠାରୁ କାମ ଆଦାୟ କରିବାଲାଗି ଯେ ସିଏ ମଣିଷକୁ କ୍ଷେତ୍ରରୁ କ୍ଷେତ୍ରାନ୍ତର କରନ୍ତି, ସେକଥା ବି ମୁଁ ଦୃଢ଼କରି କହି ପାରିବିନାହିଁ । ତଥାପି ମୋ ଭିତରେ ଯେ ନାନା ଦୁଃଖ ଓ

ନାନା ହରାଇବାର ବେଦନା ମୋତେ ଜଳାଇ ପୋଡ଼ାଇ ମାରୁଚି, ଏହାକୁ ମୁଁ ଦୃଢ ଭାବରେ କହିପାରିବି । ଏହି ବେଦନା କିଛି ସୃଷ୍ଟି କରି ନପାରିବା ଜନିତ ବେଦନା । ମଣିଷ ପାଖରେ ଆପଣାର ସ୍ନେହ ପ୍ରେମ ଅଜାଡ଼ି ଦେବାକୁ ବସିଥିଲା ବେଳେ ହଠାତ୍ ଏକୁଟିଆ ପଡ଼ିଯିବାର ବେଦନା, ସବୁରିଠାରୁ ପରିତ୍ୟକ୍ତ ହୋଇ ଯିବାର ବେଦନା, ସବୁଠାରେ ପରଛଡ଼ା ହୋଇଯିବାର ବେଦନା ।

ପ୍ରାୟ ଶହେବର୍ଷ ତଳେ ଡେନମାର୍କର ତରୁଣ ଲେଖକ K· ld ମଧ୍ୟ ଠିକ୍ ଏହିପରି ବେଦନାରେ ବ୍ୟଥିତ ହୋଇ ଆତ୍ମହତ୍ୟା କରିବାକୁ ବାହାରି ଥିଲେ । ଯଦି ତାଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ଏ ସଂସାରରେ ଭଗବାନଙ୍କର କୌଣସି କାର୍ଯ୍ୟ ହୋଇ ପାରିବ ନାହିଁ, ତେବେ ଏଠି ରହି ଖାଲି ଶରୀରଟାକୁ ବୋହିବାରେ ଆଉ କି ଫଳ— ଏହିପରି ଏକ ତୀବ୍ର ଅବସାଦର ବଶବର୍ତ୍ତୀ ହୋଇ ସେ ବଞ୍ଚିବାର ସବୁ ଆକାଂକ୍ଷା ହରାଇ ବସିଥିଲେ । ହୁଏତ ମୋ ଭିତରେ ବି ସେହିଭଳି ଏକ ଅବସାଦ ଆସିଚି । ଆତ୍ମହତ୍ୟା କରିବାର ପ୍ରଶ୍ନହିଁ ଉଠୁ ନାହିଁ । କିନ୍ତୁ ଭିତରଟା ଯେ ଭାରି ଖାଲି ପଡ଼ିଚି, ସବୁ ପଥ ଓ ସବୁ ଘର ଯେ ମୋ'ଲାଗି ବନ୍ଦ ହୋଇ ଯିବାପରି ମନେ-ହେଉଚି, ବାହାରେ ଯେତେ ଭୁଲାଇ ହେଲେ ମଧ୍ୟ ମୋତେ ଭିତରର ଏହି ସତ କଥାଟା କହିବାକୁ ହିଁ ପଡ଼ିବ । ସଂସାରର କୌଣସି ଘରେ ସତେଯେପରି ମୋ' ଲାଗି କୌଣସି ମୂଲ ନାହିଁ, କୌଣସି ସ୍ଥାନ ନାହିଁ । ଆଜିର ଶାନ୍ତ ଓ ଧ୍ୟାନମଗ୍ନ ହୋଇ ଭିତରର ଏ ଶୂନ୍ୟଟାକୁ ପୁଣି ସରାଗରେ ପୂର୍ଣ୍ଣ କରିଦେବାକୁ ପଡ଼ିବ ।

୧୭ । ୭ । ୫୮

ଆପଣାର ଏତେଟିକିଏ ନିନ୍ଦା ଶୁଣି ମୁଁ ବିଚଳିତ ହୋଇ ପଡ଼ୁଚି । କିଏ ମୋତେ ଘୃଣା କରିବାର ସୂଚନାମାତ୍ର ଦେଖାଇଲେ ମୁଁ ହୁଏତ ତା'ପ୍ରତି ଅଧିକ ଘୃଣାରେ ପ୍ରଚଣ୍ଡ ହୋଇ ଉଠୁଚି । କୋଉଠୁ ଏତେଟିକିଏ କିଏ ଉସକାଇ ଦେଲେ ମୋ ମନର ସମସ୍ତ ଶାନ୍ତି ଓ ସମସ୍ତ ସ୍ଥିରତା କୁଆଡ଼େ ଭାଙ୍ଗିଭୁଜି ଯାଉଚି । ଭିତରର ସେଇ ଅରାଜକତା ଭିତରେ ମୁଁ ଆପଣାର ଅଳକୂଳ ପାଉନାହିଁ ।

ଏପରି ହେଲା କିପରି ? ହୁଏତ ମୋ' ଭିତରେ ଏକ ନୀତିବାଦୀ ଅମାନୁ-ଷିକତା କ୍ରମେ ପ୍ରବଳ ହୋଇ ଉଠିଲାଣି । ସଂସାରଟାକୁ ଉପଦେଶ ଦେଇ ବା ଗାଳି ଦେଇ ଭଲ କରିଦେବାର ଜ୍ୱର ମୋର ହୃଦୟନାଡ଼ୀକୁ ବୋଧହୁଏ ଏପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ କାମୁଡ଼ି ଧରିଚି । ସତେଅବା ଭଗବାନ ବାଛିବାଛି ମୋତେ ହିଁ ମଣିଷକୁ ଭଲ କରାଇବାକୁ ଏହି ସଂସାରକୁ ପଠାଇଚନ୍ତି ! ସେଥିଲାଗି ଗୋଟାଏ ପ୍ରକାର ଫମ୍ପା ଉତ୍ତେଜନାର ଭଉଁରୀ ଭିତରେ ମୁଁ ଖାଲି ଘୁରିବାରେ ଲାଗିଚି । ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଅନେକଙ୍କର ଜୀବନରଜ୍ଜୁକୁ ହାତରେ ଧରି ଟାଣିବାର ଭ୍ରମରେ ପଡ଼ିଯାଇ ମୁଁ

ସତେଅବା ଆପଣା ଜୀବନର ମୂଳଖିଅ ହଜିଯାଇ ବସିଛ ! ସେଥିଲାଗି ସଂସାରରେ କେବଳ ଚେରଛିଣ୍ଡା ହୋଇ ରହିବା ହିଁ ସାର ହେଉଛି । ସେଇଥିଲାଗି ଏ ଅଶାନ୍ତି, ସେଇଥିଲାଗି ଏହି ହଜିଯିବାର ଆଶଙ୍କା !

ଆକାଶ, ଅରଣ୍ୟ ଓ ପର୍ବତକୁ ଅନାଇ ମୁଁ ଯେପରି ତଥାପି କିଛି ଦେଖି ପାରୁନାହିଁ । ଏହି ଶୋଭାମୟ ସଂସାର ମୋତେ ଆଗେ କେତେ ଆପଣାର ମନେ ହେଉଥିଲା । ଗଛଭରା ଫୁଲ ଓ ତାରାଭରା ଅନ୍ଧାର ପାଖରେ ମୁଁ ଅତି ସହଜ ଭାବରେ ଥମକି ରହି ଯାଉଥିଲି,ଆପଣାର ହୃଦୟ ଭିତରୁ ସଂସାରର ଶୋଭାସ୍ଥଳକୁ ଏକ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ଆତ୍ମୀୟତାର ଖିଅ ଲମ୍ବାଇ ଦେଇ ପାରୁଥିଲି । ବର୍ତ୍ତମାନ ଆଉ ତାହା ସମ୍ଭବ ହୋଇ ପାରୁନାହିଁ । ପୁଣି କୋଉଦିନ ସୁନ୍ଦର ପୃଥିବୀକୁ ଦେଖି ମୋର ସମସ୍ତ ଦେହ ଓ ମନ ରୋମାଞ୍ଚିତ ହୋଇ ଉଠିଲାପରି ମନେହେବ. ସେଦିନ ଯାଇ ମୁଁ ସ୍ଥିର ହେବି, ପୁଣି ହୃଦୟଭରି ଦେଖିପାରିବି, ପ୍ରାଣଭରି ପ୍ରବେଶ କରିପାରିବି !

୨୦ । ୭ । ୫୮

କେତେକଥା କରିଯିବାକୁ ଓ କହିଯିବାକୁ ମନ ହେଉଛି । କିନ୍ତୁ ମୋତେ ସବାଆଗ ସ୍ଥିର ହେବାକୁ ପଡ଼ିବ । ସାହସର ସହିତ କେତେ କ୍ଷେତ୍ରରେ ଠିଆହୋଇ ମନର ପାଖପଦ କଥା କହିବା ଲାଗି ଭିତରଟା ବେଳେବେଳେ ବିଦ୍ରୋହ କରି ଉଠୁଛି । ତଥାପି ମୁଁ କହୁଛି, ଆଗ ଆପଣାକୁ ଦେଖିବାକୁ ପଡ଼ିବ । ଏପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ମୋର ଆପଣାକୁ ସିଧା ଦେଖିବାର ସାହସ ହୋଇନାହିଁ । ମୁଁ କେବଳ ମୋର ଗୋଟାଏ ଗୋଟାଏ ପାଖକୁ ହିଁ ଦେଖିଛି । କେତେବେଳେ ଏପାଖଟା ଦେଖି ନିଜପ୍ରତି ଆସକ୍ତ ହୋଇ ପଡ଼ିଛି, ନିଜଭିତରେ ଆଉପାଖଟା ଆସକ୍ତିକୁ ବି ଜୀଆଇ ରଖିଛି, ନାନାପ୍ରକାର ଅହମିକାରେ ଫୁଲିକରି ରହିଛି, ଆପଣାକୁ ଘୋଡ଼ାଇ ରଖିବାଲାଗି କେତେ ଚତୁର ପୋଷାକ ଖୋଜି ବୁଲିଛି । ପୁଣି କେତେବେଳେ ଆରପାଖଟା ଉପରେ ଆଖି ପଡ଼ି ଆପଣାକୁ କେବଳ ହୀନ ବୋଲି ମନେହୋଇଛି, ଆପଣାପ୍ରତି ଭାରି କରୁଣା ଆସିଛି, ଏକ ବିଫଳତାର ଭାବନା ମୋତେ ବିବଶ କରି ରଖିଛି । ଏହିପରି ଦୁଇଟା ଆଖିରେ ଆପଣାକୁ ଦୁଇରକମ ଦେଖି ମୁଁ ଭିତରେ ତଥାପି ଗୋଟାଏ ହେବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କରୁଛି କିପରି ?

ମୋ' ଭିତରେ ଯାହାସବୁ ଅଛି, ସେଗୁଡ଼ିକୁ ଜାଣେ । ତଥାପି ଜ୍ଞାତ ଜୀବନରେ ଜାଣେନାହିଁ ବୋଲି ମୁଁ କେତେ ଆୟୋଜନରେ ଆତ୍ମଗୋପନ କରି ବସେ । ହୁଏତ ଜାଣିବାକୁ ଭୟକରେ, ଅର୍ଥାତ୍ ସେଗୁଡ଼ାକୁ ମନକୁ ଆଣିବାକୁ ଭୟ କରେ । ଅସଲ ଦୁଆରରେ ଆଘାତ କରି ଆପଣା ଭିତରଟା ଖୋଲି ଦେଖିବାକୁ ମୁଁ ଭୟ କରେ । ତେଣୁ ଦୁଆରଟାକୁ ବନ୍ଦ ରଖି ମୁଁ କେବଳ ବାହାରେ ବାହାରେ ବୁଲୁଥାଏ ।

ଏସବୁ ଅଭିନସ୍ଥର ଉତ୍ତେଜନାକୁ ବନ୍ଦ କରବାକୁ ହେବ । ସ୍ଥିର ହେବାକୁ ହେବ, ଶାନ୍ତ ହେବାକୁ ହେବ । ଏଇ ଆକାଶକୁ ଅନାଇ ଠିକ୍ ତାହାର ପର ସ୍ଥିର ଓ ଶାନ୍ତ ହେବାକୁ ପଡବ ।

୧୧ । ୭ । ୫୮

ଆପଣାଲାଗି ଖ୍ୟାତ କମାଇବା ଲଗି ଯଦ ମୁଁ ଲେଖିବାକୁ ବସେ ବା ଦେଶସେବା କରବାକୁ ବାହାରେ, ତେବେ ଲେଖିବାଲଗି କେତେ ପ୍ରସଙ୍ଗ ଜୁଟିଯିବ ଓ ଦେଶର ସେବା କରବାଲଗି କେତେ କ୍ଷେତ୍ର ଜୁଟିଯିବ । ଗୋଟାଏ ପ୍ରକାର ଉତ୍ତେଜନାରେ ହୁଏତ ମୁଁ ଭର ଲଗିଯିବ । ଅନେକଙ୍କୁ ମୁଁ ଏହିପର ଲେଖିବାର ଓ ଏହିପର କାମରେ ମାତବାର ଦେଖିଚ । ଲେଖିବା ଭିତରେ ସେମାନେ ଆପଣାକୁ ଆହୁର ବିସ୍ତାରିତ କର ଦେଖିବାକୁ ଚାହାନ୍ତ, ଆପଣାର କାମ ଭିତରେ ନାନାଆଡ଼େ ଆପଣାର ଛାଇ ମଡାଇବାକୁ ଚାହାନ୍ତ ।

କନ୍ତୁ ମୋ' ବେଳକୁ ମୁଁ ଅଲଗା ପ୍ରକାରର ହୋଇଯାଏ । ଲେଖିବା ପୂର୍ବରୁ ସର୍ବଦା ମନେହୁଏ, ଯେପର ମୁଁ ଯଥେଷ୍ଟ ଜାଣିନାହିଁ, ଯଥେଷ୍ଟ ପରମାଣରେ ସମସ୍ୟାଗୁଡ଼ିକର ମର୍ମପ୍ରବେଶ କରନାହିଁ । କୌଣସି କାମରେ ହାତ ଦେଲବେଲକୁ ମନେହୁଏ ଯେପର ମଣିଷ ଜୀବନରେ ମୁଁ କଛି ଜାଣିନାହିଁ । ହୁଏତ ଗୋଟାଏ ପ୍ରକାର ପରମ୍ପରାଗତ ଦୟା ବା ହିତୈଷିତାର ଭାବ ନେଇ ମୁଁ କଛି କରବ । ମାତ୍ର ତାହା କରବା ଦ୍ୱାରା ଯେପର ମୁଁ କାହାର କୌଣସି ସମସ୍ୟାର ସମାଧାନ କର ପାରବ ନାହିଁ କ କାହାର କୌଣସି କ୍ଷତ ଭରାଇ ପାରବ ନାହିଁ । ଏତକ ଭାବୁଭାବୁ ମୁଁ ଶଙ୍କି ଯାଏ । ମୋର ଅନେକ ଉତ୍ସାହ ଏଇଠି ହଟିଯାଏ । ଯେଉଁଠି ମଣିଷ ଶୋଇରହିଚ, ଯଦ ମୁଁ ଠିକ୍ ସେଇଠି ଆଘାତ କର ନପାରଲି, ତେବେ ଏପର ଚିତ୍କାର କର ଓ ସଂସାରର ଶାନ୍ତିଭଙ୍ଗ କର ଆଉ କ ଲାଭ ? ମୁଁ ଆପେ ଯୋଉଠି ଶୋଇରହିଚ, ଯଦ ସେଇଠି ଆଘାତ କର ନପାରଲି, ତେବେ ନାନା ନୂଆ ବେଶରେ ଖାଲି ନଜର ଅହମିକାକୁ ମୋଟା କର ଦେଖିବାରେ କ ଲାଭ ? କନ୍ତୁ ସେଇ ଅସଲ ଦୁଆରଟି ପାଖକୁ ମୁଁ କପର ଆସିପାରବ ? ଏହି ଉତ୍ତେଜନା ଚାଲିଗଲେ ହୁଏତ ତାହା ହୋଇପାରବ । ସଂସାରକୁ ଗୋଟାଏ ହାଲୁକା ମାର ଜାଲ ପକାଇବାକୁ ଯିବାର ଜ୍ୱର ଛାଡଲେ ହୁଏତ ମୁଁ ଯାଇ ଆପଣାର ଅସଲ ଦୁଆରେ ପହଞ୍ଚି ପାରବ, ମଣିଷର ଅସଲ ଦୁଆରେ ପହଞ୍ଚି ପାରବ ।

୧୩ । ୭ । ୫୮

ଆଜ ଗ୍ରେଟ ପିଲାପ୍ରତ ମୁଁ ଏଡ଼େ ନଷ୍ଠୁର ହେଲି କପର, ତା'ର ବ୍ୟବହାର ବା ଚପଳତା ମୋତେ ଏପର ବଚଳିତ କରଦେଲା କପର ? ନଷ୍ଠୁର ହେବାର

ହୁଏତ ମିନିଟକ ପରେ ମନଭିତରଟା ଏକ ଦୁଃସହ ଗ୍ଲାନିରେ ଆର୍ତ୍ତନାଦ କରିଉଠିଲା । ମୁଁ ଯେପରି କେଡ଼େ ବଡ଼ ପାପ କରି ପକାଇଲି !

ମୋ' ଭିତରେ ଏହି କ୍ରୋଧ ଓ ଏ ଅସହିଷ୍ଣୁତା କୋଉଠି ଲୁଚି ରହିଚି, ଏହି ଜ୍ଞାନ ଓ ପୋଷାକୀ ବ୍ୟବହାରର କେତେ ପରସ୍ତ ତଳେ ମୁଁ ସେଇ ଅମର୍ଷିଷ ପଶିଆକୁ ଘୋଡାଇ କରି ରଖିଚି ? ଆଜି ଆପଣା ପାଖରେ ବସି ଏଇକଥା ମୁଁ ଭାରି ଭାବୁଥିଲି । ଅପରକୁ କଷ୍ଟ ଦେବାରେ ହୁଏତ ମୋର ମନ ଭାରି ଆନନ୍ଦ ଅନୁଭବ କରୁଚି,—ନିଭୃତ ସୁପ୍ତ ମନର କେଉଁ କଣରେ ହୁଏତ ଗୋଟାଏ Sadism ଭଦ୍ର ଆବରଣ ତଳେ ତଥାପି ଜୀଇ ରହିଚି । ସେଥିଲାଗି ମୋର ଅସହିଷ୍ଣୁତା ଓ ମୋର ସ୍ୱେଚ୍ଛାଗ୍ରହିତା ଅନ୍ୟକୁ ଯେ କେତେ ଆଘାତ ବା କେତେ ଭୟ ଦେବ, ରାଗିଲା-ବେଳେ ବା ଜିଦ୍‌ର ନିଶାରେ ପଡ଼ିଥିଲା ବେଳେ ମୁଁ ସେକଥା ଆଦୌ ଜାଣି ପାରୁନାହିଁ । ମୋର ବ୍ୟବହାରରେ ପିଲାଟି ଅନେକ ସମୟ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଯେ କିପରି ଭୟାଭିଭୂତ ହୋଇ ରହିଥିଲା, ସେକଥା ମୁଁ ବେଶ୍ ଲକ୍ଷ୍ୟ କରି ପାରୁଥିଲି ।

ଭୟ ଦେଖାଇ କାହାକୁ ଚୁପ୍ କରିଦେବାକୁ ମୋର ଏ ଉତ୍ସାହ କାହିଁକି ? ଯେଉଁ desperate ମଣିଷ ଜୀବନରେ ଏହି ପଥକୁ ବ୍ୟବହାର କରେ ତା' ନିଜ ଭିତରେ ମଧ୍ୟ କେତେକେତେ ଭୟ ଭରପୁର ହୋଇ ରହିଥାଏ । ଆପଣା ଭିତରକୁ ଭେଦି ମୋତେ ସେହି ଭୟ ସହିତ ପରିଚିତ ହେବାକୁ ହେବ । ନହେଲେ ଜୀବନରେ ମୋତେ ଏହିପରି ଭାବରେ ଅନେକ ଦୁଃଖଦ ମୁହୂର୍ତ୍ତର ଯାତନା ସହିବାକୁ ପଡ଼ିବ । ଆଜିର ଘଟଣା ମୋର ଅନେକଦିନ ଯାଏ ମନେରହିବ, ମୋତେ ସଚେତ କରିଦେଇ ଯାଉଥିବ ।

୨୬ । ୭ । ୪୮

ବାହାରୁ ଏତେ ସତର୍କ ହୋଇ କି ଲାଭ ? ବାହାରୁ ଦୁଆର କିଳିଦେଇ ବସିଲେ ମୋର ବିପତ୍ତି ବଢ଼ିବ ସିନା, କମିବ ନାହିଁ । ଯୋଉସବୁ ତୃଷ୍ଣା ଓ କାମନା ମୋ ଭିତରେ ଅର୍ଦ୍ଧନିଆଁ ହୋଇ ରହିଚି, ବାହାରୁ ସବୁ କିଳିଦେଇ ବସିଲେ ଭିତରେ ତାହା ମୋତେ ଆହୁରି ପୋଡ଼ିବ, ଆହୁରି ପାଗଳ ଓ ଆହୁରି ପଶୁପ୍ରାୟ କରି ପକାଇବ। ଖାଲି ବାହାର ସମର୍ଥନର ଶାସନ ପାଖରେ ମୁଁ ଯେତେବେଳ ଯାଏ ଆପଣାକୁ ମଣେଇ ହେବାକୁ ଓ ନେବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କରୁଥିବ, ସେତେବେଳ ଯାଏ ଆପଣାକୁ ନେଇ କେବଳ ଏକ ପିଲାଖେଳ ଖେଳିବାହିଁ ସାର ହେବ । ବାହାରେ ନାନାପ୍ରକାର ସମର୍ଥିତ ପରିପାଟୀ କରିବାରେ ଲାଗିଥିଲେ ମଧ୍ୟ ଭିତରେ ଆପଣା ପାଖରେ ମୁଁ ତଥାପି ଅସମର୍ଥିତ ରହିଯିବ ।

ମୋର ଅତୃପ୍ତି ଓ ଅସ୍ୱାଭାବିକତାଗୁଡ଼ାକୁ ମୁଁ ଆପଣା ଭିତରେ ଏକ ଗୃହପାଳିତ ଜନ୍ତୁପରି ପାଳୁଚି । ତାହାର ପାଇଁ ମୁଁ ନିତି ଭୋଗ୍ୟ ସାମଗ୍ରୀର ସନ୍ଧାନ

କରି ଭୁଲୁଚି, ଏକୁଟିଆ ପାଇଲେ ତାକୁ ସବୁରକମର ନୃଶଂସ ଦୁଃସାହସ ଶିଖାଇବାରେ ଲାଗିଛି । ଅଥଚ ବାହାରେ ସେଥିପାଇଁ ଯେତେ କଷ୍ଟ ଦୁଃଖ ଓ ଶୋଚନା କରୁଥିଲେ ମଧ୍ୟ ସେଥିରୁ ମୁଁ କି ଫଳ ପାଇବି ? ସଂସାରର ଅନେକ ଶୁଭେଚ୍ଛୁ ଏବଂ ଅଶୁଭେଚ୍ଛୁ ନୀତିବାଦୀ ଠିକ୍ ଯେପରି ମୋର ବାହାରଟାକୁ ମାଡି-ଦେଇ ମୋତେ ଭଲ କରିଦେବାକୁ ଚାହୁଁଛନ୍ତି, ମୋ' ଭିତରେ ମଧ୍ୟ ସେହିପରି ଗୋଟାଏ ନୀତିବାଦୀ କୋଉଠି ରହି ମୋତେ ସେତିକିରେ ବୋଧ କରାଇ ରଖିବାଲାଗି ବସିଛି । କିନ୍ତୁ ଖାଲି ସେତିକିରେ ଦୁଃଖ ଯିବ କିପରି ? ସେତିକିରେ ଶାନ୍ତି ଆସିବ କୁଆଡୁ ? ସେତିକିରେ ମୁଁ ସୃଷ୍ଟି କରିବାର କି ସ୍ତୁତି କରିପାରିବି ? ତେଣୁ ମୋତେ ମୋର ଭିତରର ଅବୋଧନଟିକୁ ଶୁଣିବାକୁ ହେବ । ଆଗ ସେଠି ଶାନ୍ତ ହେବାକୁ ପଡ଼ିବ, ମୋର ସବୁ ଖୁସି ଓ ସବୁ ଆନନ୍ଦର ଖିଅକୁ ସେଇଠୁ ସଂଲଗ୍ନ କରି ଆଣିବାକୁ ପଡ଼ିବ । ତା'ନହେଲେ ମୁଁ ଏ ଜୀବନରେ କିଛିହେଲେ ଆବିଷ୍କାର କରି ପାରିବିନାହିଁ ।

୨୮ । ୭ । ୫୮

ଅନେକ ଦିନପରେ ଆଜି ଚମ୍ପତିମୁଣ୍ଡାରେ ଦିନଟିଏ କଟାଇବାର ସୁଯୋଗ ପାଇଲି । ସେଇଠି ମୋର ଗୃରିବର୍ଷ କଟିଛି, ସେଇଠି ବସି ଆକାଶ ଓ ଅରଣ୍ୟକୁ ଅନାଇ ରହିଥିବା ବେଳେ ମୁଁ ମଣିଷର ଅଧିକ ନିକଟବର୍ତ୍ତୀ ହୋଇ ପାରିବାର କଳା ଶିଖିଥିଲି । ଦିନେ ସେଠାରେ ମୋର ସମସ୍ତ ଦ୍ୱାର ଖୋଲିଦେଇ ମୁଁ ଆପଣାକୁ ପ୍ରସ୍ତୁତ କରି ରଖିଥିଲି, ମୋର ପ୍ରତ୍ୟେକ ମୁହୂର୍ତ୍ତକୁ ମଣିଷଲାଗି ସମର୍ପିତ କରି ରଖିଥିଲି । ମଣିଷପ୍ରତି ଅନେକ ସ୍ନେହଶୀଳ ହୋଇ ପାରିଥିଲି । ଆଜିମଧ୍ୟ ଏହି ସ୍ଥାନର ପ୍ରତ୍ୟେକଟି ଗଛ ଓ ପ୍ରତ୍ୟେକଟି ଫୁଲ ମୋର ମନେଅଛି । ଏଠି ମୁଁ ସବୁ ଚହ୍ନିଛି, ଏପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ବି ଆପଣାର ବକ୍ଷତଳେ ଏଇ ମାଟିରେ କଅଁଳିଥିବା ଦୂବଘାସର ପୁଲକ ମୁଁ ଅନୁଭବ କରିପାରୁଛି । କୋଉ ପିଡୁଲା ପାଖରେ ମୁଁ ଆଗରୁ ଆପଣାକୁ କେବେ ଏପରି ଦେଇ ଦେଇନଥିଲି । ସେହି ପିଡୁଲା କୌଣସି ଖଣ୍ଡଆଦର୍ଶ ବା ଉତ୍ତେଜିତ ଭ୍ରମାତୁରର ପ୍ରତୀକ ନଥିଲା । ସେହି ପିଡୁଲା ମୋତେ ସମଗ୍ରଠାରୁ ଛିନ୍ନକରି ରଖିବାଲାଗି କୌଣସି ଅଭିସନ୍ଧିମୂଳକ ପ୍ରତୀକ ନଥିଲା । ସେହି ପିଡୁଲା ମଣିଷର ପ୍ରତିନିଧି ଥିଲା । ସ୍ନେହ, ପ୍ରେମ, ସହଜ ଦେବା ଓ ସହଜ ନେବା, ସାଥୀହୋଇ ବାଟଚାଲିବା, ଅପରିମିତ ଭାବରେ କ୍ଷମା କରିବା ଓ ଅପରିମିତ ଭାବରେ କ୍ଷମାର ଯୋଗ୍ୟହୋଇ ରହିବାର ପ୍ରତୀକ ରୂପେ ସେହି ପିଡୁଲାର ଅଧିଷ୍ଠାନ ହୋଇଥିଲା, ସେହି ଆସ୍ଥାନ ଜୀବନପରି ପ୍ରଶସ୍ତ ଓ ବୃହତ୍ ଥିଲା । ସେଇଠି ସେହି ପିଡୁଲା ପାଖରେ ମୁଁ ସବୁ ଦେଇ ଦେଇଥିଲି । ମୋର ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ଜୀବନର ସବୁକିଛି ମୁକୁଳା କରିଦେଇ ମୁଁ ସେଇଠି ପ୍ରେରଣା ପାଇଁ ପଡ଼ିରହିଥିଲି ।

ତେଣୁ ଆଜ ଚମ୍ପାଡମୁଣ୍ଡାରୁ ଦୂରକୁ ଚାଲି ଯାଉଥିଲେ ହେଁ ତଥାପି ସେହି ପିଢ଼ୁଲା ମୋ ହୃଦୟର ଆସ୍ଥାନ ଉପରେ ବସି ରହିଥିଲା ପରି ଲାଗୁଚି । କୌଣସି ଚକାନ୍ତର କୌଣସି ଘୃଣା ବା ଆସକ୍ତ ଉତ୍ପୀଡ଼ନ ମୋ' ହୃଦୟର ସେଇ ଆସ୍ଥାନଟିକୁ ଭାଙ୍ଗି ଦେଇ ପାରିବନାହିଁ ।

୨୯ । ୭ । ୫୮

ଏଠି ଏ ଖାତାରେ ଯଦି ଦିନକର ଲେଖିବା ବାକି ପଡ଼ିଯାଉଚି, ତେବେ ସତେଅବା ମୋର କୋଉଠି କେତେକଅଣ ଅପରିଶୋଧିତ ରହିଗଲା ପରି ମନେ-ହେଉଚି । ନାନାଭାବେ ବ୍ୟସ୍ତ ରହି ହୁଏତ ଦଣ୍ଡେ ସ୍ଥିର ହୋଇ ବସି ଲେଖିବାକୁ ମୁଁ ଯଥେଷ୍ଟ ବେଳ ପାଉନାହିଁ । କିନ୍ତୁ ମନଟା ସବୁବେଳେ କାହାର ଧାରୁଆ ହୋଇ ରହିଥିବା ପରି ଲାଗୁଚି । ଆଜି ଭାବୁଚି, ମୁଁ ଏହି ଧାରକୁ ଜୀବନଯାକ ବି ଶୋଧ କରି ପାରିବିନାହିଁ । ଏହି ଧାର ବଢ଼ିବଢ଼ି ଯାଉଥିବ ଏବଂ ଏଣେ ମନ ଭିତରେ ଅବଶୋଷ ବି ରହି ଯାଉଥିବ ।

ଏ ଧାର କାହା ପାଖରେ ? ମୁଁ କେବେହେଲେ କାହାର ଦରଦରେ ଲେଖିନାହିଁ କି ଲେଖୁନାହିଁ । କାରଣ କୌଣସି ବା କାହାରି ଦରଦରେ ବି ମୁଁ ଜୀବନ ବଞ୍ଚୁନାହିଁ । ତେଣୁ ମୋର ଏହି ଧାର ଆପଣା ପାଖରେ । ଜୀବନ ବଞ୍ଚିବାର ଆନନ୍ଦଲବ୍ଧ ସମ୍ପଦଟିକକ ଭାଷାର ସଉଧ ଗଢ଼ି ଏଠାରେ ସାଇତି ରଖିବାକୁ ହେବ । ମୁଁ ଯେ ଚାଲିଚି, ମୁଁ ଯେ ଚାହୁଁଚି ଓ ମୁଁ ଯେ ନିତି ଜନ୍ମଲାଭ କରୁଚି, ତାହାରଲାଗି ଏକ ସନ୍ତକ ରଖିବାକୁ ହେବ ।

ମାତ୍ର ମୋର ଏତିକ ମନେ ରହୁନାହିଁ । ଏଥିରୁ ପ୍ରମାଣ ମିଳୁଚି ଯେ ମୁଁ ଭିତରେ ସ୍ଥିର ହୋଇନାହିଁ । ନାନାସ୍ଥାନରେ ଜନ୍ମଲାଭ କରିବାର ଦୁରଭିଳାଷ ଓ ନାନାସ୍ଥାନରୁ ହାରି ପଳାଇ ଆସିବାର ଗ୍ଲାନି ମୋତେ ବଡ଼ ବ୍ୟସ୍ତ ଓ ବିରକ୍ତକରି ରଖିଚି । ଭକ୍ତିଶାସ୍ତ୍ରରେ ଆସକ୍ତିକୁ ମଧ୍ୟ ସାଧନାର ଗୋଟିଏ ସୋପାନ ବୋଲି ଧରାଯାଇଚି । ଯିଏ ଯାହା ଖୋଜୁଚି, ଅନ୍ତର ଭିତରୁ ତାର . ସେଥିଲାଗି ଆସକ୍ତି ରହିଥିବା ଉଚିତ । ସ୍ଥିରତା ନଥିଲେ ଏହି ଆଧ୍ୟାତ୍ମିକ ଆସକ୍ତି ଆସି ପାରିବନାହିଁ । ମଣିଷର ମନ ନାନାପ୍ରକାର ହିସାବଖାତା ଭିତରେ ଶଙ୍କିତ ହୋଇ ବୁଲୁଥିବା ଯାଏ ଆସକ୍ତି ଆସିବ କୁଆଡ଼ୁ ? ତେଣୁ ମତେ ଆହୁରି ସ୍ଥିର ହେବାକୁ ହେବ । ମୁଁ ଯାହା ଖୋଜୁଚି, ମୋର ସମସ୍ତ ଚାଞ୍ଚଲ୍ୟକ ଧାବନସତ୍ତ୍ୱେ ତଥାପି ଅନ୍ତରର ଗଭୀରତମ ତଳରେ ମୁଁ ଯାହାର ଧାବନ କରୁଚି, ମୋତେ ତାହାରଲାଗି ଆହୁରି ଆସକ୍ତ ରଖିବାକୁ ପଡ଼ିବ ।

୩୧ । ୭ । ୪୮

ମୋ' ଭିତରୁ ସହଜ ଆନନ୍ଦର ଧାରଟି ବିଲକୁଲ ମରିଯାଇଛି । ଦିନେ ତାହା ମୋ'ର ଭିତରେ ଥିଲା ଓ ମୁଁ ତାକୁ ଅତି ସ୍ୱାଭାବିକ ଭାବରେ କାମରେ ଲଗାଇ ପାରୁଥିଲି । ସହଜରେ ଗ୍ରହଣ କରି ପାରୁଥିଲି ଓ ସହଜରେ ପ୍ରବେଶ କରି ପାରୁଥିଲି, ସହଜରେ ଭଲପାଇ ପାରୁଥିଲି ଓ ସହଜରେ ଆପଣାକୁ ସମ୍ବରଣ କରି ପାରୁଥିଲି । ଆପଣାକୁ ସହଜରେ ପ୍ରକାଶ କରି ପାରୁଥିଲି ଓ ସହଜରେ ନୀରବ ହୋଇ ପାରୁଥିଲି । ଆଜି ସେପରି ହୋଇ ପାରୁନାହିଁ । ସେହି ଧାରଟି ଆଜିମଧ୍ୟ ମୋ'ର ଭିତରେ ରହିଛି । ମୁଁ ତାକୁ ତଥାପି କାମରେ ଲଗାଇ ପାରୁନାହିଁ । ତାହା ମୋ'ର ଭିତରେ ରହିଛି ବୋଲି ମୁଁ ଅନେକ ସମୟରେ ଅନୁଭବ ହିଁ କରି ପାରୁନାହିଁ । ଯିଏ ଆପଣା ଭିତରୁ ଜୀବନ ବଞ୍ଚି ନଜାଣେ, ସେ ବାହାର ମୋଟେ ଖୁସୀ ହୋଇ ପାରେନାହିଁ । ବାହାର ପରିପାର୍ଶ୍ୱର ନାନାଆଶଙ୍କା ଓ ଅଶାନ୍ତି ମୋତେ ବୋଧହୁଏ ଏକାବେଳେକେ ଦୋହଲାଇ ପକାଉଛି । ମୁଁ ସର୍ବଦା ଅତ୍ୟନ୍ତ ଅସହାୟ ଓ ଅନିଶ୍ଚୟତା—କାତର ଏକ ଦରିଦ୍ର ପରି କେବଳ ନିର୍ଭର ଖୋଜି ବୁଲୁଛି, କେବଳ ସ୍ୱୀକାର ଓ ସମର୍ଥନ ଖୋଜି ବୁଲୁଛି, କେବଳ ସୁପାରିଶ ଖୋଜି ବୁଲୁଛି । ମାତ୍ର ଯିଏ ଭିତରୁ ନିର୍ଭର ନପାଇବ, ବାହାରର ନିର୍ଭର ତାକୁ କେବଳ ଅଧିକରୁ ଅଧିକ ବିଚଳିତ ହିଁ କରି ପକାଉଥିବ ।

ଆହୁରି ଅଧିକ ସ୍ଥିର ହୋଇପାରିଲେ ମୁଁ ହୁଏତ ମୋର ହଜିଯାଇଥିବା ଆନନ୍ଦକୁ ପୁଣି ଫେରପାଇବି । ଆହୁରି ସହିଷ୍ଣୁ ଓ ସ୍ନେହଶୀଳ ହୋଇ ଆପଣାର ତଥା ଅପରର ବିଚାର କରିପାରିଲେ ମୋର ଡୋରଟି ପୁଣି ଆପଣାସହିତ ଲାଗି ଯାଇପାରିବ । ମୁଁ ସଂସାରକୁ ଏତେ ଭୟ କରିବି ନାହିଁ, ମଣିଷକୁ ବି ଭୟ କରିବି ନାହିଁ । ଗୋଟାଏ ଭଲବାଟରେ ଯିବାର ନିଶାରେ ପଡ଼ି ମୁଁ ଯେପରି କ୍ରମେ ଭାରି ସଙ୍କୀର୍ଣ୍ଣ ହୋଇପଡ଼ୁଛି, ଆପଣା ଭିତରେ ଓ ସଂସାରରେ ରହିଥିବା ଅନେକ ଭଲପାଖରୁ ମୁଁ ସତେଅବା ବାସନ୍ଦ ହୋଇ ରହିଯାଉଛି ।

୧ । ୮ । ୪୮

ଉତାରବାଟା ଭାରି ଅପ୍ରୀତିକର ଓ ଉତ୍ପୀଡ଼କ ବ୍ୟାପାର । ଗୋଟାଏ ମଣିଷର ଜୀବନକୁ ଅବିକଳ ଅନୁକରଣ କରିବା ଯେମିତି ଖରାପ ଓ କ୍ଷତିକାରକ କୌଣସି ଏକ ଲିଖିତ ବିଷୟକୁ ଘଣ୍ଟାଘଣ୍ଟା ଧରି ଉତାରିବା ମଧ୍ୟ ସେମିତି ବିରକ୍ତିକର । ଏଥିରେ ମଣିଷର ମନକୁ କୌଣସି ତୃପ୍ତି ମିଳେନାହିଁ । ହୃଦୟକୁ ଆନନ୍ଦ ମିଳିବାର ପ୍ରଶ୍ନ ହିଁ ଏଠାରେ ଉଠୁନାହିଁ । ଆଜି ଦିନଯାକ ବସି ଗୋଟାଏ ବିଷୟ ଉତାରୁଥିଲି । ବାଆଁପାଖରେ ପଡ଼ିଥିବା ଖାତାରୁ ଦେଖୁଥିଲି, ପୁଣି ଡାହାଣପାଖରେ ପଡ଼ିଥିବା ଖାତାଟା ଉପରେ ଉତାରିବାରେ ଲାଗିଥିଲି । ଏଇ

କାମଟା କଲପରେ ପ୍ରାୟ ସାତଘଣ୍ଟା କରିବାପରେ ମନେମନେ ବଡ଼ ଅବସନ୍ନ ବୋଧ ହେଲା । ବେଳେବେଳେ ନାନାପ୍ରକାର ଦ୍ୱଂଦ୍ୱାତ୍ମକ ଚିନ୍ତା ମଧ୍ୟ ମନକୁ ଆସି ମୋତେ ଉତ୍ତେଜିତ କରି ପକାଉଥିଲା । ଉତ୍ତେଜନା ପଛକୁ ତ ଗ୍ଲାନି ଲାଗି ହିଁ ରହୁଥାଏ । ତେଣୁ ମୁଁ ସେଥିରୁ ବି ରକ୍ଷା ପାଇନଥିଲି । ସେଥିଲାଗି ମୁଁ କେବେହେଲେ କିଛି ଉତାରିବାକୁ ମନ କରେନାହିଁ । ଆଜି ଅଗତ୍ୟା ଉତାରିବାକୁ ପଡ଼ିବାରୁ ଭାରି ବିରକ୍ତ ଲାଗିଲା । ମାତ୍ର ତଥାପି ଆହୁରି କେତେଦିନ ଲାଗି ମୋତେ ଏହି Ordeal ଭିତରଦେଇ ଯିବାକୁ ପଡ଼ିବ ।

ସନ୍ଧ୍ୟାବେଳେ ଘରୁ ବାହାରି ବଗିଚାରେ ଘଣ୍ଟାଏ କାମ କରିବାପରେ ଭାରି ହାଲୁକା ଓ ଖୁସି ଲାଗିଲା । ମୋ' ମନରୁ କେତେଆଡ଼ର କେତେ କୁଭାବନା ଦୂର ହୋଇଗଲା । ଆଲୁଅ ଓ ପବନର କରାମତି ଏମିତି । ତାହା ବ୍ୟତୀତ ଆହୁରି ଅନେକ ଅଦୃଶ୍ୟ ଲାଭ ମଧ୍ୟ ମୁଁ ସେଥିରୁ ପାଇଲି ଯାହାକି ମୋତେ ସତେଅବା ପରିତ୍ରାଣ କରିଦେଲା ପରି ମନେହେଲା । ରାତିକୁ ଭାରି ଭଲ ଲାଗିଲା, ଆପଣା ଭିତରର ଖୁସି ଅନେକ ଗ୍ଲାନିକୁ ହରଣ କରିନେଲା ।

୬ । ୮ । ୪୮

ଆଜିର ଏଇ ବର୍ଷାଦିନଟିକୁ ଅନାଇ ଦେଲାବେଳକୁ ଅନେକ ଦିନର ଶାନ୍ତ ମୁହୂର୍ତ୍ତି ମନେ ପଡ଼ିଯାଉଚି । ମୋ'ର କ'ଣ ହୁଏ କେଜାଣି ଏହିପରି ବର୍ଷାସଜଳ ଦିନମାନଙ୍କରେ ହିଁ ମୁଁ ଆପଣାର ଓ ସଂସାରର ସମଗ୍ର ରୂପଟିକୁ ଅନୁଭବ କରିପାରେ, ସୃଷ୍ଟିର ସମଗ୍ର ପରିଚୟଟି ସତେ ଅବା ଏକ ପ୍ରତିମୂର୍ତ୍ତି ପରି ମୋ' ଆଗରେ ଝୁଲି ରହିଥାଏ । ମନ ଅନେକ ଦୂରକୁ ଚାଲିଯାଏ, ଭିତରଟା କୋଉ ଦରଦୀ ଜୀବନର କେତେ ଗଭୀରର ହୃଦୟ ପ୍ରବେଶ କରିବା ଲାଗି ଉଚ୍ଛନ୍ନ ହୋଇଉଠେ । ଭାରି ଭଲ ଲାଗେ ଏହି ବର୍ଷାଦିନଟି । ସକାଳ ପହରୁ ଝିପିଝିପି ହୋଇ ମେଘ ବରଷୁଥିବ । ଉପରେ ଆକାଶଟା ଦିନସାରା ସଜଳ ହୋଇ ଅନାଇଥିବ, ଭୂଇଁ ଉପରକୁ ନଇଁ ଆସୁଥିବା ପରି ଦେଖାଯାଉଥିବ । ତଳୁ ପୃଥିବୀ ଆହୁରି ସନ୍ତୃପ୍ତ ହୋଇ ଅପେକ୍ଷା କରି ରହିଥିବ । ବୃକ୍ଷ ଶାଖାର ହାତ ବଢ଼ାଇ ସିଏ ଶ୍ୟାମଳସୁନ୍ଦରର ଆଶୀର୍ବାଦ ମାଗୁଥିବ । ଠିକ୍ ଆଜିଦିନଟି ପରି । ବୈଶାଖ ମାସର ଉତ୍ତେଜିତ ପ୍ରଥମ ବର୍ଷଣର କୌଣସି ଚଞ୍ଚଳତା ଏଥିରେ ଆଦୌ ନାହିଁ । ଆକାଶ, ପୃଥିବୀ ଓ ଦେଖଣାହାରର ମନ, ଆଜି ସମସ୍ତେ ଜନନୀର ରୂପ ଧାରଣ କରିଚନ୍ତି । ଠିକ୍ ଏହିପରି ଦିନ ଗୁଡ଼ିକରେ ଭିତରେ ଏକ ସହଜ ପରିପୂର୍ଣ୍ଣତାର ଭାବ ଅନୁଭୂତ ହୁଏ । ସବୁ ଜଞ୍ଜାଳ ଶାନ୍ତ ହୋଇ ଗଲାପରି ଲାଗେ, ସବୁ ଜ୍ୱର ଭଲ ହୋଇଗଲା ପରି ଲାଗେ । ଅତି ସମାହିତ ସମର୍ପଣ ସହିତ ଆପଣାକୁ ନେଇ କୋଉଠି ଖାଲି ଲୋଟାଇଦେବାକୁ ଇଚ୍ଛା ହୁଏ । ଅନିମେଷ ନୟନରେ ଖାଲି କାହାର ମୁହଁ ଆଡ଼କୁ ଅନାଇ ରହିବାପାଇଁ ମନ ହୁଏ । ଏ ଭୁଲିବାର ନୁହେଁ ।

କଟକ ସହରରେ ଥାଇ ମଧ୍ୟ ଆଜିର ଏହି ଶାନ୍ତ, ସିକ୍ତ ସକାଳଟି ଖୁବ୍ ଭଲ ଲାଗୁଛି । କାଲି ଘରେ ବସିବସି ନାନା କର୍ମ ଓ ଅକର୍ମର ପୀଡ଼ନରେ ଦଗ୍ଧ ହୋଇ ରହିଥିଲି । ସେସବୁ ପୋଡ଼ି ପାଉଁଶ ହୋଇ ଯାଇଛି । ସେଇ ପାଉଁଶ ଉପରେ ଆପଣା ମନୋନୟନର ସମସ୍ତ ଦୃଷ୍ଟିକୁ ଠୁଳକରି ଗୋଟିଏ ଶାନ୍ତ ଶତଦଳ ପ୍ରସ୍ଫୁଟିତ ହୋଇ ଉଠିଛି ।

୩ । ୮ । ୪୮

ହଠାତ୍ ପଛକୁ ଅନାଇଲା ବେଳକୁ ମନଭିତରେ ମୁଁ ଯେପରି କେତେକ'ଣ ଜଳି ଯାଉଥିବାର ଦେଖିପାରୁଛି । ଆପଣା ବିଶ୍ୱାସ ଓ ଆପଣା ସ୍ନେହ ନିର୍ଭରର ଆସ୍ଥାନଟି ସତେଯେପରି ହୁତୁହୁତୁ ହୋଇ ଜଳିଯାଉଛି । ଆଉ ଜୀବନର ପ୍ରାନ୍ତଟାକୁ ନେଇ ମୁଁ ଯେପରି ସେଠୁ ଦଉଡ଼ି ପଳାଇ ଆସିଛି । ମୋର ସବୁ ସ୍ୱପ୍ନ, ସବୁ କଳ୍ପନା ଓ ସବୁ ସମର୍ପଣ ଜଳିଯାଉଛି, ଆଉ ମୁଁ ନିର୍ବାକ୍ ସାକ୍ଷୀପରି ଖାଲି ପଛକୁ ଅନାଇ ଦେଖୁଛି । ହଁ, ଉପରକୁ ମୁଁ କୌଣସି ଚିତ୍କାର କରୁନାହିଁ, ତଥାପି ମୋ' ଭିତରେ କିଏ ଯେପରି ବଡ଼ କରୁଣ ଓ ଅସହାୟ ଭାବରେ ରୋଦନ କରିବାରେ ଲାଗିଛି । ମନର ଏହି ଦହନକୁ ନେଇ ମୁଁ କୁଆଡ଼େ ଯିବି, କେତେ ଦୁଆରେ ଆଶ୍ରୟପ୍ରାର୍ଥୀ ହେବି, ଜୀବନର ସକଳ ଉପଲବ୍ଧିକୁ ମୁଁ ଆଉ କେତେଦିନ ଏମିତି ଗଡ଼ାଇ ଚାଲିଥିବି ? ଆପଣା ଭିତରକୁ ଅନାଇ ମୁଁ ବେଳେବେଳେ ପ୍ରକୃତରେ ବଡ଼ ଚିନ୍ତିତ ହୋଇପଡ଼ୁଛି । ଏହି ନୀରବ ନିର୍ଜୀବ ସହିବା ଓ ଏହି ବିରକ୍ତିକର ବୈରାଗ୍ୟକୁ ମୁଁ କେଉଁଠାରୁ ଶିଖିଲି ? ଏହି ନିଷ୍କ୍ରିୟତା ମୋ' ଭିତରେ ଏଡ଼େବଡ଼ ଗାଦୀ ମାଡ଼ି ବସିଲା କିପରି ?

ନା,—ମୁଁ ବେଶ୍ ବୁଝିପାରୁଛି ଯେ ମୁଁ ଅପେକ୍ଷା କରି ରହିଛି । ଆପଣାର କଥା କହିବାଲାଗି ଏ ପାଟି ଦିନେ ନିଶ୍ଚୟ ଫିଟିବ, ଆପଣାର କ୍ଷେତ୍ରରେ ଆପଣାକୁ ସମର୍ପି ଦେବାକୁ ଏହି ହୃଦୟ ଦିନେ ନିଶ୍ଚୟ ପ୍ରସାରିତ ହୋଇଯିବ । ଶେଷରାତ୍ରିର କ୍ଲାନ୍ତ ପଥିକ ମୁଁ,—କେତେ ଆକୁଳ ଅଗ୍ନିର ଆକାଙ୍କ୍ଷା ନେଇ ପୂର୍ବ ଦିଗକୁ ଅନାଇ ରହିଛି ! ମୋର ଏଇ ବିଶ୍ୱାସ ହିଁ ସୂର୍ଯ୍ୟ ହୋଇ ଆପଣାର ବେଳ ଜାଣି ଝଲକି ଉଠିବ । ଆଜିର ସଭାରେ ମୋ'ର ନାଆଁ ନପଡ଼ୁ ପଛକେ, ଆଜିର ଦରବାରରେ ସ୍ୱୀକୃତ ଶିରପା ପାଇବାଲାଗି ମୁଁ କୌଣସି ଗୋଟିଏ ହେଲେ ସ୍ତୁତି ଆବୃତ୍ତି କରିନପାରେ ପଛକେ, ମୁଁ ଦିନେନାଦିନେ ମୋର ବାଟ ପାଇବି, ମୋର ଭାଷା ପାଇବି ଓ ଆପଣାକୁ ପରିପୂର୍ଣ୍ଣ ରୂପେ ଅଜାଡ଼ି ଦେବାକୁ ମୁଁ ଆପଣାର କ୍ଷେତ୍ର ମଧ୍ୟ ପାଇବି ।

୭ । ୮ । ୪୮

ଆଜି ଦିନଟାଯାକ ମୁଁ କବିଗୁରୁ ରବୀନ୍ଦ୍ରନାଥଙ୍କ ବିଷୟରେ ଅନେକ ଚିନ୍ତା କରିଛି । ରେଡ଼ିଓରେ ତାଙ୍କ ସମ୍ବନ୍ଧରେ ଅନେକ ଭାଷଣ ଶୁଣିଛି, ତାଙ୍କର ଲେଖା

ଅନେକ କବିତା ଓ ଅନେକ ସଙ୍ଗୀତ ଶୁଣିଛି । ସେ ସବୁ ଶୁଣୁଥିଲା ବେଳେ ମୁଁ ଦଶବର୍ଷ ତଳେ କବିଗୁରୁଙ୍କର ସ୍ନେହପୀଠରେ କଟିଥିବା ମୋର ଅତୁଳନୀୟ ଦିନ-ଗୁଡ଼ିକୁ ଫେରି ପାଇଥିବା ପରି ଅନୁଭବ କରୁଥିଲି । ଅତି ଅପୂର୍ବ ସେଇ ପାଞ୍ଚୋଟି ବରଷ,—ଜୀବନର ସକଳ ଦୁଃଖ ଓ ଦୁଃସହତା ସତ୍ତ୍ୱେ ତଥାପି ଜୀବନକୁ ଭଲ ପାଇବାର ମନ୍ତ୍ର ମୁଁ ଯେଉଁଠୁ ଶିଖିଥିଲି, ଆପଣାର ଅନ୍ତର ପାଖରେ କାନ ଡେରିଲେ ଯେ ମୁଁ ଆପଣାର ସବୁ ସଂଶୟର ଉତ୍ତର ଯେ ଅବଶ୍ୟ ପାଇପାରିବି, ଯେଉଁ ତୀର୍ଥର ଦେବତା ମତେ ଏଇକଥା ଶିଖାଇ ଥିଲେ, ସେହି ତୀର୍ଥରେ ହିଁ ମୋର ସେହି ପାଞ୍ଚୋଟି ବରଷ କଟିଛି । ଆଜି ବିଶ୍ୱକବିଙ୍କର ଶ୍ରାଦ୍ଧ ଦିବସରେ ସେହି ଆନନ୍ଦତୀର୍ଥ ଶାନ୍ତିନିକେତନକୁ ସ୍ମରଣ କରି ହିଁ ମୁଁ ସବୁଠାରୁ ଅଧିକ ସାର୍ଥକ ଭାବରେ ମୋର ଶ୍ରଦ୍ଧା ଜଣାଇ ପାରିବି । ସେଇ ତୀର୍ଥରେ ହିଁ କବିଙ୍କର ପ୍ରତିଭା ସହିତ ମୋର ଆତ୍ମିକ ସାକ୍ଷାତ୍ ହୋଇଥିଲା । ତାଙ୍କର ବାଣୀକୁ ଆପଣା ଜୀବନର ପାଥେୟ ହିସାବରେ ମୁଁ ସେଇଠି ସାଇତି ଶିଖିଲି । ବର୍ତ୍ତମାନ ସେଠାକାର ସବୁ ପରିବର୍ତ୍ତନ ଓ ମଠାମଠି ସତ୍ତ୍ୱେ ତଥାପି ସେଠାକୁ ଗଲେ ତାଙ୍କର ପ୍ରେରଣା ହିଁ ସବୁଠାରୁ ବଡ଼ ପ୍ରେରଣା ହିସାବରେ ମୋର ଅନ୍ତର୍ମନକୁ ଅଭିଭୂତ କରିଦିଏ । ସେ ଧନ୍ୟ, ଆମେ କେହି ତାଙ୍କୁ ନଚିହ୍ନିଲେ ମଧ୍ୟ ସେ ଧନ୍ୟ । ତାଙ୍କର ପୂଜା କରି ଆମେ ସମସ୍ତେ ତାଙ୍କୁ ପାଶୋରି ପକାଇଲେ ମଧ୍ୟ ସେ ଧନ୍ୟ । ଆପଣା ଅନୁଭୂତିର ସଂପ୍ରସାରଣ କରି ମଣିଷ ସମସ୍ତଙ୍କୁ ଯେ କେତେ ଆପଣାର କରିପାରେ ଓ ସମସ୍ତଙ୍କର କେତେ ଆପଣାର ହୋଇପାରେ, ରବୀନ୍ଦ୍ରନାଥ ହେଉଛନ୍ତି ତାହାର ଏକ ବଳିଷ୍ଠ ନିଦର୍ଶନ । ଏହି ସଂସାରରେ ଆପଣାକୁ ସଂପ୍ରସାରିତ କରିବାକୁ ହେବ, ହୃଦୟକୁ ଗ୍ରେଟ କରି ରଖିଥିବା ସମସ୍ତ ଗ୍ରନ୍ଥିକୁ ଛେଦ କରିବାକୁ ହେବ, ଏହା ହେଉଛି ସେହି ମହାପୁରୁଷଙ୍କର ବାଣୀ ।

୯।୮।୪୮

ଅଗଷ୍ଟ ବିପ୍ଳବ ଆଜି ସ୍ମୃତି ହୋଇଗଲାଣି । ଅଗଷ୍ଟ ପନ୍ଦରର ରୂପ ପଛ଼ ଅଗଷ୍ଟ ନଅ ତଳେ ଲୁଚି ହୋଇଗଲାଣି । ତଥାପି ଷୋଳବର୍ଷ ତଳର ଏହି ଦିନର ମହତ୍ତ୍ୱକୁ କଦାପି ଊଣା କରି ହେବ ନାହିଁ । ମୋର ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ଜୀବନରେ ମଧ୍ୟ ଏହି ଦିନଟିର ମହତ୍ତ୍ୱ କୌଣସି ଗୁଣରେ କମ୍ ନୁହେଁ । ସେଇଦିନ ମୋ' ଜୀବନର ଦ୍ୱିତୀୟ ପାଖୁଡ଼ା ଖୋଲିଥିଲା, ସେଇଦିନ ମୁଁ ଦ୍ୱିତୀୟ ନେତ୍ର ଖୋଲି ବୃହତ୍ତର ସଂସାର ଓ ବୃହତ୍ତର ଜୀବନର ପରିଚୟ ପାଇଥିଲି । ଆପଣାକୁ ଏକ ବୃହତ୍ତର ଜୀବନସୀମା ଉପରେ ଦେଖିବାର ସୁଯୋଗ ପାଇଥିଲି । ଏହି ଜୀବନର ଯେ କେତେ ହେବାର ଓ ଦେବାର ଅଛି, କେତେ ଗୁଡ଼ି ଆସିବାର ଓ କେତେ ଡୋରି ବାନ୍ଧିବାର

ମାଧୁର୍ଯ୍ୟ ଭରିରହିଚ, ଅଗଷ୍ଟ ନଅର ପରିବର୍ତ୍ତନ ମୋ' ଜୀବନରେ ସେହି ସତ୍ୟର ଉଦ୍‌ଘାଟନ କରି ଦେଇଥିଲା । ବାହାରୁ ଦେଖିବାକୁ ଗଲେ ସେହି ଆନ୍ଦୋଳନ ମୋତେ ବାହାର ସଂସାରରୁ ଗ୍ରେଫ୍ତିଆ କାରାଗାର ଭିତରକୁ ନେଇ ଆସିଥିଲା । କିନ୍ତୁ ଅନ୍ତରର ବିକାଶ ଦୃଷ୍ଟିରୁ ବିଚାର କଲେ ମୋର ଦୃଷ୍ଟିସୀମା ଦ୍ୱାରା ଆବଦ୍ଧ ଗୋଟିଏ ଅତି କ୍ଷୁଦ୍ର ସଂସାରରୁ ତାହା ମୋତେ ଏକ ଅନେକ ବୃହତ୍ ଅନୁଭୂତି ଓ ଅର୍ଜନ କ୍ଷେତ୍ରକୁ ନେଇ ଆସିଥିଲା । ଭାରତର ରାଜନୀତିକ ପରିବର୍ତ୍ତନର ସ୍ମୃତି ସହିତ ମୋ' ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ଜୀବନର ଏହି ମହିମାମୟ ସ୍ମୃତିଟିକୁ ମଧ୍ୟ ମୁଁ କଦାପି ଭୁଲି ପାରିବନାହିଁ । ଅଗଷ୍ଟ ନଅର ପ୍ରେରଣା ମୋତେ ଆପଣାକୁ ଆହୁରି ନାନା ବିଚିତ୍ର କ୍ଷେତ୍ର ଓ ମାର୍ଗରେ ପ୍ରସାରିତ କରିଦେବା ପାଇଁ ସର୍ବଦା ପ୍ରେରଣା ଯୋଗାଉଥିବ । ଏହି ପ୍ରସାରିତ ହେବାରେ ଆଉ କୌଣସି ଶେଷ ନାହିଁ, ଏହି ସମର୍ପଣ—ଈଶ୍ୱରର ଆଉ କୌଣସି ଅନ୍ତ ନାହିଁ । ସେଦିନ ପରମ୍ପରାଗତ ଜୀବନର ସୁଗମ ସହଜ ପଥ ଛାଡ଼ି ମୁଁ ଯେଉଁ ବ୍ୟାପକ ଅନିଶ୍ଚିତତା ଭିତରକୁ ବାହାରି ଆସିଚି, ମୋତେ ତାହାହିଁ ଭାରି ମହିମାମୟ କରି ରଖିଚି ।

୧୦ । ୮ । ୪୮

ଆଜି ସମସ୍ୟାଗୁଡ଼ାକ ମୁଣ୍ଡ ଉପରେ ବୋଝ ହୋଇ ରହିଥିଲାପରି ଲାଗୁଚି । ସତେଅବା ହାତପାଖରେ କୌଣସି କାମ ନାହିଁ ଯେଉଁଥିରେ କି ମୁଁ ଆପଣାକୁ ନିମଗ୍ନ କରିଦେଇ ପାରିବି । ସକାଳୁ ଏତେବେଳ ଯାଏ କେବଳ କେତେଖଣ୍ଡ ଚିଠି ଲେଖି ବସିଯାଇଚି । ସେଇ ଲେଖିବା, ସେଇ ପଢ଼ିବା, ପୁଣି ଲେଖିବା, ପୁଣି ପଢ଼ିବା, କୌଣସି ବୈଚିତ୍ର୍ୟ ନଥିବାରୁ ବୋଧହୁଏ ବେଳେବେଳେ ଭାରି ନୀରସ ଲାଗୁଚି । ପାଖରେ ବଗିଚାଟିଏ ଥାଆନ୍ତା ଯୋଉଠି ମୁଁ ମନଖୁସିରେ କାମ କରିପାରନ୍ତି ! ଝାଳ ବୁହାଇ ପାରନ୍ତି, ମନକୁ ହାଲୁକା କରିଦେଇ ପାରନ୍ତି । ପାଖରେ ଖେଳର ସାମଗ୍ରୀ ବା ଆୟୋଜନ ରହିଥାଆନ୍ତା, ମନ ହେଲାମାତ୍ରକେ ମୁଁ ଖେଳରେ ମସ୍ତ ହୋଇଯାଆନ୍ତି । ସେମିତି ସଙ୍ଗୀ ଥାଆନ୍ତେ ଯାହାସହିତ ଏକାଠି ବସି ଗୀତ ଗାଇ-ପାରନ୍ତି, ମନଉପରେ ଜମି ରହିଥିବା ସମସ୍ତଗ୍ଲାନି ଓ ବୋଝକୁ ଉତାରି ଦେଇପାରନ୍ତି! ପାଖରେ କେହି ଥାଆନ୍ତେ, ଯାହାସହିତ ଏକାଠି ଭାବି ପାରୁଥାନ୍ତି, କଥା କହି ପାରୁ-ଥାନ୍ତି, ଯାହାପାଖରେ ମୋର ଦୁଃଖକଥା ଓ ସୁଖାନୁଭୂତିର କାହାଣୀ କହି ପାରୁଥାନ୍ତି ! ତା'ହେଲେ ଯାଇ ସବୁରି ଭିତରେ ଲେଖିବା ଓ ପଢ଼ିବା ମଧ୍ୟ ଭାରି ସୁଖ ଲାଗନ୍ତା! ତା'ନହେଲେ କ୍ରମେ ଏ କାଗଜ ଓ କାଳିପାଖରେ କେବଳ ମୂଲିଆ ହେବାଟା ହିଁ ସାର ହେବ ।

କାମ ତ ଅନେକ ଅଛି । କିନ୍ତୁ ମୁଁ ଏଠି ଏକ ଜଳାଶୟ ହୋଇ ରହିଚି ବୋଲି ଭାରି ବିରକ୍ତି ଲାଗୁଚି । ଯେପରି କାହାରି ସହିତ ମୋର କିଛିହେଲେ ସମ୍ପର୍କ

ନାହିଁ! ଏହି Communication ନଥିଲେ ଜୀବନଟାକୁ ନିର୍ଜୀବ ଓ ରସହୀନ ବୋଲି କହିବାକୁ ହିଁ ହେବ। ମଣିଷର ସବୁ ଅଧ୍ୟୟନ, ସବୁ କଳା ଓ ସବୁ କୌଶଳ ତ ପ୍ରଧାନତଃ ଏହି Communicationକୁ ହିଁ ଅଧିକରୁ ଅଧିକ ପ୍ରାଣବନ୍ତ କରିଦେବାକୁ! ଜୀବନରେ ଯିଏ ଯେତିକି ଡୋରି ବାନ୍ଧିପାରିଚି, ସେତିକି ପ୍ରଚୁର ଭାବରେ ସିଏ ଆପଣାକୁ ଅନୁଭବ କରିପାରୁଚି, ଜୀବନରେ ସିଏ ସେତିକି ଆନନ୍ଦ ପାଉଚି !

୧୩।୮।୫୮

ଭିତରେ ମୁଁ ପ୍ରକୃତରେ କଣ ଚାହୁଁଚି, ତାହା ମୁଁ ବେଶ୍ ଅନୁଭବ କରି ପାରୁଚି। ତଥାପି ବେଳେବେଳେ ଅନ୍ତର୍ଯ୍ୟଲର ଫାଙ୍କଭିତରେ ଏପରି ଗୋଟିଏ ଗୋଟିଏ କାମନା ବା ତୃଷ୍ଣା ବା ଚାହିଁବା ମୋ'ଭିତରେ ଲୁଚିରହିଚି, ଯାହାକି ମୋର ଅସଲ ଚାହିଁବାର ବାଟରେ ବାଧା ହୋଇ ଠିଆ ହୋଇଯାଉଚି। ଅନେକ ଅଶୁଭ ମୁହୂର୍ତ୍ତରେ ହୁଏତ ସେହି ଚାହିଁବାଟା ହିଁ ମୋର ଅସଲ ଚାହିଁବା ଉପରେ ଜୟଲାଭ କରୁଚି। ଅସଲ ଚାହିଁବାଲାଗି ପ୍ରସ୍ତୁତ ହେବାର ବେଳ ଗଡ଼ାଇ ଦିଆ-ଯାଉଚି, ଅଥଚ କ୍ଷଣକର ଚାହିଁବାର ଆଶା, ଆଶାପୂରଣ ବା ନୈରାଶ୍ୟ ଭିତରେ ହିଁ ଏ ଜୀବନଟା ଆହତ ବ୍ୟାହତ ହୋଇ ରହିଚି। ମୋ' ଭିତରର ପ୍ରତ୍ୟେକଟି ଚାହିଁବା ପ୍ରତ୍ୟେକର ବା ଅସଲଟିର ଅନୁପୂରକ ହେବା ଉଚିତ, ସବୁ ଗୋଟିଏ ଯୁକ୍ତବେଣୀ ହୋଇ ମୋର ଅସଲ ଚାହିଁବାର ବାଟରେ ମୋତେ ଜାଗରୂକ କରି ରଖିବା ଉଚିତ। ମୁଁ ତାହାହିଁ ଚାହେଁ। ମୋର ଶରୀର, ରକ୍ତମାଂସ ଓ ସମସ୍ତ ମାନସୋଦ୍‌ବେଗ ସତ୍ତ୍ୱେ ମୁଁ ତାହାହିଁ ଚାହେଁ। ସେଥିପାଇଁ ଅସଲ ସୂତ୍ରଟି ଛିଡ଼ି ହୋଇଗଲେ ଭାରି ଦୁଃଖ ହୁଏ, ନିଜକୁ ବଡ଼ ହୀନ ଓ ଦରିଦ୍ର ମନେହୁଏ। ମୁଁ ବଣାହୋଇ ପୁଣି ବାଟକୁ ବାହୁଡ଼ି ଆସିବାକୁ ଚାହାଁରେ। ପୁଣି ନୂଆ ଆଗ୍ରହ ଓ ନୂଆ ସଂକଳ୍ପର କଉଡ଼ିରେ ଜୀବନର ସଉଦା ଆରମ୍ଭ କରେ। ମୋ' ଭିତରେ ଚାଲିଥିବା ଏହି ସଂଗ୍ରାମ ଓ ଏହି ତପସ୍ୟାକୁ ବାହାର ସଂସାର କୁଆଡ଼େ ବୁଝିବ ? ବାହାର ସଂସାର ତ ମୋତେ ଦୁଇଭାଗ କରି ଦେଖେ, ମୋ' ଭିତରେ ତା' କଳ୍ପନା ଭିତରର ପୁଣ୍ୟ ଓ ଅବଗୁଣ, ଭଲ ଓ ମନ୍ଦକୁ ନିନ୍ଦାପ୍ରଶଂସା ଓ ପୁରସ୍କାର ତିରସ୍କାରର ନିକିତିରେ ତଉଲି ମୋତେ ଦୁଇଖଣ୍ଡ କରିଦେବାକୁ ଆସେ।

କିନ୍ତୁ ମୁଁ ଭଲକରି ଜାଣେ ଯେ ପୁରସ୍କାର ବା ତିରସ୍କାର ମୋର କୌଣସି ଉପକାର କରିବନାହିଁ, ମୋ' ଭିତରେ କୌଣସି ପରିବର୍ତ୍ତନ ସମ୍ଭବ କରି ପାରିବ-ନାହିଁ। ମୁଁ ଆହୁରି ଶାନ୍ତ ହେବି। ନିଜ ଭିତରର କଳାକୁ ଠିକ୍ ସେମିତି କଳା ଭାବରେ ହିଁ ଦେଖିବାକୁ ପ୍ରସ୍ତୁତ ହେବି, ନିଜ ଭିତରର ଆଲୋକକୁ ଠିକ୍ ସେମିତି

ଆଲୋକମୟ ଭାବେ ଅନୁଭବ କରିବ । ଏଥିଲାଗି ଆହୁରି ଅନେକ ନିର୍ଭୀକତା ଦରକାର, ଆହୁରି ଅନେକ ସ୍ଥିରତା ଦରକାର ।

୧୪ । ୮ । ୫୮

ଆପଣା ଉପରେ ବଡ଼ା କଠୋର ଶାସନ ଲାଇ ଆପଣାକୁ ବାଟକୁ ଆଣିବାଲାଗି ମୁଁ ଯେତିକି ପରିଶ୍ରମ କରୁଛି, ଆପଣା ପାଖରୁ ମୁଁ ଯେପରି ସେତିକି ସେତିକି ଫାଙ୍କି ଦେଇ ପଳାଉଛି । ପିଲାଟି ଦିନରୁ, ଅର୍ଥାତ୍ ଭଲବାଟ ଓ ସଂଯତ ଜୀବନ ବିଷୟରେ ନାନା ପ୍ରକାର ଆଡ଼ମ୍ବର ବହୁଳ ଉପଦେଶ ଶୁଣିବା ଦିନଠାରୁ ଓ ସେହି ଉପଦେଶ ଅନୁସାରେ ବାହାରେ ଅଭିନୟ କରି ଶିଖିବା ଦିନଠାରୁ ମୋର ଏହି ପରିଶ୍ରମ ଓ ଏହି ଫାଙ୍କି ଦିଆ ଚାଲିଛି, ନାନା ପ୍ରକାର ପରିଚ୍ଛଦ ପିନ୍ଧି ନାନା ସନ୍ତର୍ପଣରେ ଚାଲିଛି । ଏହି ଅଭିନୟର ସ୍ୱୀକୃତ ବା ସମର୍ଥିତ ଅଙ୍ଗଗୁଡ଼ାକୁ ସଂସାର ଚରିତ୍ର ବୋଲି କହିଛି ଏବଂ ସେଗୁଡ଼ାକ ପାଇଁ ମୋତେ ପ୍ରଶଂସା କରିଛି । ସଂସାରରେ ଏହି ପ୍ରଶଂସା କରିବା ମଧ୍ୟ କିଛି କମ ଅଭିନୟ ନୁହେଁ । ଆଜି ମୁଁ ଆପଣା ଭିତରକୁ ଯେତିକି ଅନାଉଛି, ସେତିକି ସମଗ୍ର ଭାବରେ ଜୀବନର ସମ୍ମୁଖୀନ ହେବାକୁ ଯାଉଛି, ବହୁକଷ୍ଟ ସଂକଳ୍ପିତ ଏହି ଅଭିନୟ ପ୍ରତି ମୋର ସେତିକି କରୁଣା ହିଁ ଜାତ ହେଉଛି । ଭିତରେ ମୁଁ କି ଦରିଦ୍ର, ମୋର ସମସ୍ତ ମାନପତ୍ରର ଆବରଣ ତଳେ ମୁଁ ପ୍ରକୃତରେ କେତେ ଦୁଃଖୀ ! ସଂସାରଲାଗି ଖାଲି ଅଭିନୟ କରି ଯେପରି ମୋ' ଜୀବନର ଏତେଗୁଡ଼ାଏ ଦିନ ବିତିଗଲାଣି, ଯେପରି କାହାରି ନେତ୍ରର ଆଖିକୁ ଖାଲି ଭୟ କରି ହିଁ ମୁଁ ଆପଣାର ସକଳ ଆଗ୍ରହକୁ ବଡ଼ ସ୍ୱାମ୍ୟସ୍ଥାନ କରି ପକାଇଲି । ସେଇ ଶୂନ୍ୟତାଟା ଆଜି ମୋତେ ସବୁଠାରୁ ଅଧିକ ବାଧୁଛି । ମୁଁ କାହାପାଇଁ ବଞ୍ଚିଲି, ଆପଣା ଭିତରେ ମୁଁ କେତେଟିକିଏ ଆବିଷ୍କାର କରି ପାରିଲି ? ଆପଣାର ସକଳ ହରଣ ସୃପାନକୁ କାଢ଼ିଦେଇ ସମଗ୍ର ଭାବରେ ଠିଆହୋଇ ପାରିବାର କେତେ କମ୍ ସାହସ ମୁଁ ଅର୍ଜନ କଲି । ସତ୍ୟ ଆଉ ଧର୍ମ ମୁଁ ଶୁଣିଥିବା ଉପଦେଶ ପରି ସତେ ଅବା କେବଳ କଥାର ଆଡ଼ମ୍ବର ଭିତରେ ହିଁ ରହିଗଲା । ଆଜି ଶାନ୍ତ ହୋଇ ଆପଣାର ନୀଡ଼ ଭିତରେ ଆପଣାକୁ ନିରୀକ୍ଷଣ କଲାବେଳକୁ ଏଇ ଗୁଡ଼ାକ ହିଁ ହଠାତ୍ ଆଖିଆଗରେ ପଡ଼ିଯାଉଛି । ଏହି ନିଃସରତାଗୁଡ଼ାକର ଭୂମି ଉପରେ ମୋର ସବୁ ଅର୍ଜନ ଓ ସବୁ ସଞ୍ଚୟ ଯେପରି କେବଳ Gloss ରେ ପରିଣତ ହୋଇଯାଇଛି !

୧୫ । ୮ । ୫୮

କାଲି ଗାଆଁକୁ ଆସିବାବେଳେ ବାଟରେ ଜଣେ ପୁରୁଣା ବନ୍ଧୁ ଅନେକଦିନ ପରେ ଭେଟିଲେ । ପ୍ରାୟ ପନ୍ଦରବର୍ଷ ତଳେ ମୁଁ କଟକ ଜେଲରେ ତାଙ୍କ ସହିତ ଏକାଠି ଥିଲି ଓ ସେହି ଅବସରରେ ତାଙ୍କ ସହିତ ପରିଚୟ ହୋଇଥିଲି । ତା'ପରେ

ବିତିଯାଇଥିବା ଏହି ପନ୍ଦର ବର୍ଷ ସମୟ ଭିତରେ ଦେଶ ଓ ଦେଶ ମଣିଷର ଅନେକ ପରିବର୍ତ୍ତନ ହୋଇଛି । ନୂଆ ଦେଶର ନିର୍ମାଣ କରିବା ନାଆଁରେ ଅନେକ ନୂଆ କୋଠା ତିଆରି ହୋଇଛି ଓ ନୂଆ ନୂଆ ପଦର ସୃଷ୍ଟି ହୋଇଛି । କିନ୍ତୁ ସେହି ବନ୍ଧୁଙ୍କର ଯେଉଁ ପରିବର୍ତ୍ତନ ହୋଇଛି, ସେଥିରେ ତାଙ୍କ ଉପରେ ଆଖି ପକାଇବା ମାତ୍ରକେ ଦୁଃଖ ଲାଗୁଛି । ସ୍ୱତନ୍ତ୍ରତା-ସଂଗ୍ରାମରେ ସେ ଅନେକ ଗୋଳ କରିଛନ୍ତି, ଅନେକ କଷ୍ଟ ସହିଛନ୍ତି । ସେହି ପ୍ରସଙ୍ଗମାନ ପଢିଲା ମାତ୍ରକେ ତାଙ୍କ ଅନ୍ତର ଭିତରର ପାଉଁଶଗଦା ଭିତରୁ ତଥାପି ଖଣ୍ଡେ ଖଣ୍ଡେ ଅଙ୍ଗାର ଅଗ୍ନିମୂର୍ତ୍ତି ହୋଇ ଜଳିଉଠୁଛି । ସେତେବେଳେ କ'ଣ ଥିଲା, ମଣିଷ ଭିତରେ କେତେ ଆଶା ଜଳୁଥିଲା, ଏବଂ ବର୍ତ୍ତମାନ ମଣିଷର ଦୁରବସ୍ଥା କ୍ରମେ କେତେ ମ୍ଳାନ ଓ ଅସହାୟ ସ୍ତରରେ ଆସି ପହଞ୍ଚିଲାଣି, ସେ ସେଇକଥା କହି କେବଳ ଗୋଟାଏ କୋଠରର ସାନ୍ତ୍ୱନା ହିଁ ପାଉଛନ୍ତି । ଆପଣାକୁ ଏକପ୍ରକାର ଜୀବନ୍ତ ଶହୀଦ ବୋଲି ଭାବି ଟିକିଏ ଗର୍ବ ବି ଅନୁଭବ କରୁଛନ୍ତି । ମୁହୂର୍ତ୍ତକ ଲାଗି ନିଜର ଦୁଃଖକୁ ଭୁଲି ଯାଉଛନ୍ତି । ଏଣେ ଘରେ ଖାଇବାକୁ ନାହିଁ, ସମାଜ ତାଙ୍କୁ ଭିନେ କରିଦେଇଛି, ଛୁଆପିଲାଙ୍କୁ ପେଟ ଭରି ଦେବାର ଶକ୍ତି ନାହିଁ, ରୋଗିଣୀ ସ୍ତ୍ରୀର ଚିକିତ୍ସା ଲାଗି ପାଖରେ ଅର୍ଥ ନାହିଁ,—ସଂସାରକୁ ଅଭିଶାପ ଦେଇ ନିଜର ଅଭିଶପ୍ତ ଜୀବନରେ ସେ ଯାହାଟିକିଏ ଆଶ୍ୱାସନା ପାଉଛନ୍ତି ।

ତାଙ୍କୁ ସେହି ଶୋଚନୀୟ ଅବସ୍ଥାରେ ଦେଖି ଭାରି ଖରାପ ଲାଗିଲା । ସୁଯୋଗ ପାଇଥିଲେ ସେ ଆପଣାକୁ ଏହି ସମାଜର କେତେ କଲ୍ୟାଣ କାର୍ଯ୍ୟରେ ଲଗାଇ ପାରିଥାନ୍ତେ, କେତେଭାବେ ଆପଣା ଜୀବନର ଯୋଗ୍ୟତାକୁ କଳିବାଲାଗି ସୁଯୋଗ ପାଇଥାନ୍ତେ । ତାଙ୍କୁ ଗଣ୍ଡାଏ ଖାଇବାପାଇଁ ଏପରି ହୀନଚିନ୍ତା କରିବାକୁ ପଡୁନଥାନ୍ତା । ଏଦେଶରେ ସେହି ଦିନ କେବେ ଆସିବ, ପ୍ରତ୍ୟେକ ସମର୍ଥ ଓ ଯୋଗ୍ୟ ମଣିଷକୁ ଯେଉଁଦିନ ସଂସାର ଭରଣା ଲାଗି ଆଉ ଭିକାରୀ ହେବାକୁ ପଡିବ ନାହିଁ ।

୧୭ । ୮ । ୫୮

ଭିତରଟା ତଥାପି ବଡ ଅଶାନ୍ତ ହୋଇ ରହୁଛି । ମୋର ବିକଳ ଅନ୍ତର ଯେପରି କେତେ ଦୁଆରେ ଆଘାତ କରି ଆସିବାକୁ ଇଚ୍ଛା କରୁଛି, କେତେ ଚରଣ ତଳେ ଲୋଟିଯିବାକୁ ଚାହୁଁଛି, କେତେ ସୂତ୍ରରେ କେତେ ସ୍ନେହ ସମ୍ପର୍କରେ ବାନ୍ଧିହୋଇ ଯିବାକୁ ଚାହୁଁଛି ମାତ୍ର ଆପଣାର କ୍ଷୁଦ୍ର ଆବଦ୍ଧତା ଭିତରେ ଯେପରି କେହି ତାକୁ ବାନ୍ଧିକରି ରଖିଦେଇଛି । ହୁଏତ ସେ ନିଜେ ହିଁ ଆପଣାର ଦୁଆରଟାକୁ ବନ୍ଦ କରି ରଖିଛି, ସେଇଥିଲାଗି ତା'ର ଆଉ କାହାର ସହିତ ଭେଟ ହୋଇ ପାରୁନାହିଁ ।

କେତେ ପ୍ରକାରର କେତେ ଭାବନା ମନଭିତରକୁ ଆସୁଛି । ସେଗୁଡ଼ାକୁ କାହାଆଗରେ କହିବାକୁ ମଧ୍ୟ ନୁ’ ନାହିଁ । ସମସ୍ତେ ଆପଣାର ଧନ୍ଦାରେ ବ୍ୟସ୍ତ, ସମସ୍ତଙ୍କର ଆପଣା-ଆପଣା ଜଞ୍ଜାଳ ସତେଅବା ସେମାନଙ୍କୁ ବେକଯାଏ ଗିଳିକରି ରହିଛି । ଆପଣାକୁ ଖୁଣ୍ଟିଦେଲେ ଯେ ଭିତରେ ଆଉ କୋଉଠି କିଛି ଅଛି ବୋଲି ଅନୁଭବ କରିବାଲାଗି ମଧ୍ୟ ଯେପରି କାହାରି ବେଳ ନାହିଁ । ଆପଣା ବ୍ୟକ୍ତିତାର ଚତୁଃସୀମା ଡେଇଁ ଯିଏ କିଛି ଭାବୁଥିବ ବା ଅନୁଭବ କରୁଥିବ, ତା’ମୁହଁର ସରସତାରୁ ସେକଥା ବଳେବଳେ ପ୍ରକଟ ହୋଇଯିବ । ତା’ସହିତ ପଦେ କଥାଦାଣ୍ଡି ହେଲେ ତାହାର ପରିଚୟ ମିଳିବ । ନାନାପ୍ରକାର ଜାଣିବା ଓ ଅନୁଭବ କରିବାଲାଗି ଯେ ସତେ ସତୃଷ୍ଣ ହୋଇ ରହିଥିବ । ଏଯୁଗର ହାଉଆରେ ମଣିଷର ମନ ଏବଂ ହୃଦୟକୁ ମାରିଦେବାଲାଗି କି ବିଷ ରହିଛି କେଜାଣି, ଯେପରି କାହାରିଠାରେ ଆଉ ଏତେଟିକିଏ ହେଲେ ଖୁସି ନାହିଁ । ବର୍ତ୍ତମାନ ମୁହୂର୍ତ୍ତର ଆବଶ୍ୟକତା ଓ ଭବିଷ୍ୟତ ଅନିଶ୍ଚିତତାର ଆଶଙ୍କା ଯେପରି ସମସ୍ତଙ୍କର ତଣ୍ଟି ଚିପି ଧରିଛି । ଜୀବନକୁ ବଞ୍ଚାଇ ଓ ମଜ୍ଜାଇ ରଖିବାର ସାମଗ୍ରୀ ଏତେ ବଢ଼ିବଢ଼ି ଚାଲିଛି, ତେଣେ ଆପଣାର ଅନ୍ତରଭିତରେ ମଣିଷ ସେତିକି କାଙ୍ଗାଳହୋଇ ରହୁଛି । ଏଣୁ ମୋ’ ଦୁଃଖ ଆଉ ବୁଝିବ କିଏ, ମୋର ବାସନାପ୍ରବଳ ମନକୁ ବା ବୋଧଦେବ କିଏ ? ସବୁରି ଦୁଆରକୁ ଖାଲି ବୋକା ପରି ଅନାଇ ରହିବା ହିଁ ସାର ହେଉଛି ।

୧୭ । ୮ । ୫୮

ଆଜି ଦିନଯାକ ମୁଁ ଆପଣାଉପରେ କେତେ ବିରକ୍ତ ହୋଇଛି, ଆପଣାକୁ କେତେ ଘୃଣା କରିଛି, କେତେ ଅଭିଶାପ ଦେଇଛି, କେତେ କେତେ ଅସ୍ତ୍ର ନେଇ ମୁଁ ଆପଣା ପଛରେ ଗୋଡ଼ାଇଛି ! ମାତ୍ର ସେଥିରେ ମୋର କିଛି ମଙ୍ଗଳ ହୋଇଛି ବୋଲି ମୁଁ ଅନୁଭବ କରି ପାରୁନାହିଁ । ଆପଣା ଭିତରେ ମଣିଷ ଯେତେଦିନ ଏମିତି ଦୁଇଭାଗ ହୋଇ ରହିଥିବ, ଗୋଟାଏ ପାଖ ଅନ୍ୟାୟ କରୁଥିବ ଓ ଆଉ ଗୋଟାଏ ପାଖ ବେତ ଧରି ବାହାରିଥିବ, ସେତେଦିନଯାଏ ମଣିଷ ଆଦୌ ଶାନ୍ତି ପାଇ ପାରିବନାହିଁ । ସେଯାଏ ମଣିଷର କୌଣସି ଯଥାର୍ଥ ପରିବର୍ତ୍ତନ ହେବନାହିଁ, ମଣିଷ ଯୋଉ ଦୁଃଖୀକୁ ସେଇ ଦୁଃଖୀ ହୋଇ ରହିଥିବ । ଏହି ପକ୍ଷ ଦୁଇଟାର ବ୍ୟବଧାନ ମଣିଷ ଭିତରେ ଏପରି ବଢ଼ିଯାଏ ଯେ ଆଉ ଯୋଡ଼ିହେବାର କୌଣସି ସମ୍ଭାବନା ହିଁ ଦିଶେନାହିଁ, ଠିକ୍ ସେତିକିବେଳେ ଗୋଟାକ ଉପରେ ଆଉ ଗୋଟାଏ ପକ୍ଷ ପ୍ରତିଶୋଧ ନେବାକୁ ଯାଇ ତାର ପ୍ରାଣନାଶ କରେ, ତାହାହିଁ ଆତ୍ମହତ୍ୟା । ସବୁ ହତ୍ୟାପରି ଏହି ହତ୍ୟାଟି ମଧ୍ୟ ଗୋଟିଏ ସାଙ୍ଘାତିକ ପାପ । ଆପଣାକୁ ଘୃଣା କରିବା ଓ ଅଭିଶାପ ଦେବାର ପାପକୁ ମୁଁ ଆତ୍ମହତ୍ୟା-ପାପର ଲଘୁପର୍ଯ୍ୟାୟ ବୋଲି କହିବି ।

ଯେତେବେଳେ ମୁଁ ଆପଣାଉପରେ ରାଗେ, ଆପଣାକୁ ଘୃଣାକରେ, ସେତେବେଳେ ମୁଁ ଆପଣାକୁ ସମଗ୍ରଭାବରେ ଦେଖି ପାରେନାହିଁ । ଯେତକବେଳେ ମୋର ସମସ୍ତ ପଥଚାଲିବା ବିପଦଗ୍ରସ୍ତ ହୋଇପଡ଼େ । ଖାଲି ବାଉଳା ହୋଇ ରାମ୍ପିକାମୁନ୍ତ ହେବା ବ୍ୟତୀତ ସେତେବେଳେ ଆଉ କୌଣସି ଲାଭ ହୁଏ ନାହିଁ । ଏସବୁ ଭଲକରି ଜାଣି ସୁଦ୍ଧା ତଥାପି ମୁଁ ଆପଣାଉପରେ ଅପଟା ଅପରିପୂର୍ଣ୍ଣତାର ରାଗ ମେଣ୍ଟାଏ । କୋଉଦିନ ମୋର ଏହି ଦୁର୍ଭାଗ୍ୟ ଦୂର ହେବ ? ମୁଁ ନିଜକୁ ଯେତିକ ଯେତିକ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ କରି ଦେଖିବି, ନିଜକୁ ଯେତିକ ସ୍ଥିର ହୋଇ ବୁଝିବାର ଚେଷ୍ଟା କରିବି, ହୁଏତ ମୁଁ ସେତିକ ଆପଣାକୁ ଏହି ଦୁର୍ଦ୍ଦଶାରୁ ମୁକ୍ତ କରିପାରିବି ।

୧୯ । ୮ । ୫୮

ବେଳେବେଳେ ସଂସାରର ସମସ୍ତଙ୍କଠାରୁ ଭାରି ବିଚ୍ଛିନ୍ନ ହୋଇ ଗଲାପରି ଲାଗୁଚି । ସତେ ଯେପରି ମୁଁ ଆପଣା ହାତରେ ତିଆରି କରିଥିବା ଗୋଟାଏ ବନ୍ଦୀଘର ଭିତରେ ହିଁ ପଶିଯାଇଚି । ଏ ନୀରବତା ମୋତେ ଶାନ୍ତି ଦେବ କଟ, ବେଳେବେଳେ ମୋ ଚାରିପାଖରେ ପାଚେରୀ ପରି ମାଡ଼ିବସି ମୋତେ ଅନେକଶ୍ୱାସୀ କରି ପକାଉଚି । ଧିନେପରେ ଦିନ ସମସ୍ତ ଜୀବନଟା ଏହିପରି ବିଚ୍ଛିନ୍ନ ଭାବରେ କଟିଯିବ କି ?

ପୂର୍ବ ଛଡ଼ାଇ ମୁଁ କଦାପି ବଞ୍ଚି ପାରିବିନାହିଁ, ଅସଂଯୁକ୍ତ ଭାବରେ ମୁଁ କଦାପି କୋଉଠି ଶାନ୍ତି ପାଇ ପାରିବି ନାହିଁ । ମୁଁ ମଣିଷକୁ ଆପଣା ଜୀବନର ଏକ ସାମଗ୍ରୀ ହିସାବରେ କଦାପି ବ୍ୟବହାର କରି ପାରିବିନାହିଁ । ସଂସାରରେ ମୁଁ ଯେତିକ ସେହି ନୃଶଂସ ଅଭିନୟ ଦେଖୁଚି, ଜୀବନପ୍ରତି ମୁଁ ସେତିକ ସେତିକ ବୀତଶ୍ରଦ୍ଧ ହୋଇପଡୁଚି । ସମାଜ, ଅର୍ଥାତ୍ ଏ ପ୍ରଚଳିତ ସମାଜପ୍ରତି ଗୋଟାଏ ବିତୃଷ୍ଣା ଆସିଯାଉଚି । ମଣିଷଠାରୁ ମୁଁ ଆହୁରି ଅଧିକ ଚାହେଁ-ତାକୁ ମୁଁ ଆହୁରି ଅଧିକ ଦେବାକୁ ଚାହେଁ, ତା'ର ହୃଦୟ ସହିତ ଅନ୍ତରଙ୍ଗତାର ସୂତ୍ରରେ ଯୁକ୍ତ ହୋଇ ରହିବାକୁ ଚାହେଁ । ମୋର ସକଳ ଦୁଃଖ ଓ ଦୁର୍ବଳତାକୁ ମୁଁ ତାହାର ଆଗରେ ଖୋଲିଦେବାକୁ ଚାହେଁ । ମୋର ସମସ୍ତ ପ୍ରାପ୍ତି ଓ ପରିଚୟରେ ମୁଁ ସମସ୍ତଙ୍କୁ ଭାଗୀ କରିବାକୁ ଚାହେଁ । ମତେ ଆପଣା ଜୀବନରେ ସେହିପରି ଏକ ଅନୁକୂଳ ପରିବେଶ ସୃଷ୍ଟି କରିବାକୁ ପଡ଼ିବ । ତା ନହେଲେ ବାହାରର ସବୁ ଆୟୋଜନ ଓ ଆଡ଼ମ୍ବର ସତ୍ତ୍ୱେ ଭିତରେ ମୁଁ ଅତି ବିଚ୍ଛିନ୍ନ ହୋଇ ରହିଯିବି, ଆପଣାର ମନୋ-ଗ୍ଲାନି ଭିତରେ ବନ୍ଦୀ ହୋଇ ରହିବି । ଏହି ବିଚ୍ଛିନ୍ନ ହୋଇ ରହିବାର ଦୁଃଖ ମୋତେ ଖାଇ ଖାଇ ଯିବ ।

ଏଠି ବସି ବସି ଏଇ କେତେଦିନ ହେଲା ମୁଁ ସେଇକଥା ଭାବୁଛି । ଦିନଯାକ ବସି ଲେଖୁଛି, ମନକୁ ବାନ୍ଧି କାଗଜ ପୂରଣ କରୁଛି, ତଥାପି ହୃଦୟ ଭିତରେ ଆପଣାକୁ ବଡ଼ ଏକୁଟିଆ ଲାଗୁଛି, ବଡ଼ ଅଶାନ୍ତ ଲାଗୁଛି । ସମସ୍ତେ ଆପଣା ଧନ୍ଦାରେ ଦଉଡ଼ୁଛନ୍ତି, ପଢ଼ିବା ଓ ଲେଖିବାକୁ ହିଁ ମୋର ଧନ୍ଦା ବୋଲି ଧରିନେଇ ସମସ୍ତେ ଏଠି ମୋତେ ଏକୁଟିଆ ଛାଡ଼ି ଦେଇଛନ୍ତି । ମୋ' ଭିତରେ ଯେ ଗୋଟାଏ ମଣିଷ ସେମାନଙ୍କର ହୃଦୟସ୍ପର୍ଶ କରିବ ବୋଲି କାନ୍ଦୁଛି, ସେମାନେ ସେକଥା କାହୁଁ ଜାଣିବେ ?

୨୦ । ୮ । ୪୮

ଚମ୍ପତମୁଣ୍ଡାରେ ଥିଲାବେଳେ ଦିନଯାକ ବକ୍ତୃତା ଦେଇ ଦେଇ ବେଳ ଯାଉଥିଲା । ଦିନରାତି ଚବିଶଘଣ୍ଟା କିପରି କଟି ଯାଉଥିଲା ମୁଁ ନିଜେ ମଧ୍ୟ ଜାଣି ପାରୁନଥିଲି । ଆପଣା ପାଇଁ ଏତେଟିକିଏ ସମୟ ପାଇବି ବୋଲି ମୁଁ ସେତେବେଳେ କେତେ ଆକୁଳ ହେଉଥିଲି । ଟିକିଏ ନିଜର ପଢ଼ାଲେଖା କରିବି, ନୀରବରେ ବସି ଟିକିଏ ସ୍ଥିର ହୋଇ ଭାବିବି, ସେଥିଲାଗି କେତେ ବିକଳ ହୋଇ ସମୟ ଖୋଜୁଥିଲି । ତାପରେ ହଠାତ୍ ଏହି ପରିବର୍ତ୍ତନ ମୋର ସମସ୍ତ ରୁଟିନ୍‌କୁ ଡାଲକୁଲ ବଦଳାଇଦେଇ ଗଲା । ବର୍ତ୍ତମାନ ଦିନଯାକର ସମସ୍ତ ସମୟ ଗୋଟାପୁଣି ମୋର । ଭାଗ ନେବାକୁ ମୋ'ପାଖରେ କେହିହେଲେ ନାହାନ୍ତି । କାହାର ପାଖରେ ବକ୍ତୃତା ଦେବି, ଏପରି ଶ୍ରୋତା ମଧ୍ୟ ପାଖରେ ନାହାନ୍ତି । କାହାକୁ ଉପଦେଶ ଦେବି ବା କାହାଉପରେ ସର୍ଦ୍ଦାରି କରିବି, ସେ ଅବସର ଏଠାରେ ନାହିଁ । ଏଠ ମୁଁ ଯେତେଇଚ୍ଛା ପଢ଼ିପାରିବି ଆଉ ଲେଖିପାରିବି, ନୀରବରେ ବସି ଯେତେଇଚ୍ଛା ଚିନ୍ତା କରିପାରିବି । ଏଠି ମୁଁ ସେଇଆ ମଧ୍ୟ କରୁଛି । ସକାଳ ଛଅଟାଠାରୁ ସୋଉ ଆସନରେ ବସୁଛି, ପ୍ରାୟ ଆଠଘଣ୍ଟା ମୋତେ ସେଇ ଆସନରେ ବସି ଲେଖିବାକୁ ହେଉଛି । ପାଟି ଏକାବେଳକେ ମୂକ ହୋଇ ରହୁଛି । କେହି ନାହାନ୍ତି ଯାହାସହିତ କି ମନର ଆଦାନ ପ୍ରଦାନ କରିପାରିବି । ସନ୍ଧ୍ୟାବେଳେ ଏକୁଟିଆ ନଈକୁ ଯାଉଛି, ସେଠି ମଧ୍ୟ ସେହିପରି ଏକୁଟିଆ । ମନର ଆନନ୍ଦ ବା ମନର ବିରସତା, ଦିନମାନର ସଉଦା ଓ ସଞ୍ଚୟ ବିଷୟରେ ମୁଁ କାହାରି ଆଗରେ କିଛି କହି ପାରୁନାହିଁ । ମୋର ସମସ୍ତ କଥା ସତେଅବା କଣ୍ଠତଳେ ଗୁପି ହୋଇ ରହୁଛି । ତେଣୁ ମୁଁ ବାହାରେ ଯେତେ ନୀରବ ଓ କାର୍ଯ୍ୟମଗ୍ନ ରହିଲେ ମଧ୍ୟ ଭିତରଟା ତଥାପି ବଡ଼ ଅସ୍ଥିର ରହୁଛି । କୋଉ ଗଭୀରର କେତେ ଅଶାନ୍ତ ମୋତେ ଯେପରି ନିଆଁପରି ଖାଲି ପୋଡ଼ି,ପୋଡ଼ି ଚାଲିଛି । ଏ ଦହନର ଶେଷ ହେଉନାହିଁ । ଏମିତି ଖାଲି ବସି ବସି ଦଗ୍ଧ ହେବାଟା ମୋତେ ବଡ଼ monotonous ଲାଗିଲାଣି । ମୁଁ ଜାଣେ, ଇଏ ମଧ୍ୟ ଗୋଟାଏ ମାନସିକ transition,—ତଥାପି

ବେଳେବେଳେ ବଡ଼ ଅସହ୍ୟ ଲାଗୁଚି । ମନର ସବୁ ବୋଝ ଓ ସବୁ ବେପାରକୁ କା'ହାର ଦରଜା ଦୁଆରିତଳେ ଅଜାଡ଼ିଦେଇ ଆସିବାକୁ ଇଚ୍ଛା ହେଉଚି । ମାତ୍ର ସେହି ଅବସର ଆଉ କେବେ ଆସିବ କେଜାଣି ?

୨୧ । ୮ । ୫୮

ଆମଘରେ ଦୁଇଟି ବିଲେଇଛୁଆ ଓ ସେମାନଙ୍କ ମାଆର ଖେଳ କଉତୁକକୁ ଆମେ ସମସ୍ତେ ବେଶ୍ ଉପଭୋଗ କରୁଛୁ । ବିଲେଇ-ଜୀବନର ସ୍ନେହଯୋଗକୁ ମୁଁ ଏପରି ନିଘୁଞ୍ଚ ଭାବରେ ଆଗରୁ କେବେ ଲକ୍ଷ୍ୟ କରିନଥିଲି । ମାଆ ଆଉ ଛୁଆ-ଭିତରେ ସେଠି ମଧ୍ୟ କେତେ ସୂକ୍ଷ୍ମ ଅନୁଭୂତି ଓ ଭାବପ୍ରବଣତା ପୂରିରହିଚି । ଆଜି ସେଇମାନଙ୍କର ଆଦର ଓ ଅଭିମାନ ସମ୍ମିଶ୍ରିତ କ୍ରୀଡ଼ା ଦେଖି ଦେଖି ସେମାନଙ୍କ ପ୍ରତି ଭାରି ଆତ୍ମୀୟତାଭାବ ଆସିଲା । ମୋ'ଭିତରେ ସଞ୍ଚିତ ହୋଇ ରହିଥିବା ସ୍ନେହ ମମତା ମୁକ୍ତି ପାଇଁ ଦେହଯାକ ଚହଟିଗଲା ପରି ଲାଗିଲା, ମୋ ର ଦେହ ରୋମାଞ୍ଚିତ ହୋଇଉଠିଲା । ଅନାଇ ଦେଖିପାରିଲେ, ହୃଦୟ ଦେଇ ଅନୁଭବ କରିପାରିଲେ ଯେ କୌଣସି କ୍ଷେତ୍ରରେ ଏହିଭଳି ଆତ୍ମୀୟତା ଅର୍ଜନ କରାଯାଇ ପାରିବ ।

ମୁଁ ଖାଇ ବସିଥିଲି । ମାଆଟି ମୋ'ପାଖରେ ଚୁପ୍ କରି ଅନାଇ ବସିଥିଲା । ସିଏ ଯେ ମୋ ଠାରୁ କିଛି ଖାଦ୍ୟ ପାଇବାର ଆଶାରେ ବସିଥିଲା, ତା'ର ଚାହାଣିରୁ ସେକଥା ବେଶ୍ ଜଣାପଡ଼ି ଯାଉଥିଲା । ମୁଁ ଗୁଣ୍ଡା ଉପରକୁ ନେଲେ ସିଏ ଉପରକୁ ଅନାଉଥାଏ, ପୁଣି ହାତ ତଳକୁ ଆଣିଲେ ସିଏ ବି ଆଖିକୁ ତଳକୁ ଆଣୁଥାଏ । ଏହି ସମୟରେ ତା'ର ଗୋଟିଏ ଛୁଆ ଆସି ସେଠାରେ ପହଞ୍ଚିଲା । କିଛି ସମୟ ମାଆ ଆଡ଼କୁ ଅନାଇଲା. ତାପରେ କିଛି ସମୟ ମୋ'ଆଡ଼କୁ ଅନାଇଲା । ତାପରେ ପୁଣି ମାଆ ଆଡ଼କୁ ଅନାଇ ମା ଆର ପିଠିବାଟେ ଚଢ଼ି ସିଏ ମାଆର ସ୍ତନପାଖରେ ନିଜର ମୁହଁକୁ ନେଇ ପହଞ୍ଚାଇବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କଲା । ମାଆ ବୋଧହୁଏ ଖାଇବା ବିଷୟରେ ଧ୍ୟାନ କରୁଥିଲା, ତେଣୁ ତାକୁ ଭାରି ବିରକ୍ତ ଲାଗିଲା । ଖେଁ କରି ଉଠି ସେ ଭାରି ରାଗରେ ଛୁଆଟିକୁ ଘଉଡ଼ାଇ ଦେଲା । ଅତି ନିରୀହ ଭାବରେ ଛୁଆଟି ଦୂରରେ ଯାଇ ବସିଲା । ହଠାତ୍ ମାଆର ମନରେ ଚେତା ଆସିଲା । ଅତି ମମତାସିକ୍ତ କଣ୍ଠରେ ସେ ମ୍ୟାଉଁ ମ୍ୟାଉଁ କରି ଡାକିଲା । ଛୁଆଟି ବଡ଼ ସଶଙ୍କ ଭାବରେ ତା'ପାଖକୁ ଆସିଲା । ସ୍ନେହପରବଶ ହୋଇ ମାଆ ଛୁଆକୁ ଚାଟିବାକୁ ଲାଗିଲା ଓ ଆପଣାର ସ୍ତନକୁ ତା ଆଡ଼କୁ ପ୍ରସାରିତ କରିଦେଲା । ଛୁଆ ନିର୍ଭୟରେ ଯାଇ ସ୍ତନ୍ୟ ପିଇଲା । ସେତେବେଳକୁ ଦୁହେଁ ଆଶ୍ୱସ୍ତିସୂଚକ ଘଡ଼ଘଡ଼ ଶବ୍ଦ କରୁଥାଆନ୍ତି । ମାଆ ଛୁଆକୁ ପାଇ ଯେପରି ଭାରି ପ୍ରସନ୍ନତା ଅନୁଭବ କରୁଥାଆନ୍ତି ।

୨୫ । ୮ । ୫୮

ଏ ସଂସାରରେ ମୁଁ ନାଆଁ ନେବାକୁ ଆସିନାହିଁ । ନାନାପ୍ରକାର କର୍ମଗତ, କ୍ଷମତାଗତ ବା ଆଦର୍ଶଗତ ଲାଙ୍ଗୁଳ ଧରି ଯୋଉଠି ଯିଏ ନାଆଁ ନେବାର ଆୟୋଜନ କରୁଚି, ମୁଁ ସେଠାରେ ପ୍ରତିଦ୍ୱନ୍ଦିତା କରିବାଲାଗି କଦାପି ଯିବନାହିଁ । ମଣିଷ ଭିତରେ ଏଇ ନାଆଁ ନେବାର ନିଶା ଘାରିଚି ବୋଲି ମଣିଷର ସହିଷ୍ଣୁତା କ୍ରମେ ଶୂନ୍ୟ ହୋଇଯାଉଚି । ପୁଣି ସହିଷ୍ଣୁତା ଶୂନ୍ୟ ହୋଇ ଯାଉଥିବା ସଙ୍ଗେସଙ୍ଗେ ମଣିଷ ଭାବୁଚି ଯେ କେବଳ ତାହାରି ବାଟରେ ଗଲେ ହିଁ ଅନ୍ୟମାନଙ୍କର ମଙ୍ଗଳ ହେବ, ଅନ୍ୟ ଯେକୌଣସି ବାଟରେ ଯିବାଟା ଭ୍ରଷ୍ଟ ହୋଇଯିବାକୁ ହିଁ ବୁଝାଇବ । ତେଣୁ ସେ ପାଗବାନ୍ଧି ଆଗ ଯାତ୍ରୀମାନଙ୍କୁ ଅନ୍ୟ ପଥରୁ ନିବୃତ୍ତ କରି ରଖିବାକୁ ଚାହୁଁଚି. ଅନ୍ୟପଥ ଲାଗି ସବୁପ୍ରକାର ଅସହିଷ୍ଣୁତା ଓ ଅନୁଦାରତା ପ୍ରକାଶ କରିବା ଲାଗି ସେ ଆପଣାର ଅଧିକ ଶକ୍ତି ନିଯୁକ୍ତ କରୁଚି, ଅନ୍ୟପଥର ନିନ୍ଦାକୁ ହିଁ ସେ ଆପଣା ପଥର ଶ୍ରେଷ୍ଠି ବୋଲି ଧରିନେଉଚି । ଆପଣା ପଥରେ ସ୍ଥିରଧୀ ଓ ସ୍ଥିତଧୀ ହୋଇ ଚାଲିବା ଯେ ତାର ସର୍ବପ୍ରଧାନ ଧର୍ମ, ସେଇଥିରେ ହିଁ ଯେ ତାର ବିମୁକ୍ତି ଓ ଆନନ୍ଦ ନିହିତ ରହିଚି, ସେ କଥାଟି ତା'ପାଖରେ ଅତ୍ୟନ୍ତ ଗୌଣ ହୋଇ ରହୁଚି । ଅଧିକରୁ ଅଧିକ ମଣିଷଙ୍କୁ ସେମାନଙ୍କ ପଥରୁ ଚ୍ୟୁତ କରି ଆପଣା ପଥକୁ ଆଣିବାଲାଗି ମଣିଷ କେତେପ୍ରକାର ଭାବପ୍ରବଣତା ଦେଇ କେତେପ୍ରକାର authorityର ଅଠାକାଠି ତିଆରି କରୁଚି, କେତେପ୍ରକାର ଭାବପ୍ରବଣ ଫାଶ ବସାଇ ସେ ସମସ୍ତଙ୍କୁ କେତେପ୍ରକାରେ ଛନ୍ଦି ଆଣିବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କରୁଚି । ସଂସାରର ଭଲ ବା ମଣିଷର ଭଲ ଦେଖିବାକୁ ଆଜି ସମସ୍ତେ ତିଆରି, ସେହିପରି ଏକ ବ୍ୟସ୍ତ ଉତ୍ସାହ ଆଜି ସମସ୍ତଙ୍କୁ ଭାରି କାମୁଡ଼ି କରି ଧରିଚି । କିନ୍ତୁ ସମସ୍ତେ ଚାହୁଁଚନ୍ତି ଯେ ମଣିଷ ମୋ'ରି ବାଟରେ ହିଁ ଭଲ ହେଉ । ଅନ୍ୟ କୌଣସି ବାଟକୁ ମଣିଷ ତାର ସ୍ୱଗତଚିନ୍ତାରେ ମଧ୍ୟ ସହି ପାରୁନାହିଁ । ସଂସାରରେ ସବୁଠାରେ ଆଜି ନାଆଁ ନେବାର ଯେଉଁ ଜ୍ୱରପୀଡ଼ା ଘାରି ରହିଚି, ତାହାର pathologyକୁ ଏହି ଦୃଷ୍ଟିରୁ ମଧ୍ୟ ବେଶ୍ ଆଲୋଚନା କରାଯାଇପାରେ ।

ମୋର ନାଆଁ ନେବାରେ ଉତ୍ସାହ ନାହିଁ, ମୁଁ ବାଟ ଚାଲିବାର ଜଣେ ଉତ୍ସାହୀ ପଥିକ । ମୁଁ ଏହି ସଂସାରରେ ବାଟ ଚାଲିବାର ଅଧିକାର ପାଇଚି, ଜାଣିବା, ଚିହ୍ନିବା ଓ ହୃଦୟରେ ପ୍ରବେଶ କରିବାର ସାଧନମାନ ଧରି ମୁଁ ବାଟ ଚାଲୁଚି, ତାହାହିଁ ମୋର ନାଆଁ ।

୨୭ । ୮ । ୫୮

ଆଜି ଜଳଯାଉଥିବା ଆସ୍ଥାନ ଭିତରେ ମୁଁ ତଥାପି ଏକ ସ୍ଥାୟୀ ଓ ଶାନ୍ତ ମୂର୍ତ୍ତି ଦର୍ଶନ କରିପାରୁଚି । ଆଜି ଚମ୍ପତମୁଣ୍ଡାରେ ଉତ୍ସବ ହେଉଥିବ । ଗତ

ସୃଷ୍ଟିରବର୍ଷ ହେଲା ସେଠାରେ ଯାହାକିଛି ଥିଲା, ସେସବୁ ଖରାପ ଥିଲା, ତେଣୁ ସେଗୁଡ଼ାକୁ ଭାଙ୍ଗି ଦେବାକୁ ହେବ, ସେଗୁଡ଼ାକ ନାରଖାର କରିଦେବାରେ ହିଁ ସଦ୍‌ଗତି ହେବ, ଏହିପରି ଏକ ଧ୍ୱଂସମୂଳକ ଉତ୍ସାହ ଓ ଆସକ୍ତିକୁ ହୃଦୟରେ ଅବସ୍ଥାପିତ କରି ଯେଉଁ ଉତ୍ସବ ପାଇଁ ହୁଏତ ଅନେକେ ସଜ ହେଉଥିବେ । ଚମ୍ପତିମୁଣ୍ଡା ବା ଜୀବନ-ବିଦ୍ୟାଳୟ କହିଲେ ଶିକ୍ଷକ ଓ ଶିକ୍ଷାର୍ଥୀ ମନରେ ସେଠାରେ ଯାହା ବୁଝାଉଥିଲା, ଆଜି ସେସବୁକୁ ଭାଙ୍ଗି ଚିପି ମାରି ଦଆସିବାର ଉତ୍ସବ ପାଳନ କରାଯାଉଥିବ । ସ୍ୱାଭାବିକ ଜୀବନ ବିକାଶକୁ ଖରାପ ବା ଆପତ୍ତିଜନକ ବୋଲି ଭୟଙ୍କର ସଂସ୍କାର ଓ ଆଗ୍ରହର ଉପରେ authority ଦ୍ୱାରା ଆଧାରିତ ଜୀବନକୁ ସେଠି ଆଜିର ଉତ୍ସବରେ ରାଜା କରି ବସାଯାଉଥିବ । ଆତ୍ମନନୁସନ୍ଧାନର ବାଟକୁ ମହତ୍ତ୍ୱ ନିକୃଷ୍ଟ ବୋଲି କହି ଓ କୌଣସି ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ଗ୍ରନ୍ଥିକୁ ସୁକୁମାର ମଣିଷ ମନ ଉପରେ ମଡ଼ାଇ ଦେବାକୁ ହିଁ ଅଧିକ ସହଜ ଓ ନିଶ୍ଚିତ ଫଳପ୍ରଦ ବୋଲି ବିଶ୍ୱାସ କରି ସେଠି ଆଜି ମଣିଷକୁ ପିଟିପାଟି ସାବାଡ଼ କରିବାପାଇଁ ନାନା ଅସ୍ତ୍ରର ହାଟ ବସିବ । ମଣିଷକୁ ସେମାନେ ଠିକ୍ ଯେମିତି ଦେଖିବାକୁ ଇଚ୍ଛା କରିବେ, ସିଏ ଠିକ୍ ସେମିତି ହୋଇ ତିଆରି ହେବ । ଅନେକ ସମ୍ଭାବନାର ଅତି ଅରଣ୍ୟମୟ ପଥକୁ ବିସର୍ଜନ କରି ସେମାନେ ଆଜି ଭାରି ଆଶ୍ୱସ୍ତି ଅନୁଭବ କରିବେ, ସେମାନେ ମଣିଷର କେବଳ ଗୋଟିଏ ସମ୍ଭାବନାକୁ ସ୍ୱୀକାର କରିବେ ଏବଂ କେବଳ ସେହି ସମ୍ଭାବନାର ସର୍ତ୍ତରେ ମଣିଷକୁ ସ୍ୱୀକାର କରିବେ ।

ଆଜି ଏହି ପବିତ୍ର ସ୍ମୃତି ସଜୀବ ଅବସରରେ ମୁଁ ସେହି ବିଦ୍ୟାଳୟର ସେଠାରୁ ଲୁପ୍ତ ପ୍ରାୟ ସ୍ଥାୟୀ ରୂପଟିକୁ ତିଆପି ଆସ୍ଥାନରେ ବସାଇବି । ଆଜିର ଏଇ ପୂଜାରେ କୌଣସି ପ୍ରକାର self-assertionର କୌଣସି ଦୁର୍ଗନ୍ଧ ରହିବ ନାହିଁ । ଆଜିର ଏ ଆନନ୍ଦରେ ମଣିଷ ଉପରେ କୌଣସି ପ୍ରକାର ଗ୍ରନ୍ଥିକୁ ନେଇ ମଡ଼ାଇ ଦେବାର କୌଣସି ଆସକ୍ତି ରହିବ ନାହିଁ । ଚମ୍ପତିମୁଣ୍ଡାର ଯେତିକ ଉଜ୍ଜ୍ୱଳପ୍ରସନ୍ନ ସମ୍ପର୍କ ଆଜି ସେହି ସ୍ଥାନର ସକଳ ଅଧିବାସୀ ଓ ତରୁଣ ମନର ମାଟିତଳେ ବୀଜ ହୋଇ ଅପେକ୍ଷା କରିଚି, ଏଠି ମୁଁ ତାହାର ମଙ୍ଗଳାଚରଣ କରିବି, ମୁଁ ତାହାର କଲ୍ୟାଣ ଲାଗି ପ୍ରାର୍ଥନା କରିବି ।

୨୭ । ୮ । ୫୮

ମୋର ସମସ୍ତ କାରି 'ଅପକାରି' ଗୋଟାଏ ଭୟଙ୍କର ଭୂତ ହୋଇ ସେମାନଙ୍କୁ କାମୁଡ଼ି ଧରିଚି,- ଏବଂ ସେହି ଭୂତକୁ ସମାଧି ଦେବାର ବ୍ୟସ୍ତତାରେ ସେମାନେ ଯଦି ସେଠାରେ କିଛିହେଲେ ଗଢ଼ିବାକୁ ସମର୍ଥ ହୁଅନ୍ତି, ତେବେ ମୁଁ କହିବି : ସେହି ନିର୍ମାଣର ହିଁ ମଙ୍ଗଳ ହେଉ ! ସଂସାରରେ ତ ଆଜି ସବୁ ଭାଙ୍ଗି ଭାଙ୍ଗି

ଯାଉଛି । ଯୋଉଠି କିଛି ଗଢ଼ିଉଠି ପାରିଲା, ସେଠି ଅବଶ୍ୟ ଆନନ୍ଦ ପ୍ରକାଶ କରିବାକୁ ହେବ । ଭଗବାନ ସେମାନଙ୍କୁ ଅଧିକ ସାହସ ଓ ସମତାଭାବ ଦିଅନ୍ତୁ । ସେମାନେ କାହାର ସମାଧି ଦେଲେ ବା ନଦେଲେ, ସେଗୁଡ଼ାକୁ ମୁଣ୍ଡରେ ନପୂରାଇ, ଆପଣାର ଅନୁରକ୍ତିକୁ ବିପଥଭୂଷିତ ନକରି ସେଠି ସେମାନେ ଯାହା ଗଢ଼ିବାକୁ ଯାଉଛନ୍ତି, ସେମାନେ ତାହାରି ଉପରେ ହିଁ ଅଧିକ ଧ୍ୟାନ ଦେଇ ଶିଖନ୍ତୁ, ତାହାରି-ପାଇଁ ଅଧିକ ଉଦ୍ୟତ ହୁଅନ୍ତୁ ଓ ଶ୍ରଦ୍ଧାର ସହିତ ଆପଣା ଭିତରର ମଣିଷକୁ ଅନ୍ତତଃ ସେହିଠାରେ ବଞ୍ଚାଇ ରଖିବାର ଚେଷ୍ଟା କରନ୍ତୁ ।

କିନ୍ତୁ ଏ ସମସ୍ତ ମଙ୍ଗଳକାମନା ସତ୍ତ୍ୱେ ମୁଁ ଅବଶ୍ୟ କହିବି ଯେ ସେଠାରେ ପୁନଃନିର୍ମାଣର ଛଳନା କରି ଖାଲି ଲୋଭ, ଭୟ ଆଉ ହାକିମୀ ହିଁ ବଢ଼େ, କ୍ଷମତାକୁ ଅଧିକ ଅନ୍ଧ ଓ ମଣିଷକୁ ଅଧିକ ହୀନଦର୍ଶାପନ୍ନ ହେବାଲାଗି ସେଠାରେ ଆତଙ୍କ ସୃଷ୍ଟି କରାଯାଏ, ତେବେ ତାହାକୁ ଚମ୍ପିଦମୁଣ୍ଡାର ଦୁର୍ଭାଗ୍ୟ ବୋଲି କହିବାକୁ ହେବ । ସେମାନେ ଆପଣା ବିପଦରେ ଆପେ ଘାରିହୋଇ ମରିବେ । ପଇସା ଆଉ କ୍ଷମତା ଦେଇ ସେମାନେ ମଣିଷକୁ ସବୁଦିନ କିଣାକରି ରଖିପାରିବେ ନାହିଁ । ନାନା ଅହଙ୍କାରର କଳାଁ ଅଙ୍ଗାର ପଡ଼ି, ଫୁଟି ଯାଇଥିବା ଆଣ୍ଠି ଦେଖାଇ ସେମାନେ ସେଠି କଦାପି ଆଦର୍ଶ ଓ ଆଦର୍ଶ ଜୀବନକୁ ବଞ୍ଚାଇ ରଖି ପାରିବେ ନାହିଁ । ଭଗବାନ ସେମାନଙ୍କୁ ସେହି ଦୁର୍ବୁଦ୍ଧି ନଦିଅନ୍ତୁ । ସେମାନଙ୍କର ବୁଦ୍ଧି ଥଣ୍ଡା ହେଉ, ନାନା ହୀନମନ୍ୟ ଅଭିମାନରେ ଉତ୍ତପ୍ତ ହୋଇ ଉଠିଥିବା ହୃଦୟ ମଧ୍ୟ ଥଣ୍ଡା ହେଉ । ନହେଲେ ଅନେକ ଅଭିନୟ ପରି ସେଠାରେ ମଧ୍ୟ ଗୋଟାଏ ଅଭିନୟ ଚାଲିବ । ଯେତେ ଜାଗାରେ ମଣିଷ ମଣିଷର ଅପମାନ କରିବାପାଇଁ କ୍ଷମତା ଓ ପଇସାର ଅସ୍ତ୍ର ସଂଗ୍ରହ କରି ରଖିଛି, ଚମ୍ପିଦମୁଣ୍ଡା କେବଳ ତାହାରି ଭିତରୁ ଗୋଟିଏ ଜାଗାରେ ପରିଣତ ହୋଇଯିବ ।

୨୮ । ୮ । ୫୮

'ମୁଁ ବେକାର ହୋଇ ବସିଛି, ମୋତେ କାମ ଦିଅ !' ମୋ ଭିତରେ ରହି ଯିଏ ମତେ ନିଶିଦିନ ଚଳାଇ ଆସୁଛି, ଯାହାର ଆଲୋକକୁ ଆଖିଭିତରେ ରଖି ମୋର ସମସ୍ତ ଅଯୋଗ୍ୟତା ଓ ଅପୂର୍ଣ୍ଣତା ସତ୍ତ୍ୱେ ମୁଁ ବାଟ ଚାଲି ବାହାରିଛି, ଆଜି ତାହାରି ଦୁଆରେ ମୁଁ ଏଡ଼କି ଭିକ୍ଷା କରୁଛି ! 'ମତେ କାମ ଦିଅ !' କାମତ ସଂସାରରେ ଅନେକ ଅଛି । ପଡ଼ିଶାଯାକ ବୁଲିଆସିଲେ ନାନା କାମର ଖିଅ କେତେ ଲାଳସା ଦେଖାଇ ମୋତେ ବାନ୍ଧି ପକାଇବାର ଭୟ ଦେଖାଉଛନ୍ତି । ମଣିଷ ଉପାସ ରହୁଛି, ମଣିଷ ଅଜ୍ଞାନ ଓ ହୀନ ହୋଇ ପଡ଼ୁଛି, ମଣିଷ ଅନ୍ୟାୟ ସହୁଛି ଓ ଅନ୍ୟାୟର ବୋଝ ବୋହୁଛି । ତେଣୁ ଯିଏ କାମ କରିବାକୁ ବସିବ, ତା'ପାଇଁ ଯଥେଷ୍ଟ କାମ ରହିଛି । କିନ୍ତୁ ମୁଁ ଯେମିତି କୌଣସି କାମ ପାଇଁ

ଡକରା ପାଉନାହିଁ ଏବଂ ସେହି ଡକରା ପାଇଁ ମୁଁ ଅପେକ୍ଷା କରି ବସିଛି । ସେଇ ମୋର ହାତ ଧରି ମୋତେ ଯେଉଁଠାକୁ ଡାକି ନେଇଯିବେ, ମୁଁ ଖୁସି ହୋଇ ନିଜକୁ ସେଇଠାରେ ସମର୍ପଣ କରିଦେବି । ମୁଁ ଭଲକରି ଜାଣେ, ମୁଁ ଚୁପ୍ ହୋଇ ଅର୍ଥାତ୍ କୌଣସି କାମ ନକରି ଆଦୌ ବସିରହି ପାରିବିନାହିଁ । ଦିନପରେ ଦିନ ଏକ ଜନ୍ତୁର ନିଃସୀମ ଜୀବନ ଯାପନ କରି ମୁଁ ସେହି ତନସୀମା ଭିତରେ ଆନନ୍ଦ ମଧ୍ୟ ପାଇ ପାରିବିନାହିଁ । ମାତ୍ର ତାଙ୍କର ଡକରା ନପାଇ ମୁଁ ଯୋଉଠାକୁ ଯିବି, ସେଠାରେ କର୍ମ ମୋତେ ବାନ୍ଧି ପକାଇବ, ଜ୍ଞାନ ଉତ୍ତପ୍ତ କରି ରଖିବ, ମଣିଷ ସହିତ ସମ୍ପର୍କ ମୋତେ ସ୍ୱେଚ୍ଛାଗ୍ରହୀ କରିଦେବ । କାମଭିତରେ ମୁଁ କେବଳ ବାନ୍ଧି-ହୋଇ ପଡ଼ିବି, ନାନାପ୍ରକାର ଖବର-ବାତ୍ତା ନାନାପ୍ରକାରର ଲୋଭ ଓ ଆସକ୍ତି ଜନ୍ମି ମୋତେ ସେଠାରେ ଅଚେତନ ପ୍ରାୟ କରି ରଖିବ । ଯେତେ ଅପନାଶ୍ୱାସୀ ହୋଇ ଦଉଡ଼ିଲେ ଓ ଯେତେ ଆଦର୍ଶର ବଖାଣ କଲେ ମଧ୍ୟ ମୁଁ ଶାନ୍ତି ପାଇ ପାରିବିନାହିଁ, ବା କାହାର କୌଣସି କାମରେ ଲାଗି ପାରିବି ନାହିଁ । ମୁଁ ତାହାଙ୍କ ଡାକରା ପାଇବାକୁ ଅପେକ୍ଷା କରିଛି, ତାହାଙ୍କ ପାଖରେ କାମ ମାଗିବାକୁ ଆସିଛି । ଭିତରୁ ସେଇ ମୋତେ ସଙ୍କେତ ଦେଉ । ଏହି ବସିରହିବା ଆଉ ଭଲ ଲାଗୁନାହିଁ । ତାହାଙ୍କ ଡାକରା ଦେଇ ମୋତେ ତାହାଙ୍କ କାମରେ ମୁକ୍ତିର ସ୍ୱାଦ ପାଇବାଲାଗି ପ୍ରେରିତ କରିଦେଉ ।

୪ । ୯ । ୫୮

ମଣିଷ ପାଖରେ ରହିଥିଲେ ମୋତେ ସ୍ୱର୍ଗଦ୍ୱାରପରେ ରହିଥିଲା ପରି ଲାଗେ । ମଣିଷ ମଣିଷର ସହିତ କେତେ ଆତ୍ମୀୟ, ମୋର ସେ କେତେ ଆତ୍ମୀୟ ! ସିଏ ମୋ'ରି ପରି ଦୁଃଖ ପାଇଛି, ବାଟ ଗୁଲୁଗୁଲୁ ମୋ'ରିପରି ଝୁଣ୍ଟିଛି, ମୁହୂର୍ତ୍ତିମୁହୂର୍ତ୍ତିରେ ମୋ'ରି ପରି ଅଭିଭୂତ ହୋଇପଡ଼ି ଆପଣା ଭିତରେ ଅସଲ ସତ୍ୟକୁ ଅନୁଭବ କରିଛି, ଆପଣା ଭିତରେ ଆପଣାର ମହତ୍ତମ ପରିଚୟ ପାଇଛି । ଆପଣା ଭିତରେ ରହିଥିବା ସମସ୍ତ ଅପୂର୍ଣ୍ଣତା ଓ ଅଯୋଗ୍ୟତା ସତ୍ତ୍ୱେ ସେ ତଥାପି ସେହି ଅପରିଚୟ-ରେ ଗୌରବ ଅନୁଭବ କରିଛି, ସେହି ପରିଚୟର ଯୋଗ୍ୟ ହେବାଲାଗି ଆପଣାର ସକଳ ଅଳ୍ପବଳତା ସତ୍ତ୍ୱେ ତଥାପି ବଳବାନ୍ ହୋଇ ବାହାରିଛି । ତେଣୁ ତାହାର ସହିତ ହିଁ ଯଥାର୍ଥ ଆତ୍ମୀୟତା ଅର୍ଜନ କରିଯାଇପାରିବ, ତାହାର ପାଖରେ ବସି ହୃଦୟର ଦ୍ୱାରକୁ ଖୋଲିଦେଇ ପାରିଲେ ସେଇ ମୋତେ ବୁଝିପାରିବ, ମୋ' ହସିବା ନ କାନ୍ଦିବାର ଗୂଢ଼ାର୍ଥ ବାହାର କରିପାରିବ । ସିଏ ଠିକ୍ ମୋ'ରି ପରି ଅନୁଭବ କରିଛି, ତେଣୁ ଧୈର୍ଯ୍ୟର ସହିତ ମୋ'ପାଖରେ ବସି ସେ ମୋ ହୃଦୟରେ ପ୍ରବେଶ କରିପାରିବ ।

ସେଇଥିପାଇଁ ମୋର କର୍ମରେ, ମୋର ଜ୍ଞାନରେ ଓ ମୋର ଭକ୍ତିରେ ମୁଁ ମଣିଷର ପାଖେପାଖେ ରହିବାକୁ ଚାହେଁ । ମୋର ଭାବନାରେ ମଧ୍ୟ ମଣିଷକୁ ପାଖେପାଖେ ରଖି ମୁଁ ଭାବିବାକୁ ଚାହେଁ । ତା'ନହେଲେ ମୋତେ ସବୁକଥା କେବଳ ଜଞ୍ଜାଳ ବୋଲି ମନେହୁଏ, ସବୁ କେବଳ ସ୍ୱାଦହୀନ ଲାଗେ । ମଣିଷର ସଙ୍ଗ ମୋ ସଂସାରର ସବୁ ଅନୁଭୂତି ଓ ଅଭିଜ୍ଞତାକୁ ବହୁମୂଲ୍ୟ କରିଦେଇ ଯାଏ । ମୁଁ ତାହାର ସଙ୍ଗ ଚାହେଁ, ତାହାର ସହିତ ଏକାଠି ବସି ମୁଁ ଆପଣାକୁ ଅଧିକ ବୁଝିବାକୁ ଚାହେଁ । କିନ୍ତୁ ଏହି ସଙ୍ଗ ଲାଭ କରିବାକୁ ହେଲେ ମୋତେ ଅନେକ ନିର୍ଭୟ ହେବାକୁ ପଡ଼ିବ । ନିର୍ଭୟ ନହେଲେ ମୁଁ ମଣିଷକୁ ଅନ୍ତରଙ୍ଗଭାବେ ଦେଖି ପାରିବି ନାହିଁ ଆପଣାର ସମଗ୍ର ବଞ୍ଚିବା ଦେଇ ଆପଣାକୁ ବୁଝିବା ମଧ୍ୟ ସମ୍ଭବ ହୋଇ ପାରିବ ନାହିଁ ।

୫ । ୯ । ୫୮

ମୋତେ ଆଉ ଜଣେ ବା ଅନ୍ୟ କେତେଜଣ ଭୟ କରନ୍ତୁ, ଏହି କଥାଟା ତ ମୋତେ ନିଜକୁ ହିଁ ସବୁଠାରୁ ଅଧିକ ଖରାପ ଲାଗିବା କଥା । ଆଉ ଜଣେ ମୋତେ ଡରିକରି କଥା କହୁଛି, ଡରିକରି ତା'ର ମନର କଥା କହିପାରୁନାହିଁ, ଡରିକରି ତା'ର ଯେଉଁ ବାଟରେ ଯିବାର ରୁଚି ଅଛି ସେବାଟରେ ଯାଇପାରୁନାହିଁ, ଏଥିରେ ମୋ' ନିଜର ତ ଲଜ୍ଜା ଅନୁଭବ କରିବା କଥା । କିଏ ତା'ର ଦାନାପାଇଁ ମୋ' ଉପରେ ନିର୍ଭର କରୁଛି, କିଏ ପାଠପାଇଁ ନିର୍ଭର କରୁଛି, —ତଥାପି ସେଇଟା ତା' ଆଉ ମୋ' ଭିତରେ ଗୋଟାଏ ଭୟ ସୃଷ୍ଟି କରି ରଖିବ କାହିଁକି ? ଅଥଚ ସଂସାରରେ ଅର୍ଥାତ୍ ଆମର ବର୍ତ୍ତମାନ ସମାଜରେ ଅଧିକାଂଶ କ୍ଷେତ୍ରରେ ମଧ୍ୟ ଠିକ୍ ତାହାହିଁ ହୁଏ । ଉପର ହାକିମକୁ ତଳ ହାକିମ ଡରେ । ତଳିଆ କର୍ମଚାରୀର ମତ ଅଧିକ ନିର୍ଭୁଲ ହୋଇଥିଲେ ହେଁ ସେ ବାଧ୍ୟ ହୋଇ ଉପର ହାକିମର କଥାରେ ହଁ ମାରିଦିଏ । ଏଥିରେ ଉପର ହାକିମକୁ ଆଦୌ ଲଜ୍ଜା ଲାଗେ ନାହିଁ, ଆପଣାର କ୍ଷମତା ବିଷୟରେ ସେ ବରଂ ଗୋଟାଏ ପ୍ରକାର ଗର୍ବ ଅନୁଭବ କରେ । ଯେତେ-ବେଳେ ମୁଁ ମୋ' ଭିତରର କୌଣସି ମହତ୍ତ୍ୱ ପରିଚୟ ପାଇ ନଥାଏ, କେବଳ ମୋର ମୋଟା ଦରମା ବା ମୋଟା କ୍ଷମତାଟା ବ୍ୟତୀତ ଯେତେବେଳେ ଆପଣା ବୋଲି କହିବାକୁ ମୁଁ ଆପଣା ଭିତରେ କିଛି ପାଇନଥାଏ, ସେତିକିବେଳେ ହିଁ ମୁଁ ମୋର ଦରମା ବା କ୍ଷମତାର ପ୍ରଦର୍ଶନ କରି ବୁଲେ । ମୋ' ଭିତରେ ରହିଥିବା ମଣିଷଟାକୁ ଲୁଚାଇ ରଖେ, ମୁଁ ନିଜେ ବି ହୁଏତ ସେଇ ମଣିଷଟାକୁ ଦେଖି ପାରେ-ନାହିଁ । ଆଉ ଅପର ମଣିଷର ଭିତରେ ରହିଥିବା ମଣିଷକୁ ଚିହ୍ନିବାତ ଆହୁରି ଦୁରୂହ ବ୍ୟାପାର । ତେଣୁ ଆଜି ଅପରଠାରୁ ଯିଏ ଭୟର ଅପେକ୍ଷା କରୁଛି ଓ

ସେଥିରେ ଆତ୍ମପ୍ରସନ୍ନତା ଅନୁଭବ କରୁଚି, ଯିଏ ବିଚାରି ନିଜେ ନିଜଭିତରେ ଶୋଇଚି ବୋଲି କହିବାକୁ ହେବ, ସକଳ ଜ୍ଞାନ ଓ ସକଳ ପଦବୀ ସତ୍ତ୍ୱେ ସେ ତଥାପି ଆପଣା ଭିତରର କୌଣସି ପରିଚୟ ପାଇନାହିଁ ବୋଲି କହିବାକୁ ହେବ । ଯିଏ ଆପଣାକୁ ଚିହ୍ନିଚି, ଜଣେ ମଣିଷ ହିସାବରେ ଆପଣା ସହିତ ସଖ୍ୟ ସ୍ଥାପନା କରିଚି, ସେ ଅନ୍ୟ ସମସ୍ତଙ୍କୁ ନିର୍ଭୟ ହେବାରେ ସାହାଯ୍ୟ କରି ହିଁ ଆନନ୍ଦ ଅନୁଭବ କରନ୍ତି, ଅନ୍ୟମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରଚ୍ଛନ୍ନ ରହିଥିବା ମଣିଷକୁ ସେ ଚିହ୍ନି ପାରନ୍ତି, ତାହାର ଉତ୍ତରୋତ୍ତର ବିକାଶ ଲାଗି ସେ ଅଧିକ ସୁଯୋଗ ଦିଅନ୍ତି, ସବୁ ମଣିଷ ସହିତ ଏକାଠି ନିର୍ଭୟ ହୋଇ ବାଟ ଚାଲି ସେ ନିଜକୁ ଭାଗ୍ୟବାନ୍ ମନେ କରନ୍ତି !

୬ ୯ । ୫୮

ଯୋଉ ମଣିଷ ମୋ'ପ୍ରତି ଖରାପ ବ୍ୟବହାର କଲା, ତାହାର ବିଷୟରେ ଦୁଶ୍ଚିନ୍ତା କରି ମୋର ମୁଣ୍ଡ ଗରମ ହୋଇ ଯାଉଚି କାହିଁକି ? ବୋଧହୁଏ ସଂସାରରୁ ମୁଁ ଖୁବ୍ କମ୍ ସ୍ନେହ ପାଇଚି ଓ ଅଧିକ ଅବଜ୍ଞା ପାଇଚି । ଯିଏ ପ୍ରତିଆଘାତ ଦିଏ, ସେ କେବେନା କେବେ ଆଉ କାହାଠାରୁ ଆଘାତ ପାଇଥାଏ । ସତ ଆଘାତ ନହେଲେ ମଧ୍ୟ ନାନାପ୍ରକାର ଆଘାତର ଆଶଙ୍କା ତାକୁ ସବୁବେଳେ ଭୟତ୍ରସ୍ତ ଓ ଆହତ କରି ରଖିଥାଏ । ସଂସାରକୁ ସେ ବନ୍ଧୁପରି ମନେ କରୁଥାଏ, ହୁଏତ ସେ ସଂସାରଠାରୁ ବନ୍ଧୁପରି ବ୍ୟବହାର ପାଉନଥାଏ । ସେହିକାରଣରୁ ଏକପ୍ରକାର ଭୟସଙ୍କୁଳ ସତର୍କତା ତାକୁ ସବୁବେଳେ ଗ୍ରାସ କରି ରହିଥାଏ ।

ତଥାପି ମୁଁ କହିବ ଯେ ଅନ୍ୟ ନାମରେ ନାନା ଉତ୍ତେଜିତ ଚିନ୍ତାକୁ ମୁଣ୍ଡରେ ପୂରାଇ କେତେବେଳେ ହେଲେ ମଣିଷର ଲାଭ ହୁଏ ନାହିଁ । ଏପରିକି ରାତିରେ ଟିକିଏ ସୁଖନିଦ୍ରା ମଧ୍ୟ ହୁଏ ନାହିଁ । ଆପଣାକୁ ନେଇ ସେ ଶାନ୍ତ ଓ ସ୍ଥିର ଭାବରେ କୌଣସି ନିଷ୍ପତ୍ତି କରି ପାରେ ନାହିଁ । କାରଣ ତା'ର ସକଳ ବାଟର ସବୁ ମୁହଁରେ ନିତିଦିନ କେତେ କେତେ ଶତ୍ରୁ ଘେରି ରହିଥାଆନ୍ତି । ସେହିମାନଙ୍କର ଭୀତିତ୍ରସ୍ତ ଅପେକ୍ଷାରେ ହିଁ ମଣିଷର ସବୁ ମନ ନଷ୍ଟ ହୋଇଯାଏ । ତେଣୁ ଶତ୍ରୁଜୟ କରିବାର ଅପଚିନ୍ତାରେ ତା'ର ସବୁ ସମୟ ଚାଲିଯାଏ । ସେଥିଲାଗି କୌଣସି ପ୍ରକାର ବ୍ୟାବହାରିକ ଦୃଷ୍ଟିରୁ ମଧ୍ୟ ନିଜ ମନରେ ଅନ୍ୟମାନଙ୍କ ସମ୍ବନ୍ଧରେ ଦୁଶ୍ଚିନ୍ତା ପୂରାଇବା ଆଦୌ ଲାଭଦାୟକ ନୁହେଁ, ସୁଖକର ହେବାର ପ୍ରଶ୍ନ ହିଁ ଉଠୁନାହିଁ ।

ମନ ଉପରେ ହୋଇଥିବା ଆଘାତ ଅପେକ୍ଷା ମନର ଶକ୍ତି ବିଷୟରେ ଅଧିକ ଚିନ୍ତା କରିବା ଉଚିତ । ଜୀବନରେ ହାରିଯାଇଥିବା ନାନା କ୍ଷେତ୍ରର ଗ୍ଲାନିକର ସ୍ମୃତି ଅପେକ୍ଷା ଆପଣା ଭିତରେ ରହିଥିବା ସ୍ନେହ ଓ ଶ୍ରଦ୍ଧାର ବିଗ୍ରହମାନ ମନରେ ଅଧିକ

ଆସିବା ଉଚିତ । ଏ ସଂସାର ସମସ୍ତଙ୍କର, କାରଣ ଏହା ଭଗବାନଙ୍କର । ଏଥିରେ ଯେ ମୁଁ କେବଳ ଅକ୍ଷତ ଓ ଅନାହତ ହୋଇ ରହିବି, ଅନ୍ୟ ସବୁଟି ଉପରେ ଆପଣାକୁ ପ୍ରାଦୁର୍ଭୂତ କରି ରଖିଥିବି, ଏହାର କୌଣସି ଅର୍ଥ ନାହିଁ । ଯିଏ ମୋର କ୍ଷତି କରୁଛି, ଭଗବାନ ତା'ର ମଧ୍ୟ ମଙ୍ଗଳ କରନ୍ତୁ, ତାକୁ ମଧ୍ୟ ଭଗବାନ ବାଟରେ ଚଲାଇ ନିଅନ୍ତୁ, ସିଏ ମଧ୍ୟ ଖୁସି ହୋଇ ଈଶ୍ୱରପୁତ୍ର ପରି ହସି ବଞ୍ଚୁ !

୮ । ୯ । ୫୮

କାଲି ସକାଳ ଓଳିଟାଯାକ ମୁଁ କବି ବିଦ୍ୟୁତ୍ପ୍ରଭାଙ୍କର ଅତିଥି ହୋଇଥିଲି । ତାଙ୍କୁ ମୁଁ ଆଗରୁ କେବେ ଦେଖି ନଥିଲି । ତାଙ୍କ କବିତା ଭିତର ଦେଇ ତାଙ୍କ ସହିତ ଯାହା ଉଦ୍‌ବେଗ ପରିଚୟ ହୋଇଥିଲା, ସେତିକି । ଶୁଣିଥିଲି ଯେ ସେ ବିବାହ କରିଛନ୍ତି, ମାଆ ବି ହୋଇଛନ୍ତି । ସଂସାରର ଜଞ୍ଜାଳ ଭିତରେ ରହି ମଧ୍ୟ ତଥାପି ସେ କିପରି ଆପଣାର କବି ଆଖିରେ ଜୀବନକୁ ଦେଖିବାର ଓ ଜାଣିବାର ଧୈର୍ଯ୍ୟ ରଖି ପାରିଛନ୍ତି, ସେଇଆ ଭାବି ମୁଁ ଅନେକ ସମୟରେ ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ ହୋଇ ପଡୁଥିଲି । ସେଥିପାଇଁ କାଲି ତାଙ୍କୁ ଦେଖିବା ଦ୍ୱାରା ଅନେକ ଦିନର ବାସନା ସଫଳ ହେଲା ।

ବିଦ୍ୟୁତ୍ପ୍ରଭା ଜୀବନ ଭିତରେ ରହି ଜୀବନକୁ ଦେଖିଛନ୍ତି, ପ୍ରେମମୟ ସ୍ୱାଭାବିକ ଏକ ପରିବାର ଓ ସଂସାରର ମାଧୁରୀ ଭିତରେ ସେ ପ୍ରେମକୁ ବୁଝିବାର ଚେଷ୍ଟା କରିଛନ୍ତି, ମାଆ ହିସାବରେ ପିଲାଙ୍କର ମେଳରେ ରହି ସେ ପିଲାଙ୍କର ମନକୁ ଚିହ୍ନିଛନ୍ତି ଓ ତାଙ୍କର ଯୋଗ୍ୟ ହେବାଭଳି କବିତାର ଫୁଲହାର ସେମାନଙ୍କ ଲାଗି ଗୁନ୍ଥି ଦେଇଛନ୍ତି । କୌଣସି ପ୍ରକାର ଧୂନାଚଷମା ଦେଇ ସେ ଜୀବନକୁ ଦେଖିବାର ଦୁର୍ଭାଗ୍ୟ ଭୋଗ କରି ନାହାନ୍ତି । ସେଥିଲାଗି ତାଙ୍କ କବିତା ଭିତରେ ଜୀବନର ସରସ ଛବି ଏପରି ସହଜ ଭାବେ ଫୁଟି ଉଠିପାରିଛି । ସଂସାରର ନାନା ଜଞ୍ଜାଳ ଭିତରେ, ଏତେ ଅଳ୍ପ ବୟସରେ ଏପରି ଖ୍ୟାତି ଲାଭ କରି ମଧ୍ୟ ତାଙ୍କର ମୁହଁ, କଥା ଓ ବ୍ୟବହାରରେ ତଥାପି ଏକ କବିସୁଲଭ ସହଜତା ଭରିରହିଛି, ତାଙ୍କ ସମ୍ପର୍କରେ ଆସିବା ବେଳକୁ ଏପରି ମୁଗ୍ଧ ଲାଗୁଛି । ଓଡ଼ିଶାରେ ଧ୍ରୁବଏତ ତାଙ୍କ ପରି ଆଉ ଗୋଟାଏ ଦୃଷ୍ଟାନ୍ତ ଦେଖିବାକୁ ହିଁ ମିଳିବ ନାହିଁ ।

କବି ବିଦ୍ୟୁତ୍ପ୍ରଭା ସବୁଦିନେ ଏହିଭଳି ମାଆ ଆଉ ଝିଅ ହୋଇ ରହିଥାନ୍ତୁ, ସ୍ତୁତି ଓ ଉତ୍ତେଜନାର ସମସ୍ତ ସଭା ଓ ସଜ୍ଜାରୁ ସେ ଦୂରରେ ରହିଥାନ୍ତୁ । ସାଧାରଣ ଜୀବନର ସମସ୍ତ ଆଘାତ ସତ୍ତ୍ୱେ ସେ ତଥାପି ସେମିତି ସୁକୁମାରୀ ବୋହୂଟିଏ ହୋଇ ରହିଥାନ୍ତୁ ଏବଂ ତାଙ୍କ ଲେଖନୀ ଏମିତି କୁସୁମିତ ହୋଇ ରହିଥାଉ । ସରସ୍ୱତୀଙ୍କର ଆଶୀର୍ବାଦପାତ୍ର ତଳେ ତାଙ୍କର ଶୂନ୍ୟଥାଳିଆ ସବୁଦିନେ ପ୍ରସ୍ତୁତ ହୋଇ ରହିଥାଉ ।

୧୦ । ୯ । ୪୮

ସଂସାରରେ ତଥାପି ଯେ ମୋର ଏତେ ଶୁଭାକାଂକ୍ଷୀ ଅଛନ୍ତି, ମୁଁ ସେଥି-ଲାଗି ଆପଣାକୁ ଖୁବ ଭାଗ୍ୟବାନ୍ ମନେକରୁଚି । ଭଗବାନ ସେମାନଙ୍କୁ ଏହିପରି ଶୁଭଚିନ୍ତା କରିବାର ସାହସ ଦିଅନ୍ତୁ, ମୁଁ ଏତିକି ପ୍ରାର୍ଥନା କରୁଚି । କିନ୍ତୁ ସେମାନଙ୍କର ସୁପରାମର୍ଶ ଅନୁସାରେ କାର୍ଯ୍ୟ କରିବାଲାଗି ମୋର ବଳ ନାହିଁ । ଗୋଟାଏ କର୍ମକ୍ଷେତ୍ରକୁ ଛାଡ଼ି ଆସିବାର ଦାହନରେ ପୀଡ଼ିତ ହୋଇ ମୁଁ ବିକଳରେ ଆଉ ଗୋଟାଏ କ୍ଷେତ୍ରକୁ ଦଉଡ଼ି ଯିବାକୁ ଆଦୌ ରାଜି ନୁହେଁ । ମୁଁ ଏହି ଦାହନ ଦ୍ୱାରା ଆନ୍ତର ଟିକିଏ ସିଝିବାକୁ ଚାହେଁ, ଆପଣା ଭିତରେ ସୁନାକୁ ଆଶ୍ରା କରି ଯେତେ ପ୍ରକାରର ଖାଦ ବସାବାନ୍ଧି ରହିଚି, ମୁଁ ସେ ସମସ୍ତ ପୋଡ଼ି ଦେବାକୁ ଚାହେଁ । ସେ ସମସ୍ତ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ରୂପେ ପୋଡ଼ିଯାଉ, ତଦ୍ଦ୍ୱାରା ସାଂସାରିକ ଆୟୋଜନରେ ବଳୀୟାନ୍ ହୋଇ ବସିବାରେ ମୁଁ ଯେତେ କ୍ଷତିଗ୍ରସ୍ତ ହୁଏ ପଛକେ, ତଥାପି ସେଗୁଡ଼ାକ ପୋଡ଼ି-ଯାଉ । ଜୀବନରେ ଆଉ କେବେ ଆପଣା ଆଡ଼କୁ ଅନାଇ ଦେଖିବାଲାଗି ଏପରି ସୁଯୋଗ ପାଇ ନଥିଲି । ଆପଣାକୁ ଯେମିତି ଅଧାପନ୍ତରିଆ କରି ଧରିବାନ୍ଧି ପାଗଳଙ୍କ ପରି ଆଗକୁ ଯିବାକୁ ବାହାରିଥିଲି, ସଂସାରଟାକୁ ମଧ୍ୟ ସେମିତି ଆପଣା ସାଙ୍ଗରେ ଭିଡ଼ି ନେଇଯିବାର ଗୋଟାଏ ପ୍ରମତ୍ତତା ମତେ କାମୁଡ଼ି ଧରିଥିଲା । ମୁଁ ଆଉଥରେ ସେପରି କୌଣସି ପ୍ରମତ୍ତତା ଭିତରେ ପଶିବାକୁ ଚାହୁଁ ନାହିଁ ।

ଏ ଦାହନ ହୁଏତ ମୋତେ କାଳପୋଡ଼ି ଭସ୍ମ କରିଦେବ । ଏ ଦଂଶନ ହୁଏତ ମୋତେ ଏକାବେଳେକେ ଜୀବନଶୂନ୍ୟ ଓ ଜଡ଼ କରି ଦେଇଯିବ । ତଥାପି ମୁଁ ଏହି ଦାହନକୁ ଏଡ଼ିଦେଇ ଯିବାକୁ ଚାହେଁ ନାହିଁ । ମୋତେ ଏହି ପରୀକ୍ଷାକୁ ସ୍ୱୀକାର କରିନେବାକୁ ହେବ । ନାନାପ୍ରକାର ଭୟ ଓ ମିଛ ଦମ୍ଭଦ୍ୱାରା ପ୍ରପୀଡ଼ିତ ମିଥ୍ୟା ସାହସ ସଞ୍ଚାଳିତ ଜୀବନ ଅପେକ୍ଷା ଏହି ଦାହନକୁ ମୁଁ ଅଧିକ ଶୁଭକର ବୋଲି ଭାବୁଚି । ମୁଁ ଶୁଭ ନାମରେ ଅନେକ ଅଶୁଭକୁ ସାଇତି ରଖିଥିଲି, ଫଳ ଲାଭର ଲାଳସାରେ ପଡ଼ି ମୁଁ ଆପଣା ଭିତରେ ଅନେକ ଭୟକୁ ପ୍ରଶ୍ରୟ ଦେଇଥିଲି । ବର୍ତ୍ତମାନ ମୁଁ ସେଗୁଡ଼ାକୁ ଫିଙ୍ଗି ଦେବାକୁ ଚାହେଁ । ମୋର ବନ୍ଧୁମାନେ ମୋତେ ସେଇଥିରେ ସାହାଯ୍ୟ କରନ୍ତୁ । ଏହି ଦାହନ ଭିତରେ ପ୍ରବେଶ କରିବାଲାଗି ମୋତେ ସେମାନେ ଶକ୍ତି ଦିଅନ୍ତୁ ।

୧୬ । ୯ । ୪୮

ଆଜି ଗଣେଶ ଚତୁର୍ଥୀ, ପୁଣି ଆଜି ଷୋଳ ତାରିଖ । ଗଣେଶ ଚତୁର୍ଥୀ ପାଇଁତ ଚାରିଆଡ଼େ ଉତ୍ସବ ଆୟୋଜନ ଲାଗିଚି । ପିଲାଙ୍କର ପାଟିତୁଣ୍ଡରେ ଗାଆଁଟା ଯାକ ମୁଖରିତ ହୋଇ ରହିଚି । ତେଣୁ ସେଇଟାକୁ ଜାଣିବାଲାଗି ବେଶୀ କିଛି କଷ୍ଟ କରିବାକୁ ପଡୁନାହିଁ । ପିଲାଦିନେ ମୁଁ କେତେ ସରାଗରେ ଗଣେଶ ପୂଜାର ମଜାରେ

ମାତ୍ର ରହିଥିଲି, ପ୍ରାଥମିକ ବିଦ୍ୟାଳୟର ବନ୍ଧନ ଭିତରୁ ଦିନଟିଏ ଛୁଟୀ ପାଇ ସେଦିନ ମୁଁ ଭାରି ଆନନ୍ଦ ପାଉଥିଲି । ବିଦ୍ୟା ସକାଶେ ଯେତେ ନୁହେଁ, ଦିନକର ଛୁଟୀ ସକାଶେ ଗଣପତିଙ୍କୁ ଭାରି ଧନ୍ୟବାଦ ଦେବାକୁ ଇଚ୍ଛା ହେଉଥିଲା । ଆଜି ସେସବୁ ରୋମାଞ୍ଚକର ଅନୁଭୂତିର ସମସ୍ତ ଚାଲି ଯାଇଥିଲେ ମଧ୍ୟ ତଥାପି ବାହାରର ଆୟୋଜନରେ ଭିତରଟା ମଧ୍ୟ ବେଶ୍ ପ୍ରସ୍ତୁତ ହୋଇ ଗଲାପରି ଲାଗେ । ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଦିନଗୁଡ଼ିକ ଠାରୁ ଏହି ଦିନଟିକୁ ବେଶ୍ ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ବୋଲି ମନେହୁଏ ।

କିନ୍ତୁ ଷୋଳ ତାରିଖର ମହତ୍ତ୍ୱ ହଠାତ୍ ସ୍ମରଣ ହୁଏ ନାହିଁ । ଷୋଳ ତାରିଖ ତ ମୋ' ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ଜୀବନର ସମ୍ପଦ, ତେଣୁ ପୂର୍ଣ୍ଣ ଅନୁଭୂତି ସହିତ ଏଇଟିକୁ ମନେରଖିବା ନିମିତ୍ତ ମୋତେ ବାହାରର କୌଣସି ପ୍ରସଙ୍ଗ ସାହାଯ୍ୟ କରି ପାରେ ନାହିଁ । ନିଜର ହୃଦୟ ଭିତରେ ନୂରରେ ଦୀପଟିକୁ ଜାଳି ରଖି ମୋତେ ଷୋଳ ତାରିଖକୁ ଜୀଆଇ ରଖିବାକୁ ପଡ଼େ । ଦିନେ ଷୋଳ ତାରିଖ କହିଲେ ମୁଁ ଏକ ଅଭିନବ ଭାବାନୁଭୂତିରେ ବିଭୋର ହୋଇଯାଉଥିଲି, କେତେ ଉଲ୍ଲାସର ଗନ୍ତାଘରୁ କେତେ ସମ୍ପତ୍ତି ଆସି ମୋର ଭଣ୍ଡାରଟିକୁ ସତେ ଅବା ଭରି ଦେଇଯାଉଥିଲା । ବର୍ତ୍ତମାନ ସେଇ ଦିନଟିର ସ୍ମରଣ ପଛରେ ଥିବା ଉତ୍ତେଜନା ଅନେକ କମିଯାଇଛି, ତଥାପି ସମଗ୍ର ସ୍ମୃତିଟି ଏକ ସୁନ୍ଦର ଓ ସ୍ଥିର ଆବେଶ ଭିତରେ ଯେପରି ମୋର ହୃଦୟ ଭିତରେ ଦାନା ବାନ୍ଧୁଛି । ଏ ସଂସାରର ନାନାବିଧ ବ୍ୟତିକ୍ରମ ସତ୍ତ୍ୱେ ମୁଁ ତଥାପି ସେଇ ଷୋଳ ତାରିଖର ମଧୁର ପ୍ରେରଣାକୁ ନୟନରେ ସାଇତି ରଖି ମଣିଷକୁ ଓ ସଂସାରକୁ ଦେଖିବାକୁ ଚାହୁଁଛି । ଅନେକ ସମୟରେ ବାଉଳା ହୋଇଯାଉଛି, ଅନେକ ସମୟରେ ବିଶ୍ୱାସ ହରାଇ ପକାଉଛି । ଅନେକ ସମୟରେ ମଣିଷର ଅଭାବଗୁଡ଼ାକ ମୋତେ ତାଳପରି ଦେଖାଯାଉଛି । ମୁଁ ସେସବୁ ଏଡ଼ି ତଥାପି ଚାଲିଛି ।

୧୭ । ୯ । ୫୮

ଭାରତ ବର୍ଷରେ ମହାତ୍ମାର ସଂଖ୍ୟା ଯେତିକି ବେଶୀ. ମହାତ୍ମା ଉପରେ ହିଁ ସବୁପ୍ରକାର ବିକାଶ ଓ ପରିବର୍ତ୍ତନର ଦାୟିତ୍ୱକୁ ଲଦିଦେବାର ନିଦର୍ଶନ ମଧ୍ୟ ସେତିକି ବେଶୀ । ଏକ ଆଧ୍ୟାତ୍ମିକ ଦୃଷ୍ଟିରୁ ବିଚାର କଲେ ବର୍ତ୍ତମାନ ଆମେ ଏତେଦୂର ହୀନବଳ ହୋଇଯାଇଛୁ ଯେ କୌଣସି ଜଣେ ମହାତ୍ମାଙ୍କର ସହଜ ଆଶ୍ରୟ ଭିତରେ ନିଶ୍ଚିନ୍ତ ହୋଇ ନପାରିଲେ ଆମେ ବଡ଼ ହତାଶ ଓ ବିଚଳିତ ହୋଇ ପଡ଼ୁଛୁ । ସେଇଥିଲାଗି ଜପ, ଭଜନ ଓ କୀର୍ତ୍ତନର ନିଶା ଆମ ଦେଶର ଲୋକଙ୍କୁ ଭାରି ଭଲ ଲାଗେ । ଏ ଦେଶରେ ପ୍ରତିଭାକୁ ବାରବାର ପ୍ରତିମା କରି ଥୋଇ ଦିଆଯାଇଛି, ସାଧନାକୁ ସହଜ ସଂକୀର୍ତ୍ତନରେ ପରିଣତ କରି ଦିଆଯାଇଛି । ଆମେ ଭାରି ଚତୁରତାର ସହିତ ଆତ୍ମପରିଚୟ ଓ ଆତ୍ମପ୍ରସାରଣର ଦୁର୍ଗମ ପଥରୁ ଗୁଡ଼ି

ପଳାଇଛୁ । ଏବଂ ଏହି ଗୁଣ୍ଡି ପଳାଇବାଟାକୁ ହିଁ ଆମେ ଅନେକ ସମୟରେ ଭକ୍ତି ବୋଲି କହି ମିଥ୍ୟାଗର୍ବ କରି ବୁଲିଛୁ । ଭକ୍ତି ପ୍ରସାରିତ କରେ, ଭକ୍ତି ଆପଣା ଭିତରେ ଥିବା ସତ୍ୟର ସ୍ପର୍ଶ କରାଇଦିଏ, ଭକ୍ତି ସକଳପ୍ରକାର ଭୟକୁ ବିଦୂରିତ କରେ । ଭକ୍ତି ଜୀବନର ସ୍ତର ଓ ଦୃଷ୍ଟିକୋଣକୁ ବଦଳାଇ ଦିଏ, ଜୀବନକୁ ଅନ୍ତର୍ମୁଖ କରେ, ବଳିଷ୍ଠ କରେ । କିନ୍ତୁ ଆମେ ଏହି ଭକ୍ତିକୁ ଆମ ପଳାୟନ ପ୍ରବୃତ୍ତିର ଏକ ଅସ୍ତ୍ର ରୂପେ ବ୍ୟବହାର କରିଛୁ । ଭକ୍ତିକୁ ଗୋଟାଏ ପ୍ରକାର ନିଷ୍କ୍ରିୟତାର ଆବରଣ ରୂପେ ବ୍ୟବହାର କରି ଆମେ ତାହାରି ଭିତରେ ଲୁଚିବାକୁ ଯାଇଛୁ । ବାହାରେ ନାମ, ଜପ ଓ ସଂକୀର୍ତ୍ତନର ଖୁବ ଆଡ଼ମ୍ବର ଲାଗିଛି, କିନ୍ତୁ ସେଥିରେ ବାହାରର ମନଟା ଯେତିକି ଉତ୍ତେଜିତ ହୋଇଛି, ଭିତରର ମନଟା ତେଣେ ସେତିକି ଜଡ଼ ହୋଇ ପଡ଼ିରହୁଛି । ଏହି ଜଡ଼ତାକୁ ଭାଙ୍ଗିବା ସକାଶେ ବର୍ତ୍ତମାନ ଯେଉଁ ପିତୁଳାଭଙ୍ଗା ଅତ୍ୟାବଶ୍ୟକ ହୋଇପଡ଼ିଛି, ଏଦେଶରେ ସେଥିପାଇଁ କିଏ ବାହାରିବ ? ଇଉରୋପରେ ପୁରୁଣା ଧର୍ମପିତୁଳାକୁ ଭାଙ୍ଗି ସେହି କୁସଂସ୍କାରର କାନ୍ଧୁଅରେ ମାର୍ଟିନ୍ ଲୁଥର ଯେତେବେଳେ ନୂଆ ପିତୁଳା ଗଢ଼ିବାର ନିଶାରେ ଦେଶବିଦେଶକୁ ଉତ୍ତେଜିତ କରି ରଖିଥିଲେ, ସେତିକିବେଳେ ଅତି ନୀରବ ଅଥଚ ଅତି ବଳିଷ୍ଠ ଭାବରେ ଏରାସ୍ମସ୍ ନୂଆ ପିତୁଳା ଭିତରେ ମଧ୍ୟ ନିହିତ ହୋଇ ରହିଥିବା ପୁରୁଣା ବସ୍ତୁକୁ ସମସ୍ତଙ୍କୁ ଦେଖାଇ ଦେବାଲାଗି ଚେଷ୍ଟା କରିଥିଲେ । ପିତୁଳା ଭାଙ୍ଗିବାକୁ ଯାଇ ଗୋଟାଏ କଡ଼ା ଆନ୍ଦୋଳନ ଓ ହାଣକାଟ ହେଲେ ପୁରୁଣା ଜାଗାରେ ପୁଣି ନୂଆ ପିତୁଳା ଗଢ଼ାହେବାକୁ ଆଦୌ ବେଶୀ ଡେରି ଲାଗିବ ନାହିଁ । ପିତୁଳା ଭାଙ୍ଗିବାର ଆନ୍ଦୋଳନ ହେଉଛି ଆପଣା ଭିତରେ ସ୍ଥିର ହେବାର ଆନ୍ଦୋଳନ, ସବୁ ଦହନକୁ ଶାନ୍ତ କରି ଆପଣା ଭିତରକୁ ଅନାଇବାର ଆନ୍ଦୋଳନ ।

୧୮ । ୯ । ୫୮

ମୁଁ ବେଳେବେଳେ ଗଛ ଆଉ ଫୁଲର ସ୍ୱପ୍ନ ଦେଖେ । କୌଣସି ଆଦର୍ଶ ସ୍ଥାନ ବା ଆଦର୍ଶ ଗୃହର କଳ୍ପନା କଲାବେଳକୁ ମୋର ଦୃଷ୍ଟିପଥ ନାନାପ୍ରକାର ଗଛ ଆଉ ଫୁଲର ଚିତ୍ରରେ ଭରପୂର ହୋଇଉଠେ । ଆପଣାକୁ ମୁଁ ଯେତିକି ଜାଣିଛି ମୁଁ ସେଇଥିରୁ ଦୃଢ଼ଭାବରେ କହିପାରିବି ଯେ ଗଛ ଆଉ ଫୁଲ ମୋ' ମନର ଅନେକ କ୍ଷତକୁ ନିଶ୍ଚୟ ପୂରଣ କରିଦେଇ ପାରିବ । ସବୁଜ ରଙ୍ଗ ମୋର ଭାରି ଆତ୍ମୀୟ । ମୋ' ମନଭିତରର ଏହି ଗୋପନ କଥାଟିକୁ ମୁଁ ଶାନ୍ତିନିକେତନରୁ ଭଲକରି ବୁଝିପାରିଛି । ସେଠି କୌଣସି ଦିନ ଆପଣା ଭିତରେ ଆପଣାକୁ ନିଃସ୍ୱ ବୋଲି ମନେ ହୋଇନାହିଁ, ବାହାରର ଜୀବନ ଓ ଜୀବନର ନିର୍ଭରତାରୁ ମୁଁ କୌଣସି ଦିନ ବିଚ୍ଛିନ୍ନ ହୋଇ ଯାଇନାହିଁ । ସେଠି ନିତନିତ ପ୍ରତ୍ୟୁଷର ସବୁଜ ଗଛର ଆନତ ଶାଖାପ୍ରଶାଖା ତଳେ ବୁଲିବାବେଳେ ଅତି ନୀରବ ଓ ସହଜ ଭାବରେ ହୃଦୟ ଉପରେ ଯେପରି

କାହାର କେତେ ଆଶୀର୍ବାଦ ଅଜାଣତ ହୋଇ ପଡ଼ିଛି । ଆପଣାକୁ ଅନେକ ଆଡ଼େ ପ୍ରସାରିତ କରିଦେବା ଲାଗି ଅନେକ ବାଟ ଓ ଅନେକ ସମ୍ଭାବନାର ପରିଚୟ ମିଳିଛି । ରାତିର ନୀରବ ଆକାଶ ତଳେ କୌଣସି ଗୋଟିଏ ବଉଳ ବା ଗଙ୍ଗଶିଉଳି ଗଛର ସୁରଭିମଣ୍ଡଳ ମୋତେ ହଠାତ୍ ଆପଣା ଭିତରେ ଚୁପ୍ କରିଦେଇ ଯାଇଛି, ମୋର ସମସ୍ତ ଉଦ୍‌ବେଗ ଓ ଅବଶତାକୁ ଦୂର କରି ମୋତେ କେତେ ବଳ ଦେଇଯାଇଛି । ଗଛ ଆଉ ଫୁଲକୁ ମୁଁ ଭୁଲି ପାରିବି ନାହିଁ ।

ସେଥିଲାଗି ଯୋଉଠି ଗଛ ଆଉ ଫୁଲ ନଥାଏ, ସେଠି ମୋତେ ଆଦୌ ଆପଣା ଘରପରି ଲାଗେନାହିଁ । ସେଠାରେ ଆଦୌ ଶାନ୍ତି ଲାଗେନାହିଁ । ଗୋଟିଏ ଛୋଟିଆ ଘରର ଚାରିପାଖରେ ଗୋଟିଏ ଛୋଟିଆ ବଗିଚା, ସମୀପବର୍ତ୍ତୀ କୌଣସି ସ୍ଥାନରେ ଗୋଟିଏ ତୋଟା.—ଅନେକ ସମୟରେ ଅତି ଲୋଭିଯିବା ଭାବରେ ମୁଁ ଆପଣାକୁ ଏହିପରି ଏକ କଳ୍ପନାରେ ହଜାଇଦିଏ ! ଫୁଲ ଫୁଟିବା ଓ ପତ୍ରର କଅଁଳିବା ସହିତ ମଣିଷ ଜୀବନର ନିଶ୍ଚୟ ଅନେକ ସାଧର୍ମ୍ୟ ରହିଛି । ଯେତେବେଳେ ଦିନର ଆଲୁଅରେ ପତ୍ର ଆଉ ଫୁଲ ଝକଝକ କରୁଥାନ୍ତି, ସେତେବେଳେ ମନଭିତରୁ କେତେ ଅନ୍ଧକାର ଦୂର ହୋଇ ଗଲାପରି ଲାଗେ । ଗଛତଳର ଗାଢ଼କୃଷ୍ଣ ଶୀତଳଛାଇ ପାଖକୁ ଚାଲିଗଲେ ମନଟା ଯେପରି ହଠାତ୍ କେଉଁ ଗଭୀର ସ୍ତରକୁ ଚାଲିଯାଏ, ଯେଉଁଠି ହୃଦୟ ଭିତରେ ସବୁ ଶାନ୍ତ, ସବୁ ପ୍ରସାରିତ ଓ ସବୁ ଉଦାର । ସେଠାରେ କୌଣସି ପ୍ରକାର କ୍ଷତର ଗ୍ଳାନି ମଣିଷକୁ କ୍ଷୁଦ୍ରକରି ଦିଏନାହିଁ ।

୧୯ । ୯ । ୫୮

'ଅମୁକଙ୍କୁ କହିଦେଲେ ଏ କାମଟା ହୋଇଯିବ;—କାଲି ଭାଇଙ୍କଠାରୁ ଏପରି ଗୋଟାଏ କଥା ଶୁଣି ମୁଁ ଅନେକ ସମୟ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ବଡ଼ ସନ୍ତାପିତ ହୋଇ ପଡ଼ିଥିଲି । ଆମ ଘରର ଜଣେ କେହି ସରକାରଙ୍କ ଠାରୁ କିଛି ଋଣ ସାହାଯ୍ୟ ଚାହିଁଛି, ବିଧିବଦ୍ଧ ଭାବରେ ଦରଖାସ୍ତ ଦେଇଛି, ତା'ର ସାହାଯ୍ୟ ପାଇବାର ଯୋଗ୍ୟତା ମଧ୍ୟ ରହିଛି । ଅଥଚ ତଥାପି ଶ୍ରୀ ଅମୁକ ବା ଡା, ଅମୁକଙ୍କୁ କହିବାକୁ ପଡ଼ିବ, ତାଙ୍କୁ ପୁଣି ଅମୁକ ଖାଲି ଫୋନରେ ଡାକି ଟିକିଏ କହିଦେଲେ ସିଏ ତାଙ୍କ କଥାରେ ରାଜି ହୋଇଯିବେ । ମୋଗଲ ଅମଳରେ ଅନେକ ବାଦଶାହ ଅନ୍ତଃପୁରର ମହିଷୀମାନଙ୍କ କଥାରେ ଚାଲୁଥିଲେ ବୋଲି ମୁଁ ଇତିହାସରେ ପଢ଼ିଥିଲି । ସ୍ୱାଧୀନ ଭାରତର ସରକାରୀ ଉପରମହଲକୁ କଣ ଗୋଟାଏ ବିରାଟ ବେତନ ଓ ବିଳାସ-ପ୍ରତିପାଳିତ ଅନ୍ତଃପୁର ବୋଲି କୁହାଯାଇ ପାରିବ କି ? ସେହି କଥାଟାକୁ ଭାଇ କାଲି ଏପରି ନିର୍ବିକାର ଓ ନିଃସଙ୍କୋଚ ଭାବରେ କହିଲେ ଯେ ମୋତେ ଲାଗିଲା, ସତେଯେପରି କେବଳ ଏଇ କହିବା ଦ୍ୱାରା ହିଁ ବର୍ତ୍ତମାନ ସରକାରର ସବୁ ବ୍ୟବସ୍ଥା ଚାଲୁଛି । ଯୋଗ୍ୟତା ଓ ପ୍ରତିଭାର ପ୍ରଶ୍ନ ହିଁ ଉଠୁନାହିଁ । ଯେଉଁମାନେ ସରକାର ଘରେ ଉପର-ମହଲରେ ଅଛନ୍ତି, ବୋଧହୁଏ ସେମାନେ ବି ସେଠାରେ ଆଉ କାହାକୁ କହିକରି

ଅଛନ୍ତି, ଆହୁରି ଉପରକୁ ଯିବାର ଅନ୍ଧ ଲକ୍ଷ ରଖି ସେମାନେ ନାନାଭାବରେ ନିଜ କଥାକୁ ଉପରେ ଥିବା ବଡ Boss କୁ କହିବାରେ ଲାଗିଛନ୍ତି । ଏହି କହିବାରେ ଓ କୁହାଇବାରେ ସମସ୍ତେ ଭାରି ଓସ୍ତାଦ ହୋଇ-ଗଲେଣି, ଭାରି ଅଭ୍ୟସ୍ତ ହୋଇଗଲେଣି । ଆମ ସାମାଜିକ ଉନ୍ନତିର ସଂସ୍କୃତି ଆଉ ଯୋଗ୍ୟ ହୋଇପାରିବା ଉପରେ ନିର୍ଭର ନକରି ଖାଲି କହିପାରିବା ଉପରେ ନିର୍ଭର କରୁଚି । ଶ୍ରେଷ୍ଠବଡ ସମସ୍ତେ ସେଥିରେ ଏପରି ମାତି ହୋଇଗଲେଣି ଯେ ଅତି ସ୍ୱାଭାବିକ ଭାବରେ ଆଇନ୍ ଓ ଯୋଗ୍ୟତାର ବିଚାରକୁ ସେମାନେ ଥିରକରି କଡକୁ ଆଡେଇ ଦେଉଛନ୍ତି, ତଦ୍ଦ୍ୱାରା କୌଣସି ପ୍ରକାର ଅସ୍ୱାଭାବିକ ବା ଅସୁନ୍ଦର ବ୍ୟବହାର ଘଟୁଛି ବୋଲି କେହି ଜାଣି ମଧ୍ୟ ପାରୁନାହାନ୍ତି । ଏହି କହିବା ଗୁଣରେ ସଂସାରକୁ ଚଳାଇବାଟା ଆମ ଦେଶର ସଂସ୍କୃତିରେ କେଉଁଠି ଥିଲା କେଜାଣି ?

ମୁଁ ଅତି ଦୁର୍ଭାଗ୍ୟ, କାରଣ ତାଙ୍କର ପରାମର୍ଶ ଅନୁସାରେ ମୁଁ କାମ କରି ପାରିବି ନାହିଁ । ମୁଁ କହି ପାରିବି ନାହିଁ ବା କୁହାଇ ପାରିବି ନାହିଁ । ଏ ଯୁଗରେ ସଫଳ ଭାବରେ ଲାଭ ହାସଲ କରିବାର ଦୌଡରେ ଦଉଡିବା ପାଇଁ ମୋର କୌଣସି ଯୋଗ୍ୟତା ନାହିଁ । ସେହି ଦଉଡ ଦେଖିବା ପାଇଁ ମୋର କୌଣସି ସମୟ ନାହିଁ । ଭାଇଙ୍କ ମନରେ ନାଲି ଭାରି କଷ୍ଟ ହୋଇଥିବ । ଏଇ କଥା ଭାବିଭାବି ମୁଁ କାଲି ରାତିରେ ବଡ ବିଷଣ୍ଣ ହୋଇପଡିଲି ।

୬୦ । ୯ । ୪୮

ମୁଁ ପ୍ରକୃତରେ ଅପେକ୍ଷା କରି ରହିଚି । ଭିତରୁ ସବୁପ୍ରକାର ଜ୍ୱାଳା କମେ ଲିଭି ଆସୁଚି । ମୁଁ କେବଳ ଶାନ୍ତ ହୋଇ ଅପେକ୍ଷା କରି ରହିଚି । ନିଜେ ଆଉ କୌଣସି ପ୍ରକାର କୃତ୍ରିମ ଦମ୍ଭ ନେଇ ଗୋଟାଏ କ୍ଷେତ୍ରରେ ଡେଇଁ ପଡିବାକୁ ଆଉ ମନ ହେଉ ନାହିଁ । ଆଜି ସବୁ କ୍ଷେତ୍ରରେ ତ ଆଡମ୍ବର ଚାଲିଚି, ଟଙ୍କାର ବଶୀ-କରଣ-ବଟୀ ଖୁଆଇ ଦେଇ ମଣିଷକୁ ଆପଣାଠାରେ ଓ ଅନ୍ୟଠାରେ ବଡ ହୀନ କରି ଦିଆଯାଉଚି । ନିଜର ସୀମାବଦ୍ଧ ଧନ୍ଦା ଓ ଫନ୍ଦା ଭିତରେ ନାନା ଭୟ ଓ ସଙ୍କୋଚର ଦୁର୍ଗ ତିଆରି କରି ସେଇ ମଣିଷ ଅମୁହାଁ ହୋଇ ରହିଚି । ଦୃଶ୍ୟ ଓ ଭୋଗ୍ୟ ସକଳ ସାମଗ୍ରୀଠାରୁ ଅଧିକ ମୂଲ୍ୟବାନ୍ ଆଉ କୌଣସି ଜିନିଷ ଯେ ମଣିଷ ଭିତରେ ରହିଚି, ସମଗ୍ର ବିଶ୍ୱ ସହିତ ସୂତ୍ରସଂସ୍ଥାପନ କରି ସମସ୍ତ ବିଶ୍ୱପରି ବଡ ହେବାର ଏକ ମହାନ୍ ସମ୍ଭାବନା ଯେ ଏଇ ଚମ-ମାଂସ-ହାଡର ମଣିଷ ଭିତରେ ରହିଚି, ସେଇ କଥାଟି ଭୁଲିଯିବା ଲାଗି ଏବେ ସବୁପ୍ରକାର ଦୃଷ୍ଟ ଉପଲକ୍ଷ୍ୟ ସୃଷ୍ଟି କରାଯାଉଚି । କେତେଟା ସାମାଜିକ, ରାଜନୀତିକ ବା ମନୋବୈଜ୍ଞାନିକ ସ୍ରୋତର ଦାଉ ଭିତରେ ମଣିଷ ଖାଲି କୁଟାଖଣ୍ଡିକ ପରି ପ୍ରପୀଡିତ ହୋଇ ରହିଚି । ସେହିପରି କେତେଟା ସ୍ୱୀକୃତ ସ୍ରୋତରେ ଭାସି ନଗଲେ ଯେ ନିଜେ ମଧ୍ୟ

ଆପଣାକୁ ଶ୍ରେଷ୍ଠ ମନେ କରିବାକୁ ଆରମ୍ଭ କଲେଣି । କେହି ତଥାପି ସେହିପରି ଭାସିନଗଲେ ତାକୁ ସମସ୍ତେ ଗୋଠଛଡ଼ା, ଓ ତେଣୁ ବଡ଼ ଅସ୍ୱାଭାବିକ ଓ ବିକାରଗ୍ରସ୍ତ ବୋଲି ବିଦ୍ରୂପ କରୁଛନ୍ତି । ଏଠି ମଣିଷ ହେବାକୁ କେହି ନାହିଁ, ଆପଣାର ବାଟଟି ବାଛି ତାହାରି ଉପରେ ନିର୍ଭୀକ ଏବଂ ମହିମାମୟ ହୋଇ ଚାଲିବାକୁ କେହି ନାହିଁ, ଏଠି ପରସ୍ପରକୁ ସହିବାକୁ କେହି ନାହିଁ ? ଯିଏ ଶ୍ରେଷ୍ଠବଡ଼ କୌଣସି ଦଳରେ ପଶି ଯାଇଛି, ଆପଣାକୁ ବୁଝାଇ ରଖିବାକୁ ସିଏ ନାନାପ୍ରକାର ଅଫିମ ଖାଇବାରେ ବ୍ୟସ୍ତ ରହିଛି, ଯିଏ ଏପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଦଳ ଭିତରେ ପଶିନାହିଁ, ଦଳ ଭିତରେ ରହି ହୋ' ହୋ' କରୁଥିବା ମଉ ମଣିଷ ତାକୁ ବି ସାଙ୍ଗକୁ ଟାଣି ଆଣିବାଲାଗି ଭାରି ବ୍ୟସ୍ତ ହୋଇ ପଡ଼ୁଛି । ଆଜି ସଂସ୍କୃତି ବୋଇଲେ କୌଣସି କିଛି ହେବାକୁ ବୁଝାଉ ନାହିଁ, କେବଳ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ହୋଇ ଦଳରେ ମିଶିଯିବା ଓ କେବଳ ସମସ୍ତଙ୍କ ପରି ଦିଶିବାଲାଗି ଗୋଟାଏ ପୀଡ଼ାଗ୍ରସ୍ତ ଉଦ୍ୟମ କରିବାକୁ ହିଁ ବୁଝାଉଛି ।

ମୁଁ ତଥାପି ଅପେକ୍ଷା କରିବସିଛି । ଯୋଉମାନେ ଦଳଭିତରେ ଚାଲିଗଲେ, ସେମାନଙ୍କ ପ୍ରତି ମୋର ମନଭିତରେ କୌଣସି ଅସ୍ଥିର ଭା ନା ନାହିଁ । ମୋତେ ଦଳଭିତରେ ପୂରାଇବାକୁ ଯେଉଁମାନେ ନାନାପ୍ରକାର ଫାଶ ପକାଉଛନ୍ତି, ସେମାନଙ୍କ ପ୍ରତି ମୋର କୌଣସି ଅସହିଷ୍ଣୁତା ନାହିଁ । କାରଣ ମୁଁ ଭଲକରି ଜାଣେ ଯେ ଏଇ ମୁଣ୍ଡ ଗୁମାରର ଭିଡ଼ଭିତରେ ନିଜକୁ ବିନଷ୍ଟ କରିଦେବାକୁ ମୁଁ ସଂସାରକୁ ଆସିନାହିଁ । ତେଣୁ ମୁଁ ଅପେକ୍ଷା କରି ବସିଛି । ମୁଁ ଜାଣେ, ଯଥାର୍ଥ ଡାକ ପାଇବାଲାଗି ମୋତେ ଅଧିକ ଯୋଗ୍ୟ ହେବାକୁ ପଡ଼ିବ, ଆପଣାର ବଗିଚାରେ ଆହୁରି ମଙ୍ଗଳସ୍ପର୍ଶ ଦେବାକୁ ପଡ଼ିବ । ତଥାପି ମୋର ସମସ୍ତ ଅପରିପୂର୍ଣ୍ଣତା ସତ୍ତ୍ୱେ ମୁଁ ଅପେକ୍ଷା କରି ବସିଛି, ମୋ'ର ବାଟରେ ବାହାରିବାର ପ୍ରେରଣା ପାଇବାଲାଗି ମୁଁ ଅତି ଆଗ୍ରହରେ ଅପେକ୍ଷା କରି ବସିଛି ।

୨୧ । ୯ । ୫୮

ମୋର କେବଳ ଶୁଭ ମନାସୁଥିବା ଏକ ନିଷ୍ଠାରେ ସେଦିନ ଜଣେ ବୟୋଜ୍ୟେଷ୍ଠ ଅଧ୍ୟାପକ ମୋତେ କହିଲେ, "ମୋ' ପାଖକୁ ଆସନ୍ତୁ, ମୁଁ ଆପଣଙ୍କୁ ଲୋକ ଠକାଇବାର କଳା ଶିଖାଇଦେବି ।" କଳା ତ ନୁହେଁ, ଏହାକୁ କାଇଦା କହିବାକୁ ହେବ । ଅଧ୍ୟାପକ ଅନେକ ଜ୍ଞାନ ଅର୍ଜନ କରିଛନ୍ତି, ଅନେକ ଲେଖିଛନ୍ତି, ସୁଜ୍ଞଜନମଣ୍ଡିତ ଅନେକ ସଭାରେ ତାଙ୍କର ଆସନ ପଡ଼ିଛି । ତାଙ୍କୁ ନିନ୍ଦା କରି କହିବା ମୋ'ପକ୍ଷରେ ଧୃଷ୍ଟତା ହିଁ ହେବ । କିନ୍ତୁ ତଥାପି ସେଦିନ ତାଙ୍କଠାରୁ ବିଦାୟ ନେଇ ଆସିଲାବେଳେ ମୁଁ ଭିତରେ ଅନୁଭବ କରୁଥାଏ ଯେ ତାଙ୍କ ପାଖକୁ ଆସିବା ଦ୍ୱାରା ମୋ'ର କୌଣସି ଉପକାର ହେବନାହିଁ । ସେଦିନ

ତାଙ୍କଠାରୁ ଅତି ଅକୁଣ୍ଠିତ ଭାବରେ ଅକାଡ଼ି ହୋଇ ପଡ଼ିଥିବା ପ୍ରେରଣାଗୁଡ଼ାକ ମୋ'ଭିତରେ କେବଳ ଅସତ୍ ପ୍ରେରଣା ରୂପେ କାମ କରିବ । ତାଙ୍କର ନିଷ୍ଠାକୁ ମୋର ନମସ୍କାର, କିନ୍ତୁ ଯେଉଁପରି ଏକ ଜୀବନଦୃଷ୍ଟି ନେଇ ନିଜର ପ୍ରୌଢ଼ ଜୀବନରେ ସେ ସମାଜ ଓ ସଂସାରକୁ ଦେଖୁଚନ୍ତି ଓ ଅନ୍ୟମାନଙ୍କୁ ଦେଖିବାକୁ ପରାମର୍ଶ ଦେଉଚନ୍ତି, ସେଥିରୁ ମୋର କିଛିହେଲେ ଶିଖିବାର ନାହିଁ । ପ୍ରୌଢ଼ ଜୀବନକୁ ପକ୍ୱ ଜୀବନ ବୋଲି କୁହାଯାଇ ପାରିବ । ଯେଉଁ ଫଳ ପାଚିବାକୁ ଯାଉଚି ତାହା ଆପଣାକୁ ଅଧିକ ସୁମିଷ୍ଟ ଓ ସାର୍ଥକ ଭାବରେ ସମସ୍ତଙ୍କ ପାଖରେ ଦେଇଦେବା ଉଚିତ । ତାହା ନକରି ଯଦି ସେ କଷି ଫଳ ପରି ଗଛକୁ ଶୋଷିବାକୁ ଇଚ୍ଛା କରିବ, ଗଛକୁ ଠକିବାର କଳା ହାସଲ୍ କରିବସିବ, ତେବେ ବୃକ୍ଷର ସ୍ୱାଭାବିକ ସଂସାରରେ ତାକୁ ଗୋଟାଏ ଅସ୍ୱାଭାବିକ ବ୍ୟଙ୍ଗ ବୋଲି କହିବାକୁ ହେବ । ଅଧ୍ୟାପକ ମହାଶୟ ଏଇ ମାଟିରେ ବଢ଼ିଚନ୍ତି, ଏହି ଦରିଦ୍ର ଓ ମ୍ଳେଚ୍ଛ ମଣିଷ ମେଳାରୁ sap ନେଇ ସେ ଆପଣାକୁ ପୁଷ୍ଟ ଓ ପଣ୍ଡିତ କରିଚନ୍ତି, ତେଣୁ ପ୍ରୌଢ଼କାଳରେ ସେ ନିଜକୁ ଏଇ ମାଟି ଓ ମଣିଷର କଲ୍ୟାଣ ଲାଗି ଦେଇଦେବା ଉଚିତ । ତଥାପି କାହିଁକି ତାଙ୍କ ଭିତରେ ନେବାପାଇଁ ଏତେ ଲୋଭ ରହିବ ? ଏତେ ପାଇ ଏତେ ହୋଇସାରିବା ପରେ ତଥାପି ସେ କାହିଁକି ନିଜକୁ ଏପରି ବଞ୍ଚିତ ବୋଲି ମନେ-କରିବେ ? ଲୋକ ତାଙ୍କୁ ଠକିଚି ବୋଲି ହୁଏତ ସେ କେଉଁଠି ଅନୁଭବ କରିଥିବେ, ତାହା ନହେଲେ ସେ କାହିଁକି ଲୋକ ଠକାଇବାର ବିଦ୍ୟା ଶିଖିବାକୁ ଓ ଶିଖାଇ-ବାକୁ ଏତେ ଆଗ୍ରହ ପ୍ରକାଶ କରୁଥିବେ ? ତାଙ୍କର ମନୋଦାରିଦ୍ର୍ୟ ପ୍ରତି ମୋର ଅନେକ ସହାନୁଭୂତି ରହିଚି, ମାତ୍ର ମୁଁ ତଥାପି କହିବି ଯେ ତାଙ୍କର ବାଟଲାଗି ମୋ' ଭିତରେ ଆଦୌ କୌଣସି ଆକର୍ଷଣ ନାହିଁ ।

ଠିକ୍ ସେଇଠାହିଁ ମୋର ଗୋଟାଏ ବଡ଼ ଦୋଷ ଯେ ମୁଁ ଲୋକ ଠକାଇବାକୁ ପ୍ରସ୍ତୁତ ହୋଇ ପାରିବି ନାହିଁ । ଜୀବନର ପୁଞ୍ଜିଲାଗି ମୁଁ ବାହାର ଅପେକ୍ଷା ଭିତରେ ଖୋଜିବା ଲାଗି ଅଧିକ ଆଗ୍ରହୀ ହୋଇ ବାହାରିଚି । ମଣିଷର ବାକ୍ସ ବା ପକେଟ ଅପେକ୍ଷା, ତା'ର ସଞ୍ଚିତ ସାମଗ୍ରୀମୟ ଜୀବନ ଅପେକ୍ଷା ମୁଁ ତା'ର ଅନ୍ତର ଭିତରଟାକୁ ଅଧିକ ଖୋଜିବାକୁ ଚାହେଁ । ସେଇଠି ପ୍ରବେଶ କରିପାରିଲେ ମୋର ଦୁଃଖ ଯିବ, ସେଇଠି ଦ୍ୱାରସ୍ଥ ହୋଇ ମୁଁ ସବୁଠାରୁ ବଡ଼ ନିର୍ଭର ପାଇବି ।

୨୨ । ୯ । ୪୮

ଆଜି ପୁଣି ଏଇ ମେଘୁଆ ସକାଳ ନମ୍ରିତମୁଣ୍ଡାର ଅନେକ ସ୍ମୃତିକୁ ଆଣି ମୋ' ମନଭିତରେ ଜମା କରି ରଖିଚି । ସେଇ ଅରଣ୍ୟ, ସେଇ ଆକାଶ, ଦୂରଦୂରାନ୍ତରୁ ପାହାଡ଼ ପଙ୍କ୍ତିର ନୀଳ ମାଦକିତ ବିସ୍ତାର, ପୁଣି ସବୁ କିଛିକୁ ଏକାଠି

କରଦେଇ ବର୍ଷାର ଆର୍ଦ୍ର ଓ ଶ୍ୟାମଳ ଉତ୍ସବ । ମୋର ମନ କେଡ଼େ ସହଜରେ ତାହାର ଭିତରେ ଶାନ୍ତହୋଇ ଯାଉଥିଲା ! ମନଭିତରର ସବୁ ଦ୍ୱନ୍ଦ୍ୱ ଓ ଦହନ କୁଆଡ଼େ ଲିଭି ଯାଉଥିଲା, ନିଜର ବକ୍ଷତଳେ କେତେ ଆଦର ଓ ଆତ୍ମୀୟତା ସଞ୍ଚିତ ହୋଇ ରହୁଥିଲା ! ମଣିଷକୁ ଆତ୍ମୀୟରୂପେ ଚିହ୍ନିବା ଲାଗି ସେହିପରି ଗୋଟିଏ ଗୋଟିଏ ଦିନର ମଧୁର ଆବେଶ ମୋତେ ଭାରି ସାହାଯ୍ୟ କରୁଥିଲା । ତା'ପରେ ସେଇ ଗ୍ରେଟିଆ ଝରଣାଟି, ତା'ର ଦୁଇକୂଳରେ ଥିବା ସାନବଡ଼ ପ୍ରତ୍ୟେକ ଗଛକୁ ମୁଁ ବର୍ତ୍ତମାନ ଏତେ ବର୍ଷ ମଧ୍ୟ ବେଶ୍ ଚିହ୍ନିପାରୁଛି । କାଲି ସନ୍ଧ୍ୟାରେ ଯାଉଥିଲି ବେଳେ ହଠାତ୍ କାହାଘରର ବଗିଚାରୁ ଗଙ୍ଗଶିଉଳୀର ସୁବାସ ଆସି ମୋତେ ଚମ୍ପତିମୁଣ୍ଡାର ଗଙ୍ଗଶିଉଳି ବଣ କଥା ମନେପକାଇ ଦେଇଗଲା । କେତେ ଅବିନ୍ୟସ୍ତ ଅଥଚ କେତେ ସୁନ୍ଦର ସେଇ ବଣଟି ! ପ୍ରତ୍ୟେକଦିନ ଝରଣାର ସୁଅରେ କୁଆଡ଼ୁ କେତେ ଗଙ୍ଗଶିଉଳୀ ଫୁଲ ଭାସି ଆସୁଥିବ, ପଥୁରିଆ କୂଳରେ ସ୍ଥାନ ବିଶେଷରେ ପାଣିର ଭଉଁରିରେ କେତେ ଚକ୍କର ଖାଉଥିବ, କୋଉଠି ଅବା ବୁଢ଼ିଆଣୀ ଜାଲ ଭିତରେ କେତେ ଫୁଲ ଅଧାବାଟରେ ଲାଖି ରହିଥିବ । ଆଜିର ଏହି ବର୍ଷା ସଜଳ ସକାଳେ ସମୁଜ୍ଜ୍ୱଳ ନୟନପଥରେ ସବୁ ଭାସି ଭାସି ଆସୁଛି । କୌଣସିଟି ବାଦ୍ ଯାଉନାହିଁ । ସେଗୁଡ଼ିକ ହୃଦୟ ପୂର୍ଣ୍ଣକରି ଦେଖିବାବେଳକୁ ମଣିଷକୃତ ସମସ୍ତ ଅସହିଷ୍ଣୁତା ଓ ଈର୍ଷା କୁଆଡ଼େ ଭୁଲି ହୋଇ ଯାଉଛି ! ଆଜିପରି ଏକ ସକାଳରେ ସେଇ ମଣିଷମାନେ ମଧ୍ୟ ଭାରି ଭଲ ଲାଗୁଛନ୍ତି, ସେମାନଙ୍କ ଭିତରେ ଭରିତ ହୋଇ ରହିଥିବା ସ୍ନେହ ଓ ପ୍ରୀତିକୁ ମୁଁ ଏତେଦୂରରେ ଥାଇ ମଧ୍ୟ ସବୁ ଅନୁଭବ କରିପାରୁଛି ।

ସବୁ ଈର୍ଷା ଓ ଅନାଦରର ସେପାଖରୁ ମଣିଷ ସର୍ବଦା ସ୍ନେହ ଆଉ ପ୍ରୀତିକୁ ଚିହ୍ନିବାର ସ୍ଥିରତା ଅର୍ଜନ କରୁ । ଆପଣା ଜୀବନର ସ୍ନେହମୟ ଦିଗଟିକୁ ମଣିଷ ଯେତିକି ଅନୁଭବ କରି ପାରିବ, ତା'ର ଦୃଷ୍ଟିରୁ ଈର୍ଷା ଓ ଅସହିଷ୍ଣୁତା ସେତିକି ଲିଭିଲିଭି ଯିବ । ହୁଏତ ଆପଣା ଭିତରେ ନିହିତ ଥିବା ସ୍ନେହକୁ ଲୁଚାଇଦେଇ ମଣିଷ ନିଜର ନାନା କ୍ରୂରତା ଓ ପାପ ପ୍ରବୃତ୍ତିତାକୁ ଯେତିକି ତରି ମରୁଥିବ, ଅପର ମଣିଷକୁ ସେ ସେତିକି କ୍ରୂର ଓ ପାପପ୍ରବୃତ୍ତ ବୋଲି ଦେଖିବାକୁ ନାନାପ୍ରକାର ମାନସିକ ଲୁଖାଦ୍ୟ ପାଉଥିବ । ଯେତେଦିନ ଯାଏ ମୁଁ ଆପଣା ପାଖରେ ଲୁଚି ରହିଥିବି, ଯେତେଦିନ ଯାଏ ଆପଣାକୁ ଆପଣା ପାଖରେ ଲୁଚାଇ ରଖିବାର ପରିଶ୍ରମ ଓ ପ୍ରହସନ କରୁଥିବି, ମୁଁ ସେତେଦିନ ଯାଏ ଅପରକୁ ଆପଣା ସହିତ ଗଅଁଠାଇ ଦେଖିପାରିବି ନାହିଁ । ଆପଣାକୁ ଅନ୍ତରଙ୍ଗ ରୂପେ ନଦେଖିବା ଯାଏ ଅପରକୁ ଅନ୍ତରଙ୍ଗ କରି ଦେଖିବା ଆଦୌ ସମ୍ଭବ ହେବନାହିଁ । ଆମେ ଅନେକ ସମୟରେ ସ୍ନେହର ଏଇ ମୂଳ ସୂତ୍ରଟିକୁ ଭୁଲିଯାଉ । ତେଣୁ ବାଉଳା ଓ ବଚଲାଙ୍କ

ହୋଇ ଆମେ ସ୍ନେହ ଟିକଏ ପାଇବାଲାଗି ଓ ଦେବାଲାଗି କେତେକେତେ ଅସୁନ୍ଦର ଜାଲମାନ ପକାଇବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କରୁଥାଉ । ସେହି ଜାଲରେ ସ୍ନେହର ବିତରଣ ହୋଇପାରେ ନାହିଁ, ସ୍ନେହର ହିଁ ଯେ ଉତ୍ପାତ ବାନ୍ଧି ହୋଇଯାଏ ।

୨୩ । ୯ । ୫୮

କୌଣସି ଧନ କୌଣସି ଶିକ୍ଷା ସ୍ୱୀକାରର ଅଫିସରୁ ମୁଁ କୌଣସି ଡିଗ୍ରୀ ନେବାର ଚିନ୍ତା କରିନାହିଁ । ପାଠ ପଢ଼ିବାର ଉତ୍ସାହରେ ହିଁ ମୁଁ ସକଳ ସ୍ୱୀକାର-ପତ୍ରକୁ ଅସ୍ୱୀକାର କରିଆସିଛି । ସେହି ପ୍ରଲୋଭନର ମାୟାରେ ପଡ଼ିନାହିଁ ବୋଲି ହୁଏତ ଜ୍ଞାନର ଗଭୀରତା ଓ ବ୍ୟାପକତାକୁ ମୁଁ ଅନେକ ପରିମାଣରେ ହୃଦୟଙ୍ଗମ କରିପାରିଛି । ଗୋଟାଏ କିଛି ପାଇଗଲି ବୋଲି ମୁ କୌଣସି ଧନ ମତ୍ତହୋଇ ବସି ଯାଇନାହିଁ । ଅଟକିଯିବାର ଭ୍ରମ ହିଁ କରିନାହିଁ । ମନଭିତରୁ ଏହିସବୁ ଡିଗ୍ରୀର ମୋହକୁ ଗୁଞ୍ଜିବା ଲାଗି ମୋତେ ଜାତୀୟତା-ଆନ୍ଦୋଳନ ହିଁ ପ୍ରଥମେ ଉଦ୍‌ବୋଧନ ଦେଇଥିଲା । ତାହାରି ଫଳରେ ହିଁ ତ ବିଦ୍ୟାସହିତ ମୋର ପ୍ରଥମ ପରିଚୟ ଘଟିଲା, କେତେକଥା ଜାଣିବାକୁ ଓ ଅନୁଭବ କରି ଶିଖିବାକୁ ମନ ଧାଇଁଲା । ଜାତୀୟ ଆନ୍ଦୋଳନର ନିଆଁ ନିଭିଗଲା, କିନ୍ତୁ ବିଦ୍ୟା ସହିତ ମୋର ପରିଚୟକୁ ଆହୁରି ନିବିଡ଼କରି ରଖିବାକୁ ମୁଁ ଅଧିକରୁ ଅଧିକ ମନ ବଳାଇଲି । ସେଇଥିପାଇଁ କେତେଆଡ଼େ ଧାଇଁଲି, କେତେ ମଣିଷଙ୍କ ସହିତ ସମ୍ପର୍କ ସ୍ଥାପନ କଲି । ମୋ' ଜୀବନଯାକ ହୁଏତ ଏହିପରି ପଥଖୋଜା ଓ ପଥଦେଖା ଲାଗି ରହିଥିବ । ଆଜି ଡିଗ୍ରୀଟାଏ ପରେ ସମସ୍ତେ ନିଶ୍ଚିନ୍ତ ହୋଇ ବସି ଯାଉଛନ୍ତି, ଆଜି ଦରମାର ବୃଦ୍ଧି ଉପରେ ବିଦ୍ୟାର୍ଜନ କରିବାର ଆଗ୍ରହ-ନିଦ୍ୟମନ ନିର୍ଭର କରୁଛି । ଡିଗ୍ରୀଟାଏ ବା ଭଲ ଚାକିରିଟାଏ ପାଇବାପାଏ ଯେ କୌଣସି ପ୍ରକାରେ ବାଧ୍ୟହୋଇ ବିଦ୍ୟାର କେତେଟା ଛିଅ ବାହାର କରିବାକୁ ହିଁ ଚେଷ୍ଟା ହେଉଛି । ଯେଉଁଠି ଡିଗ୍ରୀ ମିଳି-ଯାଉଛି, ସେଇଠାରେ ହି ସମସ୍ତ ଚେଷ୍ଟାର ଇତି ହୋଇଯାଉଛି । ବିଦ୍ୟାର୍ଜନ ବା ବିଦ୍ୟା ପ୍ରବେଶ ଆଉ ଲକ୍ଷ୍ୟ ହୋଇ ରହିନାହିଁ, ଲକ୍ଷ୍ୟ ରହିଛି ଡିଗ୍ରୀ ହାସଲ କରିବା । ତେଣୁ ଯେ କୌଣସି ଉପାୟରେ, ସତ୍ ଓ ଅସତ୍ ନାନାପ୍ରକାର ବାଟ ଧରି ଶିକ୍ଷିତ ମଣିଷ ଡିଗ୍ରୀଟାଏ ପାଇଁ କେତେ ବିକଳ ହୋଇ ଧାଇଁଛି । ସେଥିଲାଗି ଅନେକ ସମୟରେ ସରସ୍ୱତୀଙ୍କର ଅନୁଗ୍ରହ ଉପରେ ଯଥେଷ୍ଟ ଭରସା ନହେବାରୁ ସେ ଆଉକେତେ ପଦସ୍ଥ ଓ ଶାସନସ୍ଥ ଲୋକଙ୍କର ଅନୁଗ୍ରହ ଭିକ୍ଷାକରି ବାହାରୁଛି, କେତେ ଛକରେ କେତେ ଜଗୁଆଳଙ୍କର ଚରଣ ଧରି ତାକୁ ଡିଗ୍ରୀ ହାସଲ କରିବାର ଦୁସ୍ତର ପଥ ପାରହେବାକୁ ପଡ଼ୁଛି । ବିଦ୍ୟାର ପଥ ନୁହେଁ, ଡିଗ୍ରୀ ହାସଲ କରିବାର ପଥକୁ ହିଁ ଆଜି ସମସ୍ତେ ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟର ପଥ ବୋଲି ବିଶ୍ୱାସ କରିବାକୁ ଶିଖିଲେଣି । ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟକୁ ବିଦ୍ୟାଦାତା ହିସାବରେ ନୁହେଁ, ଅନ୍ନଦାତା

ହିସାବରେ ହିଁ ଆମେ ଅଧିକ ଦେଖି ଶିଖିଲୁଣି । ବିଦ୍ୟାଦାତାର ଗୌରବ ବିଶ୍ୱ-ବିଦ୍ୟାଳୟରେ ଯେତେନାହିଁ, ଅନ୍ନଦାତାର ଦମ୍ଭ ଓ ଗର୍ବ ତାକୁ ତା'ଠାରୁ ଅଧିକ ଗିଳି ପକାଇଲଣି । ସେଠାରେ ମଧ୍ୟ ଚାକିରି ବାଣ୍ଟିବାର ନାନା ଫିସାଦ ଚାଲିଛି । ସେଠାରେ ମଧ୍ୟ ଡିଗ୍ରୀ ପରୀକ୍ଷା କରି ଅନ୍ନର ଅଡ଼ାରୁ ଅନ୍ନ ବିତରଣ କରାଯାଉଛି । ସେଠିକା ନିୟାମକର ହାତରୁ ବିଦ୍ୟାର ଅଡ଼ା ହୁଏତ ଖସିପଡ଼ିବାକୁ ହିଁ ବସିଲାଣି । ଅନ୍ନ ବିତରଣର ଅକାର୍ଯ୍ୟରେ ବ୍ୟସ୍ତ ରହି ବିଦ୍ୟାର ଭଣ୍ଡାର ଆଡ଼କୁ ଅନାଇବାକୁ ହିଁ ସେଠି କାହାର ବେଳ ନାହିଁ ।

୨୪ । ୯ । ୫୮

ଡିଗ୍ରୀ ହାସଲ କରିବାର ମତଲବ ରଖି ମୁଁ ଏପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ କୌଣସି ପାଠ ପଢ଼ିନାହିଁ । ଡିଗ୍ରୀ ଲାଗି ପାଠ ପଢ଼ିଲେ ଯେ ପାଠ ପଢ଼ିବାର ଆଗ୍ରହ ଅନ୍ତଃ ସୀମାବଦ୍ଧ ଓ ଅତି ନିୟନ୍ତ୍ରିତ ହୋଇଯାଏ, ସେକଥା ମୁଁ ସବୁଠାରେ ଲକ୍ଷ୍ୟ କରିଛି । ଡିଗ୍ରୀ ପାଇବାକୁ ଏତେ ପ୍ରାଧାନ୍ୟ ଦେଇ ଆଜିକାଲି ଅନେକଙ୍କୁ ପାଠ ବି ଖରାପ ଲାଗିଲାଣି । ଗୋଟାଏ କିଛି ଡିଗ୍ରୀ ପାଇ ସାରିବା ପରେ ଅଧ୍ୟାପକମାନେ ପ୍ରାୟ ଆଉ କୌଣସି ପାଠ ପଢ଼ୁନାହାନ୍ତି ବୋଲି କହିଲେ ଅଜା ଅଦୌ ଭୁଲ ହେବନାହିଁ । କିନ୍ତୁ ମୁଁ ତ ଜୀବନଯାକ ପାଠ ପଢ଼ିବି ବୋଲି ମନସ୍ଥ କରିଛି । ଡିଗ୍ରୀ ହେଉଥିବା ନହେଉ, ମୋତେ ପାଠ ପଢ଼ିବାକୁ ହିଁ ହେବ । ମଣିଷ ନାନା ବିଷୟରେ ପୃଥିବୀରେ ଯେଉଁଠି ଯାହା ଭାବୁଛି ବା ଭାବି ଚାଲିଛି, ସେସବୁ ଜାଣିବା, ସେଗୁଡ଼ିକ ଉପରେ ଅଧିକ ଚିନ୍ତା କରିବା ଓ ଆପଣାର ବିଚାର ଦେଇ ସେହି ଚିନ୍ତାକୁ ପୁଷ୍ଟ କରିବାକୁ ମୁଁ ସବୁବେଳେ ନିଜର କର୍ତ୍ତବ୍ୟ ବୋଲି ଗ୍ରହଣ କରିଆସିଛି । ସେଥିଲାଗି କୌଣସି ସଂସ୍ଥାରୁ ମୋତେ କୌଣସି ପାରିଶ୍ରମିକ ମିଳୁ, ମୁଁ କଦାପି ତାହା କରିବାକୁ ଯିବନାହିଁ ।

ଆଜି ଡିଗ୍ରୀକୁ ନେଇ ସବୁପ୍ରକାରର ଆଡମ୍ବର ଚାଲିଛି । କୌଣସି ପ୍ରକାରର ଜ୍ଞାନଚର୍ଚ୍ଚାର ସଭାରେ ବର୍ତ୍ତମାନର ମନୋବୃତ୍ତି ଡିଗ୍ରୀକୁ ସ୍ୱୀକାର କରୁଛି, ଜ୍ଞାନକୁ ନୁହେଁ । ମଣିଷ ହାସଲ କରିଥିବା ଡିଗ୍ରୀଟାକୁ ମଣିଷଠାରୁ ଅଧିକ ଅନୁମୋଦନ ଏବଂ ସମ୍ମାନ ମିଳୁଛି । ତେଣୁ ପାଠ ଭିତରେ କିଏ କେତେଦୂର ପ୍ରବେଶ କରିଛି, ସେକଥା ଭାବିବା ଲାଗି ସ୍ୱୀକାରଲୋଭୀ ମଣିଷର ବେଳ ନାହିଁ । ଯେକୌଣସି ପ୍ରକାରେ ଡିଗ୍ରୀଟାଏ ହାସଲ କରିନେଲେ ମଣିଷ ସବୁପ୍ରକାର ପରୀକ୍ଷା ଓ ଅର୍ଜନରୁ ନିସ୍ତାର ପାଇଗଲା ବୋଲି ମନେକରୁଛି । କୋଉଠୁ କୋଉ ଅଧ୍ୟାପକଙ୍କୁ ଧରିବାକୁ ହେବ, କେଉଁ ଗୁରୁଜନଙ୍କର ମନତୋଷ କରିବାକୁ ପଡ଼ିବ ଓ କେଉଁ ପରୀକ୍ଷକଙ୍କର ମନକୁ ଯେନାଇଲା ପରି ଓ ଫୁଲାଇଲା ପରି ଆପଣାର ଅଧ୍ୟୟନଗତ ସକଳ ପ୍ରସ୍ତୁତିକୁ ନିୟନ୍ତ୍ରିତ କରିବାକୁ ହେବ, ଏସବୁ କରିବାରେ ଶିକ୍ଷିତ ମଣିଷର ଆଉ ବେଳ

ଅଣ୍ଟୁ ନାହିଁ । ଆଜି ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟର ପବିତ୍ର ନାମ ନେଇ ବସିଥିବା କୋଠାଘରେ ଓ ଟଙ୍କା ଘରେ ଏହିସବୁ ଅପବିତ୍ର ବେପାର ଚାଲିଛି । ଚାକିରି ଖୋଜିବା ଓ ଚାକିରି ଦେବା ବେଳକୁ ମଧ୍ୟ ଏହି ଅପବିତ୍ର ଆଚରଣର ଆଶ୍ରୟ ନିଆଯାଉଛି । ଯୋଗ୍ୟ ବା ଅଯୋଗ୍ୟ ବାଛିବା ଲାଗି କାହାର ବେଳ ନାହିଁ, କାରଣ ଜ୍ଞାନର ଉନ୍ନତି ବା ଅଗ୍ରଗତି ପାଇଁ କାହାର ଅନୁରକ୍ତି ନାହିଁ । ଆପଣାର ସବୁ ଜିଜ୍ଞାସା ଓ ଜ୍ଞାନଲାଭ ଇଚ୍ଛାକୁ ଡିଗ୍ରୀର ଘୋଡଣି ତଳେ ମାଡିଦେଇ ଯିଏ ବଡ ପଦରେ ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟର ଶାସନ ମାଡି ବସିଛି, ସେ କେବଳ ଡିଗ୍ରୀଟା ହିଁ ଦେଖିବାକୁ ଚାହୁଁଛି । ଜ୍ଞାନ ଦେଖିବାକୁ ଯେ ସାହସ କରି ପାରୁନାହିଁ । ଆପଣା ଭିତରେ ଘୋଡାଇ ରଖିଥିବା ଗୋଟାଏ ଶୂନ୍ୟତା ତାକୁ ବଡ ଭୀରୁ କରି ରଖିଛି । କୌଣସି ଠାରୁ କୌଣସି ସ୍ୱୀକାର ନମିଳୁ ପଛକେ, ମୁଁ ଏହି ସଂସାରରେ ବିନା ଡିଗ୍ରୀରେ ସୁସ୍ଥ ହୋଇ ରହିବାକୁ ଚାହେଁ । ଡିଗ୍ରୀ ବା ଅନ୍ୟ କୌଣସି ସ୍ୱୀକୃତି ଭେକର ଛଦ୍ମ ଆଶ୍ୱାସନା ଜରିଆରେ ନୁହେଁ, ଜଣେ ଜିଜ୍ଞାସୁ ଓ ଜ୍ଞାନପିପାସୁ ମଣିଷ ହିସାବରେ ଏହି ଅଳ୍ପ ସନ୍ତୁଷ୍ଟ ସମାଜରେ ମୁଁ ତଥାପି ଜୀଇ ରହିବାକୁ ଚାହେଁ ।

୨୪ । ୯ । ୫୮

ଯିଏ ମୋତେ ଚିହ୍ନିବ, ସିଏ ମୋତେ ମଣିଷ ହିସାବରେ ଚିହ୍ନୁ । ସମାଜରେ କୃତିତ୍ୱ ସ୍ୱୀକାର ପାଇବେ ବୋଲି ଏ ଦେଶର କେତେ ମଣିଷ ଆଜି ଡିଗ୍ରୀଟାଏ ପାଇବାକୁ ଗଧ ଖଟଣି ଖଟୁଛନ୍ତି । ସମସ୍ତେ ମଣିଷର ଡିଗ୍ରୀ ଦେଖି ତାକୁ ଓଜନ କରୁଛନ୍ତି—ତେଣୁ ଯେ କୌଣସି ପ୍ରକାରରେ ଡିଗ୍ରୀ ହାସଲ କରିବାକୁ ପଡିବ, ଏହିପରି ଏକ ଚିନ୍ତା ସନ୍ତାପର ବଶବର୍ତ୍ତୀ ହୋଇ ସେମାନେ ଡିଗ୍ରୀ ପଛରେ ଧାଇଁଛନ୍ତି । ଆପଣାର ଡିଗ୍ରୀରୁ ହିଁ ଆପଣାକୁ ତଥା ଅପରକୁ ବିଚାର କରିବାର ବଦଭ୍ୟାସରେ ପଡିଯାଉଛନ୍ତି । ମୁଁ ମଧ୍ୟ ସମାଜର ସ୍ୱୀକାର ଚାହେଁ, କିନ୍ତୁ କୌଣସି ପ୍ରକାରର ଡିଗ୍ରୀ ବା ଭେକର ବାଟ ମାଡି ସେହି ସ୍ୱୀକାରକୁ ମୁଁ ଅଗଭୀର ଓ ଫମ୍ପା କରିଦେବାକୁ ଚାହେଁନାହିଁ । ସମାଜର ସମସ୍ତ ତାତ୍କାଳିକ ଆଚରଣ ସତ୍ତ୍ୱେ ମୁଁ ଏଠି ତଥାପି ଜଣେ ମଣିଷ ହିସାବରେ ଠିଆହେବାକୁ ଚାହେଁ, ମୋ' ଭିତରେ ରହିଥିବା ସାର ଅର୍ଜନ ଟିକକୁ ମୁଁ ତଥାପି ମଣିଷ ପାଖରେ ହିଁ ନିବେଦନ କରିଦେବାକୁ ଚାହେଁ । ମୋ' ଭିତରେ ବିଦ୍ୟା, ସେବା ଓ ଶୃଙ୍ଗାର ଯେଉଁ ଅଙ୍କୁରିତ ବୀଜଗୁଡିକ ରହିଛି, ସେଇଗୁଡିକର ଯଥାର୍ଥ ବିକାଶ କରାଇ ମୁଁ ଆପଣା ଜୀବନରେ ସବୁର କଲ୍ୟାଣ ଲାଗି ଫଳ ଫଳାଇବାକୁ ଚାହେଁ । ଯିଏ ମୋତେ ଦେଖିବାକୁ ଆସୁଛି, ସେ ମୋତେ ଏହିସବୁ ଦିଗରେ ମୋର ଅଗ୍ରଗତିରୁ ହିଁ ଦେଖିବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କରୁ । ଭେକ ବା ଡିଗ୍ରୀର ଖୋଳଟାକୁ ଦେଖିଲେ ସେ ମୋ' ଭିତରେ କିଛି ଦେଖି ପାରିବନାହିଁ । ଡିଗ୍ରୀର ଖୋଳଟାକୁ ବଡ କରି ବଡ ଦରମାର ଦାୟାଦ ହୋଇ ବସିଥିବା ଫମ୍ପା ମଣିଷ ଆପଣା ଭିତରେ ମଧ୍ୟ କିଛି ଦେଖି ପାରେନାହିଁ ।

ଏହାହିଁ ମୋର ଆପଣା ଜୀବନର ପ୍ରଧାନ ସଂଗ୍ରାମ ହେବ । ସବୁପ୍ରକାର ଡିଗ୍ରୀ ବା ଭୂଷଣକୁ ଅସ୍ୱୀକାର କରି ମୁଁ ତଥାପି ଆପଣାକୁ ଏହି ସମାଜର ମଣିଷ ଲାଗି ପ୍ରସ୍ତୁତ କରିବ । ମୁଁ ତଥାପି ଆପଣାର ଆବିଷ୍କାର ପଥରେ ପ୍ରତିଷ୍ଠିତ ରହିବ । ବାହାରର କୌଣସି ଭେକ ନପିନ୍ଧି, କୌଣସି ପ୍ରକାର ଛଦ୍ମ ସ୍ୱୀକାରର ଅନୁକରଣ ନକରି ମଣିଷ ତଥାପି କିପରି ମଣିଷ ମଣିଷ ହୋଇ ପାରିବ, ସେ ଆପଣାକୁ ତଥାପି କିପରି ଫୁଲଟିଏ କରି ଫୁଟାଇ ପାରିବ ଓ ଦୀପଟିଏ କରି ଜାଳିଦେଇ ପାରିବ, ମୋର ଏହି ଜୀବନରେ ମୁଁ ତାହାର ପ୍ରମାଣ ଦେବ । ଆଜିର ଏହି ସମାଜ ପଥ ଭୁଲିଛି, ସମାଜର ମଣିଷ ଆଜି ପଛକୁ ଅନାଇ ଅଟକି ରହିଛି, ଆଜିର ବିଦ୍ୟାଳୟ ବିଦ୍ୟା ବଦଳରେ ଗୋଟାଏ ଭେକ ପିନ୍ଧାଇଦେଇ ମଣିଷର ମନରେ ନାନା ଦମ୍ଭ ଓ ଭ୍ରମର ପ୍ରରୋଚନା ଆରମ୍ଭ କରିଦେଇଛି । ମାତ୍ର ସମସ୍ତେ ସେଇ ବାଟରେ ଧାଇଁଛନ୍ତି ବା ସେହି ମୁଖା ପିନ୍ଧିଛନ୍ତି ବୋଲି ମୁଁ ତଥାପି ସେଇ ବାଟରେ ଧାଇଁବିନାହିଁ ବା ସେହି ମୁଖା ପିନ୍ଧିବିନାହିଁ । ମୁଁ ଜାଣେ, ମୋତେ ସେଥିଲାଗି ଅନେକ ସାମାଜିକ ଅନୁକୂଳତାରୁ ବଂଚିତ ହେବାକୁ ପଡ଼ିବ, ମୋତେ ଅନେକ ଗୃହକୁ ପ୍ରବେଶାଧିକାର ମିଳିବନାହିଁ, ମୋ' ଲାଗି ଅନେକ ସଭାରେ ବସିବାର ଆସନ ରହିବ ନାହିଁ । ମୁଁ ତଥାପି ଏହି ଭେକ ଧରିବିନାହିଁ, ବାହାର ଗୁଡ଼ିକ ଭିତରକୁ ଯୋଗ୍ୟ କରିବାଲାଗି ମୁଁ ଆପଣାକୁ ଉଦ୍‌ବୋଧନ ଦେଉଥିବ ।

୨୭ । ୯ । ୫

ଡିଗ୍ରୀ ଧରି ପୋଷାକ ପିନ୍ଧି ଆଜି କେତେକ ମଣିଷ ଜ୍ଞାନର ଗନ୍ତାଘରେ ଚାବି ଧରି ବସିଛନ୍ତି । ଗୋଟାଏ ଅଜ୍ଞାନ ସମାଜର ବଳହୀନତା ଫଳରେ ସେମାନେ ସେଠାରେ ଅଶେଷ କ୍ଷମତା ପାଇ ବସିଛନ୍ତି ଓ ଜିଜ୍ଞାସୁମାନଙ୍କ ପାଇଁ ଜ୍ଞାନର ଦ୍ୱାର ବନ୍ଦ କରି ରଖିଛନ୍ତି । ଆପେ ଜ୍ଞାନଘର ଭିତରକୁ ପ୍ରବେଶ କରିବା ଲାଗି ସେମାନଙ୍କର କୌଣସି ଇଚ୍ଛା ନାହିଁ । ଖାଲି ଚାବିଟା ଅର୍ଥାତ୍ ସ୍ୱୀକାରଟା ପାଇ ସେମାନେ ଅତି ସନ୍ତୁଷ୍ଟ ହୋଇ ରହିଛନ୍ତି । ଜ୍ଞାନର ଆଗ୍ରହ ନେଇ ଯେପରି ଅନ୍ୟ କେହି ସେହି ଘର ଭିତରକୁ ପଶିନଯାଏ, ସେଥିଲାଗି ସେମାନେ ସବୁ ଆଇନ୍ ଓ ଅଟକର ଅସ୍ତ୍ର ନେଇ ଜଗି ରହିଛନ୍ତି । ତେଣୁ ସେମାନଙ୍କର ଆଉ ଭୟ କ'ଣ ? ଜ୍ଞାନର ଗନ୍ତାଘରୁ ଜ୍ଞାନର ଆଗ୍ରହକୁ ବାସନ୍ଦ କରି ରଖିଥିବା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ସେମାନଙ୍କର ଅଶୁଭ ଲୀଳା ହିଁ ଲାଗି ରହିଥିବ । କୋଠାଟା ସେଇମାନଙ୍କର, ଚାବି ସେଇମାନଙ୍କ ହାତରେ, ଚଉକି ଟେବୁଲ ଓ ଚପରାସୀ ସେହି ମାନଙ୍କର,--ତେଣୁ ଏହିସବୁ ଅଧିକାର ବଳରେ ସେହିମାନେ ହେଉଛନ୍ତି ଜ୍ଞାନୀ,—ଏହିପରି ଗୋଟାଏ ଯୁକ୍ତି ଆଜି ସେମାନଙ୍କୁ ଘୋର ନିଶା ଖୁଆଇ ରଖିଛି । ସେମାନଙ୍କ ଆସନ ନଟଳିବା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ, ସେମାନଙ୍କର ଅଜ୍ଞାନ

ଧରି ନପଡ଼ିବା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଆଉ ଚିନ୍ତା କରିବାର କିଛି ନାହିଁ । କୌଣସି ପ୍ରତିଦ୍ୱନ୍ଦ୍ୱୀ ଆସି ଯେପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ସେମାନଙ୍କର ଶାନ୍ତିରେ ବ୍ୟାଘାତ ନ ଜନ୍ମାଇଛି, ସେପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଆଉ ଚିନ୍ତା କଣ ?

ତାହାହିଁ ଏ ଦେଶର ଦୁର୍ଭାଗ୍ୟ । ସ୍ୱୀକାର ଓ ଭେକର ମରୀଚିକା ଭିତରେ ବୁଡ଼ିରହି ଏ ଦେଶର ତଥାକଥିତ ଜ୍ଞାନୀ ଜ୍ଞାନାର୍ଜନର ପୋଥିରେ ଡୋର ଲଗାଇ ବସିଯାଇଛି । ତା'ପାଖରେ ଜ୍ଞାନର ଆଗ୍ରହ ନାହିଁ, ଖାଲି ଦରମା ପାଇବା, ନାମ କମାଇବା ଓ କର୍ତ୍ତୃତ୍ୱ ହୋଇ ବସିବାର ଏକ ପ୍ରବଳ ବାର୍ଦ୍ଧକ୍ୟ ହିଁ ତାକୁ ଗ୍ରାସ କରି ରହିଛି । ତାକୁ ପଦ-ପ୍ରତିଦ୍ୱନ୍ଦ୍ୱିତାରେ ଯେପରି କେହି ଟପିନଯାଏ ଖାଲି ଏତିକି ଦେଖିବାକୁ ସେ ସତର୍କ ବେଙ୍ଗ ପରି ଆସନମାଡ଼ି ବସିଛି । ତାର କ୍ଷେତ୍ରରେ ଯେପରି କୌଣସି ବ୍ୟକ୍ତି ତାକୁ ବଳାଇ ନଯାଏ, ସେଥିଲାଗି ସେ ବାଛିବାଛି ଖାଲି ଭେକକୁ ଓ ଡିଗ୍ରୀକୁ ଧରି ପଡ଼ିରହିଥିବା କେତେକ ଆଗ୍ରହହୀନ ଓ ଜିଜ୍ଞାସାଶୂନ୍ୟ ଲୋକଙ୍କୁ ଆଣି ଆପଣାର ଅଧସ୍ତନ କରି ବସାଇଛି । ତେଣୁ ଆଉ ଆଗକୁ ଯିବାର ବା ଅନୁସନ୍ଧାନ କରିବାର ପ୍ରଶ୍ନ ହିଁ ଉଠୁନାହିଁ । ଅଜ୍ଞାନ ମନ୍ତ୍ରୀ ଓ ଅଜ୍ଞାନ ଶାସକମାନଙ୍କୁ ଚମତ୍କୃତ କରିବାଲାଗି ମଝିରେ ମଝିରେ କେବଳ ଗୋଟାଏ ଯୁଦ୍ଧଶ୍ୟ ବାଣ ମାରିଦେଲେ କାମ ସରିଲା । ଏହି ଚତୁରତାର ଆଚ୍ଛାଦନ ଭିତରେ ଜୀଇଁରହିବାକୁ ହିଁ ଆମଦେଶରେ ଗବେଷଣା କରିବା ବୋଲି କୁହାଯାଏ । ଗଛକୁ ତା'ର ଫଳଦ୍ୱାରା ବିଚାର କରିବାକୁ ହୁଏ ।ଜ୍ଞାନକୁ ମଧ୍ୟ ତା'ର ସୃଷ୍ଟି ଦ୍ୱାରା ବିଚାର କରିବାକୁ ହେବ । ତା'ର ଦରମ ଦ୍ୱାରା ନୁହେଁ, ତା'ର ଲୁଚିରହିବାର ଗୁରୁତ୍ୱଦ୍ୱାରା ନୁହେଁ ବା ତା'ର ମାଟିତାକୁ ଭଦ୍ରତାର ପାଲିସ୍ ଦେଇ ରଖିଥିବା ପୋଷାକ ଦ୍ୱାରା ନୁହେଁ । ଯେ କୌଣସି ପ୍ରକାରେ ଯେ ହାସଲ କରିଥିବା ଡିଗ୍ରୀ ଦ୍ୱାରା ନୁହେଁ । ତାହେଲେ ଏଦେଶରେ ଆଉ କୌଣସି ବିଦ୍ୟାଳୟର କୌଣସି ମର୍ଯ୍ୟାଦା ହିଁ ରହିବନାହିଁ । ଏଦେଶର ସମ୍ଭାଇ ବିଷୟ ପରି ବିଦ୍ୟାଲୋଚନା ମଧ୍ୟ ପଇସା କମାଇବାର ଗୋଟାଏ ଅନ୍ଧାରଘର ହୋଇଯିବ ।

୬୭ । ୯ । ୫୮

ଆପଣା ନାମସହିତ ଗୋଟାଏ ଗୋଟାଏ ଡିଗ୍ରୀ ଯୋଡ଼ିଦେଇ ଆଜି ଯେଉଁମାନେ ଦେଶର ବିଦ୍ୟାଭଣ୍ଡାରରେ ମାଲିକ ହୋଇ ବସିଛନ୍ତି, ସେମାନେ ଦେଶର ଯଥେଷ୍ଟ ଉପକାର କରି ପାରୁନାହାନ୍ତି । ବିଦ୍ୟାର ଆଗ୍ରହ ତ ଏଦେଶରେ ମୋଟେ ବଢ଼ୁନାହିଁ, ମାତ୍ର ଡିଗ୍ରୀର ଆଗ୍ରହ ବଢ଼ୁଛି, ପାଠ ବିକି ଅଧିକରୁ ଅଧିକ ପଇସା କମାଇବାର ଧୃଷ୍ଟତା ବଢ଼ୁଛି । ଆଜି ବୈଜ୍ଞାନିକ ବିଜ୍ଞାନକୁ ଭଲ ପାଉନାହିଁ, ଗବେଷକ ଗବେଷଣାକୁ ଭଲ ପାଉନାହିଁ କି ସାହିତ୍ୟିକ ସାହିତ୍ୟକୁ ଭଲ ପାଉନାହିଁ । ଉପରେ ବୈଜ୍ଞାନିକ, ଗବେଷକ ବା ସାହିତ୍ୟିକର ପାଗଶାଢ଼ୀ ପିନ୍ଧି ସେଠି କେବଳ

ପଇସାଲୋଭୀ ଓ ସମ୍ମାନଲୋଭୀମାନେ ବସିଚନ୍ତି । ପରସ୍ପର ଭିତରେ ପଇସା ଓ ସମ୍ମାନର ପ୍ରତିଦ୍ୱନ୍ଦ୍ୱିତା କରି ସେମାନେ ଯେତିକି ଦୁର୍ବଳ ହୋଇ ପଡୁଛନ୍ତି, ସେମାନଙ୍କର ଉତ୍ତେଜନା ଓ ଉଗ୍ରତା ସେତିକି ବଢ଼ିବାରେ ଲାଗିଚି, ନାନାପ୍ରକାର ହୀନତାର ସ୍ତରରୁ ସେଗୁଡ଼ାକ ସେତିକି ପ୍ରସାରିତ ହେଉଚି । ମୁଁ କୌଣସି ବଡ଼ ପଦବୀରେ ଅଛି, ସେଠାରେ ଆହୁରି ଅନେକ ଲାଳସୀଙ୍କର ଲାଳସାପାଇଁ ସ୍ଥାନଟିଏ ଯୋଗାଇଦେଇ ମୁଁ ପଇସା କମାଇବାକୁ ବି ପଛାଉନାହିଁ ।

ଗୋଟାଏ ପ୍ରକାର ଅମ୍ବୁଲ ଅଛି, ତାକୁ ଯେତିକି ପାଣିରେ ବୁଡ଼ାଉଥିବ, ସେଥିରୁ ସେତିକି ରସ ବାହାରୁଥିବ । ଆମର ଜ୍ଞାନଚର୍ଚ୍ଚା ଓ ଜ୍ଞାନଜିଜ୍ଞାସା ମଧ୍ୟ ଠିକ୍ ସେହିପରି ହେବା ଉଚିତ । ଆମେ ଜ୍ଞାନର ଯେତିକି ଗଭୀରକୁ ଯାଉଥିବା, ଆହୁରି ଅଧିକ ଗଭୀରକୁ ଯିବାଲାଗି ଆମର ଉତ୍ସାହ ସେତିକି ବୃଦ୍ଧି ପାଉଥିବା ଦରକାର । ଆମେ ଜ୍ଞାନପଥରେ ଯେତିକି ଉପରକୁ ଉଠୁଥିବା, ସେତିକି ଅଧିକ ପ୍ରସାରିତ କ୍ଷେତ୍ର ଆମର ଆଖିକୁ ଆକର୍ଷଣ କରି ନେଉଥିବା ଦରକାର । ଯାହାଠାରେ ସେହିପରି ଏକ ଜ୍ଞାନମୟ ଅସନ୍ତୋଷର ଅଭାବ ରହିଚି, ଅପରର ଜ୍ଞାନୋଦ୍ରେକ କରିବାରେ ସିଏ କୌଣସି ସହାୟତା କରି ପାରିବନାହିଁ । ଓଲଟି ଅପର ଭିତରେ ରହିଥିବା ଅଗ୍ନିକଣାଟିକୁ ନିଭାଇ ଦେବାରେ ହିଁ ତାହା ଅଧିକ ସାହାଯ୍ୟ କରିବ । ଏଦେଶର ପିଲାମାନେ ବର୍ତ୍ତମାନ ସେହିପରି ଏକ ଦଶା ଭୋଗ କରୁଚନ୍ତି । ପିଲାମନରେ ସେମାନେ ଯେତିକି ଆଗ୍ରହ ଓ ଆନନ୍ଦ ନେଇ ଜ୍ଞାନ କ୍ଷେତ୍ରରେ ପ୍ରବେଶ କରୁଚନ୍ତି, ବୟସ ବଢ଼ିବା ସଙ୍ଗେସଙ୍ଗେ ସେମାନଙ୍କର ସେହି ଆଗ୍ରହ ଓ ଆନନ୍ଦ କ୍ରମେ କ୍ରମେ ମରି ଯାଉଚି । ସେମାନେ ଅଧିକ ଗଭୀରକୁ ଯିବାଲାଗି ସାହସ ପାଉ ନାହାନ୍ତି, ଅଧିକ ଉପରକୁ ଉଠି ଆପଣାର କ୍ଷେତ୍ରଟିକୁ ଅଧିକ ପ୍ରସାରିତ କରି ଦେଖିବାକୁ ସେମାନେ ବେଳେବେଳେ ନିତାନ୍ତ ଅପ୍ରୟୋଜନୀୟ ବୋଲି ଭାବୁଚନ୍ତି । ତଥାପି ସବୁ ପ୍ରତିକୂଳତା ସତ୍ତ୍ୱେ ସେମାନଙ୍କ ଭିତରେ ଯେତିକି ଅଗ୍ନି ଜାଗିରହିଚି, ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟର ବଡ଼ ଦୋକାନକୁ ପାଠ ଓ ଡିଗ୍ରୀ କିଣି ଆସିବାବେଳକୁ ସେତିକି ମଧ୍ୟ ବିଲକୁଲ୍ ଶେଷ ହୋଇ ଯାଉଚି । ତେଣୁ, ସଂସାର ଭିତରକୁ ବାହାରିବା ବେଳକୁ ସେମାନେ ତ ଜ୍ଞାନୀ ହୋଇ ବାହାରୁନାହାନ୍ତି, ଓଲଟି ଜ୍ଞାନପ୍ରତି ସେମାନେ ଗୋଟାଏ ପ୍ରକାରର ଚତୁର ଅବଜ୍ଞା ହିଁ ବେଶି ଦେଖାଉଚନ୍ତି । ଭେକ ଓ ଡିଗ୍ରୀ ଧରି ସେମାନେ ଯୁଗକୁ ଓ ଦେଶକୁ ଠକିପାରୁଛନ୍ତି ବୋଲି ଗୋଟାଏ ହିଆଣିଆ ପାଣ୍ଡିତ୍ୟର ସଚେତନତା ସେମାନଙ୍କୁ ବଡ଼ ଉଗ୍ର ଓ ଅଭଦ୍ର କରି ରଖିଚି ।

୨୮ । ୯ । ୪୮

ପ୍ରଥମେ M. A. ପାସ,—ତା'ପରେ Lecturer, ତା'ପରେ Reader, ତା'ପରେ Professor, ତା'ପରେ ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟର ଅମୁକ ବା

ଅମୁକ ସଭାରେ ସଭ୍ୟ, ତା'ପରେ ପାଠ୍ୟ ପୁସ୍ତକ କମିଟି ଓ ପରୀକ୍ଷା କମିଟି, ତା' ସହିତ ବହିଗୁଡ଼ା ଏବଂ ସବୁ ହାସଲ ହୋଇଯିବା ପରେ କଟକରେ ଜାଗା କଟା ଓ ଘରତୋଳା—ଏହିପରି ନାନା ଧନ୍ଦା ଓ ଦୌଡ଼ର ଫାନ୍ଦରେ ପକାଇ ଦେଇ ଆମର ଏଠି ଜ୍ଞାନୀର ଜ୍ଞାନ ଜିଜ୍ଞାସାକୁ ଭାରି ଶୀତଳ କରି ଦିଆଯାଉଚି, ପ୍ରତିଭାର ନିଆଁକୁ ବଡ଼ ଚମତ୍କାର ଭାବରେ ନିଭାଇ ଦିଆଯାଉଚି। ଶ୍ରେଷ୍ଠଠାରୁ ବଡ଼ଯାଏ ଯେତେ ପ୍ରକାର ଜ୍ଞାନାର୍ଜନ ଓ ଜ୍ଞାନବିତରଣର ସ୍ୱୀକୃତ ଆସନ ଏ ଦେଶରେ ରହିଚି, ସବୁଠାରେ ଏହିପରି ଏକ ପ୍ରଲୋଭନର ମଣ୍ଡଳ ସୃଷ୍ଟି କରାଯାଇ ଜ୍ଞାନୀକୁ ଜଡ଼ କରି ଦିଆଯାଉଚି। ତାକୁ ବାର ମୁନିବର ଦୁଆରେ ବାର ଦରଲଭର ଆଶାରେ ଜର୍ଜର କରାଇ ତା'ଠାରୁ ସମସ୍ତ ଶକ୍ତି କାଢ଼ି ନିଆଯାଉଚି। ସେଇଥିଲାଗି ଏହି ଦୁର୍ଭାଗା ଦେଶର ବେତନଭୋଗୀ ଓ ପଦସ୍ଥିତ ଜ୍ଞାନୀମାନଙ୍କ ପାଖରେ ଯାଇ ବସିଲେ ଜ୍ଞାନ ଓ ଅନୁସନ୍ଧାନର କଥା ଯେତେ ଶୁଣିବାକୁ ନମିଳେ, ଲୋଭ ଓ ଦୌଡ଼ର କାହାଣୀ ତା'ଠାରୁ ଅଧିକ ହିଁ ଶୁଣିବାକୁ ମିଳେ। କିଏ କାହାକୁ ଧରି କଣ ହୋଇଗଲା, କାହାର ଅମୁକ ଲେଖାକୁ କିଏ ଲେଖିଚନ୍ତି, କାହାର ଲାଙ୍ଗୁଳକୁ ଆଶ୍ରୟ କରିଥିବାରୁ କିଏ କେତେ ପାହାଚ ଉପରକୁ ଉଠିଗଲେ, ସେଠି ଅର୍ଥାତ୍ ଏଦେଶର ଜ୍ଞାନୀ ପାଖରେ ଅଧିକାଂଶ ସମୟରେ ଖାଲି ଏହିଗୁଡ଼ାକ ଶୁଣିବାକୁ ମିଳେ। ଜ୍ଞାନର ଏକ ସଞ୍ଚାମକ ଶକ୍ତି ରହିଚି, ଠିକ୍ ଯେପରି ନିଆଁର ଅଛି। ତେଣୁ ଜ୍ଞାନୀ ପାଖରେ ଘଡ଼ିଏ ବସିଲେ ଆପଣା ଭିତରେ ନାନା ପ୍ରେରଣାର ଅଗ୍ନି-ସଂଯୋଗ ହୋଇପାରିବା ଉଚିତ, ନାନା ପ୍ରକାର ଅଜ୍ଞାତ ଓ ଅନୁପଲବ୍ଧ ଦିଗକୁ ଆଗ୍ରହରେ ହାତ ବଢ଼ାଇବା ଉଚିତ। କିନ୍ତୁ ଏଠି ଓଲଟା ହୁଏ। ଯୋଉମାନେ ବହିର କୁଡ଼, ମୋଟା ଦରମା ବା ବଡ଼ ସ୍ୱୀକାରର ଦଉଡ଼ି ଭିତରେ ବାନ୍ଧି ହୋଇ ମୋଟା ହୋଇ ବସିଚନ୍ତି, ସେମାନଙ୍କ ପାଖରେ ବସିଲେ କିମ୍ବା ସେମାନଙ୍କ କଥା ଶୁଣିଲେ ଓଲଟି ଆପଣା ଭିତରର ଲୁଣରୁ ଲୁଣିଆ ଅଂଶ ଧୋଇ ହୋଇ ଗଲାପରି ମନେ-ହୁଏ। ମଣିଷ ଭିତରେ ଯେତିକି ପ୍ରେରଣା ଥାଏ, ଫେରିଲାବେଳେ ସେଗୁଡ଼ାକୁ ବିଲକୁଲ ଶୀତଳ ହୋଇଯାଏ। ଅନେକ ସମୟରେ ମୁଁ ଏହି କଥା ଭାବି ଅବାକ୍ ହୁଏ। ସଞ୍ଚାମିତ କରିବା ବା ଅନୁପ୍ରେରିତ କରାଇବା ହେଉଚି ଜ୍ଞାନର କାମ। ସୀମାବଦ୍ଧ ଲାଭ ଓ କ୍ଷତିର ଶ୍ରେଷ୍ଠସୀମା ଭିତରୁ ବାହାର କରି ଭବଗତ ନାନା ମୂଲ୍ୟାଶ୍ରିତତାର ପରିଚୟ ଦିଆଇବା ହେଉଚି ଜ୍ଞାନୀର ସ୍ୱଭାବଗତ ଧର୍ମ। କିନ୍ତୁ ଏ ଦେଶରେ ଏପରି ଓଲଟା ହେଲା କାହିଁକି ? ଜ୍ଞାନୀର ଜ୍ଞାନ ଏପରି ଶୀତଳ ହୋଇଗଲା କାହିଁକି, ସ୍ୱୟଂ ଜ୍ଞାନୀ ଏପରି ଜଡ଼ ହୋଇଗଲା କାହିଁକି ? ଏହି ପଦ ଓ ପ୍ରତିଦ୍ୱନ୍ଦ୍ୱିତାର ଗାଡ଼ ଭିତରେ ଅଧିକ ପଦ ପାଇବାର ଲାଳସାରେ ପଶି ସେ ଆପେ କାହିଁକି ତାହାର ଭିତରେ ପୋତି ହୋଇ ରହିଲା ? ତା'ର ଶାସ୍ତ୍ର ଓ ତା'ର ପାଣ୍ଡିତ୍ୟ ଆପଣାକୁ ଟଙ୍କା ମୂଲ୍ୟରେ ବିକ୍ରୟ କଲା କାହିଁକି ?

୨୯ । ୯ । ୫୮

ସ୍ୱପ୍ନ କଥାଗୁଡ଼ାକୁ ମନେ ପକାଇବା ଲାଗି ବେଳେ ବେଳେ ଖୁବ୍ ଇଚ୍ଛା ହୁଏ । ସକାଳୁ ଉଠିଲା ବେଳକୁ ମୁଁ ବେଶ୍ ଅନୁଭବ କରିପାରେ, ଯେପରି ରାତିଯାକ ମତେ କିଏ 'କେତେ ପ୍ରେରଣାର ଉଚ୍ଚାଟନରେ କେଉଁଠି କୁଆଡ଼େ ଦଉଡ଼ାଇ ନେଉଥିଲା, ମୋ' ଦ୍ୱାରା କେତେ ଜଣାରେ କେତେ ଅଭିନୟ କରାଉଥିଲା । ମୋର ଅର୍ଦ୍ଧମଗ୍ନ ଚେତନାର ପଛଆଡ଼େ ସତେ ଯେପରି ରାତିଯାକ କିଏ କେତେ ରକମର ବାଣବର୍ଷଣ କରିବାରେ ଭାରି ବ୍ୟସ୍ତ ରହିଥିଲା ! ସକାଳୁ ଉଠି ଅନେକ କଥା ବେଶ୍ ଅନୁଭବ କରିହୁଏ, କିନ୍ତୁ କିଛି ବାରି ହୁଏ ନାହିଁ । ଶ୍ରେଷ୍ଠୀ ପଛଆଡ଼େ ସକାଳକୁ ବୁଲିଆସିଲେ ହୁଏତ କୋଉଠି ଘାସଉପରେ କଳାଦାଗ ଦେଖିବାକୁ ମିଳେ, କୋଉଠି ଖାଲି ଘଡ଼ିଟାଏ ପଡ଼ିଥାଏ ବା ଫୋଟକାର ଡାଳପତରବି ପଡ଼ିଥାଏ । କିନ୍ତୁ ସକାଳୁ ସ୍ୱପ୍ନପଛଆଡ଼କୁ ବୁଲି ବାହାରିଲେ ସେତିକି ଅବଶେଷବି ଦେଖିବାକୁ ମିଳେ ନାହିଁ । ରାତିରେ ମୋର ଦେହଟା ନିଶ୍ଚଳ ହୋଇ ପଡ଼ିଥିଲେ ମଧ୍ୟ ମୋର ମନଟା କଦାପି ନିଶ୍ଚଳ ନଥିଲା, ଏହିପରି ଗୋଟାଏ ଅନୁଭୂତି ମନକୁ ଆଚ୍ଛନ୍ନ କରି ରଖିଥାଏ । ଯେତିକି ଯେତିକି ସେହି ଅନୁଭୂତିଟାକୁ ଉଖାରିବାକୁ ମନହୁଏ, ତାହା ସେତିକି ସେତିକି ଦୂରକୁ ଘୁଞ୍ଚି ପଳାଏ, ଗୋଟିଏ ହେଲେ ଖିଅ ମିଳେ ନାହିଁ ।

ତଥାପି ମୁଁ ଭାବେ ଯେ ଆପଣାର ସ୍ୱପ୍ନ ରହସ୍ୟକୁ ଭେଦ କରିପାରୁଥିଲେ ମୁଁ ଆପଣାର ଅନେକ ରହସ୍ୟ ଭେଦ କରିବାଲାଗି ବାଟ ପାଇଯାଆନ୍ତି । ମୋ' ମନଭିତରେ ମୋତେ ନାନା ଭାବେ କାବୁକରି ପକାଉଥିବା କାମନା ବାସନାର ଅନେକ ପରିଚୟ ମୁଁ ପାଇପାରନ୍ତି. ଉପରେ ମୋତେ ଅସ୍ଥିର ଓ ଚଞ୍ଚଳ କରି ପକାଉଥିବା ଅନେକ ଉତ୍ତେଜନାର ମୂଳଗୁଡ଼ାକୁ ମୁଁ ହୁଏତ ଜାଣିପାରନ୍ତି । ଏହିପରି ଭାବରେ ସ୍ୱପ୍ନର ସୋପାନ ଧରି ନିଜର ଅନେକ ଅଜ୍ଞାତ ମହଲଗୁଡ଼ାକ ଉପରକୁ ଉଠିଯିବାକୁ ଭାରି ଇଚ୍ଛା ହୁଏ । ସଂସାରରେ ନାନା ଆବଶ୍ୟକତାର କବଳରେ ପଡ଼ି ମୁଁ ଯେତେ ଯାହା ଅଭିନୟ କରି ବୁଲୁଥାଏ, ସେହି ଅଭିନୟର ମୂଳ-ଉନ୍ମାଦନାଗୁଡ଼ାକୁ ଜାଣିବାଲାଗି ଭାରି ଇଚ୍ଛା ହୁଏ । ମୁଁ ପ୍ରତ୍ୟେକଦିନ ରାତିରେ ସ୍ୱପ୍ନ ଦେଖେ । ମୋର ନାନାସ୍ତରର ମନୋବାଞ୍ଛାଗୁଡ଼ାକ ସେହି ସ୍ୱପ୍ନ ଭିତରଦେଇ ନାନାପ୍ରକାର ପ୍ରତୀକରୂପରେ ପ୍ରକାଶିତ ହୋଇଉଠେ । କେଉଁ କ୍ଷେତ୍ରରେ ମୁଁ ଠିକ୍ କେଉଁ ସ୍ତରରେ ପଡ଼ିରହିଛି, ମୋତେ ତାହାର କ୍ଷୀଣ ସୂଚନା ଦେବାଲାଗି ଭିତରେ ରହିଥିବା କେଉଁ ସୂତ୍ରଧର ସତେଅବା ନାନାବିଧ ସ୍ୱପ୍ନଦୃଶ୍ୟର ଅବତାରଣା କରିବାକୁ ଆସି ପହଞ୍ଚିଯାଏ । ଆପଣାକୁ ଜାଣିବାଲାଗି ସ୍ୱପ୍ନ ବୋଧହୁଏ ଏକ ଇଙ୍ଗିତପରି । ପ୍ରକୃତରେ ମୁଁ କଣ ହୋଇଛି, ଜାଗ୍ରତ ଜୀବନର ଅଭିନୟରେ କଣ ହେବାକୁ ଚେଷ୍ଟା

କରୁଚି, ପ୍ରକୃତରେ ମୁଁ ତାହାପଛରେ ଗୋଡ଼ାଇଚି, ନାନାପ୍ରକାର କାହାଣୀ ଏବଂ କଥିକାର ରଚନା କରି ସ୍ୱପ୍ନ ସେହିସବୁ ବିଷୟରେ ନାନାପ୍ରକାର ଇଙ୍ଗିତ ଦେବାକୁ ଆସେ । ସେଥିଲାଗି ସ୍ୱପ୍ନକଥାକୁ ମନେ ପକାଇବାଲାଗି ଭାରି ଇଚ୍ଛା ହୁଏ, ଘନେ ଘନେ ସକାଳୁ ଉଠି ହଠାତ୍ ସ୍ୱପ୍ନର ଭୂଇଁଟାକୁ ଫେରି ଅନାଇବାକୁ ଭାରି ଇଚ୍ଛା ହୁଏ, ଜାଗ୍ରତ ମନକୁ ସଜାଇ ରଖିଥିବା ସବୁପ୍ରକାର ପ୍ରବୃତ୍ତି ଓ ପ୍ରବୃତ୍ତି ପୂରଣର ଖିଅକୁ ଟୋଟିଗୋଟି କରି ଦେଖିବାକୁ ଭାରି ମନ ହୁଏ । କିନ୍ତୁ ନିଦ ଭାଙ୍ଗିଲା ବେଳକୁ ମୋର ସବୁ ସ୍ୱପ୍ନକଥା ମୁଁ ଭୁଲି ଯାଇଥାଏ ।

୩୦ । ୯ । ୪୮

ସାହିତ୍ୟ, ରାଜନୀତି, ବିଜ୍ଞାନ, ଧର୍ମ ଓ ସମାଜସଂସ୍କାର,-ଯାବତୀୟ କ୍ଷେତ୍ରରେ ମଣିଷ ଆଜି କେବଳ ଘୃଣା ଦୂର କରିବାକୁ ହିଁ ଚେଷ୍ଟା କରୁ, ସହିଷ୍ଣୁ ଓ ଉଦାର ହେବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କରୁ । ଏହି ସଂସାରରେ ମଣିଷର ଜୀବନକୁ ଘେରି ଅନେକ ଘୃଣା ମଣିଷ ଜୀବନର ଅସଲ ସତ୍ୟର ତଣ୍ଟି ଚିପି ଧରିଚନ୍ତି, ଏବଂ ସେହି ଜ୍ୱାଳାରେ ମଣିଷ ମଧ୍ୟ ବାଉଳା ହୋଇ ଯାଇଚି । ଆପଣାଆଡେ ଅନାଇ ଆପଣାର ଛବିର ପରିଚୟ ପାଇବାଲାଗି ଆଉ ତା'ର ବେଳ ନାହିଁ । ବିଲୁପ୍ତ ହୋଇଯିବାର ଏକ କଳ୍ପିତ ପ୍ରମାଦରେ ଜଣେ ମଣିଷ ଆଉଜଣେ ମଣିଷକୁ କେବଳ ଏକ ପ୍ରତିଯୋଗୀ ଶତ୍ରୁ ପରି ବିଚାରୁଚି । ସଂସାରର ସାରସତ୍ୟ ଗୁଡ଼ାକୁ ମଧ୍ୟ ମଣିଷ ପ୍ରଧାନତଃ ଏହି ପ୍ରତିଯୋଗିତାରେ ଜିତିବାଲାଗି ସାଧନରୂପେ ବ୍ୟବହାର କରୁଚି । ଧର୍ମ, ରାଜନୀତି ଓ ସାହିତ୍ୟ ମଧ୍ୟ ନାନା ଘୃଣାର ଇଚ୍ଛାପୂରଣ ଲାଗି ନିକୃଷ୍ଟ ସାଧନରୂପେ ବ୍ୟବହୃତ ହେଉଚି । ଧର୍ମଭିତରେ ନାନାପ୍ରକାର ତୀବ୍ର ପୌତ୍ତଳିକତାର ସୃଷ୍ଟି କରାଗଲାଣି, ସାହିତ୍ୟ ଓ ରାଜନୀତିରେ ନାନାପ୍ରକାର ବିବଦମାନ ଗୋଷ୍ଠୀର ସୃଷ୍ଟି ହୋଇ ମଣିଷକୁ ବଡ଼ ଜର୍ଜର କରି ରଖିଲାଣି । ଯାହାସବୁ ମଣିଷକୁ ମଣିଷ ସହିତ ଅଧିକ ଆତ୍ମୀୟଭାବେ ମିଳାଇ ଦେଉଥାନ୍ତା, ତାହା ହିଁ ମଣିଷକୁ ମଣିଷଠାରୁ ଅନ୍ତର କରିନେବାର ସାଧନରୂପେ ପରିଣତ ହୋଇଗଲାଣି । ତେଣୁ ଧର୍ମ, ସାହିତ୍ୟ ଓ ରାଜନୀତି ଭିତରେ ରହି ମଣିଷ ସଂସ୍କୃତିର ଯେତେ ବାହୁଆସ୍ଫୋଟ ମାରିଲେ ମଧ୍ୟ ଏସବୁ ଦ୍ୱାରା ତା'ର ସଂସ୍କୃତି ଆଉ ପୁଷ୍ଟ ହୋଇ ପାରୁନାହିଁ । କେବଳ ବ୍ୟାହତ ହେଉଚି । ମଣିଷର ଧର୍ମ ଓ ମଣିଷର ସାହିତ୍ୟ ଆଉ ମଣିଷକୁ ଉତ୍ତୋଳିତ କରି ପାରୁନାହିଁ । ଆମେ ସମସ୍ତେ କ୍ରମେ ଏଗୁଡ଼ାକୁ ଅସିମପରି ବ୍ୟବହାର କରି ଶିଖିଲୁଣି ।

ସଂସାରରେ ଅଧିକ ଘୃଣା ସୃଷ୍ଟି କରିବାକୁ, ମଣିଷର ସାମାଜିକ ଓ ସାଂସ୍କୃତିକ ଜୀବନରେ ଅଧିକ ବିଭାଗ ଓ ବିଖଣ୍ଡିତତା ସୃଷ୍ଟି କରିବାକୁ ସାହିତ୍ୟ ଓ ଧର୍ମର ଚର୍ଚ୍ଚା କରିବାଲାଗି ମୋର ଏତେଟିକିଏ ଆଗ୍ରହ ନାହିଁ । ନିଜକୁ ନାନାବିଧ ଶିକ୍ଷିତ ଘୃଣା ଓ ମାର୍ଜିତ ଅସହିଷ୍ଣୁତା ଭିତରେ ପଶୁଇ ଓ ପଳାଇ

ରଖିବାର କୌଣସି ଲାଳସା ବା ଉଚ୍ଚାଶା ମୁଁ କଦାପି ପୋଷଣ କରେନାହିଁ । ତା'ଠାରୁ ବରଂ ଅସାହିତ୍ୟିକ ଓ ଧର୍ମହୀନ ହୋଇ ରହିଯିବା ହିଁ ଅଧିକ ଭଲ । ମୋ' ସାହିତ୍ୟ ହେଉ କି ଆଉ କୌଣସି ପଡ଼ୋଶୀ ବା ବିଦେଶୀର ସାହିତ୍ୟ ହେଉ, ମୋର ଧର୍ମ ହେଉ କି ଆଉ କୌଣସି ପୃଥକ ଓ ବିବଦମାନ ଧର୍ମ ହେଉ, ସେଥିରେ କୌଣସିପ୍ରକାର ଭଲମନ୍ଦ ବିଚାର କରିବା ଆଗରୁ ସେଥିରେ ଘୃଣା ଓ ଅସହିଷ୍ଣୁତା କେତେମାତ୍ରାରେ ପ୍ରବେଶ କରିଛି, ମୁଁ ସେକଥା ଆଗ ବିଚାର କରିବି ଓ ସେହି ଅନୁସାରେ ତାହାକୁ ଗ୍ରହଣ ବା ବର୍ଜନ କରିବି ।

୧ । ୧୦ । ୫୮

ଆମେ ଏଦେଶରେ କେହି କାହାକୁ ଆଗକୁ ଯିବାକୁ ଦେବାଲାଗି ରାଜି ନୋହୁଁ । ତା'ର ଅର୍ଥ ହେଉଛି, ଆମେ ସମସ୍ତେ ଆଗକୁ ଯିବାକୁ ଖୁବ ବ୍ୟାକୁଳ, ତଥାପି ଆମେ କେହିହେଲେ ଆଗକୁ ଯାଇ ପାରୁନାହୁଁ । ଆମ ଭିତରେ ନାନାପ୍ରକାର ଆତ୍ମଗ୍ଲାନିଜନିତ ବିଦ୍ୱେଷ ପୁଞ୍ଜି ହୋଇ ରହିଛି, ସେଥିଲାଗି ଅପରର ପଥରେ ବାଧା ସୃଷ୍ଟିକରି ତାକୁ ପଛକୁ ଟାଣି ରଖିବାରେ ହିଁ ଆମର ଅତ୍ୟଧିକ ଶକ୍ତି ନିୟୋଜିତ ହେଉଛି । କିଏ ଚାକିରିରେ ଭଲ ନାଆଁ କଲା, ଆମେ ଆଉ କେତେଜଣ ଏକାଠି ମିଶି ତା' ନାମରେ କୁତ୍ସାରଟନା କରି ବାହାରୁଛୁ । କିଏ ସାହିତ୍ୟରେ ଭଲ ନାଆଁ କଲା, ଆମେ ସମସ୍ତେ ନାନାପ୍ରକାର ଅଦ୍ଭୁତ ଅବସର ସୃଷ୍ଟି କରି ତା' ସାହିତ୍ୟର ଓ ତା'ର ନିନ୍ଦା କରୁଛୁ । କିଏ ପାଞ୍ଚଟା ଦେଶ ବୁଲି ଆସିବାର ସୁଯୋଗ ପାଇବାକୁ ଯାଉଛି, ଆମେ ଆମର ଯାବତୀୟ ଅପଶକ୍ତି ଖଟାଇ ତା'ର ଯିବା ବାଟ ବନ୍ଦ କରି ରଖିବାକୁ ଖୁବ ଚେଷ୍ଟା କରୁଛୁ । ଆମ ସାମାଜିକ ଜୀବନର ନାନା ସ୍ତରରେ ଏହିପରି ଏକ ହିଂସ୍ରତା ରାଜତ୍ୱ କରୁଛି ଓ ଆମର ସକଳ ଆଚରଣକୁ ନିୟନ୍ତ୍ରିତ କରୁଛି । ସ୍ୱାଧୀନ ମଣିଷ ଅପରକୁ ସ୍ୱାଧୀନ ହେବାର ଦେଖିଲେ ଖୁସି ହେବାର କଥା । ସୁସ୍ଥ ମଣିଷ ଆଉଜଣକର ବିକାଶରେ ମଧ୍ୟ ଆନନ୍ଦ ଅନୁଭବ କରିବାର କଥା । କିନ୍ତୁ ଆମ ଦେଶର ସାମାଜିକ ଜୀବନରୁ ଏହି ଅନୁଭୂତିଟି କ୍ରମେ ଅନ୍ତର୍ହିତ ହୋଇଯାଉଛି । ଫଳରେ ଗୋଟାଏ ପ୍ରକାର ହୀନ ଅସନ୍ତୋଷ ଓ ଅସୁସ୍ଥତା ଆମ ସମସ୍ତଙ୍କୁ ଗ୍ରାସ କରି ରହିଛି । ବାହାରେ ଯେତେ ପୋଷାକ ଓ ଶରୀର ଆଭୂଷଣ ଭିତରେ ଆମେ ସୁନ୍ଦର ଓ ଶିକ୍ଷିତ ଦେଖାଯିବାର ଚେଷ୍ଟା କଲେ ମଧ୍ୟ ଭିତରେ ଆମକୁ ଅନେକପ୍ରକାରର ହୀନତା କାମୁଡ଼ି ଧରିଛି । ଆମର ଏତେ ପରିଶ୍ରମରେ ଅର୍ଜିତ ବିଦ୍ୟା ଆମକୁ ବିମୁକ୍ତ କରି ପାରୁନାହିଁ । ଆମକୁ ଆହୁରି ନାନାପ୍ରକାର ନୀଚତାରେ ବାନ୍ଧିରଖି ନୀଚ କରି ରଖୁଛି । ପବିତ୍ର ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟରେ ମଧ୍ୟ ଏହି ନୀଚତାକୁ ବ୍ୟାବହାରିକ ଧର୍ମବୋଲି ମାନି ନିଆଗଲାଣି, ଏକ ଅଲିଖିତ ନିୟମ ବୋଲି ସ୍ୱୀକୃତ ହୋଇସାରିଲାଣି । ବିଭାଗ ପରେ ବିଭାଗ ବଢ଼ି ସେଠାରେ

କୁତ୍‌କୁତ୍ ଝଙ୍କା ବାନ୍ଧି ଦିଆଯାଉଚି । କେତେ ନୂଆନୂଆ ଫନ୍ଦାର ସୃଷ୍ଟି କରି ସେଠାରେ ନୂଆନୂଆ ବେତନ ଓ ସମ୍ମାନର ଭୋଗମନ୍ଦିରମାନ ଉଦ୍‌ଘାଟିତ ହେଉଚି । କିନ୍ତୁ ତଥାପି ଜ୍ଞାନୀର ଜ୍ଞାନକୁ ସେଠାରେ ନାନାପ୍ରକାର ହୀନ ଲାଲସା ଓ ଅସହିଷ୍ଣୁତା ଦ୍ୱାରା ପୋଡି ଦିଆଯାଉଚି । ଭଲ ବେଶ ଭିତରେ ସେଠି ବିଶୁଦ୍ଧ ବର୍ବରକୁ ଦାନା-ଦେଇ ପ୍ରତିପାଳିତ କରାଯାଉଚି ।

୨ । ୧୦ । ୪୮

ବର୍ଷର ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ପ୍ରତ୍ୟେକ ଦିନ ଗାନ୍ଧୀଙ୍କୁ ମାରିମାରି ଏକ ବିଶେଷ ଦିନରେ ତା'ର ଜନ୍ମତିଥି ପାଳନ କରିବାରେ କେଉଁ ସାର୍ଥକତା ଅଛି କେଜାଣି ? ପୃଥିବୀରେ ପ୍ରାୟ ପ୍ରତ୍ୟେକ ମହାପୁରୁଷଙ୍କୁ ଆମେ ଠିକ୍ ଏହିପରି ବ୍ୟବହାର ଦେଖାଇ ଆସିଚୁ ଓ ଏବେ ମଧ୍ୟ ଦେଖାଉଚୁ । ମଣିଷ ହିସାବରେ ଆମେ ଯେତିକି ଯେତିକି ଅଧିକ ଶିକ୍ଷିତ ହେଉଛୁ, ଅତି ଚତୁରତା ସହକାରେ ମହାପୁରୁଷ ଓ ସେମାନଙ୍କର ପ୍ରେରଣାକୁ ଆମେ ସେତିକି ସେତିକି ଆମ ଆନୁଷ୍ଠାନିକ ଜୀବନର ଗୋଟାଏ କଣଘର ଭିତରେ କବାଟ କିଳି ରଖିଦେଉଚୁ, ବର୍ଷଯାକ ସେହି ପ୍ରେରଣା ସହିତ ଆମର ଆଉ କୌଣସି ସମ୍ପର୍କହିଁ ରହୁନାହିଁ । ମାର୍ଗଶିର ମାସରେ ମାଣ ବସିବା ଲାଗି ପୁରୁଣା ଖଟୁଲି ଓ ମାଣ ବାହାରିବା ପରି ବର୍ଷକରେ ଦିନେ ଆମେ କଣଘରଟି ଖୋଲି ନାନାପ୍ରକାର ମାନସିକ ଆଡ଼ମ୍ବରରେ ମହାପୁରୁଷଙ୍କୁ ସ୍ମରଣ କରି ବାହାରୁଚୁ । ଯୀଶୁ କହ, ବୁଦ୍ଧ କହ ବା ଗାନ୍ଧୀ କହ, ଏମାନେ ସମସ୍ତେ ଆମ ପ୍ରାତ୍ୟହିକ ଜୀବନରୁ ବହିଷ୍କୃତ ହୋଇ ସାରିଲେଣି । ନିତିଦିନର ଚବିଶ ଘଣ୍ଟା ଭିତରେ ଏମାନେ ଆମକୁ ପ୍ରେରଣା ଦେବେ କଣ, ଓଲଟି ଆମେ ସେମାନଙ୍କୁ ଆମଠାରୁ ଏକ ନିରାପଦ ଦୂରତ୍ୱରେ ବେଶ୍ କିଳିଦେଇ ରଖିଚୁ, ଆପଣାର ବିବେକ ଭିତରେ ମଧ୍ୟ ଏମାନଙ୍କର ଭୂତ ଆମକୁ କୌଣସି ପ୍ରକାର ସନ୍ତାପ ଦେଇ ପାରୁନାହିଁ । ସାଧାରଣ ଜୀବନଯାପନ ସମୟରେ ଆମେ ଏମାନଙ୍କୁ ହୁଏତ ନିର୍ବୋଧ ବୋଲି ଧରିନେଉଚୁ । ଜୀବନର ଲକ୍ଷାଂଶ ଛାଡ଼ି ଏମାନେ ଯେ କାହିଁକି ସଂସାରର ଓ ମଣିଷ ପାଇଁ ଏତେ କଥା କହିବୁଲିଲେ ଓ ଏତେପ୍ରକାରେ କଷ୍ଟ ପାଇଲେ, ଏଥିପାଇଁ ଆମ ମନଭିତରେ ବେଳେବେଳେ ହୁଏତ କରୁଣା ବି ଜାତ ହେଉଥିବ । ଆମର ପରିଚିତ କେହିଜଣେ ଆମ ଆଗରେ ମହାପୁରୁଷର କଥା କହିବାକୁ ଆସିଲେ ଆମେ ତାକୁ ଅନେକ ସମୟରେ Impractical ଓ ଉଦ୍‌ଭ୍ରାନ୍ତ କହି ଉଡ଼ାଇ ଦେଇଥାଉ । ଆଗେ ଇଉରୋପରେ witch ଜଳାଇବାର ସୁଆଙ୍ଗ ପରି ଏହି ମହାପୁରୁଷ-ପ୍ରସଙ୍ଗକୁ ଆମେ ଗୋଟାଏ ଚମତ୍କାର ସୁଆଙ୍ଗରେ ପରିଣତ କରି-ଦେଲୁଣି । ସମାଜରେ ଯିଏ ନୂଆକଥା କହିଲା, ଯିଏ ନିଜର ଆଚରଣରେ ସାଧାରଣ-ସ୍ୱୀକୃତ ଆଚରଣଠାରୁ ଭିନ୍ନ ହେଲା, ତାକୁ ଆଗ ଧରିକରି ପୋଡ଼ିପକାଅ, ତା'ର ଉତ୍ପୀଡ଼ନଜନକ ଉପସ୍ଥିତିରୁ ମଣିଷର ଶାନ୍ତ ସଂସାରକୁ ରକ୍ଷା କର ।

ତା'ପରେ ତାକୁ ଢଅଁ କରି ପୂଜାକର । ମହାପୁରୁଷର ପ୍ରେତକୁ ଠାକୁର ବା ଠାକୁରାଣୀ କରି ପୂଜିବାରେ କୌଣସି ଆପତ୍ତି ନାହିଁ । ଖଟୁଲି ପାଖରେ ଭକ୍ତି ଓ ଆନୁଗତ୍ୟ ଜଣାଇବାରେ କୌଣସି ବିପତ୍ତି ନାହିଁ । ସକଳ ବିଶ୍ୱାସ ଓ ସମର୍ପଣ ଭକ୍ତି ହରାଇ ବସିଥିବା ଏଯୁଗର ନାସ୍ତିକ ମଣିଷ ଏତିକି କଥା ଭଲକରି ବୁଝିଚି ଓ ଆପଣାକୁ ସେହି ଅନୁସାରେ ଏହିପରି ଏକ ଆନୁଷ୍ଠାନିକ ଅଭିନୟ ଲାଗି ପ୍ରସ୍ତୁତ କରି ରଖିଚି । ସେହି ଅଭିନୟ ଲାଗି ଆମେ ଆମ ବକ୍ତୃତା ଓ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଉପଗ୍ରହକୁ ସଜାଡ଼ି କରି ରଖିଚୁ । ସେଥିପାଇଁ ବରଷକରେ ଗୋଟିଏ ଦିନ ଚିହ୍ନାଙ୍କିତ କରି ରଖିଚୁ । ମାତ୍ର ସେତିକି ଛାଡ଼ିଦେଲେ ମହାପୁରୁଷ ସହିତ ଆମ ଜୀବନର ଯେ କୌଣସି ସମ୍ବନ୍ଧ ନାହିଁ, ଅମେ ଏକଥା ଭଲକରି ଜାଣିଚୁ , ଆମର ବୁଦ୍ଧି ଭିତରେ ଆମେ ଏଥିଲାଗି ଏକ ସଙ୍ଗତ କୈଫିୟତ୍ ମଧ୍ୟ ଯୋଗାଡ଼ କରି ରଖିଚୁ ।

୩ । ୧୦ । ୪୮

ଏ ଗାନ୍ଧୀ-ସପ୍ତାହରେ ମୁଁ ନିଜକୁ ଅନାଇବି । ଏହାଛଡ଼ା ଅନ୍ୟ ଗତି ନାହିଁ । ନିଜପ୍ରତି ଅନ୍ଧ ରହି ଗାନ୍ଧୀଙ୍କୁ ଅନାଇ ରହିଲେ ମୁଁ ତାଙ୍କୁ ଦେବତା କରି ଉପରକୁ ଠେଲିଦେବି ସିନା ମାତ୍ର ମୁଁ ତଦ୍ଦ୍ୱାରା ଗାନ୍ଧୀଜୀଙ୍କର କୌଣସି ସେବା କରି ପାରିବିନାହିଁ । ଯୁଗେଯୁଗେ ଗାନ୍ଧୀ ପରି ଆହୁରି ଅନେକ ମହାତ୍ମାଙ୍କୁ ମଣିଷ ଏମିତି ଉପରକୁ ଠେଲିଦେଇଚି । ସେ ସେମାନଙ୍କୁ ଯେତିକି ଭକ୍ତି କରିଚି, ଭକ୍ତିର ଅନ୍ତରାଳରେ ସେତିକି ବର୍ବର ହେବାଲାଗି ସେ ଆପଣାକୁ ପ୍ରଶ୍ରୟ ଦେଇଚି । ବାହାରେ ଭକ୍ତି ବଢ଼ିଚି, କିନ୍ତୁ ମଣିଷର ଅନ୍ତର ଭିତରେ ବର୍ବରତା ହିଁ ବଢ଼ିଚି । ଭକ୍ତି ଅପାତ୍ରରେ ପଡ଼ି ସେଥିରୁ ଭୟ ଓ ଘୃଣାର ସୃଷ୍ଟି ହୋଇଚି । ଭକ୍ତମାନେ ହିଁ ଏ ସଂସାରରେ ସବୁଠାରୁ ଅଧିକ ଘୃଣା ଭିଆଇଚନ୍ତି, ସେହିମାନେ ହିଁ ସବୁଠାରୁ ଅଧିକ ଭୟ ଓ ଈର୍ଷା କରିଚନ୍ତି । ଗାନ୍ଧୀନାମକୁ ନେଇ ମଧ୍ୟ କେତେ ଭୟ ଓ ଘୃଣାର ସୌଧ ତିଆରି ହୋଇଚି । ତାଙ୍କୁ ସମସ୍ତେ ଭକ୍ତି ଦେଖାଇବାକୁ ଆରମ୍ଭ କଲେଣି, ସେଥିଲାଗି କେତେ ଆଡ଼ମ୍ବର ସୃଷ୍ଟି ହେଲଣି, ଭିତରେ କେତେ ଅଶ୍ରଦ୍ଧା ଓ ଘୃଣାକୁ ପ୍ରଶ୍ରୟ ଦିଆଗଲଣି । ଶ୍ରଦ୍ଧାରୁ ଯେ ଭକ୍ତିର ଉତ୍ପତ୍ତି, ସେକଥା ଆମର ଆଉ ମନେ ହିଁ ରହୁନାହିଁ । ଖାଲି ଭେକଟା ମଣିଷକୁ କେତେ ସାନ୍ତ୍ୱନା ଦେଇପାରୁଚି ! ମଣିଷକୁ ଅଟକାଇ ରଖିବାଲାଗି ତାହା କେତେ ସାହାଯ୍ୟ କରୁଚି !

ସକଳ ଭେକକୁ ଫିଙ୍ଗିଦେଇ ମୁଁ ଖାଲି ନିଜଆଡ଼କୁ ଅନାଇବି । ମୁଁ ଭେକର ସଂକୀର୍ତ୍ତନରୁ ଦୂରରେ ରହିବି । ଯିଏ ଭେକରେ ମାତିଚି, ତା'ପ୍ରତି କୌଣସି ଈର୍ଷା ନରଖି ମୁଁ ଭେକକୁ ଫିଙ୍ଗି ଦେବି । ଏଥିଲାଗି ମୁଁ ମଣିଷ ସହିତ କୌଣସି ବାଦ-ବିବାଦରେ ଲିପ୍ତ ରହିବିନାହିଁ । ମୋ' ଆପଣାଭିତରେ ମୁଁ ଯେତିକି ପ୍ରସ୍ତୁତ ହୋଇପାରିବି, ଆପଣା ଭିତରେ ଈର୍ଷା ଓ ଅସହିଷ୍ଣୁତା ଉପରେ ମୁଁ ଯେତିକି ଶକ୍ତ

ହାସଲ କରିପାରିବି, ମୁଁ ମହାତ୍ମା-ପଥର ହୁଏତ ସେତିକି ସମୀପବର୍ତ୍ତୀ ହୋଇ ପାରିବି । ଏହାବ୍ୟତୀତ ଅନ୍ୟ ପଥ ନାହିଁ । ଆପଣା ଅନ୍ତରର ଶ୍ରଦ୍ଧାକୁ ମୂଳ କରି ଭକ୍ତି ଉତ୍ସରିତ ହୋଇ ନପାରିଲେ, ତେବେ ସେହି ଭକ୍ତି ସଂସାରରେ କେବଳ ପ୍ରମାଦ ହିଁ ସୃଷ୍ଟି କରିବ । ସେହି ପ୍ରମାଦଭକ୍ତିରେ ପଶିବାକୁ ମୁଁ ଜୀବନର ସବୁଠାରୁ ବଡ଼ ଅଧମତା ବୋଲି ମନେକରେ । ଏହି ପ୍ରମାଦଗ୍ରସ୍ତ ଭକ୍ତିକୁ ମୁଁ ଭକ୍ତିହିଁ କହିବି ନାହିଁ । ପୂଜାକୁ ଦେଖି ନୁହେଁ, ଭକ୍ତର ମନକୁ ଦେଖି ମୁଁ ଭକ୍ତିର ବିଚାର କରିବି । ଆପଣା ଭିତରେ ଜମି ରହିଥିବା ସକଳ ସ୍ୱାର୍ଥଭାବନାକୁ ବିଚଳିତ କରି-ଦେବାରେ ହିଁ ଭକ୍ତି ନିହିତ ରହିଛି । ଭକ୍ତିକୁ ଏକ ଶାସନସ୍ୱତ୍ୱର ସାଧନ ବୋଲି ଧରିନେଇ ଯିଏ ଅହଙ୍କାରର ଏକ ସାମ୍ରାଜ୍ୟ ବିସ୍ତାର କରିବ ସେ, ତାର କୋଳାହଳରେ ସକଳ ମନ୍ଦିର କମ୍ପିଉଠେ ସତ, ମାତ୍ର କୌଣସି ଦେବତା ସେଥିରେ ପାଣି ପାଇ ପାରନ୍ତିନାହିଁ ।

୪ । ୧୦ । ୫୮

ମୁଁ ନିଜସ୍ୱ ସବୁ ଭୟ ଓ ମନୋଭାବନାକୁ ଛାଡ଼ିଆସି ପାରିନାହିଁ । ସେଥିପାଇଁ ମୁଁ ଏପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ମହତ୍ ଭୟକୁ ଆପଣାର ହୃଦୟରେ ଅନୁଭବର ସ୍ଥାୟୀ ସମ୍ପଦ କରି ରଖି ପାରିନାହିଁ । ନାନାପ୍ରକାର ଭୟ ଏ କୁଣ୍ଠିତତା ମୋତେ ତଥାପି ପଛରେ ପକାଇ ରଖିଛି, ନାନା ପଶ୍ଚାତ୍ ସ୍ମରଣର ଚାପରେ ମୋତେ ତଥାପି ଜର୍ଜର କରି ରଖିଛି । ମୁଁ ଏବେ ବି ଭାରି ପଛକୁ ଅନାଉଛି, ପଛର ଅନେକ ଲାଜ ମୋତେ ଭାରି ସଙ୍କୁଚିତ କରି ରଖିଛି । ମୁଁ ଆଗକୁ ଯିବାଲାଗି ବାଟ ଦେଖିପାରୁଛି, ଯେପରି ତଥାପି ଆଗକୁ ବାଟ ଚାଲିପାରୁ ନାହିଁ । ପଛରୁ ଅନେକ ଅସମାପ୍ତ ଭୂମିକା ଓ ଅସନ୍ତୋଷ ସନ୍ତପ୍ତ ମୂର୍ତ୍ତି ଯେପରି ମୋତେ ଆଗକୁ ବାଟ ଛାଡ଼ି ଦେଉ ନାହିଁ । ଏଇ ଜୀବନର ଖାତାଟାରେ ଯେପରି ସବୁଦିନେ ଓ ସବୁବେଳେ ଅନେକ କିଛି ବାକି ପଡ଼ିଯାଉଛି;- ମୁଁ ତା'ର ହିସାବ ନିକାଶ କରିପାରୁ ନାହିଁ, କେବଳ 'ହିସାବ ନିକାଶ କରିବାର ଅସ୍ଥିରତାରେ ଛଟପଟ ହୋଇ ମରୁଛି । ଏ ପାଲି କେତେଦିନ ଯାଏ ଚାଲିବ କେଜାଣି ? କିନ୍ତୁ ଦିନେ ନା ଦିନେ ଏହି ପାଲିର ଅବସାନ ହେବ, ଦିନେ ନା ଦିନେ ହୃଦୟର କାରାଗାର ଭିତରୁ ନିଷ୍କୃତି ମିଳିବ । ମୋର ସକଳ ଅସନ୍ତୋଷ ଓ ପଛକୁ ଅନାଇବା ସତ୍ତ୍ୱେ ମୁଁ ଆଜି ଏହି ବିଶ୍ୱାସରେ ହିଁ ବଞ୍ଚିରହିଛି । ଏହି ଅସନ୍ତୋଷକୁ ମୁଁ ଏକ ଐଶ୍ୱରିକ ଅସନ୍ତୋଷରେ ପରିଣତ କରିବି । ଆଜି ସଂସାରରେ ଅନେକ ପ୍ରକାର ଉତ୍ତେଜନାର ପ୍ରହସନ ଲାଗିରହିଛି । ନାନାପ୍ରକାର ଦମ୍ଭ, ଅଭିମାନ ଓ ଅହଙ୍କାରର କୋଳାହଳରେ ଆଜି କେତେ କେତେ ମଣିଷ ସେମାନଙ୍କ ଜୀବନର ନିଃସାରତାଟାକୁ ସଜ୍ଜିତ କରି ଦେଖାଇବାର ସୁଆଙ୍ଗ ଆରମ୍ଭ କରି ଦେଇଛନ୍ତି । ଟିକିଏ ଅଧିକ ସମ୍ମାନ ପାଇବାକୁ ବା ଅର୍ଥ କମାଇବାକୁ ମଣିଷ କେତେ ସଂଗ୍ରାମ

କରୁଚ,ପାଞ୍ଚଜଣଙ୍କର ଉପକାରୀ ବୋଲି ସ୍ୱୀକୃତ ହେବାକୁ ସେ କେତେ ଆନୁଷ୍ଠାନିକ ଆଡ଼ମ୍ବର ଦେଖାଇ ହେଉଚ । ସଂସାରର ବଜାରରୁ ଅଧିକରୁ ଅଧିକ ସାମଗ୍ରୀ ମାରନେବାକୁ ଆପଣାର ବୁଦ୍ଧି ଓ କୌଶଳ ଅନୁସାରେ ସମସ୍ତେ ପ୍ରସ୍ତୁତ ହେବାରେ ଲାଗିଚନ୍ତି । ମଣିଷକୁ ବି ଗୋଟାଏ ସାମଗ୍ରୀ ପରି ଗଣିବା ଆରମ୍ଭ ହୋଇଗଲଣି । ଏସବୁ କଳ କାରଖାନା ଦେଖି ହୁଏତ ବେଳେ ବେଳେ ମୋ' ମନରେ ନାନା ଚଞ୍ଚଳତା ଆସି ପହଞ୍ଚୁଚ, ମୋ' ମନରେ ସ୍ଥିରତା ଭାଙ୍ଗି ଦେଉଚ, ମୋତେ ପଛମୁହାଁ କରି ରଖୁଚ, ମୁଁ ଆଉ ପାଞ୍ଚଜଣଙ୍କ ପରି ହୋଇ ପାରିଲି ନାହିଁ ବୋଲି ମୋତେ ଅବସନ୍ନ ହୋଇ ପଡ଼ିବାର ପ୍ରଲୋଭନ ଦେଖାଉଚ । ସେତିକିବେଳେ ମୋତେ ସବୁ ଭୟ ବି ଆସି କାମୁଡ଼ି ଧରୁଚ । ଅନ୍ୟମାନଙ୍କ ପରି ଯଥେଷ୍ଟ ଚାଲାଖ ହୋଇ ପାରିଲି ନାହିଁ ବୋଲି ମନ ଭିତରେ ଅନେକ ଗ୍ଲାନି ପଶିଯାଉଚ । ଏଥିରୁ ବର୍ତ୍ତିବାଲାଗି ମୋତେ ଆହୁରି ସ୍ଥିର ହେବାକୁ ହେବ ।

୫ । ୧୦ । ୫୮

ଯେତେବେଳେ ମୁଁ ମୋର କର୍ତ୍ତବ୍ୟରେ ହେଳା କରେ, ମୋର ମନ ସେତିକିବେଳେ ବିରକ୍ତ ହୋଇଉଠେ । ଯେତେବେଳେ ଅନେକ କାମ ବାକି ପଡ଼ିଯାଏ, ମୋ' ମୁଣ୍ଡରେ ସେତିକିବେଳେ ପୋକ କାମୁଡ଼ି ଦେଲାପରି ମନେହୁଏ । ସେତେବେଳେ ବଡ଼ ବିରକ୍ତ ଲାଗେ, ଆପଣାକୁ ନାନା ପ୍ରକାରେ ଶାସ୍ତି ଦେବାକୁ ଇଚ୍ଛା ହୁଏ, ମୁଁ ଆପଣା ଉପରେ ନାନା ଅତ୍ୟାଚାର କରିବାକୁ ବାହାରି ପଡ଼େ ଠିକ୍ ସେତିକିବେଳେ । ରାତିରେ ଶୋଇବାକୁ ଗଲାବେଳେ ବାକି ରହିଥିବା କାମର କ୍ଷୋଭ ମୋତେ ଉତ୍ତେଜିତ କରି ରଖିଥାଏ, ତେଣୁ ମୋ' ଦିନଶେଷର ପ୍ରାର୍ଥନାଟି ମଧ୍ୟ ଶାନ୍ତ ଭାବରେ ସମାହିତ ହୋଇପାରେ ନାହିଁ । ସ୍ଥିରଚିତ୍ତ ହୋଇ ସେଦିନ ମୁଁ ଶୋଇବାକୁ ଯାଇପାରେ ନାହିଁ । ଏହି ଦୁର୍ଗତିରୁ ରକ୍ଷା ପାଇବାକୁ ହେଲେ ମନ ଭିତରେ ଅନେକ humour ରହିଥିବା ଦରକାର, ମୋର ସ୍ୱଭାବ ଭିତରେ ଅନେକ ଆର୍ଦ୍ରତା ରହିଥିବା ଦରକାର । ମନ ଭିତରେ ଯେଉଁ ସରସତାଟି ରହିଥିଲେ ମଣିଷ ଆକାଶ ଓ ଆଲୁଅକୁ ଦେଖି ଆନନ୍ଦ ଅନୁଭବ କରେ, ମଣିଷ ସହିତ ମିଶି ଆନନ୍ଦ ଅନୁଭବ କରେ, ମୋର ଠିକ୍ ସେଇ ସରସତା ଦରକାର ।

ବିରକ୍ତ ହେଲାବେଳେ ଯେତେପ୍ରକାର କ୍ରୂର ଓ ପୈଶାଚିକ ଚିନ୍ତା ଆସି ମୋର ମନସ୍ଥଳକୁ ଆଚ୍ଛନ୍ନ କରିପକାଏ । ସେତେବେଳେ ସବୁ ନଷ୍ଟ କରିଦେବା ଲାଗି ଗୋଟାଏ ଅଦ୍ଭୁତ ହିଂସତା ଆସି ମୋତେ ସ୍ଥାନଚଳ କରିଦିଏ । ତା' ପାଖରେ ମୁଁ ବଡ଼ ଅସହାୟ ଭାବରେ ଆତ୍ମ ସମର୍ପଣ କରେ । ମୋର ଦେହ, ମନ ହୃଦୟକୁ ମୁଁ ତାହାର କବଳ ଭିତରକୁ ଦେଖାଇଦିଏ । ସୃଷ୍ଟି ବନ୍ଦ ହୋଇଗଲେ ମୁଁ ଠିକ୍ ଏହିପରି ସୃଷ୍ଟିଛଡ଼ା ଭାବରେ ବଡ଼ ଅସ୍ଥିର ଓ ଉନ୍ମତ୍ତ ହୋଇଉଠେ ।

ଏହାକୁ ଗୋଟାଏ ଅତି ଅଶୁଭ Death Instinctର ପରିଣାମ ବୋଲି କହିବାକୁ ହେବ । ଏହି Instinct ଆଗରେ ମୋର ସବୁକିଛି ବଳପଡ଼େ । ମୋର ଶରୀର ଶାନ୍ତି ପାଏ, ନାନାପ୍ରକାର ଗ୍ଳାନିକର ଭାବନା ମନକୁ ବଡ଼ ଅସହାୟ ଓ ବିପନ୍ନ କରିପକାଏ, ହୃଦୟ ଭିତରଟାକୁ ମଧ୍ୟ ସତେ ଯେପରି କେତେ ମୁଗ୍ଧତା ଓ ଆସକ୍ତିର ପ୍ରବଳ କୀଟ ଆସି ଏକାବେଳେକେ ଆକ୍ରମଣ କରନ୍ତି । ଅନେକ ଦିନରୁ ସଜାଡ଼ି ରଖିଥିବା ମୋର ସକଳ ଧୃତିର ଡୋରି ବଡ଼ ଦୁର୍ବଳ ହୋଇ ଛିଣ୍ଡିଯାଏ, ସେହି ଅସ୍ୱାଭାବିକତାକୁ ଏତି ଅକିଞ୍ଚନ ଭାବରେ ମାନିନେବା ବ୍ୟତୀତ ମୋର ଆଉ ଅନ୍ୟ ଗତି ହିଁ ନଥାଏ । ଏହିପରି ଏକ କରୁଣ ଓ ମର୍ମନ୍ତୁଦ ଅଭିନୟ ସରିଗଲା ପରେ ଆପଣାକୁ ପୁଣି ସଜାଡ଼ି ଧରିବାକୁ ଚେଷ୍ଟା ପରେ, ମୁଁ ମୋ'ର ଭିତରୁ ସତେଅବା କେଉଁ ଉପକାରୀ ବନ୍ଧୁଠାରୁ ଅନେକ ବଳପାଏ । ଆପଣାର କର୍ତ୍ତବ୍ୟ କରିବା ଲାଗି ପୁଣି ଶକ୍ତି ଆସିଯାଏ, ସୃଷ୍ଟିର ପ୍ରବୃତ୍ତି ବଳେ ବଳେ ପୁନରୁଜ୍ଜୀବିତ ହୋଇଉଠେ । ପଛର ସବୁ ଦହନକୁ ଥିର ହୋଇ ଦେଖିବାଲାଗି ମୋ' ଭିତରେ ତଥାପି ଯଥେଷ୍ଟ humour ଜାଗି ରହିଥାଏ ।

୭ । ୧୦ । ୫୮

ଧନ ଅଛି ସମ୍ପତ୍ତି ଅଛି, ପାଠ ଓ ପାଣ୍ଡିତ୍ୟ ସବୁ ଅଛି, କିନ୍ତୁ ସହାନୁଭୂତି କାହିଁ ? ମଣିଷକୁ ଜାଣିବାପାଇଁ ବା ବୁଝିବାପାଇଁ ନାନା କ୍ଷେତ୍ରର ନାନା ସାଧନ ରହିଛି ତଥାପି ମଣିଷକୁ କିଏ ଜାଣୁଛି ବା କିଏ ବୁଝୁଛି ? ଭଲ ପାଇବାର ସୂତ୍ର-ଗୁଡ଼ାକୁ ଏକ ବୈଜ୍ଞାନିକ ପଦ୍ଧତିରେ ମଡ଼ାଇ ନେବାଲାଗି କେତେ ଧୂରନ୍ଧର ବ୍ୟକ୍ତି କେତେ ଚେଷ୍ଟା କରୁଚନ୍ତି, କିନ୍ତୁ ତଥାପି ଭଲପାଇବା କାହିଁ ? ମଣିଷ ବାହାରେ ଯେତିକି ଯେତିକି ଜ୍ଞାନର ଚର୍ଚ୍ଚା କରିଚି, ଭିତରେ ସେ ସେତିକି ଅଜ୍ଞାନରେ ବୁଡ଼ି ରହିଚି । ସେ ଯେତିକି ଭଲପାଇବାର ବ୍ୟାଖ୍ୟାନ ଦେଇଚି, ଆପଣା ଭିତରେ ଘୃଣାଲାଗି ସେତିକି ପ୍ରଜନନ କ୍ଷେତ୍ର ପ୍ରସ୍ତୁତ କରି ରଖିଚି । ମଣିଷ ମଣିଷ ସହିତ ଏକତ୍ର ବା ସମ୍ମିଳିତ ହେବ ବୋଲି କେତେ ଶାସ୍ତ୍ର ଲେଖାହୋଇଚି କେତେ ଧର୍ମର ପ୍ରଚଳନ ହୋଇଚି, ତଥାପି ଶାସ୍ତ୍ର ଓ ଧର୍ମର ସଂଖ୍ୟା ଓ ସାମଗ୍ରୀ ଏ ସଂସାରରେ ଯେତିକି ବଢ଼ିଚି, ମଣିଷଠାରୁ ମଣିଷ ସେତିକି ଦୂରଛଡ଼ା ହୋଇଯାଇଚି । ମଣିଷ ମଣିଷ ଭିତରେ ସେତିକି ବିଭେଦ ଓ ବିଭାଗର ସୃଷ୍ଟି ହୋଇଚି । ଯେତିକି ଗମ୍ଭୀର ହୋଇ ମୁଁ ଏ ବିଷୟରେ ଭାବି ବସେ, ଏହିସବୁ ପ୍ରସ୍ତୁତିର ଆଡ଼ମ୍ବର ଉପରେ ମୋର ସତେଅବା ସେତିକି ଅବିଶ୍ୱାସ ଆସେ । ଭଲହେବାର ସୂତ୍ରବ୍ୟାଖ୍ୟା କରି ତ ଯୁଗ ଗଲିଗଲା, ମଣିଷ ଆଉ ଭଲ ହେବ କେତେବେଳେ ? ଭଗବାନଙ୍କ ପାଖକୁ ଯିବାଲାଗି ମାର୍ଗ ନିରୂପଣ କରିବାରେ ତ ଯୁଗ ସରିଗଲା, ମଣିଷର ଅସଲ ଯାତ୍ରା ଆରମ୍ଭ ହେବ ଆଉ କେତେବେଳେ ? ଆମର ପରିଚର୍ଯ୍ୟା ଲାଗି ଏହି

ସଂସାରକୁ ଯେତେ ମହାପୁରୁଷ ଆସୁଚନ୍ତି । ଆମେ ସେମାନଙ୍କୁ ଏକସ୍ୱରରେ ସମର୍ଥନ ଓ ବର୍ଜନ କରିବାର ସୃରୁଗିକୁ ଚମତ୍କାର ଭାବରେ ଆୟତ୍ତ କରିନେଲୁଣି । ବାହାରେ ସମର୍ଥନ କରି ଭିତରେ ବର୍ଜନ କରିବାର ମିଥ୍ୟାଚରଣକୁ ଆମେ ପୂର୍ଣ୍ଣମାତ୍ରାରେ ହାସଲ କରି ସାରିଲୁଣି । ଭେକ ଓ କୀର୍ତ୍ତନରେ ଗ୍ରହଣ କରି ଭାବ ଓ ହୃଦୟରେ ପରିତ୍ୟାଗ କରିବାର ଆଧ୍ୟାତ୍ମିକ ଯାଦୁକରୀ ଆମେ ସମସ୍ତେ ଜାଣିସାରିଲୁଣି ।

ଆପଣା ଭିତରର ଅଜ୍ଞାନକୁ ଲୁଚାଇ ରଖିବାଲାଗି କ'ଣ ମଣିଷ ବାହାରେ ଏପରି ଜ୍ଞାନର ଭୂମି ବଜାଉଚି କି ? ଆପଣା ଭିତରେ ସାଇତି ରଖିଥିବା ଘୃଣାକୁ ଘଣ୍ଟ ଘୋଡାଇ ରଖିବାକୁ କଣ ମଣିଷ ବାହାରେ ଧର୍ମର ରାଜସିକ ଆଡମ୍ବର ଲଗାଇଦେଇଚି କି ? ଆପଣା ଭିତରେ ଆପଣାର ସମ୍ମୁଖୀନ ହେବାକୁ ଭୟକରି ମଣିଷ କଣ ଆଦର୍ଶ ଓ ଧର୍ମର ଚିତାଚାରିତନ ଲଗାଇ ବସିଚି କି ? ମଣିଷ ପଥର ପଥିକ ହେବାକୁ ଭୟ କରୁଚି, ତେଣୁ ପଥର ପ୍ରସ୍ତୁତି କରିବାର ନାନା ଆଡମ୍ବର ଆୟୋଜନରେ ଆପଣାର କ୍ଷୁଦ୍ର ଜଳାଶୟଟି ଭିତରେ ଆହୁରି କେତେଦିନ ଆବଦ୍ଧ ହୋଇ ରହିବାକୁ ମହଲତ ନେବାରେ ସେ ଭାରି ବ୍ୟସ୍ତ ହୋଇ ରହିଚି । This human life has become an eternal postponing—ଦିନଟାକୁ ଗଡାଇ ନେବାଟା ହିଁ ଏ ସଂସାରରେ ଜୀବନର ଆଦର୍ଶ ହୋଇଚି । ପ୍ରତି ମୁହୂର୍ତ୍ତିରେ ଆପଣାର ଅନ୍ତର ଭିତରେ ସାହସୀ ମଣିଷର Domesday ହେଉଥାନ୍ତା, କିନ୍ତୁ ସାଂସାରିକ ଜୀବନ ଭିତରେ ଲୁଚି ରହିବାର ଲାଳସାରେ ମଣିଷ Domesdayକୁ ଏକ ଅନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ଭବିଷ୍ୟତ ଭିତରକୁ ଠେଲି ଦେଇଚି, ଜୀବନର ସାଧନାଗତ ଓ ଭାବଗତ ସ୍ତରରୁ ଯେ ଆପଣାକୁ କେବଳ ଏକ କାଳ୍ପନିକ ବିଶ୍ୱାସର ସ୍ତରକୁ ବହିଷ୍କୃତ କରିଦେଇଚି । ସେଥିଲାଗି ଏତେ ପ୍ରସ୍ତୁତି ସତ୍ତ୍ୱେ ଏ ଜୀବନରେ ଆଉ କୌଣସି ରସ ମିଳୁନାହିଁ ।

୭ । ୧୦ । ୫୮

ଯୋଉଠି କେବଳ ବିଧି ଓ ସଂସ୍କାର ମାନିବାର ସ୍ତରରୁ ମଣିଷ ଧର୍ମର ଭାବଗତ ସ୍ତରକୁ ଉଠିଯାଇ ନପାରେ, ସେଠି ସେ ଆପଣାକୁ ନାନାପ୍ରକାର ଧର୍ମାନ୍ଧକାର ଭିତରେ ବୁଡାଇ ରଖେ, ଯେଠି ସେ ଜଡ଼ ପାଲଟିଯାଏ । ଏ ଅଭ୍ୟୁଦୟର ଯୁଗରେ ମଧ୍ୟ ମଣିଷ ତଥାପି ନାନାପ୍ରକାର ଭୟଭିତରେ ବାନ୍ଧିହୋଇ ରହେ । ସଭ୍ୟତାର ଆଦିମ ସ୍ତରରେ ମଣିଷକୁ ଯେଉଁସବୁ ଭୟ ବିକଳ କରି ପକାଉଥିଲା, ସେ ଯେଉଁ ଗୂଢତାର ରହସ୍ୟ ଭେଦକରି ପାରୁନଥିଲା, ନିଜକୁ ସେହି ସବୁ ଭୟରୁ କଳି ରଖିବା ଲାଗି ସେ ନାନାପ୍ରକାର ବିଧିର କଳ୍ପନା କରିଥିଲା । ଏହି ଭୟ ସ୍ତରରୁ ହିଁ ଭୂତପ୍ରେତ ଓ ଶୌଚଅଶୌଚର ବିଧାନ ଆରମ୍ଭ ହୋଇଥିଲା । କୌଣସି ଆତ୍ମୀୟସ୍ୱଜନ ମରିଗଲେ ଯାହାର ଏକ ପ୍ରେତମୟ କଳ୍ପନା କରି ମଣିଷ

ଏଗାର ଦିନର ଗୋଟାଏ ଚମତ୍କାର ଶୌଚ programme ତିଆରି କରୁଥିଲା । ଏହି ଅଶୁଦ୍ଧିର ସମୟ ଭିତରେ ସିଏ କ'ଣ ଛୁଇଁବ, ନଛୁଇଁବ, କେଉଁଦିନ ଶୌଚ ହେବ, କ'ଣ ସବୁ ଗୃହସାମଗ୍ରୀ ବଦଳାଇବ, ଆପଣାର ଦେହ ଓ ଗୃହକୁ ସେ ପୁଣି କିପରି ଭାବରେ ଅଶୌଚମୁକ୍ତ କରିବ, ସେ ଏଇସବୁ ଭୟଜନକ ସଂସ୍କାରଶାସ୍ତ୍ର ତିଆରି କଲା ସେ ଆପଣାକୁ ନାନାବିଧିରେ ବାନ୍ଧିରଖିଲା । ଧର୍ମର ଏହି primitive ସ୍ତରରୁ ମଣିଷର ଚିନ୍ତା ଯେତେବେଳେ ଭାବଗତ ସ୍ତରକୁ ବିବର୍ତ୍ତିତ ହେଲା, ମଣିଷର ଚେତନା ଯେତେବେଳେ ଅନ୍ଧ ବିଧିର ସ୍ତରରୁ ଆଧ୍ୟାତ୍ମିକ ମରଣ ସ୍ୱାନତାର ସ୍ତରକୁ ଉନ୍ନୀତ ହୋଇଆସିଲା, ମଣିଷ ହୁଏତ ସେତିକିବେଳେ ଏହିସବୁ ବିଧିରେ ବାନ୍ଧିହୋଇ ରହିବାର ଜଡ଼ତାକୁ ତୁଟାଇ ଆସିଥାନ୍ତା, ଆପଣା ଭିତରେ ଅମରତ୍ୱକୁ ଅନୁଭବ କରି ମଣିଷ ଦେହଟାକୁ fetish କରି ରଖିବାର ରୋଗରୁ ଆପଣାକୁ ମୁକ୍ତ କରି ଦେଇଥାନ୍ତା । ସେ କେବଳ ଅନ୍ଧ ଭାବରେ ବିଧିକୁ ମାନୁ ନଥାନ୍ତା, ଭିତରର ନିର୍ମଳ ବ୍ୟାପକତା ଦେଇ ସେ ବିଧିକୁ ତଥା ଆପଣାକୁ ଜଡ଼ତା ମୁକ୍ତ କରିପାରୁଥାନ୍ତା, ବିଧି ପଛରେ ନିହିତଥିବା ବ୍ୟଞ୍ଜନା ଲାଗି ହିଁ ସେ ବିଧିକୁ ମାନୁଥାନ୍ତା । କିନ୍ତୁ ଏକ ସାମାଜିକ ଅଶିକ୍ଷାର ଦୁର୍ବିପାକରେ ପଡ଼ି ଆମ ସମାଜ ଚେତନାର ଏହି ପରବର୍ତ୍ତୀ ସ୍ତରକୁ ଉଠିପାରିଲା ନାହିଁ । ଶାସ୍ତ୍ର ଓ ଧର୍ମଦର୍ଶନକୁ ଅଧିଗମି ଯେଉଁମାନେ ଧର୍ମର ଏହି ଭାବଗତ ସ୍ତରର ପରିଚୟ ପାଉଥିଲେ, ସେମାନେ ବି ଚତୁର ସମାଜବିଧାୟକ ସାଜି ବିଧିର ପାଳନ କରିବାକୁ ହିଁ ଏକ ଚମତ୍କାର ଅର୍ଥକାରୀ ବାଟବୁଝେ ଗ୍ରହଣ କଲେ, ନାନାପ୍ରକାର ବିଧି ଓ ସଂସ୍କାରର ଜାଲ ଭଉଁରୀରେ ସାଧାରଣ ଲୋକଙ୍କୁ ପକାଇଦେଇ ସେମାନେ ବେଶ୍ ଜୀବିକା ଉପାର୍ଜନ କଲେ । ଧର୍ମଜୀବନ ଓ ଧର୍ମଚେତନା ଚାଲିଗଲା, ଧର୍ମବିପଣି ଚାଲିଲା । ଉଭୟ ପକ୍ଷ ଅତ୍ୟନ୍ତ ନିର୍ମମ ଭାବରେ ସେଇଠି ଅଟକି ରହିଲେ ।

୮ । ୧୦ । ୪୮

Nationalism is to patriotism is what a cancer is to healthy flesh,—ସୁସ୍ଥ ଶରୀରରେ କର୍କଟବ୍ୟାଧି ପ୍ରବେଶ କଲେ ଯାହା, ଦେଶପ୍ରେମ ଭିତରେ ଜାତୀୟତାର ଉଗ୍ରତା ପ୍ରବେଶ କଲେ ଠିକ୍ ସେଇଆ; —ଶିକ୍ଷାର ସଙ୍କଟ ସମ୍ବନ୍ଧରେ ଆମେରିକାରୁ ପ୍ରକାଶିତ ଗୋଟିଏ ଗ୍ରନ୍ଥରେ ମୁଁ ଏହି କଥା ପଢୁଥିଲି । ଜାତୀୟତା ଯେ ଗୋଟାଏ ବ୍ୟାଧି, ହୃଦୟ ଓ ବୁଦ୍ଧିକାରୀ ଗୋଟାଏ ନିଶା ବା ଉତ୍ତେଜନା, ପୃଥିବୀରେ ଅଧିକରୁ ଅଧିକ ଲୋକ ଏକଥା କ୍ରମେ ହୃଦୟଙ୍ଗମ କରୁଚନ୍ତି ବୋଲି ବୋଧ ହେଉଚି । ତେବେ ଜାତୀୟ ସଂଗୀତ, ଜାତୀୟ କର୍ତ୍ତବ୍ୟ ଓ ଜାତୀୟ ଅନୁରକ୍ତିର ଆନୁସଙ୍ଗିକ ଭାବରେ ଏହି ଯୁଗର ସଭ୍ୟତା ଭିତରେ ଯେତେ ଅମାନୁଷିକତାର ଉତ୍ତାପ ପୂରାଇ ଦିଆଯାଉଚି, କ୍ରମେ

ତାହାର ଅବସାନ ହେବ, ମଣିଷ କ୍ରମେ ସେଗୁଡ଼ାକରୁ ମୁକ୍ତିଲାଭ କରିବ । ଏବେ ଜାତୀୟତାକୁ ଆମର ଅହଙ୍କାର ଅଥବା ମିଛ prestigeର ଛଦ୍ମନାମ ବୋଲି କୁହାଯାଇପାରେ । ମଣିଷ ଭିତରେ ରହିଥିବା ଅନେକ ଉଗ୍ରତାକୁ ନାନାବିଧ ସ୍ୱୀକୃତ ଏବଂ ସୁଦୃଶ୍ୟ ଆବରଣ ଦେଇ ଘୋଡ଼ାଇ ରଖାଯାଇଛି, ଏହି ଜାତୀୟତା ଭିତରେ ମୋ' ଜାତି ମୋତେ ଭଲ ଲାଗିବ, ମୋ' ଭାଷାକୁ ମୁଁ ଭଲ ପାଇବି, ମୋ' ଚତୁର୍ଦ୍ଦିଗରେ ରହି ମୋତେ ଆନନ୍ଦ ଦେଉଥିବା ଆକାଶ, ଅରଣ୍ୟ ଓ ଶସ୍ୟପ୍ରାନ୍ତରକୁ ମୁଁ ଭଲ ପାଇବି, ପରିପାର୍ଶ୍ୱିକତାକୁ ନେଇ ଏହି ନିର୍ମଳ ଅନୁଭୂତି ଓ ମମତାଟିକୁ ଦେଶପ୍ରେମ କୁହାଯାଇ ପାରିବ । କିନ୍ତୁ ଯେତେବେଳେ ସେଇ ପ୍ରେମକୁ ନେଇ ମୁଁ ଗୋଟାଏ ଦର୍ଶନ ତିଆରି କରିବି, ଯେତେବେଳେ ତାକୁ ନେଇ ମୁଁ ପତାକା ଧରିବି, ପୂଜା କରିବି, ଅର୍ଥାତ୍ ସେହି ପୂଜାର ପରିସର ବାହାରେ ଥିବା ଆଉ ସକଳ ଅନୁଷ୍ଠାନକୁ ମୁଁ ଘୃଣା କରିବି, ଯେତେବେଳେ ସାହିତ୍ୟ ନାମରେ ମୁଁ ନାନାପ୍ରକାର ଘୃଣାକୁ ନାନାପ୍ରକାର ମାର୍ଜିତ ଅନୁମତିପତ୍ର ଦେଇ ମୋ'ଭିତରେ ଖୀଆଇ ଓ ଢିଆଇ ରଖିବି, ସେତେବେଳେ ଏହାକୁ ଏହାକୁ ଜାତୀୟତା ବୋଲି କୁହାଯିବ ଓ ସେତିକିବେଳେ ସାରା ସଂସାରର କ୍ଷତି କରିବା ସଙ୍ଗେ-ସଙ୍ଗେ ମୁଁ ମୋ' ନିଜର ମଧ୍ୟ ଅନିଷ୍ଟ କରିବି । ମଣିଷକୁ ଅଟକାଇ ରଖିବାକୁ ଓ ଅନ୍ଧ କରି ରଖିବାକୁ ଏହି ଜାତୀୟତା ହେଉଛି ଗୋଟାଏ ଫନ୍ଦି, ଗୋଟାଏ ନୂଆ ବିଷ, ଯାହାକି ଆଧୁନିକ ସାମାଜିକ ଜୀବନରେ ରହିଥିବା ଉଗ୍ରତାଗୁଡ଼ାକୁ ଭାରି ସମର୍ଥନ ଦେଇ ରଖିଛି । ଯେଉଁ ଏହି ଜାତୀୟତାକୁ ଶିକ୍ଷାଭିତରେ ପୂରାଇ ଦିଆ-ଯାଉଛି, ସେଠାରେ ଏକ ବଡ଼ ଦୁର୍ଭାଗ୍ୟକୁ ଡାକି ଅଣାଯାଇଛି ବୋଲି କହିବାକୁ ହେବ । ଜାତୀୟତାର ଅଫିମ-ନିର୍ଯ୍ୟାସ ଦେଇ ଆମର ସମସ୍ତ ମାନବିକ କର୍ତ୍ତବ୍ୟ-ବୋଧକୁ ମାରି ଦିଆଯାଇଛି । ମାନବିକ କର୍ତ୍ତବ୍ୟବୋଧ ଆମ ଜାତୀୟତାକୁ ଯିନା ନିୟନ୍ତ୍ରଣ କରୁଥାନ୍ତା, କିନ୍ତୁ ଏବେ ଆମର ଉକ୍ତ ଜାତୀୟତା ହିଁ ଆମର ସକଳ କର୍ତ୍ତବ୍ୟବୋଧ ବା ମାନବିକ ବୋଧକୁ ନିୟନ୍ତ୍ରଣ କରୁଛି । "My country, right or wrong",—ଜାତୀୟତାକୁ ଏକ ଉଚ୍ଚ ସ୍ତରକୁ ଉଠାଇ ନେଇଥିବା ମଣିଷ ହିଁ ଏପରି କଥା କହିପାରେ । ଦୁଇଶହ ବର୍ଷ ପୂର୍ବେ ଅଜ୍ଞାନ ଓ ଅପକ୍ୱ ମଣିଷ ଆପଣା ସଂସାରର କ୍ଷୁଦ୍ରସୀମା ଭିତରେ ରହି ହୁଏତ ଏପରି କହି ପାରୁଥିଲା, କିନ୍ତୁ ବିଂଶ ଶତାବ୍ଦୀର ବୃହତ୍ତମ ପରିସରରେ ଯଦି ତଥାପି କୌଣସି ବିଶ୍ୱନାଗରିକ ମନଭିତରେ ଏହି ଚିନ୍ତାକୁ ଖୀଆଇ ରଖେ, ତେବେ ତାହାକୁ ସଂସାରପ୍ରତି ଏକ ଭୟଙ୍କର ବିପଦ ବୋଲି କହିବାକୁ ହେବ ।

୯ । ୧୦ । ୬୮

୧୯୪୧ ମସିହାରେ କରାଯାଇଥିବା ଗୋଟିଏ ସର୍ଭେର ବିବରଣୀ ଅନୁସାରେ ୧୯୦୫ ଡଲାର ରୋଜଗାର କରୁଥିବା ଗୋଟିଏ ସାଧାରଣ ଆମେରିକାନ୍ ପରିବାର

ମଟରରେ ୧୭୧ ଡଲାର, ଅବସର ବିନୋଦନ ପାଇଁ ୭୯ ଡଲାର, ସିଗାରେଟ୍ ପାଇଁ ୩୫ ଡଲାର, ପତ୍ରପତ୍ରିକାରେ ୧୭ ଡଲାର ଓ ଶିକ୍ଷାରେ ୧୫ ଡଲାର ଖର୍ଚ୍ଚ କରୁଥିଲା । ଅନୁପାତ ଦୃଷ୍ଟିରୁ ଦେଖିଲେ, ଯଦି ଶେଷ ଦୁଇଟିଯାକ ଖରଚକୁ ଶିକ୍ଷା ବାବଦ ଖର୍ଚ୍ଚ ବୋଲି ଧରି ନିଆଯାଏ, ତେବେ ଗୋଟିଏ ସାଧାରଣ ପରିବାର ନିଜ ଆୟର କେବଳ ୬% ଶିକ୍ଷାରେ ଖର୍ଚ୍ଚ କରୁଥିଲା । ଆଧୁନିକ ମଣିଷର ଆଗ୍ରହ ବିଷୟରେ ଆମେ ଏଇଥିରୁ ଏକ ସ୍ଥୂଳ ଗ୍ରାଫ୍ ଟାଣିଦେଇ ପାରିବା । ତୁଳନାତ୍ମକ ଭାବରେ ଦେଖିଲେ ଆମ ଶିକ୍ଷାଗ୍ରହ ଯେ ଆମର ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଅନେକ ଆଗ୍ରହର କେତେ ପଛରେ ପଡ଼ିରହିଛି, ଆମେ ସେକଥା ହୃଦୟଙ୍ଗମ କରିପାରିବା । ୧୯୪୧ ମସିହାର ଏହି ହିସାବ ୧୯୬୮ ମସିହା ବେଳକୁ ଆହୁରି ଅଧିକ ମାତ୍ରାତ୍ମକ ହୋଇଥିବ ବୋଲି ବିଶ୍ୱାସ କରିବାଲାଗି ଯଥେଷ୍ଟ କାରଣ ରହିଛି । ଆଧୁନିକ ମଣିଷର ଭୋଗାକାଂକ୍ଷା ବଢ଼ିଛି, ଭୋଗ ସାମଗ୍ରୀ ପ୍ରତି ଆସକ୍ତି ବଢ଼ିଛି, ଜୀବନକୁ ଭୋଗର ଏକ ସାଧନ ଓ ସମାଜକୁ ଭୋଗର ଏକ ବିସ୍ତୃତ କ୍ଷେତ୍ର ବୋଲି ଗ୍ରହଣ କରିବାକୁ ଆମ ସଂସାରରେ ଆଜି ଅନେକ ମାନସିକ ମସଲା ଯୋଗାଇ ଦିଆଯାଉଛି । ତା' ସହିତ ମଣିଷର ଭୟ ମଧ୍ୟ ବଢ଼ିଛି । ଏଣେ ଭୋଗର ଲାଳସା, ତେଣେ ଭୟର ଦୌରାତ୍ମ୍ୟ,––ଶିକ୍ଷା ପାଇଁ ଚିନ୍ତା କରିବାକୁ ମଣିଷର ବେଳ କାହିଁ ? ଶିକ୍ଷାର ଚିନ୍ତା ହେଉଛି ଜୀବନର ଚିନ୍ତା, ଅଭ୍ୟୁଦୟର ଚିନ୍ତା । ଭୋଗ ଓ ଭୟର ଚିନ୍ତା ହେଉଛି ମରଣର ଚିନ୍ତା, ଏହି ଜୀବନରୂପକ ପୁଞ୍ଜି ବା ପଣ୍ୟକୁ ପଲପଲ କରି ଗୁଣି ଉଡ଼ାଇ ଦେବାର ଚିନ୍ତା ଓ ଆପଣାକୁ ନାନାପ୍ରକାର ଆଶଙ୍କାରେ ଜର୍ଜର କରି ରଖିବାର ଚିନ୍ତା । ତେଣୁ ପିଲାମାନଙ୍କୁ ସ୍କୁଲରେ ପୂରାଇଦେଇ ସେମାନଙ୍କୁ ଚରି କମ୍ବା ଆଠବର୍ଷ ପରେ ଗୋଟାଏ ମାର୍କା ଦେଇ ସେଠାରୁ ବାହାର କରି ଆଣିବାକୁ ହିଁ ମଣିଷ ଶିକ୍ଷାର ସବୁକଥା ବୋଲି ଧରିନେଇ ସାରିଲାଣି । ତେଣୁ ଶିକ୍ଷାର ବିକାଶ ଲାଗି ଯେତିକ ସ୍ଥିର ବାତାବରଣ ଦରକାର, ଜୀବନ ପ୍ରତି ଏକ ସ୍ଥିର ଦୃଷ୍ଟି ରହିବା ଯେତିକ ଦରକାର, ଆମ ପାଖରେ ହୁଏତ ସେତିକ ଆଦୌ ନାହିଁ । ସଂସାରକୁ ବାଛି Pr(gress ଆଡ଼କୁ ନେଇ ଯିବାପାଇଁ ଆମେ ଶାସକମାନଙ୍କ ହାତରେ ଯେଉଁ ପଘା ଦେଇଦେଇଛୁ, ସେମାନେ ଆଉ ସବୁକଥା ହୋଇପାରନ୍ତି, ମାତ୍ର ଶିକ୍ଷିତ ବା ଶିକ୍ଷାଗ୍ରସ୍ତ କଦାପି ନୁହନ୍ତି ।

୧୦ । ୧୦ । ୬୮

ପୃଥିବୀର ଅଧିକରୁ ଅଧିକ ଦେଶରେ ସୈନ୍ୟାଧକ୍ଷମାନେ ହିଁ କ୍ରମେ ଦେଶର ମାଲିକ ହୋଇ ବସୁଛନ୍ତି । ସଂକ୍ରାମକ ରୋଗ ପରି ଏହା ସଂକ୍ରାମିତ ହେବାରେ ଲାଗିଛି । ସାଧାରଣ ନାଗରିକମାନେ ଅନନ୍ୟୋପାୟ ହୋଇ ଦେଶକୁ ସୈନ୍ୟାଧକ୍ଷଙ୍କ ହାତରେ ନେଇ ଟେକି ଦେଉଛନ୍ତି । ସୈନ୍ୟାଧକ୍ଷମାନେ ରାମରାଜା ହୋଇ ଦେଶକୁ

ଶାନ୍ତି, ଶୃଙ୍ଖଳା ଓ ଗଣତନ୍ତ୍ରର ବାଟକୁ ଆଣିବାକୁ ବାହାରିଛନ୍ତି । ଆଜି ସଂସାରଯାକ ଏହିପରି ଏକ ପ୍ରବୃତ୍ତି ଦେଖାଗଲାଣି । ସୈନ୍ୟବାହିନୀର ପରାକ୍ରମ ଦେଖାଇ ଜଣେ ଉପରେ ରାଜା କିମ୍ବା ସର୍ବାଧ୍ୟକ୍ଷ ହୋଇ ନବସିଲେ ସତେ ଯେପରି ମଣିଷ ସଂସାରର ଶାନ୍ତି ଓ ଶିଷ୍ଟତା ଆଉ ମୋଟେ ସମ୍ଭବ ହେଉନାହିଁ । ଏଗୁଡ଼ାକୁ ଅଧିକରୁ ଅଧିକ ଦେଖି ମୁଁ ଭାବୁଛି, ଯେପରି ଆମେ କେହିହେଲେ ଗଣତନ୍ତ୍ରରେ କୌଣସି ବିଶ୍ୱାସ କରୁନାହୁଁ । ଭିତରେ ଆମେ ସମସ୍ତେ ଅସହିଷ୍ଣୁ ହୋଇ ବସିଛୁ, ଆମ ସମସ୍ତଙ୍କ ଭିତରେ ଗୋଟାଏ ଅସହିଷ୍ଣୁ ଡିକ୍ଟେଟରର ଆସନ ମାଡ଼ି ବସିଛି । ନାନାପ୍ରକାର ସ୍ୱୋପାର୍ଜିତ ଓ ସମାଜ-ଉପାର୍ଜିତ ଘୃଣାରେ ସେଇ ଡିକ୍ଟେଟର୍ ପାଚିକରି ରହିଛି । ତେଣୁ ବାହାରେ ଯେତେପ୍ରକାର ଗ୍ରନ୍ଥରେ ଯେତେପ୍ରକାର ଗଣତନ୍ତ୍ରର ଅଭିନୟ ଓ ଆଡ଼ମ୍ବର କରୁଥିଲେ ମଧ୍ୟ ଆମେ ସେଇ Dictatorship ହିଁ ଗ୍ରହିଛୁ, ତାହାକୁ ହିଁ ଆମ ଭିତରେ ପ୍ରତିପାଳିତ କରି ରଖିଛୁ, ଆମ ଭିତରେ ତାହାକୁ ହିଁ ବଢ଼ାଉଛୁ । ଏବଂ ଏହାର ପରିଣତି ଏକ ଖରାପ ପରିଣତି ହେବାକୁ ଯାଉଛି ।

ସେଦିନ ଜଣେ ଶିକ୍ଷିତ ବନ୍ଧୁ କହିଲେ ଯେ ଗଣତନ୍ତ୍ର ବିଫଳ ବୋଲି ପ୍ରମାଣିତ ହୋଇ ଗଲାଣି ଏବଂ ଆମେ କେହିହେଲେ ଗଣତନ୍ତ୍ର ପାଇଁ ଆଦୌ ଯୋଗ୍ୟ ନୋହୁଁ । ତେଣୁ ଗଣତନ୍ତ୍ର ଉପରେ ଆଶା କରି ବସିଲେ ଆମେ ଆଦୌ କୌଣସି ଲାଭ ପାଇବା ନାହିଁ । ଏହିପରି ଏକ ମନୋଭାବ ଉତ୍କଟ ରାଜନୀତିକ ରୂପ ଧାରଣ କରି ହୁଏତ ଏକଛତ୍ର ଶାସନରେ ପରିଣତ ହେବ । ମାନବିକ ମୂଲ୍ୟ, ମାନବିକ ଅଧିକାର ଓ ମାନବିକ ସମ୍ମାନବୋଧ ଲାଗି ସେତେବେଳେ ଆଉ କୌଣସି ପ୍ରସଙ୍ଗ ହିଁ ଉଠିବନାହିଁ । ସେପରି ଏକ ପରିସ୍ଥିତିରେ ଆମେ ସମସ୍ତେ ପୋକମାଛିଙ୍କ ପରି ପ୍ରତିଯୋଗିତା କରିବା, ପ୍ରତ୍ୟେକ ଅପରକୁ ଖାଇଦେଇ ଆପେ ବଞ୍ଚିରହିବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କରିବା । ହୁଏତ ସେହି ଭୟାବହ ଅବସ୍ଥାଲାଗି ବର୍ତ୍ତମାନ ଏକ ସାଂସ୍କୃତିକ କ୍ଷେତ୍ର ତିଆରି ହେଉଛି । ଅନେକ ପରିମାଣରେ ଆମେ ସେହିପ୍ରକାର ଏକ ପରିସ୍ଥିତି ଭୋଗ କରିବାକୁ ବି ଆରମ୍ଭ କଲୁଣି । ବର୍ତ୍ତମାନ ପଇସାର ଡିକ୍ଟେଟରଶିପ୍ ଚାଲିଛି । ହାତରେ ପଇସା ଥିଲେ ମଣିଷ ଆମ ସମାଜରେ ସବୁ କରିବାର ସାହାସ କରିପାରୁଛି, ଯେତେପ୍ରକାର ଅମାନୁଷିକ ହେଲେ ମଧ୍ୟ ହାତରେ ପଇସା ଥିଲେ ମଣିଷକୁ ଆଉ ସେଥିପାଇଁ ଲାଜ ଲାଗୁନାହିଁ । ପଇସାର ଲୋଭ ପାପ ବଢ଼ାଉଛି, ମାନବିକ ବୋଧକୁ ମଧ୍ୟ ଦାଣ୍ଡରେ ବିକାଉଛି, ମଣିଷ ମଣିଷ ଭିତରେ ରହିଥିବା ସ୍ୱାଭାବିକ ସ୍ନେହପ୍ରୀତିର ମଧ୍ୟ ନିୟନ୍ତ୍ରଣ କରୁଛି ।

୧୧ । ୧୦ । ୫୮

ସମସ୍ତେ କହୁଛନ୍ତି ମଣିଷର ଆବଶ୍ୟକତା ବଢ଼ିଯାଉଛି ବୋଲି ସଂସାରକୁ ଅଭାବ ଘୋଟି ଆସୁଛି । କିନ୍ତୁ ଆମ ଜୀବନରେ ନାନାପ୍ରକାର ଆବଶ୍ୟକତା ରହିଛି ।

ମଣିଷର ଜୀବନକୁ ସୃଷ୍ଟିଶୀଳ ଓ ତେଣୁ ସୁଖମୟ କରି ରଖିବାଲାଗି ଭୌତିକ ଆବଶ୍ୟକତାଗୁଡ଼ିକର ସଙ୍ଗେସଙ୍ଗେ ଆମକୁ ମାନସିକ ଓ ଆଧ୍ୟାତ୍ମିକ ଆବଶ୍ୟକତା ଗୁଡ଼ିକୁ ମଧ୍ୟ ପୂରଣ କରିବାକୁ ହେବ । ଆଧ୍ୟାତ୍ମିକ ଆବଶ୍ୟକତା କହିଲେ ଏଠାରେ ମୁଁ ଦେବତା ପୂଜିବାର ଆବଶ୍ୟକତା କଥା କହୁନାହିଁ । ହୃଦୟର ଆବଶ୍ୟକତା କଥା କହୁଛି । ମଣିଷର ଜୀବନକୁ ବିକାଶମାନ କରିବାକୁ ହେଲେ ତା'ର ସବୁ ଦରକାର ! ଅନ୍ନ ଦରକାର, ମନ ଓ ହୃଦୟ ଲାଗି ମଧ୍ୟ ଅନ୍ନ ଦରକାର । ତେଣୁ ଆବଶ୍ୟକତା କହିଲେ ଯଦି ଆମେ ଜୀବନର ତିନି ସ୍ତରରେ ଅନ୍ନର ଆବଶ୍ୟକତା ବୋଲି ବୁଝିଥାନ୍ତି, ତେବେ ଆମର ଆବଶ୍ୟକତା ବଢ଼ିବା ଅଧିକ ସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟର ସଙ୍କେତ ଦେଉଥାନ୍ତା । ହୃଦୟର ଆବଶ୍ୟକତା ମନ ଓ ଦେହର ଆବଶ୍ୟକତା ଗୁଡ଼ିକୁ ଏକ ସୁସ୍ଥ ସମତା ଭିତରେ ରଖି ପାରୁଥାନ୍ତା । କିନ୍ତୁ ଆଧୁନିକ ମଣିଷର ଆବଶ୍ୟକତାମାନ କେବଳ ଗୋଟିଏ ସ୍ତରରେ ବୃଦ୍ଧି ପାଇବାରେ ଲାଗିଛି । ଏହି ଦେହର ଅନ୍ନସାମଗ୍ରୀକୁ ସିଏ ଅତିରିକ୍ତ ଓ ସୀମାହୀନ ଭାବରେ ବଢ଼ାଇ ବଢ଼ାଇ ଚାଲିଛି । ଏହି ଅନୁପାତ ହରାଇ ପକାଇବାକୁ ହିଁ ମୁଁ ଆଧୁନିକ ମଣିଷର ଏକ ବଡ଼ ଦୁଃଖ ବୋଲି କହିବି । ଜୀବନର ନାନାବିଧ ସ୍ତରର ଆବଶ୍ୟକତା ପାଇଁ ତା'ଭିତରେ ଯେଉଁ ପିପାସା ରହିଛି, ସେ ତାହାକୁ ଜୀବନର କେବଳ ଗୋଟିଏ ସ୍ତରର ଦ୍ୱାର-ଦେଇ ସନ୍ତୁଷ୍ଟ କରିବାକୁ ଚାହୁଁଛି । ତାହାଫଳରେ ସେଇ ଗୋଟିଏ ସ୍ତରର ଦ୍ୱାର ମଧ୍ୟ ଦୁର୍ବଳ ହୋଇପଡ଼ୁଛି, ମଣିଷ ଜୀବନର ସୁସମତା ହଜିଯାଉଛି । ସାମଗ୍ରୀ ଯେତିକି ବଢ଼ୁଛି, ଆହୁରି ଅଧିକ ସାମଗ୍ରୀ ପାଇଁ ସେ ସେତିକି ଅଧିକ ବିକଳ ହୋଇ ପଡ଼ୁଛି । ତଥାପି ନିଶା ଖାଇଥିବା ପରି ସେ ଭାବୁଛି ଯେ ଆହୁରି ଅଧିକ ସାମଗ୍ରୀ ହେଲେ ହୁଏତ ତାର ଗହ୍ୱରଟା ପୂର୍ଣ୍ଣ ହୋଇ ପାରିବ । ସେଇ ଗୋଟିଏ ଗହ୍ୱରକୁ ସେ ଯେତିକି ଭରିଭରି ଯାଉଛି, ସେହି ଗହ୍ୱରଟିର ମୁଖ ମଧ୍ୟ ସେତିକି ବଡ଼ ହେବାରେ ଲାଗିଛି । ମଣିଷର ଅସନ୍ତୋଷ ବଢ଼ିବାରେ ହିଁ ଲାଗିଛି । ତା'ର ବିନାଶର କାରଣ ଏଇଥିରେ ହିଁ ନିହିତ ରହିଛି । ଦେହର ଆବଶ୍ୟକମାନ ମେଣ୍ଟାଇବାର ପିପାସାରେ କୌଣସି ସୀମା ନାହିଁ । କୌଣସି ସ୍ତରର ଆବଶ୍ୟକତାମାନ ମେଣ୍ଟାଇବାର ମଧ୍ୟ ସୀମା ନାହିଁ । କିନ୍ତୁ ସମତୁଲ ଭାବରେ ସବୁ ଆବଶ୍ୟକତା ମେଣ୍ଟାଇବାର ହେତୁ ରଖିଥିଲେ, ସବୁସ୍ତରର ପିପାସାକୁ ଜାଗ୍ରତ ରଖିଥିଲେ ସେମାନେ ହୁଏତ ପରସ୍ପରକୁ ଏକ ସୁସ୍ଥ ଅନୁପାତ ଭିତରେ ରଖିବାରେ ମଧ୍ୟ ହୁଏତ ସାହାଯ୍ୟ କରିଥାନ୍ତେ ।

୧୬ । ୧୦ । ୫୮

ସେଦିନ ଭାଗବତରେ ନରକଯାତନାର ବର୍ଣ୍ଣନା ପଢ଼ିଥିଲି । ଏଠି ସଂସାରରେ ପାପ କଲେ ଯମଦୂତମାନେ କିପରି ନରକକୁ ଭିଡ଼ି ନେଇଯାନ୍ତି, ନାନା ନୃଶଂସ ପ୍ରକରଣରେ କିପରି ଏହି ଦେହ ଉପରେ ଅତ୍ୟାଚାର ଆରମ୍ଭ କରିଦଅନ୍ତି,

ପ୍ରାୟ ପୃଷ୍ଠାଏ ବା ଦୁଇପୃଷ୍ଠା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ତାହାର ଭୟାବହ ବର୍ଣ୍ଣନା ପଢ଼ିଲି । ସେମାନେ ମଣିଷକୁ ନେଇ କୁଆଡ଼େ ଫୁଟନ୍ତା ପାଣି ଭିତରେ ପକାଇ ଦିଅନ୍ତି, କେତେବେଳେ କରତ ଧରି ଦୁଇଗଡ଼ କରି କାଟନ୍ତି, କେତେବେଳେ କୁମ୍ଭୀର ମୁହଁରେ ତ ଆଉ କେତେବେଳ ସିଂହମୁହଁରେ ନେଇ ପକାଇ ଦିଅନ୍ତି । ମୂଢ଼ ମଣିଷକୁ ଧର୍ମପଥକୁ ଆଣିବା ଲାଗି ମୂଢ଼ ଧର୍ମଜ୍ଞାନୀମାନେ ଏହିପରି ଏକ ନିର୍ବୋଧ ଓ ନିଷ୍ଫଳ ଉପାୟ ବାହାର କରିଛନ୍ତି । ଭୟ ଦେଖାଇ ମଣିଷକୁ ଧର୍ମର ନିର୍ଭୟ ପଥକୁ ଭିଡ଼ିଆଣିବାର ଏହି ଦୁର୍ବଳ ପ୍ରୟାସଦ୍ୱାରା ସଂସାରରେ ଧର୍ମବଳ ଓ ଧର୍ମଭାବ ବଢାଇବାରେ କେତେଦୂର ସହାୟତା ମିଳିଛି, ସେକଥା କେବଳ ସେହି ମୂଢ଼ ଧର୍ମଗୁରୁମାନେ ହିସାବ କରି କହିପାରିବେ । ଏହି ସଂସାରରେ ମଣିଷ କେତେ ପାପର ଦୁଃସହତା ଓ ଦଂଶନ ଭିତରେ ସତତ ସନ୍ତପ୍ତ ଓ ନିର୍ଯ୍ୟାତିତ ହୋଇ ରହିଛି । ତେଣୁ ମରିଗଲାପରେ ପାପିଲାଗି insured ହୋଇ ରହିଥିବା ନାନାପ୍ରକାର ନିର୍ଯ୍ୟାତନାଗୁଡ଼ିକର ଚିନ୍ତାଗୁଡ଼ିକ ଖାଇଲେ ଆମ ପାପୀମନ ଏକ electric shock ପାଇବାପରି ହୁଏତ ଧର୍ମପଥକୁ ଆସିପାରିବ, ଏହିପରି ଏକ କୌଶଳରେ ବୋଧହୁଏ ଧର୍ମପୁରାଣ ଭିତରେ ଏହିସବୁ ଅଶୁଭ ସାମଗ୍ରୀକୁ ଖଞ୍ଜି ଦିଆଯାଇଛି । ଏଗୁଡ଼ାକ ଶୁଣିଲା ବେଳକୁ ହଠାତ୍ ସଚେଅବା କାହାର ଚିନ୍ତାକୁ ଭିତରେ ପଡ଼ିଗଲା ପରି ମନେହୁଏ । ଏହି ଜାଲ ଓ ଏହି ହୀନ କଳ୍ପନାର ପ୍ରମାଦଭିତରୁ ବାହାରି ପାରିଲେ ହିଁ ଯେପରି ଯଥାର୍ଥ ଧର୍ମଜୀବନ ସମ୍ଭବ ହେବ ବୋଲି ଅନୁଭୂତ ହୁଏ । ମୁଁ ବଡ଼ ଦ୍ୱିଧାରେ ପଡ଼ିଯାଏ । ବେଦାନ୍ତ ଓ ଆତ୍ମଜ୍ଞାନର ଭାରତଭୂମି ଭିତରେ ଏହି ପାପୀ ଧର୍ମଚିନ୍ତା ପ୍ରବେଶ କଲା କାହିଁକି ? ଦେହର ଦେବାଳୟ ଭିତରେ ଦେବତାସ୍ଥାନରେ ପରମାତ୍ମାକୁ ବସାଇ ଦେଇଥିବା ଭାରତୀୟ ଧର୍ମ ପୁଣି ଦେହଟା ଭିତରେ ଏତେ ମୁଁ କାର ଓ ସ୍ୱତ୍ୱ ପୂରାଇଦେଲା ବା କାହିଁକି ? ମୁଁ ଯଦି ଆତ୍ମା, ଯଦି ଏହି ଆଲୁଅ, ପବନ ଓ ବିଶ୍ୱଦେବ ସହିତ ମୋର ଆତ୍ମୀୟତା ରହିଛି, ତେବେ ମୁଁ ମଲାପରେ ମୋର ଦେହଟା ଏତେ କଷ୍ଟ ପାଇବ ବୋଲି ମୋତେ ଭୟ ଦେଖାଇ କାହିଁକି କିଏ ମୋତେ ଭୟର ବାଟକୁ ନେଇଯିବାର ପ୍ରବଞ୍ଚନା କରିବାକୁ ଆସିବ ? ଏହି ସଂସାରର ଶରୀରବିଷୟକ ବୁଦ୍ଧିଗୁଡ଼ାକୁ ପୁଣି ପରଲୋକରେ ଆରୋପିତ କରାଇ ମଣିଷର ଆଧ୍ୟାତ୍ମିକ ଦୃଷ୍ଟିକୁ ଅଧିକ ଦୁର୍ବଳ କରି ଦିଆଯାଇନାହିଁ କି ? ଏହି ହୀନ ବୁଦ୍ଧିଦ୍ୱାରା ଧର୍ମଜୀବନର ଅନେକ ଆନନ୍ଦକୁ ନଷ୍ଟ କରି ଦିଆଯାଇନାହିଁ କି ? ଜୀବନଟାକୁ ପ୍ରଧାନତଃ negative ବୋଲି ଦେଖାଇବା ପାଇଁ ହିଁ ଏହାଦ୍ୱାରା ଚିନ୍ତାକୁ କରାଯାଇନାହିଁ କି ? ମୋର ଶରୀର ମୁଁ ନୁହେଁ, ଅସଲ 'ମୁଁ' କୁ କେହି ମାରି ପାରିବନାହିଁ ବା ଯନ୍ତ୍ରଣା ଦେଇ ପାରିବନାହିଁ । ଶାରୀରିକ 'ମୁଁ'ର ସ୍ତରରୁ ଅସଲ 'ମୁଁ'ର ସ୍ତରକୁ ଉତ୍ତୋଳିତ କରିନେବାର ଧର୍ମକୁ ମଣିଷ କେବେ ଭଲପାଇ ଶିଖିବ ?

୨୩ । ୧୦ । ୪୮

ବାହାର ଆଡ଼ମ୍ବରରେ ନୁହେଁ, ଭିତରର ଉଦ୍‌ଘାଟନରେ ହିଁ ସୌନ୍ଦର୍ଯ୍ୟ ନିହିତ ରହିଛି । ବଡ଼ପଣିଆ, ଘୃଣା ବା ଅହଙ୍କାର ବଢ଼ାଇବାରେ ନୁହେଁ, ମାତ୍ର ଅଧିକରୁ ଅଧିକଙ୍କୁ ଭଲ ପାଇବାରେ ଓ ସ୍ୱାଭାବିକ ଭାବରେ ସେମାନଙ୍କ ପ୍ରତି ଆପଣାର କର୍ତ୍ତବ୍ୟ କରିବାରେ ନିହିତ ରହିଛି । ମଣିଷ ଏତିକି କଥା କ୍ରମେ ଭୁଲି ଭୁଲି ଯାଇଛି । ଆପଣାଭିତରେ ଆପଣାର ମହତ୍ତ୍ୱର ମୂଳକୁ ଚିହ୍ନିବାର ଓ ତାହାର ଅନୁଶୀଳନ କରିବାର ମାର୍ଗକୁ ସେ ଭୁଲି ଯାଇଛି । ସେଥିଲାଗି ଆପଣାକୁ ମଣ୍ଡାଇ ରଖିବାପାଇଁ ସେ ଆପଣା ଚାରିପାଖରେ ଗୁଡ଼ାଏ ସାମଗ୍ରୀ ବଢ଼ାଇ ତାହାର ଭିତରେ ଶୂନ୍ୟ ଅର୍ଥାତ୍ ନିରର୍ଥକ ହୋଇ ବସିଛି । ଭିତରଟା ଯହୁଁ ଯହୁଁ ଅଧିକ ଫମ୍ପା ହୋଇଯାଉଛି, ବାହାରର ସାମଗ୍ରୀ ସେତେ ବଢ଼ିବଢ଼ି ଚାଲିଛି । ତାହାକୁ ହିଁ ଗୋଟାଏ ଭଦ୍ର ନାମ ଦେଇ ମଣିଷ ଆବଶ୍ୟକତା ବଢ଼ିଯିବ ବୋଲି କହୁଛି । ତେଣୁ ଆବଶ୍ୟକତା ବଢ଼ିଯିବା ଅର୍ଥାତ୍ ସାମଗ୍ରୀର ଚାହିଦା ବଢ଼ିଯିବା ବର୍ତ୍ତମାନ ମଣିଷର ଅସଲ ସମସ୍ୟା ନୁହେଁ । ତା ଜୀବନରେ ଅନ୍ୟସ୍ତରର ଗୁଡ଼ିକର ଆବଶ୍ୟକତାର ଦ୍ୱାର ବନ୍ଦ ହୋଇଯିବା ହେଉଛି, ସବୁଠାରୁ ବଡ଼ ସମସ୍ୟା । ଏହି ସମସ୍ୟାଟି ଯେତିକି ବଢ଼ୁଛି, ମଣିଷ ଜୀବନରେ ଦୁଃଖ ମଧ୍ୟ ସେତିକି ବଢ଼ୁଛି, ଜୀବନ ବଞ୍ଚିବାର ଆନନ୍ଦ ସେତିକି ସୁଦୂରପରାହତ ହୋଇ ରହୁଛି । ମଣିଷ ଜୀବନରୁ ସବୁ ସୁଷମତା ଓ ଅନୁପାତ ହଜିଯାଉଛି । ଏହି ଦୁଃଖ କିଏ ଦୂର କରିବ ? ଆହୁରି ସୁଖସାମଗ୍ରୀ ବଢ଼ାଇ ଆମେ ଏହି ଦୁଃଖକୁ ଦୂର କରି ପାରିବାନାହିଁ । ମାତ୍ର ଆମ ଆବଶ୍ୟକତାକୁ ବହୁ ସ୍ତରର ଓ ବହୁ ଗୁଣର କରିପାରିଲେ ହୁଏତ ଆମେ ଆପଣାର ଜୀବନରେ କୌଣସି ସଙ୍ଗତ ଅର୍ଥ ଖୋଜି ପାଇପାରିବା । ଆପଣାକୁ ଛାଡ଼ି ଆଉ କୌଣସି ପ୍ରକାରର ଦଉଡ଼ରେ ମାତି ଯିବାନାହିଁ, ସ୍ଥିର ଓ ଦୂରରହିତ ହୋଇ ଆପଣାପାଖରେ ବସିବାର ସାମର୍ଥ୍ୟ ଅର୍ଜନ କରିପାରିବା । ଆଜି ମଣିଷପାଖରେ ଏହି ସ୍ଥିରତାର ଅଭାବ ରହିଛି, ପଛରୁ ନାନାପ୍ରକାର ଜ୍ୱର ତାକୁ ଦଂଶନ କରିବାରେ ଲାଗିଛି ଏବଂ ସେଇଥିରେ ସେ ପାଗଳ ହୋଇ ଧାଇଁଛି । ବାହ୍ୟ ସାମଗ୍ରୀ ବଢ଼ାଇବା ଲାଗି ତାର ଆଗ୍ରହ କେବଳ ତାର ପାଗଳାମିକୁ ହିଁ ଗୋଟାଏ ପ୍ରକାର ସମର୍ଥନ ବା ପ୍ରବୋଧନା ଦେଇ ରଖୁଛି । ସେ ବେଶ୍ ଚାଲିଛି ବା ବେଶ୍ ଅଛି ବୋଲି ତା ମନରେ ଗୋଟାଏ ଭ୍ରମର ଜାଲ ସୃଷ୍ଟି କରି ରଖିଛି । କିନ୍ତୁ ସେ ଭିତରେ ବଡ଼ ଦରିଦ୍ର ହୋଇ ବସିଛି, ବଡ଼ ଅସମ୍ମାନ ଓ ଅବହେଳିତ ହୋଇ ପଡ଼ିଛି । ତାର ଏହି ଦାରିଦ୍ର୍ୟକୁ ମେଣ୍ଟାଇବାକୁ ହେବ । ଯେଉଁସବୁ ଆବଶ୍ୟକତାର ପୂରଣ ହେଲେ ତାର ଏହି ଦାରିଦ୍ର୍ୟ ଘୁଞ୍ଚିବ, ସେହିସବୁ ଆବଶ୍ୟକତା ବିଷୟରେ ମଣିଷର ଆଗ୍ରହକୁ ବଢ଼ାଇବାକୁ ପଡ଼ିବ । ମଣିଷକୁ ସେଇସବୁ ଆବଶ୍ୟକତା ବଢ଼ାଇବାର ବିଦ୍ୟା ଶିଖାଇବାକୁ ପଡ଼ିବ ।

୧୪।୧୦।୫୮

ଅପସ୍ମାର ମନ ଓ ବିବେକର କଥାକୁ ଲୁଚାଇରଖି କ୍ଷମତାପନ୍ନ ଶାସକର ପ୍ରୀତିଭାଜନ ହେବାଲାଗି ମଣିଷ କପଟ ଯେ ଅଭିନୟ କରିପାରେ, ଆଧୁନିକ ସମାଜ ଓ ରାଜନୀତିର କ୍ଷେତ୍ରରେ ସେହି ଅଭିନୟ କରିବାର ପ୍ରବୃତ୍ତି ବିପଦସୀମା ଅତିକ୍ରମ କରିଥିବା ପରି ମନେହେଉଛି । କେତେପ୍ରକାର ଭୟଭୀତ ଯେ ମଣିଷ-ଭିତରେ ରହି ତାକୁ କାମୁଡ଼ି ଧରିଛନ୍ତି, ଏଥିରୁ ତାହାର ପ୍ରମାଣ ବି ମିଳିଯାଉଛି । କାଲି କୌଣସି ରାଜ୍ୟରେ ଯେଉଁ ଶାସନ ଚାଲୁଥିଲା, ରାଜ୍ୟର ସମ୍ବାଦପତ୍ରମାନେ ସେହି ଶାସନର ପ୍ରଶଂସା କରୁଥିଲେ, ରାଜ୍ୟକୁ ଶାସନ କରୁଥିବା ବ୍ୟକ୍ତିମାନଙ୍କର ଅନୁଗ୍ରହରେ ଅନୁଗୃହୀତ ହେବାକୁ ସେମାନେ ଆପଣାର ସୌଭାଗ୍ୟ ମଣୁଥିଲେ । ସେଇ ଶାସକମାନଙ୍କର ପ୍ରଶଂସା ଓ ପ୍ରଶସ୍ତି ଗାଇବାକୁ ହିଁ ଦେଶ-ପ୍ରୀତିର ନିଦର୍ଶନ ବୋଲି ମନେକରୁଥିଲେ । ଆଜି ଗୋଟାଏ ଦୁଇଟା ଦିନରେ ସବୁ ବଦଳିଗଲା । ପୁରୁଣା ଶାସକମାନଙ୍କର ପାର୍ଟି ବନ୍ଦ କରାଗଲା, ଶାନ୍ତି ନାମରେ ନୂଆ ଅରାଜକତା ସୃଷ୍ଟି କରି ନୂଆ ଶାସକ ଦେଶର ମାଲିକ ହୋଇ ବସିଲେ । ସମ୍ବାଦପତ୍ରମାନେ ବି ରାତାରାତି ସେମାନଙ୍କର ସ୍ୱର ବଦଳାଇଲେ । ଯେଉଁମାନେ କ୍ଷମତାଚ୍ୟୁତ ହେଲେ, ସେମାନଙ୍କୁ ଘୈର କୁକୁର ବୋଲି କହିଲେ, ଏବଂ ଯେଉଁମାନେ କ୍ଷମତାକୁ ଆସିଲେ, ସେମାନଙ୍କୁ ପରିତ୍ରାଣକର୍ତ୍ତା ବୋଲି ବର୍ଣ୍ଣନା କଲେ । ଏହି ନୂଆ ମୁନିବମାନେ ଆସିବେ ବୋଲି ସତେଯେପରି ସେମାନେ ଅତି ଆକୁଳଭାବେ ଅପେକ୍ଷା କରି ରହିଥିଲେ ! ଏହାକୁ ସାମ୍ବାଦିକତା କହିବା ଦୂରର କଥା ସାମାନ୍ୟ ନାଗରିକତା ମଧ୍ୟ କୁହାଯିବ ନାହିଁ । ନାଗରିକଠାରେ କିଛିତ୍ ବିଚାରବୁଦ୍ଧି ଓ ବିବେକ ମଧ୍ୟ ରହିଥାଏ । ସେ ଭଲରୁ ମନ୍ଦକୁ ପୃଥକ୍ କରି ଦେଖି-ପାରେ, ଆପଣା ବିବେକର ପସନ୍ଦ ଅନୁସାରେ ଭଲକୁ ଭଲ ଓ ମନ୍ଦକୁ ମନ୍ଦ ବୋଲି କହିବାର ତତ୍ପରତା ଅର୍ଜନ କରିଥାଏ, ସବୁପ୍ରକାର କଷ୍ଟବରଣ କରି ସେ ତଥାପି ଆପଣାର ମତ ବ୍ୟକ୍ତ କରିବାକୁ ଗୌରବ ବୋଲି ମନେକରେ । କେତୋଟି ସ୍ଥାୟୀମୂଲ୍ୟର ଭିତ୍ତିଉପରେ ସେ ଅତୀତ, ବର୍ତ୍ତମାନ ଓ ଭବିଷ୍ୟତର ବିଚାର କରିବାକୁ ସମର୍ଥ ହୋଇଥାଏ । ମାତ୍ର ଆଧୁନିକ ମଣିଷକୁ ଯେଉଁପରି condition କରି ଦିଆଯିବ ସିଏ ଠିକ୍ ସେହିପରି କଥା କହିବ, ସେହିପରି ଗୁଣ ଗାଇବ ଓ ସେହିପରି ଆଚରଣ ଦେଖାଇବ । ବର୍ତ୍ତମାନ କାଳର ଏହାହିଁ ଏକ ବଡ ଦୁର୍ଦ୍ଦଶା । ଅବସ୍ଥା ଯେପରି ଠିକ୍ ସେହିପରି ଆଚରଣ କରିବାର ପ୍ରବୃତ୍ତିଟାକୁ ଆମର ଏହି ଆଧୁନିକ ଯୁଗର ଏକ ବଡ଼ ଫଙ୍କା ବୋଲି କୁହାଯାଇ ପାରିବ । କିନ୍ତୁ ଏହିଭଳି ଏକ ଆଧୁନିକତା ସମସ୍ତ ମାନବିକତାର ମର୍ମକୁ କୀଟ ପରି କାମୁଡ଼ି ଧରିଥିବା ସମୟରେ ଏ ସଂସାରରେ ଆମେ କି ଶାନ୍ତି, କି ଗଣତନ୍ତ୍ର ଓ କି ମାନବିକତାର କଳ୍ପନା

କରିପାରିବା । ସତ୍ୟାଗ୍ରହର Substitute ହିସାବରେ ଏ ଯୁଗରେ ଅବସ୍ଥାଗ୍ରହକୁ ଯେପରି priority ଦେବାର ଯୋଗ ଦେଖା ଯାଉଚି, ଏବଂ ପ୍ରବଳ ପରାକ୍ରମରେ ଯୁଗର ନିୟନ୍ତ୍ରଣ କରିବାରେ ଲାଗିଚି, କେଉଁ ଶିକ୍ଷାର କର୍ମସୂଚୀ ଦ୍ଵାରା ତାହାର ଦୂରୀକରଣ ହୋଇପାରିବ ?

୨୫ । ୧୦ । ୫୮

ଭଗବାନଙ୍କ ପାଇଁ ସବୁ ସମର୍ପଣ କରିଦେବା ଆଦୌ ଏତେ ସହଜ ନୁହେଁ । କଥାରେ କହିଦେଲେ, ଗାଥାରେ ଗାଇଦେଲେ କିମ୍ବା କଳ୍ପନାରେ ସଜାଇଦେଲେ ଏହି ସମର୍ପଣ ତଥାପି ସମ୍ଭବ ହେବନାହିଁ । ଏହି ସଂସାରକୁ ଭଗବାନଙ୍କ ସଂସାର ବୋଲି କାୟମନୋବାକ୍ୟରେ ଗ୍ରହଣ କରିବାକୁ ହେବ, ସମସ୍ତ ପିଣ୍ଡରେ ଓ ରୂପରେ ଭଗବାନ ବିରାଜମାନ ରହିଚନ୍ତି ବୋଲି କାୟମନୋବାକ୍ୟରେ ଅନୁଭବ କରିବାକୁ ହେବ, ଆଲୁଅ ଓ ଅନ୍ଧାରକୁ ସମାନ କରି ଦେଖିବାକୁ ହେବ, ରାତି ଓ ଦିନକୁ ସେହି ଗୋଟିଏ ରୂପର ସୁନ୍ଦର ଓ ମଙ୍ଗଳମୟ ପ୍ରକାଶ ବୋଲି ଗ୍ରହଣ କରିବାକୁ ପଡ଼ିବ, ସମାଜ ଓ ଆପଣା ଭିତରେ ମଧ୍ୟ କୌଣସି ପ୍ରକାର ଚିନ୍ତାଗତ ବ୍ୟବଧାନ ରଖିବାକୁ ପଡ଼ିବନାହିଁ । ଏସବୁ ହୋଇ ସାରିବାପରେ ମଣିଷ ଭଗବାନଙ୍କ ଭିତରେ ବଞ୍ଚିପାରିବ, ତା' ଜୀବନର ପ୍ରତ୍ୟେକଟି ମୁହୂର୍ତ୍ତକୁ ସେ ଭଗବାନଙ୍କ ଲାଗି ଉତ୍ସର୍ଗ କରି ଦେଇପାରିବ ।

ନିଜପ୍ରତି ଓ ସଂସାରପ୍ରତି ଯେତେଯେତେ ଘୃଣା ଅଛି, ପ୍ରଥମେ ସେଗୁଡ଼ାକୁ ଛାଡ଼ିବାକୁ ପଡ଼ିବ । ଏହି ଜୀବନରୁ ଛିଟିପିଟି ହୋଇ ପଳାଇଲେ କେହି ଭଗବାନଙ୍କ ରାଜ୍ୟରେ ପ୍ରବେଶ କରି ପାରିବନାହିଁ । ବୋଧହୁଏ ଏହାହିଁ ହେଉଚି ଆପଣାକୁ ଉନ୍ମୋଚିତ କରିନେବା । ଏହି ଭୂମିର ନାନା ଆୟତନ ଭିତରେ ଆବଦ୍ଧ ରହି ଆମେ କେତେ ଘୃଣା ଓ ଆତ୍ମଗ୍ଲାନିରେ, କେତେ ଆଶଙ୍କା ଓ ଅହଙ୍କାରରେ ଆପଣାକୁ ବିକଳ କରି ରଖିଚୁ, ଆପଣାର ପଥକୁ ରୁଦ୍ଧକରି ରଖିଚୁ । କେତେପ୍ରକାର ଲାଜ ଓ ତାହାକୁ ଘୋଡ଼ାଇ ରଖିବାର ନାନା ଆୟୋଜନ ଆମ ଜୀବନର ସତ୍ୟ-ଉପରେ ସ୍ୱର୍ଣ୍ଣପାତ୍ର ପରି ଘୋଡ଼ାଇହୋଇ ରହିଚି । ନିଜକୁ ଏହି ଭୂମିରୁ ଉନ୍ମୋଚିତ କରିନେବାକୁ ହେବ । ଏପାଖ ଓ ସେପାଖ ଭିତରେ ସମନ୍ୱୟ ଆଣିବାକୁ ପଡ଼ିବ । ଆଲୁଅ ଆମକୁ ଯେତିକି ଭଲ ଲାଗେ, ଅନ୍ଧାରକୁ ମଧ୍ୟ ସେତିକି ଭଲପାଇ ଶିଖିବାକୁ ହେବ । ପ୍ରତ୍ୟେକ ମଣିଷକୁ ଖାଲି ତା'ର ଅଭିମତ ଦିଗଟାଦେଇ ନୁହେଁ, ତା'ର ସମଗ୍ର ଦିଗରୁ ଗ୍ରହଣ କରିବାକୁ ପଡ଼ିବ । ଭଗବାନଙ୍କର ରାଜ୍ୟରେ ବର୍ଜନ କରିବାର ପ୍ରଶ୍ନ ହିଁ ଉଠେନାହିଁ ।

ଏ ଉତ୍ତେଜନା ଓ ଏ ଅଶୁଭ ଦୃଷ୍ଟିର ଅନେକ ଉପରକୁ ଉଠିବାକୁ ପଡ଼ିବ । ଆଖିଭିତରେ ଅଧିକ ଭଲପାଇବା ଭରି ରଖିପାରିଲେ ତାହା ସମ୍ଭବ

ହେବ । ଆଖିରେ ଭଗବାନଙ୍କୁ ନେଇ ବସାଇପାରିଲେ ହେବ । ସଂସାରରେ ଭଗବାନଙ୍କର ଯେଉଁ ଜୀବନଲୀଳା ଚାଲିଚି, ସୌନ୍ଦର୍ଯ୍ୟ ଓ ସାଧନାର ଯେଉଁ ଲୀଳା ଚାଲିଚି, ମୁଁ ତାହାକୁ ହିଁ ଅନ୍ତର ଭିତରେ ଯେତେ ଅନୁଭବ କରିପାରିବି, ମୁଁ ଏ ଉତ୍ତେଜନାରୁ ସେତିକି ସେତିକି ମୁକ୍ତ ହୋଇପାରିବି, ମୁଁ ସେତିକି ସ୍ଥିର ହୋଇ ଅନ୍ତର ଭିତରେ ନିଜର ସମଗ୍ର ରୂପଟିକୁ ଅନୁଭବ କରିପାରିବି । ଏହାହିଁ ପଥ । ଜୀବନଭିତରେ ଜ୍ଞାନ ଓ ଭକ୍ତିର ଅବଧାରଣ ଲାଗି ଏହାହିଁ ରାସ୍ତା । ଅନ୍ୟ ବାଟ ନାହିଁ ।

୧୬ । ୧୦ । ୪୮

ସମସ୍ତେ କହୁଚନ୍ତି ଆଗ ଟଙ୍କା, ତା'ପରେ ଜ୍ଞାନ ; ଆଗ ଅର୍ଥୋପାର୍ଜନ, ତା'ପରେ ଆପଣା ଭିତରେ ନିହିତ ପ୍ରତିଭା ଗୁଣ ଓ ଯୋଗ୍ୟତାର ବିକାଶ ବା ପ୍ରକାଶ । ଓଡ଼ିଶାର ଜଣେ ବୟୋବୃଦ୍ଧ ଐତିହାସିକ ଓ ପଣ୍ଡିତ,—ଯୌବନ ସମୟରେ ତାଙ୍କର ମଧ୍ୟ ଜ୍ଞାନ ଗବେଷଣା ଦିଗରେ ଭାରି ଉତ୍ସାହ ଥିଲା । ସେ ଏବେ ଅବସର ଗ୍ରହଣ କରିଚନ୍ତି । ପଇସାର ଅଭାବ ନାହିଁ । ପୁଅମାନେ ଯୋଗ୍ୟ ହୋଇଚନ୍ତି, ସେମାନେ ମଧ୍ୟ ଉଚ୍ଚପଦସ୍ଥ କର୍ମଚାରୀ । ତଥାପି ସିଏ ବି କହିଲେ ଆଗ ପଇସା. ତା'ପରେ ଜ୍ଞାନ । କାହିଁକି ? ମୁଁ ଖାଲି ଭାବୁଥାଏ, ମଣିଷ କଣ ଏତେ ଅଧିକ ପରିମାଣରେ ପରିସ୍ଥିତି ବା ସାମାଜିକ ପଦ୍ଧତିର ଦାସ ହୋଇପଡ଼ିଚି ? ଜୀବନ ଓ ଜୀବନ ମୂଲ୍ୟର ଅର୍ଥନୈତିକ ନିୟନ୍ତ୍ରଣ ଉପରେ ଯେଉଁମାନେ ଧର୍ମର ନିଷ୍ଠା ରଖି ବିଶ୍ୱାସ କରନ୍ତି, ସେମାନଙ୍କର ଅନୁମାନଗୁଡ଼ାକ କ'ଣ ପ୍ରକୃତରେ ଏତେ ସତ୍ୟ ? ତେବେ ପରିସ୍ଥିତି ବା ସାମାଜିକ mores କୁ ପୁଣି କିଏ ତିଆରି କରେ, ଏହି ସମାଜର ଇତିହାସରେ ମଣିଷକୁ ଅମର ରଖିବାଲାଗି ନୂତନ ସୃଷ୍ଟି କିଏ କରେ ? ମୁଁ ଆହୁରି ବେଶୀ ବିସ୍ମିତ ହେଲି ଯେ ତାଙ୍କର ବୟସ ସରିଲାଣି, ପାଖରେ ଅର୍ଥ ଓ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ସକଳ ଜିନିଷପତ୍ର ମହଜୁଦ ହୋଇ ରହିଚି ଏବଂ ତଥାପି ସେ କହୁଚନ୍ତି ଆଗ ଅର୍ଥ ତା'ପରେ ଜ୍ଞାନ । ଆପଣା ଜୀବନରେ ଅନେକ ଉଦ୍ଦୀପିତ ମୁହୂର୍ତ୍ତରେ ହୁଏତ ସିଏ ମଧ୍ୟ ଜ୍ଞାନକୁ ଆଗେ ଆଗେ ରଖି ଆସିଚନ୍ତି, ଆପେ ଦରିଦ୍ର ରହି କୌଣସି ଏକ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ପୋଥି ବା ଶିଳାଲେଖକୁ ସେ ଅମୂଲ୍ୟ ସମ୍ପଦ ପରି ମନେ କରିଚନ୍ତି । ଜୀବନର ଶେଷ ଦଶାରେ ତାଙ୍କର ଏହି ବିଶ୍ୱାସଟି ଅଧିକ ପାକଳ ହୋଇଥାନ୍ତା, ଅଧିକ ଦୃଢ଼ ବି ହୋଇଥାନ୍ତା । ବୟସାନୁକ୍ରମେ ଜୀବନର ଅନେକ ଅସ୍ଥାୟୀ ଅବଲମ୍ବନକୁ ଛାଡ଼ି ଚାଲିବେଲକୁ ସେ ହୁଏତ ତାଙ୍କର ଲବ୍ଧ ସ୍ଥାୟୀ ସତ୍ୟଗୁଡ଼ିକ ଆଡ଼କୁ ଆମର ଦୃଷ୍ଟି ଆକର୍ଷଣ କରୁ ଥାଆନ୍ତେ । କିନ୍ତୁ ମୁଁ ତାଙ୍କ ଜୀବନରେ ଏପରି ବ୍ୟତିକ୍ରମ କାହିଁକି ଦେଖିଲି ? ପ୍ରକୃତରେ କୌଣସି ଅଭାବ ନଥାଇ ତାଙ୍କ ଭିତରେ ଏହି ଅହେତୁକ ଅଭାବବୋଧ କାହିଁକି ? ଆପଣାର

ଜୀବନଟାକୁ ସେ ନିଷ୍ଫଳ ଓ ବିଫଳ ବୋଲି ମନେକରୁଚନ୍ତି କି ? ପାଗ ବାନ୍ଧିବାର ଟୋଲଭରେ ଅନ୍ୟ ଜ୍ଞାନୀମାନେ ତାଙ୍କୁ ପଛରେ ପକାଇ ଦେଇ ଆଗକୁ ବାହାରିଗଲେ ବୋଲି ସେ ବିଗ୍ଭର କରୁଚନ୍ତି କି ? ତାଙ୍କର ଜ୍ଞାନ କ'ଣ ତାଙ୍କୁ କୌଣସି ସ୍ଥାୟୀ ପରିଚୟର ବୋଧ ଦେଇ ପାରିନି ନାହିଁ ? ଏସବୁ କଥା ଭାରି ଭାବିବାକୁ ଇଚ୍ଛା ହୁଏ, ଗୁରୁଜନମାନଙ୍କର ତୁଣ୍ଡରେ ଅର୍ଥ ଓ ହାଉଆର ପ୍ରଶସ୍ତି ଶୁଣି ସେମାନଙ୍କର ହୃଦୟ ପ୍ରବେଶ କରିବାଲାଗି ଭାରି ଇଚ୍ଛା ହୁଏ । ସେମାନଙ୍କର କେଉଁ ନିର୍ଜ୍ଜନ ସ୍ତରରେ କି ଅସନ୍ତୋଷ ଓ ଦୁଃଖମାନ ରହିଚି, ସେଇଠି ପହଞ୍ଚି ସେମାନଙ୍କୁ ଆଶ୍ୱାସନା ଦେବାଲାଗି ଭାରି ଇଚ୍ଛା ହୁଏ ।

୧୭ । ୧୦ । ୪୮

ଦୁଇଟି ନେଗେଟିଭ୍ ବାକ୍ୟକୁ ଜୀବନର ପଜିଟିଭ୍ ସୂତ୍ରରୂପେ ଗ୍ରହଣ କରିପାରିଲେ ଆମ ଜୀବନରେ ସମ୍ଭବତଃ ଅନେକ ଦୁଃଖ ଓ ଶୋଚନାର ଲାଘବ ହୋଇପାରନ୍ତା । ନିଜ ବିଷୟରେ ଓ ସଂସାର ବିଷୟରେ ମୋର ଯେତିକି ଅଭିଜ୍ଞତା ବଢ଼ୁଚି, ମୁଁ ଏହି ସୂତ୍ର ଦୁଇଟିର ମର୍ମକୁ ସେତିକି ଅଧିକ ହୃଦୟଙ୍ଗମ କରିପାରୁଚି । ପ୍ରଥମ ସୂତ୍ରଟି ହେଉଚି, ମୁଁ କାହାରିକୁ ଭୟ କରିବି ନାହିଁ, ଏବଂ ଦ୍ୱିତୀୟଟି ହେଉଚି, ମୁଁ କାହାରିକୁ ଘୃଣା କରିବିନାହିଁ । ଅବଶ୍ୟ ଟିକିଏ ଗଭୀର ଭାବରେ ଦେଖିଲେ ଭୟ ଓ ଘୃଣା ହେଉଚି ଆମ ଜୀବନରେ ଗୋଟାଏ ଅକ୍ଷର ଦୁଇଟି ପ୍ରାନ୍ତବିନ୍ଦୁ ପରି । ତଥାପି ଦୁଇଟିଯାକକୁ ଯଥେଷ୍ଟ ଗୁରୁତ୍ୱ ଦେବାଲାଗି ଆମେ ସେଗୁଡ଼ାକ ଗୋଟିଏ ଗୋଟିଏ ସୂତ୍ରରେ ବେଶ୍ ବାନ୍ଧିରଖି ପାରିବା । ଆମର ସକଳ ଆଚରଣ ସମସ୍ତ ଆକାଙ୍‌କ୍ଷା ଓ ସକଳ ଭାବନାରେ ଏହି ସୂତ୍ର ଦୁଇଟିକୁ ମନେରଖି ପାରିଲେ ଏବଂ ନିଜ ହୃଦୟ ଭିତରେ ଏଗୁଡ଼ିକର ମର୍ମ ଅନୁଭବ କରିପାରିଲେ ଆମେ ଜୀବନରେ ଅନେକ ଆନନ୍ଦର ଅଧିକାରୀ ହୋଇପାରିବା । ଆମ ଆପଣା ଜୀବନରେ ଆମେ ଅନେକ ଲୋକଙ୍କୁ ସ୍ଥାନ ଦେଇପାରିବା, ଆପଣାର କଳ୍ପନା ଭିତରେ ଶତ୍ରୁ ଓ ମିତ୍ର ଦୁଇଟା ପକ୍ଷ କରିଦେଇ ଆମେ ଉଭୟ ଦ୍ୱାରରେ ନାନାପ୍ରକାର ଆଘାତ କରିବାରୁ ଆପଣାକୁ ନିବୃତ୍ତ କରି ରଖିପାରିବା । ଆମ ଆପଣା ଜୀବନରେ କିଛୁ ସୃଷ୍ଟି କରିପାରିବାର ସମ୍ଭାବନାକୁ ବଢ଼ାଇ ପାରିବା । ଜଗତ ଓ ମଣିଷଲାଗି ଅନେକ କଲ୍ୟାଣ କରି ପାରିବା । ଏହି ସଂସାରର Love potencyକୁ ବଢ଼ାଇବାରେ ଅନେକ ସାହାଯ୍ୟ କରିପାରିବା ।

ଆମର ବର୍ତ୍ତମାନ ଜୀବନ ନାନାପ୍ରକାର ଘୃଣା ଏବଂ ଭୟରେ ନାନାଭାବେ ବିକୃତ ହୋଇ ରହିଚି । ଆମେ ଆମର ପ୍ରତ୍ୟେକଟି ବାକ୍ୟ ଓ ଆଚରଣ ଦ୍ୱାରା ଆପଣାର ଏହି ଦୁର୍ଦ୍ଦଶାଟିକୁ ହିଁ ଅଧିକରୁ ଅଧିକ ଧରା ପକାଇଦେଉଚୁ । ଆମେ ଯେତିକି ଉତ୍ତେଜନାରେ କୌଣସି ଆଦର୍ଶ ବା କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ ପଛରେ ଧାଉଁଚୁ, ଆମ ଭିତରେ

ରହିଥିବା ଭୟ ଓ ଘୃଣା ମଧ୍ୟ ସେତିକ ଚମତ୍କାର ଭାବରେ ବାହାରକୁ ପ୍ରକଟ ହୋଇ-ପଡୁଛି । ଆମେ କେତେଦିନ ଏହାକୁ ଲୁଚାଇ ରଖିପାରିବା ? ଭିତରେ ଅନ୍ଧକାର ଗୁଡ଼ାକୁ ସଞ୍ଚିତକରି ରଖି ବାହାରେ କେତେଦିନ ଯାଏ ଆଦର୍ଶର ପ୍ରଚାର କରୁଥିବା ? ଭିତରେ ଅନେକ ଭୟକୁ ଗଣ୍ଠି କରି ରଖି ଏତେ ବାହାରେ ଭଗବାନଙ୍କୁ ବିଶ୍ୱାସ କରୁଚୁ ବୋଲି କେତେଦିନ ଅଭିନୟ କରୁଥିବା ? ଭିତରେ ନାନା ଅସହିଷ୍ଣୁତାକୁ ନାନା ସମର୍ଥିତ ପ୍ରଶ୍ରୟ ଦେଇ ବାହାରେ କେତେଦିନ ଯାଏ ସଦ୍‌ଭାବ ଓ ସଦ୍‌ଗୁଣର ପ୍ରଚାର କରୁଥିବା ?

୨୮ । ୧୦ । ୫୮

ଜ୍ଞାନ ବା ବିଦ୍ୟା ବ୍ୟକ୍ତିକୁ ବିନୀତ କରାଏ । ସେଇଥିପାଇଁ ଆମ ସମସ୍ତଙ୍କ ପକ୍ଷରେ ଏକଥା ଭାବିବା ଅତ୍ୟନ୍ତ ସ୍ୱାଭାବିକ ଯେ ବିଦ୍ୟାବାନ ବ୍ୟକ୍ତି ଅବଶ୍ୟ ସୁବିନୀତ ହୋଇଥିବ । ଯିଏ ଯେତେ ଅଧିକ ବିଦ୍ୟା ହାସଲ କରୁଛି, ସିଏ ଅଧିକ ବିନୟଶୀଳ ହେବ, ଏପରି ଗୋଟିଏ ଗାଣିତିକ ଅନୁମାନ କରିବାକୁ ମଧ୍ୟ ଭାରି ଇଚ୍ଛା ହୁଏ । କିନ୍ତୁ ମୁଁ ଦେଖୁଚି, ମୋର ଚାରିପାଖରେ ଯେତେ ଯେଉଁଠି ପ୍ରତିଷ୍ଠିତ ବିଦ୍ୱାନମାନେ ରହିଚନ୍ତି, ସେମାନେ ପ୍ରାୟ ସମସ୍ତେ ଅଳ୍ପବହୁତ ଦୁର୍ବିନୀତ ହୋଇ ବସିଚନ୍ତି । ଯିଏ ଯେତେବଡ଼ ସ୍ଥାନ ଓ ବେତନର ସ୍ୱୀକାର ପାଇଚନ୍ତି, ସିଏ ସେତେ ଅଧିକ ଦୁର୍ବି-ନୀତ ହେବାର ଅପଗୌରବ ଅର୍ଜନ କରିଚନ୍ତି । ଆମର ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟ ଓ ଗବେଷଣା କ୍ଷେତ୍ରମାନଙ୍କରେ ସମସ୍ତେ ଆପଣାଆପଣା ପ୍ରତି କେବଳ ଈର୍ଷାରେ ହିଁ ପୂରି ରହିଚନ୍ତି । କେହି କାହାର ଜ୍ଞାନଚର୍ଚ୍ଚାକୁ ବୁଝିବାକୁ ହିଁ ପ୍ରସ୍ତୁତ ନୁହନ୍ତି । କେବଳ ଆପଣା ଜ୍ଞାନର ପ୍ରମାଣପତ୍ର ସ୍ୱରୂପ ସେମାନେ ଯେଉଁଠି ଯିଏ ଯେତେ ବଡ଼ ପଦ ପାଇ ରହିଚନ୍ତି, ସେମାନେ ସେହିଠାରେ ହିଁ ନାନାପ୍ରକାର ଈର୍ଷା ଓ ଅସହିଷ୍ଣୁତାରେ ପାଚକରି ରହିଚନ୍ତି । ଏପରି କାହିଁକି ହେଉଚି ? ଆମର ଦୃଷ୍ଟିକୋଣରେ ହୁଏତ କେଉଁଠି କୌଣସି ବ୍ୟତିକ୍ରମ ରହିଚି, ଯାହାଫଳରେ କି ଏକ ଅତି ଉତ୍ତମ ଅର୍ଜନ ମଧ୍ୟ ଆମ ହୃଦୟ ଭିତରକୁ ଆସି ବିଷର ହିଁ ସୃଷ୍ଟି କରୁଚି । ସେହି ବ୍ୟତିକ୍ରମର କାରଣକୁ ଅନୁସନ୍ଧାନ କରି ବାହାର କରିବା ବୋଧହୁଏ ବର୍ତ୍ତମାନ ସକଳ ମାନବିକ ଗବେଷଣାର ସର୍ବମୂଳ ସମସ୍ୟା ହୋଇ ରହିଲାଣି ବୋଲି କହିବାକୁ ହେବ । ଏହି ସମସ୍ୟାଟିର ସମାଧାନ ନହେବା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଆମେ ତଥାପି କିପରି ଆଶାକରି ବସିବା ଯେ ଖାଲି ଜ୍ଞାନଦ୍ୱାରା ଜଗତର, ସମାଜର ଓ ମଣିଷର କଲ୍ୟାଣ ଘଟିବ ? ମଣିଷର ମନରୁ ସକଳ ପ୍ରକାର ସନ୍ତାପ ଓ ସଂକୀର୍ଣ୍ଣତା ଦୂର କରିବା ହେଉଚି ଜ୍ଞାନର ସର୍ବପ୍ରଧାନ ଗୌରବ, କିନ୍ତୁ ସାଧାରଣ ନାନା କୁଖ୍ୟାତ କ୍ଷେତ୍ରର ସନ୍ତାପ ଓ ସଂକୀର୍ଣ୍ଣତାକୁ ଆଜି ଜ୍ଞାନକ୍ଷେତ୍ରରେ ଆଣି ପୂରାଇବାରେ ଆମେ ଭାରି ଉତ୍ସାହ ପ୍ରକାଶ କରୁଚୁ । ଏହାଦ୍ୱାରା ଜ୍ଞାନ ହିଁ କଳୁଷିତ ହୋଇଯାଉଚି, ଏହାଦ୍ୱାରା ଜ୍ଞାନୀର

ଗ୍ରହଣଦ୍ୱାର ବନ୍ଦ ହୋଇଯାଉଚି । ମଣିଷକୁ ମାରଦେଇ ସେହିସ୍ଥାନରେ ଗୁଡ଼ାଏ ଶ୍ରେଷ୍ଠପଣିଆ ଦର୍ପ ଦେଖାଇ ବାହାରୁଚି, ମଣିଷ ଭିତରେ ସମ୍ଭବ ଏକ ସହଜ ବିକସ୍ୱର ଉଦ୍‌ଘାଟନ ନକରି ମଣିଷର ସକଳ ସୃଷ୍ଟିଶୀଳତାକୁ ନଷ୍ଟ କରିଦେଇ ଯାଉଚି । ବିବେକୀ ଜ୍ଞାନୀମାନଙ୍କର ଏହି ସମସ୍ୟାଟି ଉପରେ ଯଥେଷ୍ଟ ଧ୍ୟାନଦେବା ଉଚିତ ଏବଂ ଏହାର ନିଦାନ ଖୋଜି ବାହାରିବା ଉଚିତ । କାରଣ ବର୍ତ୍ତମାନ ଯେଉଁପରି ଚାଲିଚି, ଯଦି ସେହିପରି ଚାଲେ, ତେବେ ଏ ଦେଶରେ କେବଳ ଦୁର୍ବିନୀତ ହେବାର ନାନା ଶିକ୍ଷିତ ପରିପାଟୀ ବୃଦ୍ଧି ପାଇବ ସିନା, କିନ୍ତୁ ଜ୍ଞାନଦ୍ୱାରା ମଣିଷର କୌଣସି ଉପକାର ହେବ ନାହିଁ । ଜ୍ଞାନର ଦୋହାଇ ଦେଇ ଏଦେଶରେ ପୁଚ୍ଛରେ ମୟୂରପକ୍ଷୀ ଖୋସି କାକମାନେ ହିଁ ପ୍ରମତ୍ତ ହୋଇ ବୁଲୁଥିବେ, କିନ୍ତୁ ତଥାପି କାହାର ଦୁଃଖ ଯିବ ନାହିଁ ।

୧୯ । ୧୦ । ୫୮

ଆମେ ସମସ୍ତେ ଭାବୁଚୁ, ଆମେ ଯିଏ ଯେଉଁଠାରେ ରହିଚୁ ସେହିପରି ଥିବୁ, ସେହିପରି ଭୋଗ କରୁଥିବୁ ଓ ଅନ୍ୟମାନଙ୍କୁ ସେହିପରି ବଞ୍ଚିତ କରି ରଖିଥିବୁ, ତଥାପି ଏ ଜୀବନର ସ୍ୱର ବଦଳିଯିବ, ତଥାପି ଏ ଆନନ୍ଦର ସ୍ୱର ବଦଳିଯିବ, ତଥାପି ଅସନ୍ତୋଷ ଯାଇ ସନ୍ତାପ ଆସିବ । ଆମେ କେହି ଆପଣାର ପ୍ରତିଷ୍ଠିତ ଗାତରୁ ଇଞ୍ଚେ ମଧ୍ୟ ଘୁଞ୍ଚିବାକୁ ରାଜି ନୋହୁ, ଆମ ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ଜୀବନର ତଥାକଥିତ ନିରା-ପଦତାକୁ ଆମେ କେହିହେଲେ ଛାଡ଼ିଦେବାକୁ ଚାହୁଁ ନାହୁଁ, ତଥାପି ସଂସାରର ବା ସମାଜର ପରିବର୍ତ୍ତନ ଚାହୁଁଚୁ । ସତେଯେପରି ବାହାରୁ କେଉଁ ବିଧାତା ବା କେଉଁ ରାକ୍ଷସ ଆସି ମନୁଷ୍ୟର ସହଯୋଗ ବା ଅସହଯୋଗ ପ୍ରତି ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ନିରପେକ୍ଷ ରହି ଆପଣାର ଯାଦୁ ବଳରେ ସମସ୍ତ ସ୍ଥିତିକୁ ବଦଳାଇ ଦେଇଯିବ, ଏହିପରି ଏକ କାମନା କରି ଆମେ ସବୁ ଯେଝା ଯେଝାର ନିରାପଦ ଗମ୍ଭୀରା ଭିତରେ ନିଶ୍ଚିନ୍ତ ହୋଇ ବସି ରହିବାକୁ ଇଚ୍ଛା କରୁଚୁ । ମଣିଷ କେବଳ ଚତୁର ହେଲେ ଦଶା ଯାହା ହୁଏ, ଆମର ତାହାହିଁ ହୋଇଚି । କିନ୍ତୁ ଯେ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଆପଣାକୁ ବାଦ୍‌ଦେଇ ଆମେ ଯୁଗ- ପରିବର୍ତ୍ତନର ସ୍ୱପ୍ନ ଦେଖୁଥିବା, ସେପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଆମେ ଯେଉଁଠାରେ ଅଛୁ ସେଇଠାରେ ରହି ଅଧିକରୁ ଅଧିକ ସଢ଼ୁଥିବା ସିନା, ମାତ୍ର ଆମର ବା ସଂସାରର କୌଣସିଠାରେ କୌଣସି ପରିବର୍ତ୍ତନ କଦାପି ହେବନାହିଁ । ଏ ଯୁଗର ଅସଙ୍ଗତି-ଗୁଡ଼ାକୁ ଦୂର କରିବା ଲାଗି ଯିଏ ଚିନ୍ତା କରୁଥିବ, ତାକୁ ଆପଣା ଜୀବନର ଅସଙ୍ଗତି ଗୁଡ଼ାକର ସମ୍ମୁଖୀନ ହେବାକୁ ହିଁ ପଡ଼ିବ । ଏ ଯୁଗର ଯେଉଁ ପୁରୁଣା ମଇଳାଗୁଡ଼ାକୁ ବର୍ଜନ କରି ଆସିବାଲାଗି ଆମେ ସମସ୍ତେ ଚିନ୍ତା କରୁଚୁ, ଆପଣା ଭିତରେ ଠିକ୍ ସେଇ ମଇଳାଗୁଡ଼ାକୁ କୌଣସି ପ୍ରକାରେ ପ୍ରଶ୍ରୟ ଦେଇ ରଖିଥିବା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଆମର ଆଦୌ କୌଣସି ବିକାଶ ହୋଇ ପାରିବ ନାହିଁ । ସକଳ ପରିବର୍ତ୍ତନର ବିସ୍ତରରେ

ଏହାକୁ ହିଁ ମୂଳ ବସ୍ତୁର ରୂପେ ଗ୍ରହଣ କରିବାକୁ ପଡ଼ିବ । ତା'ର ଅର୍ଥ ହେଉଛି, ଏ ଯୁଗର ସମ୍ମୁଖୀନ ହେବାପୂର୍ବରୁ ଆମକୁ ନିଜର ହିଁ ସମ୍ମୁଖୀନ ହେବାକୁ ପଡ଼ିବ ।

୨୦ । ୧୦ । ୫୮

ଏ ପରିବର୍ତ୍ତନ କିଏ କରିପାରିବ ? ଆମେ ସମସ୍ତେ ତ ପ୍ରାୟ ନିସ୍ତେଜ ବା ହତାଶ ହୋଇ ବସି ସାରିଲୁଣି ! ଆମେ ସମସ୍ତେ ଆପଣା ଉପରୁ ବା ମଣିଷ ଉପରୁ ବିଶ୍ୱାସ ହରାଇ ବସିଲୁଣି । ଆମ ଜୀବନଦଶାରେ ଯେ ସଂସାରକୁ ନୂଆକରି ଗଢ଼ି ପାରିବାଭଳି କିଛି ସମ୍ଭବ ହୋଇପାରିବ, ଏପରି ଏକ ଆଶା ମଧ୍ୟ କ୍ରମେ ଆମ-ଭିତରେ କ୍ଷୀଣତର ହେବାରେ ଲାଗିଛି । ହୁଏତ ଏହି ନୈରାଶ୍ୟ ବା ଆଶା ଶୂନ୍ୟତାର କାରଣରୁ ଆମେ ସମସ୍ତେ ଆପଣା ଆପଣା ସ୍ଥାନରେ ଆହୁରି ଜାଟପଟ ଲାଗି ରହିବାକୁ ଇଚ୍ଛା କରୁଛୁ, ଆପଣାଆପଣାର ପୁରୁଣା ପଙ୍କଭିତରେ ଆହୁରି ପଶିବାକୁ ପ୍ରସ୍ତୁତ ହେଉଛୁ ଏବଂ ସେହି ପଙ୍କକୁ ହିଁ ଆମର ଭାଗ୍ୟ ବୋଲି ମାନି ନେବାଲାଗି ନାନାପ୍ରକାର ବ୍ୟାବହାରିକ ଓ ଚତୁର ଆଦର୍ଶର ସୃଷ୍ଟି କରୁଛୁ । ଆମେ ସମସ୍ତେ ଯନ୍ତ୍ର ଭିତରେ ପେଷିହୋଇ ଗଲୁଣି, —ଏହିପରି ଗୋଟାଏ କରୁଣ କୈଫିୟତ୍ ଦେଇ ଆପଣା ଆପଣାର ଦାୟିତ୍ୱକୁ ଏଡ଼ି ପଳାଇବାକୁ ଆମେ ଭାରି ଚେଷ୍ଟା କରୁଛୁ । ଯାହାଠାରେ ଜ୍ଞାନ ଅଛି, ସିଏ ମଧ୍ୟ କହୁଛି ଯେ ସେ ଯନ୍ତ୍ର ମଧ୍ୟରେ ପେଷି ହୋଇ ଗଲାଣି ଏବଂ ତେଣୁ ତା'ଠାରୁ ଆଉକିଛି ଆଶା କରାଯାଇ ପାରିବ-ନାହିଁ । ଯାହାପାଖରେ ବିଦ୍ୟା ଅଛି, ଯାହାର ଶରୀରରେ ଯୌବନ ଅଛି,ସିଏ ମଧ୍ୟ ଏହିପରି ଏକ ସହଜ ସୁଲଭ ଆଶ୍ରୟତଳେ ଲୁଚି ରହିବାକୁ ସବୁବେଳେ ବାଟ ଖୋଜୁଛି । ତେବେ ପରିବର୍ତ୍ତନ କିଏ ଆଣିବ ? ବର୍ତ୍ତମାନ ଚତୁର୍ଦ୍ଦିଗରୁ ଘେରି ରହିଥିବା ଏହି ନୈରାଶ୍ୟ ଓ ଧୂର୍ତ୍ତତାର ବ୍ୟୂହରୁ ତଥାପି କିଏ ତାରୁଣ୍ୟକୁ ବଞ୍ଚାଇ ରଖିବାକୁ ବାହାରି ପାରିବ ? ଅନେକ ସମୟରେ ଏହିକଥା ଭାବୁଥିଲାବେଳେ ମନଭିତରେ କୌଣସି ଦଉଡ଼ି ନପାଇଲା ପରି ମନେହୁଏ । ବୋଧହୁଏ ଆମେ ସମସ୍ତେ ଅନ୍ୟକୁ ଶହୀଦ କରି ଆପେ ଭବିଷ୍ୟତରେ ସବୁପ୍ରକାର ଭୋଗଲାଗି ବଞ୍ଚିରହିବାକୁ ଇଚ୍ଛା କରୁଛୁ । ଯାହା ଦେବାର କଥା ଅପର ଦେଉ, ଯାହା ହେବାର କଥା ଅପର ହେଉ,—ଏହିପରି ଏକ କୁତ୍ସିତ ମନୋବୃତ୍ତିକୁ ନାନାବିଧ କୌଶଳରେ ସମର୍ଥନ ଦେଇ ଓ ନାନାବିଧ ନୈରାଶ୍ୟର ବାଡ଼ ଘେରାଇ ଆମେ ସମସ୍ତେ ନୀରବରେ ବସିରହିଛୁ । ଭାବୁଛୁ, କାହାର ରକ୍ତରେ କେଉଁଠି ପ୍ରଭାତ ହେବ ଏବଂ ଆମେ ପୁଣି ଭୋଗକରି ବାହାରିବା ।

୨୧ । ୧୦ । ୫୮

ନାନାପ୍ରକାର ଭୋଗ ଓ ଭାର ବୋହିବାର ଷଡ଼ଯନ୍ତ୍ର ଭିତରେ ମଣିଷର ସୃଜନଶକ୍ତିକୁ ମାରି ଦିଆଯାଉଥିବା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ପରିବର୍ତ୍ତନ କିପରି ସମ୍ଭବ ହେବ ?

ପରିବର୍ତ୍ତନ ତ ମଣିଷର ମନଭିତରେ ହିଁ ଆରମ୍ଭ ହେବା ଉଚିତ । ପୁଣି କେବଳ Creative ବା ସୃଜନୀଶକ୍ତି ଦ୍ୱାରା ସମ୍ପନ୍ନ ମନଭିତରେ ହିଁ ପରିବର୍ତ୍ତନ ସମ୍ଭବ ହୋଇପାରିବ । Material ତଥା Socio-cultural ନିୟନ୍ତ୍ରଣଗୁଡ଼ାକ ଆଧୁନିକ ମଣିଷଉପରେ ଏତେ ପ୍ରବଳ ପ୍ରଭାବ ବିସ୍ତାର କରି ରହିଛି ଯେ ସେହି ଷଡ଼ଯନ୍ତ୍ରର ବାହାରକୁ ଯାଇ ଆପଣାର ଭାଗ୍ୟ ବିଷୟରେ ଭାବିବାଲାଗି ମଧ୍ୟ ମଣିଷ ଆଉ ବେଳ ପାଉନାହିଁ । ଏହି ଦୁଇସ୍ତରର ନିୟନ୍ତ୍ରଣ ମଣିଷକୁ ଏପରି ଅବରୁଦ୍ଧ କରି ରଖିଛି ଯେ ତା'ବାହାରେ ଯେ କୌଣସି ଏକ ବିପୁଳତର ଜୀବନର ସମ୍ଭାବନା ନିହିତ ରହିଛି, ଆଧୁନିକ 'ମଣିଷ ସେକଥା ବିଶ୍ୱାସ କରିବା ଦୂରର କଥା ସ୍ୱୀକାର ମଧ୍ୟ କରି ପାରୁନାହିଁ । ସମାଜ, ସଂସ୍କୃତି ଓ ସଭ୍ୟତା ନାମରେ ମଣିଷକୁ ଆଜି ପ୍ରଧାନତଃ ବାନ୍ଧିକରି ରଖାଯାଉଛି । କୌଣସି କଥା ଚିନ୍ତା ନକରି ଓ କୌଣସି ସୃଷ୍ଟି ନକରି ମଧ୍ୟ ମଣିଷ ଆଜି ସଭ୍ୟତା ଓ ସଂସ୍କୃତିର ସର୍ବାଧିକାରୀ ବୋଲାଇ ପାରୁଛି । ଯିଏ ଅଧିକରୁ ଅଧିକ ସାମଗ୍ରୀ ଭିତରେ ଆପଣା ଜୀବନର ସମସ୍ତ ଚିନ୍ତାଶୀଳ ମୁହୂର୍ତ୍ତିକୁ ଅବଶ ଓ ନିଶ୍ଚିନ୍ତ କରି ଡୁବାଇ ରଖିଛି, ଯିଏ ନାନାପ୍ରକାର ପରିପୁଷ୍ଟ କ୍ଷମତାର ବାଡ଼ଭିତରେ ଆପଣାକୁ ନାନା ଉଗ୍ରତାଦ୍ୱାରା ଜର୍ଜ୍ଜର କରି ରଖିଛି, ଆମ ଯୁଗରେ ସେଇ ସଭ୍ୟତା ଓ ସଂସ୍କୃତିର ସର୍ବଗ୍ର-ସ୍ୱୀକାର ଲାଭ କରୁଛି । ମଣିଷକୁ ଓ ମଣିଷର ଜୀବନକୁ ବିଚାର କରିବାର ଏହି ମାନଦଣ୍ଡ କେବେ ବଦଳିବ, ଏହାକୁ କିଏ ବଦଳାଇବ ? ସାମଗ୍ରୀ ଓ ଉପଭୋଗର ନିରାପଦ ନିଶ୍ଚିନ୍ତତା ନୁହେଁ, ଆପଣାର ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ଓ ସାମାଜିକ ଜୀବନ ଭିତରେ ନାନା ସୃଷ୍ଟିଶୀଳ ସମ୍ଭାବନାର ଆବିଷ୍କାର କରି ବାହାରିବା ଏତେ ଅନାଶ୍ୱସ୍ତତା ଭିତରେ ଯେ ଅସଲ ଜୀବନର ସ୍ୱାଦ ନିହିତ ହୋଇ ରହିଛି, ମଣିଷର ହୃଦୟଦୁଆରେ ଆଜି ଏହି ସତ୍ୟକୁ କିଏ ଆଣି ପହଞ୍ଚାଇ ଦେଇଯିବ ? ତାହାହିଁ ଜିଜ୍ଞାସ୍ୟ, ତାହାହିଁ ଅସଲ ସମସ୍ୟା । ଜୀବନପରେ ଜୀବନର କେବଳ ପୁନରାବୃତ୍ତି, ଭୋଗସାମଗ୍ରୀ ପରେ ଭୋଗସାମଗ୍ରୀର ପୁନରାବୃତ୍ତି ମଣିଷ ଜୀବନରେ କୌଣସି ନୂତନ ଉଦ୍‌ଘାଟନ କରି ପାରିବନାହିଁ । ଏହିପରି ଚାଲିଥିଲେ ପରିବର୍ତ୍ତନ ତ ଦୂରର କଥା, ମଣିଷ ଆପଣାକୁ କ୍ରମେ କେତେଟା ସାମଗ୍ରୀ ଓ ସାମାଜିକ ଆଚରଣର ସମଷ୍ଟି ବୋଲି ହିଁ ମନେକରିବାକୁ ଆରମ୍ଭ କରିବ । ମଣିଷ ଆପଣାର ଚାରିଆଡ଼େ ଗଦା-କରି ରଖିଥିବା ଗୁଡ଼ାଏ ଆଡ଼ମ୍ବର ଓ instinctରୁ ହିଁ ମଣିଷ ମଣିଷର ବିଚାର କରିଯିବ । ସେତେବେଳେ ମଣିଷ ଜୀବନର ସକଳ ମାନବିକତା ସଢ଼ିପଚି ଯିବ । ଆପଣାର ହୃଦୟ ବିଷୟରେ ମଣିଷ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ଅନଭିଜ୍ଞ ହୋଇ ରହିବ । ତା'ର ଜୀବନ ଯେମିତି ଅଛି, ଠିକ୍ ସେହି ସ୍ତରରେ ଯେ କ୍ରମେ ମଧ୍ୟ ଜର୍ଜ୍ଜର ହୋଇ ପଡ଼ିବ ।

୨୨।୧୦।୫୮

ପର୍ବଦିନମାନଙ୍କରେ ମୋର ଭାରି ମନହୁଏ, ଆମରି ଘରପରି ସବୁରି ଘରେ ସମସ୍ତେ ଏହିପରି ଆନନ୍ଦ ଉପଭୋଗ କରୁଥାଆନ୍ତେ କି ! ଆଜି ଦଶହରାରେ ଆମଘରେ ପିଠା ହେବ, ସମସ୍ତେ ନୂଆଲୁଗା ପିନ୍ଧିବେ, ସେଥିଲାଗି କେତେକ ସପ୍ତାହରୁ ସବୁକଥା ବରାଦ ଓ ପ୍ରସ୍ତୁତ କରି ଅଣାଯାଇଛି । ଆଜି ଆମର ଘରଟି ଗଡ଼ିକଲାଗି ପୂରିଉଠିବ ସମସ୍ତେ କେତେ ଖୁସୀ ହେବେ ପରସ୍ପର ସହିତ ପରସ୍ପରର ଆତ୍ମୀୟ-ତାକୁ ଅନୁଭବ କରୁକରୁ ଆମ ପରିବାରଟିକୁ ମଧୁମୟ କରି ରଖିଥିବା ସମଗ୍ର ସରସତାଟିକୁ ସମସ୍ତେ ଅନୁଭବ କରି ପାରିବେ । ସବୁ ପରିବାରରେ ମଧ୍ୟ ଏହାହିଁ ହେବା ଉଚିତ, ସବୁ ପରିବାରରେ ଏହି ଆନନ୍ଦ ଓ ଏତିକି ଆତ୍ମୀୟତା ଲାଗି ସମ୍ବଳ ରହିବା ଉଚିତ । ସବୁରିଘରେ ପିଲା ଅଛନ୍ତି, ଆମ ଘରର ପିଲାଙ୍କପରି ସେମାନଙ୍କର ମଧ୍ୟ ଆଜିଦିନଟିର ଆନନ୍ଦରେ ସ୍ୱଭାବତଃ ଭାଗ ରହିବା ଉଚିତ । ଜାତି, ଧର୍ମ ଓ ବର୍ଣ୍ଣ ନିର୍ବିଶେଷରେ ସବୁ ଉତ୍ସବର ଆନନ୍ଦ ଅତି ସହଜ ସାମାଜିକ ନ୍ୟାୟରେ ବିତରିତ ହୋଇପାରିବା ଉଚିତ । ତା'ହେଲେ ଯାଇ ଆଜିକା ଅନୁଷ୍ଠାନର ଶକ୍ତିମତୀ ଜନନୀକୁ ଯଥାର୍ଥରେ ଜଗଜ୍ଜନନୀ ବୋଲି କୁହାଯାଇ ପାରିବ, ତାର ପ୍ରସାଦକୁ ଜଗତଉପରେ ପ୍ରକୃତରେ ଏକ ଆଶୀର୍ବାଦ ବୋଲି କୁହାଯାଇ ପାରିବ । କିନ୍ତୁ ସେତିକି ତ ଆମର ଦୁର୍ଭାଗ୍ୟ, ଧର୍ମଜୀବନର ସମସ୍ତ ଅନୁଭୂତି ଓ ଆନନ୍ଦକୁ ଆମେ ବଡ଼ ଲୋଭାସକ୍ତ ଭାବରେ ଏକ କ୍ଷୁଦ୍ର ଓ ମ୍ଳାନ ସାମାଜିକ ସ୍ତରକୁ ନେଇଆଣି କେବଳ ଆପେ ତାହାରି ଭିତରେ ଅତି ସଙ୍କୀର୍ଣ୍ଣ ଓ ଧର୍ମହୀନ ହୋଇ ବସିରହିଚୁ । ଆମର ସବୁ ଧର୍ମାନୁଭୂତି ଓ ଆନନ୍ଦ ଭିତରେ ଅନେକ ପରିମାଣରେ ସ୍ୱାର୍ଥ ପୂରାଇଦେଇ ଆମେ ତାହାକୁ ଅତି ସଙ୍କୀର୍ଣ୍ଣ କରି ପକାଇଚୁ । ଆମେ ପୂଜା କରୁଥିବା ଦେବୀ ଓ ଦେବତାଙ୍କୁ ମଧ୍ୟ ଆମେ ଠିକ୍ ଆମରି ପରି ଛୋଟ ଓ ଶ୍ରୀହୀନ କରି ରଖିଚୁ । ନାନାପ୍ରକାର ଅମିତ ଉପଚାର ଦେଇ ସେମାନଙ୍କର ପୂଜା କରି ଆମ ଧର୍ମାଭିମାନ ବା ଧର୍ମଜନିତ ଅହଙ୍କାରକୁ ଆମେ ଗୁଡ଼ାଏ ଚରା ଯୋଗାଉଚୁ ସିନା, କିନ୍ତୁ ତଦ୍ଦ୍ୱାରା ଆମ କଳ୍ପିତ ଦେବଦେବୀଙ୍କର କୌଣସି ମହତ୍ତ୍ୱ ବଢ଼ାଉନାହୁଁ । ସମସ୍ତ ଧୂପଦୀପ, ବଳି ଓ ନୈବେଦ୍ୟ ସତ୍ତ୍ୱେ ଆମେ ତଥାପି ସେହି ପିତୁଳା ଭିତରେ ଆଧ୍ୟାତ୍ମିକତାର ଜୀବନ୍ୟାସ କରି ପାରୁନାହୁଁ । ସେଥିଲାଗି ଏହି ପୂଜାକୁ କେବଳ ଏକ ସାମାଜିକ ଓ କ୍ଷୁଦ୍ରାୟତନ ସିଦ୍ଧ ପୂଜା ବୋଲି କହିବାକୁ ହେବ । ସାମାଜିକ ଅହଙ୍କାର ଓ ଅପର ଅନେକ ମଣିଷଙ୍କଠାରୁ ଆପଣାକୁ ଦୂରରେ ଓ ଉଚ୍ଚରେ ବୋଲି ଦେଖାଇବା ସକାଶେ ଆମେ ଏହିସବୁ ପର୍ବର ସୁଯୋଗ ନେଇ ତା'ଉପରେ ଗୋଟାଏ ଆଧ୍ୟାତ୍ମିକ ପୁଟ ଲଗାଇକରି ରଖିଚୁ । ଆମେ ଭାବୁଚୁ ଏହିସବୁ ସାଜସଜା ଓ ଆଭରଣ ଦ୍ୱାରା

ଆମେ ଆମ ଜୀବନରେ ଧର୍ମଭାବ ବଢାଉଚୁ, ଆଧ୍ୟାତ୍ମିକତା ବଢ଼ାଉଚୁ । କିନ୍ତୁ ଆମର ସକଳ କୌଶଳ ସତ୍ତ୍ୱେ ତଥାପି କହିବାକୁ ହେବ ଯେ ଏହା ଆମକୁ ଅଧିକରୁ ଅଧିକ refined ତାମସିକତା ଭିତରେ ହିଁ ବୁଡ଼ାଇ ରଖୁଚି ।

୬୩ । ୧୦ । ୪୮

ମୋ' ଗୃହପାଖରେ ଆଉ ଗୃହଜଣ ମଣିଷ ବି ଅଛନ୍ତି, ସେମାନେ ମୋ ସହିତ ନାନାପ୍ରକାର ସାମାଜିକ ସମ୍ବନ୍ଧରେ ବାନ୍ଧିହୋଇ ଅଛନ୍ତି, ଆପଣାର ଯାବତୀୟ ଆଚରଣରେ ଏହି କଥାଟିକୁ ଅନୁଭବ କରିବା ଆମ ସାମାଜିକ ଜୀବନର ମୂଳକଥା ହୋଇ ରହିବା ଉଚିତ । କୌଣସିପ୍ରକାର ଅସାମାଜିକ ଆଧୁନିକତା ଦେଖାଇ ମଧ୍ୟ ଯଦି ଆମେ ଏହି ମୂଳକଥାଟିକୁ ପାସୋରି ପକାଉ, ତେବେ ଆମର ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ତଥା ସାମାଜିକ ଜୀବନରେ ଆମେ ଅନେକ ପ୍ରମାଦ ସୃଷ୍ଟି କରି ବସିବୁ, ଠିକ୍ ଯେପରି ଏ ଦୁର୍ଭାଗ୍ୟ ଦେଶର ସାମାଜିକତାରେ ନାନା ଉଦ୍ଭଟ ପ୍ରସଙ୍ଗ ସୃଷ୍ଟି କରାଯାଇ ଏହି ପ୍ରମାଦର ସୃଷ୍ଟି ହେବାରେ ଲାଗିଚି । ମୋର ଯେପରି ଅନେକ-ପ୍ରକାର ରୁଚି ଓ ଅରୁଚି ରହିଚି, ମୋ'ପାଖରେ ଥିବା ଆଉ ଗୃହଜଣଙ୍କର ମଧ୍ୟ ଠିକ୍ ସେହିପରି ସ୍ୱକୀୟ ରୁଚି ଓ ଅରୁଚିମାନ ରହିଚି । ଯେପରି ନାନାପ୍ରକାର ସଂସ୍କାରକୁ ମୁଁ ଧର୍ମର ମହତ୍ତ୍ୱ ଦେଇ ମାନୁଚି, ଠିକ୍ ସେହିପରି ସେମାନଙ୍କର ମଧ୍ୟ ସଂସ୍କାରମାନ ରହିଚି ଓ ସେଗୁଡ଼ିକୁ ସେମାନେ ଅନେକ ମୂଲ୍ୟ ଓ ସମ୍ମାନ ଦେଇ ମାନୁଚନ୍ତି । ସେମାନଙ୍କ ସହିତ ସାମାଜିକ ଜୀବନଯାପନ କରିବାର ବାସନା ରଖିବାକୁ ହେଲେ ମୋତେ ସେମାନଙ୍କ ସଂସ୍କାରଗୁଡ଼ିକ ପ୍ରତି ଉଚିତ ସମ୍ମାନ ଦେବାକୁ ପଡ଼ିବ । ମାତ୍ର ଯଦି କୌଣସି ନିର୍ବୋଧ ଅବସରରେ ମୁଁ ମୋ'ର ରୁଚିଅରୁଚି ଗୁଡ଼ାକୁ ଏକମାତ୍ର ବସ୍ତୁଗତ ରୁଚି ବୋଲି ଗ୍ରହଣ କରିନିଏ, ମୋ'ର ରୁଚିଟି ଦ୍ୱାରା ଅନ୍ୟମାନେ କେତେ-ଦୂର ଆହତ ହେଉଚନ୍ତି, ଯଦି ସେକଥା ପ୍ରତି ମୋର କୌଣସି ଦୃଷ୍ଟି ନରହେ, ତେବେ ମୋର ଜୀବନ ତଥା ଆଚରଣର ସ୍ତରକୁ ଏକ ଅତି ଅମାର୍ଜିତ ସ୍ତର ବୋଲି କହିବାକୁ ହେବ । ଏଠାରେ ଅଧିକାରର କୌଣସି ପ୍ରଶ୍ନ ହିଁ ଉଠୁନାହିଁ । ଯେଉଁଠାରେ ପ୍ରତ୍ୟେକ ଆପଣାର କର୍ତ୍ତବ୍ୟଗୁଡ଼ିକୁ ବୁଝୁଚନ୍ତି, କେବଳ ସେଇଠାରେ ହିଁ ଅଧିକାରର ପ୍ରଶ୍ନ ଉଠାଇବା ଶୋଭାପାଏ । ସ୍ୱାଧୀନତା ଉପଭୋଗ କରିବାକୁ ହେଲେ ସ୍ୱାଧୀନତା ଦେଇ ଶିଖିବାକୁ ହୁଏ । ସ୍ୱାଧୀନତା ନାମରେ ଆଜି ଆମେ ଅନେକ ସମୟରେ ଯେଉଁ ଉଗ୍ରତାଗୁଡ଼ିକୁ ପ୍ରଶ୍ରୟ ଦେଉଚୁ ଓ ଯାହାକୁ ଆମ ଜୀବନାଚରଣର ମହତ୍ତ୍ୱପୂର୍ଣ୍ଣ ଅଙ୍ଗ କରି ରଖିଚୁ, ତାହାହିଁ ଆମ ସମାଜରେ ଆମକୁ ସବୁଠାରୁ ବଡ ବିଚ୍ଛିନ୍ନ ଓ ଏକାକୀ କରି ରଖିଚି । କୌଣସି ପ୍ରକାରର ବାହ୍ୟ ମଣ୍ଡଳରେ ଆମେ ତାହାକୁ ଲୁଚାଇରଖି ପାରୁନାହୁଁ ।

୨୪।୧୦।୪୮

ଆଜି ଜାତିସଂଘର ବାର୍ଷିକ ଦିବସ । ରାଜନୀତିକ ଜଗତରେ ଯେଉଁଠାରେ ମଣିଷର ସବୁ ଆଶାଭରସା ଯାଇ ଠୁଳ ହୋଇ ରହିଚି, ଆଜି ତାହାର ଜନ୍ମଦିନ । ଭୁବନଭରା ନୈରାଶ୍ୟ ଭିତରେ ଅଜି ଆଶାର ଜନ୍ମଦିନ, ଭୁବନଭରା ଘୃଣା ଓ ବିଚ୍ଛିନ୍ନତା ଭିତରେ ମଣିଷଠାରେ ତଥାପି ଅତି କ୍ଷୀଣ ସ୍ୱରରେ ଟିକିରହିଥିବା ସହଯୋଗୀ ପ୍ରବୃତ୍ତିର ଆଜି ଜନ୍ମଦିନ । ଯେ କୌଣସି ଦେଶର ସ୍ୱାଧୀନତା-ଦିବସଠାରୁ ମଣିଷ ପାଖରେ ଏହି ଦିନଟିର ମହତ୍ତ୍ୱ ଅନେକ ଅଧିକ, ଯେ କୌଣସି ଦେଶର ଜାତୀୟ ସଙ୍ଗୀତଠାରୁ ଆଜି ଦିନଟିର ଭାବନା ପୃଥିବୀରେ ପ୍ରତ୍ୟେକ ମଣିଷର ହୃଦୟକୁ ଅଧିକ ସ୍ପର୍ଶ କରିପାରିବା ଉଚିତ । ପୃଥିବୀ ଉପରକୁ ଅର୍ଥାତ୍ ମଣିଷର ଭାଗ୍ୟ ଉପରକୁ ଘନାଇ ଆସୁଥିବା ବିପଦ ଭିତରେ ମଣିଷକୁ ତଥାପି ଆଶା ଓ ଅନୁରାଗ ସହିତ ବଞ୍ଚାଇ ରଖିବାର ଶକ୍ତି ଏହି ଜାତିସଂଘର ରହିଚି । ବାହାରୁ ଦେଖିଲେ ଏହାର ଶକ୍ତି ଯେତେ ସୀମାବଦ୍ଧ ହେଉ ପଛକେ, ପୃଥିବୀରେ କେତେଟା ପରାକ୍ରମୀ ଅଞ୍ଚ ଦେଶ ଅନେକ ସମୟରେ ଏହାକୁ ପୋଇଲାପରି ବ୍ୟବହାର କରିବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କରୁଥାନ୍ତୁ ପଛକେ, ତଥାପି କହିବାକୁ ହେବ ଯେ ସଂସାରରେ ଏତିକି ନଥିଲେ ଆମେ ପରସ୍ପରକୁ ହତ୍ୟା କରିବା ଲାଗି କୋଉଦିନୁ ମାତି ଆସନ୍ତୁଣି । ଜାତୀୟତା ଓ ଜାତୀୟ ସମୃଦ୍ଧିର ଆଧୁନିକ whitewashing ତଳେ ଆମ ଭିତରେ ଯେତେ ସବୁ ଘୃଣା ଓ ଭୟ ସାଇତା ହୋଇ ରହିଛି, କୋଉଦିନୁଁ ଭୁବନବ୍ୟାପୀ ହୋଇ ତାହା ମଣିଷକୁ ମାରଦେଇ ସାରନ୍ତାଣି । ଦେଶପ୍ରେମ ସହିତ ଅନ୍ୟ ଦେଶକୁ ଘୃଣା କରିବାର କଟୁ ବିଷ ମିଶାହୋଇ ତାହା କୋଉଦିନୁ ସଂସାରଯାକ ଚରି ଯାଆନ୍ତାଣି । ପୃଥିବୀରେ ଆଜି ଅନ୍ତତଃ ଗୋଟିଏ ଆସ୍ଥାନ ରହିଚି, ଯେଉଁଠାରେ କି ମଣିଷ ନିଜର ସକଳ କ୍ଷୁଦ୍ରତା ସତ୍ତ୍ୱେ ସବୁରି ସହିତ ବଡ ହୋଇ ବସିପାରୁଚି, ଆପଣା ଭିତରେ ରହିଥିବା ଯାବତୀୟ ଘୃଣା ସତ୍ତ୍ୱେ ସେ ତଥାପି ଦୁଇଘଡ଼ି ପାଇଁ ଭଲ ପାଇବା ଓ ସ୍ୱୀକାର କରିବାର ସ୍କୁଲରେ ପାଠ ପଢି ଯାଇପାରୁଚି । ଦେଶ, ଜାତି ଓ କ୍ଷମତାନାମରେ ସାରା ପୃଥିବୀକୁ ଆପଣାର ହାତମୁଠାରେ ରଖିବା ଲାଗି ଚାଲିଥିବା ସକଳ ଅଭିସନ୍ଧି ସତ୍ତ୍ୱେ ସେ ତଥାପି ସବୁରି ସହିତ ସମ୍ମିଳିତ ହୋଇ ସବୁରି ଭାଗ୍ୟକୁ ଏକ ପୃଥିବୀବ୍ୟାପ୍ତ Plane ଉପରେ ବିଚାର କରିବାର ସୁଯୋଗ ପାଇପାରୁଚି । ଏତିକି ଆମ ସମସ୍ତଙ୍କ ପକ୍ଷରେ ପରମ ଭାଗ୍ୟର କଥା । ସଂସାରରେ ଅସ୍ତ୍ର ବଢ଼ିଲେ, ଆଦର୍ଶର ସଂକ୍ରମଣ କମିଗଲେ ବା ପଇସା ବଞ୍ଚାଗଲେ ଯେ ସଂସାରର ପ୍ରମାଦ ଯିବନାହିଁ, ଜାତିସଂଘର ଅସ୍ତିତ୍ୱ ହିଁ ଆମକୁ ସେହି ସତ୍ୟଟି ବିଷୟରେ ସର୍ବଦା ସତର୍କ କରିଦେଉଚି ।

୨୫ । ୧୦ । ୫୮

ସେଦିନ ଜଣେ ବନ୍ଧୁ କହିଲେ ଏସବୁ କେତେଦିନ ଚାଲିବ । ଓଡ଼ିଶା ସରକାରଙ୍କର କୌଣସି ଉନ୍ନୟନମୂଳକ ବିଭାଗରେ ସେ ଗୋଟିଏ ଉଚ୍ଚ ସ୍ଥାନରେ ଚାକିରି କରନ୍ତି । ତାଙ୍କ ବିଭାଗରେ କର୍ମଚାରୀମାନେ କିପରି ନାନା କୌଶଳ ଅବଲମ୍ବନ କରି ପଇସା ଖାଆନ୍ତି, ମିଛ କହନ୍ତି, ବାକି ରଖନ୍ତି ଏବଂ ପ୍ରତିଶୋଧ ନିଅନ୍ତି, ସେ ସେହିସବୁ କଥା କହୁଥିଲେ । ଲୋକମାନଙ୍କର ସେବା କରିବା, ଆପଣା ଇଲାକା ଭିତରେ ଥିବା ଗାଆଁମାନ ବୁଲିକରି ଦେଖିବା ଓ ଗସ୍ତ ଖର୍ଚ୍ଚ ନେବା ବିଷୟରେ ଆଧୁନିକ କର୍ମଚାରୀମାନେ ପଇସା ଖାଇବାର କେତେ ବାଟ ବାହାର କରିଛନ୍ତି, ଟ୍ରେଜେରୀରୁ ପଇସା ଆଣିବାକୁ ଗଲାବେଳେ କିପରି ସେଠାରେ ମଧ୍ୟ ପଇସା ଦେବାକୁ ପଡ଼ୁଛି, ଏ ସବୁର ନାନା ଦୃଷ୍ଟାନ୍ତ ତାଙ୍କଠାରୁ ଶୁଣିବାକୁ ମିଳିଲା । ସବୁ କହିସାରି ସେ ଶେଷରେ କହିଲେ ଯେ ଏ କାରଖାନା ଏହିପରି କେତେଦିନ ଚାଲିବ । ଏହାର ପରିଣତି ଯେ କିପରି ଭୟାବହ ହେବ, ସେକଥା ସେ ନିଜେ ମଧ୍ୟ ଯଥେଷ୍ଟ ପରିମାଣରେ ହୃଦୟଙ୍ଗମ କରୁଥିବା ପରି ଜଣାପଡ଼ିଲା । ତାହାହିଁ ଏହି ଅନ୍ଧକାର ଭିତରେ ମୋତେ କ୍ଷୀଣ ଆଲୋକର ସୂଚନା ଦେଲା ।

କିନ୍ତୁ ଯେତେବେଳେ ଆମେ ସମସ୍ତେ ଏହି ସାମାଜିକ ଓ ସାଂସ୍କୃତିକ ବିନାଶର କାରଖାନାରେ ଜଣେ ଜଣେ ଓସ୍ତାଦ ଶ୍ରମିକ ଭାବରେ ଲାଗିଗଲୁଣି, ସେତେବେଳେ ତଥାପି ଏହାର ଶେଷ ପରିଣତି ବିଷୟରେ ଆମର ଭୟ କରିବା ପାଇଁ ଆଉ କି ଅବକାଶ ରହିଛି ? ଆଜି ଆମେ ସମସ୍ତେ ଦିନକୁ ରାତି ମନେକରି ଚମତ୍କାର ସେହି ରାତିଟିକୁ ଆହୁରି ଗାଢ଼ କରିବାରେ ଲାଗିଛୁ, ରାତ୍ରି ଗହ୍ୱର ଭିତରେ ନାନାପ୍ରକାର ଅନ୍ଧକାର ସାମଗ୍ରୀର ଉଦ୍‌ଭାବନ କରି ଆମେ ତାହାକୁ ହିଁ ସଭ୍ୟତା ଓ ଶିକ୍ଷିତ ପଣିଆର ଉପାଦେୟ ସରଞ୍ଜାମ ରୂପେ ସାଇତି ରଖିଛୁ ଏବଂ ସେହି ସରଞ୍ଜାମ-ଗୁଡ଼ିକୁ ବଢ଼ାଇବାରେ ଚବିଶିଘଣ୍ଟା ଚେଷ୍ଟା କରିବାରେ ଲାଗିଛୁ । ଏହି ସରଞ୍ଜାମରୁ ହିଁ ଆମେ ମଣିଷର ବିଚାର କରୁଛୁ, ଏହି ସରଞ୍ଜାମର ଜଙ୍ଗଲରେ ମଣିଷକୁ ମାଡ଼ିଦଳି ଆଗକୁ ବାହାରୁଛୁ । ତେଣୁ ପରିଣାମରେ ମଣିଷ ହିଁ ମରିଯାଉଛି । ସରଞ୍ଜାମର ଅତିକାୟ ସ୍ତୂପ ଭିତରେ ମଣିଷ ଗୋଟାସୁଦ୍ଧା ପୋତି ହୋଇଯାଉଛି, ତା'ର ସବୁ ମଣିଷ ପଣିଆ ପୋଡ଼ିହୋଇ ଯାଉଛି ।

୨୭ । ୧୦ । ୫୮

ମନ ଭିତରେ ଲୁଚିରହି ମୋତେ ସନ୍ତପ୍ତ କରୁଥିବା ସମସ୍ତ ଲାଳସାକୁ ଗଭୀର ଭାବରେ ନିରୀକ୍ଷଣ କରି ମୁଁ ଦେଖୁଛି ଯେ ସବୁରି ପଛରେ ଟିକିଏ ସ୍ୱୀକାର ପାଇବାର ଲାଳସା ହିଁ ମୋ' ଭିତରେ ପ୍ରଚ୍ଛନ୍ନ ହୋଇ ଅଥଚ ଖୁବ୍ ପ୍ରତିପତ୍ତି ବିସ୍ତାର କରି ରହିଛି । କାହାଭିତରେ ଧନର ଲାଳସା, କାହାଭିତରେ ସଂସାରୀ ହେବାର

ଲାଳସା, ତାହାଭିତରେ ଜ୍ଞାନ ଓ ପଦର ଲାଳସା, ତାହାଭିତରେ ଅନ୍ୟର ଉପକାର କରିବାର ଲାଳସା ! କିନ୍ତୁ ଏଗୁଡ଼ାକ ହେଉଛି ଉପରର ପରିପ୍ରକାଶ, mani-festations,—କିନ୍ତୁ ଭିତରେ ଥାଇ ଦରିଦ୍ର ମଣିଷ ଅଧିକରୁ ଅଧିକ କ୍ଷେତ୍ରରେ ସମସ୍ତଙ୍କର ସ୍ୱୀକାର ପାଇବି ବୋଲି ଲାଳସାଗ୍ରସ୍ତ ହୋଇ ଧାଇଁ ଚାଲିଛି । ଏଇ ମଣିଷ ବିଶ୍ୱବିଦ୍ୟାଳୟରେ କୁଡ଼କୁଡ଼ ଜ୍ଞାନର ଚର୍ଚ୍ଚା କରୁଛି, କେତେ ବହି ଲେଖୁଛି, କେତେ ବକ୍ତୃତା ଦେଉଛି, ବାଦପ୍ରତିବାଦର କେତେ ଚମତ୍କାର ବେଷ୍ଟନୀ ସୃଷ୍ଟି କରି ସେଇଠି ସେ କେତେ ଈର୍ଷାନ୍ୱିତ ଆନନ୍ଦ ଲାଭ କରୁଛି,—କିନ୍ତୁ ତା' ପଛରେ ମୂଳତଃ ସ୍ୱୀକାର ପାଇବାର ହିଁ ଲାଳସା ରହିଛି ! କିଏ ଧନସମ୍ପତ୍ତି କମାଉଛି, ଅଦ୍‌ଭୁତ କୌଶଳ ସହକାରେ ମଣିଷକୁ ଠକି, ଅନ୍ୟ ଅନେକଙ୍କୁ ଲୁଟି ସେ ଆପଣାର ପାଣ୍ଠି ବଢାଉଛି, କୋଠା ଉପରେ କୋଠା ତୋଳୁଛି, ଗୋଦାମ ଖୋଲି ଦେଉଛି, ମଠର ପଛକୁ ମଠର ଆଣି ପାଳୁଛି—ତା'ଘରେ ସବୁଦିନେ ଅନ୍ନଚର୍ଯାର ସାଡ଼ମ୍ବର ପୁରାଣପାଠ ଚାଲିଛି । କିନ୍ତୁ ଏ ସବୁ କେଉଁଥି ସକାଶେ ? ସିଏ ମଧ୍ୟ ଭାବୁଛି, ଯେ ସେ ଟିକିଏ ସ୍ୱୀକାର ପାଇବ, ସମସ୍ତେ ତାଙ୍କୁ ଜଣେ ବୋଲି କହିବେ । ସମସ୍ତେ ତାଙ୍କୁ ଜଣେ ବୋଲି ନକହିବା ଯାଏଁକେ ତା'ର ଏଡ଼େ ଟଙ୍କା ଆଉ ଅଟ୍ଟାଳିକାର ସୁଆଙ୍ଗ ଟାରେ ସତେ ଯେପରି କୌଣସି ମୂଲ୍ୟ ହିଁ ନାହିଁ ! ତା'ପରେ ସେବା ଆଉ ରାଜନୀତି,—ଏହି ଦୁଇଟା କ୍ଷେତ୍ରରେ ମଧ୍ୟ ସ୍ୱୀକାର ପାଇବାର ଲାଳସାରେ ପୀଡ଼ିତ ହୋଇ ରହିଥିବା ମଣିଷ ପରିବାରର ଆଦର ବଞ୍ଚିତ ପିଲାଟି ତା'ର ନାନାପ୍ରକାର ଅପପରାକ୍ରମ ଆରମ୍ଭ କରି ବୁଲିଛି । ସିଏ ସଭା କରୁଛି, ଦେହ ଶୁଖାଉଛି, ଆଦର୍ଶକୁ ମୁଖସ୍ଥ କରି ରଖୁଛି, ଅଧିକରୁ ଅଧିକ ମଣିଷଙ୍କୁ ଆପାଣାର ପକ୍ଷକୁ ଆଣିବ ବୋଲି ସେ କେତେ ଉପକାର କରିବାର ଯୋଜନା ବା ଫାନ୍ଦ ପକାଇବାର ଫିକର କରୁଛି । କିନ୍ତୁ ତା'ର ସବୁ ଅଧ୍ୟବସାୟ ସତ୍ତ୍ୱେ ତଥାପି ତାଙ୍କୁ ସ୍ୱୀକାର ପାଇବାର ଲାଳସାରେ ଦୀନ ଓ ଜର୍ଜର ହୋଇ ବସିଥିବା ଜଣେ ମଣିଷ ବୋଲି ହିଁ କହିବାକୁ ପଡ଼ିବ । କିନ୍ତୁ ମୁଁ ଭାବେ,— ଏହି ସଂସାରକୁ ଆସିଲା ବେଳେ ତ ମଣିଷ ସବୁଠାରୁ ବଡ଼ ସ୍ୱୀକାର ପାଇକରି ଆସିଛି; ତାଙ୍କୁ ତୁମେ ଭଗବାନଙ୍କର ସ୍ୱୀକାର ବୋଲି କହ କିମ୍ବା ମହାଜୀବନର ସ୍ୱୀକାର ବୋଲି କହ । ତେବେ ସେ ତଥାପି କାହିଁକି ଆପଣା-ଭିତରେ ସଞ୍ଚିତ ହୋଇ ରହିଥିବା ସ୍ୱୀକାର ପଦ୍ଧତିକୁ ଆବିଷ୍କାର କରିବା ଲାଗି ଏଣେତେଣେ ବିକଳ ହୋଇ ଧାଇଁଛି ?

୨୭ । ୧୦ । ୫୮

ଯୁବକମାନେ ହିଁ ଯୁବକସଂଘ ଗଢ଼ିବା ଉଚିତ । ଏଯୁଗର ଅନ୍ୟାୟଗୁଡ଼ାକୁ ଯିଏ ମାନିନେଇ ସାରିଲାଣି, ସମୟର ଅନୁକୂଳତା ଅନୁସାରେ ଯିଏ ଅନ୍ୟାୟ କରିବା ଓ ଅନ୍ୟାୟ ସହିବାରେ ଆପଣାକୁ ମଣି କରିନେଇ ସାରିଲାଣି,ସିଏ ଯେତେ ଆଡ଼ମ୍ବର

ପୂର୍ଣ୍ଣ ଭାବରେ ଯେ କୌଣସି ସଂଘ ଗଢିଲେ ମଧ୍ୟ ତାକୁ ସଂଘ ବୋଲି କୁହାଯିବ ନାହିଁ, ଯୁବକସଂଘ ବୋଲି କୁହାଯିବା ତ ଆହୁରି ପରର କଥା । ବର୍ତ୍ତମାନ ସରକାର ଟଙ୍କା ଦେଉଛି, ଗାଆଁରେ ନାନାପ୍ରକାର ଗ୍ରାମନିର୍ମାଣକାରୀ ସଂଗଠନ ଗଢ଼ିବାକୁ ଉତ୍ସାହ ଦେବାଲାଗି ସରକାର ଟଙ୍କା ଦେଉଛି, ସେହି ଟଙ୍କାକୁ ଯେ କୌଣସି ପ୍ରକାରେ ହାତର ପାଞ୍ଚକରି ଗାଆଁରେ କୌଣସି ଏକ ବିନୋଦନର ଅବସର ସୃଷ୍ଟି କରିବା ଲାଗି ଗାଆଁର ଯୁବକମାନେ ଚେଷ୍ଟା କରୁଛନ୍ତି, ବିନୋଦନର ଅଭିଳାଷକୁ ପ୍ରକଟ କରିବା ଲାଗି ଗାଆଁ ଗାଆଁ ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରତିଯୋଗିତା ବି ଚାଲିଛି;— କିନ୍ତୁ ଯୌବନ କାହିଁ, ସଂସାର ଓ ସମାଜର ଯାବତୀୟ ସମସ୍ୟାର ଆହ୍ୱାନକୁ ରଚନାତ୍ମକ ଭାବରେ ଆପଣାର ବିଗ୍ରହ ଓ ଦାୟିତ୍ୱ ଭିତରେ ଧରି ରଖିଲାଭଳି ଯଥେଷ୍ଟ ଯୌବନ ଏ ଦେଶରେ କାହିଁ ? ଓଲଟି ଆମେ ଯେଉଁମାନେ ଗାଆଁରୁ ବିମୁଖ ହୋଇ ସାରିଲୁଣି, ଗ୍ରାମସଭ୍ୟତାର ସକଳ ଅଙ୍କୁରକୁ ଆମେ ଯେଉଁମାନେ ଆପଣାର ସକଳ ପ୍ରବୃତ୍ତି ଓ ପ୍ରେରଣାରୁ ମାରି ସାରିଲୁଣି, ସେଇମାନେ ହିଁ କେତେଟା ଟଙ୍କା ଖରଚ କରି କେଇ-ଘଣ୍ଟା ଆମୋଦ କରିବାର ସୁଯୋଗ ନେବାଲାଗି ଗାଆଁକୁ ଆସୁଛୁ ଓ ଆମର ଏହି ଅପପ୍ରବୃତ୍ତିକୁ ଯୁବକ ସଂଘର ସୁବୋଧ ଘୋଡ଼ଣି ଦେଇ ଘୋଡ଼ାଇ ରଖିବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କରୁଛୁ । ସହରର ଭୂତଗୁଡ଼ାଙ୍କୁ ନିଯୁକ୍ତ କରି ଏହି ଗାଆଁରେ ଆମେ ଏକ କାଳ୍ପନିକ ସହରର ସୌଧ ଓ ବିନୋଦନମାନ ସୃଷ୍ଟିକରି ପକାଉଛୁ । ଯେଉଁଠି ମଣିଷ ମଣିଷ ଭିତରେ ଯୋଜନେ ଅନ୍ତର ରହିଥିବ, ଯେଉଁଠି ପ୍ରତ୍ୟେକ ମଣିଷ ଅପର ମଣିଷଙ୍କୁ ଖାଲି ସାମଗ୍ରୀ ପରି ମନେକରୁଥିବ, କେବଳ ଅର୍ଥ ହିଁ ଯେଉଁଠାରେ ଜୀବନର ସକଳ ସମ୍ପର୍କ ସ୍ଥାପନର ସାଧନ ହୋଇ ପୂଜା ପାଉଥିବ, ସେହିପରି ଏକ ବିକୃତ ଜୀବନରେ ଆମେ ଆମର ଶିକ୍ଷିତ ମନଟାକୁ ବେଶ୍ ବାଗେଇ ନେଲୁଣି ଏବଂ ସେହି ମନଭିତରେ ରହିଥିବା ନାନାପ୍ରକାର ସଂକ୍ରାମଣକାରୀ ଜୀବାଣୁକୁ ଆମେ ଏଇ ଗାଆଁରେ ମଧ୍ୟ ଗୁଞ୍ଜିବାଲାଗି ଇଚ୍ଛା କଲୁଣି । ବିନୋଦନର ଛଳ ଦେଇ ତିଆରି ହୋଇଥିବା ଯୁବକ ସଂଘ ଆମକୁ ଏଥିରେ ଭାରି ସାହାଯ୍ୟ କରୁଛି ।

୨୮ । ୧୦ । ୪୮

ଚମ୍ପତିମୁଣ୍ଡାର ସ୍ନେହାକାଶରୁ ଆଜି ଗୋଟିଏ ତାରା ଖସିପଡ଼ିଲା । ମୋର ହୃଦୟଭିତରେ ପ୍ରଥମ ଶର ବିଦ୍ଧ ହୋଇ ରହିଲା । ଗତ ଦୀର୍ଘ ଚାରିବର୍ଷ ଭିତରେ ମୁଁ କଣ କରିପାରିଛି, ସେ କଥା ଜାଣିନାହିଁ, କିନ୍ତୁ ମୋ' ଜୀବନର ଆକାଶରେ ମୁଁ ସେଠାକୁ ଆସିଥିବା ଭାଇ ଭଉଣୀମାନଙ୍କୁ ଗୋଟିଏ ଗୋଟିଏ ତାରା କରି ସଜାଇ ରଖିଛି, ସେଇମାନଙ୍କର ଉଦ୍‌ଭାସିତ ତାରୁଣ୍ୟରେ ମୁଁ ମୋ' ଆପଣା ଜୀବନକୁ ମଧ୍ୟ ଉଦ୍‌ଭାସିତ କରିବାର ଅନୁଭୂତି ପାଇଛି । ସେମାନଙ୍କୁ ଆପଣା ଜୀବନରେ ସ୍ଥାନ ଦେବାର ଶିକ୍ଷାରେ ନିଜକୁ ମଣି କରି ମୁଁ କ୍ରମେ ସଂସାରର ଅଧିକରୁ ଅଧିକ ମଣିଷଙ୍କ

ପାଇଁ ଆପଣା ଜୀବନରେ ସ୍ଥାନ ତିଆରି କରିପାରିବାର ଉଚ୍ଚ ବାସନା ପୋଷଣ କରିଛି । ସେଥିଲାଗି ସେମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରୁ ଗୋଟିଏ କାହାକୁ ହରାଇ ବସିଲେ ଆପଣାର ସ୍ନେହମୟ ସାଧନାର ବାଟରେ ହଠାତ୍ ଝୁଣ୍ଟି ପଡ଼ିଗଲି ପରି ମନେହେଉଛି । ଏମିତି ଝୁଣ୍ଟି କରି ପଡ଼ିଯିବା କେବେହେଲେ ମନରୁ ଯିବାର ନୁହେଁ । ଆପଣା ଜୀବନର ସ୍ୱୀକାରକ୍ଷେତ୍ରକୁ ପ୍ରତିଷ୍ଠିତ କରି ରଖିବାଲାଗି ମୁଁ ଯେତେଆଡ଼େ ହାତ ବଢ଼ାଇଛି, ଏମାନେ ସେହିସବୁ କ୍ଷେତ୍ରରେ ଗୋଟିଏ ଗୋଟିଏ ସ୍ତମ୍ଭ ପରି । ସେମାନେ ଜୀବନର ନାନା ପଥ ଧରି ନାନାଆଡ଼େ ଯିବେ, ନାନା ରୁଚି ଓ ଅରୁଚିର ଗ୍ରହଣ ବର୍ଜନର ମାଧୁର୍ଯ୍ୟ ଦେଇ ସେମାନଙ୍କର ଜୀବନ ନାନା ବିଚିତ୍ର ପ୍ରକାରରେ ମଧୁର ହୋଇଉଠିବ, ସେମାନେ ମୋ'ପାଖରୁ କିଏ କେତେ ଦୂରରେ ରହିବେ, ତଥାପି ସେମାନଙ୍କ ସହିତ ମୋ' ଜୀବନର ଗଭୀରତମ ମମତାର ସୂତ୍ରଟି ସବୁବେଳେ ଲାଗି ରହିଥିବ । ସେହି ମମତାରେ ଅହଙ୍କାର ବା ଅଶୁଭ ମମତ୍ୱଲାଗି ଏତେଟିକିଏ ସ୍ଥାନ ନାହିଁ, ସେହି ମମତାର ମାନଚିତ୍ର ଉପରେ କାହାରି ଛାତି କାହାରି ଉପରେ ମାଡ଼ିଯିବାର କୌଣସି ଲାଳସା ରଖିନାହିଁ । ସକଳ ପ୍ରକାର ଅହଂତ୍ୱର ଶାପବଦ୍ଧତାରୁ ମୋଚନ କରି ଦେବାଲାଗି ସେହି ମମତା ମୋତେ ଅଧିକ ବଳ ଦେଉଛି, ସଂସାରର ସମସ୍ତ ନୈରାଶ୍ୟ ଓ ଭଙ୍ଗୁରତା ସତ୍ତ୍ୱେ ମୋ' ଲାଗି ଏହି ସଂସାରକୁ ତଥାପି ସ୍ୱର୍ଗୀୟ କରି ରଖିଛି । ସେମାନଙ୍କୁ ଭଗବାନ ଆଶୀର୍ବାଦ କରୁଥାନ୍ତୁ, ମୋତେ ସେଇମାନଙ୍କର ଗର୍ବ ଓ ଗୌରବରେ ଅଧିକାରୀ କରି ରଖିଥାନ୍ତୁ ।

୨୯ । ୧୦ । ୫୮

ସେମାନଙ୍କ ଭିତରୁ ପ୍ରତ୍ୟେକେ ମୋର ଜୀବନରେ ଏତେବେଶୀ ସ୍ଥାନ ମାଡ଼ି ବସିଥିଲେ ଯେ ଆଜି ଜଣେ ଚିରଦିନ ଲାଗି ଏହି ସଂସାରରୁ ଓ ଆମ ସମସ୍ତଙ୍କଠାରୁ ବିଦାୟ ନେଇ ଯାଇଛି ବୋଲି ଜାଣିଥିଲେ ମଧ୍ୟ ତଥାପି ବିଶ୍ୱାସ କରି ହେଉନାହିଁ । ଆପଣାର ଜୀବନପଟ ଉପରୁ ଏତେଗୁଡ଼ାଏ ମାନବିକ ଭୂମିକୁ ଲିଭାଇ ପକାଇବାକୁ ମୋତେ ଇଚ୍ଛା ହେଉନାହିଁ । ସେଇମାନଙ୍କ ମାଧ୍ୟମରେ ମୁଁ ଏହି ସଂସାରର ନାନା-ପ୍ରକାର ସମସ୍ୟାକୁ ବୁଝି ପାରିଥିଲି, ସେହିସବୁ ସମସ୍ୟାକୁ ସମଗ୍ର ସଂସାରର ସମସ୍ୟା ବୋଲି ମୁଁ ଅନୁଭବ କରି ଶିଖିଥିଲି । ଦାରୁଣ ଆର୍ଥିକ ଅଭାବ କାପରି ମଣିଷକୁ ଏକ ଅତ୍ୟନ୍ତ ଶୋଚନୀୟ ସ୍ତରକୁ ନେଇ ଆସିପାରେ, କେତୋଟି ସାନ ଭାଇ ଓ ଭଉଣୀଙ୍କର ଦୁଃଖସୁଖକୁ ଅନୁଭବ କରି ମୁଁ ତାହା ଜାଣିବାକୁ ପାଇଥିଲି । ସେମାନଙ୍କ ବାପମାଆଙ୍କର ଦୈନନ୍ଦିନ ଜୀବନର ଅଶ୍ରୁ ଓ ଆନନ୍ଦର ନାନାପ୍ରକାର କଥା ଶୁଣି ସେଇଗୁଡ଼ିକର ପଟଉପରେ ମୁଁ ଦେଶର କେତେକେତେ ଜଟିଳ ସମସ୍ୟାର ସମାଧାନ କରି ଶିଖିଥିଲି । ଯାବତୀୟ ସମସ୍ୟାକୁ ପ୍ରଧାନତଃ ଏକ ମାନବିକ ସମସ୍ୟାରୂପେ ସ୍ୱୀକାର କରି ଶିଖିଥିଲି । ଖାଲି ବୁଦ୍ଧିର analytical ବାଟଦେଇ ନୁହେଁ,

ହୃଦୟର ଭାବଗତ ସ୍ତରରେ ମଧ୍ୟ ଜାଗତିକ ସକଳ ସମସ୍ୟାର ସମାଧାନ ଖୋଜିବାର ଏକ ସୃଷ୍ଟି ବାଟ ବି ମୁଁ ପାଇଥିଲି, ନିଜକୁ ଓ ମଣିଷକୁ ବାଦ୍ ଦେଇ ଜଗତର ସମସ୍ୟାଗୁଡ଼ିକୁ ବିଚାର କରିବାର ଦୃଷ୍ଟିଭଙ୍ଗିକୁ ମୁଁ କ୍ରମେ ଜୟ କରି ଶିଖିଥିଲି ।

କିନ୍ତୁ କେବଳ ମୋର ବୁଦ୍ଧି ବା ହୃଦୟାକର୍ଷଣର ସାଧାନ ରୂପେ ନୁହେଁ, ସେମାନଙ୍କର ସ୍ୱପ୍ନ ଓ ସାଧନା ଭିତର ଦେଇ ମଧ୍ୟ ସେମାନଙ୍କୁ ମୁଁ ମଣିଷ ହିସାବରେ, ସଂସାରର ବଗିଚାରେ ଗୋଟିଏ ଗୋଟିଏ ସୁବାସିତ ସମ୍ଭାବନାମୟ କଢ଼ ହିସାବରେ ଚିହ୍ନିବାକୁ ଆରମ୍ଭ କରିଥିଲି । ପଙ୍କରୁ ମଧ୍ୟ ପଦ୍ମ ଫୁଟେ, ଏହି ସଂସାରର ସମସ୍ତ ପଙ୍କଉପରେ ତଥାପି ଯେ ମଣିଷର ବ୍ୟକ୍ତିତ୍ୱ ଭିତରେ ପ୍ରତିମୂର୍ତ୍ତି ହୋଇ ସ୍ନେହ ଓ ସହୃଦୟତାର ପଦ୍ମ ଫୁଟିଉଠେ, ଏହି ସଂସାରର ସକଳ ଅନ୍ଧାରସତ୍ତ୍ୱେ ମଣିଷ ଯେ ତଥାପି ନାନା ଜ୍ଞାନ ଓ ଉଦ୍ଭାସର ଆନନ୍ଦରେ ଉଦ୍ଭାସିତ ହୋଇଉଠେ, ମୋ'ର ସେଇ ବିଶ୍ୱାସ ଦିନକୁଦିନ ବଢ଼ିବଢ଼ି ଯାଉଥିଲା । ଅନ୍ୟ ଯେ କୌଣସି ପରିଚୟ ଅପେକ୍ଷା ସେମାନଙ୍କର ମାନବିକ ପରିଚୟରେ ହିଁ ମୁଁ ସେମାନଙ୍କୁ ଚିହ୍ନି ରଖିଥିଲି । ତେଣୁ ଆଜି ସେମାନଙ୍କ ଭିତରୁ ଜଣକୁ ହରାଇ ମୁଁ ଗୋଟିଏ ମଣିଷକୁ ହିଁ ହରାଇଲି । ଏହାହିଁ ସବୁଠାରୁ ବଡ଼ କ୍ଷତି ।

୩୦ । ୧୦ । ୪୮

ଗୋଟାଏ ଡିଗ୍ରୀ ହାସଲ କରିଥିଲେ ଯାଇ ହୋଇଥାନ୍ତା, ନହେଲେ ଏ ସଂସାରରେ କୁଆଡ଼େ କିଛି କରି ହେବନାହିଁ । ଏହିପରି ଏକ ବିଚାରଦଣ୍ଡ ଉପରେ ଯେଉଁମାନେ ମନୁଷ୍ୟର ଯୋଗ୍ୟତାକୁ ବିଚାର କରିବାକୁ ଯାଆନ୍ତି, ସେମାନଙ୍କର ସଂସାର ଭିତରୁ ବାହାରିଯିବାକୁ ମୁଁ ଏତେଟିକିଏ ଦୁଃଖ ଅନୁଭବ କରିବନାହିଁ । ଏହି ସମାଜର ସକଳ ସୁଖ ଓ ସ୍ୱାଚ୍ଛନ୍ଦ୍ୟର ସାମଗ୍ରୀ ଓ ସାଧନ ଦୁର୍ଭାଗ୍ୟକ୍ରମେ ସେଇମାନଙ୍କ ହାତରେ ପଡ଼ିଯାଇଚି ବୋଲି ଆଜି ସେଇମାନେ ଭାରି ପ୍ରତାପ ଦେଖାଇ ଏକ ମାନବିକ ମିଥ୍ୟାକୁ ସାମାଜିକ ସତ୍ୟର ପୃଷ୍ଠ ଦେଇ ଦେଖାଇବାକୁ ବାହାରିଛନ୍ତି । ଆପଣାର ଅକର୍ମଣ୍ୟତାକୁ ଗୋଟାଏ ଅଳ୍ପାୟାସଲବ୍ଧ ଡିଗ୍ରୀର ଅନୁମତିପତ୍ର ଭିତରେ ଘୋଡ଼ାଇ ରଖିବାକୁ ଯାଉଚନ୍ତି । ମୁଁ ଆପଣା ଜୀବନରେ ତାକୁ ଅସ୍ୱୀକାର କରିବି । ତାକୁ ସ୍ୱୀକାର କରିଥିଲେ ସମାଜର ଜଣେ ସୁନାପୁଅ ହିସାବରେ ଏହି ଅଳକ୍ଷଣା ସମାଜରେ ଲକ୍ଷ୍ମୀମନ୍ତ ବୋଲି ଦେଖାଇ ହେବାଲାଗି ମୋତେ ଯେଉଁ ସୁଯୋଗ ମିଳିଥାନ୍ତା, ତାହାକୁ ଛାଡ଼ିବା ସକାଶେ ମଧ୍ୟ ମୋତେ ପ୍ରସ୍ତୁତ ହେବାକୁ ପଡ଼ିବ । ସେହି ସୁଯୋଗର ସକଳ ପ୍ରଲୋଭନ ଏଡ଼ି ମୋତେ ତଥାପି ମଣିଷ ଭାବରେ ଠିଆ ହେବାକୁ ପଡ଼ିବ । ମଣିଷକୁ ଅଧିକ ଅନ୍ତରଙ୍ଗ ଭାବରେ ଚିହ୍ନି, ଜ୍ଞାନକୁ ଅଧିକ ଯଥାର୍ଥଭାବେ ହଜମ କରି, ଜୀବନକୁ ଅଧିକ ଅନ୍ତରଙ୍ଗ ଭାବରେ ଭଲ ପାଇ ଏହି ସଂସାରରେ ମୋତେ ବଞ୍ଚିରହିବାକୁ ପଡ଼ିବ, ଏ ସଂସାରରେ ତଥାପି ଆପଣାର ସୃଷ୍ଟିମନ୍ତ ପରିଚୟ ଦେବାକୁ ପଡ଼ିବ ।

୩୧ । ୧୦ । ୪୮

କାଲି ଆମ ଗାଆଁର ପିଲାଏ ଆପଣା ମନକୁ ଏକଜୁଟ ହେଲେ ଓ ଆପଣା ମନକୁ ପ୍ରସ୍ତାବ କରି ଗାଆଁର ରାସ୍ତାରେ ମାଟି ପକାଇଲେ । ସେମାନଙ୍କ ଉତ୍ସାହ ଦେଖି ଆହୁରି ଅନ୍ୟମାନେ ମଧ୍ୟ ସେହି କାମରେ ଲାଗିଗଲେ । ହାତରେ ମାଟି କାଦୁଅ ଲାଗିଲା, ବାବୁ ଓ ମୂଲିଆ ଭିତରେ କୌଣସି ବିଷୟର ବ୍ୟତିକ୍ରମ ରହିଲା ନାହିଁ । ସମ୍ମିଳିତ ଭାବରେ କିଛି କରିବାର ଉତ୍ସାହରେ ସମସ୍ତେ ଆସି ଗୋଟିଏ କାମରେ ଏକତ୍ର ହେଲେ । ଏହାହିଁ ଚିରନ୍ତନ ଗ୍ରାମଜୀବନର ସବୁଠାରୁ ବଡ଼ ଗୌରବ ହୋଇ ରହିଆସିଛି । ଆଜି ନାନାପ୍ରକାର ଅଶୁଭ କାରଣରୁ ଆମେ ସେହି ଗୌରବର ମହତ୍ତ୍ୱକୁ ଭୁଲିଯିବାକୁ ବସିଛୁ । ଆମେ ଅଧିକ ପାଠ ପଢ଼ିଲୁଣି, ସଂସାର ଓ ମଣିଷ ବିଷୟରେ ଆମେ ଅନେକ ଅଧିକ କଥା ଜାଣିଲୁଣି । ତଥାପି ଆମର ଯାବତୀୟ ଅର୍ଜନ ଓ ସଂଗ୍ରହରେ କେଉଁଠି କି ଗଳତ ରହିଯାଉଛି କେଜାଣି, ପରସ୍ପରଠାରୁ ଆମେ କ୍ରମେ ବେଶୀ ବେଶୀ ଅଲଗା ହୋଇଯାଉଛୁ । ଯେଉଁ ଅଦୃଶ୍ୟ communion ମଣିଷକୁ ମଣିଷ ସହିତ ନାନାବିଧ ହାର୍ଦ୍ଦିକ ସୂତ୍ରରେ ବାନ୍ଧିରଖେ, ଆମେ ସେହି communionକୁ କ୍ରମେ ପାଶୋରି ପକାଉଛୁ । ଏହି ଆଧୁନିକ ଶିକ୍ଷାଗତ ରୋଗ କ୍ରମେ ଗାଆଁକୁ ମଧ୍ୟ ଗ୍ରାସ କରି ପକାଉଛି ।

୧ । ୧୧ । ୪୮

ଆଜି ଜଣେ ଗୁରୁଜନ ସ୍ଥାନୀୟା ଭଦ୍ର ମହିଳା ଖୁବ୍ ଦରଦ ସହିତ ମୋତେ ଉପଦେଶ ଦେଲେ ଯେ ଓଡ଼ିଆରେ ନ ଲେଖି ମୋର ଇଂରାଜୀରେ ଲେଖିବା ଉଚିତ । ଓଡ଼ିଆ ଜାତୀୟତାର ଇତିହାସରେ ସେ ନିଜେ କମ୍ ଲଢ଼ିନାହାନ୍ତି, ଓଡ଼ିଆ ଭାଷାର ଜରିଆରେ ଦଶଜଣଙ୍କର ସମ୍ମୁଖରେ ଆପଣାର କଥା ଶୁଣାଇବାକୁ ସେ କମ୍ ଚେଷ୍ଟା କରିନାହାନ୍ତି । କିନ୍ତୁ ଆପଣାର ଅଭିଳାଷମାନ ତୃପ୍ତ କରିବାର ସକାମ ଅଭିଯାନରେ ସେ କେଉଁଠି କି ଦାଗା ପାଇଛନ୍ତି କେଜାଣି, ଓଡ଼ିଆରେ ନଲେଖିବାକୁ ହିଁ ସେ ଆଜି ତରୁଣମାନଙ୍କୁ ଉପଦେଶ ଦେଉଛନ୍ତି । ତାଙ୍କ ମନର ଗଭୀରକୁ ଯାଇ ଏହି ଖେଦ ରୋଗଟିର ନିଦାନ ନିର୍ଣ୍ଣୟ କରିବାକୁ ମୋର କୌଣସି ଆଗ୍ରହ ନାହିଁ । କିନ୍ତୁ ମୁଁ ତଥାପି କହିବି, ମୋତେ ଯେଉଁ ଭାଷା ସବୁଠାରୁ ଭଲ ଭାବରେ ଆସେ, ଯେଉଁ ଭାଷାରେ ଆପଣା ମନର ଯାବତୀୟ କରୁଣ ଓ ମଧୁର କଥାକୁ ପ୍ରକାଶ କରିବାର କଳା ମୁଁ ପିଲାଟି ଦିନରୁ ଶିଖି ଆସିଛି, ଆପଣାର ଭାବନାକୁ ଏକ ସଂଗଠିତ ଓ ସମଗ୍ରତା ରୂପ ଦେବାଲାଗି ଯେଉଁ ଭାଷାର ସଂସ୍କୃତି ଓ ଯେଉଁ ଭାଷାଭାଷୀ ମଣିଷ ମୋତେ ସବୁଠାରୁ ଅଧିକ ସାହାଯ୍ୟ କରିଆସିଛି, ମୋ' ପକ୍ଷରେ ସେଇ ଭାଷାରେ ଲେଖିବା ହିଁ ବଡ଼ ସ୍ୱାଭାବିକ । ସବୁଠାରୁ ଅଧିକ ସ୍ୱାଭାବିକ ଭାବରେ ମୁଁ ସେହି ଭାଷାରେ ଆପଣାର ନିଜସ୍ୱ ସବୁ କଥା କହିପାରିବି ।

୬ । ୧୧ । ୫୮

ପ୍ରାୟ ଦୁଇବର୍ଷ ପରେ ଆଜି କଲିକତା ସହରର ଧୂଳି ସ୍ପର୍ଶ କରିବାର ପୁଣି ସୌଭାଗ୍ୟ ମିଳିଲା । କାହିଁ, କୌଣସି ଦୃଷ୍ଟିରୁ ମଧ୍ୟ କଲିକତା ନୂଆ ଲାଗିଲାନାହିଁ । ବାହାରର ସମ୍ପନ୍ନତା ଦୃଷ୍ଟିରୁ ଦେଖିଲେ ହାବଡ଼ା ଷ୍ଟେସନରେ ନୂଆ ବିଜୁଳି ଗାଡ଼ିର ଚଳାଚଳକୁ କେବଳ ଗୋଟିଏ ନୂଆ କଥା ବୋଲି କହିବାକୁ ହେବ । ତା' ବ୍ୟତୀତ କଲିକତା ଯାହା ଥିଲା, ପ୍ରାୟ ସେଇଆ । ବଡ଼ଲୋକଙ୍କର ଫେଶନ ବଢ଼ିଛି, ଦରିଦ୍ରଙ୍କର ଦାରିଦ୍ର୍ୟ ବଢ଼ିଛି, କିନ୍ତୁ ମନର ଆନନ୍ଦ କାହାରି ହେଲେ ବଢ଼ିନାହିଁ । ଯାନ୍ତ୍ରିକ ଭାବରେ ଜୀବନର ନିତ୍ୟ କୃତ୍ୟଗୁଡ଼ାକ କରିକରି ସବୁ ଶ୍ରେଣୀର ମଣିଷଙ୍କ ଭିତରୁ ମଣିଷପଣିଆ ମରିମରି ଯାଉଚି । ସଂସାରଟା ଯେପରି ଗୋଟାଏ ବିରାଟ କାରଖାନା,—ଯେତେ ଅମାନୁଷିକ ଭାବରେ ଯିଏ ଏହି କାରଖାନାର ଅନୁଗତ ବନିଯାଇ ପାରିବ, ସିଏ ସେତିକି ବେଶୀ ସାମଗ୍ରୀକୁ ଉପଭୋଗ କରିବାର ଅବକାଶ ପାଇବ,—ସହରର ଜୀବନ ମଣିଷକୁ ଏହିପରି ଏକ ସାଧାରଣ ସୂତ୍ରରେ ମଣି କରି ରଖିଲାଣି । ଏହି କାରଖାନାରୁ ବାହାରି ଜୀବନର ପରିସ୍ରୁତିର ସୃଜନଭୂମି ଆଡ଼କୁ ଅନାଇବା ଅବକାଶ ଆଜି କାହାରି ବେଳ ନାହିଁ,—ଧନୀର ନାହିଁ କି ଦରିଦ୍ରର ବି ନାହିଁ ।

୩ । ୧୨ । ୫୮

ଆଜି ଦିନଯାକ ରେଳଗାଡ଼ିରେ ବସି ଭାରତୀୟ ଗ୍ରାମଭୂମିର ଶ୍ୟାମଳ ଶୋଭା ଦେଖୁଥିଲି । ଧାନ, ଆଖୁ, ହରଡ଼ ଓ ଜଉଁରର କ୍ଷେତମାନ ଦିଗନ୍ତ ବିସ୍ତାର କରି ଆପଣାକୁ ମେଲାଇ ଦେଇଚି । ଅନାଇ ଦେଲାବେଳକୁ ମନ କୁଣ୍ଢେମୋଟ ହୋଇଯାଉଚି, ହୃଦୟର ଅନେକ ବାର୍ଦ୍ଧକ୍ୟ ଦୂରି ହୋଇଯାଉଚି । ମାନବ ସଂସ୍କୃତିର ଅସଲ ସନ୍ତକ ହେଉଚି ଏଇ ଶ୍ୟାମଳ ଫସଲ, ସୃଷ୍ଟିର ଆଦିମତମ ଓ ଯଥାର୍ଥତମ ସନ୍ତକ । ମଣିଷ ଏହାରି ପାଖରୁ ଯେତେଯେତେ ଦୂରେଇଯିବ, ତା'ର ଅଧୀନସ୍ଥ ସାମଗ୍ରୀମାନ ଯେତେବେଶୀ ବଢୁଥିଲେ ମଧ୍ୟ ତା'ଜୀବନରେ ସେତିକି ସେତିକି ବିକୃତି ଚରିଯିବ, ତା' ଜୀବନର ରସଗ୍ରାହିତା ସେତିକି ପରିମାଣରେ ମରିମରି ଯିବ । ସେଇଥିପାଇଁ କବି ମାତୃଭୂମିକୁ ଶସ୍ୟଶ୍ୟାମଳା ବୋଲି କହିଚନ୍ତି । ଏହି ଶ୍ୟାମଳ ରଙ୍ଗ ସବୁଦିନେ ସୃଷ୍ଟି ଓ ତଜ୍ଜନିତ ସନ୍ତୋଷ ଓ ଆନନ୍ଦର ସନ୍ତକ ହୋଇ ରହିଥିବ, ମଣିଷକୁ ତା' ଜୀବନର ଆଦିମ ରସୋତ୍ସ ସହିତ ସଂଯୁକ୍ତ କରି ରଖିବାର ସନ୍ତକ ହୋଇ ରହିଥିବ । ତେଣୁ ଆଜି ମୁଁ ଯେତେବେଳେ ଏହି ଶସ୍ୟଶ୍ୟାମଳା ଭୂମି ଉପରେ ଦୀନହୀନ ବେଶ ଧାରଣ କରିଥିବା ମଣିଷକୁ ବାରଂବାର ଦେଖିବାକୁ ପାଇଲି, ସେତେବେଳେ ମନଟା ଭାରି ବିଦ୍ରୋହ କରିଉଠିଲା । ଧୂସର ମାଟି ଉପରେ ଯିଏ ଏହି ଶ୍ୟାମଳ ଜୀବନର ସୃଷ୍ଟି କରୁଚି, ସୃଷ୍ଟି କରିବାର

ଖରାରେ ଯିଏ ଝଡ଼ବର୍ଷା ଓ ଜାଡ଼ର ସବୁ ସହୁଛି, ସେହି ଚାଷୀକୁ ଆମେ କେତେ ଦିନଯାଏ ହୀନଗୌରବ ଓ ହୀନମର୍ଯ୍ୟାଦା କରି ରଖିଥିବା ? କେତେଦିନ ତାହାର ସୃଷ୍ଟି ଫଳକୁ ଖାଇ ଆମେ ତାକୁ ତଥାପି ଅସମ୍ମାନିତ ବେଶରେ ଦେଖିବାରେ ଆତ୍ମପ୍ରସାଦ ଲାଭ କରୁଥିବା ?

୪ । ୧୧ । ୫୮

ଭାରତର ରାଜଧାନୀ ଦିଲ୍ଲୀ ସହିତ ଆଜି ପ୍ରଥମ ସାକ୍ଷାତ ହେଲା । ନୂଆ ଓ ପୁରୁଣା ଉଭୟ ଦିଲ୍ଲୀ ସହିତ ପରିଚୟ ହେଲା । ବଡ଼ ସହର କହିଲେ ଯଦି ବଡ଼ ରାସ୍ତା, ଅଧିକ ସଂଖ୍ୟକ ଗାଡ଼ି ମଟର ଓ ବଡ଼ ଘରକୁ ବୁଝାଏ, ତେବେ ଦିଲ୍ଲୀକୁ ମୁଁ ଗୋଟାଏ ବଡ଼ ସହର ବୋଲି ଅବଶ୍ୟ କହିବି । କିନ୍ତୁ ଯେଉଁ ଦିଲ୍ଲୀ ଗଡ଼ ଛଅଶହ ବର୍ଷ ହେଲା ଏହି ଭାରତ ବର୍ଷର ହୃଦ୍‌ଯନ୍ତ୍ର ହୋଇ ରହି ଆସିଥିଲା, ଏହି ସଭ୍ୟତାର ହାଟ ଭିତରେ ସେଇ ଦିଲ୍ଲୀକୁ ଖୋଜିବସିଲେ ତାହା ମିଳିପାରିବ କି ? ଆଧୁନିକତାର ସଂକ୍ରମଣରେ ଦିଲ୍ଲୀରେ ବେପାର ବଢ଼ିଛି, ପଇସା ଖରଚ ଓ ରୋଜଗାର କରିବାର ଫନ୍ଦାସବୁ ବଢ଼ିଛି, କିନ୍ତୁ ଭାରତୀୟ ସଂସ୍କୃତିର କେଉଁ ସ୍ଥାନ ପ୍ରତିନିଧିତ୍ୱ କରୁଛି, ଏହି ଅନୁକରଣ ଦୁଷ୍ଟ ସହରଟି ! ଏଠାରେ ସମସ୍ତେ ଦଉଡ଼ୁଛନ୍ତି, ଆପଣା ଆପଣାର ସ୍ଫୀତ ଚିତ୍କାରରେ ସମସ୍ତେ କାନଅତଡ଼ା ପକାଉଛନ୍ତି, କିଛି ଶୁଣିବାକୁ ବା ଅନୁଭବ କରିବାକୁ କାହାରି ବେଳ ନାହିଁ । ଖାଲି ପଳାଇବାକୁ ହେବ, ଖାଲି ଅଧିକରୁ ଅଧିକ ବେଗରେ ସମସ୍ତ ସାରିବାକୁ ହେବ, ଯେପରି ଏହାହିଁ ଏଠିକାର ସର୍ବପ୍ରଧାନ ବ୍ରତ ହୋଇ ରହିଛି । ଅଧୋଗତ ଭାରତର ରୋଗଗ୍ରସ୍ତ ହୃଦୟ ସ୍ୱରୂପ ଦିଲ୍ଲୀ ବଡ଼ ଦରିଦ୍ର ହୋଇ ପଡ଼ିରହିଛି ।

୫ । ୧୧ । ୫୮

ଏଠାରେ ସରକାରୀ ଅଫିସର ଆଡ଼ମ୍ବର ଭିତରେ ବସି ସମସ୍ତେ ଭାରି ବ୍ୟସ୍ତ ଅଛନ୍ତି, ସମୟ ନଷ୍ଟ ହୋଇଯିବା ଆଶଙ୍କାରେ ପାଦରେ ବା ସାଇକେଲରେ ନଯାଇ କେବଳ କାର୍‌ରେ ବୁଲୁଛନ୍ତି, ଡାକରେ ଚିଠି ନପକାଇ କେବଳ ତାରରେ ବା ଫୋନ୍‌ରେ କଥାବାର୍ତ୍ତା କରୁଛନ୍ତି । କିନ୍ତୁ ତଥାପି ଏମାନଙ୍କର ଗତି ପ୍ରକୃତରେ କେତେ ଧୀର ! ଦେଶଟା ଠିକ୍ ଯେଉଁଠି ଥିଲା, ଏହିମାନଙ୍କର ହାତରେ ପଡ଼ି ଠିକ୍ ସେହିଠାରେ ହିଁ ପଡ଼ିରହିଛି ଓ ପଛରହି ଅଧିକ ପଛିବାରେ ଲାଗିଛି । ଏମାନଙ୍କର ଦରମା, ଏମାନଙ୍କର ମିଜାଜ ଓ ଏମାନଙ୍କର ଆଦବ କାଇଦା ସତ୍ତ୍ୱେ ତଥାପି ଏମାନଙ୍କର ମନ ଓ ବୁଦ୍ଧି କେତେ ଅଳ୍ପ ପରିସର ଭିତରେ ବିଚରଣ କରୁଛି, ଏବଂ ସେହି ଅଳ୍ପ ପରିସରକୁ ମଧ୍ୟ ଗୋଟାଏ ପ୍ରକାର ଦୁର୍ଦ୍ଧର୍ଷ ଅହଙ୍କାର ସହିତ ଅବା କାମୁଡ଼ିକରି ଧରିଛି । କୋଟି କୋଟି ଟଙ୍କା ଖରଚ ହୋଇ ଏହି ଶିକ୍ଷିତ ଯନ୍ତ୍ରମାନଙ୍କୁ ପୋଷୁଥିବା କାରଖାନା ଭିତରେ ଜୀବନଲାଗି ପ୍ରକୃତରେ କେତେ ଅଳ୍ପ

ସ୍ଥାନ ରହିଚି, ମଣିଷଲାଗି କେତେ ଅଳ୍ପ ଆଶା ରହିଚ ! ବାହାରେ ଥାଇ ଏମାନଙ୍କୁ ଅନାଇବା ବେଳକୁ ଏମାନଙ୍କର ଆୟୋଜନ ଦେଖି ଯେତକ ବିସ୍ମିତ ଲାଗୁଚ, ଭିତରକୁ ଆସି ଏମାନଙ୍କର ମନୋଗତ କ୍ଷୁଦ୍ରତା ଦେଖି ସେତକ ନିରାଶ ହେବାକୁ ପଡ଼ୁଚି । ଦେଶର ରଇଜାମାନେ ତ ବାଟରେ ଘାଟରେ ଲକ୍ଷ ଲକ୍ଷ ଗାଆଁରେ କାଙ୍ଗାଳ ହୋଇ ବୁଲୁଚନ୍ତି, କିନ୍ତୁ ସେହିମାନଙ୍କ ନାଆଁରେ ଏଠି ସୁନାରୂପାର ସାଜରେ ଲକ୍ଷନାକ୍ଷ ହାତୀ କାହିଁକି ପୋଷାହୋଇ ରହିଚନ୍ତି ? ଏସବୁ ଦେଖିଲେ ମନଟା ଯେତକ ଅସନ୍ତୁଷ୍ଟ ହୋଇଉଠେ, ନିଜକୁ ମଧ୍ୟ ସେତିକ ଲାଜ ମାଡେ । ଏହି କାରଖାନାକୁ ମୁଁ ମୋ'ଦେଶର ଦରବାର ବୋଲି କହିବି, ଏଇ ଯନ୍ତ୍ରଗୁଡ଼ାକୁ ମୁଁ ମୋ' ଦେଶର ମଣିଷ ବୋଲି କହିବ ?

୭ । ୧୧ । ୪୮

କାଲି ଏହି ଦୁର୍ଦ୍ଦଶାଗ୍ରସ୍ତ ଦେଶର ଜଣେ ଦୁର୍ଦ୍ଦଶାଗ୍ରସ୍ତ ମନ୍ତ୍ରୀଙ୍କୁ ଦେଖି-ଆସିଲି । ଆପଣା ମନ ଭିତରେ ବାନପ୍ରସ୍ଥ ନେଇ ସାରିଲେଣି ବୋଲି ସେ ନିଜେ କହିଲେ, ଭାରତୀୟ ସଂସ୍କୃତିରେ ରହିଥିବା ବାନପ୍ରସ୍ଥ-ବ୍ୟବସ୍ଥାକୁ ସେ ଆପଣାର ହାର୍ଦ୍ଦିକ ସମର୍ଥନ ଜଣାଇଲେ । ତଥାପି ଏହି ଦେଶର ଆଶା, ଜୀବନ ଓ ଭବିଷ୍ୟତର ପ୍ରତୀକ ଏତେବଡ଼ ଏକ ଆସନକୁ କାହିଁକି ଯେ ସେ ନିଜେ ମାଡିବସିଚନ୍ତି, ସେକଥା ମୋତେ ଆଦୌ କହିଲେ ନାହିଁ । କହୁକହୁ ସେ ଏହି ସରକାର ଭିତରେ ଅନେକ ଘରକଥା କହି ପକାଇଲେ । ବାହାରର ଏ ଆଲୁଅ ଓ ରୋଷଣୀ ପଛରେ ତାଙ୍କଭଳି ବଡ଼ ବଡ଼ ଦରବାରୀମାନଙ୍କର ମନଭିତରେ ଯେ କେତେବଡ଼ ଅନ୍ଧକାରର ଅଜଗର ସେମାନଙ୍କୁ ଗିଳି ବସିଲାଣି, ସିଏ ସେହିକଥା ହିଁ କହୁଥିଲେ । ତାଙ୍କ କଥାରୁ ମନେହେଲା, ଏଦେଶରେ ଯେ କିଛି ହେଉଚି, ବା କିଛି ହେବ, ସେ ଏପରି ଏକ ବିଶ୍ୱାସ ହରାଇ ବସିଲେଣି । ତାଙ୍କପରି ଉଚ୍ଚ ଆସନରେ ଥିବା ଆହୁରି କେତେଜଣ ମଧ୍ୟ ହରାଇ ବସିଲେଣି । ବାହାରେ ସବୁ ଆୟୋଜନ ଚାଲିଚି, ସେଇମାନଙ୍କ ଦସ୍ତଖତର ରଙ୍କୁ ଉପରେ ଏ ଦେଶରେ ନାନାପ୍ରକାର ଆଡ଼ମ୍ବରରେ ନାନାପ୍ରକାର ଯୋଜନା ଓ ଫାନୁସ ଉଡୁଚି । କିନ୍ତୁ କାହିଁକି ଉଡୁଚି ବା କାହାର ତାହା କେଉଁ ଉପକାର କରୁଚି, ସେକଥା ସେମାନେ ନିଜେ ମଧ୍ୟ ଜାଣନ୍ତି ନାହିଁ । ତଥାପି ହତାଶ ମଣିଷ ଯେମିତି ଅତି ବିକଳ ହୋଇ ଆପଣାର ଅବଲମ୍ବନଗୁଡ଼ାକୁ ଆବୋରି ଧରିଥାଏ, ଏମାନେ ବି ସେହିପରି ଆପଣାର ସ୍ଥାନ, ସମ୍ମାନ ଓ ସଂସ୍ଥାନକୁ ଆବୋରି ଧରିଚନ୍ତି । ଏହି ଦୁର୍ଭାଗା ଦେଶର ରାଜସିକ ପ୍ରତିନିଧିତ୍ୱ କରୁଚନ୍ତି ଏଇମାନେ ।

୭ । ୧୧ । ୪୮

ନଭେମ୍ବର ବିପ୍ଳବଠାରୁ ବୋରିସ୍ ପାସ୍ତରନାକ୍‌ଙ୍କ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ରୁଷିଆର ସଂସ୍କୃତିରେ ଗୋଟାଏ ଯୁଗବୋଲି କୁହାଯାଇ ପାରିବ । ଏହି ଯୁଗଟିର ଇତିହାସକୁ

ଯାଏ ପୃଥିବୀର ଯୁବକମାନଙ୍କର ଅନେକ କିଛି ଶିଖିବାର ଅଛି । ସେଦିନ ମଣିଷ ମାତ୍ର ମଣିଷଲାଗି ନୂଆଯୁଗ ଆଣିବ ବୋଲି ସେକାଳର ଯୁବକ ଯେଉଁ ଦୁଃସାହାସ କରି ବାହାରିଥିଲା, ତାହାର ପରିଣତିସ୍ୱରୂପ ଆଜି ମଣିଷର ସବୁ ମଣିଷ ପଣିଆ ରୁଷିଆ ଦେଶରେ ମରିଗଲା, ସବୁ ଯୌବନ ମରିଗଲା । ମଣିଷ ଅଧିକ ଖାଇବାକୁ ଓ ପିନ୍ଧିବାକୁ ପାଇଲା, ପୃଥିବୀର ଅନ୍ୟମାନଙ୍କଠାରୁ ଆପଣାକୁ ଅଧିକ ବଡ ଓ ଉଗ୍ର ବୋଲି ଦେଖାଇହେବାକୁ ଅନେକ ମାନସିକ ଖାଦ୍ୟ ବି ପାଇଲା । ପୃଥିବୀର ଅନେକ ମଣିଷଙ୍କର ତର୍ଣ୍ଣିକୁ ମୁକ୍ତିର ଶିକୁଳିରେ ବାନ୍ଧି ରଖିବାକୁ ଅନେକ ଅସ୍ତ୍ରଶସ୍ତ୍ର ଓ ଅର୍ଥ ମଧ୍ୟ ପାଇଲା । ତଥାପି ମଣିଷ ପଣିଆର ମାନଦଣ୍ଡରେ ବିଚାର କଲେ ଏହିସବୁ ପ୍ରାପ୍ତିକୁ କେତେ ହୀନ ବୋଲି କୁହାନଯିବ ! ଆଦର୍ଶ ଓ ଅଧିକ ଉପାର୍ଜନ ପାଇଁ ସେଠାରେ ମଣିଷକୁ ବଳି ଦିଆଗଲା, ଆପଣା ହାତକୁ କ୍ଷମତା ଆଣିବା ପାଇଁ ସେଠି ମଣିଷର ହତ୍ୟା କଲା । ସେଠାରେ ଘୃଣା ବଢିଲା, ଅସହିଷ୍ଣୁତା ବଢିଲା, ଭୟ ବଢିଲା । ବାର୍ଦ୍ଧକ୍ୟର ସମସ୍ତ ଉଗ୍ରତା ସେଠି ମଣିଷର ଭାଗ୍ୟ ନିୟନ୍ତ୍ରଣ କଲା । ସାହିତ୍ୟ ମଧ୍ୟ କ୍ଷମତା ଗରିଷ୍ଠ କେତେଜଣ ବୃଦ୍ଧମାନଙ୍କ ଲାଗି ଦାସୀ ହୋଇ ରହିଲା, ସାହିତ୍ୟିକମାନେ ସେଠି ବୃଦ୍ଧମାନଙ୍କର ଅନୁଗ୍ରହରେ ଜୀଇ ରହିବାକୁ ହିଁ ଆପଣାର ପରମଭାଗ୍ୟ ବୋଲି ମନେକଲେ । ପାଷ୍ଟରନାକ୍‌ଙ୍କ ପ୍ରତି ରୁଷିଆର ଶାସନ ଓ ଓ ତଥାକଥିତ ସାହିତ୍ୟଗୋଷ୍ଠୀ ଯେଉଁପରି ଆଚରଣମାନ ଦେଖାଉଚନ୍ତି, ସେଥିରୁ ଏହି ଅଧୋଗତିର ସୂଚନା ମିଳୁନାହିଁ କି ?

୮ । ୧୧ । ୫୮

ଆଗ୍ରା ପାଖରେ ଥିବା ଏହି ଉଦ୍ୟମଶୀଳ ଅନୁଷ୍ଠାନଟିରେ ଆଜି ଦିନଟିଏ କଟିଗଲା । ଅନେକ କଥା ଦେଖିଲି, ଅନେକ ନୂଆ ମଣିଷଙ୍କ ସହିତ ପରିଚିତ ହେଲି, ଅନେକ ନୂଆ ବନ୍ଧୁ କଲି । କିନ୍ତୁ ସନ୍ଧ୍ୟାବେଳେ ଜଣେ ଶିକ୍ଷକ-ବନ୍ଧୁଙ୍କର ପଦେକଥା ଆଜି ଦିନର ସବୁଠୁଁ ଅଧିକ ମୂଲ୍ୟବାନ୍ ସମ୍ପଦରୂପେ ମୋ'ର ଭଣ୍ଡାର ଭିତରେ ସାଇତା ହୋଇ ରହିଲା । ସେ କହିଲେ, ଯେତେ ପ୍ରତିକୂଳ ପବନ ବହୁଥିଲେ, ଯେକୌଣସି ପ୍ରକାରେ ନିଆଁକୁ ଜଳାଇ ରଖିବାକୁ ହେବ । ସତ୍ୟପ୍ରତି ଆଗ୍ରହ, ନିର୍ଭୀକ ଓ ନିଷ୍ଠାପର ହେବାର ଆଗ୍ରହ , ଆପଣାକୁ ସମର୍ପଣ କରିଦେବାର ଆଗ୍ରହ, ଆପଣା ଭିତରେ ସବୁରି ସକାଶେ ସ୍ଥାନ କରିପାରିବାର ଆଗ୍ରହକୁ ଜଳାଇ ରଖିବାକୁ ହେବ । ସମସ୍ତପ୍ରକାର ପ୍ରତିକୂଳ ବାତ୍ୟା ଓ ବାତାବରଣ ସତ୍ତ୍ୱେ ଆଜି ଏହାହିଁ ଆପଣାକୁ ଖୋଜି ବାହାରିଥିବା ପ୍ରତ୍ୟେକ ତରୁଣର ଆକାଙ୍‌କ୍ଷା ହୋଇ ରହିବା ଉଚିତ । ମଣିଷ ମଣିଷ ଭିତରେ ଅଧିକ ବିଶ୍ୱାସ ଦରକାର, ଜୀବନର ଆଧ୍ୟାତ୍ମିକ ସମ୍ଭାବନା ଉପରେ ଅଧିକ ବିଶ୍ୱାସ ରହିବା ଦରକାର । ଆଜି ମଣିଷ

ନାନା ଉପଲକ୍ଷରେ କେବଳ ଏକ ସଉକ-ବ୍ୟବହୃତ ସାମଗ୍ରୀରୂପେ ଗୃହୀତ ହେଉଥିବା ବେଳେ ତଥାପି ସେହି ବିଶ୍ୱାସକୁ ଜଳାଇ ରଖିବାକୁ ହେବ । ଆପଣାର ଜୀବନରେ, ଆଦର୍ଶରେ ଓ ସମ୍ପର୍କରେ ନିରନ୍ତର ଜଳାଇ ରଖିବାକୁ ହେବ ।

୯ । ୧୧ । ୫୮

ସେଦିନ ସେଇ ମନ୍ତ୍ରୀ ମୋତେ କହିଲେ ଯେ ବିପ୍ଳବ ବା ପରିବର୍ତ୍ତନ ନାମରେ ମାସକ ତଳେ ପାକିସ୍ଥାନରେ ଯାହା ଘଟିଲା, ଭାରତରେ ତାହା କଦାପି ଘଟିବ ନାହିଁ ବୋଲି ଆମର ପ୍ରଧାନମନ୍ତ୍ରୀ ବିବୃତି ଦେଇଚନ୍ତି । କିନ୍ତୁ ହୁଏତ ପ୍ରଧାନମନ୍ତ୍ରୀ ବଞ୍ଚିଥିବା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ତାହା ନହୋଇପାରେ । କାରଣ ଦେଶବାସୀଙ୍କ ଉପରେ ତାଙ୍କର ଏକ emotional hold ରହିଚି, ଯାହାକୁ କି କୌଣସି ପ୍ରକାରର ଘାତକଶକ୍ତି ନଷ୍ଟ କରିଦେଇ ପାରିବନାହିଁ । କିନ୍ତୁ ତାଙ୍କ ଅନ୍ତେ ଯେ ଏହି ଦେଶରେ ମଧ୍ୟ ଦିନେ ସାମରିକ ଶକ୍ତି ବଳାତ୍କାର ପୂର୍ବକ ଦେଶକୁ ଆପଣାହାତକୁ ନେଇ ଏଠାରେ ଏକଛତ୍ର ଆଧିପତ୍ୟ ନଚଳାଇବ, ତାହା କିଏ କହିପାରିବ ? ମନ୍ତ୍ରୀ ମହାଶୟ ତ ଆହୁରି ଭବିଷ୍ୟବାଣୀ କଲେ ଯେ ଏପରି ଏକ ଦୁରବସ୍ଥା ଆସି ପହଞ୍ଚିଲେ ପାକିସ୍ତାନରେ ଯେଉଁ ପରିଣତି ହେଲା, ଭାରତବର୍ଷରେ ମଧ୍ୟ ଠିକ୍ ସେହି ପରିଣତି ଘଟିବ । ପାକିସ୍ତାନରେ ସମସ୍ତେ ଏହି ଅବସ୍ଥାକୁ ମାନି-ନେଲେ, ଏହାକୁ ଆଦର୍ଶ ଅବସ୍ଥା କହି ସ୍ତୁତି କଲେ, ଏହାର ସାମାଜିକ ଭୟାବହତା ପ୍ରତି ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ଉଦାସୀନ ରହିଲେ, ଭାରତରେ ମଧ୍ୟ ହୁଏତ ଠିକ୍ ସେଇଆ ହେବ । କୌଣସି ପ୍ରକାର ଅନ୍ୟାୟ ଓ ଅନଭିମତ ଅବସ୍ଥା ଆସି ପହଞ୍ଚିଲେ ମଧ୍ୟ ଭାରତରେ ତାହାର ବିରୋଧ କରିବା ଲାଗି ହୁଏତ କୌଣସି ସାମୂହିକ ନେତୃତ୍ୱ ମିଳିବନାହିଁ । ମଣିଷ ଭିତରୁ ଅସଲ ଜୀବନ ସରିଗଲେ ମଣିଷ ଯେମିତି ଉଦାସୀନତା ଭାବରେ ସବୁପ୍ରକାର ପୀଡ଼ନ ଓ ଅନ୍ୟାୟକୁ ଉପଭୋଗ ହୋଇ ମୁଣ୍ଡପାତି ମାନିନିଏ, ଭାରତର ଲୋକମାନେ ଠିକ୍ ସେହିପରି କରିବେ । ସେଦିନ ମନ୍ତ୍ରୀଙ୍କଠାରୁ ଏହିସବୁ ଭବିଷ୍ୟୋକ୍ତି ଶୁଣି ମୁଁ ଭାରି ଶଙ୍କିତ ହୋଇ ପଡ଼ିଲି ।

୧୦ । ୧୧ । ୫୮

ତାଜମହଲ ଦେଖିବାର ପ୍ରଥମ ସୌଭାଗ୍ୟ କାଲି ପାଇଲି । ବହିରେ ଯାହା ପଢ଼ିଥିଲି ତାଜମହଲ ତା'ଠାରୁ ଅଧିକ ସୁନ୍ଦର, ଅଧିକ ପ୍ରଭାବଶାଳୀ । ମୃତ୍ୟୁଭିତରେ ଯେ ଏକ ଅବର୍ଣ୍ଣନୀୟ ସୌନ୍ଦର୍ଯ୍ୟ ଓ ଗମ୍ଭୀରତା ରହିଚି, ଆପଣାର ସୃଷ୍ଟି ମଧ୍ୟ ଦେଇ ଯେ ମଣିଷ ମୃତ୍ୟୁର ସ୍ମରଣକୁ କାନ୍ତ ଓ ମଧୁମୟ କରି ଦେଇପାରେ, ତାଜମହଲର ତୀର୍ଥ ଭିତରେ ପ୍ରବେଶ କରୁକରୁ ମୁଁ ଯେପରି ଏହି ସତ୍ୟଟିର ପରିଚୟ ପାଇଲି । ମରଣ ହେଉଚି ଜୀବନର ଏକ ପରମ ସ୍ୱୀକୃତି, ଜୀବନ ଓ ମରଣର ବିଧାତା ପାଖରେ ଏକ କଳାତ୍ମକ ଆତ୍ମନିବେଦନ, ତାଜମହଲର ପରିବେଶ ଓ କାରିଗରି ମୋତେ ବାରବାର

ଏହି କଥାହିଁ ମନେପକାଇ ଦେଉଥାଏ । ସବୁଠାରୁ ଭଲ ଲାଗିଲା ମର୍ମରପଥରର ସ୍ତୂପୀକୃତ ଶୁଭ୍ରତା ଓ ଆକାଶକୁ ହାତ ବଢାଇଥିବା ଉଚ୍ଚ ମିନାରଗୁଡ଼ିକ । ଏ ମରଣ କେବଳ ମାଟିର ନୁହେଁ ମାଟିର ଜୀବନକୁ କେବଳ ସମାପ୍ତ କରିଦେବାକୁ ହିଁ ମରଣ ଆସେନାହିଁ । ଏକ ଅସୀମ ବ୍ୟାପ୍ତି ଓ ପ୍ରଶସ୍ତି ଭିତରେ ଆପଣାକୁ ନିବେଦନ କରିଦେଇ ମରଣ ଦ୍ୱାରା ହିଁ ଜୀବନ ପରିପୂର୍ଣ୍ଣ ହେବାର ଚେଷ୍ଟା କରେ । ଜୀବନର ସକଳ ସଂଶୟର ସମାଧାନ କରିବାର ଇଚ୍ଛା ପ୍ରକଟ କରେ । ତାଜମହଲ ହେଉଚି ଏହି ଇଚ୍ଛାର ଏକ ପ୍ରତିମୂର୍ତ୍ତି ପ୍ରତୀକ ।

୧.୧ । ୧୧ । ୫୮

ସେଦିନ କଥା କହୁକହୁ ମନ୍ତ୍ରୀ ଅନେକ ସତକଥା କହିଗଲେ । ସେ କହିଲେ ଆମେ ସମସ୍ତେ ଗଣତନ୍ତ୍ର ବୋଲି ଚିତ୍କାର କରୁଚୁ କିନ୍ତୁ ଏଦେଶରେ ଗଣତନ୍ତ୍ର କାହିଁ ? ସରକାରୀ ବକ୍ତୃତାମାନଙ୍କରେ ଆମେ ସବୁବେଳେ democratic ଏବଂ socialisation pattern ବିଷୟରେ ବଖାଣ କରିବାରେ ଲାଗିଚୁ । କିନ୍ତୁ ସରକାରୀ କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ ଭିତରେ ଏସବୁର କୌଣସି ଅଙ୍କୁରୋଦ୍‌ଗମ ହୋଇନାହିଁ । ଏଦେଶର ଚିନ୍ତାଧାରାରୁ ଗଣତନ୍ତ୍ର କ୍ରମେ ଅପସୃତ ହୋଇ ଚାଲିଯିବା ଲାଗୁଚି । ଦେଶର ପରିବେଶ ଭିତରେ ମୋ' ସହିତ ଆଉ ପାଞ୍ଚଜଣ ଅଛନ୍ତି, ସେମାନଙ୍କର ମଧ୍ୟ ମୋ'ପରି ମତମାନ ରହିଚି, ଚିନ୍ତାଧାରା ରହିଚି ସେହି ମତ ଓ ଚିନ୍ତାଧାରାର ଯଥେଷ୍ଟ ମୂଲ୍ୟ ରହିଚି, ତେଣୁ ମୋର ମତକୁ ଠିକ୍ ବୋଲି କହିବା ପୂର୍ବରୁ ମୁଁ ସେମାନଙ୍କର ମତକୁ ଶୁଣିବି, ତାଉପରେ ବିଚାର କରିବି,-ଏହାହିଁ ଗଣତନ୍ତ୍ର-ବିଚାରର ମୂଳକଥା । କିନ୍ତୁ ଆଜି ଏଦେଶରେ ଅନ୍ୟର କଥା ଶୁଣିବାଲାଗି ଆଉ କାହାର ବେଳ ନାହିଁ, ଅପେକ୍ଷା କରିବାଲାଗି କାହାର ତର ସହୁ ନାହିଁ । ଯିଏ କ୍ଷମତାକୁ ଆସିଯାଉଚି, ସିଏ ଭାବୁଚି ଅର୍ଜିତ କ୍ଷମତାର ଅଙ୍କୁଶ ଦେଇ ସେ ଆପଣାର ଇଚ୍ଛା ବା ମତକୁ ସର୍ବଜନର ଇଚ୍ଛା ବା ମତରେ ଅବଶ୍ୟ ପରିଣତ କରିବ । ଏ ଦେଶ ଗୋଟାକରେ ଯେଉଁଠି ଯିଏ କୌଣସି ପ୍ରକାରର କ୍ଷମତାଧୀଶ ହୋଇ ବସିଯାଇଚନ୍ତି, ସେମାନେ ସମସ୍ତେ ପ୍ରାୟ ଏଇକଥା ହିଁ ଭାବୁଚନ୍ତି । ସରକାର ଭିତରେ ଓ ବାହାରେ ଏହି ମନୋଭାବ ହିଁ ଆମର ସକଳ ସାମାଜିକ ସମ୍ପର୍କକୁ ନିୟନ୍ତ୍ରିତ କରୁଚି । ମନ୍ତ୍ରୀଙ୍କର ଏହିସବୁ reflections ପରେ ମୁଁ ମଧ୍ୟ ନିଜକୁ ଠିକ୍ ସେଇକଥା ପଚାରୁଚି, ଏଦେଶରେ ଗଣତନ୍ତ୍ର କାହିଁ ?

୧୬ । ୧୧ । ୫୮

ମୋର ସକଳ ଦୃଷ୍ଟିକୁ ଏଡାଇ ମୋ'ଭିତରେ କୋଉଠି ଗୋଟାଏ ଲାଳସାଗ୍ରସ୍ତ 'ମୁଁ' ପ୍ରଚ୍ଛନ୍ନ ହୋଇରହିଚି, ଯିଏ କି ଭଲ ଖାଇବାକୁ ଚାହୁଚି, ଭଲ ପିନ୍ଧିବାକୁ ଚାହୁଚି, ଶରୀରର ନାନାପ୍ରକାର ପ୍ରକୃତ ଓ ସୃଷ୍ଟ ଆବଶ୍ୟକତାକୁ ନାନା-ପ୍ରକାର ଆୟୋଜନ ଦ୍ୱାରା ସଜୀବ କରି ରଖିବାକୁ ଚାହୁଚି । ମଝିରେ ମଝିରେ

କୌଣସି ଅନୁକୂଳ ମୁହୂର୍ତ୍ତରେ ସୁଯୋଗ ନେଇ ସେ ମୋର ସମସ୍ତ ମନକୁ ଅଧିକାର କରିବାଲାଗି ଭାରି ଚେଷ୍ଟା କରୁଚି । ମୁଁ ଭଲ ପୋଷାକ ପିନ୍ଧିଥାନ୍ତି, ଭଲ ଖାଇବାରେ ମୋର ପ୍ରତିଦିନ' କଟିଯାଉଥାନ୍ତା, ମନଇଚ୍ଛା ନାନାପ୍ରକାର ବିଳାସସାମଗ୍ରୀ କିଣି ପାରିବାର ସାମର୍ଥ୍ୟ ମୋର ରହିଥାନ୍ତା,—ବେଳେବେଳେ ଏହିସବୁ ଭାବନାମାନ ମୋତେ ବେଶ୍ ଆସି କାମୁଡ଼ି ଧରେ । ସେତିକବେଳେହିଁ ଆପଣାକୁ ଭାରି ଶ୍ରେଷ୍ଠ ଓ ଭାରି ଦୀନ ବୋଲି ମନେହୁଏ । ଯେଉଁମାନେ ମୋ'ଠାରୁ ଅଧିକ ଭଲ ପିନ୍ଧିଚନ୍ତି, ଅଧିକ ଭଲ ଖାଉଚନ୍ତି ଓ ଅଧିକ ଆଡ଼ମ୍ବରରେ ରହିଚନ୍ତି, ସେମାନଙ୍କ ସହିତ ନିଜର ତୁଳନା କରିବସି ମୁଁ ନାନା ଗ୍ଲାନିରେ ବୁଡ଼ିଯାଏ, ଆପଣା ପାଖରେ ଆପଣାକୁ ହରାଇଦିଏ । ମୋ'ଠାରୁ ଆହୁରି ଅଳପରେ ଯେ କୋଟିକୋଟି ମଣିଷଙ୍କର ସଂସାର ଚାଲୁଚି, ସେଇ କେତେସମୟ ପାଇଁ ମୁଁ ସେକଥା ଏକାବେଳେକେ ଭୁଲିଯାଏ ।

୧୩ । ୧୧ । ୫୮

ସମସ୍ତେ କହୁଚନ୍ତି ଯେ ଆମର ଦେଶ ଓ ଆମ ସମାଜ ଏକ spiritual crisis ମଧ୍ୟଦେଇ ଗତି କରୁଚି, କିନ୍ତୁ ଏହି crisis କୁ ଅତିକ୍ରମ କରିବାର ବାଟ କାହିଁକି କେହି ଭାବୁନାହାନ୍ତି ? ବର୍ତ୍ତମାନର ଦୁର୍ବହ ସଙ୍କଟକୁ ସମସ୍ତେ ବେଶ୍ ବହନଯୋଗ୍ୟ କରିବାରେ ଲାଗିଚନ୍ତି, ଏହାର ମାନଚିତ୍ର ଭିତରେ ଆପଣା ଆପଣା ସକାଶେ ଗୋଟିଏ ଗୋଟିଏ ସୁବିଧାଜନକ ସ୍ଥାନ ଯୋଗାଡ଼ କରିବା ଲାଗି ପାରୁପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଲାଗିଚନ୍ତି । ସେଥିଲାଗି ଯେପରି ଭାବରେ ମଣ ହେବାକଥା, ସେହିପରି ଭାବରେ ବେଶ୍ ମଣ ହେଉଚନ୍ତି । ଅଥଚ ଏଣେ ସମସ୍ତେ କହୁଚନ୍ତି ଯେ ଆମ ଆଗରେ ଏକ ସାଂଘାତିକ ସଂକଟ ଆସି ପହଞ୍ଚିଚି । ସାମଗ୍ରୀର ଜାଲ ଭିତରେ ପଡ଼ି ସମ୍ଭବତଃ ଆଧୁନିକ ମଣିଷର ଜିଜ୍ଞାସା ହିଁ ମରିଗଲାଣି । ସେଥିଲାଗି ଆପଣାର ସାମଗ୍ରୀଗୁଡ଼ିକୁ ଆହୁରି ଅଧିକ ବଢ଼ାଇବାଲାଗି ମଣିଷ ଯେତେ ବ୍ୟସ୍ତ ହୋଇ ଧାଇଁଚି, ସଂସାର ଓ ଜୀବନର ଚରମ ଓ ମହତ୍ତ୍ୱପୂର୍ଣ୍ଣ ପ୍ରଶ୍ନଗୁଡ଼ିକର ଉତ୍ତର ଖୋଜି ବାହାର କରିବାକୁ ସେ ସେତେ ଆଗ୍ରହ ପ୍ରକାଶ କରୁନାହିଁ । ଯେଉଁଦିନ ଆସନ୍ନ ସର୍ବନାଶର କବଳରେ ପଡ଼ି ସେ ଧ୍ୱଂସ ପାଇଯିବ ପଛକେ, ମାତ୍ର ତଥାପି ଜୀବନ ଥିବାଯାଏ ସେ ଯେଉଁ ସ୍ଥିତିରେ ଅଛି, ସେହି ସ୍ଥିତିକୁ ହିଁ ସ୍ୱୀକାର କରି ରହିଥିବ, - ଏହିପରି ଏକ ଦୁର୍ବଳ ଭାଗ୍ୟବାଦୀ ବିଶ୍ବାସ ଆଜି ମଣିଷକୁ କାମୁଡ଼ି ଧରିଚି । ତାର ଦୁର୍ବଳତାଗ୍ରସ୍ତ ମନ ତାକୁ ଆହୁରି ଉତ୍ତେଜନା ସହିତ ଯାହା ଅଛି ତାହାକୁ ହିଁ ଶ୍ରେୟ ଓ ଧ୍ୟେୟ ବୋଲି ଦେଖାଇବା ଲାଗି ବେଶ୍ ପ୍ରେରଣା ଯୋଗାଉଚି । ଏହି ସଂକଟକୁ ମାନିନେଇ ତାହାର ପାଖରେ ଆପଣାର ମୁଣ୍ଡକୁ ନେଇ ଦେଖାଇ ଦେଇଥିବା ମଣିଷ ପୁଣି କିପରି ସେହି ସଙ୍କଟରୁ ପରିତ୍ରାଣ ପାଇବାର ବାଟ ବାହାର କରିପାରିବ ?

୧୪ । ୧୧ । ୫୮

ଏ ଦେଶରେ ପିଲା ବଞ୍ଚି ରହିଥାଉ,—ପଣ୍ଡିତ ନେହେରୁଙ୍କର ଜନ୍ମତିଥିରେ ତାଙ୍କ ପାଖରେ ଏତିକ ପ୍ରାର୍ଥନା କରିବ ଛଡ଼ା ଆଜିର ଶୁଭଦିନରେ ମୋର ଆଉ କିଛି ମନାସିବାର ନାହିଁ । ସାଂସାରିକ ବୟସର ମାନଦଣ୍ଡରେ ଦେଖିଲେ ପଣ୍ଡିତ ନେହେରୁ ବୁଢ଼ା ହୋଇଗଲେଣି, ତଥାପି ମୁଁ ଅନୁଭବ କରୁଛି ଯେ ତାଙ୍କର ଜୀବନ ଓ ବ୍ୟକ୍ତିତ୍ୱ ଭିତରେ ଏହି ଦୁର୍ଭାଗ୍ୟ ଦେଶର ଅନେକ ଆଶା ଓ ଆକାଙ୍‌କ୍ଷାର ପ୍ରତୀକ ବଞ୍ଚିରହିଛି । ଏଦେଶର ପିଲା ଓ ତରୁଣର ପ୍ରତୀକ ବଞ୍ଚିରହିଛି । ଯଦି ଦୁର୍ଭାଗ୍ୟକ୍ରମେ କୌଣସି ଦେଶର ଜୀବନରୁ ତାରୁଣ୍ୟ ମରିଯାଏ, ତେବେ ସମସ୍ତ ଆୟୋଜନ ଓ ଆଡ଼ମ୍ବରସତ୍ତ୍ୱେ ସେହି ଦେଶକୁ ଯଥାର୍ଥରେ ଏକ ଅଧୋଗତଦେଶ ବୋଲି କହିବାକୁ ହେବ । କେବଳ ସାମଗ୍ରୀ ଉତ୍ପାଦନର ଓ ସାମଗ୍ରୀ ଉପଭୋଗର ଅବସରକୁ ଅଧିକରୁ ଅଧିକ ପ୍ରଶସ୍ତ କଲେ ଏକଗତରେ କୌଣସି ଜାତି, ଦେଶ ବା ମଣିଷ ବଞ୍ଚି ରହିବାର ଅଧିକାର ଅର୍ଜନ କରି ପାରିବନାହିଁ । ଯିଏ ସୃଷ୍ଟି କରିବ, ଯିଏ ଆବିଷ୍କାର କରି ବାହାରିବ, ଆପଣାକୁ ନିର୍ମାଣ କରିବା ସଙ୍ଗେସଙ୍ଗେ ଯିଏ ସଂସାର ନିର୍ମାଣ ସକାଶେ ନାନା ଅନୁଭୂତିର ପ୍ରେରଣା ଓ ମସଲା ଦେଇଯିବ, ଏହି ମଣିଷ ସଂସାରରେ ତାହାରି ହିଁ ବଞ୍ଚିବାର ଅଧିକାର ରହିଛି । ପଣ୍ଡିତ ନେହେରୁଙ୍କର ଜନ୍ମଦିନ ଓ ଶିଶୁଦିବସକୁ ଆମେ ଏକାଦିନେ ପାଳନ କରୁଛୁ, ଏହା କେବଳ ଭକ୍ତିପ୍ରବଣତା ନୁହେଁ, କାରଣ ନେହେରୁଙ୍କ ଭିତରେ ହିଁ ଭାରତର ଶିଶୁ ଓ ତରୁଣ ସାର୍ଥକଭାବରେ ବଞ୍ଚି ରହିଛି ।

୧୫ । ୧୧ । ୫୮

ସେବା ଓ ସେବ କରିବାର ଇଚ୍ଛା ଭିତରେ କୌଣସି କୃତ୍ରିମତା ରହି-ଗଲେ ସେହି ସେବା ବା ସେହି ଇଚ୍ଛାଦ୍ୱାରା ଆମେ କାହାରି କୌଣସିପ୍ରକାର ମଙ୍ଗଳ କରିପାରିବା ନାହିଁ । ସମାଜର ବିକାଶ କରାଇବାଲାଗି ସରକାରଙ୍କ ପକ୍ଷରୁ ଯେତେ-ଜାଗାରେ ବିଭାଗ ତଥା ଅନୁଷ୍ଠାନମାନ ଖୋଲାଯାଇଛି, ସେଠି ସବୁକ୍ଷେତ୍ରରେ ଯେପରି ଏକ ଘୃଣ୍ୟ କୃତ୍ରିମତା ମଣିଷର ମସ୍ତକକୁ କାମୁଡ଼ି ଧରିଛି । ଉପରେ ଏହି ମଣିଷମାନେ ଯେପରି ଆଡ଼ମ୍ବର ଦେଖାଉଛନ୍ତି, ଯେପରି କଥା ଏବଂ କାଇଦାର ଅଭିନୟ କରୁଛନ୍ତି, ସେଥିରୁ ଜଣାଯାଉଛି, ଯେପରି ଏମାନଙ୍କର ମନ ଓ ଶରୀରର ସମସ୍ତ ଅଙ୍ଗପ୍ରତ୍ୟଙ୍ଗ ମଣିଷର ସେବାଲାଗି ବଡ଼ ବ୍ୟାକୁଳ ହୋଇ ରହିଛି, ଏମାନେ ମଣିଷର ମଙ୍ଗଳ କରିବାପାଇଁ ଯେପରି ଆପଣାର ସବୁ କିଛି ଉତ୍ସର୍ଗ କରିଦେଇଛନ୍ତି । ମାତ୍ର ଏମାନଙ୍କ କାର୍ଯ୍ୟରେ ଓ ନିଷ୍ଠାରେ ଏମାନେ କେତେ କ୍ଷୁଦ୍ର ଓ କେତେ କୃତ୍ରିମ ହୋଇ ରହିଛନ୍ତି ! ଭିତରେ ସମ୍ପା ରହି ବାହାରେ ପୂର୍ଣ୍ଣ ପ୍ରସ୍ତୁତ ଅଛନ୍ତି ବୋଲି ନାନାପ୍ରକାର ମିଥ୍ୟା ସଙ୍କେତ ଦେବାର କୌଶଳରେ ଏମାନେ ଜୁଆଡ଼ିଙ୍କ

ରହିଚନ୍ତି । ଏହିପରି ଅଭିନୟ କରିବାକୁ ଜୀବିକାର୍ଜନର ପ୍ରଧାନ ସାଧନ ବୋଲି ମାନୁଥିବା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଏମାନେ କେଉଁ ସମାଜର କି ମଙ୍ଗଳ କରିପାରିବେ ? ଆପଣାର ଦରମାଗଣ୍ଡାକ ପାଇବାପାଇଁ ହିଁ ଏମାନେ କେତେ ପରିଶ୍ରମ ନକରୁଚନ୍ତି, କେତେ ଅଭିନୟ ନକରୁଚନ୍ତି ଆପଣାର କଥା ଓ କାରବାର, ଏପରିକି ବେଶ ପରିଚ୍ଛଦରେ ମଧ୍ୟ ଏମାନଙ୍କୁ କେତେ କୌଶଳୀ ହେବାକୁ ନପଡୁଚି ! କିନ୍ତୁ ମଣିଷର ହୃଦୟ-ନାଡୀଟା ଦରମା ସହିତ ଓ ତଦାନୁସଙ୍ଗିକ ଯାବତୀୟ କୃତ୍ରିମତା ସହିତ ଓ ଯାବତୀୟ କୃତ୍ରିମତା ସହିତ ବନ୍ଧାହୋଇ ରହିଥିବା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ମଣିଷ କାହାର ବିକାଶରେ ଯେ କେତେ ସାହାଯ୍ୟ କରିପାରିବ, ସେ ବିଷୟରେ ଯଥେଷ୍ଟ ସନ୍ଦେହର ଅବକାଶ ରହିଛି । ଏ ଦେଶରେ ରାମକୃଷ୍ଣ ଓ ବିବେକାନନ୍ଦ, ଗାନ୍ଧୀ ଓ ବିନୋବା ସେବାର ପଥ ଦେଖାଇଦେଇ ଯାଇଅଛନ୍ତି, ଆପଣାର ଜୀବନ ଭିତରେ ସେମାନେ ସେବାର ସର୍ବୋତ୍ତମ ଝଙ୍କା ଦେଇ ଯାଇଛନ୍ତି, ସେହି ପଥ ଓ ସେହି ଝଙ୍କା ଉପରେ ଅଧିକ ଧ୍ୟାନ ଦେବାକୁ ହେବ ।

୨୬ । ୧୧ । ୪୮

ସମସ୍ତେ କହୁଚନ୍ତି ଆପଣାଲାଗି କେତେଟା ନୀତିକୁ ମୂଳନୀତି ବୋଲି ମାନି ଜୀବନ ବଞ୍ଚିବାର ଯୁଗ ଚାଲିଗଲାଣି । କେତେଟା ମୂଲ୍ୟକୁ ଜୀବନରେ ଚରମମୂଲ୍ୟ ବୋଲି ମାନିବାକୁ ପଡ଼ିବ, ସେହି ମୂଲ୍ୟର ଉପଲବ୍ଧି ପାଇଁ ଅନେକ ସୁଖ ଓ ସମ୍ଭୋଗକୁ ପରିତ୍ୟାଗ କରିବାକୁ ପଡ଼ିବ, ଯୁଗେଯୁଗେ ଏହା ହିଁ ଜୀବନ ଦର୍ଶନର ଏକ ମୂଳକଥା ହୋଇ ରହିଥିଲା । କିନ୍ତୁ ବର୍ତ୍ତମାନ ସମସ୍ତେ କହିବାକୁ ଆରମ୍ଭ କଲେଣି ଯେ ଆଉ ଚରମ ମୂଲ୍ୟ ବୋଲି କୌଣସି କଥା ରହିବା ଉଚିତ ନୁହେଁ । ଯିଏ ଆଧୁନିକ ଯୁଗରେ ଏହିସବୁ କଥାର ଉତ୍ଥାପନ କରିବ, ସେ ଆଧୁନିକ ଯୁଗକୁ ଆଦୌ ବୁଝିନାହିଁ ବୋଲି କହିବାକୁ ହେବ । ଜୀବନରେ ଯାହା ଅଧିକ ଲାଭଦାୟକ, ଆପଣାର ଅର୍ଥ, କ୍ଷମତା ଓ ସମ୍ମାନକୁ ବଢ଼ାଇବାରେ ଯାହା ଯେତେବେଳେ ଉପଯୋଗୀ ବୋଲି ଜଣାଯାଉଚି, ସେତେବେଳେ ସେଇଟା ହିଁ ହେଉଚି ମଣିଷ ପକ୍ଷରେ ମୂଲ୍ୟବାନ୍ । କୌଣସିପ୍ରକାର ଚିରନ୍ତନ ମୂଲ୍ୟର ଚର୍ଚ୍ଚାକୁ ଏବେ ନିର୍ବୋଧ ବୋଲି କହିବାର ପ୍ରବୃତ୍ତି ଦେଖାଗଲାଣି । ତାହାକୁ ଆଦର୍ଶବାଦ ବୋଲି କହି ସେଥିପ୍ରତି ଗୋଟାଏ ପ୍ରକାର ଅବଜ୍ଞାସୂଚକ ମନୋବୃତ୍ତି ପ୍ରକାଶ ପାଇଲାଣି । ଆଦର୍ଶ-ବାଦୀ ହେବାଟା ଯେପରି ଏକ ଅକ୍ଷମଣୀୟ ଓ ଅସାମାଜିକ ପାପ କରିବା ସହିତ ସମାନ ବୋଲି ସେମାନେ ଭାବୁଚନ୍ତି । ଜୀବନରେ କେତେଟା ମୂଳନୀତିକୁ ଓ ମୂଲ୍ୟକୁ ସ୍ୱୀକାର କରିନେଇ ସେହି ଅନୁସାରେ ଆପଣାର ପ୍ରବୃତ୍ତି, ରୁଚି ଓ ଅଭିଳାଷ-ଗୁଡ଼ିକର ନିୟନ୍ତ୍ରଣ କରିବାକୁ ଯଦି ଆଦର୍ଶବାଦ ବୋଲି କୁହାଯାଏ, ତେବେ ଏଯୁଗର ଆଖିରେ ତାହା ଯେତେ ପୁରୁଣାକାଳିଆ ଦେଖାଗଲେ ମଧ୍ୟ ମୁଁ ଆଶାବାଦୀ ହେବାକୁ ହିଁ ଚେଷ୍ଟା କରିବ ।

୧୭ । ୧୧ । ୪୮

ସେଦିନ ଖବରକାଗଜରେ ଗୋଟିଏ ଅଦ୍ଭୁତ ବିବରଣୀ ପଢ଼ିବାକୁ ପାଇଲି । ' ଯେତେବେଳେ ସାରା ପୃଥିବୀ ସବୁ ମଣିଷଲାଗି ଗୋଟିଏ ସ୍ନେହମଣ୍ଡଳରେ ପରିଣତ ହେବାକୁ ଯାଉଛି, ଯେତେବେଳେ ମଣିଷ ହିଁ ମଣିଷଲାଗି ସବୁଠାରୁ ଅଧିକ ପବିତ୍ର ଓ ମୂଲ୍ୟବାନ୍ ବସ୍ତୁ ହେବାକୁ ଯାଉଛି, ସେତିକିବେଳେ ଏହିପରି ଗୋଟିଏ ଘଟଣା ଏହି ପୃଥିବୀରେ ଘଟୁଥିବାର ଶୁଣିଲେ ଯେତିକି ଦୁଃଖିତ ହେବାକୁ ପଡ଼େ, ମଣିଷ ହିସାବରେ ଆମର ଯୋଗ୍ୟତା ବିଷୟରେ ସେତିକି ଚକିତ ମଧ୍ୟ ହେବାକୁ ପଡ଼େ । ଯୁକ୍ତରାଷ୍ଟ୍ର ଆମେରିକାର କୌଣସି ଏକ ସହରରେ ତିନୋଟି ସାନ ପିଲା ଏକାଠି ଖେଳୁଥିଲେ । ସେମାନଙ୍କର ହାରାହାରି ବୟସ ସାତକି ଆଠ ହେବ । ପୁଅପିଲା ଦୁଇଟି ନିଗ୍ରୋ ଏବଂ ଝିଅ ପିଲାଟି ତଥା କଥିତ ଶ୍ୱେତାଙ୍ଗ ପରିବାରର । ଖେଳୁ ଖେଳୁ ଝିଅଟି ଜଣେ ପୁଅ ପିଲାକୁ ଚୁମ୍ବନ କଲା ଓ ତା'ପରେ ଘରକୁ ଯାଇ କଥାପ୍ରସଙ୍ଗରେ ଆପଣାର ବାପମାଆଙ୍କୁ ସେଇକଥା କହିଦେଲା । ବାପା ଅଗ୍ନି-ଶର୍ମା ହୋଇ ହାତରେ ବନ୍ଧୁକ ଧରି ପୁଅପିଲାଟିକୁ ମାରିଦେବାକୁ ଆସିଲେ । ତା'ପରେ ପୁଅପିଲା ଦୁହିଁଙ୍କୁ ଅଟକ କରି ରଖାଗଲା ଓ ସେମାନଙ୍କର ବିଚାର ମଧ୍ୟ ହେଲା । ବିଚାରାଳୟରେ ପୁଅପିଲା ଦୁହିଁଙ୍କୁ ବର୍ତ୍ତମାନ ଛଅବର୍ଷ ଲେଖାଏଁ ଜେଲ-ଦଣ୍ଡ ଆଦେଶ ହୋଇଛି । ବିଂଶ ଶତାବ୍ଦୀର ବିଚାରାଳୟ ଏହି ତଥା କଥିତ ବିଚାରାଳୟ ଦେଇଥିବା ବିଚାରର ବିଚାର କରିବା ଉଚିତ । ଆଧୁନିକ ମଣିଷ ଭିତରେ ପ୍ରାଚୀନ ଘୃଣା ଓ ଭେଦଦୃଷ୍ଟିର vestige ଗୁଡ଼ାକ କେତେଦିନ ଯାଏ ଜୀଇଁକରି ରହିଥିବ ଓ ମଣିଷକୁ ନାନା ଉତ୍ତେଜକ ସାହାଯ୍ୟରେ ପଛକୁ ଟାଣି ଧରିଥିବ ?

୧୮ । ୧୧ । ୪୮

ମହାନଗରୀରୁ ଆଜି ଅନ୍ୟତ୍ର ଯିବାକୁ ହେବ । ଏହି ପନ୍ଦର ଦିନ ଭିତରେ ମୁଁ ଏହାର ଯେଉଁ ପରିଚୟ ପାଇଲି, ସେହି ପରିଚୟର ଭିତ୍ତି ଉପରେ ମୁଁ କହିବି ଯେ ମହାନଗରୀର ଜୀବନ ମଣିଷକୁ ଏଠାରେ ବଡ଼ କ୍ଷୁଦ୍ର କରି ପକାଉଛି । ମଣିଷର ହୃଦୟ ମଣିଷ ପାଖରେ ଠିକ୍ ଯେଉଁଠି ଖୋଲିଯିବାର କଥା, ଏହି ମହାନଗରୀ ତାକୁ ସେଇଠାରେ ହିଁ ବନ୍ଦ କରି ରଖୁଛି । ଦିଲ୍ଲୀରେ ପ୍ରାଚୀନ କୀର୍ତ୍ତି ଅନେକ ଅଛି, କିନ୍ତୁ ସେଗୁଡ଼ିକୁ ମହାନଗରୀର ଅନ୍ତର୍ଭୁକ୍ତ କରିବା ଆଦୌ ଯୁକ୍ତିଯୁକ୍ତ ହେବ ନାହିଁ । ଶହଶହ ବର୍ଷତଳେ ଯେଉଁମାନେ ଏହିସବୁ କୀର୍ତ୍ତିର ପ୍ରତିଷ୍ଠା କରିଥିଲେ, ସେମାନେ ବିଂଶ ଶତାବ୍ଦୀର ଏହି ମହାନଗରୀ ବିଷୟରେ କୌଣସି କଳ୍ପନା ହିଁ କରିନଥିବେ । ତେଣୁ ବର୍ତ୍ତମାନ ମଣିଷର ସମୟକ୍ରମରେ କିଞ୍ଚିତ୍ ବ୍ୟତିକ୍ରମ ଆଣିବାଲାଗି ଏହି କୀର୍ତ୍ତିରାଜି ହୁଏତ ଏବେ ଗୋଟିଏ ଯାଦୁଘର ପରି ହୋଇ

ରହିଛି ବୋଲି ବୁଝାଯାଇ ପାରେ । ଆଧୁନିକତାର ଭେଦଦଣ୍ଡ ଦ୍ୱାରା ଦିଲ୍ଲୀନଗରୀ ନୂଆ ଓ ପୁରୁଣା ଦୁଇଭାଗ ହୋଇଯାଇଛି । ଦୁହେଁ ପରସ୍ପରଠାରୁ କ୍ରମେ ଅଧିକ ଭିନ୍ନ ଦେଖାଯାଉଛନ୍ତି, ଦୁହିଙ୍କର ରୁଚିରେ ମଧ୍ୟ କ୍ରମେ ଅଧିକ ବିଭିନ୍ନତା ପରିଲକ୍ଷିତ ହେଉଛି । ନୂଆ ଓ ପୁରୁଣା ଭିତରେ ଯେଉଁ ପ୍ରଭେଦ ରହିବା କଥା, କ୍ରମେ ତାହା ଅତ୍ୟନ୍ତ ସ୍ପଷ୍ଟ ହୋଇଯାଉଛି । କିନ୍ତୁ ନୂଆ ଓ ପୁରୁଣା ଉଭୟ ମଣିଷଙ୍କ ଭିତରେ ଯେଉଁ ସାମାନ୍ୟ ମଣିଷପଣିଆ ଟିକିଏ ରହିଛି, ତାହା କ୍ରମେ ମରିମରି ଯାଉଛି ।

୨୯ । ୧୧ । ୫୮

ଆଜି ରେଳଗାଡ଼ିରୁ ଖାଲି ଚିତୋର ଦୁର୍ଗ ଦେଖିବାକୁ ପାଇଲି । ଅଧିକ ପାଖକୁ ଯାଇ ଦୁର୍ଗରେ ରହିଥିବା ବିଭିନ୍ନ ସ୍ଥାନର ଐତିହାସିକ ମହତ୍ତ୍ୱ ସହିତ ଦୁର୍ଗଟିକୁ ଜାଣିବାଲାଗି ମୋ ପାଖରେ ସମୟ ନାହିଁ । ତଥାପି ଅଧ ଘଣ୍ଟାକ ଭିତରେ ଦୂରରୁ ଯେତିକି ଦେଖିଲି, ସେତିକି ମଧ୍ୟ ମୋର ମନକୁ ଅନେକ ଦୂରର ସେହି ଗୌରବମୟ ଅତୀତ ପାଖକୁ ଟାଣି ନେଇଗଲା । ମିବାର ଓ ଚିତୋର ଭାରତର ଇତିହାସରେ ଏକାଧିକ ଉପଲକ୍ଷ୍ୟରେ ନିର୍ଭୀକତାର ପ୍ରତୀକ ହୋଇ ରହିଥିବ, ସଂକଳ୍ପ ଓ ଉତ୍ସର୍ଗର ପ୍ରତୀକ ହୋଇ ରହିଥିବ । ମହାରଣୀ ପ୍ରତାପ ଭାରତୀୟ ସଂସ୍କୃତିରେ ଏକ ବିଶେଷ ପ୍ରବୃତ୍ତିର ପ୍ରତୀକ ଓ ପ୍ରତିନିଧି ହୋଇ ରହିଥିବେ । ଅହିଂସା କହିଲେ ବଳବାନ୍ ପାଖରେ ଆତ୍ମସମର୍ପଣ କରିବାକୁ ବୁଝାଏ ନାହିଁ, ଅପରର ଅନୁଗ୍ରହ ଓ ଖିଆଲ ଉପରେ ନିର୍ଭର କରିବାକୁ ବୁଝାଏ ନାହିଁ । ତାହା ଅପେକ୍ଷା ହିଂସାଦ୍ୱାରା ହିଁ ଅନ୍ୟାୟର ପ୍ରତିକାର କରିବା ବରଂ ଯଥେଷ୍ଟ ଅଧିକ ମନୁଷ୍ୟତ୍ୱର ପରିଚୟ ଦିଏ । ଭୀରୁତା ହେଉଛି ଏ ଜୀବନରେ ସବୁଠାରୁ ଅଧମ ପ୍ରବୃତ୍ତି, ସବୁଠାରୁ ଅଧିକ ତାମସିକ ପ୍ରବୃତ୍ତି । ଅହିଂସାର ଆବରଣ ତଳେ ଏହି ଦେଶର ସଂସ୍କୃତିରେ ଯେଉଁଠି ଯେତେ ଭୀରୁତା ପ୍ରବେଶ କରିଛି, ଆପଣାକୁ ଓ ଏଦେଶର ସଂସ୍କୃତିକୁ ତାହାର ଉପଦ୍ରବରୁ ରକ୍ଷା କରିବାଲାଗି ଚିତୋର ଦୁର୍ଗର ପ୍ରତୀକ ଆମକୁ ସବୁବେଳେ ବଳ ଦେଉଥିବ । ପରେ ଜାଣିଲି, ସେହି ଦୁର୍ଗର ପରିସୀମା ଭିତରେ ମୀରାବାଈଙ୍କର ମନ୍ଦିର ମଧ୍ୟ ଅଛି । ନିର୍ଭୟ ହୃଦୟର ଚମତ୍କାରିତା ଦେଖାଇବାରେ ମୀରାବାଈଙ୍କର ଅବଦାନ ମଧ୍ୟ ଏକ ବଳିଷ୍ଠ ଅବଦାନ । ଆମ ଧର୍ମଭିତରେ ଆଜି ଅନେକ ଭୟ ପଶିଗଲାଣି । ଧର୍ମ ଯେ ପ୍ରେମ ଓ ନିର୍ଭୟ-ତାର ବାଟ, ଧର୍ମ ଯେ ଆତ୍ମୋତ୍ସର୍ଗ ଓ ମୁକ୍ତିର ବାଟ, ନାନାପ୍ରକାର ଆଡ଼ମ୍ବର ଓ ଆନୁଷ୍ଠାନିକତା ଭିତରେ ଆମେ ସେକଥା ଭୁଲି ସାରିଲୁଣି । ଆମର ଧର୍ମମାର୍ଗରେ ଆମକୁ ନିର୍ଭୟ କରି ରଖିବାକୁ ତଥାପି ଯେ ମୀରାବାଈଙ୍କର ଚରିତ ପରି ଦୃଷ୍ଟାନ୍ତମାନ ଆମ ପାଖରେ ରହିଛି, ଏହାହିଁ ଆମର ପରମ ସୌଭାଗ୍ୟ ।

୨୦ | ୧୧ | ୫୮.

ଗ୍ରାମର ବିକାଶ ଲାଗି ଆପଣାକୁ ଯିଏ ପ୍ରଶିକ୍ଷିତ କରୁଚି, ତାକୁ ଆପଣା ଜୀବନରେ ଗ୍ରାମଜୀବନର ଅନେକ ଭଲକଥାକୁ ମଧ୍ୟ ଅନୁକରଣୀୟ କରି ରଖିବାକୁ ହେବ । ଭାରତୀୟ ଜୀବନର ବିକାଶ କରିବାକୁ ଯିଏ ଆପଣା ଜୀବନର ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର କ୍ଷେତ୍ରରୂପେ ଗ୍ରହଣ କରିଚି, ତାକୁ ଭାରତୀୟ ସଂସ୍କୃତିର ଅନେକ ଭଲ ଜିନିଷକୁ ଆଦରର ସହିତ ଆପଣା ଜୀବନରେ ସ୍ଥାନ ଦେବାକୁ ହେବ । ତା'ନହେଲେ ଭାରତୀୟ ଭୂମି ଉପରେ କେବଳ ଗୋଟାଏ ପ୍ରକାର ବିକୃତ ସଂସ୍କୃତିକୁ ଲଦିଦେଇ ସମସ୍ତ ଦେଶର ସଂସ୍କୃତିକ ଶରୀରକୁ ବିକୃତ କରିଦେବା ହିଁ ସାର ହେବ । ଉଦାହରଣ ସ୍ୱରୂପ ପ୍ରଭାତ ସମୟରେ ଶଯ୍ୟାତ୍ୟାଗ କରି ସ୍ନାନଶୌଚାଦି ଶେଷ କରିବା ହେଉଚି ଭାରତୀୟ ପ୍ରାଚୀନ ସଂସ୍କୃତିର ଏକ ପ୍ରଧାନ କଥା । ଭାରତର ଗାଆଁମାନଙ୍କରେ ଆଜି ମଧ୍ୟ ସମସ୍ତେ ସକାଳୁ ଉଠନ୍ତି । ଅବଶ୍ୟ ନାନାପ୍ରକାର ସାଂସାରିକ ଚାପରେ ସକାଳୁ ସ୍ନାନ କରିବା ସମସ୍ତଙ୍କ ପକ୍ଷରେ ସମ୍ଭବ ହୋଇପାରେ-ନାହିଁ । କିନ୍ତୁ ସକାଳୁ ଉଠି ସମସ୍ତେ ଆପଣା ଆପଣାର କାମରେ ବାହାରିଯାଆନ୍ତି । ଆମେ ଯେଉଁମାନେ ସେମାନଙ୍କର ବିକାଶ ଲାଗି କାମ କରିବାକୁ ପ୍ରସ୍ତୁତ ହେଉଛୁ, ଆମର ମଧ୍ୟ ଠିକ୍ ସେହି ଅଭ୍ୟାସ ରଖିବା ଉଚିତ । ସହରରେ ଆମେ ଦିନ ଆଠଟାବେଳେ ଉଠୁ, କିନ୍ତୁ ଯଦି ସେହି ବଦଭ୍ୟାସଟିକୁ ନେଇ ଆମେ ଗାଆଁକୁ ଯାଉ ଓ କମେ ତାହାରି ଦ୍ୱାରା ଗାଆଁକୁ ସଂକ୍ରାମିତ କରୁ, ତେବେ ଆମକୁ ଅଯୋଗ୍ୟ ବୋଲି କହିବା ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ଆମରି ଆଚରଣକୁ ଏ ଦେଶର ଦୁର୍ଭାଗ୍ୟ ବୋଲି କହିବାକୁ ପଡ଼ିବ ।

୨୧ | ୧୧ | ୫୮

ଅନ୍ୟ ଅନେକ ଲୋକଙ୍କୁ ବଦଳାଇବା ପୃଥିବୀର ସବୁଠାରୁ ବଡ଼ ସମସ୍ୟା ନୁହେଁ, ପ୍ରତ୍ୟେକ ମଣିଷ ଆଗ ଆପଣାକୁ ବଦଳାଇବାକୁ ପଣ କରୁ । ଅବଶ୍ୟ ଅନ୍ୟର ଓ ଆପଣାର ପରିବର୍ତ୍ତନ ମଧ୍ୟରେ ମୁଁ କୌଣସି ପୂର୍ବାପର ସମ୍ବନ୍ଧ ରଖିବାକୁ ଚାହୁଁନାହିଁ । ଆପଣାର ଚାରିପାଖକୁ ଆଖି ନପକାଇ ମଣିଷ ଆଗ ଆପଣା ଭିତରକୁ ଆଖି ପକାଉ, ଯଥେଷ୍ଟ ଜୋର ଦେଇ କେବଳ ଏତିକି କହିବା ହିଁ ମୋର ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ । ମଣିଷ ଆପଣା ଭିତରେ ନୂତନ ହୋଇ ଶିଖୁ, ସେ ଆପଣା ଭିତରେ ତରୁଣ ହୋଇ ଶିଖିବାକୁ ଆରମ୍ଭ କରୁ । ଆପଣାକୁ ଏହିପରି ନବୀନ କରିବାର processରେ ସେ ଆହୁରି ଅନେକ ମଣିଷଙ୍କୁ ଓ ଅନେକ ସୃଷ୍ଟିକୁ ମଧ୍ୟ ନବୀନ କରିବାରେ ଅନେକ ସାହାଯ୍ୟ କରିପାରିବ । ପୃଥିବୀର ଧର୍ମ, ନୀତିଶାସ୍ତ୍ର ଓ ସକଳ ପ୍ରକାର ନିର୍ମାଣ ଶାସ୍ତ୍ର ନିଜେ ନବୀନ ହେବାରେ ଆପଣାକୁ ନିୟୋଜିତ କରିବାଲାଗି ମଣିଷକୁ ନିବେଦନ କରୁ । ତା'ହେଲେ ଏହି ପୃଥିବୀରୁ ଅନେକ ଦୁଃଖ

ଓ ଅନେକ ମାତ୍ରା ବଳେବଳେ କମ୍ ହୋଇଯାଆନ୍ତି, ପଞ୍ଚରକମର ଆଡ଼ମ୍ବର ଓ କୃତ୍ରିମ ବିଷାଦରେ ଆପଣାକୁ ଘୋଡ଼ାଇରଖି ଅପର ଅନେକଙ୍କ ଆଦର୍ଶର ବାଟରେ ଅଡ଼ାଇ ନେବାର ଅତିଶକ୍ତତା ଅନେକ ହ୍ରାସ ହୋଇଯାଆନ୍ତି । ଏହି ସଂସାରକୁ ଧନକୁ ଧନ ସ୍ୱାର୍ଥ୍ୟସ୍ଥାନ କରି ପକାଇଥିବା ଅନେକ ଅଭିନୟ ଆଉ ଆବଶ୍ୟକ ହୁଅନ୍ତି ନାହିଁ । ପ୍ରଚାରମୂଳକ ଶାସ୍ତ୍ର ଲେଖିବାର ଆଗ୍ରହ ଓ ଉତ୍ତେଜନା ମଧ୍ୟ ଦୂର ହୋଇଯାଆନ୍ତି । ମଣିଷ ସାହିତ୍ୟ ଜରିଆରେ କେବଳ ଆପଣାର ଅନୁଭୂତି ଗୁଡ଼ାକୁ ହିଁ ସହଜ ଭାବରେ କହି ଶିଖନ୍ତି ।

୨୨ । ୧୧ । ୫୮

ଉଦୟପୁରରୁ ଇନ୍ଦୋର । ପୂରା ଗୋଟାଏ ରାତି ଗାଡ଼ିରେ କଟାଇବା ପରେ ଆଜି ଇନ୍ଦୋରରେ ଆସି ପହଞ୍ଚିଲି । ରାଣୀ ଅହଲ୍ୟାବାଈଙ୍କର ସ୍ମୃତିରେ ଗୌରବାନ୍ୱିତ ଏହି ଇନ୍ଦୋର ସହର,—ଭାରତବର୍ଷର ଯେ କୌଣସି ବଡ଼ ସହର-ପରି ଦେଖାଯାଉଛି । ବ୍ୟବସାୟ ଓ ବ୍ୟବସାୟୀ, ବିକିବା ଆଉ କିଣିବା, ପଇସା କମାଇବା ଓ ପଇସା ଖରଚ କରିବାର ସବୁ ତାମସାକୁ ଏକାଠି କରି ଏଠି ବଡ଼ ସହର ବସିଛି, ଧନକୁ ଧନ ଅଧିକ ବଡ଼ ହେବାରେ ଲାଗିଛି । ବଡ଼ ହେବାର ଏହି ବିପୁଳ ଆୟୋଜନରେ ନାନାପ୍ରକାର ଅଜ୍ଞାତ ବାଟରେ ମଣିଷକୁ ଯେପରି କିଏ ଗିଳିବାରେ ହିଁ ଲାଗିଛି । ଏହି ବଡ଼ ସହରରେ ମଣିଷକୁ ଖୋଜି ବାହାରିଲେ ତୁମକୁ ସମସ୍ତେ ବେକୁବ୍ ବୋଲି କହିବେ । ଯୁଗ ବଦଳିବାରେ ଲାଗିଛି, ତୁମେ ମଧ୍ୟ ଯୁଗ ସହିତ ବଦଳିଯାଅ,- ଦଳ ଭିତରେ ପଶି ଦଉଡ଼ । ନହେଲେ ତୁମେ ପଛରେ ପଡ଼ିଯିବ, ତୁମେ ପଛରେ ମରିହଜି ଯିବ ! ଦୋକାନ କର, ଆପଣାର ସକଳ ଚତୁରତାକୁ ଖଟାଇ ପଇସା କମାଅ, ଆପଣାର ସମସ୍ତ ଯୋଗ୍ୟତାକୁ ବିକି ଲାଭବାନ ହୁଅ,—ଏହାହିଁ ହେଉଛି ବଡ଼ ସହରରେ ତିଷ୍ଠି ରହିବାର ସଂସ୍କୃତି । ଏଠି ଆପଣା ଭିତରକୁ ଅନାଇବାଲାଗି ବେଳ ନାହିଁ, ଅପର ଭିତରେ ଆପଣାକୁ ଦେଖିବାଲାଗି ବେଳ ନାହିଁ, ଆପଣାକୁ ଅପର ଭିତରେ ବିସ୍ମୃତ କରିଦେବାର ଚଗଲାମି ଗୁଡ଼ାକୁ ଏଠି କେହିହେଲେ ସହିପାରିବେ ନାହିଁ ।

୨୩ । ୧୧ । ୫୮

ଆଜି ଘଣ୍ଟାଯାକ ଉଜ୍ଜୟିନୀ ସହରରେ କଟିଲା । ସିପ୍ରାନଦୀ ସହିତ ସାକ୍ଷାତ ହେଲା । ବର୍ତ୍ତମାନର ଅନେକ challenge ସତ୍ତ୍ୱେ ତଥାପି ବେଳେବେଳେ ଅତୀତ ସହିତ ସୂତ୍ରବଦ୍ଧ ହେବାକୁ ଭାରି ଭଲ ଲାଗେ । ସିପ୍ରାନଦୀର କୂଳେକୂଳେ ଦରିଦ୍ର ମଣିଷର ସୌନ୍ଦର୍ଯ୍ୟହୀନ ସଂସାର ଆଜି ସଭିଙ୍କ ଆଗରେ ଏକ ବଡ଼ challenge ସ୍ୱରୂପ ରହିଛି, ଭକ୍ତିର କୁସଂସ୍କାରକୁ ଭକ୍ତି ବୋଲି ଆବୋରି ଧରି ଏ ଦେଶର ଶହଶହ ଲୋକର ଧର୍ମ କମାଇବା ନାମରେ ଅଧର୍ମର ପରିପୋଷଣ

କରି ଚାଲନ୍ତି । କେତେ ଦରିଦ୍ର ବାସସ୍ଥାନ ଅସମର୍ଥ ଭିକାରୀ ସିପ୍ରାକୂଳରେ ହାତ ପତାଇ ପଇସାଏ ଅଧଲାଏ ମାଗୁଥାନ୍ତି । ଏହି ଜୀର୍ଣ୍ଣ ଯୁଗର ସମସ୍ତ challenge ସତ୍ତ୍ୱେ ତଥାପି ସିପ୍ରାନଦୀ କୂଳରେ ପହଞ୍ଚିବା ମାତ୍ରକେ ମୋର ମନ ଓ ହୃଦୟ ଅତୀତ ଆଡ଼କୁ ଲମ୍ବିଗଲା, ବର୍ତ୍ତମାନର ସମସ୍ତ ପ୍ରତିବନ୍ଧକ ଅତିକ୍ରମ କରି ଅତୀତର ସ୍ପର୍ଶରେ ଆପଣା ଭିତରେ ଉଦ୍‌ବେଳିତ ହୋଇଗଲା ପରି ଅନୁଭବ କରିବାକୁ ଲାଗିଲି । କାଳିଦାସ, କାବ୍ୟସୌନ୍ଦର୍ଯ୍ୟ, କଳ୍ପନାର ସୀମାହୀନ ବିସ୍ତାର, ହୃଦୟର କଳାତ୍ମକ ବିନୋଦ,—ଏଇ ଚାରିଟିଆ ସିପ୍ରାନଦୀ ସହିତ ସେସବୁ ଏବେ ମଧ୍ୟ ସୂତ୍ରରୂପେ ଜଡ଼ିତ ରହିଛି । ଆମ ପ୍ରତ୍ୟେକଙ୍କର ବର୍ତ୍ତମାନ ସହିତ ସେସବୁର ସମ୍ବନ୍ଧ ଅବଶ୍ୟ ରହିଛି । କେବଳ ଆମେ ଦୁଆର ଖୋଲି ପ୍ରେରଣା ମନ୍ଦିର ଦ୍ୱାରପାଖରେ ଯାଇ ପହଞ୍ଚିପାରିଲେ ହେଲା ! ଅତୀତର ଏହି ସୂତ୍ରକୁ ମୁଁ ଆଦୌ ଛିଡ଼ାଇ ପାରେନାହିଁ । ମୋର ବର୍ତ୍ତମାନକୁ ଅଧିକ ସୁନ୍ଦର ଓ ସୁରୁଚିପୂର୍ଣ୍ଣ କରି ଗଢ଼ିବାଲାଗି ମୋତେ ଅତୀତ ସତର୍କ କରି ଦେଇଯାଏ । ମୋର ବିରାଟତା ଓ କାଳହୀନତା ବିଷୟରେ ମୋତେ ସତର୍କ କରିଦେଇଯାଏ । ଅତୀତରେ ଯିଏ ଯେଉଁଠି ଯେତେ ସାର୍ଥକ ସୃଷ୍ଟି କରିପାରିଛି,—କାବ୍ୟ ବା ସାହିତ୍ୟରେ ହେଉ ସ୍ଥାପତ୍ୟ ବା ସମାଜ ସ୍ଥାପନାରେ ହେଉ, ଧର୍ମ ବା ଦର୍ଶନରେ ହେଉ,— ସେଠି ଯାଇ ପହଞ୍ଚିଗଲା ମାତ୍ରକେ ମୋ' ଭିତରେ ଥିବା ସମସ୍ତ ସୃଷ୍ଟିଶୀଳତା ଏକ ଅପୂର୍ବ ପ୍ରେରଣାରେ ଉଦ୍ଦୀପ୍ତ ହୋଇଉଠେ ।

୨୪ । ୧୧ । ୫୮ .

କାଲି ଉଜ୍ଜୟିନୀର କାଳିଦାସ-ସମ୍ବନ୍ଧୀୟ ଭାଷଣମାନ ଶୁଣି ବଡ଼ କ୍ଳାନ୍ତ ଲାଗିଲା । ଏଗୁଡ଼ାକୁ ଭାଷଣ ନକହି ବରଂ ପ୍ରଗଲ୍‌ଭତା ହିଁ କହିବାକୁ ପଡ଼ିବ । ବଡ଼ବଡ଼ ଅଧ୍ୟାପକମାନେ କାଳିଦାସଙ୍କ ବିଷୟରେ ମାଳମାଳ ପଂକ୍ତି ଉଦ୍ଧାର କରି କୁଡ଼ କୁଡ଼ କଥା କହିଲେ, କିନ୍ତୁ ସେମାନଙ୍କ ପରିଶ୍ରମର ଫଳସ୍ୱରୂପ କାଳିଦାସଙ୍କର ବିରାଟ ପ୍ରତିଭା ଅପେକ୍ଷା ବକ୍ତାମାନଙ୍କର କ୍ଷୁଦ୍ରତାକୁ ଘୋଡ଼ାଇ ରଖିବାର ପ୍ରଚେଷ୍ଟା ହିଁ ବେଶୀବେଶୀ ଧରାପଡ଼ି ଯାଉଥିଲା । ଯାହାର ସୃଷ୍ଟି କରିବା କଥା, ସିଏ ସୃଷ୍ଟି କରି ଚାଲିଯାଏ । ଆମେ ଦଳେ ସୃଷ୍ଟିହୀନ ଅଲଂକାମୀ ତା' ପଛେପଛେ ସ୍ତୁତି କରି ଗୋଡ଼ାଉ, ବଡ଼ର ସ୍ତୁତି କରି ଆପଣାର କ୍ଷୁଦ୍ରତା ଗୁଡ଼ାକୁ ଭୁଲିଯିବା ଲାଗି ଆମେ ଭାରି ପ୍ରେରଣା ପାଉ । ବର୍ତ୍ତମାନ ସ୍ତୁତି ଦରକାର ନାହିଁ, ଶବ୍ଦର ଖେଳ ଖେଳି ଆପଣା କ୍ଷୁଦ୍ରତାକୁ ଅଧିକ ଲମ୍ବା କରି ଦେଖାଇବା ଦରକାର ନାହିଁ । କଥାର ଆଡ଼ମ୍ବର ଓ ବିଳାସରେ ସାହିତ୍ୟ ନାଁରେ ମୋଗଲ ଦରବାରର ତାମସା ଖୋଲିବସିବା ଦରକାର ନାହିଁ । ବର୍ତ୍ତମାନ ସୃଷ୍ଟି ଦରକାର । ସର୍ବାଦୌ ସାହିତ୍ୟ ଓ ସଂସ୍କୃତି କ୍ଷେତ୍ରରେ ସୃଷ୍ଟି ଦରକାର । ଏକ ସାମଗ୍ରୀପ୍ରଧାନ ସଭ୍ୟତାର କବଳ ଭିତରେ ପଡ଼ି ଆଧୁନିକ ମଣିଷ ତା'ର ସୃଷ୍ଟି ମୂଳକତାକୁ ଖାଇ ବସିଲାଣି ।

ମନୁଷ୍ୟର ସେବା କରିପାରେ ଯିଏ ମଣିଷର ସେବା କରିବାକୁ ବସିଚି, ମଣିଷକୁ ଯିଏ ଏହି ସୃଷ୍ଟିଶୀଳତାର ଆଧାର ଉପରକୁ ହିଁ ଫେରାଇ ଆଣୁ । ମଣିଷକୁ ତା'ର ସାମଗ୍ରୀ କରିପାରେ ନୁହେଁ, ମାତ୍ର ତା'ର ସୃଷ୍ଟି କରିପାରେ ଚଳିବାଲାଗି ସେ ଅଧିକ ପରିସର ଯୋଗାଇଦେଉ, ନିଜ ଅନ୍ତରରୁ ମଧ୍ୟ ଅଧିକ ସୃଷ୍ଟି କରିବାର ପ୍ରେରଣା ପାଇବାଲାଗି ସେ ମଣିଷକୁ ଶିଖାଉ ।

୨୫ । ୧୧ । ୫୮

ପ୍ରାୟ ତିନିସପ୍ତାହ କାଳ ଏଣେତେଣେ ବୁଲିବୁଲି କ୍ରମେ କ୍ଲାନ୍ତ ଲାଗିଲାଣି । ସ୍ଥାନରୁ ସ୍ଥାନାନ୍ତର ହୋଇ ଭିତରର ବିହଙ୍ଗମଟି କୌଣସି ଏକ ସ୍ଥାୟୀ ଜାଗାରେ ନିଡ଼ ବାନ୍ଧି ବସିଯିବାକୁ ଉତ୍ସୁକ ହୋଇ ଉଠିଲାଣି । ବୈଚିତ୍ର୍ୟ ହିଁ ଜୀବନରେ ସରସତା ଆଣିଦିଏ । ମୁଁ ଘରେ ତିନିମାସ ବସିଥିଲି, ସକାଳୁ ସଂଜଯାଏ କେବଳ ବସିବସି ଲେଖୁଥିଲି । ଦିନପରେ ଦିନ ସେଇ ଗୋଟିଏ ପ୍ରକାରର ରୁଟିନ୍‌କୁ ଦୋହରେଇ ଯାଉଥିଲି । ତେଣୁ ଆପଣାର ନିୟୃତ ରୁଟିନ୍ ଭିତରୁ ଟିକିଏ ହୁଗୁଳା ହୋଇ ବାହାରିଯିବାକୁ ବେଳେବେଳେ ମନ ଅସ୍ଥିର ହୋଇ ପଡ଼ୁଥିଲା । ମନ ମଣିଷର ସଙ୍ଗ ଖୋଜୁଥିଲା, ନୂଆ ଜାଗାର ନୂଆ ଅଭିଜ୍ଞତାକୁ ସାଉଁଟିବା ଲାଗି କେତେ କୁଆଡ଼େ ଖେଦିଯିବାକୁ ଇଚ୍ଛା କରୁଥିଲା । ତାହାର ଅଭାବବୋଧ ପୂରଣ କରିବାଲାଗି ହୁଏତ ଭଗବାନ ମୋ'ପାଇଁ ଏଇ କେତେଦିନ ଟ୍ରେଣା ମେଲ ବୁଲିବାର ସୌଭାଗ୍ୟ ଆଣି ଜୁଟାଇଦେଲେ । ଏହାଭିତରେ ପ୍ରାୟ ଅଢେଇ ହଜାର ମାଇଲ ବୁଲିସାରିବା ପରେ, କେତେ ନୂଆ ମଣିଷଙ୍କର କଥା ଶୁଣିସାରିବା ପରେ ମୋର ଆଖି ଆଉ କାନ କ୍ରମେ ଘୋଳାହୋଇ ଯିବାପରି ମନେହେଉଚି । ପୁଣି ସ୍ଥାୟୀ ଦିନଚର୍ଯ୍ୟା ଦରକାର, ପୁଣି ନୀରବ ହୋଇ ନିଜର ଶୃଙ୍ଖଳାଭିତରେ ନିଜେ ଧରାଦେବା ଦରକାର । ପୁଣି ସ୍ଥିର ହୋଇ ଗୋଟିଏ ଜାଗାରେ ଆପଣାର ନୀଡ଼ରଚନା ଆରମ୍ଭ କରିଦେବା ଦରକାର ।

୨୭ । ୧୧ । ୫୮

ଆଜି ଗୁରୁ ନାନକଙ୍କର ଜନ୍ମଦିନ । ସେଥିଲାଗି ସରକାରଙ୍କ ତରଫରୁ ଆଜି ଛୁଟି ଘୋଷଣା କରାଯାଇଚି । ଏହି ଦିନଟି ଶିଖମାନଙ୍କ ପକ୍ଷରେ ଏକ ପବିତ୍ର ଦିନ । ତେଣୁ ସେମାନଙ୍କ ଅଧିକାରକୁ ସ୍ୱୀକାର କରିବାର gesture ଦେଖାଇ ସରକାର ଏହି ଦିନଟିକୁ ଛୁଟିଦିନ ବୋଲି ଘୋଷଣା କରିଚନ୍ତି । ମଧ୍ୟଯୁଗୀନ ଭାରତରେ ଜୀବନ ଓ ଧର୍ମର ସଂସାରିକ ବ୍ୟବଧାନକୁ ଦୂର କରି ଯେଉଁ ଧର୍ମପ୍ଲାବନ ଆସିଥିଲା, ନାନକଙ୍କୁ ସେହି ପ୍ଲାବନରେ ଏକ ଅନ୍ୟତମ ମୁଖ୍ୟ ସ୍ରୋତ ବୋଲି କୁହାଯାଇ ପାରିବ । ମନ୍ଦିର ଓ ମସଜିଦର ଭେଦ ଏବଂ ହିନ୍ଦୁ ଓ ମୁସଲମାନର ଭେଦ ଦୂରକରି ଧର୍ମର ମର୍ମ ଭେଦ କରିବାକୁ ଯେତେବେଳେ ଧର୍ମସନ୍ଥମାନେ ସମାଜକୁ ଏକ ଆହ୍ୱାନ ଜଣାଇଥିଲେ । ଆମେ ସମସ୍ତେ ସେହି ଆହ୍ୱାନର କେତେଦୂର

ଉପଯୁକ୍ତ ହୋଇଚୁ, ତାହାହିଁ ଦେଖିବାର କଥା । ଆମେ କିଏ ହିନ୍ଦୁ ହୋଇଚି, କିଏ ମୁସଲମାନ ହୋଇଚୁ ବା କିଏ ଶିଖ ହୋଇଚୁ । ପ୍ରତ୍ୟେକଙ୍କୁ ପ୍ରତ୍ୟେକଠାରୁ ଭିନ୍ନ ବୋଲି ପରିଚୟ ଦେବାକୁ ଆମେ ସମସ୍ତେ ବୋଝେ ବୋଝେ ଆଚାର ଓ କୁସଂସ୍କାରକୁ ଆପଣାର ଧର୍ମଜୀବନ ଉପରେ ବୋଝ କରି ରଖୁଚୁ । ମାତ୍ର ଆମ ଜୀବନକୁ ଆମେ କେତେଦୂର ପ୍ରଶସ୍ତ କରି ପାରିଚୁ, ତାହା ବିଚାର କରିବାର କଥା । ନାନକଙ୍କର ଜନ୍ମଦିନକୁ କେବଳ ଶିଖମାନଙ୍କର ଏକ ପର୍ବଦିନ ସ୍ୱରୂପରେ ନୁହେଁ, ଭାରତୀୟ ଧର୍ମଜୀବନରେ ଏକ ପବିତ୍ର ଆହ୍ୱାନର ପୁଣ୍ୟତିଥି ରୂପେ ଦେଖିବାକୁ ପଡ଼ିବ, ଆମ ସମସ୍ତଙ୍କୁ ଦେଖିବାକୁ ପଡ଼ିବ ।

୨୭ । ୧୧ । ୪୮

ନାଗା ଦେଖିବାରେ ମୋର ଯେତେ ଆଗ୍ରହ ନାହିଁ, ମଣିଷର କଥା ଶୁଣିବାର ଆଗ୍ରହ ତା'ଠାରୁ ଅନେକବେଶୀ ରହିଚି । ତେଣୁ ଯେଉଁଠି ଖାଲି ନାଗା ଦେଖିଦେଖି ବେଳ ଯାଏ, ଅଥଚ ନାନାପ୍ରକାର ଆଚାର ଓ ଆଡ଼ମ୍ବରର ବ୍ୟବଧାନ ଫଳରେ ମଣିଷଠାରୁ ଦୂରରେ ରହିବାକୁ ପଡ଼େ ଓ ମଣିଷର କଥା ଶୁଣିବାକୁ ମିଳେନାହିଁ, ସେଠାରେ ମୁଁ ଅତି ନିରାଶ ହୋଇପଡ଼େ, ସେଠାରେ ମୋତେ ଏତେଟିକିଏ ଆନନ୍ଦ ମିଳେନାହିଁ । ଅଗନିଶ୍ୱାସୀ ମଣିଷ ଟିକିଏ ଖୋଲାପବନ ପାଇଁ ବ୍ୟାକୁଳ ହୋଇ ପଡ଼ିଲାପରି ମୁଁ ସେଠୁ ବାହାରି ଚାଲିଆସିବାକୁ ବ୍ୟାକୁଳ ହୋଇପଡ଼େ । କିନ୍ତୁ ମଣିଷ ସହିତ ପରିଚିତ ହେବାକୁ ବା ମଣିଷର କଥା ଶୁଣିବାକୁ ସର୍ବଦା ଆମପାଖରେ ଆବଶ୍ୟକ ଫୁରସତ ରହିଥିବା ଦରକାର । ସହର ବା ଯାଦୁଘର ଦେଖିବାର ଅସ୍ଥିରତା ନେଇ ମଣିଷ ଦେଖି ହୁଏ ନାହିଁ । ଆଗରୁ ବରାଦ କରି ଏକ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ସମୟ ଭିତରେ ମଣିଷର କଥା ଶୁଣି ହୁଏ ନାହିଁ । ଏଥିପାଇଁ ଅନେକ ସମୟ ଦରକାର, ଅନେକ ଫୁରସତ ଦରକାର । ଆମେ ସମସ୍ତେ ନାନାପ୍ରକାର ଆଚାର ଓ ଅଭିନୟରେ ଏତେଦୂର ଅଭ୍ୟସ୍ତ ହୋଇ ପଡ଼ିଚୁ ଯେ ମଣିଷ ପାଖରେ ଆମେ ଜମା କରି ବା ସଜାଇ ରଖିଥିବା ସାମଗ୍ରୀଗୁଡ଼ାକୁ ନେଇ ଦେଖାଇବା ଲାଗି ବଡ଼ ଆତୁର ହୋଇ ବାହାରି ପଡ଼ୁ । ଯୋଉଠୁ ଯେତେ ନିପୁଣତାର ସହିତ ଆମର ଆୟୋଜନଗୁଡ଼ାକ ସଜାହୋଇ ରହିଚି, ମଣିଷକୁ ସେଇଠାକୁ ଡାକିନେଇ ତା'ର ଆଖି ଝଲସାଇ ଦେବାକୁ, ମାତ୍ର ସାମଗ୍ରୀ ପଛରେ କଣ୍ଠା ପରି ରହିଥିବା ମଣିଷକୁ ସବୁବେଳେ ଲୁଚାଇ ରଖିବାକୁ ଆମେ ଭାରି ଆଗ୍ରହ ପ୍ରକାଶ କରିଥାଉ । ସେଥିଲାଗି ଅନେକ ସମୟରେ ଆମର ନାଗା ଦେଖାହୁଏ, ବ୍ୟସ୍ତ ହୋଇ ସବୁ ଦେଖିବାର ଗୋଟାଏ କୃତ୍ରିମ ଲାଳସା ଧରି ଘୂରିବୁଲିବା ସାର ହୁଏ; କିନ୍ତୁ ମଣିଷ ଦେଖା ହୁଏନାହିଁ କି ମଣିଷର କଥା ମଧ୍ୟ ଶୁଣି ହୁଏନାହିଁ ।

୨୮ । ୧୧ । ୫୮

ମୋ'ର ଭିତରେ ତଥାପି ଗୋଟାଏ ଅପକ୍ୱବୋଧ ରହିଛି, ଯିଏ କି ମୋର ଅନ୍ତରଭିତରକୁ ନଅନାଇ ମୋ'ର ବାହାର ସାଜସଜ୍ଜାକୁ ଅନାଉଛି, ଉପରେ ଭଗବାନଙ୍କ ଆଡ଼କୁ ନଅନାଇ ମୋର କ୍ଷୁଦ୍ରକ୍ଷୁଦ୍ର ମାନସମ୍ମାନକୁ ଅନାଉଛି । ମୋ' ପୋଷାକ ଠିକ୍ ରହିଛି କି ନାହିଁ,ମୋ'ସୁଖସୁବିଧାଗୁଡ଼ାକ ମୋତେ ଠିକ୍‌ଭାବରେ ମିଳୁଛି କି ନାହିଁ,ମୋତେ ଅନ୍ୟମାନେ କ'ଣ ଭାବୁଛନ୍ତି, ନ ଭାବୁଛନ୍ତି ମୁଁ ଏହିସବୁ ବିଷୟରେ ଆପଣାର ଭାବନାଭିତରେ ବେଳେବେଳେ ଭାରି ବାନ୍ଧିହୋଇ ରହୁଛି । ଭିତରର ମୂଲ୍ୟବୋଧ ଊଣା ହେଲେ ବାହାରେ ଆପଣାର ମୂଲ୍ୟନିରୂପଣ କରିବାଲାଗି ଏକ ଗ୍ଲାନିକର ଉତ୍ତେଜନା ବେଶ୍ ବୃଦ୍ଧି ପାଏ । ଶାଶ୍ୱତ ଜୀବନସହିତ ଅନ୍ତରଙ୍ଗ ସୂତ୍ରଟି ଛିଣ୍ଡିଗଲେ ମୁହୂର୍ତ୍ତିମୁହୂର୍ତ୍ତିର ଛୋଟା ଖିଅଗୁଡ଼ାକୁ ଯୋଡ଼ି ବଡ଼ କୃତ୍ରିମ ଭାବରେ ଆପଣାର ପରିଚୟ ଦେବାର ଅଳସ ପରିଶ୍ରମ ହିଁ ସାର ହୁଏ । ଆପଣାର ଜୀବନ ଉପରୁ ଅର୍ଥାତ୍ ଆପଣାର ଭଗବାନ ଉପରୁ ଶ୍ରଦ୍ଧା କମିଗଲେ ହିଁ ମଣିଷ ତଳକୁ ଅନାଏ, ଧୂଳିରେ ମଇଳା ହେବାକୁ ମନ ବଳାଏ, ଆପଣାର କେତେ ଅନେକ ଅଶୋଭନ ଓ ଅଶ୍ରେୟ ପଦାର୍ଥକୁ ସାଇତିବା ଉଦ୍ୟମ କରେ । ନାନାପ୍ରକାର ଅଶୁଭ ସଚେତନାର ନିମନ୍ତ୍ରଣ ଅନୁସାରେ ଆପଣାକୁ ସଜାଇବାଲାଗି ଚେଷ୍ଟା କରେ । ସେ ନିଜେ ଆପଣାକୁ ନିରୀକ୍ଷଣ କରିବାର ସକଳ ଶକ୍ତି ଓ ସ୍ଥିରତା ହରାଇବସେ, ତା'ଜୀବନରେ ଭଲପାଇବାର କୌଣସି ସ୍ଥାନ ରହେନାହିଁ ।

୨୯ । ୧୧ । ୫୮

ଏ ବାଟ ଚାଲିବାର ଅନ୍ତ କେଉଁଠି ମୁଁ ଜାଣେନାହିଁ, ତଥାପି ବାଟ ଚାଲିବାକୁ ଭଲ ଲାଗୁଛି । ଏ ଭଲ ପାଇବାର ଅନ୍ତ କେଉଁଠି ମୁଁ ଜାଣେନାହିଁ, ତଥାପି କିଏ ଯେପରି ଭଲ ପାଇବାଲାଗି ମୋତେ ନୂଆନୂଆ ସ୍ଥଳ ଓ ସାମଗ୍ରୀ ପାଖକୁ ଟାଣି ନେଇଯାଉଛି । ଆପଣାର ପରିଚୟ ଦେବା ଓ ଆହୁରି ଅନେକଙ୍କୁ ଆପଣାର କରି ପାଇବାର ସାର୍ଥକତା କେଉଁଠି ମୁଁ ସେକଥା ଜାଣେନାହିଁ । ତଥାପି ବାରବାର ଆପଣାର ପରିଚୟ ଦେବା ଓ ସମସ୍ତଙ୍କୁ ଆପଣାର କରି ପାଇବାକୁ ଭାରି ଭଲ ଲାଗୁଛି, ସେଇଥିଲାଗି ସତତ ଆକାଂକ୍ଷିତ ଓ ଉଦ୍ୟତ ହୋଇ ରହିବାକୁ ମୋର ହୃଦୟ ଯେପରି ଆପଣାର ସ୍ୱାଭାବିକ ଧର୍ମ ବୋଲି ଗ୍ରହଣ କରିନେଇଛି । ଏହିସବୁ କଥା ବାରବାର ଭଲ ଲାଗୁଛି ବୋଲି ବୋଧହୁଏ ବୟସ ବଢ଼ିବା ସଙ୍ଗେସଙ୍ଗେ ନିଜକୁ ବୁଢ଼ା ହୋଇଗଲା ପରି ଆଦୌ ମନେ ହେଉନାହିଁ । ଶରୀରର ପରିବର୍ତ୍ତନ ହେଉଛି, ସାଂସାରିକ ସ୍ଥିତିରେ ପରିବର୍ତ୍ତନ ହେଉଛି, ତଥାପି ଜୀବନର ସ୍ୱାଦ କମୁନାହିଁ, ଜୀବନକୁ ନେଇ ନୂଆନୂଆ ବିସ୍ତୃତିର ଅଭିସାରରେ ବାହାରିବା ମଧ୍ୟ କମୁନାହିଁ । ଏହାହିଁ ତାରୁଣ୍ୟ, ଏହାହିଁ ଯୌବନର ଧର୍ମ;—ଧୂଳିମାଟିକୁ

ଏହି ଧର୍ମ ପବିତ୍ର ତୀର୍ଥରଜରେ ପରିଣତ କରିଦିଏ, ତାହାର ସ୍ପର୍ଶ ତୀର୍ଥସ୍ପର୍ଶର ପୁଲକ ଆଣିଦିଏ । ନାନା ଅପରିଚିତ ପାନ୍ଥ ଓ ପଥକୁ ଏହି ଧର୍ମ ସ୍ନେହସଞ୍ଚସ୍ଥ କରି ଶିଖାଏ, ନାନା ଅପରିଚିତ ଜୀବନପାଇଁ ଆପଣା ଜୀବନଭିତରେ ସ୍ଥାନ ତିଆରି କରି ଶିଖାଏ । ସବୁ କଥାର ଶେଷରେ ମରଣ ଅପେକ୍ଷା କରି ରହିଥିଲେ ମଧ୍ୟ ଏହି ଧର୍ମର ଦୀକ୍ଷା ହୃଦୟକୁ ଜୀବନର ଆନନ୍ଦରେ ଦୀକ୍ଷିତ ହେବାକୁ ଶିଖାଏ ।

୩୦ । ୧୧ । ୪୮

କୌଣସି ଏକ କଲେଜର ସମାବର୍ତ୍ତନ ଉତ୍ସବରେ ଭାଷଣ ଦେଇ ରାଷ୍ଟ୍ରପତି କହିଚନ୍ତି ଯେ ବର୍ତ୍ତମାନର ଶିକ୍ଷା ପ୍ରଣାଳୀ ହିଁ ବର୍ତ୍ତମାନ ଛାତ୍ରଜଗତରେ ଦେଖା ଦେଉଥିବା ବିଶୃଙ୍ଖଳା ପାଇଁ ମୁଖ୍ୟତଃ ଦାୟୀ । ବର୍ତ୍ତମାନର ଶିକ୍ଷାପ୍ରଣାଳୀ ଛାତ୍ରମାନଙ୍କୁ ପରୀକ୍ଷାର ପ୍ରମାଦ ଓ ଡିଗ୍ରୀର ମୋହ ଦେଖାଇ ଶିକ୍ଷାର ପରମ୍ପରାକୁ ବଡ ହତଧର୍ମ କରି ପକାଉଚି । ଆଧୁନିକ ଯୁଗରେ ଜଣେ ଉଦୀୟମାନ ମଣିଷ ହେବାପାଇଁ ଛାତ୍ରର ଜୀବନରେ ଯେଉଁସବୁ ଆବଶ୍ୟକତା ରହିଚି, ବର୍ତ୍ତମାନର ଶିକ୍ଷା ସେହିସବୁ ଆବଶ୍ୟକତାକୁ ପୂରଣ କରି ପାରୁନାହିଁ । ଶିକ୍ଷକ ଓ ଛାତ୍ରଭିତରେ ସମ୍ପର୍କ ଅର୍ଥାତ୍ ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ସହାନୁଭୂତିର ଅଭାବକୁ ହିଁ ରାଷ୍ଟ୍ରପତି ଏଥିଲାଗି ସବୁଠାରୁ ଅଧିକ ଦାୟୀ କରିଚନ୍ତି । କିନ୍ତୁ ମୁଁ କହିବି, ଖାଲି ଶିକ୍ଷାକ୍ଷେତ୍ର କାହିଁକି, ଆମ ଜାତୀୟ ଜୀବନର ଅଧିକାଂଶ କ୍ଷେତ୍ରରେ ସହାନୁଭୂତି କମିଯାଉଚି, କେବଳ ବାହ୍ୟାନୁଭୂତି ବଢିବାରେ ଓ ଉପଦ୍ରବ କରିବାରେ ଲାଗିଚି । ମାନବିକ ଓ ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ସମ୍ପର୍କ କମିଯାଉଚି ବା ମରିଯାଉଚି, ଖାଲି functional ବା ପଦସ୍ଥ ସମ୍ପର୍କ ବୃଦ୍ଧି ପାଇବାରେ ଲାଗିଚି । ଆମେ କେହି କାହାରିକୁ ମଣିଷ ଭାବରେ ପରସ୍ପରର ସମ୍ମାନ ସମ୍ଭାବନା ଓ ଆବଶ୍ୟକତା ଦେଇ ଦେଖିବାକୁ ପ୍ରସ୍ତୁତ ନୋହୁଁ । ଗୋଟିଏ ବଡ ଯନ୍ତ୍ରଭିତରେ ପଶି ସମସ୍ତେ ଯନ୍ତ୍ରବତ୍ ହୋଇଗଲେ ଯାହା ହେବ, ଆମର ଦଶା ଅଳ୍ପ-ବହୁତେ ସେହିପରି ହେବାକୁ ଆରମ୍ଭ କଲାଣି । ରାଜନୀତି, ସମାଜନୀତି, ଧର୍ମ ଓ ଶିକ୍ଷାରେ ସମ୍ପର୍କ ଓ ସହାନୁଭୂତି ମରିଯାଉଚି ଏବଂ ଏକ କିମ୍ଭୂତ ଯାନ୍ତ୍ରିକତା ଅଧିକ ଆଡମ୍ବର ସହକାରେ ଫୁଲିବାରେ ଲାଗିଚି ।

୧ । ୧୨ । ୪୮

ଆଜି ଠିକ୍ ଗୋଟିଏ ନୂତନ ମନ୍ଦିରରେ ପ୍ରବେଶ କଲାପରି ମନେହେଉଚି । ଅବଶ୍ୟ ଭିତରେ ଥିବା ଦେବତା ସହିତ ଏକ ହାର୍ଦ୍ଦିକ ସମ୍ପର୍କ ରହିଚି ବୋଲି ଏହି ନୂତନ ଗୃହପ୍ରବେଶ ମୋ ମନରେ କୌଣସି ଭୟ ଜନ୍ମାଇ ପାରୁନାହିଁ । କାରଣ ମୁଁ ଭଲକରି ଜାଣେ ଯେ ଚମ୍ପତିମୁଣ୍ଡାର ଜଙ୍ଗଲଠାରୁ ଆରମ୍ଭ କରି ଏଠିକାର ବଡ଼ କୋଠାଘର ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ସବୁ ମନ୍ଦିରରେ ସେହି ଗୋଟିଏ ଦେବତାର ଅର୍ଚ୍ଚନା କରାଯାଉଚି । ସେଠି ଆଡ଼ମ୍ବର ଓ ଆଭରଣଶୂନ ଭାବରେ ପ୍ରକୃତିର ଉନ୍ମୁକ୍ତ

କୋଳରେ ନୂତନ ପ୍ରାଣଶାଖାଟି ପରି କୈଶୋର ମଣିଷ ଆପଣାର ଆବିଷ୍କାର କରୁଥିଲା, ଏଠି କୃତ୍ରିମ ଆଭରଣ ଓ ଭୂଷଣକୁ ଅପରିହାର୍ଯ୍ୟ ବୋଲି ମାନି ମଣିଷ ତଥାପି ଆପଣାର ଆବିଷ୍କାର କରି ବାହାରେ । ଏହି ସ୍ଥାନକୁ ଆବିଷ୍କାରର ଏକ ତୀର୍ଥରୂପେ ଗ୍ରହଣ କରି ପାରିଲେ ହିଁ ଜଣେ ଶିକ୍ଷକ ହିସାବରେ ମୁଁ ଶିକ୍ଷାର୍ଥୀମାନଙ୍କର କିଞ୍ଚିତ ଉପକାର କରିପାରିବ । ଅବଶ୍ୟ ଚମ୍ପତିମୁଣ୍ଡାରେ ଯନ୍ତ୍ର ନଥିଲା କି ତନ୍ତ୍ର ନଥିଲା । କେବଳ ସ୍ୱତନ୍ତ୍ରତା ଥିଲା । ଏଠି ଅବସ୍ଥାନ୍ତର ହେତୁ ଯନ୍ତ୍ର ଓ ତନ୍ତ୍ର ରହିଛି । ସେହି ଯନ୍ତ୍ର ଏଠିକାର ଜୀବନକୁ କେତେଦୂର ଯାନ୍ତ୍ରିକତାଗ୍ରସ୍ତ କରି ପକାଇଛି, ମୁଁ ସେକଥା ଜାଣେ ନାହିଁ । ଜଣେ ନୂତନ ଶିକ୍ଷାର୍ଥୀ ଓ ଶିକ୍ଷକ ହିସାବରେ ଏହି ଗୃହରେ ପ୍ରବେଶ କଲାବେଳେ ଏସବୁ ବିଷୟରେ ନିଜକୁ ଗ୍ରସ୍ତ କରି ରଖିବାଲାଗି ମୋର କୌଣସି ଅଧିକାର ନାହିଁ । ମନ୍ଦିରର ସାଜସଜାରେ ମୁଗ୍ଧ ବା ରୁଷ୍ଟ ନହୋଇ ମୋତେ ଦେବତାର ବିଗ୍ରହ ଭୂମି ଉପରେ ହିଁ ମନ୍ଦିରର ବିଗ୍ରହ କରିବାକୁ ହେବ । ମନ୍ଦିର ସ୍ଥଳ ବିଶେଷରେ ସାନ ବା ବଡ଼ ହୋଇପାରେ, ଅବସ୍ଥା ଓ ଅର୍ଚ୍ଚନା ବିଶେଷରେ ଏହା ହୁଏତ ଶୂନ୍ୟ ବି ହୋଇପାରେ । କିନ୍ତୁ ଆପଣାକୁ ସେସବୁଥିରେ ବାନ୍ଧିରଖିବି କାହିଁକି ? ଦେବତାର ସଙ୍ଗଲାଭ କରିବା, ଜ୍ଞାନର ସାଧନ କରିଆରେ ଜ୍ଞାନଦେବତାର ସାଧନା କରିବା ମୋର ସର୍ବପ୍ରଧାନ କର୍ତ୍ତବ୍ୟ । ମୋ ଭିତରେ ସେତିକି କରିବାର ବଳ ଓ ସାମର୍ଥ୍ୟ ରହିଥିଲେ ତାହାହିଁ ସବୁଠାରୁ ବଡ଼ ଆନନ୍ଦର ବିଷୟ ହେବ । ମୋର ନାନା ଅପୂର୍ଣ୍ଣତା ଓ ଅପସ୍ତୁତି ସତ୍ତ୍ୱେ ମୁଁ ଚମ୍ପତି ମୁଣ୍ଡାରେ ଯେଉଁ ଦେବତାର ସନ୍ଧାନ କରି ବାହାରିଥିଲି, ଆଜି ତାହାରି ପୁଣ୍ୟସ୍ମରଣ ଦ୍ୱାରା ଆଜିର ଗୃହ ପ୍ରବେଶକୁ ମୁଁ ହୃଦୟରେ ଗ୍ରହଣ କରିନେବି ।

୨ । ୧୨ । ୪୮

ଆଜି ତିନିଘଣ୍ଟା ଗଲେ ମୁଁ ଯେଉଁମାନଙ୍କୁ ପଢ଼ାଇବାକୁ ଯିବି, ସେମାନଙ୍କ ଭିତରୁ ଜଣକୁ ସୁଦ୍ଧା ମୁଁ ଏପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଜାଣିନାହିଁ । କାଲି ହୁଏତ ସେମାନଙ୍କୁ ଯିବା-ଆସିବା କରିବାର ଦେଖିଛି । ସେମାନେ ମଧ୍ୟ ଯିବାଆସିବା ବେଳେ ମୋ'ଉପରେ ଆଖି ପକାଇ ଚାଲି ଯାଇଛନ୍ତି । କିନ୍ତୁ ଆଖି ପକାଇବାକୁ ତ ପରିଚିତ ହେବା କୁହାଯାଏ ନାହିଁ । ସେଥିପାଇଁ ପଢାଇବାକୁ ଯିବା ପୂର୍ବରୁ ମୋ'ର ମନ ଭିତରେ ଗୋଟାଏ ପ୍ରକାରର ସଙ୍କୋଚ ଜାତ ହେଉଛି, ମୋ'ର କର୍ତ୍ତବ୍ୟଟା ମୋତେ ସତେ ଅବା ଗୋଟାଏ ବଡ଼ ପଥର ପରି ମନେହେଉଛି । ମଣିଷ ମଣିଷକୁ ନଚିହ୍ନିଥିଲା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଠିକ୍ ଏହିପରି ସଙ୍କୁଚିତ ମନେହୁଏ । ମୁଁ କ୍ରମେ ସେମାନଙ୍କୁ ଚିହ୍ନିବି, କ୍ରମେ ସେମାନଙ୍କର ଅନ୍ତରଙ୍ଗ ହେବି, ସେମାନଙ୍କର ଆବଶ୍ୟକତା ପୂରଣ କରିବାକୁ ଆପଣାର କର୍ତ୍ତବ୍ୟ ବୋଲି ମନେକରିବି । ତା'ପରେ ଆଜିର ଏହି ସଙ୍କୁଚିତ ଭାବ

ଆଉ ରହିବନାହିଁ । ସେମାନଙ୍କ ନଜର ବନ୍ଧୁପର ଲାଗିବ, ସେମାନଙ୍କ ସହିତ ମୋର ସମ୍ପର୍କରେ ଆଉ କୌଣସି ଭୟଭାବ ରହିବନାହିଁ, କୌଣସି ପକ୍ଷରୁ ମଧ୍ୟ ରହିବ ନାହିଁ । ଶିକ୍ଷକ ହିସାବରେ ଏହାହିଁ ହେଉଛି ମୋର ସବୁଠାରୁ ବଡ଼ କାମ, ପାଠ ପଢ଼ାଇ ପରୀକ୍ଷାରେ ପାସ୍ କରାଇବାଠାରୁ ଅଧିକ ବଡ଼ ଓ ଅଧିକ ଧୈର୍ଯ୍ୟଶୀଳ କାମ ।

୩ । ୧୨ । ୪୮

ଗାଆଁରେ ନୂଆନୂଆ ଆବଶ୍ୟକତାର ଦାରିଦ୍ର୍ୟ ସୃଷ୍ଟି କରିବା ଯଦି ଗ୍ରାମପାଇଁ ପ୍ରତିଷ୍ଠା କରାଯାଇଥିବା ଶିକ୍ଷାନୁଷ୍ଠାନର ଆଚରିତ ଧର୍ମ ହୁଏ, ତେବେ ଏହି ଶିକ୍ଷାନୁଷ୍ଠାନ ନରହିଲେ ଗ୍ରାମର ବୋଧହୁଏ ଅଧିକ ମଙ୍ଗଳ ହେବ । ସାମଗ୍ରୀର ଅଭାବକୁ ଅସଲ ଦାରିଦ୍ର୍ୟ କୁହାଯାଇ ପାରିବନାହିଁ । ଆବଶ୍ୟକତାର ବୃଦ୍ଧି ହେଉଛି ଅସଲ ଦାରିଦ୍ର୍ୟ । ଗାଆଁକୁ ଶିକ୍ଷିତ ଓ ସୁଖୀ କରାଇବା ଲାଗି ସହରରୁ ଆମେ ଏଠାକୁ ଆସିଚୁ । କିନ୍ତୁ ଶିକ୍ଷା ବା ସୁଖ କହିଲେ ଆମେସବୁ ପ୍ରକୃତରେ କଅଣ ବୁଝୁଚୁ, ତାହାରି ଉପରେ ହିଁ ଆମର ସକଳ କାର୍ଯ୍ୟର ଯୁକ୍ତିଯୁକ୍ତତା ଅନେକ ପରିମାଣରେ ନିର୍ଭର କରୁଚି । ଖାଲି ଅଭାବବୋଧ ବଢ଼ାଇ ବା ସାମଗ୍ରୀର ଆବଶ୍ୟକତା ବଢ଼ାଇ ମଣିଷକୁ ସୁଖୀ କରାଯାଇ ପାରିବ ବୋଲି ଯଦି ଆମେ ବିଶ୍ୱାସ କରୁଥାଉ, ତେବେ ଠିକ୍ ଆମରିପରି ଅପର ଅନେକଙ୍କର ଦୁଃଖ ବଢ଼ାଇବାରେ ହିଁ ଆମେ ଅଧିକ ସାହାଯ୍ୟ କରିବା । ଇଉରୋପରେ ସାମଗ୍ରୀ ଅନେକ ବଢ଼ିଚି, କିନ୍ତୁ ସୁଖ କାହିଁ କେଉଁଠାରେ ବଢ଼ିଲା ? ଇଉରୋପୀୟ ସଭ୍ୟତା କହିଲେ ସାଧାରଣତଃ ଯେଉଁସବୁ ଆୟୋଜନ ଓ ସମ୍ପନ୍ନତାକୁ ବୁଝାଏ, ତାହା ଖାଲି ଇଉରୋପର ନୁହେଁ, ସମସ୍ତ ମନୁଷ୍ୟ ଜାତିର ମଧ୍ୟ ଆଜି ଅନେକ ଦୁଃଖର ହେତୁ ହୋଇ ରହିଚି । ସୁଖ ବିଷୟକ ଆପଣାର ଅନ୍ଧବିଶ୍ୱାସକୁ ପ୍ରସାରିତ କରିବା ଲାଗି ଇଉରୋପ ଏହି ପୃଥିବୀରେ ଅନେକ ବିଶ୍ୱାସ ନଷ୍ଟ କରିଚି, ଅନେକ ସୁଖର ଅବସାନ ଘଟାଇଚି, ଅନେକ ଆଦର୍ଶର ଅପବାଦ ଘଟାଇଚି, ଏବଂ ଶେଷରେ ଆପେ ସମସ୍ତ ପୃଥିବୀର ମାଲିକ ହୋଇ ବସିବାବେଳକୁ ଆପଣା ଭିତରର ଏକ ମରଣାନ୍ତକ କ୍ଳାନ୍ତି ଓ ଅଶାନ୍ତିତାକୁ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣଭାବେ ହତୋତ୍ସାହ ଓ ନିରାଶ କରି ପକାଇଚି । ଆମେ କଣ ତଥାପି ଇତିହାସରୁ ନଶିଖି ଇଉରୋପର ମିଥ୍ୟାନୁକରଣ କରିବାରେ ଲାଗିଥିବା ?

୪ । ୧୨ । ୪୮

ଚମ, ମାଂସ ଓ ହାଡ଼ ଭିତରେ ଯଦି ଜୀବନ ଓ ଆଲୋକର ସ୍ପନ୍ଦନ ସମ୍ଭବ ହୋଇ ନପାରିଲା, ତେବେ ପାଠ ପଢ଼ିବା ଓ ପାଠ ପଢ଼ାଇବା ଲାଗି ଏତେ ପରିଶ୍ରମ କରିବାରେ ଆଉ କି ଲାଭ ଅଛି ? ଭୌତିକ ଆବଶ୍ୟକତା ଓ ସାମଗ୍ରୀଗତ ସୁଖାନୁଭୂତିକୁ ଡିଆଁଇ ଯଦି ମଣିଷ ଭିତରେ ମଣିଷପଣିଆର ଉଦ୍‌ବୋଧନ କରିବା ସମ୍ଭବ ହୋଇ ନପାରିଲା, ତେବେ ପାଠ ପଢ଼ାଇବାର ପ୍ରହସନରେ ଏତେ

ପଇସା ଓ ଏତେ ସମୟ ଖରଚ କରିବାରେ ଆଉ କି ସାର୍ଥକତା ରହିଚି ? ଯୋଉଠି ଏକ ବିଦ୍ୟାଳୟର ନାମ ନେଇ ଠିଆ ହୋଇଥିବା କୌଣସି ବଡ଼ କୋଠା ମୁଁ ଦେଖେ, ଯୋଉଠି ବିଦ୍ୟାଳୟର କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମକୁ ଆବୋରି ଧରି ଚାଲୁଥିବା କୌଣସି ବଡ଼ କାରଖାନାରେ ମୁଁ ପହଞ୍ଚିଯାଏ, ସେଠାରେ ଏହିପରି ଏକ ସଂଶୟ ମୋତେ ବାରବାର ଅଧିକାର କରିବସେ । ଏହିସବୁ ଆୟୋଜନ ସତ୍ତ୍ୱେ ମଣିଷ ଯାଇ କେଉଁଠି ପହଞ୍ଚିଲାଣି ? ଏହିସବୁ ଆୟୋଜନ ହୁଏତ ମଣିଷକୁ ତା'ର ଆତ୍ମୋନ୍ମୋଚନର ପଥରେ ଅଧିକ ଦୂର ଆଗେଇ ନେଉଥାନ୍ତେ, କିନ୍ତୁ ଦୁର୍ଭାଗ୍ୟବଶତଃ ସେଇଗୁଡ଼ାକ ହିଁ ମଣିଷ ଉପରେ ବୋଝପରି ରହିଚି, ବା ମଣିଷର ଗୋଡ଼ପାଖରେ ବନ୍ଧନ ହୋଇ ରହିଚି, ଯାହାଫଳରେ କି ମଣିଷ ଆଗକୁ ଯିବାର ସକଳ ସାମର୍ଥ୍ୟ ହରାଇ ବସୁଚି । ମଣିଷ ଆପଣାର ପରିସ୍ଥିତିକୁ ଆପେ ସିନା ତିଆରି କରୁଥାନ୍ତା, ମାତ୍ର ଏକ ଦୁର୍ବଳ ବିବେଚନାର ବଶବର୍ତ୍ତୀ ହୋଇ ସେ କ୍ରମେ ପରିସ୍ଥିତିରୁ ହିଁ ଆପଣାର ବିଗ୍ରହ କରିବାକୁ ଆରମ୍ଭ କଲାଣି, ପରିସ୍ଥିତିର ପବନରେ ଆପଣାକୁ ଅସହାୟ କୁଟା ଖଣ୍ଡେ ପରି ମନେ ହେଲାଣି ।

୫ । ୧୨ । ୫୮

ପାଠ୍ୟକ୍ରମ ତ ଚମତ୍କାର ତିଆରି ହେଉଚି, ମାତ୍ର ପାଠ୍ୟକ୍ରମ ବିଷୟରେ ପ୍ରଦର୍ଶିତ ହେଉଥିବା ସମସ୍ତ ବେଗ ଓ ଉଦ୍‌ବେଗ ସତ୍ତ୍ୱେ ମୁଁ ତଥାପି କହିବି ଯେ ଆମ ବିଦ୍ୟାଳୟମାନଙ୍କରେ ଏହା ଅନେକ ସମୟରେ ଅନେକାଂଶରେ ଗୋଟାଏ Soporific ପରି କାମ କରୁଚି । ମନୁଷ୍ୟଭିତରର ମନୁଷ୍ୟତ୍ୱକୁ ଓ ତରୁଣବୟସ୍କର ତାରୁଣ୍ୟକୁ ଯେକୌଣସି ପ୍ରକାରେ ଶୁଆଇ ପକାଇବା ଯେପରି ଏହିସବୁ ପାଠ୍ୟକ୍ରମର ସବୁଠାରୁ ବଡ଼ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ହୋଇ ରହିଚି । ମଣିଷ ଏପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ବିଦ୍ୟାକୁ ଆଧ୍ୟାତ୍ମିକ ଆତ୍ମୋପଲବ୍ଧିର ଏକ ସହଯୋଗୀ ସାଧନ ହିସାବରେ ଗ୍ରହଣ କରି ପାରିନାହିଁ । ସମାଜବିଜ୍ଞାନ ବା ସମାଜଶାସ୍ତ୍ରର ପାଠ୍ୟକ୍ରମକୁ ଆୟତ୍ତ କରି ଯେ ଉଚ୍ଚତମ ଡ଼ିଗ୍ରୀ ହାସଲ କରୁଚି, ଆପେ ଅଧିକ ସାମାଜିକ କିମ୍ବା ସମାଜମୁଖୀ ହେବାରେ ଆପଣା ବିଦ୍ୟାକୁ ଲଗାଇବାର କୌଣସି ସମ୍ଭାବନା ଅଛି ବୋଲି ସେ ଆଦୌ ଅନୁଭବ କରି ପାରୁନାହିଁ । ଅତି ନିର୍ଲିପ୍ତ ଓ ନିରାସକ୍ତ ଭାବରେ ଆପଣାର ଆୟତ୍ତ କରି ରଖିଥିବା ପାଠକୁ ସେ ଅନ୍ୟମାନଙ୍କ ଆଗରେ ଉଦ୍‌ଗାରି ଦେଇ ଆସୁଚି, ଏବଂ ସେତିକିରେ ଆପଣାର କାମ ସାରିଦେଇ ସେ ଜନମାନର ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଅବସରଗୁଡ଼ିକ ଲାଗି ଉପଭୋଗର ନାନା ସାମଗ୍ରୀ ଓ ଉପଲକ୍ଷ୍ୟ ଯୋଗାଡ଼ କରିବାରେ ଭାରି ଲାଗିଯାଉଚି । ମାସକୁ ମାସ କେବଳ କେତେଟା ଟଙ୍କା ପାଇବବୋଲି ସେ ବିଦ୍ୟାର ମହତ୍ତ୍ୱ ଦେଇ ଯାବତୀୟ ପାଠ୍ୟକ୍ରମକୁ ଆୟତ୍ତ କରିଚି, ତାହାକୁ ନିଜ ଜୀବନଯାକ

ଆପଣାକୁ ଅହଂକାର ଯୋଗାଇ ପାରିବ ବୋଲି ତା'ର ଏକାନ୍ତିକ ପ୍ରତ୍ୟୟ ହୋଇ-ଯାଇଛି, ଏବଂ ସେହି ପ୍ରତ୍ୟୟ ଭିତରେ ହିଁ ସେ ଆପଣାକୁ ସଙ୍କୁଚିତ କରି ରଖିଛି । ବୁଦ୍ଧି ସାଙ୍ଗକୁ ବୁଦ୍ଧିର ସହଗାମୀ ହୃଦୟକୁ ଜୀବନକ୍ଷେତ୍ରରୁ ବହିଷ୍କୃତ କରିଦେଲେ ଯେଉଁ ବିକୃତ ନୀରସକ୍ତତା ଆସିଯାଏ, ମଣିଷକୁ ଆଜି ତାହାହିଁ ଗ୍ରାସ କରି ରହିଛି । ଆପଣାର ଉପାର୍ଜିତ ଜ୍ଞାନଦ୍ୱାରା ତା'ର କୌଣସି ଦ୍ୱାର ଖୋଲି ପାରୁନାହିଁ, ଆପଣାର ଲବ୍‌ଧ ଜ୍ଞାନରୁ ସେ ଆତ୍ମୋଭଳନର କୌଣସି ଉଦ୍‌ଭାସ ପାଇପାରୁନାହିଁ ।

୬ । ୧୨ । ୪୮

ଆମକୁ ଚିନ୍ତା କରି ଶିଖାଇବ କିଏ ? ଆମ ପ୍ରତ୍ୟେକଙ୍କ ଭିତରେ ଯେ ଚିନ୍ତା କରିବାର ଶକ୍ତି ରହିଛି, ଆପଣାର ହୃଦୟ ଭିତରେ ସମସ୍ତ ସଂସାର ଲାଗି ପ୍ରଶସ୍ତ ସ୍ଥାନ ରଖିବାକୁ ଯେ ଆମଠାରେ ସମର୍ଥତା ରହିଛି, ସେହି ପରିଚୟ ଆମକୁ କିଏ ଦେବ ? କେବଳ ଜ୍ଞାନ ହିଁ ଆମକୁ ସେହି ପରିଚୟ ଦେଇପାରନ୍ତା । ଆମ ଜୀବନର ଯାବତୀୟ କ୍ଷେତ୍ରରେ ସେହି ଏକ ସତ୍ୟକୁ ଅନୁଭବ କରିବା, ଏହାହିଁ ତ ସକଳ ଜ୍ଞାନଯୋଗର ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ! କିନ୍ତୁ ଜ୍ଞାନକୁ ଜ୍ଞାନର ଯଥାର୍ଥ ସଂଜ୍ଞା ଦେଇ ଗ୍ରହଣ କଲେ ସିନା ଆମେ ଜ୍ଞାନଦ୍ୱାରା ଉପକୃତ ହୋଇ ପାରନ୍ତେ ! ସବୁଠାରେ ତଥା ଆପଣାଠାରେ ସେହି ଏକ ଶକ୍ତିର ଅନୁଭୂତି ପାଇବାର ଅର୍ଥ ହେଉଛି ଆପଣାସହିତ ସକଳ କ୍ଷେତ୍ରର ଏକ ସେତୁ ସଂସ୍ଥାପନ କରିବା, ଅର୍ଥାତ୍ ଆପଣାଭିତରେ ସବୁରିପାଇଁ ସ୍ଥାନ ତିଆରି କରି ରଖିବା । ତେବେଯାଇ ଦୁଆର ଖୋଲିବ, ତେବେ-ଯାଇ ଚକ୍ଷୁ ଉନ୍ମୀଳିତ ହେବ, ତେବେଯାଇ ଆମ ଜୀବନରେ ପ୍ରେମ ଓ ସମର୍ପଣ ଭାବର ସଞ୍ଚାର ହେବ । କିନ୍ତୁ ବର୍ତ୍ତମାନ ଆମକୁ ଯେଉଁ ଦୁର୍ଦ୍ଦଶା ଆସି ଘୋଟିଛି, ସେଥିରେ ଆମେ ଜ୍ଞାନକୁ ଅନ୍ନ ବା ଅର୍ଥ କିଣିବାର ଗୋଟାଏ ପଣ୍ୟପରି ବ୍ୟବହାର କରିବାରେ ଲାଗିଛୁ । କିଛିତ୍ ଅର୍ଥ ପାଇବାଲାଗି ଜ୍ଞାନରାଜ୍ୟରେ ଆମକୁ ଯେତିକି ଅଭିନୟ କରିବାକୁ ହେବ, ଆମେ ସେତିକି ଅଭିନୟ କରିବାକୁ ପ୍ରସ୍ତୁତ ହୋଇ-ଯାଉଛୁ । କିନ୍ତୁ ଆଉ ଆଗକୁ ଯିବା ଲାଗି ଆମଭିତରେ କୌଣସି ପ୍ରବୃତ୍ତି ହିଁ ନାହିଁ । ତାହାଫଳରେ ମୁକ୍ତିର ଉପାୟ ହେବା ପରିବର୍ତ୍ତେ ଜ୍ଞାନ ଆମ ବନ୍ଧନର ହେତୁ ହୋଇ ରହିଛି, ଅଜ୍ଞାନ ଭିତରେ ଆମକୁ ଗୋଟାଏ ଯାନ୍ତ୍ରିକତାର ଜାଲଭିତରେ ବାନ୍ଧିରଖିଛି ।

୭ । ୧୨ । ୪୮

ମଣିଷ ବଦଳିଲେ ଯାଇ ସବୁ ବଦଳିବ ବୋଲି ଆମେ ସମସ୍ତେ କହୁଛୁ, କିନ୍ତୁ ମଣିଷ ବଦଳିବାପାଇଁ ଆମେ କେତେ କମ୍ ଚେଷ୍ଟା ବା ଉଦ୍ୟମ କରୁଛୁ ! ବ୍ୟବସ୍ଥା ବା ସିଷ୍ଟେମ୍‌କୁ ବଦଳାଇବାରେ ହିଁ ଆମର ଅଧିକାଧିକ ଶକ୍ତି ସରିଯାଉଛି । ମଣିଷକୁ ବଦଳାଇବାର ଅର୍ଥ ହେଉଛି ଆପଣାକୁ ବଦଳାଇବା । ସେଥିଲାଗି ଆମେ

ହୁଏତ କେହିହେଲେ ପ୍ରସ୍ତୁତ ହୋଇନାହାନ୍ତି ଏବଂ ସେହି ପରିବର୍ତ୍ତନ ପ୍ରତି ଆପଣା ହୃଦୟର Sanction ପାଇବା ପଥରେ ଆମେ ଅନେକ ପୁରୁଣା ପ୍ରବୃତ୍ତି ଓ ସଂସ୍କାରକୁ ଅନୁଗ୍ରସ୍ତଭାବେ ଠିଆ କରି ରଖିଛୁ । ସେଥିଲାଗି ଅସଲ କ୍ଷେତ୍ରରେ ପରିବର୍ତ୍ତନ ସମ୍ଭବ କରାଇବାର ଆହ୍ୱାନକୁ ଆମେ ବାରବାର postpone କରିବାରେ ଲାଗିଛୁ । ନାନା ବହିରୁ ନାନାପ୍ରକାର ପାଠ ସଂଗ୍ରହ କରି ବଡ଼ ଆଡ଼ମ୍ବର ସହକାରେ ଆମେ ତାହାକୁ ହିଁ ଜ୍ଞାନ ବୋଲି ବିଶ୍ୱାସ କରିବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କରୁଛୁ ଏବଂ ତାହାକୁ ହିଁ ଆମ କଳ୍ପିତ ପରିବର୍ତ୍ତନର ସାଧନ ବୋଲି ମାନିନେଉଛୁ । କିନ୍ତୁ ଆପଣାକୁ ଖାଲି Informations ଯୋଗାଇ କେହି ଆପଣାର ପରିବର୍ତ୍ତନ କରିପାରିବ ନାହିଁ । ଜଣେ ମଣିଷ ହିସାବରେ ଆପଣାକୁ ବଦଳାଇବାର ପଦ୍ଧତି ପୁରୁଣା ସ୍କୁଲମାଷ୍ଟରର ପଦ୍ଧତିଠାରୁ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ଧରଣର । ଏଥିଲାଗି ଆମ ପ୍ରତ୍ୟେକକୁ ଆଗ ଅନେକ ପ୍ରକାର ଲଜ୍ଜା, କର୍ତ୍ତୃତ୍ୱେଚ୍ଛା ଓ ଘୃଣା ଛାଡ଼ିବାକୁ ପଡ଼ିବ, ଆପଣାକୁ ହିଁ ଆମର ସକଳ ମାନବିକ ପ୍ରୟୋଗର ପୁରୋଭାଗରେ ନେଇ ରଖିବାକୁ ପଡ଼ିବ । ଅନେକ ଭୟକୁ ଅତିକ୍ରମ କରିବାକୁ ପଡ଼ିବ । ଆପଣାକୁ ଓ ଅନ୍ୟମାନଙ୍କୁ ସାଧୁରୂପେ ସମ୍ମାନ ଦେବାକୁ ପଡ଼ିବ । ଆମର ଶରୀର, ମନ ଓ ହୃଦୟକୁ ଯେଉଁପ୍ରକାରର ଆଡ଼ମ୍ବର ଓ ଆଭରଣ ଅପର ଅନେକଙ୍କ ଠାରୁ ଅତି ସତର୍କ ଭାବେ ଦୂରରେ ରଖିବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କରୁଛି, ଆପଣା ଉପରୁ ସେସବୁକୁ ଖସାଇ ଦେବାକୁ ପଡ଼ିବ । ତେବେଯାଇ ସ୍ନେହ ପ୍ରେମ, ଯଥାର୍ଥ ସ୍ୱୀକାର ଓ ସମର୍ପଣରେ ନୂତନ ଜୀବନ ସମ୍ଭବ ହୋଇପାରିବ ।

୮ । ୨୭ । ୫୮

ସମାଜର ମେସିନ୍‌ଟାକୁ ଚାଲୁ ରଖିଦେଇ ଆମେ ସବୁ ଯେପରି ଆପଣା ଆପଣା ଭୋଗବିଳାସର ଗୁମ୍ଫାଭିତରେ ଅତି ଆରାମରେ ତନ୍ଦ୍ରାମଗ୍ନ ହୋଇ ରହିଛୁ । କିନ୍ତୁ ଆମ ପ୍ରତ୍ୟେକଙ୍କ ଭିତରେ ଶୋଇ ରହିଥିବା ମଣିଷକୁ ଆଜି କିଏ ଉଠାଇବ, ଆମ ପ୍ରତ୍ୟେକଙ୍କ ଭିତରେ ଶୋଇ ରହିଥିବା ମଣିଷର ଉଠିବାଲାଗି ଆଜି କିଏ କବାଟ ଫିଟାଇବ ? ମୋର ତ ଭାରି ଆଶଙ୍କା ହେଉଛି ଯେ ଭୋଗବିଳାସ ଓ ଆଡ଼ମ୍ବରର ଲାଇସେନ୍‌ସ ପାଇବା ଲାଗି ହିଁ ଆମେ ସମାଜର କାରଖାନାରେ ଗୋଟିଏ ଗୋଟିଏ ଗ୍ରେଟ୍ ମେସିନ୍ ହେବାଲାଗି ବେଶ୍ ରାଜି ମଧ୍ୟ ହୋଇଗଲୁଣି । ଆମ ଭିତରେ ଯେ ସଂସାରର ଅତିକାୟତମ ମେସିନ୍‌କୁ ବି ଭାଙ୍ଗିଦେବାର ଶକ୍ତି ରହିଛି, ଗୋଟାଏ ମଣିଷ ଯେ ଆମ ଭିତରେ ଦ୍ୱାରୋଦ୍‌ଘାଟନର ସୌଭାଗ୍ୟମନ୍ତ ମୁହୂର୍ତ୍ତଲାଗି ଅପେକ୍ଷା କରି ରହିଛି, ଆମେ ସେକଥା ବେଶ୍ ଭୁଲି ସାରିଲୁଣି । ଆମକୁ ଏହି ଦୁର୍ଦ୍ଦଶାରୁ କିଏ ବଞ୍ଚାଇବ ? ନାନାପ୍ରକାର ଆଡ଼ମ୍ବର ଓ ଅଭିନୟର ବ୍ୟସ୍ତତା ଭିତରୁ କିଏ ଆମକୁ ନିସ୍ତାର କରି ନେଇ ଯାଇପାରିବ ? ଏହି ମେସିନ୍‌ଯୁଗ ଭିତରେ ତଥାପି ଯିଏ ମଣିଷଯୁଗର ସ୍ୱପ୍ନ ଦେଖୁଥିବ, ସେଇ ଏକଥା କହିପାରିବ ।

୯ । ୧୬ । ୪୮

ସେଦିନ ଜଣେ ବନ୍ଧୁ ମତେ କହିଲେ ଯେ ମୋ' ଉପରେ ମହାତ୍ମା ଗାନ୍ଧୀଙ୍କର ଖୁବ ପ୍ରଭାବ ପଡ଼ିଛି । କିନ୍ତୁ ମୁଁ କହିବି ଯେ କୌଣସି ବ୍ୟକ୍ତିବିଶେଷଙ୍କର ପ୍ରଭାବ ମୋତେ ଛୁଆଁ କରି ନାହିଁ, ତେଣୁ ଅନେକ ସମୟରେ ମୁଁ ନିଜେ ମଧ୍ୟ ନିଜକୁ କୌଣସି ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ରଙ୍ଗ ବା ଗ୍ରୁପ୍ ଦେଇ ଆଦୌ ଚିହ୍ନି ପାରେ ନାହିଁ । ସଂସାରରେ ଆଜି ସମସ୍ତେ ଆପଣା ଲାଗି ଗୋଟିଏ ଗୋଟିଏ ମତବାଦର ଶିବିର ବାଛିନେଇ ଖୁବ ଉତ୍ସାହର ସହିତ ପକ୍ଷବିପକ୍ଷ ହୋଇ ଠିଆ ହେଉଛନ୍ତି । କିନ୍ତୁ ଯେତେ ଭାବିଚିନ୍ତି ଦେଖିଲେ ମଧ୍ୟ ମୁଁ କୌଣସି ପକ୍ଷରେ ଆପଣାକୁ ସାମିଲ୍ କରିପାରେ ନାହିଁ । ମୁଁ ସବୁଠାରେ ପ୍ରବେଶ କରିପାରେ, ତଥାପି କୌଣସିଟିର ପୋଷାକରେ ଆପଣାକୁ ପରିଚିତ କରାଇ ପାରେ ନାହିଁ । ମୁଁ ଏତିକି ନିଶ୍ଚୟ କହିପାରିବି ଯେ ସଂସାରର ଅନେକ ମହାତ୍ମା ମୋତେ ଆପଣା ଜୀବନ ଓ ଆପଣା ଜଗତ ଭିତରେ ଆପଣାକୁ ଖୋଜିବାଲାଗି ପ୍ରେରଣା ଦେଇଛନ୍ତି, ଶ୍ରେୟ ଓ ପ୍ରେୟର ତୁଳନାତ୍ମକ ଯଥାର୍ଥତା ସମ୍ବନ୍ଧରେ ଆପଣା ଦୈନନ୍ଦିନ ଜୀବନର ଅନୁଭୂତି ଦ୍ୱାରା ହିଁ ଅଧିକ ଅନୁସନ୍ଧାନ କରିବାକୁ ମୋ' ଭିତରେ ବଳ ଦେଇଛନ୍ତି, ଏହି ବିରାଟ ଜୀବନର ଯଥାସମ୍ଭବ ଅନ୍ତର୍ପ୍ରବେଶ କରିବା ଲାଗି ସେମାନେ ମୋତେ ବାର ବାର ଉଦ୍‌ବୋଧନ ଦେଇଛନ୍ତି । ବେଳେ ବେଳେ ସେହି ପ୍ରେରଣା ଦ୍ୱାରା ପ୍ରେରିତ ହୋଇ ମୁଁ ନିଜକୁ ଏକାଧିକ ମହାପୁରୁଷଙ୍କର ଅଧମ ଉତ୍ତରାଧିକାରୀ ବୋଲି ମନେ କରିନେଇଛି । ପୂର୍ବଗାମୀ ଅନେକଙ୍କର ବିଚରିତ ଓ ଆଚରିତ ପଥରେ ମୁଁ ମଧ୍ୟ ଚାଲିବାର ଇଚ୍ଛା ପୋଷଣ କରିଛି ବୋଲି ଗର୍ବ ଓ ଗୌରବ ଅନୁଭବ କରିଛି । ସେମାନଙ୍କ ପାଖରେ ମୋର ଶ୍ରଦ୍ଧା ଓ ଭକ୍ତି ନିବେଦନ କରିଛି । ତଥାପି ମୋର ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ଆତ୍ମା ଆବିଷ୍କାରର ପଥରେ ସେମାନେ ଅର୍ଥାତ୍ ସେମାନଙ୍କର ବ୍ୟକ୍ତିତ୍ୱ କଦାପି ବାଧା ହୋଇ ଛିଡ଼ା ହୋଇନାହିଁ । ସେମାନଙ୍କ ବିଚାରକୁ ମୁଁ ବେଳେବେଳେ ଅସ୍ୱୀକାର ବି କରିଛି, ମାତ୍ର ତଥାପି ସେଥିଲାଗି ମନ ଭିତରେ ମୁଁ କୌଣସି କ୍ଷତି ବା ଗ୍ଲାନି କେବେହେଲେ ଅନୁଭବ କରିନାହିଁ ।

୧୦ । ୧୬ । ୪୮

ଭଗବାନଙ୍କୁ ନିତ୍ୟ, ଅନନ୍ତ, ଅଖଣ୍ଡ ଓ ଅନାଦି କହି ବର୍ଣ୍ଣନା କରିବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କଲାବେଳେ ଦୂରରୁ ଥାଇ ଭଗବାନଙ୍କୁ ବୁଝିବାଲାଗି ଚେଷ୍ଟା କଲାପରି ମନେହୁଏ । କିନ୍ତୁ ପ୍ରାଣସଖା ବୋଲି କହିଦେଲା ବେଳକୁ ପ୍ରାଣର ଆସ୍ଥାନ ଉପରେ ସତେଅବା କାହାର ସ୍ନେହମୟ ଶରୀରର ସ୍ପର୍ଶ ପାଇଲାପରି ଲାଗେ । ଭଗବାନଙ୍କ ପାଖରେ ଆଉ କିଛିହେଲେ ଲୁଚାଇବାକୁ ଇଚ୍ଛା ହୁଏ ନାହିଁ । ଆପଣାର ଅତି ଅନ୍ତରଙ୍ଗ କାହାପାଖରେ ବସି ଆପଣାର ହୃଦୟର ଯାବତୀୟ ସୁଖଦୁଃଖକୁ ଅଜାଡ଼ି

ଦେଉଥିବା ପରି ମନେହୁଏ । ଭକ୍ତର ଅନ୍ତରକୁ ସୁବିଧାଟା ଠିକ୍ ଏହି ଜାଗାରେ । ଜ୍ଞାନର ନାଗଫାଶ ପକାଇ ଖୋଜୁଥିବା ସାମଗ୍ରୀକୁ ଯେତେ ଧରିବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କରୁଥିଲେହେଁ ତଥାପି ସେହି ସାମଗ୍ରୀ ଯେପରି ବାହାରେ ରହିଯାଏ, ଛୁଇଁବାକୁ ଯାଇ ତଥାପି ଛୁଇଁ ହୁଏନାହିଁ । ବୁଝିବାକୁ ଯାଇ ତଥାପି ବୁଝି ହୁଏନାହିଁ । କ୍ଷଣକ ପାଇଁ ବୁଝିଲେ ମଧ୍ୟ ଦୀର୍ଘକାଳ ଧରି ରଖିହୁଏ ନାହିଁ । ସୂଚନା ପାଇଲେ ମଧ୍ୟ ତଥାପି ଅନୁଭୂତିର ଘରେ ତାକୁ ସାଇତିରଖି ହୁଏନାହିଁ । ତେଣୁ ଜିଜ୍ଞାସୁ ଚିତ୍ତରେ ତା'ଲାଗି ସବୁକିଛି ଖୋଲିଦେବା ସମ୍ଭବ ହୁଏନାହିଁ, ସବୁ ବାଣ୍ଟିଦେଇ ହୁଏନାହିଁ । କିନ୍ତୁ ଭକ୍ତ ତାକୁ ଗୋଟାସୁଦ୍ଧା ନିଜର ସମ୍ପତ୍ତି କରି ଆଣେ । ତା'ର ବିରାଟତ୍ୱରେ କୌଣସି ପ୍ରକାର ବାଧା ନଆଣି ମଧ୍ୟ ତାକୁ ଆପଣାର ଛୋଟିଆ ହୃଦୟଟି ଭିତରେ ଆପଣାର ସଖାପରି ଅନୁଭବ କରିହୁଏ ।

୧୧ । ୧୨ । ୪୮

ଭକ୍ତ ଭଗବାନଙ୍କୁ ତ୍ରିଭୁବନର ପ୍ରତିପାଳକ ବୋଲି ସମ୍ବୋଧନ କରେ । ଭକ୍ତ ନିଜେ ମଧ୍ୟ ଏହି ତ୍ରିଭୁବନର ସୀମାଭିତରେ ଅନ୍ତର୍ଗତ ହୋଇ ରହିଥାଏ । ତଥାପି ତ୍ରିଭୁବନ-ପ୍ରତିପାଳକର ଆସନ ଉପରେ ନେଇ ବସାଇ ଦେଲାବେଳେ ଭଗବାନଙ୍କୁ ଆପଣାଠାରୁ ବେଶ୍ ଦୂରଛଡ଼ା ମନେହୁଏ । ଭଗବାନ ସର୍ବବ୍ୟାପୀ, ସର୍ବଶକ୍ତିମାନ୍—ଏସବୁର ପାଳନକର୍ତ୍ତା ସେଇ । ତଥାପି ତାକୁ ସମ୍ବୋଧନ କଲାବେଳେ ସ୍ୱଭାବତଃ ଏସବୁ ଆଦୌ ମନେ ପଡ଼େନାହିଁ । କେବଳ I and Thouର ଏକ ଆଧ୍ୟାତ୍ମିକ ଅଥଚ ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ସମ୍ପର୍କ ଭିତରେ ଅବସ୍ଥିତ ରହିବାକୁ ଭାରି ଇଚ୍ଛା ହୁଏ, ଏକପ୍ରକାର ସଖ୍ୟାନୁଭୂତିରେ ବିହାର କରିବାକୁ ମନ ଧାଏଁ । ଜ୍ଞାନ ବହୁପରିଶ୍ରମ କରି ବୁଝାଇବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କରେ, ନାନାବିଧ Denotationର ସାହାଯ୍ୟ ଦେଇ ଭଗବାନଙ୍କର ଅବର୍ଣ୍ଣନୀୟ Connotationକୁ ତଥାପି ବର୍ଣ୍ଣନା କରିବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କରେ । କିନ୍ତୁ ଭଗବାନଙ୍କୁ ଡାକିଲାବେଳେ ସେସବୁ କାହିଁକି ଆଦୌ ଆରେଇଲା ପରି ମନେହୁଏ ନାହିଁ । ମଣିଷର ମିଳନେଚ୍ଛା ପାଖରେ ତାର ବୋଧ ଇଚ୍ଛା ବାଟ ଛାଡ଼ିଦିଏ, ବାଟ ପରିଷ୍କାର କରିଦିଏ । I and Thouକୁ ଅନ୍ତରେ ଅନ୍ତରେ ଅନୁଭବ କରିବାଲାଗି ମଣିଷର ବୋଧଶକ୍ତି ଅବଶ୍ୟ ସାହାଯ୍ୟ କରିବ, କିନ୍ତୁ ପହଞ୍ଚାଇ ପାରିବ ନାହିଁ । ସେଥିପାଇଁ ଭକ୍ତି ଓ ଆସକ୍ତିର ଅଭିସାର ଦରକାର । ଏହି ଆସକ୍ତି ଭାବ ଆସିଲେ ହିଁ ଏତେବଡ଼ ଭଗବାନଙ୍କୁ ପ୍ରାଣସଖା ବୋଲି ଡାକିଲାମାତ୍ରକେ ଆଦୌ ମାଡ଼ିପଡ଼ିବ ନାହିଁ, ବିରାଟ ମହାସମୁଦ୍ରର ଜଳକୁ ଅନ୍ତରର ପ୍ରସ୍ତୁତ ପାତ୍ରରେ ସମ୍ଭାଳି ଧରିଲାପରି ଅନୁଭୂତ ହେବ । ଜୀବନର ଅଭିସାରରେ ଏହି ଅନ୍ତରଙ୍ଗତା ଅବଶ୍ୟ ଦରକାର, ସତ୍ୟ ଓ ଧର୍ମର ଅନ୍ୱେଷଣରେ ବାହାରିଥିବା ଜ୍ଞାନୀର ଅନ୍ତରଭିତରେ ଏକ ଆଧ୍ୟାତ୍ମିକ Humourକୁ ଜିଆଇ ରଖିବାପାଇଁ ଏହି ଅନ୍ତରଙ୍ଗତା ଓ ସଖ୍ୟାନୁଭୂତି ଅବଶ୍ୟ ଦରକାର ।

୧୨ । ୧୨ । ୪୮

ମୁଁ କାହାର ସ୍ୱୀକାର ପାଇବାକୁ କାମ କରିବି ? ଭଗବାନଙ୍କ ସ୍ୱୀକାର ପାଇବାର ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ଅର୍ଥଟି ଅନୁଭବ କରିବାର ପରିପକ୍ୱତା ମୋର ହୋଇନାହିଁ । କିନ୍ତୁ ମୁଁ ଏତିକି ଜାଣେ ଯେ ଆପଣାର ଅନ୍ତରଙ୍ଗ ଅନ୍ତରଭିତରେ ଆପଣା କାର୍ଯ୍ୟର ସମର୍ଥନ ନପାଇବା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ମଣିଷ ଆପଣାର ବା ଅପର କାହାରି କୌଣସି କାର୍ଯ୍ୟ ସାଧନ କରି ପାରିବନାହିଁ । ସ୍ୱୀକାର ପାଇବାର ପାଗଳାମିରେ ଆଜି ସଂସାରରେ ଅନେକ ଧୂଳି ଉଡ଼ୁଛି, ଅନେକ ମିଛ ସଂକୀର୍ତ୍ତନ ହେଉଛି । କିନ୍ତୁ ମୁଁ ତ କହିବି, ଆପଣାଭିତରେ ଆପଣାଜୀବନ ଓ କରଣୀର ମାନପତ୍ର ପାଇନାହିଁ ବୋଲି ମଣିଷ ଆପଣାର ତଜ୍ଜନିତ ଗ୍ଲାନିକୁ ଘୋଡ଼ାଇ ରଖିବାଲାଗି ବାହାରେ ସଂଖ୍ୟାଗୁରୁର ସ୍ୱୀକାର ପାଇବା ସକାଶେ ପାଗଳ ହୋଇ ଧାଇଁଛି । ଏହି ପାଗଳାମିକୁ ଗୋଟାଏ ଭଦ୍ର ଓ ସଙ୍ଗତ whitewashing ଦେବାଲାଗି ଜାତି, ଦେଶ ଓ ଧର୍ମ ଆଦି ନାନାପ୍ରକାର romantic group-concept ର ସୃଷ୍ଟି ହୋଇଛି । ମଣିଷ ବାହାରେ ଯାହା କରେ, ସେଥିରୁ ତା'ର ବିଚାର କରାଯାଏ ନାହିଁ । ଜୀବନଟା ଗୋଟାଏ ଘୋଡ଼ାଦଉଡ଼ ନୁହେଁ ଯେ ଏଠି ଯିଏ ଯେତେ ଅଧିକ ଧୂଳି ଉଡ଼ାଇଲା, ଆମେ ସିଏ ସେତିକି ସଫଳ ଓ ସାର୍ଥକ ହେଲାବୋଲି କହିଦେଇ ପାରିବା । ପ୍ରତ୍ୟେକ ମଣିଷ ଆପଣାଭିତରେ ଆପଣାର ଯେତିକି ସ୍ୱୀକାର ପାଇପାରିଛି, ସେ ଆପଣାଭିତରେ ଠିକ୍ ଯେଉଁଠି ଅଛି, ସେଇ ହେଉଛି ତା'ର ସ୍ଥିତି । ଏକ୍‌ହାର୍ଟ୍‌ଙ୍କର ସେଇ ପୁରୁଣା ସତ୍ୟଟି ମନଭିତରେ ପୁଣି ଦୋହରାଇ ହୋଇଯାଉଛି ।

ଆପଣାଭିତରେ ଓ ଆପଣାପାଖରେ ମୁଁ କେତେଦୂର ସ୍ୱୀକୃତ ହୋଇପାରିଛି ?

୧୩ । ୧୨ । ୪୮

ଦିନେଦିନେ ଏହି ଖାତାଟି ଖୋଲି ବସିବାପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ମଧ୍ୟ ଖାତାରେ କ'ଣ ଲେଖିବି, ମୁଁ ସେକଥା ଠିକ୍‌କରି ଜାଣିନଥାଏ । ତଥାପି ଖାତା ଖୋଲି ଭାବନାର ସାଗରରେ ଖିଅ ପକାଇବାକୁ ଆରମ୍ଭ କରେ । କେଉଁଦିନ ମୁଁ ଠିକ୍ କ'ଣ ଲେଖିବି, ସେ କଥା ମୁଁ କେବେହେଲେ ଆଗରୁ ଭାବିକରି ରଖିନଥାଏ । ତଥାପି ମୁଁ ଭଲକରି ଜାଣେ ଯେ ଏଇ ଖାତାରେ ପ୍ରତ୍ୟେକ ଦିନ ମୋର ଅନେକ କଥା ଲେଖିବାକୁ ରହିଛି, କାରଣ ଏହି ଜଗତର ମନ୍ଦିରରୁ ମୁଁ ପ୍ରତ୍ୟେକଦିନ ଅନେକ ଅନୁଭୂତିର ଫୁଲ ସଂଗ୍ରହ କରୁଛି । ସେହି ଅନୁଭୂତିକୁ ଭାଷାର ଯଥାମନା ରୂପ ଦେବାପାଇଁ ଯେତିକି ସ୍ଥିରତା ଓ ଧୈର୍ଯ୍ୟ ଦରକାର, ପ୍ରତିଦିନ ଏହି ଖାତାପାଖରେ ବସିଲାବେଳେ ମୋର ମଧ୍ୟ ସେତିକି ସ୍ଥିରତା ଓ ଧୈର୍ଯ୍ୟ ଦରକାର । ଅବଶ୍ୟ ନାନାପ୍ରକାର ବ୍ୟସ୍ତତାର ଜାଲଭିତରେ ପଡ଼ି ଅନେକ ସମୟରେ ମୁଁ ସେହି ଧୈର୍ଯ୍ୟ ଓ ସ୍ଥିରତାକୁ ହରାଇବସେ । ସେଥିଲାଗି ଏହି ଖାତାପ୍ରତି ବାକି ରହିଥିବା ମୋର

କର୍ତ୍ତବ୍ୟର କଥାଟି ମନେ ପଡ଼ିଗଲେ ମୋତେ ଠିକ୍ ହାଣମୁହଁକୁ ଆସିବାପରି ଲାଗେ । ନାନାପ୍ରକାର କ୍ଲାନ୍ତି ଓ ଆଳସ୍ୟର ସୂତ୍ର ଧରି ମୁଁ ହୁଏତ ସେଦିନର କର୍ତ୍ତବ୍ୟପାଖରୁ ଖସି ଚାଲିଯିବାକୁ ବାଟ ଖୋଜେ । ଆପଣାପାଖରେ ନାନାପ୍ରକାରେ ଅମାନିଆ ଓ ଅଳସୁଆ ହେବାକୁ ସେଦିନ ଭାରି ଭଲ ଲାଗେ । ପୁଣି ଦିନେଦିନ ନାନାବିଧ ବିଚାର ଆସି ମନଭିତରେ ହଠାତ୍ ଜୁଟିଯାଏ, ସେଗୁଡ଼ିକୁ ଏହି ଖାତାରେ ଲିପିବଦ୍ଧ କରି ରଖିବି ବୋଲି ମୁଁ ଭାରି ଖୁସିରେ ପଣ କରି ନିଏ । କିନ୍ତୁ ପୁଣି ନୂଆନୂଆ ବ୍ୟସ୍ତତା ଭିତରେ ଛନ୍ଦି ହୋଇପଡ଼ି,ସେହି ବିଚାରଟି ସହିତ ସମ୍ପର୍କ ହରାଇ-ବସେ । ଯେତେ ଖୋଜିଲେ ବା ବ୍ୟସ୍ତହେଲେ ମଧ୍ୟ ଆଉ ଖିଅ ମିଳେନାହିଁ । ଏମିତି ମୁଁ ଯେ କେତେଥର କେତେ ବିଚାରସମ୍ପଦର ଖିଅକୁ ହରାଇବସିଛି, ସେକଥା ମୁଁ ଭଲକରି ଜାଣେ । ମୋର କହିବା କଥା ହାତକୁ ଆସି ବଡ଼ ଅସତର୍କ ଭାବରେ ପୁଣି ହାତରୁ ଖସି ଚାଲିଯାଇଛି, ଫେରିପାଇବାର ଆଉ କୌଣସି ସମ୍ଭାବନା ହିଁ ନାହିଁ ।

୧୪ । ୧୨ । ୫୮

ଦୂର ଇଉରୋପର ମାୟା ପୁଣି ମନଆକାଶକୁ ଆବୋରି ବସିଲାଣି । ସେଠାରେ ପାଞ୍ଚବର୍ଷତଳେ ମୋତେ ଆପଣାର କରି ରଖିଥିବା ନାନା ମମତା ମୋତେ ପୁଣି ଚଞ୍ଚଳ କରି ପକାଇଲା ପରି ଲାଗୁଛି । ସେଠାରେ ମୁଁ କେତେ ଘରେ ଆପଣାର ଘର ତିଆରି କରି ଆସିଥିଲି, କେତେ ମଣିଷଙ୍କୁ ଅତି ଆପଣାର କରି ପାଇଥିଲି । ସେହିସବୁ ଦେଶରେ କେତେ ଲୋକଙ୍କ ସହିତ କେତେ ଆଗ୍ରହରେ କେତେ ଚର୍ଚ୍ଚା ଓ ଆଲୋଚନାରେ ନିମଗ୍ନ ହୋଇ ରହିଥିଲି । ମଣିଷର ସମସ୍ୟା ଲାଗି କୌଣସି ଭୂଗୋଳ ନାହିଁ । ସ୍ନେହ, ପ୍ରେମ, ଆପଣାକୁ ଦେବା ଓ ନେବାର ବିଶ୍ୱଜନୀନ । ଭାରତ ତଥା ଇଉରୋପ ସବୁଠାରେ ଏହି ସମସ୍ୟା । ତେଣୁ ଇଉରୋପୀୟ ଜୀବନର ପାଖରେ ରହି ମୁଁ ସେଠାରେ କେତେ ଆନନ୍ଦରେ ଆତ୍ମୀୟତା ଅର୍ଜନ କରିଥିଲି । କେତେ ଲୋକଙ୍କର ଆତ୍ମୀୟ ହୋଇପାରିଥିଲି । ଦୀର୍ଘ ପାଞ୍ଚବର୍ଷ ପରେ ପୁଣି ସେଇସବୁ କଥା ମନେପଡ଼ୁଛି । ସେହି ଭୂଖଣ୍ଡ ଓ ସେଠାରେ ବାସ କରୁଥିବା ମଣିଷସହିତ ମୋର ଲାଗି ରହିଥିବା ଖିଅଗୁଡ଼ିକ ପୁଣି ସତେଜ ହୋଇ ଜାଗି ଉଠିଲାପରି ଲାଗୁଛି । ପାଞ୍ଚବର୍ଷ ପରେ ମଧ୍ୟ ସେହି ଆତ୍ମୀୟତାରେ କୋଉଠିହେଲେ ପୁରୁଣା ହୋଇଯିବାର କୌଣସି ଦାଗ ଲାଗି ନାହିଁ । ଇଉରୋପର ଅରଣ୍ୟ, ଗ୍ରାମ ଓ ବରଫାବୃତ ଶୁଭ୍ର ବିସ୍ତାର ଆଜି ମୋ'ମନରେ ବିସ୍ତାରଗୁଡ଼ିକୁ ପୁଣି ତାହାର ଆଡ଼େ ଟାଣିହୋଇ ଯାଉଛି । ଏ ଦୂରତା କିଛି ନୁହେଁ, ମନ ଓ ହୃଦୟଲାଗି ପୃଥିବୀର ଭୂଗୋଳ କୌଣସି ପ୍ରତିବନ୍ଧକ ନୁହେଁ ।

୧୫ । ୧୨ । ୫୮

ମୁଁ ପଛକୁ ଅନାଇବି ନାହିଁ, କାରଣ ମୋ ସମ୍ମୁଖରେ ହିଁ ମୁଁ ଆଲୋକର ସନ୍ଧାନ ପାଇଛି, ନିତିନିତି ନୂତନ ଆବିଷ୍କାର କରିବାର ଆହ୍ୱାନକୁ ମୁଁ ଆପଣା-ଭିତରେ ମନ୍ତ୍ରଦୀକ୍ଷା ପରି ଗ୍ରହଣ କରିନେଇଛି । ସକାଳର କିରଣରେ ରାତିର ସକଳ ଦୂଷିତତା ଧୋଇ ହୋଇଯାଏ, ସକାଳର ଆଲୋକରେ ସକଳ ଅନ୍ଧାର ଦୂର ହୋଇଯାଏ, ସକାଳର ରୂପଦର୍ଶନରେ ସକଳ ଅସ୍ପଷ୍ଟତା ସ୍ପଷ୍ଟ ହୋଇଯାଏ, ସକାଳର ସାନ୍ନିଧ୍ୟରେ ସକଳ ବିସ୍ମରଣ ଅପସରି ଯାଏ । ଜୀବନରେ ଏହିପରି ନିତ୍ୟଶୌଚ ଓ ନିତ୍ୟସ୍ନାନ ସତତ ଲାଗି ରହିଥାଉ, ପଛର କୌଣସି ଅଶୁଭ ବା ଅଶୁଚୀର ଚିନ୍ତାକୁ ମୁଁ ଯେପରି ମୋ' ଭାବନାରେ ସ୍ଥାୟୀ କରି ନରଖେ । ଆପଣାର ବ୍ୟାଧିତ ମନଶ୍ଚରଣ ଦ୍ୱାରା ମୁଁ ଆପଣାକୁ ଯେପରି କୌଣସିପ୍ରକାରର ପାପ ଓ ଦୂଷିତତାର ଦଉଡ଼ିରେ ଛନ୍ଦି ନଦିଏ । ସେଗୁଡ଼ାକ ପାଇଁ କାନ୍ଦିକାନ୍ଦି ମୁଁ ଯେପରି ସମ୍ମୁଖରେ ସ୍ନାତ ଓ ଶୁଚିମନ୍ତ ଆଗନ୍ତୁକକୁ ମୋର ଦ୍ୱାର ବନ୍ଦ କରି ନରଖେ । ମୁଁ ଆପଣା ଜୀବନରେ ଖୁବ୍‌ବେଶି ହାସଲ କରିଛି ବୋଲି କଦାପି କହି ପାରିବିନାହିଁ, ଆପଣାର ଆଚରଣରେ ମୁଁ ଖୁବ୍‌ବେଶି ସଂଯମ ଅବଲମ୍ବନ କରିଛି ବୋଲି କୌଣସି ଗର୍ବ ବି କରି ପାରିବିନାହିଁ, ତଥାପି କୌଣସିପ୍ରକାରର କ୍ଷୋଭ ଓ ଗ୍ଲାନି ମୋର ଅନ୍ତରର ମାନଚିତ୍ରକୁ ଯେପରି ବନ୍ଧୁର କରି ନପକାଉ, ତାକୁ ବିବର୍ଣ୍ଣ ଓ ବିକୃତ କରି ନଦେଉ । ମୁଁ ଧାଇଁଛି, ମୋର ସବୁ ଲବ୍‌ଧତା ଓ ମୁଗ୍‌ଧତା, ସବୁ ବ୍ୟସ୍ତତା ଓ ବିବରଣକୁ ପଛରେ ପକାଇଦେଇ ମୁଁ ତଥାପି ସମ୍ମୁଖକୁ ଅନାଇଛି, ମଣିଷକୁ ତାର ସ୍ଖଳନ ଓ ଅଭାବଦ୍ୱାରା ବିଚାର ନକରି ମୁଁ ତାକୁ ତା'ର ସମ୍ଭାବ୍ୟତା ଦ୍ୱାରା ବିଚାର କରିଶିଖିଛି, ମୋର ସମସ୍ତ ଅମଣିଷପଣିଆ ସତ୍ତ୍ୱେ ମୁଁ ଆପଣାଭିତରେ ବିକଶିତ ହେବାକୁ ଅପେକ୍ଷା କରି ବସିଥିବା ମଣିଷକୁ ତଥାପି ଅନୁଭବ କରିଛି, ମୋ' ଶରୀର ଓ ଆହାରାଦିର ଆବଶ୍ୟକତା ପରି ସେଇ ଅନ୍ତର୍ମଣିଷଟିର ବିକାଶ କରିବାର ଆବଶ୍ୟକତାକୁ ମୁଁ ଏକ ସମାନ ସତ୍ୟରୂପେ ଅନୁଭବ କରିଛି । ମୋର ପଥ ଚାଲିବାରେ ଏହାହିଁ ହେଉଛି ସବୁଠାରୁ ବଡ଼ କଥା ।

୧୬ । ୧୨ । ୫୮

ଯେତେବେଳେ ସଂସାରଭିତରେ ଆପଣାକୁ ବଡ଼ ଏକୁଟିଆ ଓ ସଙ୍ଗୀହୀନ ପରି ମନେହୁଏ, ଠିକ୍ ସେତିକିବେଳେ ତାକୁ ପ୍ରାଣସଖା ବୋଲି ଡାକିବାକୁ ଇଚ୍ଛା ହୁଏ । ମୁଁ ଯେତେବେଳେ ଆପଣାଭିତରେ ବିଭକ୍ତ ହୋଇ ଜୀବନର କ୍ଷେତ୍ରଉପରେ ପ୍ରବଳ ଦ୍ୱନ୍ଦ୍ୱଯୁଦ୍ଧ ଆରମ୍ଭ କରିଦିଏ, ଠିକ୍ ସେତିକିବେଳେ ବଡ଼ ବ୍ୟାକୁଳ ହୋଇ ମୁଁ ତାହାକୁ ହିଁ ଖୋଜେ, ଆପଣାଭିତରେ ରହିଥିବା ତାହାର ସିଂହାସନ ପାଖରେ ଆପଣାର ଦୁର୍ବଳତା ଗୁଡ଼ିକୁ ସ୍ୱୀକାର କରିଆସିବା ଲାଗି ଦଉଡ଼େ । ଜୀବନରେ

ସବୁଠାରୁ ଅଧିକ ଦୁଃଖ ଓ ସର୍ଗୀଳିନତାରେ କେବଳ ତାହାର ସହାନୁଭୂତ ଓ ସଙ୍ଗ ଲଭ 'ନକଲେ ପାଦେସୁଦ୍ଧା ଆଗକୁ ଯିବା ଅସମ୍ଭବ ହୋଇପଡ଼େ । ସେତେବେଳେ ସଂସାରର ସମସ୍ତ ବଦ୍ୟା ଓ ସ୍ୱୀକାର କୌଣସି ସାହାଯ୍ୟ କର ପାରେନାହିଁ । ଅନେକ ଲଜ୍ଜା ଓ ଗ୍ଲାନରେ ସଂସାରର ସମସ୍ତଙ୍କଠାରୁ ଲୁଚ ପଳାଇବାକୁ ଇଚ୍ଛା କର ମୋର ହୃଦୟ ଯେତେବେଳେ ଆପଣାର କୋଣଭିତରେ ପଡ଼ି ରହିଥାଏ, ସେତକବେଳେ ପ୍ରାଣସଖା ବୋଲି ଡ଼ାକିବାର ମର୍ମଟିକୁ ଅନୁଭବ କରିବାର ବେଳ ଆସି ପହଞ୍ଚେ । ଭଗବାନଙ୍କୁ ଆଉ ଅନ୍ୟକୌଣସି ବିଶେଷଣ ଦେଇ ଡାକିବାଲାଗି ସେତେବେଳ ସାହାସ ହୁଏନାହିଁ । ଯିଏ ପ୍ରାଣସଖା, ସେ ଅତି ଆପଣାର, ପାପୀ ଓ ପରିତପ୍ତ ମଣିଷର ଯିଏ ହେଉଚନ୍ତି ତଥାପି ଅତି ଆପଣାର ସଖା !

୧୭ । ୧୬ । ୫୮

'ଆଲୋକ ଅନ୍ଧକାରର୍ ତୀରେ,ହଜିଇ ପାଇ ଫିରେଫିରେ,ଏହାହିଁ ହେଉଚି ଜୀବନରେ ସବୁଠାରୁ ବଡ଼ ସତକଥା । ବାରବାର ହଜିଇବା ପର ବାରବାର ଫେର ପାଇବାଟା ମଧ୍ୟ ଜୀବନର ଏକ ମହତ୍ତ୍ୱପୂର୍ଣ୍ଣ ସତକଥା । ଜୀବନରେ ମୋର ଅନୁଭବ କରିବାର ଶକ୍ତି ଯେତକ ବଢୁଚ, ମୁଁ ସେତିକ ସେତିକ ଏହି ସତ୍ୟଟିକୁ ଅଧିକ ବାସ୍ତବରୂପେ ଉପଲବ୍ଧି କରିବାରେ ଲାଗିଚ । ତେଣୁ ଅନୁଶୋଚନା କରିବାର କୌଣସି ପ୍ରଶ୍ନ ହିଁ ଉଠୁନାହିଁ । ଆପଣାକୁ ଦରିଦ୍ର କିମ୍ବା କ୍ଷତିଗ୍ରସ୍ତ ବୋଲି ଭାବି ରୋଦନ କରିବାର କୌଣସି ପ୍ରସଙ୍ଗ ହିଁ ଉଠୁନାହିଁ । ବାରବାର ହଜିଇବାକୁ ହିଁ ପଡ଼ିବ, କାରଣ ବାରବାର ପାଇବାଲାଗି ପ୍ରସ୍ତୁତ ହେବାକୁ ପଡ଼ିବ । ହଜିଇବାର ଦୁଃଖ ସହିବାର ଭୟରେ ଯିଏ ସବୁଧନ ପାଇଁ ପାଇଚ ବୋଲି ଭ୍ରମ ଓ ତେଣୁ ଦମ୍ଭ କରିବସେ, ଯିଏ ବିଚରା ଆପଣାର ପଥଉପରେ ପଥର ଆଣି ଥୋଇଦିଏ, ଯିଏ ଅଟକିଯାଏ । ସେ ଆପଣାକୁ ଯାତ୍ରୀରୂପେ ଚିହ୍ନି ପାରେନାହିଁ, ତାହାକୁ ନାନା- ପ୍ରକାର ମୁଗ୍ଧ ପ୍ରମତ୍ତତା ଓ ପ୍ରଗଲଭତା ଶିକାର ହେବାକୁ ପଡ଼େ । ଆପେ ଅଟକିଯାଇ ସେ ସତ୍ୟଦର୍ଶନ ଓ ସତ୍ୟର ଆବିଷ୍କାରକୁ ତାହାର ପାଖରେ ହିଁ ଅଟକାଇ ରଖିବାକୁ ଚ୍ହେ, ବୁଦ୍ଧିର କସରତ ଦେଖାଇ ସେ ନାନାପ୍ରକାରେ ସ୍ଥାଣୁ ଅନୁଷ୍ଠାନମାନ ଗଢ଼ି ସେଇଗୁଡ଼ାକ ଦ୍ୱାରା ସବୁ ପ୍ରାପ୍ତି ସହଜ ହୋଇଯିବ ବୋଲି କହି ଅନ୍ୟମାନଙ୍କୁ ଲୋଭ ଦେଖାଇବାର ଫିକର କରେ । ଜୀବନସ୍ରୋତକୁ ଏକ ଆବଦ୍ଧ ଜଳାଶୟରେ ପରିଣତ କରି ସେ ସେଇଠାରେ ନାନା ତୀର୍ଥ ଓ ତୀର୍ଥଲୋଭର ମୋହାଡ଼ମ୍ବର ସୃଷ୍ଟି କରେ । ଧର୍ମକୁ କେବଳ କେତେଟା ଧର୍ମସଂସ୍କାର ଓ ରକ୍ଷଣଶୀଳତାରେ ପରିଣତ କରିବାର Rational zation ଆମ ଇତିହାସରେ ଅନେକ ଦେଖିବାକୁ ମିଳିବ । କିନ୍ତୁ ଚତୁର ମଣିଷର ଏହିସବୁ ଫିସାଦ ମଣିଷକୁ କ୍ରମେ ଅଧିକରୁ ଅଧିକ

ଘାରୁ କରପକାଏ, ତାକୁ ଅଳ୍ପଜ୍ଞାନ ଓ ଅଳ୍ପପ୍ରାପ୍ତିର ମୋହରେ ପକାଇଦେଇ ଅଜ୍ଞାନ ଓ ଅପ୍ରାପ୍ତି ଭିତରେ ବାନ୍ଧିରଖେ । ତେଣୁ ବାରବାର ହରାଇବାକୁ ମୋର ଭୟ ନାହିଁ, କାରଣ ମୁଁ ନୂତନତର ରୂପରେ ଓ ନୂତନତର କ୍ଷେତ୍ରରେ ବାରବାର ପାଇବାକୁ ଚାହେଁ ।

୧୮ । ୧୬ । ୪୮

ବ୍ୟକ୍ତିକୁ ଉଦ୍ଧାର କରିବାର ସମସ୍ୟା ହେଉଛି ଏଯୁଗର ସବୁଠାରୁ ବଡ଼ ସମସ୍ୟା । ବ୍ୟକ୍ତିର ହୃଦୟରେ ସ୍ନେହ ନାହିଁ ତ ଏହି ସମାଜରେ ସ୍ନେହ କୁଆଡ଼େ ଆସିବ ? ବ୍ୟକ୍ତିର ମନଭିତରେ ନାନାପ୍ରକାର ଦ୍ୱନ୍ଦ୍ୱ ଭର୍ତ୍ତି ହୋଇ ରହିଛି ତ ଏହି ସମାଜରେ ମମତା କପରି ଆସିବ ? ବ୍ୟକ୍ତିର ଜୀବନରେ ନାନାପ୍ରକାର ମିଥ୍ୟା ଭର୍ତ୍ତି ହୋଇ ରହିଚି ତ ଏହି ସମାଜ କପରି ସତ୍ୟଉପରେ ପ୍ରତିଷ୍ଠିତ ହେବ ? ଆଧୁନିକ ସମାଜରେ ବ୍ୟକ୍ତିକୁ ମାରଦେବା ଲାଗି ସଭ୍ୟତା ନାମରେ ନାନା ଜଟିଳତାର ଜାଲ ବିଛାଇ ଦିଆଯାଇଛି । ତାହାରିଭିତରେ ନାନାପ୍ରକାର ଯାନ୍ତ୍ରିକ ଆଗ୍ରହ ଓ ସଂସ୍କାରରେ କ୍ରମେ ମଣି ହୋଇ ବ୍ୟକ୍ତି ଆପଣାକୁ ସମାଜର ସ୍ରୋତଠାରୁ ତଟସ୍ଥ ରହି ଦେଖିବାଲାଗି ଅସମର୍ଥ ହୋଇ ପଡ଼ିଲାଣି । ଖାଲି ସ୍ରୋତରେ ଭାସି ଯିବାଟାକୁ ହିଁ ସେ କ୍ରମେ ଆପଣା ଜୀବନର ସର୍ବପ୍ରଧାନ ଯଥାର୍ଥତା ରୂପେ ଗ୍ରହଣ କରନେଲାଣି । ବ୍ୟକ୍ତିର ସୃଷ୍ଟିଶୀଳତା କ୍ଷୀଣତର ହୋଇ ଆସିଲାଣି, ସେଥିଲାଗି ସମାଜ ମଧ୍ୟ ରୁଗ୍‌ଣ ହୋଇ ପଡ଼ିଲାଣି । ଜଣେ ବ୍ୟକ୍ତି ହିସାବରେ, ସମୂହ ସାଧନା ଓ ସିଦ୍ଧିର ଏକ ଜୀବନ୍ତ ଏକକ ହିସାବରେ ବ୍ୟକ୍ତି ଯେତିକି ସଚେତ ହୋଇପାରିବ, ଏହିପରି ସଚେତ ରହି ସେ ଆପଣା ଜୀବନର ଯେତିକି କର୍ଷଣ ଓ ଅନୁଶୀଳନ କରିପାରିବ, ଏ ସମାଜ ଓ ଏ ଜୀବନ ହୁଏତ ସେତିକି ପାଶମୁକ୍ତ ହୋଇ-ପାରିବ, ମଣିଷର ଜୀବନ ସେତିକି ଅଗ୍ରଗତି କରିପାରିବ, ସଂସାରରେ ସୁଖ ଓ ଶ୍ରଦ୍ଧାର ସେତିକି ମୂଲ୍ୟ ବଜାୟ ରହିପାରିବ । କିନ୍ତୁ ଜୀବନର ପ୍ରତ୍ୟେକ କ୍ଷେତ୍ରରେ ଜଣେ ଜଣେ ବ୍ୟକ୍ତି ହିସାବରେ ଆମ ଉପରକୁ ଆସୁଥିବା ଏହି ଆହ୍ୱାନଗୁଡ଼ିକୁ ଏଡ଼ିଦେଇ ଆମେ ତଥାକଥିତ ସାମାଜିକ ପରିବର୍ତ୍ତନ ଉପରେ ଯେତିକି ଭରସା କରି ବସିଥିବା, ଆମର ମୂର୍ଖତାର ସୁଯୋଗ ନେଇ ସମାଜ ସେତିକି ସଢ଼ିସଢ଼ି ଯାଉଥିବ, ଏବଂ ତା'ସହିତ ଆମେ ମଧ୍ୟ ସେତିକି ସଢ଼ିସଢ଼ି ଯାଉଥିବା ।

୧୯ । ୧୬ । ୪୮

ଜୀବନରେ ମୋତେ ଯେଉଁମାନେ ସୁଖ ଦେଇଚନ୍ତି, ସେମାନଙ୍କୁ ମୁଁ ପ୍ରଣାମ କରୁଚି । ଜୀବନରେ ମୋତେ ଯେଉଁମାନେ ଦୁଃଖ ଦେଇଚନ୍ତି, ମୁଁ ସେମାନଙ୍କୁ ମଧ୍ୟ ପ୍ରଣାମ କରୁଚି । ଏହି ଜୀବନକୁ ଆହୁରି ସତ୍ୟ ଓ ସାର୍ଥକ କରି ବଞ୍ଚିବାଲାଗି ମୋତେ ସେହିମାନେ ହିଁ ବଳ ଦେଇଚନ୍ତି, ଜୀବନର ଅନେକ ଅସତ୍ୟ

ଓ ଅସାର୍ଥକତାକୁ ଆପଣାର ସମ୍ମୁଖରେ ଧରି ଦେବାକୁ ମୋତେ ସେହିମାନେ ଧୈର୍ଯ୍ୟ ଏବଂ ଅବସର ଦେଇଚନ୍ତି । ମୁହୂର୍ତ୍ତେ କ୍ଷତ ବା ଅପବାଦର ଜ୍ୱାଳା ସହିନପାରି ମୁଁ ସେମାନଙ୍କ ପ୍ରତି ହୁଏତ ମନ ଭିତରେ ବଡ଼ ହିଂସ୍ର ହୋଇଉଠିଚି. ନାନାପ୍ରକାର ବିଦ୍ୱେଷ ଭାବନା ମୋତେ ହୁଏତ ବଡ ବିଚଳିତ ଓ ବିକ୍ଷୁବ୍ଧ କରି ପକାଇଚି । ତଥାପି ପରେ କୌଣସି ଶାନ୍ତ ମୁହୂର୍ତ୍ତିରେ ଆପଣା ପାଖରେ ବସି ମୁଁ ଯେତେ-ବେଳେ ଆପଣାକୁ ନିରୀକ୍ଷଣ କରିଚି, ମୁଁ ସେତିକିବେଳେ ସେମାନଙ୍କୁ ଆପଣାର ସାହାଯ୍ୟକାରୀ ବୋଲି ବୁଝିବାର ବଳ ପାଇଚି । ମୋର ସମସ୍ତ କ୍ଷତିଜନିତ ଦହନକୁ ମୁଁ ସେହି ବଳଦ୍ୱାରା ହଜମ କରିପାରିଚି । ଆଜି ସକାଳେ ମୋ' ଦିନଟିକୁ ଆରମ୍ଭ କରିବାକୁ ଗଲବେଳେ ସେମାନେ ସମସ୍ତେ ଭାରି ମନେପଡ଼ୁଚନ୍ତି, ଆପଣା ଜୀବନର ମାନଚିତ୍ର ଉପରେ ମୁଁ ସେମାନଙ୍କ ସହାୟକ ହାତର ସ୍ପର୍ଶକୁ ଭାରି ଅନୁଭବ କରି ପାରୁଚି । ଜୀବନରେ ସବୁ ମଣିଷଙ୍କୁ ସ୍ୱୀକାର କରି ନେବାଟାକୁ ମୁଁ କେବଳ ଏକ ଭାବପ୍ରବଣ ବିକ୍ରମା ବୋଲି କଦାପି କହିବି ନାହିଁ । ଜୀବନର ଅନେକ କ୍ଷତକୁ ପୂରଣ କରିନେବାକୁ ବୋଧହୁଏ ଏହାହିଁ ହେଉଚି, ସବୁଠାରୁ ଅଧିକ ଫଳପ୍ରଦ ଔଷଧ । ଯେତେଦିନଯାଏ ମଣିଷ ଆପଣାର ଅସଲ ମଙ୍ଗଳ ଓ ଅସଲ ଅମଙ୍ଗଳକୁ ହୃଦୟଙ୍ଗମ କରିନଥାଏ, ସେ ସେତେଦିନଯାଏ ମଣିଷକୁ ଆପଣା ପାଖରୁ ଘଉଡ଼ାଇ ଦେବାକୁ ବସେ । କିନ୍ତୁ ଶୀଘ୍ର ହେଉ, ବା ବିଳମ୍ବରେ ହେଉ, ତା'ର ମୋହନିଦ୍ରା ଭାଙ୍ଗିଯାଏ, ସେହିଦିନ ହିଁ ସେ ପୁଣି ଆପଣାର ମନ ଭିତରେ ସମସ୍ତଙ୍କୁ ସ୍ୱୀକାର କରି ଆସିବାର ଅନେକ ନିର୍ଭର ପାଇଯାଏ ।

୨୦ । ୧୨ । ୫୮

ମଣିଷ ଯେତେବଡ଼ ମେସିନ୍‌କୁ ଚଳାଉ ପଛକେ, ସେ ଯେପରି ମେସିନ୍ ସହିତ ନିଜେ ମେସିନ୍ ହୋଇନଯାଉ । ମଣିଷ ମଣିଷର କେବଳ ସହାୟକ ହେଉ, କିନ୍ତୁ ନାନାପ୍ରକାର କ୍ଷମତାର ସୁଯୋଗ ନେଇ ସେ ଯେପରି ଅପର ଆଉ କୌଣସି ମଣିଷର ବିକାଶମାର୍ଗ ଉପରେ ଠିଆ ହୋଇ ଦୌରାତ୍ମ୍ୟ ଆରମ୍ଭ ନକରୁ । ଅନୁଷ୍ଠାନ ତିଆରି ହୋଇଚି ସେଠାରେ ମଣିଷ ଏକାଠି ଜୀବନ ବଞ୍ଚି ଆପଣାର ଶ୍ରେଷ୍ଠ ସମ୍ଭାବନାଗୁଡ଼ିକର ଅନୁଶୀଳନ କରିବ ବୋଲି, ଆକସ୍ମିକ ଭାବରେ କ୍ଷମତାସୀନ ହୋଇଥିବା କେତେଜଣ ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କର ଶାସନରେ କ୍ଷମତାଧୀନ ଆଉ କେତେକଙ୍କୁ ମାନସିକ ଓ ଆଧ୍ୟାତ୍ମିକ ଦୃଷ୍ଟିରୁ ମେଷ ଓ ଛାଗଳ କରି ରଖିବାକୁ ନୁହେଁ । ଆପଣାର ରାସ୍ତା ଉପରେ ଯିଏ ଅଟକିଯିବାର ମୋହରେ ପଡିଯାଇଥାଏ, କ୍ଷମତା ପାଇଲେ ସେଇ ଅନ୍ୟମାନଙ୍କର ରାସ୍ତା ଉପରେ ପଥର ହୋଇ ଠିଆହୁଏ, ବାଟ ଚାଲିବାର ସକଳ ବିଘ୍ନରକୁ ସେ ବଡ଼ ଚତୁର ଓ ଅସହିଷ୍ଣୁ ଯୁକ୍ତିମାନ ଦେଖାଇ ମାଡ଼ିଦଳି ଦିଏ । ଏ ବାଟ ଭୟର ବାଟ, ଶିକ୍ଷାର ବାଟ ନୁହେଁ । ଏ ବାଟ ଭୟର ନାନା ପାଶଭିତରେ ବାନ୍ଧିହୋଇ ପଡ଼ିଥିବା ଭସ୍ମାର୍ତ୍ତି କର୍ତ୍ତାର ବାଟ, ଶିକ୍ଷକର

ବାଟ ନୁହେଁ । ଯେଉଁଠି ଯନ୍ତ୍ରରେ ପଶି ମଣିଷ ଯନ୍ତ୍ର ସହିତ ହିଁ ମିଶିଦେବାର ଅଧମତା ଭିତରେ ପଡ଼ିଯାଏ, ସେଠାରେ ସେ ଆପଣା ଭିତରେ ଭୟକୁ ଚାପି ରଖି ବାହାରେ ଦୌରାତ୍ମ୍ୟ ଆରମ୍ଭ କରେ, ଏବଂ ଆପଣାର ପ୍ରସ୍ତୁତ ନୀତି ଶାସ୍ତ୍ରରେ ସେ ତାହାକୁ ହିଁ ଶୃଙ୍ଖଳା ବୋଲି କହେ ।

୨୧ । ୧୨ । ୪୮

ବଡ଼ଦିନ ପାଖ ହୋଇ ଆସୁଛି । ଇଉରୋପରେ କେତେ ସ୍ନେହସମ୍ପଦରେ କଟାଇ ଆସିଥିବା ବଡ଼ଦିନ—ଉତ୍ସବର ଆନନ୍ଦ ଆଜି ଏଠାରେ ବସି ମଧ୍ୟ ଅନୁଭବ କରୁଥିବା ପରି ବୋଧ ହେଉଛି । ମୁଁ ଯେ ହିନ୍ଦୁ ନୁହେଁ ବା ଖ୍ରୀଷ୍ଟିଆନ୍ ନୁହେଁ, ଏହିପରି ଏକ ଭ୍ରାନ୍ତିକୁ ବଡ଼ ସ୍ୱାଭାବିକ ଭାବରେ ଭୁଲିଯିବାକୁ ଏହି ପର୍ବଟି ମୋତେ ଭାରି ସାହାଯ୍ୟ କରିଛି । ଭକ୍ତର ଭକ୍ତି ସକଳ ଧର୍ମକୁ ଆପଣାର ଅନ୍ତର ଭିତରକୁ ଟାଣିଆଣେ,—ଏହି ସତ୍ୟଟି ମୋତେ ନବମ ଧର୍ମଜୀବନର ପରମ ସତ୍ୟ ବୋଲି ମନେହେଉଛି । ନାନାପ୍ରକାର ଧର୍ମାନୁଷ୍ଠାନର ଅବସର ଭିତରେ ମୁଁ ଭକ୍ତି ଓ ଶ୍ରଦ୍ଧାରେ ବଞ୍ଚିବାର ଓ ପରମ-ଇପ୍ସିତର ସାନ୍ନିଧ୍ୟ ଅନୁଭବ କରିବାର ଅନେକ ସ୍ୱାଭାବିକ ସୁଯୋଗ ପାଇଛି । ଧର୍ମ ବିଷୟରେ କେବଳ ଏକ ଦୀର୍ଘକାଳବ୍ୟାପୀ ଆଲୋଚନା କରିଥିଲେ ଏକଥା କଦାପି ସମ୍ଭବ ହୋଇ ନଥାନ୍ତା । ସଂସାରରେ ମୋର ଜାଣିବା ଯେତିକି ବଢ଼ୁଛି, ବୁଦ୍ଧି ଉପରୁ ମୋର ବିଶ୍ୱାସ ସେତିକି ଖସି-ପଡ଼ୁଛି । ଜାଣିବାଟା ଯେ ସାର ନୁହେ, କେବଳ ଜାଣିବାର ଦମ୍ଭ ଭିତରେ ଯେ ଅନେକ ପ୍ରକାର ନିଃସାର ଜୀବନର ପ୍ରମାଦ ପୂରିରହିଛି, ନିଜର ଜୀବନରେ ଏତିକି ସତ୍ୟର ହୃଦ୍‌ବୋଧ ପାଇଁ ବୋଧହୁଏ ଜାଣିବାର ହତିଆର ଏହି ବୁଦ୍ଧିଟା ଦରକାର ହୋଇଥାଏ । ଥୋଡ଼ାଏ ବାଟ ଅତିକ୍ରମ କରି ଗଲାପରେ ବୁଦ୍ଧି ଦଳେବଳେ ହୃଦୟକୁ ପଥଯାତ୍ରାର ଅଧିକାର ଦେଇଯାଏ । ମର୍ମପ୍ରବେଶ ପାଇଁ ପଥ ଛାଡ଼ି ଦେଇଯାଏ । ' ତଥାପି ନାନାପ୍ରକାର ସଂସ୍କାର ଓ ପ୍ରଣାଳୀର ପରିସୀମା ଭିତରେ ଆପଣାକୁ ଆବଦ୍ଧ ରଖି ଆମେ ଅନେକ ସମୟରେ ଏହିପରି ଏକ ପରିବର୍ତ୍ତନର ଆବଶ୍ୟକତାକୁ ମଧ୍ୟ ଅନୁଭବ କରି ପାରୁନାହିଁ । ତଦ୍ଦ୍ୱାରା ଆମକୁ ଜୀବନସାରା ହୁଏତ ଅସଲ ଦ୍ୱାରର ବାହାରେ ହିଁ ରହିଯିବାକୁ ପଡ଼େ, ନାନା କ୍ଷେତ୍ରରେ ନାନା ପ୍ରତାପର ସହିତ ଖେଳିବୁଲିଲେ ମଧ୍ୟ ଆମେ ତଥାପି ଜୀବନ ବଞ୍ଚିବାର ବାଲ୍ୟାବସ୍ଥାରେ ହିଁ ଅଟକିଯାଉ ଜୀବନଯାକ ଗୋଟାଏ ପ୍ରକାର ଦାମ୍ଭିକ ଭ୍ରମଦ୍ୱାରା ଆଚ୍ଛନ୍ନ ହୋଇ ରହୁ । ସେହି ଦମ୍ଭ ଓ ଭ୍ରମର ବଶବର୍ତ୍ତୀ ହୋଇ ଆମେ ଆପଣା ଜୀବନରେ ଓ ଆପଣାର ଦୃଷ୍ଟିରେ ନାନାପ୍ରକାର ବିଭେଦ ସୃଷ୍ଟିକରୁ, ସଂସାରରେ ନାନାପ୍ରକାର ଘୃଣା ଓ ଦୁଃଖଲାଗି ବଡ଼ ଚମତ୍କାର ନିମିତ୍ତରୂପେ ବ୍ୟବହୃତ ହେଉ । ଆମେ ସଂସାରକୁ ଜାଣିବାକୁ ଆସିଥାଉ, କିନ୍ତୁ କେବଳ ଛିନ୍ନଭିନ୍ନ କରିଦେବାର ଭ୍ରମଭିତରେ ହିଁ ଆମର ଦିନ କଟିଯାଏ ।

୨୨ । ୧୨ । ୫୮

ମଣିଷର ବାହାରଟାକୁ ବାଗକୁ ଆଣିବାଲାଗି ଯେତିକି ଉଦ୍‌ବେଗ ଓ ଉଦ୍ୟମ ହେଉଛି, ମଣିଷର ଭିତରଟାକୁ ଆତ୍ମପ୍ରକାଶିତ ଓ ବିକଶିତ କରିବାଲାଗି ସେତିକି ଉଦ୍ୟମ ହେଉଥାନ୍ତା କି ! ପିଲାଏ ଅମୁକ ପ୍ରକାରର ପୋଷାକ ପିନ୍ଧିବେ, ଅମୁକ ପ୍ରକାରର ପୋଷାକ ପିନ୍ଧି ସେମାନେ ଶିକ୍ଷାନୁଷ୍ଠାନର କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମରେ ଯୋଗ-ଦେଇ ପାରିବେନାହିଁ, ସେମାନଙ୍କ ଗୋଡ଼ରେ ଅମୁକ ପ୍ରକାରର ଜୋତା ରହିବ, ପ୍ରାର୍ଥନା କଲାବେଳେ ସେମାନେ ଅମୁକପ୍ରକାରେ ଠିଆହେବେ, ଅମୁକ କର୍ତ୍ତାମାନଙ୍କୁ ଅମୁକ ଢାଞ୍ଚାରେ ନମସ୍କାର କରିବେ,—ଏସବୁ ଲାଗି ଆମେ କେତେପ୍ରକାର ନିୟମ ତିଆରି ନକରୁଛୁ କେତେ ଶାସନବିଧି ଓ ଶାସ୍ତିର ପ୍ରଣୟନ ନକରୁଛୁ ! କିନ୍ତୁ ଏ ଦେଶର ତରୁଣ ମନର ତାରୁଣ୍ୟ ତା'ର ଆପଣା ରୀତିରେ ଆପଣାକୁ ବିକଶିତ କରିବା ଲାଗି କେତେଣେ ଅପେକ୍ଷା କରି ବସିଛି । ପ୍ରକାଶିତ ହେବାର ସୁଯୋଗ ନପାଇ ତାହା ନାନା-ପ୍ରକାର କୁଣ୍ଠାରେ ଘାରିହୋଇ ରହିଛି ଏବଂ ସେହି ଦୁଃଖଜନିତ ଗ୍ଲାନିକୁ ଭୁଲିବାଲାଗି ନାନାପ୍ରକାର ମାନସିକ ଓ ସ୍ନାୟବିକ କ୍ଷତିପୂରଣ ଖୋଜି ବୁଲୁଛି । ମାତ୍ର ଶିକ୍ଷା-ନୁଷ୍ଠାନ ଗୁଡ଼ିକ ଏଥିପାଇଁ ଆଦୌ ଯଥେଷ୍ଟ ଧ୍ୟାନ ଦେଉନାହାନ୍ତି । ଯଥେଷ୍ଟ କାହିଁକି ଆଦୌ କୌଣସି ଧ୍ୟାନ ଦେଉନାହାନ୍ତି ବୋଲି କହିଲେ ମଧ୍ୟ ମୋଟେ ଅତ୍ୟୁକ୍ତି ହେବନାହିଁ । କିନ୍ତୁ ତରୁଣଙ୍କୁ ଆମେ ବାହାରୁ ଯେତେବାଗରେ ସଜାଇଲେ ମଧ୍ୟ, ସେମାନଙ୍କ ଉପରେ ପରିପାଟୀର ଯେତେଯେତେ କସରତ ଚଳାଇଲେ ମଧ୍ୟ ସେମାନଙ୍କ ଜୀବନବିକାଶର ପରିପାଟୀଟିକୁ ଆବିଷ୍କାର କରିବାରେ ଆମେ ସେମାନଙ୍କୁ କୌଣସି ସାହାଯ୍ୟ କରି ପାରୁନାହୁଁ, ଓଲଟି ନାନାବିଧ ମିଛ ପରିପାଟୀର ଭେଳିକି ଲଗାଇଦେଇ ଆମେ ସେମାନଙ୍କୁ ଏକ ମିଛ ଆତ୍ମସନ୍ତୋଷ ଭିତରେ ମୁଗ୍ଧ କରି ରଖି ଦେଉଛୁ ।

୨୩ । ୧୨ । ୫୮

ଶିକ୍ଷାର ଲାଳନ ଓ ଶିକ୍ଷାର ଶାସନ ଯଦି ମଣିଷର ଅନ୍ତର ଭିତରେ ପ୍ରବେଶ କରି ନପାରିଲା, ତେବେ ଶିକ୍ଷାନାମରେ ହେଉଥିବା ଅନ୍ୟ ସକଳପ୍ରକାର ଆଡ଼ମ୍ବରକୁ ମୁଁ ଖାଲି ବୃଥା ବୋଲି କହିବି । କୋଠାପରେ କୋଠା ତିଆରି ହେଉଥିବ, ଲକ୍ଷସଂଖ୍ୟାରେ ଟଙ୍କା ଖରଚ ହେଉଥିବ, ଏବଂ ଆମେ ସମସ୍ତେ ନାନାପ୍ରକାର ବାହାର କାଇଦା ଓ ପରିପାଟୀ ଦ୍ୱାରା ଆମଭିତରେ ତଥାପି ଗେହ୍ଲାଇ ହୋଇ ବଢ଼ୁଥିବା ଅଶିକ୍ଷିତଟାକୁ ଘୋଡ଼ାଇ ରଖିବାଲାଗି ଚେଷ୍ଟା କରୁଥିବା,—ଏହାକୁ ଶିକ୍ଷା ବୋଲି କହିବାକୁ ମୁଁ ଆଦୌ ପ୍ରସ୍ତୁତ ନୁହେଁ । ଏହିସବୁ ପରିପାଟୀରେ ମଣ କରିବାକୁ ଯେଉଁଠି ଶିକ୍ଷା ବୋଲି କୁହାଯାଉଛି, ସେଠାରେ ଶିକ୍ଷାର କୌଣସି ଆବଶ୍ୟକତା ଏପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଉପଲବ୍ଧ ହୋଇନାହିଁ ବୋଲି ମୁଁ କହିବି । ପ୍ରତ୍ୟେକ

ମଣିଷ ଭିତରେ ଫୁଲପରି ଫୁଟିଉଠିବାର ସମ୍ଭାବନା ରହିଛି, ପ୍ରତ୍ୟେକ ମଣିଷ-ଭିତରେ ବିକଶିତ ହେବାର ବୀଜ ପ୍ରଚ୍ଛନ୍ନ ହୋଇ ରହିଛି,—ସେହି ବୀଜର ବିକାଶ-ପଥକୁ ପରିଷ୍କାର କରିଦେବା ହେଉଛି ଶିକ୍ଷାର ସବୁଠାରୁ ବଡ଼ କାମ, ଜ୍ଞାନ ଓ ଅନୁଭୂତିଲାଗି ନାନା ଉପକରଣରେ ସୁଯୋଗ ସୃଷ୍ଟିକରି ଏହି ପଥ ପରିଷ୍କାର କରାଯାଇ ପାରିବ। କିନ୍ତୁ ସେହି ବୀଜ ବା ସେହି ବିକାଶପଥକୁ ଚିହ୍ନିବାଲାଗି ଏବର ଶିକ୍ଷକ ପାଖରେ ବେଳ କାହିଁ, ଧୈର୍ଯ୍ୟ ଓ ବିଶ୍ବାସ କାହିଁ ? ମୋ ମନଭିତରେ ମଧ୍ୟ ସେହିପରି ଏକ ବୀଜ ମୋର ଶୁଭକ୍ଷଣ ଲାଗି ଅପେକ୍ଷା କରି ରହିଛି ବୋଲି ହୁଏତ ମୁଁ ନିଜେ ହିଁ ବିଶ୍ବାସ କରି ଶିଖିନାହିଁ। ଆପଣା ଭିତରକୁ ନଅନାଇ ମୁଁ ବାହାରେ ଆପଣଙ୍କୁ ନାନାବିଧ ଅନୁକୃତ କୌଶଳ ଓ ପରିପାଟୀରେ ସଜାଇ ଓ ଘୋଡ଼ାଇ ରଖିବି ବୋଲି ବ୍ୟାକୁଳ ହୋଇ ଧାଇଁଛି। ତଥାପି ମୋତେ ଏକ ଶିକ୍ଷାର ଆସନରେ କେବଳ ବସାଇ ଦିଆଯାଇଛି ବୋଲି ମୁଁ ଉପରି ଶିକ୍ଷକର କର୍ତ୍ତବ୍ୟ କରିପାରିବି ?

୧୯୫୯

୧୬।୧।୫୯

ଆଜି ପୁଣି ଅନେକଦିନ ପରେ। ଏମିତି ଅବହେଳା ଓ ଅନିୟମିତତା ମୋର ବେଟ୍ ଦେହସୁଦ୍ଧା ହୋଇଗଲଣି। ମଝିରେ ହଠାତ୍ ଦୁଇ ତିନଦିନ ଲାଗି ଏକ ଅପରିହାର୍ଯ୍ୟ କାରଣରୁ ଏହି ଲେଖା ବନ୍ଦ ହୋଇଗଲା, କିନ୍ତୁ ତା'ପରେ ଦିନ ଗଡ଼ିଗଡ଼ି ଆଜି ତିନିସପ୍ତାହରୁ ଅଧିକ ହେଲା। ମୋ' ଭିତରେ ଗୋଟାଏ ଖିଆଲି ମନ ମୋର ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ସମସ୍ତ ସତ୍ତା ଓ ଅଭିଳାଷ ଉପରେ ଯେପରି ତଥାପି ଶାସନ କରି ଚାଲିଛି। ମୁଁ ଆପଣାକୁ କୌଣସିପ୍ରକାର ନିୟମ ଓ ଶୃଙ୍ଖଳାରେ ବାନ୍ଧି ରଖିପାରୁ ନାହିଁ, ଯେପରି ମୋ'ରି ଭିତରେ ରହି କେହିଜଣେ ମୋର ସକଳ ସଙ୍କଳ୍ପ ଓ ପ୍ରତିଜ୍ଞାକୁ ଭାଙ୍ଗି ଚାଲିଛି। ମାତ୍ର ଏହି କେତେଦିନର ଅବହେଳା ସତ୍ତ୍ୱେ ମୁଁ ତଥାପି ମ୍ରିୟମାଣ ହୋଇ ପଡ଼ିନାହିଁ। ଆପଣା ବିଚାରଗୁଡ଼ାକୁ ମୁଁ ନିୟମିତ ଭାବରେ ଏହି ଖାତାରେ ଲେଖି ରଖି ପାରିନାହିଁ ସତ, ତଥାପି ମୁଁ ପ୍ରାଣଭରି ବଞ୍ଚିଛି। ସବୁକ୍ଷେତ୍ରରେ ପ୍ରବେଶ କରି ଶିଖିଛି, ମଣିଷ ସହିତ ଭାବର ଆଦାନପ୍ରଦାନ କରିଛି, ନିର୍ଭୟ ହୋଇ ସବୁଠାରେ ଆପଣାର ବିନମ୍ର ମତ ପ୍ରକାଶ କରିଛି, ତାହାପ୍ରତି କୌଣସି ବିଦ୍ୱେଷ ବା ଘୃଣାଭାବ ନରଖିବାକୁ ପ୍ରାଣପଣ ଚେଷ୍ଟା କରିଛି। ସବୁଠାରେ ହୃଦୟ ଦେଇ ବୁଝିବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କରିଛି, ତାହାର ହୃଦୟ ଖୋଲା କଥାକୁ କଦାପି ଅସ୍ୱୀକାର କରିନାହିଁ।

୧୭।୧।୫୯

ମନ କହୁଛି ମୁଁ ପାରିବି। ମାତ୍ର ମୁଁ ଯେପରି ତଥାପି ଅପାରଗ ରହିଯାଉଛି। ହୃଦୟ କହୁଛି ମୁଁ ପାଇବି। ମାତ୍ର ଏ ଜୀବନରେ ଯେପରି ତଥାପି ଅନେକ କିଛି

ଅପ୍ରାପ୍ତ ରହିଯାଉଛି । ପଲପଲ ହୋଇ ଜୀବନ କଟିଯାଉଛି, କିଛି ନପାରିଲି ଓ ନପାଇଲିର ଗ୍ଲାନି ମନକୁ ଘାରି ବସିଥିବା ବେଳେ ମନେହେଉଛି ମୁଁ ଯେପରି ପଲପଲ ହୋଇ ବୁଢ଼ା ହେବାରେ ଲାଗିଛି । ମୋର ସାଇତା ଧନ ଓ ସାଇତା ବଳ ଯେପରି ପଲପଲ ହୋଇ କମିକମି ଯାଉଛି । ମୁଁ ସେତିକିବେଳେ ଅବିଶ୍ୱାସର ଘେର ଭିତରେ ପଡ଼ି ଯାଉଛି, ଏମିତି ଏମିତି ସବୁ ସରିଯିବ କି ? ଖାଲି ସୃଷ୍ଟି କରିବାର ଏକ ଅଫଳନ୍ତି ଆଶାରେ ହିଁ ଏହି ଜୀବନର ସକଳ ଅଭିଳାଷ କେବଳ ଅସମାପ୍ତ ହୋଇ ରହିଯିବ କି ? ହଁ, ବାତାବରଣ ଦରକାର । ହୃଦୟର ଯନ୍ତ୍ରଟିକୁ ଇଚ୍ଛାନୁସାରେ ଭରି ଇଚ୍ଛାନୁସାରେ ସେଥିରୁ ପୁଣି ଅଜାଡ଼ି ଦେବାଲାଗି ଅନୁକୂଳ ଆଗ୍ରହ ଓ ପ୍ରସ୍ତୁତି ଦରକାର । ହୁଡ଼ିବଡ଼ି ହେଲେ ଚଳିବନାହିଁ, କୌଣସି ପ୍ରଭୁର ବରାଦ ଅନୁସାରେ ଯାଚିବାକୁ ବା ଜନକୁ ମାଜିବାକୁ ମୁଣ୍ଡ · ନୁଆଁଇଦେଲେ ଜୀବନର ଅସଲ ପ୍ରଭୁର ବରାଦ ରଖିବା ସମ୍ଭବ ହେବନାହିଁ । ବେଳେବେଳେ ମନେହେଉଛି, ଯେପରି ମୁଁ ତଥାପି ତାହାହିଁ କରୁଛି, ଅସଲ ପ୍ରଭୁକୁ ଉପବାସୀ ରଖି ମୁଁ ଯେପରି ଅନ୍ୟପ୍ରଭୁର ସେବା ଖଟିବା ଲାଗି ତରମରି ଦଉଡ଼ୁଛି । ତେଣୁ ସ୍ୱାଭାବିକ ଜୀବନରୁ ମୋତେ ଯେଉଁ ସହଜ ଖୁସି ମିଳୁଥାନ୍ତା, ତାହା ମୋତେ ମିଳି ପାରୁନାହିଁ । ମୁଁ ସବୁ କରୁଛି, ତଥାପି ଆନନ୍ଦ ପାଉନାହିଁ । ଯେପରି କେଉଁ ଅପପ୍ରଭୁର ତାଗିଦା ମୋର ଜୀବନସ୍ଥ କ୍ଷେତ୍ରରେ ପଥରପରି ହୋଇ ମୋ' ଉପରେ ଯେପରି ଲଦିହୋଇ ରହିଛି । ମୁଁ ତାହାକୁ ହିଁ ହଟାଇବାର ବଳ ଅର୍ଜନ କରିବାଲାଗି ପ୍ରାର୍ଥନା କରିବି, ମୋର ଅସଲ ପ୍ରଭୁ ସହିତ ସହଯୋଗ କରିବାଲାଗି ହିଁ ମୁଁ ଅଧିକ ସହଜଭାବରେ ପ୍ରସ୍ତୁତ ରହିବି । ଏହି ଜୀବନରେ ଯେପରି ମୋର ଅନେକ କଥା ଅକୁହା ରହିଯାଉଛି, ନିଜର କଥାକୁ କହି ନପାରିବାର ଗ୍ଲାନି ଯେପରି ମୋତେ ଦିନକୁଦିନ ବଡ଼ ସଙ୍କୁଚିତ କରି ପକାଉଛି, ସବୁପ୍ରକାର ସ୍ଫୂର୍ତ୍ତି ଭିତରେ ଯେପରି ଗୋଟାଏ ପ୍ରକାର ଯାନ୍ତ୍ରିକତା ରାଜ୍ୟ ବିସ୍ତାର କରିବାକୁ ବାହାରିଛି । ଏହି ଯନ୍ତ୍ର ଯେ ମୋତେ ମାରିଦେବ, ମୁଁ ଏକଥା ବେଶ୍ ବୁଝିପାରୁଛି । ତଥାପି ଯେତେ ବୁଝିଲେ ମଧ୍ୟ ମୁଁ ଆପଣାକୁ ସେହି ଯନ୍ତ୍ରର କବଳରୁ ବାହାରେ ରଖି ପାରୁନାହିଁ । ମୁଁ ଆପଣାକୁ ଆପଣାର ଅଧୀନରେ ରଖି ପାରୁନାହିଁ । ମୁଁ ଦିନମାନ କେଉଁ ଦୁର୍ବଶ ଯନ୍ତ୍ରର ସେବା ଘଟିବାରେ ମସ୍ତ ରହୁଛି କେଜାଣି, ଆପଣା ଭିତରେ ସଂସ୍କାର ଓ ସଙ୍କୋଚମୁକ୍ତ ହୋଇ ଚିନ୍ତା କରିବାର ଶକ୍ତି ମଧ୍ୟ ଦିନକୁ ଦିନ ବୁଲିଗଲା ପରି ମନେହେଉଛି । ଯଦି ମୁଁ ସେହିପରି ଚିନ୍ତା କରି ପାରୁଥାନ୍ତି, ତେବେ ଏଠାରେ ବସି ଲେଖିଲା-ବେଳକୁ ଆପଣା ଭିତରେ ନାନା ସଙ୍କୋଚର ଲାଞ୍ଛନା ମୋତେ କଦାପି ସହିବାକୁ ପଡ଼ନଥାନ୍ତା । ମୋ' ଦିନମାନର ଯାତ୍ରା ମୋତେ କିଛି ଦେଇ ଯାଉନାହିଁ, ତେଣୁ ଦିନଶେଷରେ ମୁଁ ଶାନ୍ତି ଓ ସନ୍ତୁଷ୍ଟ ମନରେ ସହଜ ଓ ସରସ ହୃଦୟ ନେଇ ନିଜର ପ୍ରଭୁ ପାଖକୁ ଲେଉଟି ଆସି ପାରୁନାହିଁ ।

୧୮ । ୧ । ୫୯

ମାହଂ ବ୍ରହ୍ମ ନିରାକୁର୍ଯ୍ୟାଂ,—ମୁଁ ଯେପରି କେବେହେଲେ ବ୍ରହ୍ମଙ୍କୁ ଅସ୍ୱୀକାର ନକରେ । ଯେତେବେଳେ ଆଜି ସକାଳେ ପୁଣି ଥରେ ଏହି ମନ୍ତ୍ରଟିର ପରିଚୟରେ ଆସିଲି, ସେତେବେଳେ ଜୀବନର ପୁରୁଣା ରାସ୍ତାକୁ ପୁଣିଥରେ ନୂଆକରି ପାଇବା-ଭଳି ମନେହେଲା । କେଉଁ ସତ୍ୟମନ୍ତ୍ରର ସ୍ପର୍ଶ ଲାଗି ନିଦ୍ରିତମୂଳ ସ୍ପନ୍ଦିତ ହୋଇଉଠିଲା, ଅନ୍ତର୍ଶରୀର ରୋମାଞ୍ଚିତ ହୋଇ ଉଠିଲା ପରି ଲାଗିଲା । ଅନେକ ଅସ୍ୱୀକାର ଓ ଅନେକ ପାପଦ୍ୱାରା କଳୁଷିତ ମୋର ଜୀବନଯାତ୍ରା ସତ୍ତ୍ୱେ ମୁଁ ତଥାପି ପ୍ରାର୍ଥନା କରିବି, ମୁଁ ଯେପରି କେବେହେଲେ ବ୍ରହ୍ମଙ୍କୁ ଅସ୍ୱୀକାର ନକରେ । ଜୀବନର ଚରମ ଆଧାର ଓ ଚରମ ମୂଲ୍ୟକୁ ମୁଁ ଯେପରି କଦାପି ଅସ୍ୱୀକାର ନକରେ । କୌଣସି ଦାରୁଣ ସଂଶୟ ଭିତରେ ପଡ଼ି ମଧ୍ୟ ଯେପରି ମୋର କଦାପି ଏହି ଦୁର୍ଦ୍ଦଶା ନହୁଏ ।

ତା'ପରେ ଅଛି : ଅନିରାକରଣଂ ଅସ୍ତୁ,—ଜୀବନରେ କୌଣସି ଅବସ୍ଥାରେ ପଡ଼ି ମଧ୍ୟ ଯେପରି କୌଣସି ନିରାକରଣ ବା ଅସ୍ୱୀକାର ନହୁଏ । ସକଳ ଅନାସକ୍ତି ବା ନିରାସକ୍ତତାକୁ ଜୟକରି ମୁଁ ଏହି ପରମାସକ୍ତିର ଧର୍ମ ଉପରେ ଯେତିକି ଚିନ୍ତା କରୁଛି, ମୋତେ ସେତିକି ବିସ୍ମିତ ଓ ଅଭିଭୂତ ହେବାକୁ ପଡ଼ୁଛି । ଜାଣେନା, ସମସ୍ତ ପ୍ରକାରର ଅସ୍ୱୀକାରରୁ ଆପଣାକୁ ମୁକ୍ତ ରଖିବାର ଶକ୍ତି ଏ ଜୀବନରେ କେବେ ଆସି ପହଞ୍ଚିବ । ଆଜି ତ କେବଳ କେତେ-ଗୁଡ଼ାଏ ଅସ୍ୱୀକାର ଓ ତଜ୍ଜନିତ ଉତ୍ତେଜନା ହିଁ ମୋ'ଭିତରେ ଭରି ରହିଛି, ଜ୍ୱର ରୋଗୀ ପରି ମୋତେ ନାନା ଶୋଚନା ଓ ଜର୍ଜରତାରେ ମାଡ଼ିବସିଛି । ଖାଲି ଅସ୍ୱୀକାରର ସଂଖ୍ୟା ବଢ଼ାଇ, ଆପଣାର ଦ୍ୱେଷ ଓ ଈର୍ଷାକୁ ଫୁଲାଇ ଧରି ମୁଁ ଯେଉଁ ଜୀବନ ବଞ୍ଚିବାର ଫନ୍ଦି କରିଛି, ତାହା ତ ଜୀବନ ନୁହେଁ, ତାହା ହେଉଛି ରୁଗ୍ଣ ମନର ଏକ ନିଦର୍ଶନ ମାତ୍ର । ମୋ' ଜୀବନକୁ ମୁଁ ଯେତିକି ସମଗ୍ର ଭାବରେ ଦେଖିବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କରେ, ମୋର ଅସ୍ୱୀକାର ଓ ତଜ୍ଜନିତ ଅହଙ୍କାର ଗୁଡ଼ାକ ହିଁ ମୋର ଦୃଷ୍ଟିକୁ ସେତିକି ସେତିକି ଧୁନ୍ଧ କରି ଦେଲାପରି ଲାଗେ । ମୋ' ଜୀବନରେ ମୁଁ ପ୍ରକୃତରେ କଣ ସ୍ୱୀକାର କରିପାରିଛି ? ଜୀବନରେ ମୁଁ କ'ଣ ଦେଖିଛି, କ'ଣ ସାଇତି ରଖିଛି ? ସେଥିପାଇଁ ଜ୍ଞାନର ପରିମାଣ ଓ ଆୟତନରେ ଯେତେ ଜଟିଳ ଓ ଗଣ୍ଠିଳ ବୃଦ୍ଧି ହୋଇ ଚାଲିଥିଲେ ମଧ୍ୟ ତଥାପି ମୋ' ଆପଣା ଭିତରେ ମୁଁ କାହାରିକୁ ସ୍ୱୀକାର କରି ପାରିନାହିଁ । ମୋର ଏ ଦୁର୍ଦ୍ଦିନ ଦୂର ହୋଇଯାଉ, ଅହଙ୍କାରର ଏହି ପ୍ରତିବନ୍ଧକଟି ଖସିପଡ଼ୁ । ମୋ' ଜୀବନରେ ମୁଁ ପରମସତ୍ୟକୁ ସ୍ୱୀକାର କରିନିଏ । ମୋ ଜୀବନରେ ଶ୍ରେଷ୍ଠତମ ଶ୍ରଦ୍ଧା ଓ ଧ୍ୟାନ ତାହାରି ଲାଗି ଉଦ୍ଦିଷ୍ଟ ହୋଇ ରହୁ । ମାହଂ ବ୍ରହ୍ମ ନିରାକୁର୍ଯ୍ୟାଂ !

୧୯ । ୧ । ୫୯

ମଝିରେ ଯେଉଁ ଦିନସପ୍ତାହ ମୁଁ ଅନିୟମିତ ହୋଇପଡ଼ିଲି, ତାହାର ଫଳରେ ମନ ଓ ସମୟକୁ ପୁଣିଥରେ ଏହି ଖାତାଲାଗି ନିୟମିତ କରିପାରିବା ଆଦୌ ସହଜ ହୋଇ ପାରୁନାହିଁ । ମୁଁ ସମୟ ଅନୁସାରେ ଏହି ଖାତାପାଇଁ ପ୍ରସ୍ତୁତ ହୋଇ ପାରୁନାହିଁ । ଏଣେ ମନ ଭିତରେ ଏହି ଅନିୟମିତତା ଜନିତ ଅଶାନ୍ତି ବଢ଼ିବଢ଼ି ଚାଲିଚି । ଦିନମାନର ନାନା ବ୍ୟସ୍ତତା ଭିତରେ ଏଥିପାଇଁ ଟିକିଏ ସମୟ ବାହାର କରି ନପାରିଲେ, ଶାନ୍ତ ଓ ଅନୁଦ୍‌ବିଗ୍ନ ହୋଇ ଏହି ଖାତାପାଖରେ ଟିକିଏ ବସି ନପାରିଲେ, ମୋର ଦୈନିକ ଜୀବନ ଯେପରି ତଡ଼ି ଦାରୁଣଭାବେ ଅଧା ରହି-ଯାଉଚି । ଆପଣାକୁ ବଡ ନିସ୍ୱ ମନେହେଉଚି । ଦିନଯାକର ବାଟଚାଲିରୁ ମୁଁ ବୋଧହୁଏ କିଛି ପାଇଲିନାହିଁ, ହୁଏତ ଆଗରୁ ଯେତିକ ସଞ୍ଚିତ ହୋଇ ରହିଥିଲା, ସେଥିରୁ ମଧ୍ୟ କିଛି ହରାଇ ଆସିଲି,—ଏହିପରି ଗୋଟାଏ ଦୁର୍ଭାବନା ମୋତେ ଭିତରେ ଭିତରେ ଖାଇ ଗୋଡ଼ାଉଚି ;

ନା,— ଏସମସ୍ତ Diversion ଭିତରେ ତଥାପି ଆପଣାର ରାସ୍ତାଟିକୁ ହୃଦୟ ଭିତରେ ଓ ପ୍ରତ୍ୟେକ ଦିନର ଜୀବନବଞ୍ଚିବା ଭିତରେ ଅନୁଭବ କରିବାକୁ ପଡ଼ିବ । ଏହିସବୁ ବ୍ୟସ୍ତତାର ଆକର୍ଷଣ ଓ ମହାୟୋଜନ ଭିତରେ ତଥାପି ଆପଣା ପାଖରେ ଆପେ ପରିପୂର୍ଣ୍ଣ ହୋଇ ବସି ପାରିବାଲାଗି ସମୟ ରଖିବାକୁ ପଡ଼ିବ । ନାନା ପଳ ଓ ଗୋଠର ନାନା ଦାବୀ ପାଖରେ ଆପଣାକୁ ବଳିଦେବା ପୂର୍ବରୁ ଆଗ ଆପେ ଆପଣାର ସଖା ହୋଇ ରହିବାକୁ ପଡ଼ିବ । ଦିନଶେଷରେ ଆପଣାର ନୀଡ଼ଟିକୁ ବାହୁଡ଼ିଆସି ଆପଣା ଜୀବନର ମୂଳସୂତ୍ର ପାଖରେ ସକଳ ବଞ୍ଚିବାର ଆନୁଗତ୍ୟକୁ ସ୍ୱୀକାର କରିନେବାକୁ ହେବ । ତା'ନହେଲେ ମୁଁ ଆପଣାପାଖରୁ ଆପଣା ଜୀବନର ସ୍ୱୀକାର ପାଇ ପାରିବିନାହିଁ । ଅନ୍ୟ ନାନାପ୍ରକାର ସ୍ୱୀକାର ପାଇବାର ମସ୍ତୀରେ ପଡ଼ି ମଣିଷ ଅନେକ ସମୟରେ ଖାଲି ଏଣେତେଣେ ଦଉଡ଼େ, ନାନାକ୍ଷେତ୍ରରେ ମସ୍ତକ ନତ କରିବାର ବ୍ୟସ୍ତତାରେ ସେ ଆପଣାପାଖରେ ବସି ଆପଣାକୁ ଦେଖିବାର ଫୁରସତ ମଧ୍ୟ ପାଏନାହିଁ । ମାତ୍ର ଆପଣାପାଖରେ ସ୍ୱୀକୃତ ନହେବା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ବାହାରର ସମସ୍ତ ଦଉଡ଼ ଓ ସମସ୍ତ ସ୍ୱୀକାର ତା' ଜୀବନକୁ ଅଧିକରୁ ଅଧିକ ବ୍ୟର୍ଥ କରିବାରେ ହିଁ ସାହାଯ୍ୟ କରେ, ତାକୁ ବଡ ହୀନବଳ କରିପକାଏ । ଆପଣାର ଭିତରେ ହିଁ ଆପଣାଲାଗି ପରମ ବଳ ଓ ପରମ ସ୍ୱୀକାର ପ୍ରଚ୍ଛନ୍ନ ହୋଇ ରହିଚି । ଏହି ସତ୍ୟଟିକୁ ଆପଣାର ଅନୁଭୂତ ସତ୍ୟରେ ପରିଣତ କରିବାକୁ ଆଧୁନିକ ମଣିଷ ଯେପରି ଆଉ ବେଳ ହିଁ ପାଉନାହିଁ । ବା ହୁଏତ ଆପଣାପାଖରେ ଆପଣାର ସମ୍ମୁଖୀନ ହେବାଲାଗି ତା'ର ଆଉ ବଳ ପାଉନାହିଁ ବୋଲି ସିଏ ନାନାପ୍ରକାର ଇତର ବ୍ୟସ୍ତତା ଓ ସ୍ୱୀକାର ଲାଳସାରେ ଏଣେତେଣେ

ଧାଇଁ ଆପଣାକୁ ଏଡ଼ିଏଡ଼ି ଯାଉଛି । ବାହାରେ ସ୍ୱୀକାର ଓ ସମ୍ମାନ ପାଇବାଲାଗି ସେ ନାନାପ୍ରକାର କୃତ୍ରିମ ଆଖଡ଼ା ସୃଷ୍ଟି କରି ଯାଉଛି । କିନ୍ତୁ ବାହାରର ଏହି ବ୍ୟଗ୍ରତା ଯେତିକି ବଢ଼ୁଛି, ଯେତିକି ଜଟିଳ ହେବାରେ ଲାଗିଛି, ନିଜଭିତରେ ଆପଣାପାଖରେ ସେ ସେତିକି ବ୍ୟର୍ଥ ହେବାରେ ବି ଲାଗିଛି ।

୨୭ । ୧ । ୫୯

ହେ ଭଗବାନ୍, ମୋତେ ଏ ଲାଳସାରୁ ବଞ୍ଚାଅ, ଆପଣାକୁ ଅସ୍ୱୀକାର କରି ଚାଲିବାର ଏହି ଅଧମ ଗ୍ଳାନିରୁ ବଞ୍ଚାଅ । ମୁଁ ଭୁଲ କରେ ତଥାପି ମୁଁ ମଣିଷକୁ ଚାହେଁ,ଠିକ୍ ଆପଣାପରି ଭଲ ପାଇବାକୁ ଚାହେଁ । ମୋର ସବୁ ମଇଳା ସତ୍ତ୍ୱେ ତଥାପି ଆପଣାର ହୃଦୟଭିତରେ ମୁଁ ସବୁରିପାଖରେ ସଫା ହୋଇଯିବାକୁ ଚାହେଁ । ଏସ କଥା ମୁଁ କାହାକୁ କିପରି ବୁଝାଇବି ? ହନୁମାନ କୁଆଡ଼େ ଥରେ ନିଜର ହୃଦୟକୁ ଖୋଲିଦେଇ ତା'ର ରାମନାମ ଜପ କରୁଥିବାର ବିଷୟକୁ ପ୍ରମାଣ କରି ଦେଇଥିଲା । କିନ୍ତୁ ମୁଁ କିପରି କାହାପାଖରେ ଆପଣାର ହୃଦୟ ଖୋଲିଦେଇ ପ୍ରମାଣ କରିଦେଇ ପାରିବି ? ମଣିଷପାଖରେ ଅସ୍ୱୀକୃତ ହେଲାବେଳେ ମୋତେ ଯେ ଠିକ୍ ଭଗବାନଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ଅସ୍ୱୀକୃତ ହେବାପରି ବୋଧ ହୁଏ, ଏହି ସତକଥାକୁ ମୁଁ କିପରି କାହାଆଗରେ ପ୍ରମାଣ ଦେଖାଇ କହିଦେଇ ପାରିବି ? ଆପଣାର ଦୁର୍ବଳତା ଉପରେ ବେଳେ-ବେଳେ ଭାରି କୋଧ ହୁଏ । ଯେପରି ଖାଲି ଏହାରି ସକାଶେ ହିଁ ମୁଁ ଯେପରି ସବୁକ୍ଷେତ୍ରରେ ପଛରେ ରହିଯାଏ, ଆଉ ପାଞ୍ଚଜଣଙ୍କର ରାଜସିକ କୋଳାହଳରେ ମୁଁ କୁଆଡ଼େ ଚାପା ପଡ଼ିଯାଏ: ମୋ' କଥା କାହାକୁ କହି ପାରେନାହିଁ କିମ୍ବା ମୋ' ଦୁଃଖର ଲାଘବ କରି ପାରେନାହିଁ । ସଂସାରରେ ସମସ୍ତଙ୍କର ଯେତେ ନିକଟରେ ବିଚରଣ କରୁଥିଲେ ମଧ୍ୟ ନିଜକୁ ବେଳେବେଳେ ଭାରି ବଞ୍ଚିତ ବୋଲି ମନେହୁଏ । ମୋତେ ଭିତରେ କିମ୍ବା ବାହାରେ ସତେଯେପରି କେହିହେଲେ ସାନ୍ତ୍ୱନା ଦେଇ ପାରନ୍ତିନାହିଁ । ଆପଣାର ଦୁଃଖ ଏବଂ ଅଶାନ୍ତିକୁ ଆପେ ପିଇବା ହିଁ ସାର ହୁଏ । ସମସ୍ତଙ୍କ ଭିତରେ ନିଜକୁ ଏକ ଅପରାଧୀ ବୋଲି ମନେହୁଏ ।

ତଥାପି ମୁଁ ଜାଣେ ଯେ ମଣିଷକୁ ଉଦ୍ବେଳିତ କରି ନେବାପାଇଁ ବାହାରେ ସବୁଦିନେ କେତେ ସୁନ୍ଦର ଦୃଶ୍ୟ ପ୍ରକାଶିତ ହୋଇ ଚାଲିଛି, ମଣିଷକୁ ଭଲପାଇବା ଶିଖାଇବା ପାଇଁ କେତେ ଫୁଲ ଫୁଟି ଚାଲିଛି, ସଂସାରର ଆଲୁଅ ଆଉ ପବନ ମଣିଷ ପାଇଁ ସବୁବେଳେ ମହଜୁଦ ରହିଛି । କିନ୍ତୁ ଆପଣାଭିତରେ ବଞ୍ଚିତ ଅସ୍ୱୀକୃତ ହୋଇ ପଡ଼ିଥିବା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ମୁଁ ସେହି ସୌନ୍ଦର୍ଯ୍ୟର ଉତ୍ସବରେ କିପରି ଭାଗନେଇ ପାରିବି ? ସେଇ ଆଲୁଅ ଓ ପବନକୁ ମୁଁ ଆପଣା ହୃଦୟର ଗହ୍ୱରକୁ କିପରି ଆମନ୍ତ୍ରଣ କରି ଆଣିପାରିବି ? ଧିକ୍ ମୋତେ,—ଆପଣାଭିତରେ ଦରିଦ୍ର ଓ ବଞ୍ଚିତ ହୋଇ ତଥାପି

ବାହାରେ ନାନା ଗାରମାର ଲାଙ୍ଗୁଳ ପିନ୍ଧିଥିବା ଏହି ଜୀବନକୁ ଧିକ୍ ! ମୁଁ ସ୍ୱୀକାର ଚାହେଁ, ସଂସାରର ଯାବତୀୟ ସୁନ୍ଦର ହେବା ଓ ଭଲ ପାଇବାକୁ ମୁଁ ଆପଣାଭିତରେ ଅନୁଭବ କରିବାକୁ ଚାହେଁ । ସକାଳର ସୂର୍ଯ୍ୟୋଦୟ ଓ ସନ୍ଧ୍ୟା ସୂର୍ଯ୍ୟାସ୍ତର ସେହି ଚିତ୍ରକୁ ମୁଁ ହୃଦୟ ଉପରେ ସ୍ଥାୟୀ କରି ରଖିବାକୁ ଚାହେଁ । ଦିନେ ସେହି ବିଦ୍ୟା ମୋତେ ଭଲକରି ଜଣାଥିଲା । ତେଣୁ ସେତେବେଳେ ପ୍ରତିଦିନ ସକାଳେ ମୁଁ ବଡ଼ ସହଜଭାବେ ଆପଣାକୁ ପୂର୍ଣ୍ଣକରି ପାରୁଥିଲି ଓ ସନ୍ଧ୍ୟାରେ ଆପଣାକୁ ଶୂନ୍ୟ କରି ପାରୁଥିଲି । ସେହି ଅନୁଭୂତିର ସ୍ତରକୁ ମୁଁ ପୁଣି ଉନ୍ନୀତ ହୋଇଯିବାକୁ ଚାହେଁ ।

୨୭ । ୧ । ୫୯

ଆଜି ମୁଁ କ୍ଷମାଭିକ୍ଷା କରୁଛି । ମଣିଷପାଖରେ ନୁହେଁ, ଭଗବାନଙ୍କ ପାଖରେ । ମୋର ଅନେକ ଦୋଷ ଓ ଅଭାବ ବିଷୟରେ ମଣିଷ କିଛି ଜାଣେନାହିଁ, କିନ୍ତୁ ଭଗବାନ ସବୁ ଜାଣନ୍ତି । ସେ ମୋର ପ୍ରତ୍ୟେକଟି କଥା ଜାଣନ୍ତି, ମୋର ପ୍ରତ୍ୟେକ ଦୁଷ୍କୃତିର ଆଘାତ ସେଇ ବରଣ କରିଚନ୍ତି, ମୋର ସକଳ ପାପାଚରଣର ଆଘାତ ଯାଇ ତାଙ୍କର ସିଂହାସନରେ ବାଜିଚି । ଏହିପରି ଭାବରେ ତାଙ୍କୁ ସବୁ ପ୍ରାଣୀଙ୍କର ଆଘାତ ସହିବାକୁ ହୁଏ, ବରଣ କରିନେବାକୁ ହୁଏ । କାରଣ ସିଏ ସ୍ନେହଶୀଳ, ସେ ପିତା, ସାଂସାରିକ ଅର୍ଥରେ ସେ କେବଳ ଶାସକ ବା ପୋଲିସ୍ ନୁହନ୍ତି । ତାଙ୍କଠାରେ ଅଜସ୍ର ସ୍ନେହ ଭରିରହିଚି, ତେଣୁ ଅଶେଷ ଯତ୍ନ ଦେଇ ସେ ସବୁ ଦେଖନ୍ତି, ସବୁ ଜାଣନ୍ତି ଓ ସବୁ ବୁଝନ୍ତି । ସେ ତଥାପି ସମସ୍ତ ଦିଅନ୍ତି, ତଥାପି ମୁକ୍ତି ଦିଅନ୍ତି, ତଥାପି ମଣିଷକୁ ତା'ର ଆପଣା ବାଟରେ ଚାଲିବାକୁ ଦିଅନ୍ତି । ଧୈର୍ଯ୍ୟ ସହକାରେ ସେ ସବୁ ସ୍ୱୀକାର କରିନିଅନ୍ତି । ତେଣୁ ତାଙ୍କର ପାଖରେ ହିଁ କ୍ଷମାଭିକ୍ଷା କରିବାକୁ ହେବ । ଆପଣା ହୃଦୟର ଅନ୍ତରଙ୍ଗ ଓ ସର୍ବୋତ୍ତମ ଆସନ ଉପରେ ଯେଉଁଠି ନିତି ତାଙ୍କର ଉପସ୍ଥିତି ଅନୁଭବ କରାଯାଏ, ଆଜି ମୋତେ ସେଇଠାରେ ହିଁ କ୍ଷମାଭିକ୍ଷା କରିନେବାକୁ ହେବ । ସର୍ବୋତ୍ତମ କ୍ଷମା ସେଇ ଦିଅନ୍ତି, କାରଣ ଭିତର ଓ ବାହାର, ପ୍ରକାଶ୍ୟ ଓ ଅପ୍ରକାଶ୍ୟକୁ ଏକାଠି କରି କେବଳ ସେଇ ବୁଝିପାରନ୍ତି । ସିଏ ବୁଝେ, କେବଳ ସେଇ କ୍ଷମା ଦେଇପାରେ । ଯିଏ ଭୟ ଦେଖାଏ, ଭଲ ଓ ମନ୍ଦର ଧମକ ଦେଖାଇ ଯିଏ ଇତସ୍ତତଃ ଓ ଆକୁଳ କରିପକାଏ, ଯିଏ ଅନେକପ୍ରକାର କପଟଜୀବନ ପାଇଁ ଅବକାଶ ଦିଏ, ସିଏ କଦାପି କ୍ଷମା ଦେବାର ଅଧିକାରୀ ହୋଇପାରେ ନାହିଁ ।

୨୮ । ୧ । ୫୯

କାହାର ଉପରେ ମୁଁ ରାଗିବି କାହିଁକି ? ସଂସାରରେ ମୁଁ ଯେତିକି ରାଗିଚି, ଆପଣାକୁ ସବୁଥିରୁ ବଞ୍ଚିତ ଓ ଅସ୍ୱୀକୃତ ବୋଲି ସେତିକି ମନେ ହେବ, ମନଭିତରେ ସେତିକି ସେତିକି ଗ୍ଳାନି ବଢ଼ିବ । ରାଗିବାବେଳେ ତ ଗୋଟାଏ ପ୍ରକାର ଅହଂକାର

ଓ ଉତ୍ତେଜନାର ବଶବର୍ତ୍ତୀ ହୋଇ ମୁଁ ରାଗି ପକାଏ, ନିଆଁରେ କାଳେଣିକାଠ ଯୋଗାଇଲା ପରି ମୋର ବୁଦ୍ଧି ସେତେବେଳେ ନାନାପ୍ରକାର ଉତ୍ସାହ ଓ ପ୍ରେରଣା ଯୋଗାଇ ମୋତେ ରାଗରେ ପାଚିଗଲା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଉସୁକାଇ ନେଇଯାଏ । କିନ୍ତୁ ଝଡ଼ଟା ଅତିକ୍ରାନ୍ତ ହୋଇଗଲା ପରେ ଆପଣାକୁ କେଡ଼େ ମ୍ଳାନ ଓ ଛିନ୍ନଭିନ୍ନ ମନେ ନହୁଏ ! ମନ ଓ ହୃଦୟଉପରେ ଲାଗିଥିବା ଆଘାତକୁ ମୁଁ ଯେପରି ଆପଣାର ଶରୀର ଉପରେ ମଧ୍ୟ ଅନୁଭବ କରେ । ସେଦିନ ଆଉ କୌଣସି କଥା ଭଲ ଲାଗେନାହିଁ । ଆପଣାର ମନ ଓ ହୃଦୟକୁ ଏପରିକି ଆପଣାର ଶରୀରକୁ ମଧ୍ୟ ଭାରି ଦୁର୍ବଳ ମନେହୁଏ । ତଥାପି ରାଗିବାରେ ମୁଁ ଏତେ ଉତ୍ସାହ ପାଏ କାହିଁକି ? ଆପଣାର ଅତି ଅନ୍ତରଙ୍ଗ ଭଗବାନ ପାଖରୁ ବାରବାର ବଞ୍ଚିତ ହୋଇ ରହିବାକୁ ମୁଁ କାହିଁକି ଏପରି ଭଲ ପାଏ ? ଆପଣା ତଥା ଅପର ସମସ୍ତଙ୍କ ଉପରେ ମୁଁ କାହିଁକି ବିଶ୍ୱାସ ହରାଇ-ବସେ ? ଗୋଟାଏ ମୁହୂର୍ତ୍ତରେ ଓ ଗୋଟାଏ ଠେଲାରେ ସଂସାରଟାକୁ ଆପଣାର ବୋଲି ଅନୁସାରେ ନେଇ ପଳାଇବାକୁ ମୋତେ କିଏ ଏପରି କୁପ୍ରରୋଚନା ଦେଇଯାଏ ? ସେତେବେଳେ ବହୁକଷ୍ଟ ଅର୍ଜିତ ମୋର ସକଳ Humour ମଧ୍ୟ କୁଆଡ଼େ ଯାଏ ?

୨୯ । ୧ । ୫୯

ସମସ୍ତଙ୍କୁ ମୋର ଆପଣା ବାଟକୁ ଟାଣି ଆଣିବାଲାଗି ମୁଁ କାହିଁକି ଇଚ୍ଛା କରୁଚି ? ମୋର ଇଚ୍ଛା ବା ଖିଆଲ ଅନୁସାରେ ଯେତେବେଳେ ଆଉଜଣେ ବାଧ୍ୟହୋଇ ନପାରୁଚି, ମୋର ରାଗ ସେତିକିବେଳେ ହିଁ ସିଧା ମୁଣ୍ଡଉପରକୁ ଚଢ଼ିଯାଉଚି । ସେହି ରାଗର ଅଧୀର ଉତ୍ତେଜନା ବଶରେ ମୋ' ନିଜଭିତରେ ମଧ୍ୟ ମୁଁ ଜୀବନର ସୁନ୍ଦରଟିକୁ ହଜାଇ ବସୁଚି, ମୋର ସକଳ ସଂକଳ୍ପ ଓ ଶ୍ରଦ୍ଧା ସେତେ-ବେଳେ ମୋତେ ଛାଡ଼ି, କୁଆଡ଼େ ପଳାଉଚି । ମୋର ଜୀବନ ଓ ହୃଦୟ ବଡ଼ ଅସୁନ୍ଦର ହୋଇ ପଡ଼ିରହୁଚି । କାହିଁକି ? ମୁଁ କଣ ପ୍ରକୃତରେ ବାଟ ଜାଣିଚି, ମୁଁ କଣ ପ୍ରକୃତରେ ବାଟ ପାଇଚି ? ମୋର ସକଳ ଅହମିକା ସତ୍ତ୍ୱେ ମୁଁ ଆପଣାପାଖରେ ଏହି ଦୁଇଟି ପ୍ରଶ୍ନର ନିର୍ଭର ଓ ସ୍ୱୀକାରମୂଳକ ଜବାବ ଆଜିପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଦେଇ ପାରିଲି-ନାହିଁ । ବାହାରେ ଅନ୍ୟମାନଙ୍କ ପାଖରେ ମୁଁ ଯେତିକି ଜାଣିଚି ଓ ପାଇଚି ବୋଲି ଆଡ଼ମ୍ବର ଓ ଅଭିନୟ କରିବାକୁ ଯାଇଚି, ଆପଣାଭିତରେ ମୁଁ ତଜ୍ଜନିତ ମିଥ୍ୟାଚାରରେ ସେତିକି ପରିଚୟ ପାଇଚି । ନିଜ ଭିତରର ଫମ୍ପାଟାକୁ ମୁଁ ସେତିକି ସ୍ପଷ୍ଟଭାବରେ ଅନୁଭବ କରିଚି । ତେବେ ତଥାପି ଏ ରାଗ କାହିଁକି, ତଥାପି ଅଧୀର ହେବାର ଏହି ମନ୍ଦ ବୃତ୍ତି କାହିଁକି ? ଖୋଜିଖୋଜି ମୁଁ କଣ ଥକିଗଲି କି ? ସେଇଥିଲାଗି କିଛି ଜାଣିବା ଓ କିଛି ପାଇବା ପୂର୍ବରୁ ମୁଁ ପାଇଚି ଆଉ ଜାଣିଚି

ବୋଲି ଆପଣାକୁ ବୋଧଦେବାକୁ ଚାହୁଁଛ କି ? ଅପର ପାଞ୍ଚଜଣଙ୍କ ପାଖରେ ଆପଣାର ମିଛ ପରିଚୟ ଦେଇ ସଂସାରରୁ ଅଧିକ ଖାତିର ପାଇବାକୁ ଚାହୁଁଛ କି ? ରାତି ଥିଲାବେଳେ ଯିନା ମୁଁ କିଛିହେଲେ ଦେଖି ପାରେନାହିଁ, କିନ୍ତୁ ରାତି ସରିଗଲେ ଆପଣଭିତରେ ଆପଣାକୁ ଭ୍ରମରେ ପକାଇବାର ଏହିସବୁ ଜାଲଗୁଡ଼ିକୁ ମୁଁ ବେଶ୍ ଦେଖିପାରେ, ବେଶ୍ ଅନୁଭବ କରିପାରେ ।

୩୦ । ୧ । ୫୯

ଗାନ୍ଧି ଜୀବନର ସବୁଠାରୁ ମହିମାମୟ ଅବସରରେ ଆଜି ଏଠାରେ ଦୁଇ-ମିନିଟ୍ ପାଇଁ ଶାନ୍ତି ରକ୍ଷାକରି ତାଙ୍କ ଆତ୍ମାର ସଦ୍‌ଗତି ଲାଗି ପ୍ରାର୍ଥନା କରାଗଲା । ଏପରି ପ୍ରାର୍ଥନା ଯେ କାହାପାଇଁ କରାଯାଏ ମୁଁ ସେକଥା ବୁଝି ପାରେନାହିଁ । କି ମନ ନେଇ ଯେ କରାଯାଏ ସେକଥା ବି ବୁଝି ପାରେନାହିଁ । ଏପରି ପ୍ରାର୍ଥନା କରିବାଲାଗି ଆମର କି ଅଧିକାର ରହିଛି ? ଗାନ୍ଧି ନିଜ ଜୀବନରେ ଆପଣାର କାମ କରି ଚାଲିଯାଇଛି, ତା' ମାଟିର ଦୀପଟିରେ ସଳିତାଟିଏ ଭରି ସେ ଭଗବାନଙ୍କ ମନ୍ଦିର ଆଗରେ ରଖିଦେଇ ଚାଲିଯାଇଛି । ଆମର, ଅର୍ଥାତ୍ ଯେଉଁମାନଙ୍କର କୌଣସି ସଳିତା ବି ସଜଡ଼ା ହୋଇନାହିଁ, କି ଅଧିକାର ଅଛି ବିଶ୍ୱମନ୍ଦିରର ସେହି ମହିମାମୟ ଦୀପଟିକୁ ଆତ୍ମସାତ୍ କରିବାକୁ ? Be a candle unto yourself,—ନିଜକୁ ଗୋଟିଏ ସଳିତାପରି ତିଆରି କରିବାକୁ ହେବ, ତା'ହେଲେ ଯାଇ ଏହି ମାଟିଦୀପର ସବୁ ଆୟୋଜନ ସାର୍ଥକ ହୋଇପାରିବ । ଆଜି ଆମର ସେଇଥିପାଇଁ ପ୍ରାର୍ଥନା କରିବା ଉଚିତ, ହୁଏତ ତାହାରିଦ୍ୱାରା ହିଁ ସବୁ ମହଜ୍ଜନଙ୍କର ସାର୍ଥକ ସ୍ମରଣ ସମ୍ଭବ ହୋଇ ପାରିବ । କୌଣସି ଖାସ୍ ମହାତ୍ମାଙ୍କୁ ଆଳ କରି ତାଙ୍କର ପଛରେ ଗୋଡ଼ାଇବାର ଏଠି ପ୍ରଶ୍ନ ହିଁ ଉଠୁନାହିଁ । ମହାତ୍ମା ଜୀବନର ଉଦ୍‌ବୋଧନକୁ ଆପଣାଲାଗି ଏକ ଆହ୍ୱାନରୂପେ ମନେକରି ମୁଁ ଆପଣାକୁ ପ୍ରସ୍ତୁତ କରିବାର କଥା କହୁଛି । ଆଉ ପ୍ରବଞ୍ଚନା ଦରକାର ନାହିଁ, ମିଥ୍ୟା ଉପଚାର ଦରକାର ନାହିଁ ।

୩୧ । ୧ । ୫୯

ଶ୍ରୀଯୁକ୍ତ ଆନନ୍ଦ କୁମାରସ୍ୱାମୀ ଥରେ ଏଦେଶକୁ ଗାନ୍ଧିର ଦେଶ ବୋଲି ବର୍ଣ୍ଣନା କରିଥିଲେ । ଗାନ୍ଧି ହେଉଛି ଭାରତର ଅସଲ ପ୍ରତିନିଧି, ଗାନ୍ଧିର ଜୀବନ ଭାରତୀୟ ସାଂସ୍କୃତିକ ପ୍ରତିଭାର ଦର୍ପଣସ୍ୱରୂପ, ସେ ଏହାହିଁ ସ୍ପଷ୍ଟଭାବରେ ଘୋଷଣା କରିଥିଲେ । ଭାରତର ସେହି ସାଂସ୍କୃତିକ ମୂଳ କ'ଣ ଏକାବେଳକେ ଉତ୍ପାଟିତ ହୋଇଗଲା କି ? ଗାନ୍ଧୀ ମରିବାର ଏଗାରବର୍ଷ ପରେ ଆଜି ସବୁଠାରେ ଗାନ୍ଧିଜୀଙ୍କର ଅନୁପସ୍ଥିତି ହିଁ ଅନୁଭବ କରିବାକୁ ପଡ଼ୁଛି । ଆମର ସମସ୍ତ କଳ୍ପନା, ସମସ୍ତ ବାସନାଭିତରୁ ଗାନ୍ଧୀ ସତେଅବା ବିଦାୟ ନେଇ ଯାଇ ସାରିଲେଣି । ବର୍ତ୍ତମାନ

ଗାନ୍ଧିବାଦୀ କହିଲେ ଏକ ହାସ୍ୟାସ୍ପଦ ପାର୍ଟୀକୁ ବୁଝାଉଛି । ଗାନ୍ଧିକଥା କହିଲେ ବର୍ତ୍ତମାନ ଯୁଗଲାଗି ଆବଶ୍ୟକ ନଥିବା ଏକ ପୁରୁଣା କଥାକୁ ବୁଝାଉଛି ; ହଁ ଗାନ୍ଧୀ ଥାଉ, ପୂଜା ପାଉ, ଜାତୀୟ ଜୀବନାଡମ୍ବରର ସଂଗ୍ରହାଳୟରେ ସେ ଏକ ଉଚ୍ଚସ୍ଥାନ ଅଧିକାର କରି ରହିଥାଉ;— କିନ୍ତୁ ଯେତେବେଳେ ଆମେ ସମସ୍ତେ ସ୍ୱାଧୀନତା—ଗଛର ଦରପାଚିଲା ଫଳମାନ ଝାଡ଼ି ଖାଇବାରେ ମସ୍ତ ହୋଇ ରହିଛୁ, ସେତେବେଳେ ଗାନ୍ଧୀକଥା ପକାଇବାଟା ହିଁ ମହା ଅସାମାଜିକତା ପରି ଗଣ୍ୟ ହେବାକୁ ବସିଲାଣି । ଆମର ସବୁ ଗଲାଣି, ଆମ ଜୀବନର ସମସ୍ତ ଚେର ଗୋଟିଗୋଟି ହୋଇ ଛିନ୍ନଭିନ୍ନ ଗଲାଣି, କେବଳ ଭୟ ହିଁ ବୃଦ୍ଧି ପାଇବାରେ ଲାଗିଛି । ଭିତରର ଭୟକୁ ଲୁଚାଇବାକୁ ଯାଇ ଆମେ ବାହାରେ ପଇସା ଓ ଭାବପ୍ରବଣତାକୁ ନେଇ ନାନାପ୍ରକାର ବିଳାସ କରି ବାହାରିଛୁ । ଭିତରର ଭୟ ଆମକୁ ବାହାରେ ଭୋଗୀ କରିବାରେ ଆହୁରି ସାହାଯ୍ୟ କରୁଛି । ଆପଣାର ଜୀବନକୁ ଯିଏ ସାର୍ଥକ-ଭାବେ ବଞ୍ଚିନପାରେ, ଯିଏ ସଂସାରରେ ନିଜର ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ଅସ୍ତିତ୍ୱକୁ ଅନୁଭବ କରି ନପାରେ, ଜୀବନର ସମ୍ମୁଖୀନ ହେବାକୁ ଯିଏ ଭୟ କରେ, କେବଳ ସେଇ ଆପଣାର ଭୟଜନିତ ଲାଜଗୁଡ଼ାକ ଭୁଲିବାକୁ ଭୋଗରେ ମସ୍ତ ହୋଇଯାଏ । ଆମର ବର୍ତ୍ତମାନ ସେଇ ଦଶା ପଡ଼ିଛି ।

୧ । ୨ । ୫୯

ଯେତେବେଳେ ଚମ୍ପାଡମୁଣ୍ଡା କଥା ମନେ ପଡ଼ିଯାଏ, ସେତେବେଳେ ମୋ' ଭିତରେ ମୁଁ ଯେପରି ଘଡ଼ିଏ ଅଟକି ଠିଆ ହୋଇଯାଏ । ଯେତେ ଦୁଃଖଦାୟକ ହେଲେ ମଧ୍ୟ ମନଟା ତଥାପି ପଛକୁ ଫେରିଯାଏ । ପଛରେ ପକାଇ ଆସିଥିବା ଦିନଗୁଡ଼ିକୁ ପୁଣି ସାଉଣ୍ଟି ଧରି ବାହୁନି ବସିଯାଏ । ମୁଁ ସେତିକିବେଳେ ଭାବେ, ଯେଉଁଠି ଚାରିବର୍ଷର ସବୁ ସମୟ କଟିଗଲା, ସେଠି କ'ଣସବୁ କାହିଁକି ହେଉଥିଲା, ମୁଁ ସେକଥା ହୁଏତ ଯଥେଷ୍ଟ ଭାବରେ ସମସ୍ତଙ୍କୁ ଜଣାଇ ପାରିଲିନାହିଁ । ତା'ଉପରେ ବାହାରର ଆଖି ଯେତିକି ପଡ଼ିବାର ଥିଲା, ହୁଏତ ସେତେ ପଡ଼ି ପାରିଲାନାହିଁ । ଯେଉଁମାନଙ୍କୁ ସାଥିରେ ନେଇ ମୁଁ ସେଠାରେ ତାରୁଣ୍ୟର ସ୍ୱପ୍ନ ଦେଖୁଥିଲି, ଛନ୍ନଛନ୍ନ ହୋଇ ଗଲାପରି ସେମାନେ ଆଜି କିଏ କୁଆଡ଼େ ବୁଲିଗଲେ । ଅନେକେ ଆର୍ଥିକ ଦୁର୍ଗତିର ଚାପରେ ଚାପି ହୋଇଗଲେ, ମନଭିତରେ ଅନନ୍ତ ଓ ଅଦମ୍ୟ ଅଭିଳାଷ ଥାଇ ମଧ୍ୟ ବାସ୍ତବଜୀବନର ଭୟ ପାଖରେ ଅଳ୍ପ ବହୁତେ ସାଲିସ୍ କରିନେଲେ । ତେବେ ଗତ ଚାରିବର୍ଷର ମିହନ୍ତ ପରେ ସେଠି ସ୍ଥାୟୀ ହୋଇ ଆଉ କ'ଣ ରହିଲା ? ମୁଁ ଏ ବିଷୟରେ ଯେତିକି ଭାବେ, ସେତିକି ଦୁଃଖିତ ହୁଏ, ମୋର ଆପଣାଭିତରେ ଦଗ୍ଧ ହେବାର ସେତିକି ଜ୍ୱାଳା ଅନୁଭବ କରେ । ଆପଣାକୁ ଓ ଆପଣାର ଶକ୍ତିକୁ ନେଇ ମୁକ୍ତ ଓ ନିର୍ଭୀକ ଭାବରେ ଏପରି ଏକ ପରୀକ୍ଷା କରିବାର ସୁଯୋଗ ହୁଏତ ଆଉ ଜୁଟିବନାହିଁ, ଆପଣାକୁ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ଭାବରେ ସମର୍ପିଦେବାର କ୍ଷେତ୍ର ହୁଏତ ଆଉ କେବେହେଲେ ମିଳିବନାହିଁ ।

୨ । ୨ । ୫୯

ଏସବୁର ଜବାବ ଦେବାକୁ ହେବ । ହଁ, ଏସମସ୍ତ ଅନ୍ୟାୟର ଜବାବ ଦେବାକୁ ହେବ । ଆଜି ଯେଉଁଭାବରେ ମଣିଷକୁ ସାମଗ୍ରୀ ଓ ସାଧନ କରି ବ୍ୟବହାର କରାଯାଉଛି, ବିଶେଷକରି ତାହାର ଜବାବ ଦେବାକୁ ହେବ । କିନ୍ତୁ ସେହି ଜବାବ ଦେବ କିଏ ? ଯିଏ ମଣିଷ ହେବ-ଅନ୍ୟ କୌଣସି ପଦବୀ ବା ପଗଡ଼ିଧାରୀ ହିସାବରେ ନୁହେଁ, ଯିଏ ମଣିଷ ହିସାବରେ ଆପଣାକୁ ଯଥେଷ୍ଟ ସମ୍ମାନ ଦେଇ ଶିଖିଥିବ, ପ୍ରତ୍ୟେକ କାର୍ଯ୍ୟ ଓ ଅବସରରେ ଯିଏ ଆପଣାକୁ କୌଣସି ଦଳ ବା ସଙ୍ଘର ଅନ୍ତର୍ଭୁକ୍ତ ଜଣେ ଅପାରଗ ଓ ଅଶକ୍ତ ପ୍ରତିନିଧି ହିସାବରେ ନୁହେଁ, କେବଳ ମଣିଷ ହିସାବରେ ଯିଏ ଆପଣାକୁ ଜୀବନ ଓ ମଣିଷ ସମାଜ ଭିତରେ ପ୍ରେରିତ କରି ପାରୁଥିବ, କେବଳ ସେଇ ଜବାବ ଦେଇପାରିବ । ଏହି ଜବାବ ଦେବାଲାଗି ଗୁଡ଼ାଏ ମଣିଷଙ୍କୁ ମିଶାଇ ଏକାଠି କରି ଗୋଟାଏ ଦଳ ଗଢ଼ିବାର ବା ସମୂହ-ଉଦ୍ୟମର ଗୋଟାଏ ଯନ୍ତ୍ର ଚଳାଇବାର କୌଣସି ଆବଶ୍ୟକତା ନାହିଁ ବୋଲି ମୁଁ କହିବି । ଇତିହାସରେ ମଣିଷ ଏମିତି ବାରବାର ଦଳ ଗଢ଼ିଛି, ପୁରୁଣା ଯନ୍ତ୍ରର ଦୁଃଶାସନକୁ ଭାଙ୍ଗିବ ବୋଲି ଭୀମକାୟ ନୂଆ ଯନ୍ତ୍ରମାନ ବସାଇଛି, ମାତ୍ର ସର୍ବଶେଷରେ ଆପେ ମୁଗ୍ଧ ଓ ଉତ୍ତେଜନାବିବଶ ହୋଇ ଆପେ ଆପଣାର ନିର୍ମିତ ଯନ୍ତ୍ରପାଖରେ ଆତ୍ମସମର୍ପଣ କରି ପକାଇଛି । ପୁରୁଣା ଆଦୌ ବଦଳିନାହିଁ, ନୂଆ ନାମରେ ପୁରୁଣାର ପୁନରାବୃତ୍ତି ହୋଇଛି । ପୁରୁଣା ନିର୍ମମତା ଓ ଅମଣିଷତାକୁ ନୂଆ ଉତ୍ତେଜନା ଓ ନୂଆ ବୋଲିର ସମର୍ଥନ ଯୋଗାଇ ଦିଆଯାଇଛି ।

୩ । ୨ । ୫୯

ସଂସାରରେ ମୁଁ ଯେତିକି ଶିଖୁଛି ଓ ଯେତିକି ଜାଣୁଛି, ମୋର ବିଶ୍ୱାସ ସେତିକି ଦୃଢ଼ ହୋଇଯାଉଛି ଯେ ମଣିଷ ଆପଣାର ଏକକତ୍ୱକୁ ବଳି ଦେଇ ଗୋଠ ବାନ୍ଧିଲେ କୌଣସି ପରିବର୍ତ୍ତନ ସମ୍ଭବ ହେବନାହିଁ । ହଁ, ଗୁଡ଼ାଏ ଭଙ୍ଗା-ରୁଜା ହେବ, ମଣିଷଭିତରେ ଲୁଚିହୋଇ ରହିଥିବା ଅନେକ ଭୟ, ସଙ୍କୋଚ ଓ ହୀନଭାବର ମଇଳା ବଡ଼ ଉଗ୍ର ଓ ହିଂସ୍ର ରୂପ ଧାରଣ କରି ବିପ୍ଳବର ନାଆଁରେ ସଂସାରସାରାକୁ ଅସ୍ତବ୍ୟସ୍ତ କରି ବୁଲିବ । ସେ ଯୁଆଡ଼େ ଯିବ, ଖାଲି ପରଶୁରାମର କ୍ରୁଦ୍ଧ ଖଡ୍ଗ ବୁଲାଇ ବୁଲାଇ ଯିବ । କିନ୍ତୁ ଯୋଉଠି ମଣିଷର ମଣିଷପଣିଆ ନାନା ସଂସ୍କାର ଓ ପ୍ରଲୋଭନର ବାଲିରେ ପୋତିହୋଇ ରହିଛି, ସେଠୁ ତାକୁ ଉଦ୍ଧାର କରିବା ଆଦୌ ସମ୍ଭବ ହେବନାହିଁ । ତେଣୁ ଆଜି ଅତି ନିର୍ଭୀକ ଓ ନିଃସଙ୍କୋଚ ଭାବରେ ଆପଣାଆଡ଼କୁ ଅନାଇବାକୁ ହେବ । ଦରକାର ପଡ଼ିଲେ ସେଥିପାଇଁ ସମସ୍ତପ୍ରକାର ତ୍ୟାଗ ସ୍ୱୀକାର କରିବାକୁ ପଡ଼ିବ । ଆପଣାଭିତରେ ଆପଣାର ସମ୍ମୁଖୀନ ହେବାକୁ ପଡ଼ିବ । ଆପଣା ଜୀବନର ବିଭିନ୍ନ ଓ ବିଚିତ୍ର କର୍ମକ୍ଷେତ୍ରରେ

ଆପଣାର ମୁହାଁମୁହିଁ ହୋଇ ଠିଆହେବାକୁ ପଡ଼ିବ । ଅବସର ପାଇବାମାତ୍ରକେ ଆପଣାପାଖରେ ଅତି ଏକାନ୍ତରେ ଯାଇ ବସିବାକୁ ପଡ଼ିବ, ଆପଣାଭିତରେ ମଣିଷ-ପଣିଆର ଉତ୍ସ ଆବିଷ୍କାର କରିବାକୁ ପଡ଼ିବ । ସକଳପ୍ରକାର ସନ୍ତ୍ରକର ଆଡ଼ମ୍ବରକୁ ଡେଇଁ ଆପଣାଭିତରେ ରହିଥିବା ସେହି ନିରାଭରଣ ମହିମାକୁ ହିଁ ସ୍ୱୀକାର କରିନେବାକୁ ପଡ଼ିବ ।

୪ । ୬ । ୫୯

ଠିକ୍ ଆଣ୍ଠୁ ଉପରେ କରି ତିନିଟା ବଥ ଉଠିଚି । ତିନିହେଁ ଯାକ ଯେପରି ଦଳବାନ୍ଧି ମୋ ବିରୁଦ୍ଧରେ ଠିଆ ହୋଇଚନ୍ତି, ମୋତେ ପଟାଏ ଶାସ୍ତି ଦେବେ ବୋଲି ପଣ କରି ବାହାରିଚନ୍ତି । କାଲି ସେମାନଙ୍କୁ ନମାନି ମୁଁ ପ୍ରାୟ ତିନି ଚାରି ମାଇଲ ବାଟ ଚାଲି ପକାଇଲି । ହୁଏତ ସେହି କାରଣରୁ ଆଜି ସେମାନେ ମୋ' ଉପରେ ଏପରି ଉଗ୍ରଭାବରେ ଖପା ହୋଇ ପଡ଼ିଚନ୍ତି । ମନଭିତରେ ସେମାନଙ୍କ କଥା ନଆଣିବାକୁ ମୁଁ ଯେତିକି ଚେଷ୍ଟା କରୁଚି, ସେମାନେ ସେତିକି ଶୋଚନୀୟ ଭାବରେ ମୋ' ମନର ସମସ୍ତ ଭାବନାକୁ ଅଧିକାର କରି ବସୁଚନ୍ତି । ଆଣ୍ଠୁ ବଙ୍କା କରିବାକୁ ମଧ୍ୟ ଭୟ ଲାଗୁଚି । ଝାଡ଼ାଫେରିବା, ବସିବା, ଉଠିବା ଓ ଚାଲିବାବେଳେ ଆଣ୍ଠୁ ବଙ୍କା ନକରି ହିଁ ସବୁକଥା କରିବାକୁ ପଡ଼ୁଚି । ଯିଏ ଦେହର ଗଣ୍ଠି ଗୁଡ଼ାକୁ ତିଆରି କରିଚି, ଭଲଦେହରେ ଥିଲାବେଳେ ତା'ପ୍ରତି କୃତଜ୍ଞତା ଜଣାଇବାକୁ ଆଦୌ ମନେପଡ଼େ ନାହିଁ । କିନ୍ତୁ ଆଜି ମୁଁ ବେଶ୍ ବୁଝିପାରୁଚି ଏହିସବୁ ଗଣ୍ଠି ନଥିଲେ ଜୀବନଟା କେତେ ଦୁର୍ବହ ଓ ଅଶୂର୍ତ୍ତ କରି ହୋଇ ପଡ଼ିଆନ୍ତା । ଶରୀରର Flexibility ଯେ ପ୍ରକୃତରେ କେଡ଼େ ମୂଲ୍ୟବାନ ସମ୍ପଦ, ସାଧାରଣ ସମୟରେ ସେକଥା ସହଜରେ ବୁଝି ହୁଏ ନାହିଁ । ଏହି ଗଣ୍ଠି ଗୁଡ଼ିକ ସକାଶେ ସିନା ଶରୀର ଏପରି Flexible ହୋଇପାରିଚି । ଯେତେବେଳେ କୌଣସି ପ୍ରକାର ରୋଗହେତୁ ଗଣ୍ଠିପାଖରେ ମାଂସ ଟାଣ ଓ ପସ୍ୱଣ ହୋଇ ଗଣ୍ଠିକୁ ବିଲ୍‌କୁଲ ଅକାମୀ କରିଦିଏ, ରୁଗ୍ଣ ମନର ପ୍ରକୋପ ନେଇ ଯେତେବେଳେ ରୁଗ୍ଣ ଦେହକୁ ଛୁଇଁବା ତ ଦୂରର କଥା, ଆଖି ପକାଇବାକୁ ମଧ୍ୟ ଭୟ ଲାଗେ, ସେତିକିବେଳେ ଏହି ଗଣ୍ଠି ଗୁଡ଼ିକର ମହତ୍ତ୍ୱ ବେଶ୍ ହୃଦୟଙ୍ଗମ କରିହୁଏ । ରୁଗ୍ଣ ଶରୀରରେ ସୁସ୍ଥ ଶରୀରର ମୂଲ୍ୟ ବୁଝି ହୁଏ, ବିଗିଡ଼ା ପେଟରେ ଭଲ ପେଟର ମୂଲ୍ୟ ବୁଝିହୁଏ । ବୋଧହୁଏ ସେଇଥିପାଇଁ ରୋଗରେ ପଡ଼ିଥିବା ସମୟରେ ଆପଣାର ଶରୀରଟାକୁ ବି ଏତେ ଆପଣାର ପରି ମନେହୁଏ । ଶରୀରକୁ କେହି କେହି ମନର Environment ବା ବାତାବରଣ ବୋଲି କହିଚନ୍ତି । ଶରୀରଟା ଅସୁସ୍ଥ ହୋଇ ପଡ଼ିଥିବା ବେଳେ ଏହି କଥାଟିର ମର୍ମ ବେଶ୍ ଉପଲବ୍ଧି କରିହୁଏ ।

୨୭ । ୩ । ୪୯

Eli, Eli, Lama Sabachthani ? My God, My God, why hast Thou forsaken me ?—ଅତି ଅତି ଆକୁଳ ହୋଇ ମୁଁ ଆଜି ଏହାହିଁ ଚିତ୍କାର କରୁଚି । ଆପଣା ଭିତରେ ରହିଥିବା ଅନେକ ଈଶ୍ୱର ବର୍ଜିତ ଅଂଶକୁ ମୁଁ ଆଜି ସେହି ସର୍ବୋତ୍ତମ ଦ୍ୱିଜାସ୍ୱ ପୁରୁଷର ଚରଣ ତଳେ ଖୋଲି ଦେଖାଇ ଦେବାକୁ ଇଚ୍ଛା କରୁଚି । ସେହିସବୁ ଅଂଶରେ ମୁଁ କେତେ କଅଣ ସାଇତି ସାଉଁଟି କରିଛିଚି ! ସଂସାରରୁ ସୌନ୍ଦର୍ଯ୍ୟ ସାଉଁଟିବାକୁ ଯାଇ ମଣିଷର ଶରୀର ବିଷୟରେ ଗୁଡ଼ାଏ ବିକାର ସାଉଁଟି ଆଣିଚି, ସଙ୍ଗ ସାଉଁଟିବାକୁ ଯାଇ ମଣିଷକୁ ଆପଣାର ହାତମୁଠାରେ ଯାବୁଡ଼ି ଧରିବାର ଅନେକ ପ୍ରଲୁବ୍ଧତା ସାଉଁଟି ଆଣିଚି, ଜ୍ଞାନ ସାଉଁଟିବାକୁ ଯାଇ ଆପଣାକୁ ଫୁଲାଇ ଦେଖାଇବା ଲାଗି ଅନେକ ଦମ୍ଭ ଓ ଅହଂକାର ସାଉଁଟି ଆଣିଚି । ସଂସାରରୁ ଶ୍ରଦ୍ଧା ସାଉଁଟିବାକୁ ଯାଇ ସେହି ଅନୁପାତରେ ଅସହିଷ୍ଣୁତା ଓ ଘୃଣା ସାଉଁଟି ଆଣିଚି;—ଏବଂ ଏହି ସମ୍ପତ୍ତିଗୁଡ଼ିକୁ ମୁଁ ହୃଦୟର ଯେତେଯେତେ କୋଠରିରେ ବନ୍ଦ କରି ରଖିଚି, ସବୁଗୁଡ଼ିକରୁ ଈଶ୍ୱରଙ୍କୁ କାଟି ବାହାର କରିଦେଇଚି । ଏହିସବୁ ଅପସଞ୍ଚୟ କରିବାବେଳେ ମୁଁ ନିଶା ଖାଇଥିଲା ପରି ଯେତିକ ବାଟ ଧାଇଁବୁଲିଚି, ମୋ'ର ହୃଦୟଭିତରେ ମୁଁ ଭଗବାନଙ୍କ ସକାଶେ ସେତିକ ବାଟ ବନ୍ଦ କରି ଦେଇଚି, ସକଳ ଅଭ୍ୟର୍ଥନା ଓ ଆମନ୍ତ୍ରଣ ଲାଗି ମୁଁ ସେତିକ ବାଟକୁ ଅପବିତ୍ର କରି ପକାଇଚି । ସେଥିଲାଗି ଯେତେ ଉଚ୍ଛନ୍ନ ହୋଇ ଦେବାକୁ ଇଚ୍ଛା କରିଥିଲେ ମଧ୍ୟ ମୁଁ ଆପଣାକୁ ଦେଇପାରିନାହିଁ, ଯେତେ ଭଲ ପାଇବାକୁ ଆଣ୍ଠୁ ବାନ୍ଧି ବାହାରିଥିଲେ ମଧ୍ୟ ମୁଁ ଭଲ ପାଇ ପାରିନାହିଁ । ମୋର ସବୁ ଚିହ୍ନିବା, ସବୁ ଜାଣିବା ଓ ସବୁ ବୁଝିବାର ପ୍ରୟାସ ବ୍ୟର୍ଥ ହୋଇଯାଇଚି । ତେଣୁ ଆଜି ଆପଣାର ଏହି ବ୍ୟର୍ଥତାଟି ଜଣାଇବା ବ୍ୟତୀତ ଯେପରି ମୋ'ପାଖରେ ଆଉ ଅନ୍ୟ-କିଛୁ ସମ୍ପତ୍ତି ନାହିଁ । ଯାହାର ଅଭୟପ୍ରଦ ଭୂମିଉପରେ ସବୁ ଦେବା, ଭଲ ପାଇବା ଓ ଜାଣିବା ଯଥାର୍ଥ ହୋଇଆଏ, ମୁଁ ସେହି ଭୂମିକୁ ଯେପରି କେତେ ଦୂରରେ ବର୍ଜନ କରି ଆସିଲିଣି । ସେଥିପାଇଁ ଏକା ଥିବାର ଦମ୍ଭ ଓ ନିଶା ଛାଡ଼ିଯିବା ପରେ ଆଜି ମୁଁ ଆପଣାକୁ କେବଳ ବର୍ଜିତ ବୋଲି ହିଁ ଅନୁଭବ କରୁଚି ।

ହେ ଭଗବାନ, ତୁମେ ମୋତେ କାହିଁକି ବର୍ଜନ କରି ଚାଲିଯାଇଚ ? ମୁଁ ଅତି ଦୁର୍ବଳ ; ଏହି ଶରୀର, ମନ ଓ ବୁଦ୍ଧି ପାଖରେ ମୁଁ ଏପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଅତି ଦୁର୍ବଳ ହୋଇ ପଡ଼ିରହିଚି । ବାହାରେ ଅଜ୍ଞାନ ମଣିଷ ପାଖରେ ସର୍ଦ୍ଦାର କରିବାରେ ଯେତେ ଆଡ଼ମ୍ବର ଦେଖାଉଥିଲେ ମଧ୍ୟ ଭିତରେ ମୁଁ ବଡ଼ ଦୁର୍ବଳ ରହିଚି । ତୁମେ ମୋତେ କାହିଁକି ବର୍ଜନ କରି ଚାଲିଗଲ ? ଆଜି ଆପଣାକୁ ଭାରି ଏକାକୀ ମନେ-ହେଉଚି । ସାଙ୍ଗରେ ତୁମେ ରହିଥିଲେ ଏକାକୀ ଥିବାକୁ ମୋର କୌଣସି ଭୟ ବା

ଆପତ୍ତି ନାହିଁ, ହୃଦୟର ଭୂମିଉପରେ ତୁମର ବଳକୁ ଜୀବନର ପରମବଳ କରି ରଖିଥିବା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ମୋର କୌଣସି ଖେଦ ନାହିଁ । କିନ୍ତୁ ତୁମେ ମୋତେ ସେହି ପରମ ସଙ୍ଗରୁ ବଞ୍ଚିତ କରି ପକାଇଲ କାହିଁକି ? ମୋତେ ବଳ ଦିଅ, ମୁଁ ପୁଣି ଫେରିଆସେ, ମୋତେ ନିର୍ମଳ କର, ମୁଁ ପୁଣି ଭଲ ପାଇବାକୁ ସମର୍ଥ ହୁଏ; ମୋ' ଜୀବନରେ ବେଗ ଦିଅ, ମୁଁ ପୁଣି ବାଟ ଚାଲି ଶିଖେ । ନାନାପ୍ରକାର ଛନ୍ଦ ଛଳନା କରି ଅଧା ବାଟରେ ଅଟକି ନଯାଏ । ତୁମକୁ ଛାଡ଼ି ଭୋଗ ଓ ଉପଭୋଗ କରିବାର ଏହି ଆତ୍ମଘାତୀ ଦାସତ୍ୱ ଆଉ ମୋତେ ଭଲ ଲାଗୁନାହିଁ । ମୋତେ ଆଜି ତୁମର ବାଟରେ ପୁଣି ଗ୍ରହଣ କରିନିଅ, ତୁମର ବଳରେ ବଳୀୟାନ୍ କର, ତୁମ ପାଏ ପହଞ୍ଚି ପାରିବାକୁ ମୋ' ଦୃଷ୍ଟିପଥକୁ ନିର୍ମଳ କରିଦିଅ, ତୁମକୁ ଅନୁଭବ କରି ପାରିବାଲାଗି ମୋତେ ଆହୁରି ଗଭୀର କର । ମୋତେ ଛାଡ଼ି ଯାଅନାହିଁ, ତୁମରି ସ୍ପର୍ଶରେ ମୋତେ ମଧ୍ୟ ଉଠାଇ ନେଇଯାଅ । ଆପଣାଭିତରେ ମୁଁ ଯେପରି ତୁମରି ସହଯୋଗର ରୋମାଞ୍ଚ ଅନୁଭବ କରେ, ସଂସାରରେ ବାହାରିବା ବେଳେ ମୁଁ ଯେପରି ତୁମରିଲାଗି ବାହାରିବାର ରୋମାଞ୍ଚ ଅନୁଭବ କରେ । ମୋତେ ଦୁଃଖ ଦିଅ, ବିପଦ ଦିଅ, ଲଜ୍ଜା ଦିଅ, କିନ୍ତୁ ଛାଡ଼ି ଯାଅନାହିଁ । ମୋତେ ସବୁ ସହିବାର ଶକ୍ତି ଦିଅ, ସବୁ ଦେବାର ସାହାସ ଦିଅ, ମୋର ସକଳ ଅର୍ଜନକୁ ତୁମରି ପାଖରେ ସମର୍ପଣ କରିଦେବାର ବଳ ଦିଅ । ମୋର ବିସ୍ମରଣ ସକାଶେ ମୋତେ କ୍ଷମା ଦିଅ, ମୋ' ଭିତରେ ମୋତେ ବଡ଼ ଭୀଷଣ ଭାବରେ କାମୁଡ଼ି ଧରିଥିବା ନାନା କାମନା ଓ ବାସନାର ଅସ୍ଥିର ଜ୍ୱରକୁ ତୁମେ ଭଲ କରିଦିଅ । ମୋତେ ତୁମ ସକାଳ ଓ ସନ୍ଧ୍ୟାର ଆକାଶ ପରି ଶାନ୍ତ କରିଦିଅ, ତୁମର ଆଲୋକ ଓ ପବନପରି ମୋତେ ତୁମର ବ୍ୟାପ୍ତିର ଘୋଷଣା କରି ପ୍ରକାଶିତ ଓ ଅନୁଭୂତ ହେବାର ବାଟ ବତାଇ-ଦିଅ । ତୁମେ ମୋତେ ଗ୍ରହଣ କରିନିଅ ।

୨୮ । ୩ । ୫୯

କେତେ ଉତ୍ସାହର କଥା ଲେଖି ବନ୍ଧୁମାନେ ମୋ'ଠାରେ କେତେ ଆଶା ପ୍ରକାଶ କରୁଚନ୍ତି । କିନ୍ତୁ ମୁଁ ଆପଣାଭିତରେ ଯେପରି କ୍ରମେ ମରିମରି ଯାଉଚି । ଆପଣାର ସ୍ଥିତି ପାଖରେ କେବଳ ହାରିହାରି ଚାଲିଚି । ଭିତରେ ମୁଁ ଯେପରି ଆପଣାକୁ ଅନେକପ୍ରକାର ଜାଲରେ କେବଳ ବାନ୍ଧିବାରେ ହିଁ ଲାଗିଚି । ଆଜି ଘଡ଼ିକ ପାଇଁ ଆପଣାକୁ ଅନାଇ ଦେଖିବାର ଚେଷ୍ଟା କରୁଥିଲି । କେତେ ଅସନ୍ତୁଷ୍ଟତା ଓ ଉଦ୍‌ବେଗ ମୋତେ ଭିତରେ ଅତି ଦୁର୍ବଳ କରି ବାନ୍ଧି ନେଇଛି ! ବାହାରେ ସ୍ୱତନ୍ତ୍ରତା ସ୍ୱତନ୍ତ୍ରତା ବୋଲି ମୁଁ ଯେତେ ପାଟି କଲେ ମଧ୍ୟ ମୁଁ ଭିତରେ ଅନେକ କୁପ୍ରବୃତ୍ତି ଓ କୁଭାବନାର ଦାସ ହୋଇ ରହିଚି । କିନ୍ତୁ ଭିତରେ ଆପଣା ପାଖରେ

ସ୍ୱାଧୀନ ଓ ସରସ ନହେବା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ବାହାରେ ଆପଣାକୁ ସ୍ୱାଧୀନ ବୋଲି କହି-ବୁଲିବାରେ ମୋତେ କି ସାର୍ଥକତା ମିଳିବ ? ମୁଁ ଭିତରେ ଆପଣାକୁ ଅନେକ-ପ୍ରକାରେ ଡରିବାକୁ ଆରମ୍ଭ କଲିଣି । ମୋତେ ମାରିବାର ଶତ୍ରୁ ମୋ'ରି ଭିତରେ ହିଁ ଜନ୍ମଲାଭ କରିବାକୁ ଯାଉଥିଲି ପରି ମନେହେଉଛି । ଅନ୍ତରର ଆସନଉପରୁ ମୁଁ ଯେପରି ସବୁ ଭଗବାନଙ୍କୁ ବିଦାୟ ଦେଇ ସାରିଲିଣି । କେବଳ ପରିସ୍ଥିତି ଅନୁସାରେ ଆପଣାକୁ ନାନାଭାବେ ମଣି କରିବା ଓ ଖାପ ଖୁଆଇବା ବ୍ୟତୀତ ମୋର ଆଉ ଅନ୍ୟକୌଣସି କାର୍ଯ୍ୟ ନାହିଁ । କିନ୍ତୁ ଆପଣାକୁ ପରିସ୍ଥିତି ପାଖରୁ ଖାଲି ବଞ୍ଚାଇ ରଖିବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କରୁଥିବା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ମୁଁ ଏହି ସଂସାରରେ ପ୍ରକୃତରେ କ'ଣ କରିପାରିବି ? ଅପରପାଇଁ ତ ଦୂରର କଥା, ନିଜପାଇଁ ବି କ'ଣ କରିପାରିବି ? ମୁଁ ନିଜେ କଅଣ ପାଇବି ଯେ ଅପରକୁ ମଧ୍ୟ ପାଇବାର ଆଗ୍ରହରେ ପ୍ରେରିତ କରି-ପାରିବି ? ସଂସାରରେ ଦୁଃଖ ଓ ଭୟର ଅଭିନୟରେ ଯଦି କେବଳ ଆଉଜଣେ ହୋଇ ସାମିଲ୍ ହୋଇଯିବାକୁ ଜୀବନ ବୋଲି କୁହାଯାଏ, ତେବେ ମୋତେ ଏହି ସଂସାରରୁ ବରଂ ନେଇଯିବାକୁ ହିଁ ମୁଁ ଭଗବାନଙ୍କୁ ପ୍ରାର୍ଥନା କରିବି । ସେ ଏଠାରେ ମୋତେ ଏକା ଛାଡ଼ିଦେଇ ଚାଲିଯିବା ଅପେକ୍ଷା ମୋତେ ଏହି ସଂସାରରୁ ନେଇ ଚାଲିଯିବାକୁ ହିଁ ମୁଁ ଶ୍ରେୟସ୍କର ବୋଲି ମନେକରିବି । କିନ୍ତୁ ସେ ଯଦି ମୋତେ ଏଠାରେ ବଞ୍ଚାଇ ରଖିବାକୁ ଚାହାନ୍ତି, ତେବେ ଏଇ ବାନ୍ଧି ହୋଇଯିବାରୁ ମୁକ୍ତି ହେବାପାଇଁ ସେଇ ମୋତେ ବଳ ଦିଅନ୍ତୁ, ସେଇ ମୋତେ ନିର୍ଭୟ କରନ୍ତୁ ।

୨୯ । ୩ । ୫୯

ମୁଁ ଜାଣେ ଏ କାନ୍ଦିବାର ଅନ୍ତ ନାହିଁ, କାରଣ ଏ ସାଧନାର ମଧ୍ୟ ଅନ୍ତ ନାହିଁ । ତେଣୁ ନାନାପ୍ରକାର ଇପ୍ସିତ ଫଳ ପାଇବାର କାମନାକୁ ମୁଁ ଆପଣା-ଭିତରେ ଯେତିକି ଗଣ୍ଠି କରି ରଖିଥିବି, ମୋତେ ତାହା ସେତିକି ଉତ୍ତେଜିତ ଓ ଉଦ୍‌ବିଗ୍ନ କରାଇ ରଖିବ, ମୋତେ ସେତିକି କନ୍ଦାଇବ, ମୋର ଆପଣା ପଥରେ ଚାଲିଯିବାର ଐକାନ୍ତିକତାରୁ ମୋତେ ସେତିକି ବିଚ୍ୟୁତ କରାଇଦେବ । ଆପଣା ବାଟରେ ଚାଲିଯିବା ଲାଗି ହିଁ ମୋର ଅଧିକାର ରହିଛି, ମାତ୍ର ଏପରି ବାଟ ଚାଲିବାଦ୍ୱାରା ମୋତେ କ'ଣ ମିଳିବ ବା ନମିଳିବ, ସେ ବିଷୟରେ ଭାବିବାକୁ ମଧ୍ୟ ମୋର ଅଧିକାର ନାହିଁ । ସେ ବିଷୟରେ ମୁଁ ଯେତିକି ଅଧିକ ଭାବିବି ନିଜ ଭିତରେ ଅସନ୍ତୋଷ ଓ ଗ୍ଲାନି ସେତିକି ବଢ଼ିବ, ଆପଣାର ବାଟଉପରୁ ମୁଁ ସେତିକି ହଜି-ହଜି ଯିବି, ଆପଣାଭିତରେ ମୁଁ ସେତିକି ବିଭକ୍ତ ହୋଇ ପଡ଼ିବି, ବର୍ତ୍ତମାନ ଓ ଭବିଷ୍ୟତ ମଧ୍ୟରେ ମୁଁ ବଡ଼ ଶୋଚନୀୟ ଭାବରେ ବିଭକ୍ତ ହୋଇ ରହିଥିବି । ମୋର ଦଶା ଅନେକ ସମୟରେ ଏହାହିଁ ହେଉଛି । ତେଣୁ ଚାଲିବାରେ ଯେଉଁ ଆନନ୍ଦ ଆପଣାର ବାଟଉପରେ ଆପଣାକୁ ସ୍ୱଚ୍ଛ କରି ସମର୍ପି ଦେବାରେ ଯେଉଁ ଆନନ୍ଦ, ମୁଁ

ସେହି ଆନନ୍ଦ ପାଇ ପାରୁନାହିଁ । ମନଭିତରେ ନାନାପ୍ରକାର ହିସାବ ଓ ଦୁଶ୍ଚିନ୍ତା ହୀନତା ଓ ଦୁରାଗ୍ରହର ଗ୍ଲାନି ମୋତେ ସମସ୍ତପ୍ରକାର ଆନନ୍ଦଲାଭ ଲାଗି ଅଯୋଗ୍ୟ କରି ପକାଉଛି ।

୩୦ । ୩ । ୫୯

ଅତିଶୀଘ୍ର ଦେଶବାସୀଙ୍କୁ ଆଳସ୍ୟର ନିଦ୍ରାରୁ ଜାଗ୍ରତ କରାଇବାକୁ ହେବ । ସେଦିନ ଏହି ବିବୃତି ଦ୍ୱାରା ଅନୁପ୍ରେରିତ ହୋଇ ଗୁରୁଜନସ୍ଥାନୀୟ ଜଣେ ବ୍ୟକ୍ତି ହଠାତ୍ ଆଉଗୋଟାଏ ବିଷୟ ଉପରକୁ ଡେଇଁପଡ଼ିଲେ । ତାଙ୍କର ଏହିପରି ଭାବରେ ଡେଇଁ ପଡ଼ିବାଟା ମୋତେ କାହିଁକି ଭାରି ବିପଜ୍ଜନକ ବୋଧ ହେଲା । ସିଏ କହିଲେ ଏଦେଶକୁ ଜାଗ୍ରତ କରାଇବାକୁ ହେଲେ ହୁଏତ ବାହାରୁ ଆଉ କାହାକୁ ଆସି ପ୍ରେରଣାର ଧକ୍‌କା ଦେବାକୁ ପଡ଼ିବ । ବାହାରୁ କାହାରି ଧକ୍‌କା ବାଜିଲେ ଯାଇ ଏଦେଶର ନିଦ ଭାଙ୍ଗିବ, ଏପରି ଏକ ବିଚାରକୁ ମନରେ ସ୍ଥାନ ଦେବାର ଅର୍ଥ ହେଉଛି ଏ ଦେଶପ୍ରତି ଅନ୍ୟାୟ କରିବା, ଏ ଦେଶର ଜଣେ ବିଚାରଶୀଳ ପ୍ରତିନିଧି ହିସାବରେ ଆପଣାପ୍ରତି ଅନ୍ୟାୟ କରିବା । ଆଲୋଚନା ବେଳେ ଆମ ସାଥିରେ ଜଣେ ଆମେରିକାବାସୀ ବନ୍ଧୁ ମଧ୍ୟ ବସିଥିଲେ । ଖୁବ୍‌ସମ୍ଭବ ତାହାଙ୍କୁ ହିଁ ଟିକିଏ ପ୍ରସନ୍ନ ବା ପୁଲକିତ କରିବାଲାଗି ଉଲ୍ଲିଖିତ ଗୁରୁଜନଜଣକ ଆପଣାର ବାକ୍‌ସୀମାକୁ ଡେଇଁ ପଡ଼ିଥିଲେ । ଅର୍ଥାତ୍ ସେ ପରୋକ୍ଷ ଭାବରେ ସୂଚାଇ ଦେବାକୁ ଚାହୁଁଥିଲେ ଯେ ଆମେରିକା ଆସି ନାନାବିଧ ଯାଚିତ ଓ ଅଯାଚିତ ସାହାଯ୍ୟଦ୍ୱାରା ଭାରତକୁ ପ୍ରଲୁବ୍ଧ କରିବ ଏବଂ ଏହି ପ୍ରଲୋଭନର ଉତ୍ସାହନରେ ଭାରତ ଜାଗ୍ରତହୋଇ ଉଠିବ । କେବଳ ଜଣେ ପଦସ୍ଥ ଆମେରିକାବାସୀଙ୍କୁ ପ୍ରସନ୍ନ କରିବାଲାଗି ଯେ ସେ ଏଡ଼େବଡ଼ ବିପଜ୍ଜନକ କଥାଟାଏ କହି ପକାଇଲେ, ତାହା ମୁଁ ବିଶ୍ୱାସ ହିଁ କରି ପାରୁନାହିଁ । ହୁଏତ ଅତି ଅସଚେତ ଭାବରେ ସିଏ କଣ କହିବାକୁ ଯାଉଛନ୍ତି, ସେକଥା ନିଜେ ବୁଝିବା ଆଗରୁ ଏକ ତାତ୍କାଳିକ ଉତ୍ସାହର ସ୍ରୋତରେ ଆପଣାକୁ ଭସାଇଦେଇ ଏପରି କହି ପକାଇଲେ ।

ବନ୍ଧୁଙ୍କର ସାଧୁତା ଓ ଉତ୍ସାହ ବିଷୟରେ କୌଣସି ପ୍ରକାର ସଂଶୟ ପ୍ରକାଶ ନକରି ତଥାପି ଏ ଦେଶର ମନ ଭିତରେ ଯେ ଏପରି ଭାବନା ସ୍ଥାନ ପାଇପାରୁଛି, ସେଥିପାଇଁ ଭାରି ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ ହେବାକୁ ହୁଏ । ଏହି ଦେଶକୁ ଆପଣା ଗୋଡ଼ରେ ଚାଲି ଶିଖାଇବା ପାଇଁ ଓ ଆପଣା ହାତରେ କମାଇ ଶିଖାଇବା ପାଇଁ ବିଦେଶୀ ଚାମଚର ଗେଲବସର ସାହାଯ୍ୟ ଦରକାର ବୋଲି ଯେଉଁମାନେ ଧୂଳି ଉଡ଼ାଇ ବୁଲୁଛନ୍ତି, ବର୍ତ୍ତମାନ ଏହି ଦେଶରେ ଚାଲିଥିବା ନାନା ଚେଷ୍ଟାରେ ସେହିମାନେ ହିଁ ପ୍ରଧାନ ଭାଗ ନେଉଛନ୍ତି, ବିଦେଶର ଯୋଜନା ନାମରେ ବଡ଼ବଡ଼ ଚେଷ୍ଟାକୁ ସେହିମାନେ ହିଁ ନିର୍ବୋଧ ପରି କ୍ଷମା ଦେଉଛନ୍ତି । ସହଜରେ ଚେଷ୍ଟା କରିପାରିବା ଲାଗି ସହଜରେ

ବାହାରୁ ମୂଳଧନ ମିଳୁଥିବା ଉଚିତ, ଏହିପରି ଏକ ବିସ୍ତରଣବାଦୀକୁ ସେମାନେ କାଶ୍ମୀର ବିସ୍ତରର ସ୍ୱନ୍ଦରେ ପରିଣତ କରାଇବାଲାଗି ସବୁପ୍ରକାର ଷଡ଼ଯନ୍ତ୍ର କରିବାରେ ଲାଗିଛନ୍ତି ।

୩୧ । ୩ । ୫୯

ପୁରୁଣା ଜ୍ୱରର ଉପଶମ ନହେଉଣୁ ମୋତେ ପୁଣି ନୂଆ ଜ୍ୱର ଆସି ମାଡ଼ିବସୁଛି, ପୁରୁଣା ଅଶାନ୍ତିର ନିରାକରଣ ନହେଉଣୁ ନୂଆ ଅଶାନ୍ତି ଆସି ମୋତେ ଜାବୁଡ଼ି ଧରୁଛି । ଏହି ଦହନ ଓ କଷ୍ଟମର୍ଦ୍ଦନରେ କ'ଣ କୌଣସି ଅନ୍ତ ନାହିଁ ? ମୋ' ଜୀବନରେ କୋଉଠି କ'ଣ ଭାଙ୍ଗିରୁଜି ଯାଇଛି କେଜାଣି, ମୁଁ ଯେତେବେଳେ ଯେଉଁ କ୍ଷେତ୍ରରେ ପ୍ରବେଶ କରୁଛି, କେବଳ ଭଙ୍ଗାରୁଜା ବ୍ୟତୀତ ମୁଁ ସେଠାରେ ଆଉ କିଛିହେଲେ ଦେଖି ପାରୁନାହିଁ । ସେଠାରେ ମୁଁ ନାନାପ୍ରକାର ଅଭିଳାଷ ନେଇ ପ୍ରବେଶ କରୁଛି, କିନ୍ତୁ ସବୁଠାରୁ ମୁଁ ଯେପରି କେବଳ ଏକ ଭଙ୍ଗାରୁଜା ମନ ଓ ଅତୃପ୍ତ ଅଶାନ୍ତ ଅଭିଳାଷଖଣ୍ଡ ନେଇ ବଡ଼ ଶୋଚନୀୟ ଭାବରେ ଫେରିଆସୁଛି । ମୋର ଜୀବନ ଭିତରେ ମୁଁ କେଉଁଠି କିପରି ଉପବାସୀ ହୋଇ ରହିଛି କେଜାଣି, ସବୁପ୍ରକାର ସମ୍ପର୍କରେ ଓ କାର୍ଯ୍ୟରେ ସବୁଠାରେ ଆପଣାକୁ କେବଳ ଏକ ଉପବାସୀ ବୋଲି ମନେହେଉଛି । କାହିଁକି ? ଏହାର ଉତ୍ତର ମୋତେ ପାଇବାକୁ ହିଁ ପଡ଼ିବ । ଆପଣା ବିଷୟରେ ଏହି ଅନାବିଷ୍କୃତ ସ୍ଥାନଟାର ଆବିଷ୍କାର କରିବାକୁ ହିଁ ପଡ଼ିବ । କିନ୍ତୁ ଆପଣାର ନାନା ଅତର୍ପିତ ଭାବନାର ଜାଲଭିତରେ ଛନ୍ଦିହୋଇ ପଡ଼ିଥିବା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ମୁଁ ଆପଣାକୁ ଆବିଷ୍କାର କରି ପାରିବିନାହିଁ, ସେ଼ୈର ପରି ନାନା ଲାଳସାରେ ବ୍ୟସ୍ତ ହୋଇ ବୁଲୁଥିବା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ମୁଁ କଦାପି ଆପଣା ଆଡ଼କୁ ଅନାଇ ଦେଖିବାର ଶକ୍ତି ପାଇ ପାରିବିନାହିଁ । ତେଣୁ ଶାନ୍ତ ହୋଇଯିବାକୁ ହେବ, ଆପଣା ଭିତରେ ଅନେକ ଆତ୍ମମୃଗମୟ ଆକାଂକ୍ଷାରୁ ଆପଣାକୁ ନିର୍ବାପିତ କରିନେବାକୁ ହେବ । ଆପଣାକୁ ଏହି ବ୍ୟସ୍ତତାରୁ ବଞ୍ଚାଇ ରଖିବାକୁ ହେବ । ଭିତରେ ଆପଣା ପାଖରେ ମୁଁ ଆପଣାକୁ ଚିହ୍ନି ନପାରିବା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ବାହାରେ ନାନାପ୍ରକାର ଅଶାନ୍ତ ଅଭିନୟ ମୋତେ ଖାଲି ମିଥ୍ୟମାଣ ହିଁ କରିଦେବ, ମୁଁ ଦିନକୁଦିନ ଆପଣା ପାଖରୁ ଦୂରକୁ ହିଁ ଚାଲି ଯାଉଥିବି ।

୧ । ୪ । ୫୯

ଆଜି ଦିନଟିରେ ପ୍ରତ୍ୟେକେ ପ୍ରତ୍ୟେକଙ୍କୁ ବୋକା ବନାଇବାର ବିଧି ରହିଛି । କିନ୍ତୁ ଅପରକୁ ବୋକା ବନାଇବାଟା ଆଉ କେଉଁଠି ବାକି ରହିଛି, ଆମେ ତ ସମସ୍ତେ ଆପଣାଆପଣା ପାଖରେ ବୋକା ବନିକରି ହିଁ ରହିଛୁ । ଆପଣା ଭିତରେ ବସିଥିବା ସେହି ବୋକାଟିକୁ ଆବିଷ୍କାର କରିବାର ଚେଷ୍ଟା କରିବା ଆଜି ହୁଏତ ଅଧିକ ଯୁକ୍ତିଯୁକ୍ତ ହୁଅନ୍ତା । ପ୍ରତ୍ୟେକ ମୁହୂର୍ତ୍ତରେ ଈଶ୍ୱରପାଖରେ ଅର୍ଥାତ୍

ଆଜି ବାହ୍ୟ ଜୀବନରେ ନାନାପ୍ରକାର ସାଜସଜ୍ଜା ଓ ଅଭିନୟ ଦେଖାଇ ଆମେ ସଂସାରର ସମସ୍ତଙ୍କୁ ବୋକା ବନାଇବାର ଆଡମ୍ବର କରି ବାହାରୁଛୁ । ଆମେ ଭିତରେ ପ୍ରକୃତରେ ଯାହା ନୋହୁ, ବାହାରେ ଆପଣାକୁ ସେହିପରି ଦେଖାଇହେବା ଏବଂ ଭିତରେ ରହିଥିବା ଅସଲ ଲାଳସା ଓ ଲୁବ୍ଧତାର ପ୍ରବୃତ୍ତିଗୁଡ଼ାକୁ ଆପଣା ଭିତରେ ଲୁଚାଇକରି ରଖିବାକୁ ଆମେ ଅଧିକାଂଶ ସମୟରେ ଜୀବନର ବ୍ୟାଖ୍ୟା ବୋଲି ଗ୍ରହଣ କରୁଛୁ । ଆପଣାକୁ ଏହିପରି ବଞ୍ଚାଇ ରଖିପାରୁଛୁ ବୋଲି ହୁଏତ ଆମେ ଭାରି ଗୌରବ ଅନୁଭବ କରୁଛୁ । କିନ୍ତୁ ଏହାଦ୍ୱାରା ଆମେ ହୁଏତ ନିଜ ପାଖରେ ହିଁ ଅଧିକରୁ ଅଧିକ ବୋକା ବନି ଚାଲିଛୁ । ଆମେ ଯେ ଆପଣାକୁ ଫାଙ୍କି ଦେବାରେ ଲାଗିଛୁ, ଆପଣା ପାଖରେ ଆପଣାର ସମ୍ମୁଖୀନ ହେବାର ଦାୟିତ୍ୱକୁ ଯେ ଆମେ ଟାଳିଦେଇ ଯାଉଛୁ, ଆମେ ଏହି କଥାଟିକୁ ହୃଦୟଙ୍ଗମ କରିବାର ଏପ୍ରିଲ ପହିଲା କେବେ ଆସିବ ?

୨ । ୪ । ୫୯

ଚମ୍ପତମୁଣ୍ଡାରୁ ମଝିରେ ମଝିରେ ଚଠି ଆସି ମନଟାକୁ ପୁଣି କେତେ ସମୟ ପାଇଁ ପଛକୁ ଫେରାଇ ଦେଉଛି । ମୁଁ ସେଠାରେ କେତେବଡ଼ ଘର ଭାଙ୍ଗି ଦେଇ ଆସିଲି । ସେଠାରେ ଯେଉଁମାନେ ବର୍ତ୍ତମାନ ନୂଆ ଘର ଗଢ଼ିବାର ନାଆଁରେ କେବଳ ପୁରୁଣା କାମନାର ଘ୍ରଜତ୍ୱ ଚଳାଇଛନ୍ତି, ପୁରୁଣା ସଂସ୍କାର ଗୁଡ଼ାକୁ ଆଦର୍ଶବାଦୀ କଥାର ଅଠାରେ ବଳିଦେଇ ମଣିଷକୁ ହାତମୁଠା ଭିତରକୁ ଆଣିବା ଲାଗି ଚେଷ୍ଟା କରୁଛନ୍ତି, ତଦ୍ଦ୍ୱାରା ଗତ ଚାରିବର୍ଷର ସଂସାରକୁ ଭାଙ୍ଗିଦେବାକୁ ହିଁ ଅଧିକ ଉଦ୍ଧାମତାର ସହିତ ଉଦ୍ୟମ କରାଯାଉଛି । ଗତ ଚାରିବର୍ଷ ହେଲା ଯାହା ଥିଲା, ସେସବୁ ଖରାପ ଥିଲା:—ଏହିପରି ଗୋଟିଏ ଦ୍ୱେଷମନ୍ତ୍ର ସେମାନଙ୍କର ଉତ୍ତେଜିତ ମନକୁ ଆହୁରି ଏକନିଷ୍ଠ କରି ରଖିଛି । ବେଳେବେଳେ ପଛକୁ ଅନାଇ ସବୁ ସ୍ୱପ୍ନପରି ଲାଗେ । ସେଠି ସତରେ କ'ଣ ସବୁ ଉଜୁଡ଼ି ଗଲା ? ଗତ ଚାରିବର୍ଷ ଧରି ସେହି ବିଦ୍ୟାଳୟର ମନୁଷ୍ୟାତ୍ମାକୁ ଯାହା ଖାଦ୍ୟ ଯୋଗାଇ ଆସିଥିଲା, ତାହା କ'ଣ ସତରେ ଏକାବେଳକେ ଲୁପ୍ତ ହୋଇଗଲା ? ଏହିପରି ନାନା ପ୍ରଶ୍ନ ମୋତେ ବଡ଼ ବ୍ୟାକୁଳ କରିପକାଏ । ଗରିବ ପିଲାଙ୍କ ଭିତରେ ଯେ ତଥାପି ମଣିଷ — ଓ ଭଗବାନ-ପଣିଆ ରହିଛି, ଏହି ଚେତନା ଜାଗ୍ରତ କରିବାକୁ ସେଠାରେ ମୁଁ କାହିଁତ୍ ଚେଷ୍ଟା କରୁଥିଲି । ଗରିବ ପିଲାଙ୍କୁ କେବଳ ଧନୀ ଓ କ୍ଷମତାବନ୍ତର ଖୁସି ଉପରେ ନିର୍ଭର କରିବାକୁ ପଡ଼ିବ, ଏବଂ ତେଣୁ ନୀରବରେ ସକଳ ବର୍ବରତା ପାଖରେ ଆନୁଗତ୍ୟ ସ୍ୱୀକାର କରିବାକୁ ପଡ଼ିବ,—ସେଠାରେ ବର୍ତ୍ତମାନ ଏହି ଅପମାର୍ଗର ଶାସନ ଚାଲିଛି । ଉପରେ ଯେତେ ବାଧ୍ୟ ହୋଇ ଯେତେ ମାନି ନେଉଥିଲେ ମଧ୍ୟ ଭିତରେ

ସେଠି ମଣିଷପଣିଆର ବୀଜ ତଥାପି ଅପେକ୍ଷା କରି ରହିଛି, ତଥାପି ସେ ଆଶା ଓ ବିଶ୍ୱାସ ଧରି ରହିଛି । ଆମର ସେଇ ମଣିଷପଣିଆ ରହିଥାଉ, ସେହି ଆଶା ଓ ବିଶ୍ୱାସର ଜୟ ହେଉ ।

୩ । ୪ । ୫୯

ମୁଁ ତଥାପି ମଣିଷ ଉପରେ ବିଶ୍ୱାସ କରିବି, ମୁଁ ତଥାପି ମୋ' ନିଜ ଉପରେ ବିଶ୍ୱାସ କରିବି । ଠିକ୍ ମୁଁ ଯେପରି ଶତଶତ ଭୁଲ କରୁଚି, ମଣିଷ ମାନଙ୍କେ ସମସ୍ତେ ସେହିପରି ଶତଶତ ଭୁଲ କରୁଚନ୍ତି । ହୁଏତ ମୁଁ ଧରା ପଡୁନାହିଁ, କିନ୍ତୁ ଅନ୍ୟମାନେ ଅନେକ ସମୟରେ ଧରାପଡ଼ି ଯାଉଚନ୍ତି । ଜଣେ ମଣିଷର ଭୁଲ ଯେତେବେଳେ ପଦାରେ ପଡ଼ିଯାଉଚି, ସଂସାରରେ ତା' ଉପରେ ମାଲିକ ଓ ଶାସକ ହୋଇ ବସିଥିବା ମଣିଷମାନେ ତାଙ୍କୁ ନାନାଭାବେ ସନ୍ତପ୍ତ କରି ରଖିବାକୁ ଚାହୁଁଚନ୍ତି । ଜାଲ ଭିତରେ ମାଛ ବାଜିଲେ କେଉଟର ମନ ଯେପରି ଆନନ୍ଦ ହୁଏ, ସେମାନଙ୍କର ମନଭିତରେ ସେହିପରି ଗୋଟାଏ ଅହେତୁକ ଆନନ୍ଦ ସେମାନଙ୍କର ସମସ୍ତ କୋମଳତା ଓ ଧୈର୍ଯ୍ୟକୁ ଖାଇବସୁଚି । ଭୀଷଣରୁ ଭୀଷଣ ଶାସ୍ତି ଦେଇ କାମ ସାରିଦେବାକୁ ସେମାନେ ଭୀଷଣ ହୋଇ ଉଠୁଛନ୍ତି । ମୁଁ ଭାବୁଚି, ସେମାନେ ବୋଧହୁଏ ଆପଣାକୁ ଚିହ୍ନି ନାହାନ୍ତି, ଆପଣା ପାଖରେ କୋମଳ ଓ ଧୀର ହୋଇନାହାନ୍ତି । ସେଥିପାଇଁ ସେମାନେ ମଣିଷକୁ ମଧ୍ୟ ଚିହ୍ନି ନାହାନ୍ତି, ମଣିଷ ପାଖରେ କୋମଳ ଓ ଧୀର ହୋଇ ପାରିନାହାନ୍ତି । ନିଜକୁ ଘୋଡାଇ ରଖିବାଲାଗି ସେମାନେ ଅପରର ଭୁଲରେ ସତେଅବା କେଉଁଠି ଗଡ଼ ଜିଣି ଆସିଲାପରି ଅନୁଭବ କରୁଚନ୍ତି । ସେମାନେ ନିଜକୁ ଭୟ କରୁଚନ୍ତି, କାରଣ ସେମାନେ ନିଜକୁ ଘୋଡାଇ ରଖୁଚନ୍ତି । ମଣିଷ ସହିତ ମୋର କୌଣସି କଳହ ନାହିଁ । ସବୁ ମଣିଷ ଠିକ୍ ମୋ'ରି ପରି ଦୁର୍ବଳ ବୋଲି ମୁଁ ଜାଣିଚି । ତେଣୁ ମଣିଷର ଗୋଡ଼ ଖସିଗଲେ ମୁଁ କୌଣସି ଆନନ୍ଦ ଅନୁଭବ କରି ପାରେନାହିଁ ।

୪ । ୪ । ୫୯

ପରିସ୍ଥିତି ସହିତ ନିଜକୁ ଖାପ ଖୁଆଇବାର ଅପଚେଷ୍ଟା କରି ଆମେ ସମସ୍ତେ ସ୍ୱୈର ହୋଇ ସାରିଲୁଣି, ଗୋଟିଏ ଗୋଟିଏ ଯନ୍ତ୍ରରେ ପରିଣତ ହୋଇ ସାରିଲୁଣି । ଏ ଯୁଗରେ ସମସ୍ତେ ସ୍ୱୈର କରୁଚନ୍ତି, ତେଣୁ ମୁଁ ମଧ୍ୟ ସ୍ୱୈର କରିବି; ଏ ଯୁଗରେ ସମସ୍ତେ ଯନ୍ତ୍ର ହୋଇ ପଡ଼ୁଚନ୍ତି, ତେଣୁ ମୋର ବି ଯନ୍ତ୍ର ନହୋଇ ଆଉ ଗତ୍ୟନ୍ତର ନାହିଁ;—ଅଧିକରୁ ଅଧିକ ମଣିଷ କ୍ରମେ ଏହିପରି ଏକ ଜୀବନନୀତି ଅନୁସରଣ କରିବାକୁ ନିରାପଦ ଜୀବନର ମାନଦଣ୍ଡ ବୋଲି ଖୋଲାଖୋଲି କହି ବୁଲିଲେଣି । ବିଦ୍ୟାଳୟର ବିଦ୍ୟାର୍ଥୀ ମଧ୍ୟ କ୍ରମେ ଏହିପରି ଚିନ୍ତା କରିବାକୁ ଆରମ୍ଭ କଲେଣି, ଏପରି କହିବାଲାଗି ତାଙ୍କୁ ଆଉ ଲାଜ ମାଡୁନାହିଁ । ପଢ଼ିଲାବେଳେ ଓ କଥା

କହିଲବେଳେ ଆମେ ଜ୍ଞାନ ଓ ବାଣୀର କେତେକେତେ ଉଚ୍ଚ ଶିଖରକୁ ଉଡ଼ି ପଳାଉଚୁ, ସଂସାରଟାକୁ ଏମିତି ବା ସେମିତି ବଦଳାଇ ଦେବୁ ବୋଲି କେତେ ଉତ୍ସାହର ସହିତ କେତେ କଅଣ ବଖାଣି ବୁଲୁଚୁ । କିନ୍ତୁ ଖାଲି ଅନ୍ୟମାନଙ୍କ ପରି ହୋଇ ସବୁରି ସହିତ ଆପଟାକୁ ଖାପ ଖୁଆଇ ନେବାର ମଣିଷ ଆପଣାର ଜୀବନ ଭିତରେ କେବଳ ବହୁଧା ବାଟକୁ ହୋଇ ବସିବା ବ୍ୟତୀତ ଆଉ ଅଧିକ କ'ଣ କରିପାରିବ ? ଆମେ ବାହାରେ ଯାହାସବୁ ଲୁଚାଇ ବୁଲୁଚୁ, ଯାହାକୁ ଘୃଣ୍ୟ ଓ ଅସୁନ୍ଦର ବୋଲି କହୁଚୁ, ତେଣେ ଭିତରେ ତାହାକୁ ହିଁ ଧରି ପଡ଼ିରହିଚୁ । ଆମେ, ବାହାରେ ଓ ଭିତରେ ଦୁଇଟା ଜୀବନର ଦହନ ମଧ୍ୟଦେଇ ବାଟ କରୁଚୁ । ମାତ୍ର ଏଥିରେ କେବଳ ଆପଣାକୁ ଲୁଚାଇ ରଖିବା ବ୍ୟତୀତ ଆଉ ଅନ୍ୟ ଗତି କାହିଁ ? ଏଭଳି ଜୀବନରେ ଶାନ୍ତି କାହିଁ ? ସମସ୍ତେ ଯାହା କରୁଚନ୍ତି, ମୁଁ ତାହାହିଁ କରିବାକୁ ବାଧ୍ୟ ହେଉଚି,—ଏହି ମନ୍ତ୍ରଟା ଉପରକୁ ବେଶ୍ ଚିକ୍କଣ । ସଂସାରରେ ମୋର ନିରାପଦତାର ପ୍ରମାଣ ଦେଉଚି । କିନ୍ତୁ ଏହି 'ସମସ୍ତେ' ପୁଣି କେଉଁଠାରୁ ଆସୁଚନ୍ତି ? ମୋ'ର ଭିତରେ ଯେଉଁ ଜଣେ ବଦଳିବାକୁ ଭୟ କରୁଚି, ଆପଣାର ସମ୍ମୁଖୀନ ହେବାକୁ ଭୟ କରୁଚି, ଏହି 'ସମସ୍ତେ' ତା'ହାରିପାଇଁ ଏକ ରକ୍ଷାକବଚ ରୂପେ କାମ କରୁନାହିଁ ତ ?

୫ । ୪ । ୫୯

ହୃଦୟଲାଗି ସ୍ନେହଠାରୁ ବଳି ଔଷଧ ନାହିଁ କି ଅଶ୍ରୁଠାରୁ ବଳି ବିଶୋଧକ ନାହିଁ । ଆପଣା ଜୀବନର ଅଭିଜ୍ଞତାରୁ ପ୍ରତ୍ୟେକ ମଣିଷ ଏହି ସତ୍ୟଟିର ପରିଚୟରେ ଅବଶ୍ୟ ଆସିଥିବ । ଯିଏ ସ୍ନେହ ଦେଇଥିବ ବା ସ୍ନେହ ପାଇଥିବ, ଆପଣା ଭିତରର ଦୁଃଖଗୁଡ଼ାକର ସମ୍ମୁଖୀନ ହେଲବେଳେ ଯିଏ ଆପଣା ଉତ୍ସମୂଳରୁ ଅଶ୍ରୁ ଗଡ଼ାଇ ସେଗୁଡ଼ିକୁ ନିର୍ମଳଭାବେ ବୁହାଇ ଦେବାର ସାହସ ଅବଲମ୍ବନ କରିଥିବ, ସେ ଅବଶ୍ୟ ଏହାର ମୂଲ୍ୟ ଜାଣିଥିବ । ତେବେ ମଣିଷ ତଥାପି ଶାନ୍ତିଉପରେ କାହିଁକି ଏତେ ଅବିଶ୍ୱାସ କରେ, ନାନାପ୍ରକାର ଆତ୍ମଗ୍ଳାନି କ୍ଲିଷ୍ଟ ଚତୁରତା ଭିତରେ ଆପଣାକୁ ଲୁଚାଇ ରଖିବାକୁ ମଣିଷ ତଥାପି କାହିଁକି ସୁଯୋଗ ଖୋଜୁଥାଏ, ତଥାପି କାହିଁକି ନାନା-ପ୍ରକାର ଦୁର୍ବଳ ଉତ୍ତେଜନା ନେଇ ସେ ଆପଣାକୁ ବିଶୋଧିତ କରିପାରିବାର ଦ୍ୱାରଗୁଡ଼ିକୁ ବନ୍ଦ ରଖିବାଲାଗି ଏତେପ୍ରକାରେ ଅଯୋଗ୍ୟ ଓ ଦୁଃଖଦ ଓ ପ୍ରଚେଷ୍ଟା କରୁଥାଏ ? ମଣିଷ କାହିଁକି ତଥାପି ବେଳ ଜାଣି ଭଲପାଇ ପାରେନାହିଁ ବା ଭଲପାଇବା ପାଇବାର ଯୋଗ୍ୟ ହୋଇ ପାରେନାହିଁ ? ତଥାପି ସେ କାହିଁକି ସ୍ନେହ ଦେଇ ପାରେନାହିଁ କିମ୍ବା ସ୍ନେହ ପାଇ ପାରେନାହିଁ ? ସେ ତଥାପି କାହିଁକି ଉଚିତ ସ୍ଥାନରେ ଓ ଉଚିତ ମୁହୂର୍ତ୍ତରେ କାନ୍ଦି ପାରେନାହିଁ, ହୃଦୟ ଭିତରେ ସଞ୍ଚିତ ହୋଇ ରହିଥିବା ଅନେକ ମଇଳାକୁ ପାଣି କରି ବୁହାଇଦେଇ ସେ ଆପଣାକୁ ନାନା ମିଥ୍ୟା ଉଷ୍ମତା ଓ ଉତ୍ତେଜନାରୁ ତଥାପି ମୁକ୍ତ କରି ଆଣେନାହିଁ ?

୭ । ୪ । ୫୯

ଏହି ସଂସାରରେ ଯୁଦ୍ଧ ରହିଛି । ମଣିଷର ନାନାପ୍ରକାର ସାମାଜିକ ଓ ରାଜନୀତିକ ନିର୍ବୋଧତା ସକାଶେ ସଂଘଟିତ ହେଉଥିବା ନାନାପ୍ରକାର ଉତ୍ପୀଡ଼ନ ଓ କଷ୍ଟସହନ ଏହି ସଂସାରରେ ରହିଛି । ମଣିଷ ପାଖରେ ମଣିଷକୁ ମୂଳତଃ ଦ୍ୱେଷୀ ଓ ଜିଘାଂସୁ କରି ରଖିବାର ମତଲବରେ ଏହି ସଂସାରରେ ନାନା ପ୍ରକାର ଆଦର୍ଶର ନିହିର ଗୋଳାହୋଇ ନାନାପ୍ରକାର ଦୂରତା, ସଙ୍କୁଚିତତା, ଆତଙ୍କ ଓ ଆଶଙ୍କାର ସୃଷ୍ଟି କରାଯାଇଛି । ଭଲ ଭଲ ସାମଗ୍ରୀ ଓ ଉପଭୋଗ କଳ୍ପନାର ରକ୍ଷାବନ୍ଧନ ଭିତରେ ଆଧୁନିକ ମଣିଷ ଯେତିକି ଦମ୍ଭରେ ନିଶ୍ଚିତ ହୋଇ ରହିବାକୁ ଚାହୁଁଛି, ତା'ର ନୀତିଭଙ୍ଗ କରିବାର ମନ୍ଦଗ୍ରହଗୁଡ଼ାକ ସେତିକି ତେଜୀୟାନ ହେବାରେ ଲାଗିଛନ୍ତି । କିନ୍ତୁ ଏଥିଲାଗି ଆମେ କଣ କରୁଛୁ ? ଅଧିକ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ଭାବରେ ପଚାରିଲେ ମୁଁ ଏଥିଲାଗି କଣ କରୁଛି ? କିପରିଭାବେ ମୁଁ ଏହାର ଜବାବ ଦେବାକୁ ଯାଉଛି, ଆପଣା ଜୀବନରେ କିପରି ଏହାର ସମ୍ମୁଖୀନ ହେବାକୁ ଯାଉଛି ? ଏଇ ମୁହୂର୍ତ୍ତରେ ବି ମୁଁ କିପରି ଏହାର ସମ୍ମୁଖୀନ ହେବାକୁ ଯାଉଛି ? ପ୍ରତ୍ୟେକ ମୁହୂର୍ତ୍ତରେ ସମସ୍ତଙ୍କ ସହିତ କେବଳ ନିଃଶେଷିତ ହୋଇ ମିଶିଯିବା ବ୍ୟତୀତ ମୁଁ ଅଧିକ କିଛି କରି ପାରୁନାହିଁ, ଆପଣା ସମ୍ମୁଖରେ ରହିଥିବା ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ଓ ମୂଲ୍ୟକୁ ମୁଁ ହୁଏତ ଦିନକୁଦିନ ଅଧିକ ଅନିଶ୍ଚିତ କରିପକାଉଛି, ତା'ହାର ଆହ୍ୱାନ ପାଖରୁ ଅଧିକରୁ ଅଧିକ ପଳାଇ ଯିବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କରୁଛି । ଉପଭୋଗର ସାଧନ ଭିତରେ ଆପଣାର ହୃଦୟକୁ ଅଧିକରୁ ଅଧିକ ବୁଡ଼ାଇ ରଖି ମୁଁ ତାକୁ ହୁଏତ କ୍ରମେ ଅଧିକ ଅନୁଭୂତି ନିରପେକ୍ଷ କରିପକାଉଛି । ତେଣୁ ଯେପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ମୁଁ ନିଜେ ତିଆରି ନହୋଇଛି, ମୋ' ଜୀବନରେ ଏହି ମୁହୂର୍ତ୍ତଟିର ସମ୍ମୁଖୀନ ହେବାକୁ ମୁଁ ଯେପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ମଣିଷ ପରି ପ୍ରସ୍ତୁତ ନହୋଇଛି, କଳା, ସାହିତ୍ୟ ବା ନାଟକ ଜରିଆରେ ମୋ'ର ସମସ୍ୟାଗୁଡ଼ିକୁ ମୋ'ର ଆଖି ଭିତରେ ଖାଲି ଗୁଞ୍ଜି ଦେଉଥିଲେ ତଦ୍ଦ୍ୱାରା ପୃଥିବୀର ସଙ୍କଟ କେତେଦୂର ଦୂର ହୋଇପାରିବ, ମୋ ନିଜର ସଙ୍କଟ ବି କେତେଦୂର ଦୂର ହୋଇପାରିବ ?

୭ । ୪ । ୫୯

ବଡ଼ ବିପ୍ଳବରେ ବାହାଦୂରି ବୀର ବନି ବିକ୍ରମ ଦେଖାଇବାକୁ ମୋର କୌଣସି ବ୍ୟାକୁଳତା ନାହିଁ । ଆପଣାର ଛୋଟିଆ ଜୀବନ ଏବଂ ସମ୍ପର୍କର କ୍ଷେତ୍ରରେ ମୋର ପ୍ରତ୍ୟେକ କାର୍ଯ୍ୟକୁ ମୁଁ ଯେପରି ସୁନ୍ଦର ଭାବରେ କରିପାରିବି, ମୋର ଛୋଟିଆ ମାନସ କ୍ଷେତ୍ରରେ ମୋର ସ୍ୱାଭାବିକ ଭାବନାଗୁଡ଼ିକୁ ମୁଁ ଯେପରି ସୁନ୍ଦର ଭାବରେ ଭାବିପାରିବି, ଆଉ ମୋର ଛୋଟିଆ ହୃଦୟର କ୍ଷେତ୍ରଟିରେ ଘୃଣା ଓ ଭୟ-ରହିତ ହୋଇ ମୁଁ ଯେପରି ସୁନ୍ଦରକୁ ଚିହ୍ନିପାରିବି, ସୁନ୍ଦରକୁ ଭଲ ପାଇପାରିବି

ଏବଂ ନିଜକୁ ମଧ୍ୟ ସୁନ୍ଦର କରି ସମର୍ପଣ କରିଦେଇ ପାରିବି । ଏ ଜୀବନରେ ମୋର ଏତିକି ଲୋଡ଼ା । ପ୍ରତ୍ୟେକ ଜିନିଷକୁ ସୁନ୍ଦର କରି ଦେଖିବା ଲାଗି ଓ ସୁନ୍ଦର କରି ଅନୁଭବ କରିବା ଲାଗି ମୋ ଭିତରେ ଯଥେଷ୍ଟ ଧୀରତା ଯେପରି ସବୁଦିନେ ରହିଥାଏ । ଭଗବାନଙ୍କଠାରୁ ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର କ୍ଷମତାପ୍ରାପ୍ତ କୌଣସି ଋଷି ବା ଭବିଷ୍ୟଦ୍‌ବକ୍ତା ହେବାପାଇଁ ମୋର କୌଣସି ଲୋଭ ନାହିଁ । ଆପଣା ଜୀବନର ଶ୍ରେଷ୍ଠ ବଡ଼ ସକଳ ମୁହୂର୍ତ୍ତରେ ମୁଁ ଯେପରି ଭକ୍ତିରେ ଅତି ସହଜରେ ଆପଣାକୁ ସୁନ୍ଦର କରି ଖୋଲି ଦେଇପାରେ । ମୁଁ ଯେପରି କୌଣସି ପ୍ରକାରେ କୃପଣ ନହୁଏ, ମୋର ଏତିକି ପ୍ରାର୍ଥନା ।

୮ । ୪ । ୫୯

ହୃଦୟ ଶୁଷ୍କ ହୋଇ ଗଲାବେଳେ କେବଳ ତାହାର କରୁଣାଧାରା ଦରକାର, ଜୀବନ ଭିତରୁ ଯାବତୀୟ ମାଧୁରୀ ଲୁଚି ଗଲାପରି ମନେ ହେଲାବେଳେ କେବଳ ତାହାର ସଙ୍ଗୀତର ସୁଧାରସ ଦରକାର । ତେଣୁ ଖାଲି ସେଇଆଡ଼କୁ ଦୁଆର ଖୋଲି ରହିଥିଲେ ହେଲା ! ହୃଦୟ ତାହାକୁ ଚାହିଁ ବସିଥିବା ବେଳେ ମନେହୁଏ ଯେପରି ମୁଁ ପ୍ରକୃତରେ ବଡ଼ ଏକାକୀ, ପ୍ରକୃତରେ ବଡ଼ ବଞ୍ଚିତ । ହାତ ଆପଣାକୁ ଯେଉଁଠାକୁ ବଢ଼ାଇ ଦେବାକୁ ଚାହେଁ, ଯେପରି ସେଯାଏ ପହଞ୍ଚି ପାରେ ନାହିଁ । ସେଇଥିରୁ ଦୁଃଖ ଜାତ ହୁଏ । ସବୁପ୍ରକାର ସନ୍ତୋଷକୁ ଅପହରଣ କରି କେବଳ ଏକ ଅତୃପ୍ତତାର ଉତ୍ତେଜନା ମନଟାକୁ ମାଡ଼ି ବସିଥାଏ । ସେତିକିବେଳେ ହିଁ ସଙ୍ଗୀତ ଗାଇବା କଥା, ତାହାରି କରୁଣାର ଧାରାକୁ ସେତିକିବେଳେ ହିଁ ଅନ୍ତର ଭିତରେ ଅନୁଭବ କରିବାର କଥା । ଆଜି ଖରାବେଳଯାକ ଆପଣାର ମନଭିତରେ ମୁଁ ଯେପରି ବଡ଼ ବଞ୍ଚିତ, ବିଡ଼ମ୍ବିତ ଓ ତେଣୁ ବିରକ୍ତ ହୋଇ ରହିଥିଲି । ସବୁ କରୁଥିଲି, ତଥାପି ମୋର କୌଣସି କାମରେ ମୁଁ ଯେପରି ଆଦୌ ନଥିଲି । ନାନାପ୍ରକାର ହରାଇବାର ଅଶାନ୍ତି, ଅପୂର୍ଣ୍ଣ ହୋଇ ରହିବାର ଗ୍ଲାନି ଓ ବଞ୍ଚିତ ହୋଇ ରହିବାର ହୀନତା ମୋତେ ବଡ଼ ଦରିଦ୍ର କରି ରଖିଥିଲା । ଆଉ ବର୍ତ୍ତମାନ ଏଠାରେ ବସି ଲେଖିଲାବେଳେ ଭାବୁଚି, ଠିକ୍ ସେତିକିବେଳେ ଗୀତସୁଧାରସର ସ୍ପର୍ଶରେ ପ୍ରାଣ ଜାଗି ଉଠିଲାନାହିଁ କାହିଁକି ? କରୁଣାର ଧାରାପ୍ଲାବନରେ ହୃଦୟ ପୁଣି ସରସ ହୋଇ ଉଠିଲାନାହିଁ କାହିଁକି ? ଆଗରୁ ଆପଣାକୁ ଏତେ ଦୁଃଖୀ ବୋଲି କେବେ-ହେଲେ ଭାବିନଥିଲି, ସଂସାରଭିତରେ ଆପଣାକୁ କେବେହେଲେ ଏତେ ଏକୁଟିଆ ମନେ କରିନଥିଲି । ବୟସ ବଢ଼ିବା ସଙ୍ଗେସଙ୍ଗେ ଯେପରି ମୋର ଗୋଟିଏ ଗୋଟିଏ ଦୁଆର କ୍ରମେ ବନ୍ଦ ହୋଇଯିବାର ପ୍ରମାଦ ଆସି ପହଞ୍ଚିଲାଣି, ବୟସ ବଢ଼ିବା ସଙ୍ଗେସଙ୍ଗେ ମୋତେ ଯେପରି କ୍ରମେକ୍ରମେ ମରିଆସିବାର ଦୁର୍ଦ୍ଦଶା ଗ୍ରାସ କରି ଆସିଲାଣି !

୯ । ୪ । ୫୯

ହୃଦୟର ନୟନରେ କେଉଁଠି କେଉଁ ଧୂଳିକଣା ରହି ମୋର ଦୃଷ୍ଟିକୁ ଅବରୁଦ୍ଧ କରିରଖିଛି କେଜାଣି, ମୁଁ ଯେପରି ବେଳେବେଳେ ହୃଦୟ ଦେଇ ଦେଖିବାର ସବୁ ଆଖି ହରାଇ ପକାଉଛି । ମୋ' ଭିତରେ ଏପରି ଏକ ଅତୃପ୍ତ ଉପବାସୀ ଲୁଚିଲୁଚି ରହିଛି, ସେକଥା ଭାବିଲେ ବେଳକୁ ମୋତେ ନିଜକୁ ମଧ୍ୟ ବଡ଼ ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ ଲାଗୁଛି । ମୁ ଯେପରି ସବୁକିଛି ବାନ୍ଧି ରଖିବାକୁ ଚାହୁଁଛି, ଆପଣା କାମନାର ଦଉଡ଼ିରେ ସମସ୍ତଙ୍କୁ ଛନ୍ଦି ପକାଇ ମୁଁ ଯେପରି ସେଥିରେ ଭାରି ବାହାଦୁରୀ ନେବାକୁ ଇଚ୍ଛା କରୁଛି । ହୃଦୟ ଅତି ଦୁର୍ବଳ ହୋଇ ନପଡ଼ିଥିଲେ ଏହା କଦାପି ହୁଅନ୍ତା-ନାହିଁ । ହୃଦୟ ସଙ୍କୁଚିତ ହୋଇ ପଡ଼ିଲେ ହିଁ ମନ ସମସ୍ତଙ୍କୁ ବାନ୍ଧି ରଖିବାକୁ ଚାହେଁ, ସମସ୍ତଙ୍କୁ ସମ୍ପତ୍ତି କରି ରଖିବାକୁ ଚାହେଁ । ଭିତରେ ହରାଇବାର ଭୟ ଯେତିକି ବଢ଼େ, ବାହାରେ ମନ ସେତିକି ବିକଳ ହୋଇ ସମସ୍ତଙ୍କୁ ପାଖକୁ ଘୋଷାରି ଆଣିବାକୁ ଚାହେଁ ବୁଦ୍ଧିର ଷଡ଼ଯନ୍ତ୍ରଗୁଡ଼ାକ ମଧ୍ୟ ଠିକ୍ ସେତିକିବେଳେ ଆରମ୍ଭ ହୋଇଯାଏ । କାମନାତୁର ମନ ଓ ଚତୁର ବୁଦ୍ଧି ଏକାଠି ମିଶି ହୃଦୟକୁ ପଛକୁ ଫିଙ୍ଗି ଦିଅନ୍ତି । ଆପଣାର ହୃଦୟ ଦେଇ ଜଗତର ହୃଦୟକୁ ଚିହ୍ନିବା ଆଉ ସମ୍ଭବ ହୋଇ ପାରେନାହିଁ ।

୧୦ । ୪ । ୫୯

ମୋର ଦୁଇଗୋଡ଼ରେ ପଥର ବାନ୍ଧି ମୋତେ କିଏ କାହିଁକି ଏପରି ଅଟକାଇ ରଖିଛି ? ଆଜି ମୁଁ ଆଗକୁ ଯିବାର ଅନେକ ଶକ୍ତି ଯେ ହରାଇ ବସିଛି, ହଠାତ୍ ଆଜି ମୁଁ ସେଇକଥା ହିଁ ଆବିଷ୍କାର କରିଛି । ମାତ୍ର ଏପରି କାହିଁକି ହେବ ? ସଂସାର ବିଷୟରେ ମୋର ସମସ୍ତ ବିଶ୍ୱାସ ହଜିଗଲାଣି କି ? ଆପଣା ଉପରେ ବି ମୋର ସମସ୍ତ ବିଶ୍ୱାସ ହଜିଗଲାଣି କି ? ଭଗବାନଙ୍କୁ କେବଳ ସ୍ତବ ବୋଲିବା ବେଳର ପରିକର କରିଦେଇ ଜୀବନର ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ସମସ୍ତ କ୍ଷେତ୍ରରୁ, ସମସ୍ତ ଚିନ୍ତା ଓ କାର୍ଯ୍ୟକଳାପରୁ ମୁଁ ତାଙ୍କୁ ବାହାର କରିଦେବାକୁ ବସିଛି କି ? ନା, ମୋତେ ତଥାପି ହରାଇବାର ଏହି ଦୁଃଖକୁ ବହନ କରିବାକୁ ହେବ, ବଞ୍ଚିତ ହେବାର ଏହି ଦାରିଦ୍ର୍ୟକୁ ମୋତେ ତଥାପି ଆପଣାର ଭାଗ୍ୟ ବୋଲି ମାନି ନେବାକୁ ପଡ଼ିବ । ଯିଏ ସହିବ, ଭଗବାନଙ୍କ ଉପରେ ତଥାପି ବିଶ୍ୱାସ ରଖିଥିବ, ପ୍ରକୃତରେ ସେଇ ଆପଣାର ଜୀବନରେ ଭଗବଦ୍‌ବଳର ଆଶ୍ରୟ ନେଇପାରିବ । ମୁଁ ପଳାଇ ଯିବିନାହିଁ, ଆପଣାକୁ ଜଗତରେ ସବୁଠାରୁ ଭାଗ୍ୟହୀନ ବୋଲି କଦାପି ଭାବିବିନାହିଁ, ଆପଣାର ଜୀବନକୁ ମୁଁ ମନେମନେ କଦାପି ଅଭିଶାପ ଦେବିନାହିଁ,-ବର୍ତ୍ତମାନର ଅବସ୍ଥାକୁ ମୁଁ ଅବଶ୍ୟମ୍ଭାବୀ ବୋଲି ଗ୍ରହଣ କରିନେବି । ମୁଁ ଜାଣେ ଯେ ଯିଏ ମୋତେ ବର୍ତ୍ତମାନ ଦୁଃଖ ଦେଇ ଓ ବଞ୍ଚିତ କରି ମୋତେ ପରୀକ୍ଷା କରୁଛି, ସେଇ

ବେଲ ଜାଣି ମୋତେ ଏହି ପରୀକ୍ଷାରୁ ପାର କରାଇନେବ । ତେଣୁ ମୁଁ ବିଶ୍ୱାସ ହରାଇବି ନାହିଁ । ଆପଣାର ସକଳ ହୃଦୟକୁ ଦେଇ ମୁଁ ଯେଉଁ ସତ୍ୟକୁ ସବୁଠାରୁ ମୂଲ୍ୟବାନ୍ ବୋଲି ଅନୁଭବ କରିଆସିଛି, ତାହାକୁ ମୁଁ ଛାଡ଼ି ଚାଲିଯିବି ନାହିଁ । ମୋ' ଗୋଡ଼ର ସକଳ ବନ୍ଧନ ସତ୍ତ୍ୱେ ମୁଁ ତଥାପି ଖୁସୀ ରହିବି, ତଥାପି ବିଶ୍ୱାସ ରଖିବି, ତଥାପି ଶାନ୍ତ ହେବି ।

୧୧ । ୪ । ୪୯

ତେଣେ ଓଡ଼ିଶାରେ କୁଆଡ଼େ ମୋ ପାଇଁ ଅନେକ ଲୋକ ଅପେକ୍ଷା କରି ରହିଛନ୍ତି । ମୁଁ ଗଲେ ସେମାନେ ମୋତେ ଆଗରେ ରଖି ସେଠାରେ ନୂଆ କିଛି ଆରମ୍ଭ କରିବେ । ପୁରୁଣା ମଣିଷର ଉତ୍ପୀଡ଼ନରେ ପୀଡ଼ିତ ହୋଇ ମୁଁ ଓଡ଼ିଶାରୁ ବାହାରକୁ ଚାଲି ଆସିଲି । ମୋ' ଉପରେ ଏତେବଡ଼ ଆଶା ରଖି ମୋ' ଲାଗି ଅପେକ୍ଷା କରି ରହିବାର ମୋ ଠାରେ ଯେ କଣ ଅଛି, ମୁଁ ନିଜେ ମଧ୍ୟ ସେକଥା ଜାଣେ ନାହିଁ । ମୋ' ଭିତରେ ମାଣ୍ଡି ହୋଇ ରହିଥିବା ପୁରାତନ ଦୋଷ ଓ ଅବିଶ୍ୱାସ ବିଷୟରେ ସେମାନେ ବୋଧହୁଏ କିଛି ଜାଣନ୍ତି ନାହିଁ । କେତେବଡ଼ ଆଘାତ ପାଇ ଯେ ମୁଁ ସେଠାରୁ ଚାଲିଆସିଛି, ସେମାନେ ହୁଏତ ସେକଥା ବି ଜାଣି ନାହାନ୍ତି । ଆପଣାର ସମସ୍ତ ଅପୂର୍ଣ୍ଣତା ସତ୍ତ୍ୱେ ତଥାପି ଆପଣାର ସବୁକିଛି ଅର୍ପଣ କରିଦେବାର ଅର୍ଥ ଯେ କଣ, ମୋର ବନ୍ଧୁମାନେ ସମ୍ଭବତଃ ସେକଥା ଜାଣି ନାହାନ୍ତି । କୌଣସି ଦଳର ଉପରେ ଲଦା ହୋଇ ରହି ଆପଣାର ଇଚ୍ଛା ଓ ଖିଆଲକୁ ଏକ ମିଛ ଆଦର୍ଶବାଦର ଶାଣ ଦେଇ ମୁଁ ମଣିଷ ଉପରେ ଭୂଟିବାକୁ ଚାହେଁନାହିଁ । ତଦ୍ୱାରା କୌଣସି ବିପ୍ଳବ ସମ୍ଭବ ହୁଏ ନାହିଁ । ମଣିଷକୁ ମାରି, ମଣିଷ ଭିତରର ସେହି ପୁରୁଣା ଭଲ୍ଲୁକକୁ ନାନାପ୍ରକାର ନୂଆ ପ୍ରେରଣାରେ ଖୀତକରି ରଖି କୌଣସି ପରିବର୍ତ୍ତନ ହୁଏ ନାହିଁ । ଅନ୍ତତଃ ମୋ ଦ୍ୱାରା ତାହା ହୋଇ ପାରିବ ନାହିଁ । ଆପଣାର ସାନ ସଂସାରଟିରେ ସମସ୍ତ ଭୟ ଓ ଘୃଣାରୁ ମୁକ୍ତ ହୋଇ ଯିଏ ତଥାପି ସ୍ଥିର ହୃଦୟରେ ଜୀବନଯାପନ କରିପାରେ, ସଂସାରର ତଥାକଥିତ ହାଣୁଆ ବିପ୍ଳବୀ ଅପେକ୍ଷା ହୁଏତ ସେଇ ଅଧିକ ବିପ୍ଳବ ଓ ପରିବର୍ତ୍ତନ ସମ୍ଭବ କରିପାରିବ ।

୧୬ । ୪ । ୪୯

ନ ମେ ଭକ୍ତଃ ପ୍ରଣଶ୍ୟତି,—ମୋ' ଭକ୍ତର ବିନାଶ ନାହିଁ । ଅନ୍ତର ଭିତରେ ଯେପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଭକ୍ତିର ଉଦ୍ରେକ ନ ହୋଇଛି, ସେପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ମୋତେ ନାନାପ୍ରକାର ବିନାଶ ପଥରେ ଇତଃସ୍ତତ ହେବାକୁ ହିଁ ପଡ଼ିବ । ଭକ୍ତି ଅର୍ଥାତ୍ ଶ୍ରଦ୍ଧା । ଶ୍ରଦ୍ଧା-ପ୍ରଣୋଦିତ ହୋଇ ମୁଁ ସବୁ କରିବି, ଶ୍ରଦ୍ଧାପ୍ରଣୋଦିତ ହୋଇ ଖାଇବି, ଶ୍ରଦ୍ଧା-ପ୍ରଣୋଦିତ ହୋଇ ଜ୍ଞାନ ଅର୍ଜନ କରିବି, ଶ୍ରଦ୍ଧାପ୍ରଣୋଦିତ ହୋଇ ଜଗତ ଓ ଜୀବନ ସହିତ ସମ୍ମିଳିତ ହେବି । ଏହିପରି ଏକ ଜୀବନକୁ ଏକା ପରମାର୍ଥ ଶାସ୍ତ୍ରରେ ବୋଧ-ହୁଏ ଈଶ୍ୱର ସମର୍ପିତ ଜୀବନ ବୋଲି କୁହାଯାଇଛି । ଜୀବନ ସ୍ରୋତର ସ୍ୱଚ୍ଛତାକୁ

ନଷ୍ଟ କରି ଦେବାପାଇଁ କାମନାର କୌଣସି ଧୂଳି ରହିବା ଉଚିତ ନୁହେଁ । କାମନାର ମିଛ ଆକର୍ଷଣଗୁଡ଼ାକ ଆଗରେ ରହିଥିବା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ମଣିଷର ଅନ୍ତର ଭିତରେ ଜ୍ୱର ରହିଥାଏ, ମଣିଷ ଆଗକୁ ଅନାଇ ଲାଳସୀ ହୋଇ ଧାଇଁଥାଏ । ବର୍ତ୍ତମାନ ଉପରେ ତା'ର କୌଣସି ବିଶ୍ୱାସ ନଥାଏ, ବର୍ତ୍ତମାନର ଜୀବନ ଭିତରେ ସେ କୌଣସିପ୍ରକାର ଧର୍ମାତ୍ମକତା ଅନୁଭବ କରିପାରେ ନାହିଁ । ଭବିଷ୍ୟତରେ କେବେ ଭଗବାନଙ୍କୁ ପାଇବ ବୋଲି ସେ ବର୍ତ୍ତମାନର ମୁହୂର୍ତ୍ତଗୁଡ଼ିକରେ ଭଗବାନଙ୍କୁ ହରାଇବାରେ ଲାଗିଥାଏ । ଭବିଷ୍ୟତରେ କେବେ ସ୍ୱର୍ଗଲାଭ କରି ଆପଣାର ଧର୍ମଲାଳସା ପରିତୃପ୍ତ କରିବ ବୋଲି ସେ ଅତି ମୂଢ ଭାବରେ ଆପଣାକୁ ବର୍ତ୍ତମାନର ସ୍ୱର୍ଗରୁ ବଞ୍ଚିତ କରି ରଖିଥାଏ । ତୀର୍ଥ ମୋ'ଠାରୁ ଦୂରରେ ଅମୁକ ସ୍ଥାନରେ ନାହିଁ । ମୁଁ ଯେଉଁଠି ଅଛି, ତୀର୍ଥ ବି ସେଇଠାରେ ରହିଛି । କାରଣ ମୋର ମନ ଭିତରେ ସକଳ ସ୍ଥାନକୁ ପବିତ୍ର କରିଦେବାର ତୀର୍ଥଜଳ ରହିଛି । ଭଗବାନ ଅମୁକ ସ୍ୱର୍ଗରେ ମୋର ଲକ୍ଷ୍ୟ ବା ଚିହ୍ନାର ପାଇଁ ଅପେକ୍ଷା କରି ବସି ନାହାନ୍ତି, ସେ ମୋ'ର ଭିତରେ ରହି ମୋତେ ପ୍ରେରିତ କରିନେଉଛନ୍ତି । ଏହି ପ୍ରେରିତ କରିନେବାରେ ସେ ଏହି ଦେହ, ମନ ଓ ବୁଦ୍ଧିର ବିଚ୍ଛିନ୍ନ ଓ ବିଭିନ୍ନ ସୀମାଭିତରୁ ମୋତେ କେତେ କେତେ ଭାବମୟ ଓ ସମ୍ଭାବନାମୟ କ୍ଷେତ୍ରକୁ ଉତ୍ତୋଳିତ କରିନେଉଛନ୍ତି । ଏହି ଅନୁଭୂତି ହେଉଛି, ଭକ୍ତର ଅନୁଭୂତି । ବିଶ୍ୱାସ ହେଉଛି ଭକ୍ତର ଆଶ୍ରୟ, ଶ୍ରଦ୍ଧା ହେଉଛି ଭକ୍ତର ପରମ ପାଥେୟ । ଏହି ଆଶ୍ରୟ ଓ ପାଥେୟ ଲାଗିକଲେ ବିନାଶ ଗ୍ରସ୍ତି ପଳାଏ ।

୨୩ । ୪ । ୪୯

ସକଳ ଭକ୍ତର ଧର୍ମ ଅନେକ ପାକଳ ଧର୍ମ । କଳିଯୁଗରେ ମଣିଷ ବଡ଼ ଦୁର୍ବଳ ହୋଇପଡ଼ିଛି, ଭଗବାନ୍ ଓ ଭଗବତ୍ ମାର୍ଗରୁ ବଡ଼ ବିଚ୍ଛିନ୍ନ ହୋଇପଡ଼ିଛି, ତେଣୁ ଭକ୍ତିମାର୍ଗ ହେଉଛି କଳିଯୁଗର ସର୍ବୋତ୍ତମ ମାର୍ଗ,—ଅନେକ ପ୍ରସଙ୍ଗରେ ଭକ୍ତରେ ଅନେକ ସମୟରେ ଏପରି କଥା ଶୁଣିବାକୁ ମିଳିଥାଏ । ଭକ୍ତିର ମାର୍ଗ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ମାର୍ଗଠାରୁ ଅଧିକ ସହଜ ବା କମ କଷ୍ଟକର ବୋଲି ମନେକରି ସେମାନେ ସତେଅବା ଏହିପରି କହନ୍ତି,—ସେମାନଙ୍କ ଭକ୍ତିଗୁଡ଼ିକରୁ ହଠାତ୍ ଏପରି ମନେ-ହୁଏ । କିନ୍ତୁ ଏହିଭଳି ଏକ ଭକ୍ତିମାର୍ଗ ସବୁକାଳରେ ମଣିଷକୁ କେବଳ ଦୁର୍ବଳ କରି ପକାଉଛି, ମଣିଷର ଅନ୍ତରମନକୁ ଅନ୍ତର ଭିତରୁ ଛିନ୍ନ କରିନେଇ ଗୁରୁ, କୌଣସି ସମ୍ପ୍ରଦାୟ ବା କୌଣସି ଆଶ୍ରମର ପାଦତଳେ ଫୋପାଡ଼ି ଦେଇଛି । ଏପରି ଭକ୍ତି ତଥାକଥିତ ଭକ୍ତ ସମ୍ପ୍ରଦାୟକୁ ଅନେକ ଅନ୍ଧକାର, ଅବସ୍ଥିର ଓ ଅଶ୍ରୁତୀତ ଭିତରେ ବୁଡ଼ାଇ ରଖିଛି । ଗୁରୁ ସବୁ କରିଦେବ, ନାମ ହିଁ ପାରକରି ନେଇଯିବ, ଏହିପରି ଏକ ଅତି ଆତୁର ଅଥଚ ଅତି ଉଗ୍ର ମନୋଦୃଷ୍ଟି ମଣିଷ ଭିତରେ ସକଳ ଉଦସ୍ୱଳଗିଙ୍କ ବଳ ବାଧକ ହୋଇ ରହିଛି, ବାଟ ଭୁଲି ନାନା ଆଳସ୍ୟର କୈଫିୟତ ଆଗୁଳି

ଭିତରେ ଚୁପ୍ ହୋଇ ବସିରହିବାକୁ ମଣିଷକୁ ପ୍ରଲୁବ୍ଧ କରୁଚି । ମଣିଷକୁ ତା'ର ଆପଣା ଭିତରୁ ବାହାର କରିନେଇ ବାହାରେ ଆଉ କେଉଁଠି ସତ୍ୟ ରହିଚି ବୋଲି କହି ଯେଉଁ ବାଟ ମଣିଷକୁ ଅକାରଣ ବେଲି କହି ବୁଲାଇ ମାରେ, ସେହି ବାଟ ଉଚିତ ଭକ୍ତିର ବାଟ ନୁହେଁ । ମଣିଷକୁ ଦୁର୍ବଳ ଓ ଏକାକୀ ବୋଲି କହି ଯେଉଁ ପରାମର୍ଶ ଆଉ କାହାର ଚରଣତଳେ ଖଟପର ପଡ଼ିରହିବାକୁ ସବଳତା ବୋଲି ଘୋଷଣା କରେ, ତାହା କଦାପି ଭକ୍ତିର ପରାମର୍ଶ ନୁହେଁ । ଭକ୍ତି କେବଳ ଆପଣାର ଭିତରକୁ ହିଁ ବାଟ ଦେଖାଇଦେବା ଉଚିତ ।

୧୪ । ୪ । ୫୯

ଯେଉଁମାନେ ଭକ୍ତିକୁ ସହଜତମ ମାର୍ଗ ବୋଲି ପ୍ରଚାର କରି ଯାଇଛନ୍ତି, ସେମାନେ ଅନେକ ସମୟରେ ଭକ୍ତିର ମୂଲ୍ୟକୁ ହ୍ରାସ କରି ଯାଇଚନ୍ତି । ଭକ୍ତ ଭକ୍ତର ହୃଦୟରେ କେବଳ ଭଗବାନଙ୍କର ଅବତରଣ ହେବାରେ ହିଁ ବିଶ୍ୱାସ କରେନାହିଁ । ଭଗବାନଙ୍କ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ଭକ୍ତର ଆରୋହଣ ଲାଗି ମଧ୍ୟ ଭକ୍ତିମାର୍ଗରେ ଅନେକ ମହତ୍ତ୍ୱ ରହିଚି । ମୋ'ଭିତରେ ଭଗବାନଙ୍କର ଅବତରଣ ହେବାଲାଗି ମୋତେ ଭକ୍ତ ହେବାର ଆକାଂକ୍ଷା ରଖିବାକୁ ପଡ଼ିବ, ମୋ'ଭିତରେ ତାଙ୍କର ଇଚ୍ଛା ପୂର୍ଣ୍ଣ କରିବାଲାଗି ମୋତେ ଆପଣାର ଇଚ୍ଛାକୁ ତାଙ୍କର ଇଚ୍ଛାର ଆକାଂକ୍ଷା ସହିତ ଯୋଡ଼ି ଦେବାକୁ ପଡ଼ିବ । ଏଥିପାଇଁ ଅନେକ ସବଳତା ଦରକାର, ଏଥିପାଇଁ ଅନେକ ପ୍ରସ୍ତୁତି ଓ ଅନେକ ଦହନ ଦରକାର । ଗୀତାରେ ଭଗବାନ୍ ଭକ୍ତର ଲକ୍ଷଣ ବର୍ଣ୍ଣନା କରିଚନ୍ତି । ଅର୍ଥାତ୍ ଖାଲି ଦୁର୍ବଳ ହୋଇ ନାମ ଜପିଲେ, ଭଗବାନ୍‌ରୂପୀ କୌଣସି ଜିନିଷପାଖରେ ଆପଣାକୁ ଖାଲି ମୁଣ୍ଡାଟିପରି ସମର୍ପିତ କରିଦେଲେ ମଣିଷ ଭକ୍ତ ହୋଇ ପାରିବନାହିଁ । ଭକ୍ତ ହେବାକୁ ହେଲେ ମଣିଷକୁ ଆଗ ଏକ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ପ୍ରକାରେ ଯୋଗ୍ୟ ହେବାକୁ ପଡ଼ିବ । ଅନେକ ସମୟରେ ଆରୋହଣ ଓ ଅବରୋହଣକୁ ଧର୍ମବ୍ୟାଖ୍ୟାରେ ଦୁଇଟି ବିପକ୍ଷ ପ୍ରବୃତ୍ତିରୂପେ ଦେଖାଇ ଦିଆଯିବାର ଚେଷ୍ଟା କରାଯାଇଥାଏ । ଏପରି ଦେଖାଇବା ଭ୍ରମ ମାତ୍ର । ଧର୍ମକୁ ଭାଗଭାଗ କରି ବୁଝିବାକୁ ଆସିଥିବା ବୁଦ୍ଧିବାଦୀ ସକାଶେ ହୁଏତ ଏହା କୌଣସି କାମ ଦେଇପାରେ, ମାତ୍ର ଧର୍ମପଥ ଲାଗି ଏହି ଭ୍ରମକୁ ବଡ଼ ବିପଜ୍ଜନକ ବୋଲି କହିବାକୁ ହେବ । ମୁଁ ମୋର ପୁରୁଣାଘରେ ବନ୍ଦ ହୋଇ ରହିଥିବି, ଭଗବାନ୍ ଆପଣାଛୁଏଁ ଆସି ମୋ'ପାଖରେ ପହଞ୍ଚିଯିବେ, ଏହି କଥାଟିରେ ଯେପରି ମୋହ ଓ ଉତ୍ତେଜନା ଭରିରହିଚି, ମୁଁ ଅତି ହଠାତ୍‌ଭାବରେ ଯାଇ ଭଗବାନଙ୍କର ଦୁର୍ଗଦୁଆର ଲଙ୍ଘି ତାଙ୍କ ପାଖରେ ପହଞ୍ଚିଯିବି, କଥାଟିରେ ମଧ୍ୟ ତଦ୍ରୂପ ଉଗ୍ରତା ଓ ଧୃଷ୍ଟତା ଭରିରହିଚି । ଆଗ ସିଏ ଆସି ପହଞ୍ଚିଯାଆନ୍ତୁ ବା ଆଗ ମୋତେ ମୋର ଦୁଆରଟିକୁ ଖୋଲିବାକୁ ହୁଏ, ଧର୍ମବିଚାରରେ ଏହାର ବୁଦ୍ଧିବାଦୀ ସମୟାନୁକ୍ରମିକ ବିଚାର କରିବସିବା ବଡ଼ ବିପଜ୍ଜନକ ।

୨୫ । ୪ । ୫୯

ମୋର ଭକ୍ତ ମୋତେ ନିର୍ଭୟ କରିବ, ମୋର ଭକ୍ତି ମୋହର ଭିତରେ ବିକଶିତ ହୋଇ ମୋତେ ମୋ' ଆପଣାର ବିକାଶମୂର୍ତ୍ତି ଧରାଇଦେବ । ମୁଁ ଯଦି ଭୟାଳୁ ହୁଏ, ଆପଣାକୁ କାହାରି କୃପାଜତରେ ସମର୍ପିଦେଇ ଯଦି ମୁଁ ନିଶ୍ଚିନ୍ତ ଆଳସ୍ୟରେ ସମସ୍ତ କଟାଇଦେବାକୁ ଚାହୁଁଥାଏ, ତେବେ ମୋ' ଭକ୍ତିର ଆଧାରକୁ କେବଳ ଭ୍ରମଧାରା ବୋଲି କହିବାକୁ ହେବ । ଭକ୍ତିର ଇତିହାସରେ ଏହି ଭ୍ରମଭକ୍ତିର ଦୃଷ୍ଟାନ୍ତଟିକୁ ଆମେ ଅନେକ କ୍ଷେତ୍ରରେ ଦେଖିବାକୁ ପାଇବା । ଏହି ଭ୍ରମଭକ୍ତି ଭଗବାନଙ୍କ ବ୍ୟତୀତ ଆହୁରି ଅନେକ ଅପସାମଗ୍ରୀ ଓ ଅପଦେବତାଙ୍କୁ ଭୟ କରି ଶିଖାଏ, ଏହି ଭୟରୁ ଏକପ୍ରକାର କ୍ରୂରତା ଜାତ ହୁଏ, ଏବଂ ଏହି କ୍ରୂରତାକୁ ଏକ ଆଧ୍ୟାତ୍ମିକ ନିଶା ଖୁଆଇ ମଣିଷ ଅନେକ ସମୟରେ ଅଧିକ କ୍ରୂର ହେବାକୁ ହିଁ ଆପଣା ଭକ୍ତିର ମାନଦଣ୍ଡ ବୋଲି ବିଚାରିଥାଏ । ଭକ୍ତିନାମର ସଂସାରରେ ମଣିଷ ଯେତେବେଳେ ଅତି ପାମର ଓ ପାଷଣ୍ଡପରି ଆଚରଣ କରିଚି, ସେତେବେଳେ ସେ ଭଗବାନଙ୍କୁ ଛାଡ଼ି, ଅନ୍ୟ ଅପଦେବତାମାନଙ୍କୁ ଭୟ କରିଚି ବୋଲି ଏପରି ହୋଇଚି । ଆପଣାର ସକଳ ଦାୟିତ୍ୱକୁ ଏଡ଼ିଦେଇ ଯେତେବେଳେ ସେ ଭ୍ରମଭକ୍ତିରେ ଭୋଳ ହେବାକୁ ହିଁ ଆପଣାର ସର୍ବସ୍ୱ ବୋଲି ଜ୍ଞାନ କରିଚି, ସେ ସେତିକିବେଳେ କ୍ରୂର ହୋଇଚି । ଧର୍ମଦୃଷ୍ଟିକୁ ଆପ । ଆଡ଼କୁ ନପାକାଇ, ଆପଣାକୁ ଭକ୍ତରୂପେ ତିଆରି ନକରି ସେ ଅନ୍ୟ ନାନାପ୍ରକାର ଆଗ୍ରହକୁ ଭକ୍ତିର ବାହାନା ଦେଇ ସମ୍ଭାର ରଖିଚି । ସେଥିଲାଗି ଦଳ ଗଢ଼ିଚି, ଓ ଘୃଣାର ନାନା କ୍ରୂର ଅସ୍ତ୍ର ତିଆରି କରିଚି, ଏବଂ ଠିକ୍ ସେତିକିବେଳେ ଭଗବାନଙ୍କଠାରୁ ତା'ର ସୂତ୍ର ଛିଣ୍ଡିଯାଇଚି ।

୨୬ । ୪ । ୫୯

ମୁଁ ଏକା ଦୁନିଆଟାକୁ ବଦଳାଇ ପାରିବିନାହିଁ, କିନ୍ତୁ ମୁଁ ଆପଣାକୁ ବଦଳାଇବାର ଚେଷ୍ଟା ଅବଶ୍ୟ କରିପାରିବି । ମୁଁ ଇଚ୍ଛା କଲେ ଓ ପରିବର୍ତ୍ତନର ଆବଶ୍ୟକତା ଅନୁଭବ କଲେ ଆଜିଠାରୁ ମଧ୍ୟ ଆପଣାକୁ ବଦଳାଇବାର ଚେଷ୍ଟା ଆରମ୍ଭ କରିପାରିବି । ମୋ' ଭିତରେ ରହିଥିବା ପୁରୁଣା ଭୟ, ଦ୍ୱେଷ ଓ ସଂକୀର୍ଣ୍ଣତା-କୁ ମୁଁ ପଲପଲ କରି ମାରିପାରିବି, ନାନା ପରିଚିତ ଓ ଅପରିଚିତ କଳ୍ପନାର ଯେଉଁ ଭୂତଗୁଡ଼ାଙ୍କୁ ମୁଁ ଏପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ନାନା କୈଫିୟତମୂଳକ ସାନ୍ତ୍ୱନା ଦେଇ ପାଳିପୋଷି ରଖିଚି, ସେଗୁଡ଼ାଙ୍କୁ ବାହାର କରିଦେଇ କ୍ରମେ ମୁକ୍ତ ଓ ନିଶ୍ଚିନ୍ତ ହେବାର ସାହାସ ଅବଲମ୍ବନ କରିପାରିବି । ଆମେ ସମସ୍ତେ ଆଜି ଭୟରେ ଜଡ଼ସଡ଼ ହୋଇ ରହିଚୁ, ତେବେ ଆମର ଏହି ଦୁନିଆରୁ କିପରି ଭୟ ଦୂର ହୋଇ ପାରିବ ? ଆମେ ସମସ୍ତେ ନାନାପ୍ରକାର ଦ୍ୱେଷ ଓ ଘୃଣାରେ ଜୁଆହୋଇ ରହିଚୁ, ତେବେ ଏହି ଦୁନିଆରୁ

କପଟ, ଘୃଣା ଓ ଦ୍ୱେଷର ଅପସାରଣ ହୋଇପାରିବ ? ଆମେ ହମସ୍ତେ ଅପଣା-ଭିତରେ କେବଳ ମୃତ୍ୟୁଆଡ଼କୁ ଧାଇଁଛୁ, ତେବେ ଏ ଦୁନିଆରେ କପଟ ତଥାପି ଜୀବନଲାଗି ଅଧିକ କ୍ଷେତ୍ର ପ୍ରସ୍ତୁତ ହୋଇପାରିବ ? ଅଟ ଅନ୍ୟମାନେ ବଦଳିବେ, ତାପରେ ଯାଇ ମୁଁ ବଦଳିବି, ହୁଏତ ଏହିପରି ଏକ ଦୁର୍ବଳ ପଟସ୍ଥ ଭିତରେ ଆମେ ଆପଣାକୁ ସନ୍ତାଇବାରେ ଲାଗିଛୁ । କେବଳ ଅପେକ୍ଷା କରି ଓ ଦାୟିତ୍ୱ ଏଡ଼ି ଆମେ ସମସ୍ତେ ଆପଣାର ଓ ଜଗତର ଜୀବନକୁ କ୍ରମେ ଦୁର୍ବଳ କରି ପକାଉଛୁ । ତେଣୁ ଆରମ୍ଭ କିଏ କରିବ ? ଯିଏ ଆରମ୍ଭ କରିବ, ତାକୁ ପୁରୁଣାର ଅନେକ ସୁବିଧା ଛାଡ଼ିଆସିବାକୁ ହେବ, ତାକୁ ନୂଆ ଜୀବନର ଅନେକ ଅନିଶ୍ଚୟତା ଭିତରକୁ ଗୋଡ଼ ବଢ଼ାଇବାକୁ ହେବ, ସବୁଠାରେ ପୁରୁଣାକୁ ପୁରୁଣା ବୋଲି କହିବାର ସାହସ ଅର୍ଜନ କରିବାକୁ ହେବ । ସକଳପ୍ରକାର କ୍ଷତି ସତ୍ତ୍ୱେ ତାକୁ ପୁରୁଣାରେ ପଡ଼ିରହି-ବାର ସବୁ ଲାଳସା ପରିତ୍ୟାଗ କରିବାକୁ ହେବ । ପ୍ରତ୍ୟେକ ବ୍ୟକ୍ତି ନୂଆଲାଗି ତିଆରି ହୋଇଗଲେ ଆମ ଦୁନିଆ ମଧ୍ୟ ନୂଆଲାଗି ତିଆରି ହୋଇଯିବ ।

୧୭ । ୪ । ୫୯

ଭିତରେ ମୁଁ ଆପଣାର ଶୂନ୍ୟତାକୁ ଯେତିକି ଯେତିକି ଅନୁଭବ କରୁଛି, ମୋ ଜୀବନରେ ପାଇବାର ଉତ୍କଣ୍ଠା ସେତିକି ସେତିକି ବଢ଼ିବାରେ ଲାଗିଛି । ଯଥାର୍ଥତଃ ମୁଁ ଆପଣା ଭିତରେ ସ୍ଥାୟୀ କରି କିଛି ପାଇ ନାହିଁ । ସ୍ଥାୟୀକରି କିଛି ସାଇତି ରଖିପାରି ନାହିଁ । ସେଥିଲାଗି ମୁହୂର୍ତ୍ତିକୁ ମୁହୂର୍ତ୍ତି ଆପଣାକୁ କେବଳ ଏକ ବଞ୍ଚିତ ମଣିଷପରି ମନେହେଉଛି । ମନ ଯେତେବେଳେ ଆପଣାକୁ ବଞ୍ଚିତ ବୋଲି ମନେକରେ, ସେ ସେତିକିବେଳେ ନାନା ଉତ୍ତେଜନା ଓ ନାନା ଜ୍ୱରରେ ଏଣେ-ତେଣେ ଧାଇଁବାରେ ଲାଗେ, ସବୁଠି ନାନା ଜାଲରେ ଛନ୍ଦି ହୋଇଯାଏ, ସଭିଙ୍କୁ ଛନ୍ଦି ବାନ୍ଧି ଆପଣାର ହୃଦୟ ଉପରେ ଝୁଲାଇଦିଏ କରି ଲଦି ରଖିବାକୁ ଚାହେଁ । ଏହିପରି ଗୋଟାଏ ଜ୍ୱର ମୋତେ ଉତ୍ତେଜିତ କରି ରଖିଛି ଓ ସତେ ଭ୍ରମାଇ-ରଖିଛି । ଭିତରେ କିଛି ପାଇନଥିବାର ନିଃସ୍ୱତାକୁ ଘୋଡ଼ାଇ ରଖିବାଲାଗି ମୁଁ ବାହାରେ ଅନ୍ଧ ଉଗ୍ର ହୋଇ ପଡ଼ୁଛି, ଭଲ ପାଇବାର ବାହାନାରେ ଏଣ୍ଟାକୁତାକୁ ମୋ'ରି ପାଖରେ କେବଳ ମେଣ୍ଢାପରି ବାନ୍ଧି ରଖିବାକୁ ଇଚ୍ଛା କରୁଛି । ମୋର ଆଡ଼ମ୍ବର ପରିପୁଷ୍ଟ ଜ୍ଞାନ ଓ କଟିଳ ବୁଦ୍ଧି ଏହି ବିନାଶାନୁରକ୍ତିରେ ମୋତେ ଖୁବ ସାହାଯ୍ୟ କରୁଛି । ସବୁଠାରୁ ଅଧିକ ମଜାର କଥା ହେଉଛି ଯେ ଏସବୁ କଥା ମୁଁ ଅନ୍ତର୍ମନରେ ଆଦୌ ଚାହୁଁ ନାହିଁ, ଅନେକ ସମୟରେ ମୁଁ ନିଜେ ଏଥିପାଇଁ ବଡ଼ ଲଜ୍ଜିତ ଅନୁଭବ କରୁଛି, ତଥାପି ପ୍ରତିଦିନ କେତେ ବୁଦ୍ଧି ଓ ଚତୁରତା ଖରଚ କରି ମୁଁ ସଂସାରକୁ ବାନ୍ଧି ଆଣିବାର ଫାଶ ବସାଇବାରେ ଲାଗିରହିଛି । ମୋ' ଆପଣାର ସ୍ୱତନ୍ତ୍ରତାକୁ କଣ ମୁଁ ଭୁଲି ସାରିଲିଣି କି ? ସେଇଥିପାଇଁ କ'ଣ ଭଲ

ପାଇବା ନାମରେ ମୁଁ ଅନ୍ୟର ସ୍ୱତନ୍ତ୍ରତାକୁ ନାନାପ୍ରକାରେ ଦଳିଦେବାକୁ ମନ କରୁଚି ? ଆପଣା ଭିତରର ବିକଶିତ ପ୍ରକୃତିର କଥା ମୁଁ କ୍ରମେ ପାଶୋରି ପକାଇଲିଣି କି ? କ'ଣ ସେଇଥିପାଇଁ ମୁଁ ଅନ୍ୟ ଭିତରେ ବିକଶିତ ହୋଇ ଆସୁଥିବା ପ୍ରକୃତିପ୍ରତି ଏତେ ହିଂସ୍ର ଓ ଈର୍ଷାନ୍ୱିତ ହୋଇପଡ଼ୁଚି ?

୧୮ । ୪ । ୫୯

ମୋର ଏହି ଜ୍ୱର ସୃଷ୍ଟି କରି ନପାରିବାର ଜ୍ୱର, ମୋର ଏହି ଉତ୍ତେଜନା ଆପଣାକୁ ପରିପୂର୍ଣ୍ଣଭାବେ ଦେଇ ନପାରିବାର ଗ୍ଲାନି ଜନିତ ଉତ୍ତେଜନା, ମୋର ଏହି ଅସ୍ଥିରତା ଅବିଶ୍ୱାସ ପ୍ରସୂତ ଅସ୍ଥିରତା, ସବୁ ପଦାର୍ଥ ଓ ସବୁ ମଣିଷକୁ ଭଲ ପାଇବା ନାମରେ ସମସ୍ତଙ୍କୁ ଟାଣି ଓଟା'ରି ଅସ୍ତବ୍ୟସ୍ତ କରି ହାତମୁଠାରେ ରଖିବାର ମୋର ଏହି ମୋହ କେବଳ ଭିତରେ ସବୁ ଧୈର୍ଯ୍ୟ ଓ ଭକ୍ତିକୁ ହରାଇ ବସିଥିବା ଜନିତ ମୋହ । ମୁଁ ସ୍ୱତନ୍ତ୍ରତା ଚାହେଁ । ଯେଉଁପ୍ରକାର ଜାଲ ମୋର ହୃଦୟ ଓ ମନକୁ ଛନ୍ଦି ପକାଉଚି, ଯେଉଁପ୍ରକାର ଦୀର୍ଘସୂତ୍ରତା ଦେଖାଇ ମୁଁ ଏହି ଛନ୍ଦି ହୋଇ ରହିବାର ଆତ୍ମାପବାଦକୁ ଦେହସୁହା କରିନେଇଚି,—ସେ ସବୁଥିରୁ ମୁଁ ଆଜି ସ୍ୱତନ୍ତ୍ରତା ଚାହେଁ । ତା' ନହେଲେ ମୋ'ଦ୍ୱାରା କୌଣସି ସୃଷ୍ଟି ସମ୍ଭବ ହୋଇ ପାରିବ ନାହିଁ ଏବଂ ସୃଷ୍ଟି ବ୍ୟତିରେକେ ଜୀବନରେ କୌଣସି ଆନନ୍ଦ ମଧ୍ୟ ସମ୍ଭବ ହୋଇ ପାରିବ ନାହିଁ । ନାନା ଆବିଳତା ଓ ଅନିଶ୍ଚିତତା ଭିତରେ ମୁଁ ଆପଣାକୁ କ୍ରମେ ହରାଇ ବସିଲିଣି । ସେଥିଲାଗି ମୋ ଭିତରେ ଅବିଶ୍ୱାସ ବଢ଼ି ବଢ଼ି ଚାଲିଚି, ହୃଦୟର ସାହସ କମିଯିବାରେ ଲାଗିଚି, ଓ ଭଗବାନଙ୍କୁ ବାଦ୍‌ଦେଇ ତଥାପି ବାଟ ଚାଲିବା ସକାଶେ ଗୋଟାଏ ପ୍ରକାର ନୈରାଶ୍ୟକ୍ଷୁବ୍ଧ ଦମ୍ଭ ମୋତେ କ୍ରମଶଃ ଗ୍ରାସକରି ପକା'ଉଚି । ମୁଁ ଆପଣା ଆଡ଼କୁ ଯେତିକି ଅନାଉଚି, ସେତିକି ଆପଣାକୁ ଚିହ୍ନି ପାରୁନାହିଁ । ବାହାରୁ ପବନର ଗୋଟାଏ ତରଙ୍ଗ ବାଜିଲେ ଦିନେ ମୋର ସମସ୍ତ ଦେହ ରୋମାଞ୍ଚିତ ହୋଇ ଉଠୁଥିଲା, ମୋ'ର ଆଖି ଉପରେ ଆଲୋକର ଗୋଟିଏ ରେଖା ପଡ଼ିବା-ମାତ୍ରକେ ଆଖି ସତେଅବା କେତେକେତେ ସ୍ୱରସଙ୍ଗୀତରେ କଥା କହି ଉଠୁଥିଲା । ଆଗେ ମଣିଷକୁ ଦେଖିଲେ ମନ ପୂରିଯାଉଥିଲା । ମାତ୍ର ଆଜି ନାନା ପ୍ରକାର ଜଟିଳ ଭାବନା ଓ ଦୁର୍ଭାବନା ସତେଯେପରି ମୋର ସମସ୍ତ ସତ୍ତାକୁ ଅତି ନିର୍ମମ ଭାବେ ବନ୍ଦୀ କରି ରଖିଚି । ନିଜ ଭିତରେ ମଧ୍ୟ ମୁଁ ବୁଦ୍ଧିର ଏହି ଦୌରାତ୍ମ୍ୟଟାକୁ ସ୍ପଷ୍ଟ ଅନୁଭବ କରିପାରୁଚି, ଭଲ ନପାଇ ପାରିବାର ଉପବାସ ଅନୁଭବ କରିପାରୁଚି ।

୧୯ । ୪ । ୫୯

'We can not return to God unless we enter first into ourselves.'—ଭଗବାନ ସବୁଠାରେ ଅଛନ୍ତି ମାତ୍ର ଆମ ପ୍ରତ୍ୟେକଙ୍କ

ଲାଗି ସେ ଆଗ ଆମର ଭିତରେ ହିଁ ଅଛନ୍ତି । ଆମରି ଭିତରେ ଅତି ନୀରବ ଓ ନିଗୂଢ଼ ରହି ସେ ଆମରି ଲାଗି ଅପେକ୍ଷା କରୁଛନ୍ତି, ପର୍ବତର ନିଭୃତ ଗହ୍ୱରରେ ଝରଣାର ଜଳଭଣ୍ଡାର ଯେପରି ଅପେକ୍ଷା କରି ରହିଥାଏ । ତେଣୁ ଆଗ ସେଇଠାକୁ ଫେରିଯିବାକୁ ହେବ, ଆପଣା ଭିତରେ ହିଁ ଆଗ ଭଗବାନଙ୍କୁ ଆବିଷ୍କାର କରିବାକୁ ହେବ । ଆପଣା ଭିତରେ ସେହି ଉତ୍ସମୁଖର ଉଦ୍‌ଘାଟନ କରି ନପାରିବା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ମୁଁ ବାହାରର କୌଣସି ଉତ୍ସର କୌଣସି ସ୍ପନ୍ଦନ ଅନୁଭବ ହିଁ କରି ପାରିବନାହିଁ । ପ୍ରତ୍ୟେକ ପ୍ରକାରର ଈଶ୍ୱରାନୁଭୂତି ବା ସତ୍ୟାନୁଭୂତି ଲାଗି ପ୍ରଥମେ ଆତ୍ମାନୁଭୂତି ଦରକାର । ଆପଣା ଭିତରେ ଜଗତ ଓ ଜଗଜ୍ଜୀବନର ସହଜତନ୍ତ୍ରୀମାନଙ୍କୁ ଆଗ ଅନୁଭବ କରିପାରିବା ଦରକାର । ବାହାରର କୌଣସି ସୂତ୍ର ବା ମନ୍ତ୍ର ମୋତେ ଜଗତ ଓ ଜଗଜ୍ଜୀବନର ସୂତ୍ରକୁ ଧରାଇଦେଇ ପାରିବନାହିଁ, ଯେପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ମୁଁ ଆପଣାର ସୂତ୍ର ନପାଇଛି, ଆପଣା ପାଖକୁ ଫେରି ଯିବାଲାଗି ମୁଁ ଯେପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଆପଣାର ମନ୍ତ୍ର ନପାଇଛି । ଆପଣାକୁ ଲୁଚାଇ ରଖିଥିବା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ, ଆପଣାକୁ ଘୃଣା ଓ ଭୟ କରୁଥିବା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ମୁଁ କେଉଁ ଭଗବାନର ଯୋଗ୍ୟ ହୋଇପାରିବି, କେଉଁ ବାଟରେ ଗୋଡ଼ କାଢ଼ିବାପାଇଁ ସମର୍ଥ ହୋଇପାରିବି ? ତାକୁ ଭଲ ପାଇବାର ବୃବ ହେଉଛି ଆପଣାକୁ ଭଲ ପାଇବା, ତାକୁ ଆପଣାର କରିନେବାର ଅର୍ଥ ହେଉଛି ଆଗ ତାହାର ନାମରେ ଆପଣାକୁ ଆପଣାର କରିନେବା । ତାହାର ପାଖକୁ ଆସି ଶାନ୍ତ ହୋଇଯିବାର ଅର୍ଥ ହେଉଛି ଆଗ ଆପଣା ପାଖରେ ଅତି ସହଜ ଭାବରେ ଶାନ୍ତ ହୋଇଯିବା ।

୨୦ । ୪ । ୫୯

Karl Jaspersଙ୍କ ଭାଷାରେ କହିବାକୁ ଗଲେ : 'Philosophy must remind every individual that he can be himself, and that he ceases to be man if he relinquishes this privilege:'—That he can be himself : ଏହାର ଉପରେ ଯେତେ ଜୋର ଦେଇ ଉକ୍ତିଟିକୁ ପଢ଼ିଲେ ମଧ୍ୟ ତାହା ଉପରେ ଯଥେଷ୍ଟ ଜୋର ଦିଆଗଲା ବୋଲି କୁହାଯାଇ ପାରିବନାହିଁ । ମଣିଷ ଯେ ଆପଣା ଭିତରେ ପ୍ରବେଶ କରିପାରିବ, ଆପଣା ଭିତରୁ ଆପଣାକୁ ଆବିଷ୍କାର କରିପାରିବ, ଆପଣାକୁ ନେଇ ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ଓ ସୁନ୍ଦର ଭାବରେ ସଂସାର ଲାଗି କିଛି ହୋଇପାରିବ,—ଏସବୁ କଥା ଏବର ମଣିଷ ପ୍ରାୟ ବିସ୍ମୃତ ହୋଇଗଲାଣି ବୋଲି କହିବାକୁ ହେବ । ମଣିଷ ଆପଣା ଆଡ଼କୁ ଅନାଇ ପାରିବାର ସମସ୍ତ ଓ ସାହସ ହରାଇ ବସିଲାଣି । ଆଜି ସମସ୍ତେ ଆପଣାର ଅସଲ ପରିଚୟକୁ ମାରିଦେଇ କେବଳ କୌଣସି ଏକ ସ୍ୱୀକୃତ ମାର୍କାରେ ହିଁ ଆପଣାର ପରିଚୟ ଦେବାକୁ ଚାହୁଁଛନ୍ତି । ଏହି ମାର୍କାଟିକୁ ଛାଡ଼ିଦେଲେ

ସେମାନଙ୍କର ସତ୍ତେଅବା ଆଉ କୌଣସି ପରିଚୟ ବା ଅସ୍ତିତ୍ୱ ହିଁ ନାହିଁ ! କିନ୍ତୁ କେବଳ ଏକ ବୁଦ୍ଧି ସୀମିତ ବିଶ୍ଳେଷଣ ଭିତରେ ଆପଣାକୁ ବନ୍ଦ ରଖିଥିବାଯାଏ କ'ଣ ଦର୍ଶନ ବି ମଣିଷକୁ ତା'ର ଆପଣା ଭିତରକୁ ବାଟ ଦେଖାଇ ପାରିବ ? ତା'ର ଦୃଷ୍ଟିଧାରାକୁ ଆତ୍ମାଭିମୁଖୀ କରିପାରିବ ? ଆଜି ଅଧିକାଂଶ ସ୍ଥାନରେ ଦର୍ଶନ ମଧ୍ୟ କେବଳ କେତୋଟି ଜଟିଳ ପ୍ରଶ୍ନକୁ ଅଧ୍ୟୟନ କରିବା ଭିତରେ ସୀମାବଦ୍ଧ ହୋଇ ରହିଲାଣି । ଜୀବନରେ ସଫଳତା ଅର୍ଜନ କରିବା ପାଇଁ ଦର୍ଶନକୁ କେବଳ ଏକ ପାଠ୍ୟ ବିଷୟରୂପେ ବ୍ୟବହୃତ କରାଯାଉଛି । ଏହି ଦର୍ଶନ ମଣିଷକୁ ବାଟ ଦେଖାଇବାରେ କେତେଦୂର ସହାୟତା କରିପାରିବ ?

୨୧ । ୪ । ୫୯

ମୋର ଅସନ୍ତୋଷ ମୋର ଆପଣାର ମନଭିତରେ, ଅଥଚ ତାହାରେ ଆପଣାକୁ ଅଧିକ ପରାକ୍ରମୀ ବୋଲି ଦେଖାଇ ମୁଁ ନାନା କ୍ଷେତ୍ରରେ ସନ୍ତୋଷ ପାଇବି ବୋଲି ଭାରି ବ୍ୟସ୍ତ ହୋଇ ବୁଲୁଛି । ମୋର ଅସନ୍ତୋଷ ଆପଣାକୁ ନିଃଶେଷିତ କରି ଦେଇ ନପାରିବାର ଅସନ୍ତୋଷ, ଆପଣାକୁ ମନୋମତ କୌଣସି ଶ୍ରେୟଲାଗି ଲଗାଇ ନପାରିବାର ଅସନ୍ତୋଷ । କିନ୍ତୁ ତାହାରେ ମୁଁ ଆଉ ପାଞ୍ଚଜଣଙ୍କୁ ମୋର ବୋଲି ବା ମୋର ଖିଆଲ ମନାଇବାର ସନ୍ତାପରେ ପକାଇ ଗୋଟାଏ ପ୍ରକାର ଅଦ୍ଭୁତ ସନ୍ତୋଷ ଲାଭ କରିବାର ଚେଷ୍ଟା କରୁଛି । ଅର୍ଥାତ୍ ଆପଣା ଭିତରେ ମୋତେ ଦହୁଥିବା ଅସଲ ଅସନ୍ତୋଷର ସମ୍ମୁଖୀନ ହେବାର ସମସ୍ୟାକୁ ମୁଁ ଏପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ କେବଳ ଟାଳିବାରେ ଲାଗିଛି, ତାକୁ ଫାଙ୍କି ଦେଇ ଅନ୍ୟପ୍ରକାର ନାନା ଅପସୃଷ୍ଟ ସନ୍ତୋଷର ଆତ୍ମଦମ୍ଭତଳେ ମୁଁ ତାହାକୁ ଚାପି ରଖିବାକୁ ଚାହୁଁଛି । କିନ୍ତୁ ଅସଲ ଭୂମିଉପରେ ଆପଣାର ସମ୍ମୁଖୀନ ହେବାକୁ ମୋର ପ୍ରଥମ କର୍ତ୍ତବ୍ୟ ରୂପେ ଗ୍ରହଣ ନକରିବା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ମୋ' ପକ୍ଷରେ ଦୁଇ ଭୂମିର ଦହନରେ ଦହିହେବାହିଁ ସାର ହୋଇ ରହିଛି । ଗୋଟାଏ ଭୂମିରୁ ଭୀରୁପରି ପଳାଇ ଆସିବାର ଅସନ୍ତୋଷ ମୋତେ ଅହରହ ଦହିବାରେ ଲାଗିଛି । ଅପର ଭୂମିଟି ଉପରେ ମୋର ମୋହ, ଭ୍ରାନ୍ତି ଓ ଦମ୍ଭରୁ ପ୍ରସୂତ ହୋଇଥିବା ମୋର ଅତ୍ୟାଗ୍ରହୀ ଓ ଦୁର୍ବୁଦ୍ଧି ପରାକ୍ରମ ମୋତେ ବାରବାର ମୋର ହୀନତା ବିଷୟରେ ସଚେତ କରାଇଦେଉଛି ଓ ଦହିବାରେ ଲାଗିଛି । ଏ ପରାକ୍ରମ ବଡ଼ ମିଛ ପରାକ୍ରମ,—ଏଥିରେ କୌଣସି ପୌରୁଷ ବା ସାର୍ଥକତା ନାହିଁ, କେବଳ ଭୀରୁତା ରହିଛି । ଅସଲ କ୍ଷେତ୍ରରୁ ପଳାଇ ଆସିବାର ଗ୍ଲାନି ଓ ଦୁଃଖଜନିତ ଜ୍ୱର ଭର୍ତ୍ତି ହୋଇ ରହିଛି ।

୨୨ । ୪ । ୫୯

ଆପଣା ହୃଦୟର ନାନା ଗ୍ଲାନି ଓ ଅସନ୍ତୋଷରେ ଦଗ୍ଧ ହୋଇ ମୁଁ ମରିଯାଏ ପଛକେ, ମାତ୍ର କୌଣସି ପ୍ରକାର ଭ୍ରମରେ ପଡ଼ିଯାଇ ମୁଁ ଆପଣା ଜ୍ୱରର

ପରାକ୍ରମ ଦ୍ୱାରା ଯେପରି କାହାରି ଜୀବନକୁ କୌଣସି ପ୍ରକାରେ ବ୍ୟସ୍ତ ବା ଆହତ କରି ନପକାଏ ! ଏହି ଜୀବନରେ ବା ଏହି ସଂସାରରେ ମୋ'ଦ୍ୱାରା କୌଣସି କାର୍ଯ୍ୟ ସାଧିତ ନହେଉ ପଛକେ, ମାତ୍ର ଆପଣା ମନର ବିହ୍ୱଳିତ ଉତ୍ତେଜନାରେ ମୁଁ ଯେପରି କାହାରି ସ୍ୱାଭାବିକ ବାଟରେ କୌଣସି ପ୍ରକାରେ ବାଧା ହୋଇ ଠିଆ ନହୁଏ । କାହାରି ବିକଶିତ ଫୁଲ ଉପରେ ମୁଁ ଯେପରି କୌଣସି ପ୍ରକାରେ ଗ୍ଲାନି କରି ନରଖେ ! କୌଣସି ପ୍ରକାର ମୋହାଚ୍ଛନ୍ନ ସହାୟହୀନତାର ଉପଦ୍ରବ ଦେଖାଇ ମୁଁ ଯେପରି କାହାରି ଜୀବନର ସ୍ୱାଭାବିକ ଖୁସିକୁ ଗ୍ରାସ କରି ନପକାଏ ! ମୋର ଦୁଃଖ ପଛେ ମୋତେ ପୋଡିପକାଉ, ଏ ଜୀବନର ବ୍ୟର୍ଥତା ବା ଅପୂର୍ଣ୍ଣତା ଆଉ ଜୀବନକୁ ଭାର ହୋଇ ତଆରି ହେଉଥାଉ, ମୁଁ ସେଥିପାଇଁ ଆଦୌ ବିଚଳିତ ନୁହେଁ । କିନ୍ତୁ ଏହି ବ୍ୟର୍ଥତାର ନୈରାଶ୍ୟରେ ଅନ୍ଧ ହୋଇ ମୁଁ ଯେପରି କାହାକୁ କୌଣସି ପ୍ରକାରେ ଉପଦ୍ରୁତ କରି ରଖିବାର ଲାଳସା ବା ଅପରାଧ କେବେହେଲେ କରିବାକୁ ନଯାଏ ! ଅତୃପ୍ତ ମଣିଷ ଅନ୍ୟର ଜୀବନ ଭିତରେ ଆପଣାର କଳ୍ପନା ବା ଇଚ୍ଛା ଗୁଡାକୁ ଯେକୌଣସି ପ୍ରକାରେ ତୃପ୍ତ ହେବାର ଦେଖିବାଲାଗି ଭାରି ବ୍ୟାକୁଳ ହୋଇପଡ଼େ । ତା'ର ଆପଣା ଜୀବନରେ ବାରବର୍ଷ ବୁଲିବୁଲି ଓ ଭୁଲ କରି ସେ ଯାହା କରି ନପାରିଲା, ଅଧିକାର—ହୀନତାର ହେଉ ଅନ୍ୟର ଜୀବନରେ ସେ ତାହାକୁ ହୁଏତ ଗୋଟାଏ ଦିନରେ ସଫଳ କରାଇବାର ଉନ୍ମାଦରେ ପଡିଯାଏ । ଯେଉଁ ବାଟ ଖୋଜିଖୋଜି ସେ ବଣାହୋଇ ଫେରିଆସେ, ଆପଣାମନର ବ୍ୟର୍ଥତା ଓ ଉତ୍ତେଜନାକୁ ମେଣ୍ଟାଇବା ଲାଗି ସେ ଅନ୍ୟ କାହାରି ଜୀବନକୁ ହାତପାଖରେ ପାଇଲେ ତାକୁ ସେହି କାଳ୍ପନିକ ବାଟ ଉପରେ ଜବରଦସ୍ତି ମଡାଇ ନେବାକୁ ଚାହେଁ । ଏହାଦ୍ୱାରା କେବଳ ଅନ୍ୟର ବିନାଶ ହିଁ ସାର ହୁଏ । ମୋ' ଜୀବନରେ ମୁଁ ଯେପରି ଏହିଭଳି ଧୃଷ୍ଟତା କେବେହେଲେ ନଦେଖାଏ !

୬୩ । ୪ । ୫୯

Love of humanity is a cultivated taste,—ଆପଣାର ପରିବାର, ଜ୍ଞାତିକୁଟୁମ୍ବ, ଦେଶ ବା ଜାତିକୁ ଭଲପାଇବା ଅପେକ୍ଷା ସମଗ୍ର ମନୁଷ୍ୟ-ଜାତିକୁ ଅର୍ଥାତ୍ ମନୁଷ୍ୟମାନଙ୍କୁ ସମସ୍ତଙ୍କୁ ଭଲପାଇ ପାରିବାକୁ Bergson ଏକ ଉଚ୍ଚତର ଏବଂ ଭିନ୍ନତର ସ୍ତରର ଭଲପାଇବା ବୋଲି କହୁଛନ୍ତି । ପ୍ରଥମ ପ୍ରକାରର ସକଳ ଭଲପାଇବା ପଛରେ ଘୃଣାର ଏକ ଅଭିବ୍ୟଞ୍ଜନା ରହିଥାଏ ଓ ମନୁଷ୍ୟକୁ ତାହା ଭଲପାଇବା ନାମରେ ଗୋଟାଏ ଆସକ୍ତି ବା ଅହଂସମ୍ବର୍ଦ୍ଧନା ଭିତରେ ଉତ୍ତେଜିତ କରି ରଖେ । ମୁଁ ପରିବାରକୁ ଭଲ ପାଏ, ଅର୍ଥାତ୍ ପରିବାରର ବାହାରେ ମୁଁ ସମସ୍ତଙ୍କୁ ପର ବା ଅପର ବୋଲି ମନେକରେ । ମୁଁ ଆପଣାର ଦେଶ ଓ ଜାତିକୁ ଭଲପାଏ, ଅର୍ଥାତ୍ ଅପର ଦେଶ ଓ ଅପର ଜାତିକୁ ମୁଁ ମୋ' ଭଲ-ପାଇବାର ସୀମାବାହାରକୁ ଠେଲିଦିଏ, ଅନେକସମୟରେ ସେମାନଙ୍କୁ ଘୃଣା କ

କରିଥାଏ । ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ଦେଶ ଓ ଜାତିକୁ ଘୃଣା କରି ମୁଁ ଅଧିକାଂଶ ସମୟରେ ହୁଏତ ଆପଣା ଦେଶ ଓ ଜାତିକୁ ଭଲ ପାଉଛି, ବୋଲି ପ୍ରମାଣ ଦେଇଥାଏ । ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ପରିବାରଗୁଡ଼ିକୁ ପରିହେଳା କରି ମୁଁ ପରିବାର ପ୍ରତି ଆପଣାର ଅନୁରକ୍ତି ଦେଖାଇଥାଏ । ଏହିସବୁ କ୍ଷେତ୍ରରେ ତଥାକଥିତ ଭଲପାଇବା ସଂସାରର ଭଲପାଇବା ଅପେକ୍ଷା ଅଧିକ ପରିମାଣରେ ହିଁ ଅହଂକାରର ସୃଷ୍ଟି କରିଥାଏ । ଯୋଡ଼ିବା ଅପେକ୍ଷା ଭାଙ୍ଗିବାରେ ହିଁ ଅଧିକ ପ୍ରବୃତ୍ତି ହୋଇଥାଏ । କିନ୍ତୁ ସବୁପ୍ରକାର ସୀମା ବା ପରିମିତି ନିର୍ବିଶେଷରେ ମନୁଷ୍ୟଜାତିକୁ ବା ପ୍ରତ୍ୟେକ ମନୁଷ୍ୟକୁ ଭଲ ପାଇବାକୁ ହେଲେ, ପ୍ରତ୍ୟେକଙ୍କୁ ତାହାର ଯଥାପ୍ରାପ୍ୟ ଶ୍ରଦ୍ଧା ଓ ସମ୍ମାନ ଦେବାକୁ ହେଲେ ଆମକୁ ଏହିସବୁ ସଂକୀର୍ଣ୍ଣତାରୁ ଉପରକୁ ଉଠିବାକୁ ପଡ଼ିବ । କାହାରିକୁ ଘୃଣା ନକରି ଭଲ ପାଇବାର କଳା ଶିଖିବାକୁ ପଡ଼ିବ, ଅର୍ଥାତ୍ ଘୃଣାମୁକ୍ତ ହେବାକୁ ପଡ଼ିବ । ଅର୍ଥାତ୍ ସକଳପ୍ରକାର ଭୟାତୁର ବ୍ୟୂହରଚନାରୁ ଆପଣାକୁ ମୁକ୍ତ ରଖିବାକୁ ପଡ଼ିବ ।

୨୪ । ୪ । ୫୯

କାଲି ଜହ୍ନ ଉଠିଥିଲାବେଳେ ମୁଁ ଏକୁଟିଆ କଅଁଳଆଡ଼େ ବୁଲି ବାହାରିଥିଲି । ହଠାତ୍ ଭାବିବାକୁ ଲାଗିଲି ମୁଁ କୋଉଦିନ ଯାଇ ଏମିତି ବୁଲି ବାହାରି ପାରିବି, ଯେପରିକି ହାତରେ ପାଇଲାପରି ବା ହୃଦୟରେ ଅନୁଭବ କଲାପରି କିଛି ନପାଇଲା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ମୁଁ ଆଉ କଦାପି ପଛକୁ ଫେରି ଆସିବିନାହିଁ । ସେହି ଅନନ୍ତ ଅନିର୍ଦ୍ଦେଶ୍ୟ ମାର୍ଗରେ ମୋ'ର ଯାତ୍ରା କେବେ ଆରମ୍ଭ ହେବ କେଜାଣି ? ଜହ୍ନ ଆଲୁଅରେ, ଦକ୍ଷିଣା ପବନରେ ଓ ଖୋଲା ଆକାଶତଳେ ମୁଁ ଏହିପରି ବାରବାର ମୁଗ୍ଧ ହୋଇଛି, କିନ୍ତୁ ବାରବାର ପୁଣି ପଛକୁ ଫେରିଆସିଛି । ଗୋଟାଏ ମୁହୂର୍ତ୍ତର ରୋମାଞ୍ଚପରେ ମୁଁ ବାରବାର ପୁଣି ଆପଣାର ହୀନତା ଓ ଦୀନ ବିଚ୍ଛିନ୍ନତା ଭିତରକୁ ଫେରିଆସିଛି । ଫୁଲର ସୁବାସ ବା ପତ୍ରର ସ୍ପର୍ଶ ପାଇ ହୃଦୟରେ ରୋମାଞ୍ଚ ଅନୁଭବ କରିଛି, କିନ୍ତୁ ବାରବାର ହୃଦୟର ଭାଷା ଭୁଲି ଓ ହୃଦୟର ପୋଥି ବନ୍ଦ କରିଦେଇ ମୁଁ ପୁଣି ନାନା ଲାଳସା ଓ ଲୋଭର ବୁଦ୍ଧିବାଦୀ ଫାନ୍ଦରେ ଆପଣାକୁ ହରାଇ ବସିଛି । ସେଇଥିଲାଗି କାଲି ବାରବାର ଭାବୁଥିଲି, ଏମିତି କାହିଁକି ଥରେ ମୁଁ ବାହାରିଯାଇ ନପାରନ୍ତି, ଯେପରିକି ଆଉ ଫେରିଆସିବାର ଦୁର୍ବିପାକରେ ପଡ଼ିବାକୁ ପଡ଼ନ୍ତାନାହିଁ । ଯଦି ମୁଁ ଏହି ସଂସାର ଭିତରେ ସବୁବେଳେ ବନ୍ଧାହୋଇ ରହି ପାରୁଥାନ୍ତି, ତେବେ ମୋର ଆଉ ଭାବନା ନଥିଲା । ମେସିନ୍‌ର ପୁଣି ଆଉ କି ଭାବନା ରହିବ, ଆତ୍ମଘାତୀର ପୁଣି ଆଉ କି ଆତ୍ମଚିନ୍ତା ରହିବ ? କିନ୍ତୁ ମୁଁ ଭଲକରି ଜାଣେ ଏହି ହୃଦୟ ଓ ଏହି ଆକାଙ୍‌କ୍ଷାକୁ ମୁଁ କଦାପି ଉପଭୋଗ ଓ ସାମଗ୍ରୀ-ବହୁଳତାର ଅଠାଦିଆ ଡୋରରେ ବାନ୍ଧି ରଖି ପାରିବିନାହିଁ । ହୁଏତ ମୁହୂର୍ତ୍ତିକ

ପାଇଁ ମଧ୍ୟ ବଞ୍ଚି ପାରିବି ନାହିଁ । ମୋର ବାସନା ସେପାଖପାଏ ଲମ୍ବିଛି, ତଥାପି ମୋର ଦୁର୍ଭାବନା ମୋତେ ସେପାଏ ଯିବାକୁ ଦେଉନାହିଁ । ଏପରି କାହିଁକି ହେଉଛି ? କାହିଁକି ମୁଁ ଏହି ଐଶ୍ୱରିକ ଅତୃପ୍ତିରେ ଦଗ୍ଧ ହୋଇ ମରିବାରେ ଲାଗିଛି ? ମୁଁ ଜାଣେ ଏ ମରିବାରେ ସୁଖ ନାହିଁ, ଖାଲି ଅସ୍ୱସ୍ତି ହିଁ ରହିଛି । ଏ ମରଣ ଜୀବନଲାଗି ଲୁହେ, ଜୀବନର ସକଳ ଦ୍ୱାରର ସୂଚନା ଦେଇ ତଥାପି ମୋ' ଗୋଡରେ ପଥର ବାନ୍ଧି ରଖିବାକୁ ଏହି ମରଣ ନାନା ଫିସାଦ କରି ମୋତେ ମାଡିବସିଛି । ଏଥିରୁ ଛୁଟି ପାଇବାର ବାଟ କାହିଁ ? ନୂତନ ଆପଣାକୁ ନେଇ ବିହାର କରିବାର ଓ ନୂତନ ଉପଲବ୍ଧି କରିବାର ମହାନ୍ ଉତ୍ସବରେ ମୋର ପାଳି କେବେ ପଡିବ ?

୨୫ । ୪ । ୫୯

It is through love of God alone that Religion leads man to love the Human Race,—ଏହି ଉକ୍ତିଟିରେ ଶ୍ରୀଯୁକ୍ତ Bergson ସମଗ୍ର ମଣିଷ ଜାତିକୁ ଭଲ ପାଇବାର ବାଟ ବତାଇ ଦେଇଛନ୍ତି । ଭଗବାନ ହେଉଛନ୍ତି ଯାବତୀୟ ଧର୍ମ ଓ ଧର୍ମଜୀବନର ପରମ ସାଧ୍ୟ ଓ ପରମ ଆରାଧ୍ୟ । ତଥାପି ଧର୍ମର ଇତିହାସରେ ମଣିଷ ବାରବାର ଭଗବାନଙ୍କୁ ଛାଡି ଅସ୍ୱୀକୃତ ନାନା ପୁତୁଳାକୁ ଭଗବାନ ବୋଲି ଆରାଧନା କରିଛି । ତା'ର ଆପଣାର ଗର୍ବ, ଦମ୍ଭ, କ୍ଷମତା ଓ ଗୌରବ ଲାଳସାକୁ ଏକ ସମ୍ପ୍ରସାରିତ ଛଦ୍ମ ଆଧ୍ୟାତ୍ମିକ ରଙ୍ଗ ଦେଇ ସେ ଭଗବାନ ବୋଲି ପୂଜା କରିଛି । ସେହି କାରଣରୁ ତା'ର ଏହି ପିତୁଳା ପୂଜା ବା ଅହଂପୂଜା ତାକୁ ମଣିଷଜାତି ଠାରୁ ବିଚ୍ଛିନ୍ନ କରି ପକାଇଛି । ଆମେ ସମସ୍ତେ ବିଭିନ୍ନ ନାମ ଓ ବିଭିନ୍ନ ରୂପରେ ଏହି ଭଗବାନଙ୍କର ପୂଜା କରିଚୁ, ଭଗବାନଙ୍କ ନାମରେ ବାସ୍ତା ହୋଇଚୁ; କିନ୍ତୁ ପରସ୍ପର ସହିତ ଏକାଠି ସମ୍ମିଳିତ ହୋଇ ପୂଜା କରିବାର କୌଣସି ଆବଶ୍ୟକତା ଆମେ ଅନୁଭବ କରିନାହୁଁ । ଆମ ନିଜର କଣାଖିଆ ଆଖିରେ ଆମେ ଭଗବାନଙ୍କୁ ମଧ୍ୟ କେବଳ ଆମରି ପକ୍ଷର ଏକ ଶତ୍ରୁମାରଣ ଭୋଳାନାଥ ରୂପେ ଦେଖି ଆସିଚୁ । ତେଣୁ ଅପର ମଣିଷ ମଧ୍ୟ ଯେ ସେହି ଭଗବାନଙ୍କର ଆରାଧନା କରୁଛି, ଏପରି ଭାବିବା ଲାଗି ଆମକୁ ଆଉ ଅବସର ହିଁ ମିଳି ନାହିଁ ଏବଂ ପକ୍ଷାଗ୍ରହ-ନିଷ୍ଠ ଆମର ଏହି ଭଗବାନ ସଂସାରରେ କେବଳ ଭୟ ଓ ଘୃଣାକୁ ସାଇତି ରଖିବାରେ ହିଁ ଆମକୁ ଉତ୍କଳିତ ମାଲମସଲାମାନ ଯୋଗାଇବାରେ ବେଶ୍ ସାହାଯ୍ୟ କରିଚନ୍ତି । ଆମର ସ୍ନେହ, ପ୍ରେମ ଓ ସମର୍ପଣ ଭାବକୁ ଖଣ୍ଡିତ ଓ କୁଣ୍ଠିତ କରି ରଖିବାରେ ସାହାଯ୍ୟ କରିଚନ୍ତି । ଆମକୁ ପରସ୍ପର ଠାରୁ ଓ ଆପଣାର ଅସଲ ଆସ୍ଥାନରୁ ଦୂରକୁ ନେଇ ଫୋପାଡି ଦେଇଚନ୍ତି । ଆମର ସବୁ ଭଗବାନ ଓ ଭଗବତ ଆଡମ୍ବର ସତ୍ତ୍ୱେ ଆମେ ଭଗବାନବର୍ଜିତ ଓ ଶ୍ରଦ୍ଧାଶୂନ୍ୟ ହୋଇ ରହିଚୁ ।

୨୬ । ୪ । ୫୯

ନିତ୍ୟ ସକାଳେ ସ୍ନାନ କରି ପବିତ୍ର ହୋଇ ଆସିବାପରି ନିତ୍ୟ ଭଗବାନଙ୍କ ପାଖରେ କ୍ଷମା ମାଗି ପବିତ୍ର ହୋଇ ଆସିବାକୁ ପଡ଼ିବ । ଏହି ନିତ୍ୟ ସ୍ନାନ ଓ ନିତ୍ୟ ମାର୍ଜନ ପାଇଁ ବୋଧହୁଏ ଆପଣାର ଯାବତୀୟ କୃତ ଓ ଅକୃତକୁ ଭଗବାନଙ୍କ ପାଖରେ ନେଇ ସମର୍ପଣ କରିଦେବାର ପାରମାର୍ଥିକ ଜୀବନ ମୂଳଟି ଉଦ୍ଭାସିତ ହୋଇଥିଲା । କ୍ଷମା ମାଗିବାର ଦ୍ୱାରଟି ଯଦି ସବୁବେଳେ ଖୋଲା ନଥାନ୍ତା, ତେବେ ଏ ସଂସାରରେ ମଣିଷର ଓ ଜୀବନର ଦଶା ପ୍ରକୃତରେ କଣ ହୋଇଥାନ୍ତା କେଜାଣି ? ଯଦି ପାପକ୍ଷାଳନର ନିତ୍ୟ ସୂତ୍ରଟି ପାପୀ ଅଥଚ ବିଶ୍ୱାସୀକୁ ଧରାଇ ଦିଆଯାଇ ନଥାନ୍ତା, ତେବେ ମଣିଷଲାଗି କେବଳ ପାପଗୁଡ଼ା ଆପଣାର ବୋଲି କହିବାକୁ ବୋଧହୁଏ ଆଉ କିଛିହେଲେ ନଥାନ୍ତା । ନିତ୍ୟ ନିଦରୁ ଉଠି ମଣିଷ ଏହି ଆଲୁଅ ଆଉ ପବନକୁ ଆପଣାର ବୋଲି କହି ପାରନ୍ତା ନାହିଁ । ସବୁ ମଣିଷଙ୍କର ହୃଦୟ ସ୍ପନ୍ଦନକୁ ସେ ଆପଣାର ହୃଦୟ ଭିତରେ ଅନୁଭବ କରିପାରନ୍ତା ନାହିଁ । ଏହି ସଂସାରରେ ନିତ୍ୟ ନୂତନ ଭୂମିରେ ଆପଣାର ସ୍ଥାନଟି ଠାବ କରି ନେଇ ପାରନ୍ତା ନାହିଁ । ପାପୀ ହୃଦୟ ନେଇ ସେ ଆଉ କାହାପାଇଁ କି ପ୍ରାର୍ଥନା କରିପାରନ୍ତା, କାହା ପାଇଁ ଗୀତ ଗାଇପାରନ୍ତା, ଆପଣାକୁ ଦେଇ କାହାପାଇଁ କି ସୃଷ୍ଟି କରି ପାରନ୍ତା ? ଆପଣା ଆଡ଼କୁ ଅନାଇବାଲାଗି ମଧ୍ୟ ତାର ଆଉ ସାହସ ହୁଅନ୍ତା ନାହିଁ । ଏକାକୀ ଘଡ଼ିଏ ଆପଣା ନୀଡ଼ ଭିତରେ ଯାଇ ବସିପାରିବା ମଧ୍ୟ ସମ୍ଭବ ହୁଅନ୍ତା ନାହିଁ । ଜୀବନର ଜଳାଶୟଟିକୁ ନେଇ ସମର୍ପଣ ଓ ଶ୍ରଦ୍ଧାର ସହିତ ବିଶ୍ୱଜୀବନର ସମୁଦ୍ର ସହିତ ମିଶାଇଦେଇ ପାରୁଛି ଏବଂ ସେଥିଲାଗି ହିଁ ଆତ୍ମକୃତ ମଇଳାଗୁଡ଼ାକରେ ମଣିଷ କମେ ପୋତି ହୋଇ ପଡ଼ୁ ନାହିଁ, ଆପଣା ବିକ୍ଷେପର ପାଉଁଶରେ ସେ ଆଉ ଆପଣାର ନିଆଁକୁ ଚିରଦିନ ପାଇଁ ପୋତି ଦେଉନାହିଁ । ସେ ମହତ୍ତର ବିନଷ୍ଟିରୁ ପରିତ୍ରାଣ ପାଉଛି, ଆପଣା ଲାଗି ଓ ଭଗବାନଙ୍କ ଲାଗି ବଞ୍ଚିପାରୁଛି, ଆଶା କରିପାରୁଛି, ସ୍ୱପ୍ନ ଦେଖିପାରୁଛି ଓ ଉଦ୍ବେଳିତ ହୋଇପାରୁଛି । ଅସୀମର ସଙ୍ଗ କାମନାରେ ସେ ବାରବାର ଆପଣାର ସୀମା ଅତିକ୍ରମ କରିଯାଉଛି ।

୨୭ । ୪ । ୫୯

ଭଗବାନଙ୍କ ପାଖରେ କ୍ଷମା ମାଗି ଆସିବାରେ ମୋର ଏତେଟିକିଏ ଭୟ ବା ଆତୁରତା ନାହିଁ । କାରଣ ମୁଁ ଭଗବାନଙ୍କୁ ସର୍ବପ୍ରଥମେ କ୍ଷମାଧୀଶ ବୋଲି ହିଁ କଳ୍ପନା କରିଥାଏ । ସେ କ୍ଷମାଧୀଶ, କାରଣ ସେ ସ୍ନେହାଧୀଶ । ଭଗବାନଙ୍କର ରାଜ୍ୟ ପୋଲିସ୍‌ର ରାଜ୍ୟ ନୁହେଁ, ଦୁର୍ବଳ ମଣିଷର ଦୁର୍ବଳ ଅପଜୀବନର ଗ୍ଲାନି ଦେଖି ହସିବା ଲାଗି ଏହି ଜଗତରେ କଦାପି କୌଣସି ଭଗବାନର ଆବଶ୍ୟକତା ନଥିଲା । ହସିବାଲାଗି ମଣିଷର ଗୋଡ଼ଧରି ତାକୁ ପଛକୁ ଟାଣିରଖିବା ଲାଗି ଓ ଏହି ସଂସାରରେ

ଅନେକ ମଣିଷ ଅଛନ୍ତି, ତେଣୁ ଉପରେ ଗୋଟାଏ ଭଗବାନ ରହିବାର ଆଉ କି ଆବଶ୍ୟକତା ଥିଲା ? ଆପଣାର ହୃଦୟ ଭିତରେ ଭଗବାନଙ୍କୁ ଅନୁଭବ କରିବାର ଅର୍ଥ ହେଉଛି ଏହି ଅଜସ୍ର କ୍ଷମା ଓ ଅଜସ୍ର ସ୍ନେହର ଶକ୍ତିଶାଳିତାକୁ ହୃଦୟ ଭିତରେ ଅନୁଭବ କରିବା । ଏହି କ୍ଷମା ଓ ସ୍ନେହର ଦାୟାଦ ହିସାବରେ ସଂସାରରେ ଯଥାଶକ୍ତି କ୍ଷମା ଓ ସ୍ନେହର ଆଚରଣ କରିବା । ଭଗବାନଙ୍କ ରାଜ୍ୟରେ ପୋଲିସ୍ ହେବାକୁ, ଅନ୍ୟର ଓ ଆପଣାର ପାପ ଓ ଦୁର୍ବଳତାଗୁଡ଼ାକୁ ଡାଳ କରି ଦେଖାଇବାକୁ ମୁଁ ସିଧା ମନା କରିଦେବି । କୌଣସି ପ୍ରକାର ଆରୋପିତ ସଂସ୍କାର ମୋତେ ମନା କରିବାରୁ ନିବୃତ୍ତ କରିପାରିବ ନାହିଁ । ମୁଁ ଜାଣେ, ମୋର ପାପ, ମୋର ଅପରାଧ ବା ମୋର ତଥାକଥିତ ଦୁର୍ବଳତା ମୋର ଏକମାତ୍ର ପରିଚୟ ନୁହେ । ତେଣୁ ସେହି ଗୋଟାଏ ମୁହୂର୍ତ୍ତକୁ ମୋ'ଜୀବନର ସକଳ ମୁହୂର୍ତ୍ତ ବୋଲି ଦେଖାଇବାକୁ, ସେହି ଖଣ୍ଡଟାକୁ ମୋର ସମୁଦାୟ ବୋଲି ଦେଖାଇବାକୁ ମୁଁ କୌଣସି ହୀନ ବୁଦ୍ଧି ଅବଲମ୍ବନ କରିବିନାହିଁ । ଆପଣାବେଳେ ନୁହେଁ କି ଅପରବେଳେ ମଧ୍ୟ ନୁହେ ।

୨୮ । ୪ । ୫୯

ମୋର ସ୍ୱପ୍ନ ଓ ଭାବନାକୁ ଅତିଶୟ ଶ୍ରଦ୍ଧାବେଶରେ ଆବୋରି ଧରି ମନଭିତରେ କେବଳ ହିମାଳୟର ଶାନ୍ତି ବିରାଜମାନ ରହିଛି । ମୋ'ଆଗରେ ଯେପରି ହିମାଳୟର ସ୍ରୋତ ପ୍ରସାରିତ ହୋଇ ରହିଛି ! ମୋର ଦୁଃଖ, ତାପ, ବ୍ୟସ୍ତତା ଓ ବିବଶତାର ସମସ୍ତ ନଦୀଧାରା ପାଇଁ ସେଠାରେ ସତେଯେପରି କେଉଁ ମହା ସାଗର ମୋ'ପାଇଁ ଅପେକ୍ଷା କରି ରହିଛି । ମୋର କ୍ଳାନ୍ତି ଓ ବିଭ୍ରାନ୍ତିର ସମସ୍ତ ସ୍ୱେଦକୁ ପୋଛିଦେଇ ମୋତେ ସ୍ନେହସ୍ନିଗ୍ଧ ତଥା ଆଶ୍ୱସ୍ତ କରିବାଲାଗି କେଉଁ ଜନନୀର ଶାନ୍ତ ଆଖି ମୋତେ ଆହ୍ୱାନ ଦେବାରେ ଲାଗିଛି । ଏଥର ବାହାରିବାକୁ ହେବ, କର୍ମମୟ ଜୀବନର ସମସ୍ତ ଆବଶ୍ୟକତା ଓ ସମସ୍ତ ଗଣ୍ଠିକୁ ଫିଟାଇଦେଇ ଏଥର ବାହାରିବାକୁ ପଡ଼ିବ । ଏଥର ଛୁଟି ଦରକାର, ନିଶ୍ଚିନ୍ତ ମସ୍ତତା ଦରକାର । ରୂପ, ରସ, ଗନ୍ଧ ଓ ଆଲୋକର ଭରାପାତ୍ରରୁ ରସାସ୍ୱାଦନ କରିବାଲାଗି ଏଥର ହୃଦୟର ସବୁ ଦ୍ୱାର ଉନ୍ମୁକ୍ତ କରିଦେବା ଦରକାର । ହିମାଳୟରେ ଶାନ୍ତି ଅଛି, ହିମାଳୟରେ ବ୍ୟାପ୍ତି ରହିଛି, ଜୀବନ ସୃଷ୍ଟିକାରୀ ଏକ କାଳହୀନତା ସେଠି ଅଶେଷ ପ୍ରେରଣାର ଜନନୀରୂପେ ଇହଜାଳବଦ୍ଧ, ଅବଶହୃଦୟ ଓ କ୍ଷଣଧୀତବ୍ୟାକୁଳ ମନୁଷ୍ୟସନ୍ତାନ ଲାଗି ପ୍ରସାରିତ ହୋଇ ରହିଛି । ହିମାଳୟ ବିଷୟରେ ଅନେକ ପଢ଼ି ଓ ତା'ଠାରୁ ଆହୁରି ଅନେକ କଳ୍ପନା କରି ମୁଁ କ୍ରମେ ତାକୁ ଆପଣାର ବୋଲି ମନେକରି ଶିଖିଛି । ଏଥର ତାହାରି ସମୀପରେ ଓ ସମ୍ମୁଖରେ ଠିଆ ହୋଇ ସେହି ଆତ୍ମୀୟତାକୁ ଇନ୍ଦ୍ରିୟଦ୍ୱାରରେ ତଥା ହୃଦୟ ଭିତରେ ମୁଁ ଅନୁଭବ କରିବି, ହଠାତ୍ ଏହିପରି ଏକ ଶୁଭବାସନା ମୋର ହୃଦୟକୁ କେତେକେତେ ମହିମାମୟ

ଉତ୍ତରାଧିକାରର ପ୍ରଶାନ୍ତି ଭିତରେ ମଜ୍ଜାଇ ରଖୁଛି । ଏଥର କ୍ରମେ ଶାନ୍ତ ହୋଇ ଯିବାକୁ ହେବ, ଜନନୀର ପ୍ରସାରିତ ରୂପକୁ ଗ୍ରହଣ କରିପାରିବା ଲାଗି ଏଥର ସନ୍ତାନଭାବରେ ପ୍ରସ୍ତୁତ ହେବାକୁ ପଡିବ । ଏହି ପ୍ରସ୍ତୁତ ହେବାରେ, ନିଃଶେଷିତ ଅର୍ଥାତ୍ ପବିତ୍ର ହୋଇ ବାହାରିଯିବାରେ ଯେ କେତେ ଆନନ୍ଦ ମୁଁ କ୍ରମେ ସେଇକଥା ଅନୁଭବ କରିବାକୁ ଆରମ୍ଭ କରୁଛି । ଝରିକୁଳ ଧାନ ଚଳ୍ପ କ୍ରମେ ଶାନ୍ତହୋଇ ଆସୁଛି । ଏହିପରି ଏକ ଧନ୍ୟାବନୀୟ ମାନସାବସ୍ଥାକୁ ବୋଧହୁଏ ବୌଦ୍ଧଧର୍ମରେ ନିର୍ବାଣ ବୋଲି କୁହାଯାଇଥିଲା । ସେଇସବୁ ସ୍ଥିତି ଏସ୍ତରର ଜୀବନଲାଗି ହୁଏତ ଚିରନ୍ତନ ଅଭାବନୀୟ ହୋଇ ରହିଥିବ । କିନ୍ତୁ ଏହିପରି ଗୋଟିଏ ଗୋଟିଏ ସୁଅବସର ଲାଗି ପ୍ରସ୍ତୁତ ହେଉଥିବାବେଳେ ମଝିରେମଝିରେ ଆପଣାକୁ ତଥାପି ବଡ ଅପୂର୍ବଭାବରେ ଶାନ୍ତ ଅର୍ଥାତ୍ ନିର୍ବାପିତ ଓ ନିର୍ବାତ ପରି ମନେହୁଏ. ମାଟିର ଏହି ଜୀବନ ସ୍ୱର୍ଗକୁ ସ୍ପର୍ଶ କରି ପକାଏ ।

୨୯ । ୪ । ୨୯

ମୋର କେତେଟା ବାହ୍ୟ ଆଚରଣ ଦେଖି ମୋତେ ଯେଉଁମାନେ ସାଧୁ ବୋଲି କହନ୍ତି, ମୋ'ଭିତରର ଦହନ ବିଷୟରେ ସେମାନେ ପ୍ରକୃତରେ କେତେ କିଛିକଏ ଜାଣନ୍ତି ! ବାହାରର ଏହି ସାଧୁଗିରିର ଆବରଣ ତଳେ ଭିତରେ ମୋର ଯେଉଁ ପଶୁଗିରି ଲୁଚି ବସିଥାଏ, ମଉକା ପାଇଲେ ଆପଣାର ଅତ୍ୟାଚାର ଆରମ୍ଭ କରିଦେବ ବୋଲି ବେଳ ଉଣ୍ଡୁଥାଏ, ମୋତେ ଛାଡିଦେଲେ ସେକଥା କିଏ ଜାଣିଛି ବା ସେକଥା ବୁଝିବାପାଇଁ କାହାର ଧୈର୍ଯ୍ୟ ଅଛି ? ମୋ' ଭିତରର ଦହନକୁ ମୁଁ ଭଲକରି ଜାଣେ, ତେଣୁ ବାହାରେ ମୋତେ କିଏ ପ୍ରଶଂସା କରିଦେବା ମାତ୍ରକେ ମୋ' ଆଖିଦୁଇଟା ଯେପରି ତତ୍କ୍ଷଣାତ୍ ଭିତରମୁହାଁ ହୋଇଯାଏ । ସମସ୍ତଙ୍କ ଅଗୋଚରରେ ଆପଣା ମନର ଯେଉଁ ନିଭୃତ ନିରଙ୍କୁଶ କୋଣରେ ମୁଁ ନାନା ପଶୁଗିରି ଓ ପ୍ରଲୋଭନର ରୋମନ୍ଥନ କରୁଥାଏ ମୁଁ ସେଇଠାକୁ ଫେରିଯାଏ । ସେଇଠି ଆପଣାର ସମ୍ମୁଖୀନ ହେବାକୁ ଇଚ୍ଛାକରେ, ସେଇଠି ଆପଣାକୁ ସମଗ୍ରଭାବେ ଦେଖିବାଲାଗି ମନ ବଳାଏ । ଯଦି ମୁଁ ପ୍ରକୃତରେ ସାଧୁ ହୋଇଥାନ୍ତି, ତେବେ ଭିତରେ ବାହାରେ ଖଣ୍ଡିତ ହୋଇ ରହିବାର ଦହନଦୁଃଖ ମୋତେ କାହିଁକି ଭୋଗ କରିବାକୁ ପଡୁଥାନ୍ତା ? କାହିଁକି ମୁଁ ଆପଣା ଜୀବନର ସବୁଠାରୁ ଅଧିକ ଅନ୍ତର୍ଗତ ଓ ଅନ୍ତରଙ୍ଗ ପ୍ରଦେଶରେ ଆପଣାପାଖରେ ତଥାପି ବର୍ଜିତ ହୋଇ ରହିଥାନ୍ତି ? ଭିତରର ଧ୍ରୁବକୁ ହରାଇ ମୁଁ କାହିଁକି ନାନା ଅଧ୍ରୁବର ଲାଳସୀ ଭିକାରି ହୋଇ ବୁଲୁଥାନ୍ତି ? ମୁଁ ଜାଣେ ଯେ ମୋ'ଭିତରର ଏହି ଦୁଃଖକୁ କେହି ବୁଝିବେନାହିଁ । ମୋର ପ୍ରଶଂସା କରି ମୋତେ ସପ୍ତମ ପାହାଚକୁ ଉଠାଇ ଦେଉଥିବା ଲୋଭ ମଧ୍ୟ ମୋତେ ହିଁ ଏହି ଦୁଃଖର ସମ୍ମୁଖୀନ ହେବାକୁ ପଡ଼ିବ ।

୩୦ । ୪ । ୫୯

'ସକାଳୁ ଉଠି ମନ ଓ ହୃଦୟ ଯେପରି କେତେଆଡ଼ର କେତେ ଆନନ୍ଦରେ ପରିପୂର୍ଣ୍ଣ ହୋଇଉଠେ । ସକାଳର ଆକାଶଉପରେ ଥରେ ଆଖି ବୁଲାଇଦେବା ମାତ୍ରକେ, ପବିତ୍ର ଜୀବନଦାୟୀ ପବନ ଏହି ଶରୀରଉପରେ ଥରେ ବୁଲିଆସିବା ମାତ୍ରକେ ମନଟିଅବା ଆପଣାର ଅତି ପ୍ରିୟ ଘରକୁ ଫେରିଆସିବା ପରି ପ୍ରଫୁଲ୍ଲ ଓ ପ୍ରସନ୍ନ ବୋଧ ହୁଏ । ରାତିସାରା ଯେ ମୁଁ ଗୋଟାଏ ଘରେ ବନ୍ଦ ହୋଇ ରହିଥିଲି, ଅଜ୍ଞାନ ମନର ଉଗ୍ର ଆଯୁତନ ଭିତରେ ଯେ ମୁଁ ଆପଣାକୁ ନାନାପ୍ରକାର ବର୍ଜିତ ଓ ଗର୍ହିତ କରି ରଖିଥିଲି, ସେକଥା ଯେମିତି ମନେ ହିଁ ପଡ଼େନାହିଁ । ଏହି ଶୁଭ ସକାଳ ଆଯୁତନେ ଶୁଦ୍ଧ ପ୍ରସନ୍ନ ହୋଇ ବାହାରି ଆସିପାରିବା ଉଚିତ । ସକାଳର ଶୁଭ କ୍ଷଣରେ ସାରା ସଂସାର ଭରି ନିତି ଆଲୋକର ଯେଉଁ ଉତ୍ସବ ଆରମ୍ଭ ହୁଏ, ସେଥିରେ ଏକରସ ହୋଇ ଯୋଗଦେବା ଲାଗି ଯୋଗ୍ୟ ହୋଇ ଆସିପାରିବା ଉଚିତ । ସକାଳର ପ୍ରକାଶ ପର୍ବରେ ଆପଣାକୁ ମଧ୍ୟ ପ୍ରକାଶିତ କରିବାର ଆଗ୍ରହ ଓ ଆନନ୍ଦରେ ପ୍ରେରିତ ହୋଇ ଆସିପାରିବା ଉଚିତ । ରାତିର ନିଦ୍ରାବସରରେ ଶୂନ୍ୟ ହୋଇ ରହିଥିବା ଗ୍ରହଣ ପାତ୍ରକୁ ସକାଳର ଭରି ଆନନ୍ଦ ଓ ସ୍ୱୀକାରରେ ପୂର୍ଣ୍ଣ କରିଦେବାର ସହଜ କଳା ସମସ୍ତଙ୍କର ହାସଲ କରିବା ଉଚିତ । ମୋତେ ସକାଳେ ସବୁ ଭଲ ଲାଗିବା ଉଚିତ, ସବୁ ବୈର, ସବୁ ବିଷମତା ଓ ବିଛିନ୍ନଧିତାକୁ ଭୁଲି ମୁଁ ଯେପରି ନାନା ମୈତ୍ରୀ ଓ ମମତାର ସହଜ ସୂତ୍ରରେ ସମସ୍ତଙ୍କ ପାଖରେ ଧରା ଦେଇପାରିବି, ମୋର ହୃଦୟଭିତରେ ସେହିପରି ଏକ ଅବକାଶର ସୃଷ୍ଟି ହେବା ଉଚିତ । ମୋତେ ସକାଳେ ସବୁମଣିଷ ଭଲ ଲାଗିବା ଉଚିତ, ମୋ'ର ଉଦ୍‌ଭାସିତ ନୟନରେ ସବୁ ମଣିଷ ଓ ସକଳ ସୃଷ୍ଟି ସେହିପରି ଉଦ୍‌ଭାସିତ ମନେହେବା ଉଚିତ ।

୧ । ୫ । ୫୯

ଏ ଜୀବନରେ ବୋଧହୁଏ କେବଳ ବିକାଶକାରୀ ବା କେବଳ ବିନାଶକାରୀ କୌଣସି ସାମଗ୍ରୀ ନାହିଁ । ସଙ୍ଗ,ମମତା,ମିତ୍ରତା ଓ ସହଯୋଗିତାକୁ କେବଳ ଖରାପ ମନେକରି ଛାଡ଼ିଆସିଲେ ମନୁଷ୍ୟ ବିନାଶର ବାଟକୁ କଦାପି ବନ୍ଦ କରି ପାରିବ-ନାହିଁ । ସଙ୍ଗ, ସଖ୍ୟ, ଓ ମମତାକୁ ଛାଡ଼ି ଆସିବାରେ ପୁଣ୍ୟର ଉଦ୍ରେକ ହେବା ନହିତ ରହିଚି, ବୋଲି ଅନେକ ଅନେକ ସମୟରେ ପ୍ରଚାର କରିଥା'ନ୍ତି । କିନ୍ତୁ ଯେତେବେଳେ ସେମାନେ ନାନା ଦୌରାତ୍ମ୍ୟ ଦେଖାଇ, ଶାସ୍ତି ଉପଦେଶ ବା ସଂଶୋଧନର ନା'ନା ଲାଙ୍ଗୁଳ ଧରି ମଣିଷକୁ ତା'ର ସକଳ ସଙ୍ଗ, ସଖ୍ୟ ଓ ମମତାର ସୂତ୍ରରୁ ଛଡ଼ାଇ ଆଣିବାକୁ ବସନ୍ତି, ସେଥିପାଇଁ ପତାକା ନେଇ ବାହାରନ୍ତି ଓ ଏହି କାର୍ଯ୍ୟରେ ଭଗବାନଙ୍କ ଠାରୁ ପ୍ରେରଣା ନେବାର ଅହଙ୍କୃତ ଆୟୋଜନମାନ

କରିବସନ୍ତି, ସେତେବେଳେ ସେମାନେ ସଂସାରରେ କେତେ ଦୟନୀୟ ପରିସ୍ଥିତି ସୃଷ୍ଟି କରି ନପକାନ୍ତି ! ଭଗବାନଙ୍କ ନାମଦେଇ ତଥାକଥିତ ସାଧାରଣ ମନୁଷ୍ୟ ଉପରେ ସେମାନେ ସହିଥିବା ଆପଣାର ଯାବତୀୟ ଅତୃପ୍ତି ଓ ଅପୂର୍ଣ୍ଣତାର ଏକ ନିର୍ମମ ପ୍ରତିଶୋଧ ନେବାକୁ ବାହାରି ପଡନ୍ତି ! କିନ୍ତୁ ତଦ୍ଦ୍ୱାରା ତାହାର କି ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ସାଧିତ ହୁଏ ? ମନୁଷ୍ୟର ସଙ୍ଗକୁ ଭଗବତ୍‌ସଙ୍ଗର ମାଧୁରୀରେ ମଧୁମୟ କରିବାକୁ ପଡିବ, ମନୁଷ୍ୟର ସଖ୍ୟ ଓ ମମତାକୁ ଭଗବତ୍‌ଶ୍ରଦ୍ଧା ଓ ଆସକ୍ତିରେ ବୃହତ୍ତର କରି ଅନୁଭବ କରିବାକୁ ପଡ଼ିବ, ଏବଂ ପ୍ରତ୍ୟେକ ମଣିଷ ଆପଣାର ହୃଦୟ ଭିତରେ ଆପେ ଏକଥା କରିବ । ତେଣୁ ସ୍ନେହ,. ସଖ୍ୟ ଓ ମମତାଦ୍ୱାରା ମଣିଷର ଯେତେ କଲ୍ୟାଣ କରିହେବ, ଦାରୁଣ ଓ ନିର୍ମମ ବୈରାଗ୍ୟର ଅମାନୁଷିକତା ଦ୍ୱାରା ତାହା ଆଦୌ କରି ହେବନାହିଁ ।

୬ । ୫ । ୫୯

ବିବାହ ଅନେକ ପ୍ରକାରର । ତଥାକଥିତ ମୃଷ୍ଟିରକ୍ଷା ବା ବଂଶବୃଦ୍ଧି ପାଇଁ ବିବାହ କରିବାଠାରୁ ଆରମ୍ଭ କରି ଭଗବାନଙ୍କ ସହିତ ଏକ ବୈବାହିକ ଆତ୍ମସୂତ୍ରରେ ବାନ୍ଧି ହୋଇଯିବା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଇତିହାସରେ ନାନାପ୍ରକାର ବିବାହର ଉଲ୍ଲେଖ କରାଯାଇଛି । ବଂଶବୃଦ୍ଧି ଲାଗି କରାଯାଉଥିବା ବିବାହ ମନୁଷ୍ୟର ଆଧ୍ୟାତ୍ମିକ ବିବାହର ଅନୁପୂରକ ହୋଇ ରହିବା ଦରକାର, ଗୋଟିଏ ସ୍ତର ଆଉଗୋଟିଏ ସ୍ତରକୁ ଉନ୍ମୋଚିତ କରିନେବାର ବାଟ କଢ଼ାଇ ନେବା ଦରକାର । ଏହି ସଂସାରର ସ୍ୱର୍ଗଲାଗି ସରଣୀ ହେବା ଉଚିତ, ତେଣୁ ଏହି ସଂସାରର ପଥ ଓ ପଥଚର୍ଯ୍ୟା ମଧ୍ୟ ସ୍ୱର୍ଗୀୟ ହେବା ଉଚିତ । କିନ୍ତୁ ମଣିଷ ଅନେକ ସମୟରେ ମଝିରେ ପଡ଼ିଯାଏ, ଦୁଇଆଡ଼ର ଆକର୍ଷଣ ତାକୁ ଆପଣାଭିତରେ ବିଭକ୍ତ ଓ ବିକଳ କରିପକାଏ । ଏଣେ ସଂସାରର ଦଉଡ଼ି ତାକୁ ତା'ର ସ୍ୱର୍ଗୀୟତାର ବାସନା ପାଖରୁ ଓଟାରି ନେଇଆସେ, ଏବଂ ତେଣୁ ପ୍ରତିଶୋଧ ନେବାପରି ମଣିଷର ଆଧ୍ୟାତ୍ମିକ ଘନିଷ୍ଠା ବି ଆପଣାକୁ ସଂସାରରୁ ଏକାବେଳେକେ ଛଡ଼ାଇନେଇ କୁଆଡ଼େ ଖସି ପଳାଇ ଯିବାର ଅଣ୍ଡିରା ମାର୍ଗମାନ ଖୋଜିବାରେ ଲାଗିଥାଏ । ସଂସାରକୁ ଭଲ ପାଇ ଅର୍ଥାତ୍ ସଂସାରରେ ଛନ୍ଦି ହୋଇପଡି ମଣିଷ ସ୍ୱର୍ଗୀୟତାର ଯାବତୀୟ ଦାବୀକୁ କେବଳ କାଳ୍ପନିକ ଓ ଅବାସ୍ତବ କହି ଉଡାଇଦିଏ, ପୁଣି ବେଳେବେଳେ ଆପଣାର ସ୍ୱର୍ଗୀୟତାରୁ ଅତ୍ୟନ୍ତ ଶୋଚନୀୟ ଭାବରେ ବଞ୍ଚିତ ହୋଇ ସଂସାରକୁ ଘୃଣା ବି କରିବାକୁ ଶିଖେ । ଏହିପରି ଏକ ଘୃଣା ଓ ବିପନ୍ନତାସମାକୁଳ ମନରେ କିଏ ଘର ଓ ସଂସାର ଛାଡ଼ି ଜଙ୍ଗଲକୁ ପଳାଏ । ପୁଣି ଆଉକେହି ଛଟପଟ ହୋଇ ଏହିସମସ୍ତ ସୁଖ ଓ ସଖ୍ୟକୁ ମାୟା ବୋଲି କହେ । କିନ୍ତୁ ମାୟାବୋଲି କହି ସମସ୍ତ ସତ୍ୟକୁ କେବଳ ଗୁଡ଼ିଆସିବା ବ୍ୟତୀତ ସେ ସତ୍ୟର ଆଉ କୌଣସି ପରିଚୟ ପାଇ ପାରେନାହିଁ । ନାନାପ୍ରକାର

ଆପେକ୍ଷିକତାକୁ ପାପ ଓ ପୁଣ୍ୟ, ଭଲ ଓ ମନ୍ଦ ବୋଲି ଦେଖାଇ ସେ ଅଧିକରୁ ଅଧିକ ଅଜ୍ଞାନରେ ଆଚ୍ଛନ୍ନହୋଇ ରହେ । ସେଥିଲାଗି ଏସବୁ ମାର୍ଗଦ୍ୱାରା କେବଳ ଦୁଃଖଭୋଗ ହିଁ ସାର ହୁଏ । ଜୀବନରେ କୌଣସି କୂଳର ରକ୍ଷା ହୋଇ ପାରେ-ନାହିଁ । କିନ୍ତୁ ଭଗବଦ୍‌ଭକ୍ତିବାହକୁ ଶ୍ରେୟ ବୋଲି ଗ୍ରହଣ କରି ସାମାଜିକ ବିବାହର ଗତି ନିରୂପିତ ହେଲେ ତଦ୍ୱାରା ସାମାଜିକ ଏବଂ ଅତି ସାଧାରଣ ମଧ୍ୟରେ ଆଉ କୌଣସି ବିରୋଧ ରହେନାହିଁ, ତଥାକଥିତ ମାୟାର ସକଳ ମାୟାମୟତା ଅପସରି ଯାଏ । ବିବାହର ଗୃହବର୍ମ ପୂରିଗଲା ଦିନ ଆଜି ମୋର ଏହିସବୁ କଥା ମନେପଡ଼ୁଛି ।

୩ । ୫ । ୫୯

ଶ୍ରଦ୍ଧା ମଣିଷକୁ ଏକାଠି କରାଏ, ଭୟ ପରସ୍ପରକୁ ପରସ୍ପରଠାରୁ ଦୂରକୁ ନେଇଯାଏ । ଶ୍ରଦ୍ଧା ଆଉ ଭୟଭିତରେ ଚିରଦିନ ଏହି ବିରୋଧ ଲାଗିରହିଛି । ମୁଁ ବାହାରେ ଯେତେପ୍ରକାରେ ଶ୍ରଦ୍ଧାର ଆଡ଼ମ୍ବର ଓ ଆୟୋଜନ ସୃଷ୍ଟି କରି ବସି-ଥାଏ ପଛକେ, ଏତେ ଲୋକଙ୍କୁ ବା ଅମୁକ ସମାଜକୁ ମୁଁ ଏତେ ବେଶୀ ଶ୍ରଦ୍ଧାକରେ ବୋଲି ମୁଁ ବାହାରେ ଯେତେ କହିହୁଏ ପଛକେ, ଭିତରେ ଭୟ ରହିଥିବା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ମୁଁ ଶ୍ରଦ୍ଧାବିତରଣର ପ୍ରଥମ ସୋପାନଟି ଉପରେ ମଧ୍ୟ ଗୋଡ଼ ପକାଇ ପାରିବିନାହିଁ । ମହାଜନକୁ ଖାତକ ଶ୍ରଦ୍ଧା କରେ ବୋଲି କହେ, ଚାକର ମାଲିକକୁ ଶ୍ରଦ୍ଧାକରେ ବୋଲି କହେ, ପିଲା ମାଷ୍ଟରକୁ ଶ୍ରଦ୍ଧା କରେ ବୋଲି କହେ, ପୁଅ ବାପକୁ ଶ୍ରଦ୍ଧା କରେ ବୋଲି କହେ, — କିନ୍ତୁ ଭୟର ନିର୍ମମ ଉତ୍ପୀଡ଼ନରେ ଏସବୁ କ୍ଷେତ୍ରରେ ଶ୍ରଦ୍ଧାର ଅଙ୍କୁରୋଦ୍‌ଗମ ବି ହୋଇନଥାଏ । ଆମଭିତରୁ କିଏ ଆପଣାର ଦେଶକୁ ଶ୍ରଦ୍ଧା କରେ, କିଏ ଆପଣାର ଦଳକୁ ବା ଦଳର ମୂଳଗର୍ଣ୍ଣ ରୂପେ ଆପଣାର ନେତାକୁ ଶ୍ରଦ୍ଧା କରେ । କିନ୍ତୁ ହୁଏତ ଆପଣା ଏକାକୀ ଜୀବନର ଆହ୍ୱାନଗୁଡ଼ିକର ସମ୍ମୁଖୀନ ହେବାର ଭୟରେ ହିଁ ଆମଭିତରୁ ଅନେକ ଏହିପରି ଗୋଟିଏ ଗୋଟିଏ କପଟ ଶ୍ରଦ୍ଧାର ଅବଲମ୍ବନକୁ ଆଶ୍ରୟ କରି ରହିଥାନ୍ତି । ସଂସାରର ତଥାକଥିତ ଅନେକ ଭଗବତ୍‌ ପ୍ରେମ ଅନେକାଂଶରେ ଏହିପରି ଭୟପ୍ରସୂତ ବୋଲି କୁହାଯାଇ ପାରିବ । ଭଗବାନଙ୍କଠାରୁ ଡ଼ରିହରି ଦୂରରେ ରହି ଏଇଠୁ ନାନାପ୍ରକାର ଆରୋପିତ ପ୍ରଲୋଭନ ଓ ପ୍ରଗଲଭତା ଦ୍ୱାରା ତାଙ୍କର ନାମସଂକୀର୍ତ୍ତନ କଲେ ସେଥିରୁ ଭଗବାନଙ୍କ ପ୍ରତି ଆମ ଶ୍ରଦ୍ଧାର ପରିଚୟ ମିଳେ ନାହିଁ । ଶ୍ରଦ୍ଧାହୀନତାର ହିଁ ପରିଚୟ ମିଳେ । ଆମଭିତରେ ରହିଥିବା ଭଗବାନ୍‌ବର୍ଜିତ ଶୂନ୍ୟତା ହିଁ ଅଧିକ ଶୂନ୍ୟ ଓ ଅଧିକ ମୂଲ୍ୟହୀନ ହୋଇ ପଡ଼ିରହେ ।

୪ । ୫ । ୫୯

ଆଜି ହିମାଳୟ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ଆଗ୍ରା ଛାଡ଼ିବାକୁ ପଡ଼ିବ । ଅସଂଗୃହୀତ ପଥର ଆନନ୍ଦ ହୃଦୟ ଭିତରେ ଯେତିକି ଅନୁଭବ କରୁଛି, ଯେପରି ସେତିକି

ସେଥିକି ଏଠିକାର ଜୀବନକୁ ମୁଁ ଅସହ୍ୟ ମନେକରୁଚି । ବୈଶାଖମାସର ଏଇ ପ୍ରଚଣ୍ଡ ଗରମ, ଆଖିକୁ ଅନ୍ଧ କରି ଦେଉଥିବା ଏହି ଉତ୍ତପ୍ତ ଧୂଳିପଟଳ, ଏକାକୀ ମଣିଷର ଗ୍ଲାନି ଓ ଭୟକୁ ଏକାଠି ଏକ ଅସହ୍ୟ ଓ ଅଦ୍ଭୁତ ରୂପ ଦେଇ ରଖିଥିବା ଏହି ବ୍ୟସ୍ତ ଜନଗହଳି, ମଣିଷର ଅପାର ଦାରିଦ୍ର୍ୟକୁ ଅଧିକରୁ ଅଧିକ ପ୍ରଜ୍ଜ୍ୱଳିତ କରି ବାହାରେ ନାନା କପଟ କୁଟିଳ ସାଜସଜ୍ଜାରେ ନିଜକୁ ପ୍ରଦର୍ଶିତ କରି ରଖିଥିବା ଜୀବନର ପୋଷାକୀ ଅଭିନୟ,— ଏଗୁଡ଼ାକ ବଡ଼ ଅସହ୍ୟ ମନେ ହେଉଚି । ହିମାଳୟରେ ଚିର ଶାନ୍ତି ଲାଭ କରିବାରେ କୌଣସି ଲୋଭ ମୋତେ ଗ୍ରାସ କରି ପକାଇନାହିଁ । ତଥାପି ଏହି ଜୀବନର ଆଡ଼ମ୍ବରମୟ ଅଶାନ୍ତିରୁ ମୁଁ ଆପଣକୁ ବଞ୍ଚାଇ ରଖିବାକୁ ଚାହୁଁଚି । ଏହି ଅଶାନ୍ତିକୁ ଆଧୁନିକ ଜୀବନ ବୋଲି କହିବାକୁ ଅସ୍ୱୀକାର କରି ମୁଁ ଏହି ଅଶାନ୍ତିର ସମ୍ମୁଖୀନ ହେବାକୁ ଯାଉଚି । ମୁଁ ଜାଣେ ଯେ ଏହି ଅସ୍ୱୀକାର ଦ୍ୱାରା ତଥାକଥିତ ସମର୍ଥିତ ଜୀବନର ଅନେକ ଶାନ୍ତିରୁ ମୋତେ ବଞ୍ଚିତ ରହିବାକୁ ପଡ଼ିବ, ନିର୍ବୋଧ ବୋଲି ଭର୍ତ୍ସନା ପାଇ ମୋତେ ଅନେକ ସାମୂହିକ କ୍ଷେତ୍ରରୁ ବାହୁଡ଼ି ଆସିବାକୁ ପଡ଼ିବ । ତଥାପି ଏହିପରି ସ୍ୱଭାବରେ ହିଁ ମୋତେ ସମସ୍ୟାଟିର ସମ୍ମୁଖୀନ ହେବାକୁ ପଡ଼ିବ । ସେଥିଲାଗି ସାହସ ଦରକାର, ଆତ୍ମସ୍ଥ ହୋଇ ରହିପାରିବାର ନିର୍ଭୟତା ଦରକାର । ସେଥିଲାଗି ଭଗବାନଙ୍କ ଉପରେ ଅଚଳ ବିଶ୍ୱାସ ରହିଥିବା ଦରକାର ।

୫ । ୫ । ୫୯

ଖରାବେଳେ ନୈନିତାଲଠାରେ ପହଞ୍ଚିଲି । ହଠାତ୍ ମନେହେଲା ଯେପରି ମୁଁ ଅଷ୍ଟ୍ରିଆର କୌଣସି ଏକ ହ୍ରଦମଣ୍ଡିତ ସହରରେ ଆସି ପହଞ୍ଚିଲି । ପ୍ରାୟ ସାତେ ପାଞ୍ଚବର୍ଷ ହେଲା ଇଉରୋପ ଛାଡ଼ି ଆସିଲିଣି । ଆଜି ନୈନିତାଲର ଏହି ପର୍ବତମୟ ଶୋଭାକୁ ଆଖି ପୂରାଇ ଦେଖୁ ଦେଖୁ ହଠାତ୍ ଇଉରୋପର ଅନେକ ଶୋଭା ମୋ ହୃଦୟର ଦର୍ପଣରେ ପ୍ରତିଫଳିତ ହୋଇ ଉଠିଲା । ଅତି ପ୍ରିୟ ସେହି ଇଉରୋପ, ମୋର ଅତି ପ୍ରିୟ ସେହି ଶୋଭାଗୁଡ଼ିକ ! ପ୍ରକୃତିର ଶୋଭାଭଣ୍ଡାରରେ ଆପଣା ହୃଦୟର ସକଳ ଶୋଭାକାଙ୍କ୍ଷାକୁ ମିଳାଇ ଦେବାଲାଗି ସେଠାରେ ମୁଁ ଅନେକ ସୁଯୋଗ ପାଇଥିଲି । କେତେ ହ୍ରଦ, କେତେ ପର୍ବତ, କେତେ ଶସ୍ୟ କେଦାର ଓ କେତେ ମନୋଲୁବ୍ଧକାରୀ ଫୁଲର ବଗିଚା ଦେଖୁଦେଖୁ ସେହି ମହାଦେଶରେ ମୁଁ କେତେଥର ହୃଦୟ ଭିତରେ କେତେ ପ୍ରେମର ସ୍ପନ୍ଦନ ଅନୁଭବ କରିଚି, କେତେଥର ଆପଣାକୁ ଜଣେ ବିଦେଶୀ ବୋଲି ଭାବିବାକୁ ମଧ୍ୟ ଭୁଲି ଯାଇଚି, କେତେ ଜାଗାରେ ଆତ୍ମୀୟତାର ସୂତ୍ର ଗଅଁଠାଇ ଦେଇଚି । ଆଜି ମଟରରେ ବସି ପାର୍ବତ୍ୟ ପଥରେ ବିଦୋଳିତ ହୋଇ ଆସୁଥିବା ବେଳେ ମୋର ମନ ଏହିପରି ଏକ ଦୋଳାରେ ବସି ଇଉରୋପରେ ଥିବା ଶୋଭାଭଣ୍ଡାରର ସନ୍ନିଧି ଅନୁଭବ କରୁଥିଲା । ମଣିଷକୁ ଏହି

ଶୋଭାର ସନ୍ନିଧିକୁ ବାରବାର ଆସିବାକୁ ପଡ଼ିବ, ଅକ୍ଷିଆଗର ଶୋଭାଭିତରେ ପୃଥିବୀର ଯାବତୀୟ ଶୋଭାକୁ ଠୁଳ କରି ଦେଖିବାଲାଗି ବାରବାର ପ୍ରସ୍ତୁତ ହେବାକୁ ପଡ଼ିବ । ଆପଣାର ଅନୁଭୂତିଦ୍ୱାର ଦେଇ ଜଗତର ଯାବତୀୟ ଦ୍ୱାରରେ ପ୍ରବେଶ କରିବାର ଅଧିକାର ପାଇବାଲାଗି ଆପଣାକୁ ତିଆରି କରିବାକୁ ପଡ଼ିବ ।

୭ । ୫ । ୫୯

ପ୍ରକୃତିର ଏହି ଉଚ୍ଛୁଳା ଶୋଭାଭଣ୍ଡାର ଭିତରେ ଦରିଦ୍ର ମଣିଷର ଶୋଭାହୀନତାକୁ ମିଳାଇକରି ଦେଖିବା ମୋ'ପକ୍ଷରେ ଏକାବେଳକେ ଅସମ୍ଭବ । ଏ ପର୍ବତ, ଏହି ହ୍ରଦ, ଶାନ୍ତ ଗମ୍ଭୀର ଦିଗନ୍ତପ୍ରସାରିତ ଅରଣ୍ୟର ସବୁଜ,–ଏଗୁଡ଼ିକୁ ଆପଣା ହୃଦୟଭିତରେ ଅନୁଭୂତିର ସମ୍ପଦ କରି ରଖିଲାବେଳକୁ ହଠାତ୍ ରାସ୍ତା-ଉପରେ ଦରିଦ୍ର ମଣିଷର ଶୋଚନୀୟ ଜୀବନ ଦେଖି ଯେପରି ଏକ ବିପର୍ଯ୍ୟୟକର ଉଦାସଭାବ ମୋତେ ଗୋଟାସୁଦ୍ଧା ଗ୍ରାସ କରି ବସୁଛି । ଆମେସବୁ ପଇସା ଖର୍ଚ୍ଚ କରି, କ୍ୟାମେରା ଧରି ଓ ଚଷମା ପିନ୍ଧି ଖୁସୀ ଜୀବନର ଖୁସୀକୁ ଅଧିକ ବହୁଳ କରିବାକୁ ନୈନିତାଲ ଆସୁଛୁ, ଘୋଡ଼ା ଓ ଦର୍ଣ୍ଣିରେ ସବାର ହୋଇ ଆମେ ଘୁରୁଛୁ-ମହୁମାଛି ପରି ଏଠି ସଞ୍ଚିତ ହୋଇ ରହିଥିବା ଶୋଭାର ମଧୁଚକ୍ରଟିରୁ ଶୋଭା ପିଇପିଇ ବୁଲୁଛୁ । କିନ୍ତୁ ଏଇ ପାହାଡ଼ର ଅଧିବାସୀ ଓ ଏହି ଶୋଭାର ମାଲିକମାନେ ଏଠି କୁଲି ହୋଇ ଖାଲିଗୋଡ଼ରେ ବୁଲୁଛି, ଆମଠାରୁ ଦୁଇପଇସା ପାଇ ଯେକୌଣସି ପ୍ରକାରେ ଜୀବନର ଦାୟଭାଗଟାକୁ ବଞ୍ଚାଇ ନେବାକୁ ସେ ଯେପରି ଅତି ମଳିନ ଓ ବିକୃତ ହୋଇ ଆମଆଡ଼କୁ ଅବାକ୍ ହୋଇ ଅନାଇ ରହିବ । ଭଗବାନଙ୍କ ସଂସାରରେ ଏପରି ହେବ କାହିଁକି ? ଜଣକପାଇଁ ପୃଥିବୀର ଦେଶଦେଶାନ୍ତରରୁ ନାନାପ୍ରକାର ପ୍ରକୃତ ଓ ଅପ୍ରକୃତ ଆବଶ୍ୟକ ସାମଗ୍ରୀମାନ ବୁହାହୋଇ ଆସି ଏଠାରେ ପହଞ୍ଚୁଥିବା ବେଳେ ଆଉଜଣେ କାହିଁକି ତଥାପି ଏକ ଅର୍ଦ୍ଧମାନୁଷିକ ଜୀବନର ଅସମ୍ମାନିତ ସ୍ତରରେ ପେଟର ପଇସା କେତୋଟା ଯୋଗାଡ଼ କରିବାଲାଗି ଆମର ଖଟଣି ଖଟି ବୁଲୁଥିବ ? ଭଗବାନ୍ କିମ୍ବା ଆଉ ଯିଏ କେହି ସଂସାରର ମାଲିକ ହୁଅନ୍ତୁ ପଛକେ, ମୁଁ କୌଣସିପ୍ରକାରେ ଏହି ଦାରୁଣ ବିରୋଧକୁ ହଜମ କରିନେଇ ପାରେନାହିଁ । ସେଇଟାକୁ ମୁଁ ମାନିନେଇ ପାରେନାହିଁ । ପାହାଡ଼ର ଶ୍ୟାମଳ ରଙ୍ଗ ଓ ଅରଣ୍ୟର ଶୋଭାରୁ ମୋର ହୃଦୟ ସ୍ୱତଃ ଦୁର୍ଗତ ଦୁସ୍ଥ ମଣିଷ ଆଡ଼କୁ ଟାଣି ହୋଇଆସେ । ବର୍ତ୍ତମାନ ଯେପରି ଢଙ୍ଗରେ ଏ ବସୁନ୍ଧରାର ଭୋଗପର୍ବ ଚାଲିଛି, ତାହାକୁ ଭାଙ୍ଗିଚୁରି ଦେବାକୁ ଇଚ୍ଛା ହୁଏ, ଏହିପରି କୌଣସି ଏକ ଭଙ୍ଗାରୁଜା ପର୍ବରେ ଆପଣାକୁ ମିଶାଇ ଦେବାଲାଗି ମୁଁ ଆପଣାଭିତରେ ଏକ ଉତ୍ତେଜନା ଅନୁଭବ କରିଥାଏ ।

୭ । ୫ । ୫୯

ପ୍ରକୃତିର ସୌନ୍ଦର୍ଯ୍ୟ ଭିତରେ ଆପଣାକୁ ମୁଗ୍ଧ କରି ହଜାଇ ଦେବାବେଳେ ମୁଁ ମଣିଷକୁ ମୋର ପାଖେପାଖେ ରଖିବାକୁ ଗ୍ରହେ । ମଣିଷକୁ ସାଙ୍ଗରେ ନେଇ ହିଁ ମୁଁ ନିଜର ସକଳ ଉପଲବ୍ଧି-ସ୍ତରରେ ପ୍ରବେଶ କରିବାକୁ ଗ୍ରହେଁ । ମୋର ଅନୁଭୂତିକୁ ମୁଁ ଅତି ସକଳ ସ୍ୱାଭାବିକ ଭାବରେ ମଣିଷ ସହିତ ଏକାଠି ଅନୁଭବ କରିବାକୁ ଗ୍ରହେ । ମଣିଷର ଭାଇ, ଭଉଣୀ ଓ ବନ୍ଧୁରୂପେ ହିଁ ମୁଁ ଉପଭୋଗ ଓ ଅନୁଭୂତିର ସକଳ ଆମନ୍ତ୍ରଣରେ ଯୋଗ ଦେବାକୁ ଗ୍ରହେ । ପ୍ରକୃତି ମୋତେ କେବେହେଲେ ମଣିଷଠାରୁ ଦୂରକୁ ନେଇଯାଏ ନାହିଁ, ମନୁଷ୍ୟ ଜୀବନର ସମଗ୍ର ଭୂମିଟିକୁ ମୁଁ ମୋ' ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ଜୀବନର ଏକ ବିସ୍ତୃତତର କ୍ଷେତ୍ର ରୂପେ ଗ୍ରହଣ କରି ନେଇଥାଏ । ମଣିଷକୁ ଅଧିକ ସତ୍ୟ ଓ ଅଧିକ ଅନ୍ତରଙ୍ଗ କରି ଚହ୍ନିବାକୁ ହିଁ ମୁଁ ଅନେକ ସମୟରେ ମଣିଷଭିଡ଼ର କୋଳାହଳ ଛାଡ଼ି ଦୂରକୁ ପ୍ରକୃତିର କୋଳକୁ ପଳାଇ ଆସେ, କିନ୍ତୁ ମୋର ହୃଦୟଭିତରେ ଏକ ଆନ୍ତରିକତମ ରଜ୍ଜୁ ତଥାପି ମଣିଷ ସହିତ ବନ୍ଧାହୋଇ ରହିଥାଏ । ଅଧିକ ଅନ୍ତରଙ୍ଗ ଭାବରେ ପରିଚିତ ହେବାକୁ ଜୀବନରେ ଏହି ଅପସାରଣର ଅନେକେ ଆବଶ୍ୟକତା ରହିଛି । ସ୍ରୋତର ଜୀବନ-ମୟତାକୁ ଅଧିକ ସତ୍ୟରୂପେ ଉପଲବ୍ଧି କରିବାଲାଗି ତଟସ୍ଥ ହୋଇ ଦେଖିବାର ଏକ ଅତ୍ୟାବଶ୍ୟକ ମହତ୍ତ୍ୱ ରହିଛି । ଯୀଶୁଖ୍ରୀଷ୍ଟ ମଝିରେ ମଝିରେ ଜନପଦ ଛାଡ଼ି ମରୁଭୂମି ଓ ପାହାଡ଼କୁ ପଳାଇ ଯାଉଥିଲେ ବୋଲି ମୁଁ ବାଇବେଲ୍‌ରେ ପଢ଼ିଛି । ସଂସାର ଓ ମଣିଷ ସହିତ ଆପଣାର ସ୍ନେହସୂତ୍ରଟି ଛିଡ଼ାଇଦେଇ ପଳାଇଯିବାକୁ ନୁହେଁ, ମାତ୍ର ଦୂରରେ ରହି ମଣିଷ ସହିତ ଆପଣାର ସ୍ନେହାତ୍ମକତାକୁ ଅଧିକ ବ୍ୟାପକ ଓ ସମଗ୍ର ରୂପେ ଅନୁଭବ କରିବାଲାଗି ସେ ଏପରି କରୁଥିଲେ ।

୮ । ୫ । ୫୯

କୌଣସି ଜାତିର, କୌଣସି ବର୍ଣ୍ଣର, କୌଣସି ଦେଶର, ଏପରିକି କୌଣସି ଆଦର୍ଶର ହୋଇ ମଧ୍ୟ ଭଗବାନଙ୍କର ପ୍ରାର୍ଥନା କରିବା ଉଚିତ ନୁହେଁ । କାରଣ ଭକ୍ତର କୌଣସି ଜାତି, ବର୍ଣ୍ଣ, ଦେଶ ବା ଆଦର୍ଶ ନାହିଁ, ଯାହାକୁ କି ସେ ଭଗବାନଙ୍କଠାରୁ ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର କରି କଳ୍ପନା କରିପାରିବ । ଆପଣାର 'ନାମ ଓ ରୂପକୁ ବର୍ଜନ କରି ଯାଇପାରିଲେ ହିଁ ନଦୀର ସାଗରସଙ୍ଗମ ସାର୍ଥକ ହୋଇ ପାରିବ । ନଗ୍ନ ହୋଇ ଆପଣାକୁ ସମର୍ପଣ କରିପାରିଲେ ହିଁ ଭକ୍ତର ସାର୍ଥକ ଉତ୍କର୍ଷ ସମ୍ଭବ ହୋଇପାରିବ । ବୌଦ୍ଧ ଓ ସନ୍ଥଧର୍ମରେ ବୋଧହୁଏ ଏହି ନଗ୍ନ ହୋଇଯିବାକୁ ହିଁ ଶୂନ୍ୟ ହୋଇଯିବା ବୋଲି କୁହାଯାଉଥିଲା । ପ୍ରାର୍ଥନା ଓ ସମର୍ପଣର ପୀଠରେ ବସି ଯିଏ ତଥାପି ଆପଣାର ଦେଶୀୟତ୍ୱ, ଜାତୀୟତ୍ୱ ଓ ଆଦର୍ଶଗତ ଆବରଣ ଛାଡ଼ି ନପାରିଲା, ସବୁ ଦେଶ, ସବୁ ଜାତି ଓ ସବୁ ଆଦର୍ଶର ସୁରକ୍ଷା ଦୃଷ୍ଟିରୁ ସେ ଏକ ବିପଜ୍ଜନକ

ସମସ୍ୟାର ସୃଷ୍ଟି କରୁଚି, ବୋଲି ମୁଁ କହୁଚି । ମଣିଷ ଇତିହାସରେ ଅନେକଥର ନିଜର ଦେଶକୁ ଭଗବାନଙ୍କଠାରୁ ବଡ଼ କରିଚି, ନିଜର ଜାତିକୁ ବଡ଼ କରିଚି, ଓ ନିଜର ଆଦର୍ଶକୁ ମଧ୍ୟ ବଡ଼ କରି ପକାଇଚି । ଏପରି କରି ସେ ଅନେକ ମିଛ ପ୍ରେରଣା ଓ ମିଛ ଉତ୍ସୁକତା ପାଇଚି, ସଂସାରରେ ଅନେକ ପ୍ରମତ୍ତ କାଣ୍ଡ ଲଗାଇଚି । କିନ୍ତୁ ତା'ର ଏହି ଅହଙ୍କାରଦ୍ୱାରା ଭଗବାନଙ୍କର କୌଣସି କ୍ଷତି ହୋଇନାହିଁ । ଭଗବାନଙ୍କୁ ଆପଣାର ସାଧନରୂପେ ବ୍ୟବହାର କରିବାର ଏହି ଉଗ୍ରତା ଦେଖାଇ ମଣିଷ କେବଳ ଆପଣାକୁ ହିଁ ଏକ ମୂର୍ଖକାରୀ ଅନ୍ଧକାର ଭିତରେ ବନ୍ଦ କରି ରଖିଚି । ସେ ଏହାଦ୍ୱାରା ଆପଣାର ଭକ୍ତିକୁ ଅଯୋଗ୍ୟ ବୋଲି ପ୍ରମାଣିତ କରିଚି, ଭକ୍ତି ଓ ଅନୁରକ୍ତି ନାମରେ ସେ ସଂସାରରେ ଅନେକ ଭୟାବହ ଦୁର୍ଗତି ଘଟାଇଚି । କେବଳ ଭଗବତ୍ ପ୍ରେରିତ ଭଗବତ୍‌ପୂଜା ବ୍ୟତୀତ ଭଗବାନଙ୍କ ଆଗରେ ମଣିଷର ଆଉ କୌଣସି ପରିଚୟ ନରହୁ, ସମର୍ପିତ ଭକ୍ତି ବ୍ୟତୀତ ତା'ର ଆଉ କୌଣସି ଦ୍ୱିତୀୟ ସମ୍ପର୍କ ହିଁ ନରହୁ ।

୯ । ୫ । ୫୯

ଆଜି ଯେତେ ଅସ୍ପଷ୍ଟଭାବରେ ହେଲେ ମଧ୍ୟ ଦୂରରୁ ହିମାଳୟର ତୁଷାରରୂପ ଦେଖିବାଲାଗି ମୁଁ ପିଲାଟିପରି ଏଣେତେଣେ କେତେ ନଧାଇଁଲି ! ଏହି ଶୁଭ୍ରତାରେ କି ଅପରୂପ ମାଧୁରୀ ନିହିତ ରହିଚି କେଜାଣି, ଏକ ଅଦ୍ଭୁତ ପ୍ରେରଣା ନେଇ ସେ ଯେପରି ମୋତେ ପାଗଳପରି କରି ପକାଇଥିଲା । ଶେଷକୁ ତା'ର ଦର୍ଶନ ମିଳିଲା । ଫିନ୍‌ଲାଣ୍ଡର ତୁନ୍ଦ୍ରା ପ୍ରଦେଶରେ ପ୍ରକୃତିର ଏହି ଶୁଭ୍ର ବେଶକୁ ନୟନ ଭରି ଦେଖିବାର ସୁଯୋଗ ପାଇଥିଲି । ଅଷ୍ଟ୍ରିଆ ଓ ସୁଇଜରଲାଣ୍ଡକୁ ଏକାଠି କରିଥିବା ରେଲପଥରେ ପୂରା ଗୋଟାଏ ଦିନ ରେଲଯାତ୍ରା କରି ମୁଁ ଏହି ଦୃଶ୍ୟ ଦେଖିଚି । ଭାରତବର୍ଷ ଭିତରେ କାଠମାଣ୍ଡୁରେ ମଧ୍ୟ ହିମାଳୟର ଏହି ତୁଷାରଶାନ୍ତ ରୂପ ଦେଖିଥିଲି, ତଥାପି ପୁଣିଥରେ ସେହି ଦୃଶ୍ୟକୁ ଦେଖିବାପାଇଁ ଯେପରି ମୋ'ଭିତରର ଅସଲ ଶିଶୁ ଆଜି ପୁଣି ଜାଗିଉଠିଥିଲା । ତୁଷାରଭୂମିକୁ କବିଗୁରୁ ପ୍ରକୃତିର ଅନନ୍ତ କୁମାରୀରୂପ ବୋଲି କଳ୍ପନା କରିଚନ୍ତି । ମୋ'ଭିତରେ ତଥା ପ୍ରତ୍ୟେକ ମଣିଷ ଭିତରେ ମଧ୍ୟ ଏହିପରି ଏକ ଅନନ୍ତ କୁମାରରୂପ ରହିଚି, ଯାହା କି କେବେହେଲେ ବୁଢ଼ା ହୁଏନାହିଁ, କେବେହେଲେ କ୍ଳାନ୍ତ ହୁଏନାହିଁ, ଏବଂ ଯାହା କି ପ୍ରକୃତିର ଏହି ଶୁଭ୍ର ରୂପ ଦେଖିବାପାଇଁ ବାରବାର ସଜ ହୋଇ ପିଲାଟିପରି ବାହାରି ଆସିବାକୁ ଭଲପାଏ ।

୧୦ । ୫ । ୫୯

ଆପଣାର ପେଟଟାକୁ ପୂରାଇ ରଖିବାପାଇଁ ଯଦି ମଣିଷର ଏତେ ସମୟ ଓ ଶକ୍ତି ଅତିବାହିତ ହେବ, ତେବେ ମଣିଷ ଆପଣାର ଜୀବନ ବଞ୍ଚିବ ଆଉ କେତେବେଳେ ? ଯଦି ଅନୁଚିନ୍ତା ମଣିଷ ଜୀବନର ଏତେଗୁଡ଼ାଏ ସ୍ଥାନ ଅଧିକାର

କରିବସିବ, ତେବେ ସେ କୋଉଠି ଠିଆ ହୋଇ ଅନ୍ୟ ଚିନ୍ତା କରିବାର ଭରସା ପାଇବ ? ମଣିଷର ଅନ୍ନଚିନ୍ତା ତାହାର ଯାବତୀୟ ଚିନ୍ତାକୁ ପ୍ରଭାବିତ କରେ ବୋଲି ଅର୍ଥନୀତିର କେତେ ପଣ୍ଡିତ କେତେ ଯୁକ୍ତି ଓ କଳ୍ପନା ଦେଇ ପ୍ରମାଣ କରି ଯାଇଛନ୍ତି । ଏହି ଯୁକ୍ତିକୁ ଆହୁରି ପାଦେ ଆଗେଇ ନେଇ ମଣିଷର ଯାବତୀୟ ଚିନ୍ତା ତାହାର ଅନ୍ନଚିନ୍ତାରୁ ପ୍ରସୃତ ଅନ୍ନଚିନ୍ତାର ଏକ ସମ୍ପ୍ରସାରିତ ଓ ସମ୍ମାର୍ଜିତ ରୂପ ବୋଲି ଆହୁରି କେତେ ପଣ୍ଡିତ ଉଗ୍ର ଯୁକ୍ତି ବାଢ଼ିବାର ପ୍ରୟାସ କରିଛନ୍ତି । କିନ୍ତୁ ମୁଁ ତଥାପି କହିବି ଯେ ଯେତେବେଳେ ଅନ୍ୟ ଚିନ୍ତା ସହିତ ମଣିଷର ସମସ୍ତ ସୂତ୍ର ଛିନ୍ନ ହୋଇଯାଏ, କେବଳ ସେତିକିବେଳେ ହିଁ ସେ ଅନ୍ନଚିନ୍ତାର ଗ୍ରାସଭିତରେ ପଡ଼ିଯାଏ । ଜୀବନଧାରଣ କରିବାକୁ ଅନ୍ନ ଦରକାର, କିନ୍ତୁ ଏହି ବାହାନାଟି ଦେଖାଇ ଜୀବନ ଧାରଣ କରିବାଲାଗି ପର୍ଯ୍ୟାପ୍ତ ଅନ୍ନ ଉପାର୍ଜନ କରି ସାରିବାପରେ ମଧ୍ୟ ଅନେକ ଅନ୍ନଚିନ୍ତାର ଚତୁଃସୀମା ଡେଇଁ ଅନ୍ୟ କୌଣସିପ୍ରକାର ଚିନ୍ତାଲାଗି ଆପଣାକୁ ପ୍ରସ୍ତୁତ କରି ପାରନ୍ତିନାହିଁ । ଅନ୍ନର ଅଭାବ ମେଣ୍ଟାଇବାକୁ ଯାଇ ସେମାନେ ଯଥେଷ୍ଟ ଅନ୍ନ ଉପାର୍ଜନ କରନ୍ତି, ଏବଂ ଏହି ଯଥେଷ୍ଟତାର ଏକ ସନ୍ତୋଷଜନକ ସୀମାରେ ଆସି ପହଞ୍ଚିବାର ଲୋଭରେ ପଡ଼ିଯାଇ ସେମାନେ ଅତିରିକ୍ତ ଓ ଅନାବଶ୍ୟକ ଅନ୍ନଚିନ୍ତା ଭିତରେ ଛନ୍ଦିହୋଇ ପଡ଼ିଯାନ୍ତି । ସେତିକିବେଳେ ଆପଣାର ହୀନ ଦଶାକୁ ଏକ ଯୁକ୍ତିସଙ୍ଗତ କୈଫିୟତ୍ ଦେଇ ଘୋଡ଼ାଇ ରଖିବାଲାଗି ସେମାନଙ୍କର ବୁଦ୍ଧି ନାନାପ୍ରକାର ଫିକର କରି କେତେ ସଂସ୍କାର ଓ ତଥାକଥିତ ସାମାଜିକ ଆବଶ୍ୟକତାର ଖିଅ ବାହାର କରିବାରେ ଲାଗିଯାଏ, ଏବଂ ସେଇସବୁ ଖିଅର ଅନ୍ତୁଆ ଭିତରେ ଜୀବନକୁ ପ୍ରାୟ ଅଚଳ କରି ରଖେ । ମଣିଷ ଅନ୍ନକୁ ଏକ ସାଧନରୂପେ ଗ୍ରହଣ କରିନାହିଁ ବୋଲି ଅନ୍ନଚିନ୍ତା ସକଳ ଚିନ୍ତାର ବିକଟାଳ ଛଦ୍ମରୂପ ଧାରଣ କରି ମଣିଷକୁ ଏତେବେଶୀ ଜଞ୍ଜାଳପ୍ରପୀଡ଼ିତ କରି ରଖିଛି । ଜୀବନର ଅନ୍ୟାନ୍ୟ କୋଷଠାରୁ ବିଚ୍ଛିନ୍ନ ଭାବରେ ଯେତେବେଳେ ଅନ୍ନମୟ କୋଷର କଳ୍ପନା କରାଯାଏ ଓ ତାହାରି ଅନୁଧାବନ କରାଯାଏ, କେବଳ ସେତିକିବେଳେ ହିଁ ଅନ୍ନଚିନ୍ତା ମଣିଷକୁ ପ୍ରମାଦରେ ପକାଇଦିଏ, ମଣିଷର ସକଳ ଆଗ୍ରହକୁ କେବଳ ଅନ୍ନକ୍ଳିଷ୍ଟ କରି ରଖେ ।

୧୧ । ୫ । ୫୯

ଏହି ସୁନ୍ଦର ଅରଣ୍ୟ ଛାୟାଭିରାମ ପାହାଡ଼ ପ୍ରଦେଶରେ ମଣିଷ କାହିଁକି ଜୀବନର କେବଳ କଷ୍ଟଦଗଣ୍ଠା ଦ୍ୱାରା ଘାରିହୋଇ ମରିବ ? ଅରଣ୍ୟର ଶୀତଳ ଛାୟା, ନିର୍ଜନ ତରୁପୁଞ୍ଜରୁ ଜ୍ଞାତ ଓ ଅଜ୍ଞାତ ନାନା ପକ୍ଷୀଙ୍କର ସୁମିଷ୍ଟ କାକଳି, ପର୍ବତରୁ ପର୍ବତକୁ ଅଲଗା କରି ପଥରଶଯ୍ୟା ଉପରେ ବାଳକର ହସ ପରି ବହି ଯାଉଥିବା ଝରଣାର କୁଳୁକୁଳୁ ଶବ୍ଦ, ପର୍ବତର ଅନ୍ଧକନ୍ଦ ଫୁଟାଇ ଶୁଭ୍ରୋଜ୍ଜ୍ୱଳ ଶୋଭାରେ ଅଜାଡ଼ିହୋଇ ପଡ଼ୁଥିବା ଏହି କୁନ୍ଦଫୁଲର ସୌନ୍ଦର୍ଯ୍ୟ,—ଏସବୁ ଶୋଭାଭଣ୍ଡାରରୁ

ଏହି ପ୍ରଦେଶର ମଣିଷ କାହିଁକି ଶୋଭା ଓ ଆନନ୍ଦ ଆହରଣ କରିବାର ବେଳ ପାଇବନାହିଁ ? ସେ କାହିଁକି ପ୍ରକୃତିର ଏହି ଅନନ୍ତ ଉଦାର ସୌନ୍ଦର୍ଯ୍ୟ ପାଖରେ ଆପଣାର ଆଖି, କାନ ଓ ହୃଦୟକୁ ମୁକୁଳା କରିଦେଇ ଘଡ଼ିଏ ବସି ପାରିବ ନାହିଁ ? ମଣିଷ ଇଚ୍ଛା କଲେ ଏହି ଅଞ୍ଚଳର ଜୀବନକୁ ପ୍ରକୃତରେ କେତେ ସୁଖକର କରି ନପାରନ୍ତା ! ଆଜି ବିଜ୍ଞାନ ମଣିଷହାତରେ ଯେଉଁସବୁ ସାଧନକୁ ସୁଲଭ ଓ ସାଧ୍ୟ କରିଦେଇଛି, ତାହାରି ସାହାଯ୍ୟରେ ଏଠିକାର ମଣିଷ ଆପଣା ଜୀବନର କଠିନତା ଓ ଖଟଣିକୁ କାହିଁକି ଲଘବ କରି ନପାରନ୍ତା ? ସୁଇଜରଲାଣ୍ଡର ଗାଁ ଗୁଡ଼ିକ କଥା ଆଜି ଭାରି ମନେପଡ଼ି ଯାଉଛି । ସେହି ଦେଶର ଗ୍ରାମସଭ୍ୟତା ଓ ସଭ୍ୟ ମଣିଷ ଗାଁ ଗୁଡ଼ିକୁ କେତେ ସୁନ୍ଦର ଓ ଆକର୍ଷଣୀୟ କରି ନରଖିଛି ! ଦୂରଦୂର ଦେଶରୁ ଆସୁଥିବା ବିଦେଶୀ ମଧ୍ୟ ସେଠି ଘଡ଼ିଏ ବସି ପର୍ବତର ଶୋଭା ଦେଖିବାକୁ ଲୁବ୍ଧ ହୋଇପଡ଼ୁଛି । ଏଦେଶରେ ମଧ୍ୟ କାହିଁକି ସେପରି ହୋଇ ନପାରିବ ? ଏଦେଶର ନେତୃତ୍ୱ ଦେଶ ବିଷୟରେ ଆପଣାର ନାନା ଭ୍ରମଧାରଣାକୁ ଦୂର କରିପାରିଲେ ଓ ଏହି ଅଞ୍ଚଳର ଯୁବକ ଏହି ପର୍ବତପ୍ରଦେଶକୁ ଆନ୍ତରିକ ଭାବରେ ଭଲପାଇ ପାରିଲେ ଏହା ହୋଇପାରିବ ।

୧୬ । ୫ । ୫୯

To look for shelter or consolation in religion is error. ଶ୍ରୀମତୀ Simone weil ଙ୍କର ଏହି ଉକ୍ତିଟି ଆଜି ଧର୍ମ ବିଷୟରେ ମୋର ଅନେକ ଭାବନାକୁ ଭାରି ସ୍ପଷ୍ଟ କରି ଦେଲପରି ମନେହେଉଛି । ଧର୍ମ ମଣିଷର ଜୀବନବୃତ୍ତି ହୋଇ ରହିବା ଉଚିତ, ଆଳସ୍ୟବୃତ୍ତି ହୋଇ ରହିବା ଉଚିତ ନୁହେ । ଦୁର୍ବଳମଣିଷ ଅନେକ ସମୟରେ ଧର୍ମକୁ ଏକ ବଟିକାପରି ବ୍ୟବହାର କରିଥାଏ, ତାକୁ ଆପଣାର ସକଳ ଅପକର୍ମର ଏକ ସହଜ ପାପକ୍ଷାଳକ ରୂପେ ବ୍ୟବହାର କରିଥାଏ । ଆପଣାର ଜଡ଼ତା ଓ ଅଭ୍ୟସ୍ତ ପାଶବିକ ସ୍ତରରେ ସିଏ କାଲି ଯେମିତି ଅମଣିଷ ଓ ଧର୍ମରହିତ ହୋଇ ରହିଥିଲା, ଆଜି ମଧ୍ୟ ଠିକ୍ ସେହିପରି ରହିଥିବ,—ମାତ୍ର ଏଣେ ଧର୍ମର ତଥାକଥିତ ଲାଙ୍ଗୁଳ ଧରି ସେ ଆପଣାକୁ ବାରବାର କ୍ଷମାଦେଇ ଚାଲିଥିବ, ଓ ବାରବାର ନୂଆ ଦମ୍ଭ ଓ ଅହଙ୍କାରର ଆଧ୍ୟାତ୍ମିକ ଆଳସ୍ୟମାନ ସୃଷ୍ଟି କରି ସେଇଥିରେ ଲୋଟି ହୋଇ ରହିଥିବ;—ବାରବାର ଅତିରିକ୍ତ ଖାଇ ବାରବାର ଶସ୍ତା ହଜମିବଟିକା ଗିଳିବାପରି ମଣିଷ ଅନେକ ସମୟରେ ଧର୍ମକୁ ମଧ୍ୟ ଏକ ବଟିକା ପରି ବ୍ୟବହାର କରେ । ଏହାଦ୍ୱାରା ଅଧର୍ମ ଓ ଅନ୍ଧାର ଭିତରେ, ଅବିଶ୍ୱାସ ଓ ଅମାନୁଷିକତା ଭିତରେ ଏକ ଅଶକ୍ତ ଓ ଆତ୍ମଉତ୍ଥାନ ପୋକ ପରି ପଡ଼ିରହିବା ହିଁ ସାର ହୁଏ । ଏଭଳିବେଳେ, ଅର୍ଥାତ୍ ମଣିଷ ଧର୍ମକୁ ଆପଣା ଦୁର୍ବଳତାର ଏକ ଆଶ୍ରୟ ଓ ସାନ୍ତ୍ୱନାବଟୀ ପରି ବ୍ୟବହାର କଲାବେଳେ ଧର୍ମଦ୍ରୋହ ଓ ନାସ୍ତିକତାର ଅପବାଦ

ବିହିନ କରି ମଧ୍ୟ ଧର୍ମନେତା ସମାଜକୁ ଶୁଦ୍ଧ କରିବାର ଏକ ଆନ୍ଦୋଳନ ଆରମ୍ଭ କରିବା ଉଚିତ । ନାସ୍ତିକତା ହିଁ ଅନେକ ସମୟରେ ପୃଥିବୀକୁ ତଥାକଥିତ ଆସ୍ତିକତାର ବିପଦରୁ ପୃଥିବୀକୁ ବଞ୍ଚାଇରଖେ, ଧର୍ମଦ୍ରୋହ ହିଁ ତଥାକଥିତ ଧର୍ମର ପ୍ରମାଦରୁ ମଣିଷକୁ ରକ୍ଷା କରେ, ସଂସାରରେ ଧର୍ମର ଯଥାର୍ଥ ସଂସ୍ଥାପନା ପାଇଁ ମାଟି ତିଆରି କରେ ।

୧୩ । ୫ । ୫୯

ଅଜିକୁ ଠିକ୍ ବରଷକ ତଳେ ଚମ୍ପତିମୁଣ୍ଡାର ସମସ୍ତ ଦାୟିତ୍ୱ ଛାଡିଲି ବୋଲି ମୁଁ କାଗଜ ପତ୍ରରେ ଲେଖି ଦେଇଥିଲି । ସେଦିନ ମଧ୍ୟ ଭିତରେ ବିଶ୍ୱାସ ହେଉନଥିଲା ଯେ ମୋତେ ପ୍ରକୃତରେ ଏହି ବିଦ୍ୟାଳୟଟି ଛାଡ଼ି ଅନ୍ୟତ୍ର ଯିବାକୁ ହେବ । ଏହି ଅରଣ୍ୟର ମାନବିକ ସଖ୍ୟରୁ ମୋତେ ପ୍ରକୃତରେ ବଞ୍ଚିତ ହେବାକୁ ପଡ଼ିବ । ଆଜି ବରଷକପରେ ସେଠି ଯେପରି ସବୁକିଛି ଛିନ୍ନଛିନ୍ନ ହୋଇଯାଇଚି, ନାନା ମନର ସ୍ନେହ ଓ ନିର୍ଭୟତାର କାଠିକୁଟାରେ ସେଠି ତିଆରି ହୋଇଥିବା ନୀଡ଼ଟିକୁ ଯେପରି ଅଚମକିଆ ଆଦର୍ଶବାଦୀର ଦୁରୁସ୍ୱାହରୂପୀ ଅଜଗର ଏକାବେଳକେ ବିକଳ ଓ ବ୍ୟଥିତ କରି ପକାଇଚି । ଉପରେ ପରିତୁଷ୍ଟିର ଚିନି ଗୋଳାହୋଇ ସେଠାରେ ସବୁପ୍ରକାର ଭୋଗବଣ୍ଟା ଚାଲିଚି, ତଥାପି ସେଇ ଚିନିକୁ ଗିଳି ସାରିବାପରେ ମଣିଷର ମନ ଛଟପଟ ହୋଇ ପ୍ରାଣାନ୍ତ ଯନ୍ତ୍ରଣା ଅନୁଭବ କରୁଚି । କିନ୍ତୁ ମୋ'ଜୀବନରେ ସେହି ବିଦ୍ୟାଳୟର ସମସ୍ତ ଜୀବନକୋଳାହଳ ଏକାନ୍ତ ଓ ନୀରବ ଭାବରେ ବଞ୍ଚି ରହିଥାଉ । ମୋର ଧ୍ୟାନଦୃଷ୍ଟି ଭିତରୁ ସେହି ବିଦ୍ୟାଳୟ ଓ ସେଠାରେ ବଢ଼ି ଉଠୁଥିବା ମଣିଷର ଆଶାୟୀ ଛବି ଯେପରି କୌଣସି ପ୍ରକାରେ ଅପସାରିତ ହୋଇ ନଯାଉ । ଯେତେ ଦୂରରେ ଭ୍ରମି ବୁଲୁଥିଲେ ହେଁ ମୁଁ ଯେପରି ଚମ୍ପତିମୁଣ୍ଡାକୁ ତଥାପି ମୋ'ଭିତରେ ଜୀଆଇ ରଖିଥାଏ ।

୧୪ । ୫ । ୫୯

ଏହି ପାହାଡ଼ ଅଞ୍ଚଳର କଠିନ ଜୀବନ ପାହାଡ଼ୀ ପିଲାର ମୁହଁଉପରୁ ସବୁ ହରଷ ଓ ଉଲ୍ଲାସକୁ ଯେପରି କୁଆଡେ ହରଣ କରି ନେଇଯାଇଚି । ଏଠିକାର ପିଲା ଅତି କମ୍ ବୟସରୁ ଜୀବନର କଠିନ ଜଞ୍ଜାଳ ଭିତରେ ପଶି ବଡ଼ କଠିନ ହୋଇ-ଯାଉଚି, ପେଟ ପୂରାଇବାର ଦାରୁଣ ଫନ୍ଦାରେ ପଶି ଖେଳ ଓ ଅକାରଣ ଖୁସୀର ସାବଲୀଳ ଆବଶ୍ୟକତାକୁ ଅନୁଭବ କରିବାର ଅବସର ହରାଇ ବସୁଚି । ଏଇଘରେ ବସି ମୁଁ ନିତି ଦେଖୁଚି, କୋମଳଶରୀର ସୁକୁମାର ପିଲାମାନେ କିପରି ମୁଣ୍ଡରେ ପାଣିହାଣ୍ଡି ମୁଣ୍ଡାଇ ଝରଣାରୁ ଘରକୁ ଫେରୁଚନ୍ତି, କିପରି ଗଦାଗଦା ବାସନ ମାଜୁଚନ୍ତି, —ଏଠି ଖେଳିବାକୁ ବେଳ କାହିଁ ? ଏଠିକା ଜୀବନର କଠିନ ବାଟ ଚାଲି ଏମାନ-ଙ୍କର ଜୀବନଦୃଷ୍ଟିରୁ ଯେପରି ସବୁ ଖୁସୀ ଅପହୃତ ହୋଇଯାଉଚି । ଘରକାମରେ ବ୍ୟସ୍ତ

ରହି ଏଠାରେ ପିଲାର ପାଠ ପଢ଼ିବାକୁ ବେଳ ନାହିଁ । ଗ୍ରେଟ ଆଠଦଶ ବରଷର ଝିଅ ଯେତେବେଳେ ପିଠିରେ ସୋଲ୍‌ଟା ପକାଇ ତାର ବୟସର ଅନୁପାତରେ ଯଥେଷ୍ଟ ଭାରି ବୋଝ ବୋହି ପର୍ବତଉପରେ ଥିବା ଗୋରୁଗୋଠକୁ ଯାଉଛି ଓ ଗୋରୁଗୋଠରୁ ପୁଣି ଘରକୁ ଫେରୁଛି, ସେତେବେଳେ ସେମାନଙ୍କୁ ଦେଖି ମୁଁ ସତରେ ଭାରି ଅବାକ୍ ହୋଇ ଯାଉଛି । ଏଠିକା ପାରିବାରିକ ସଂସ୍କୃତିର ନାନା ସଂସ୍କାରଦ୍ୱାରା ମଗ୍ନ ହୋଇ ଏମାନଙ୍କର ଧୈର୍ଯ୍ୟ ଯେପରି ପଥର ପରି ଶକ୍ତ ହୋଇଯାଉଛି । ଏଇ ପର୍ବତ, ଅରଣ୍ୟ, ଫୁଲ ଓ ରଙ୍ଗଭରା ପ୍ରକୃତିକୁ ଅନାଇ ଘଡ଼ିଏ ଖୁସି ହେବାର ବେଳ ଏମାନଙ୍କର ନାହିଁ । ମୁଁ ଏପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଏଠି କାହାକୁ ହେଲେ ପ୍ରାଣ ଖୋଲି ହସିବାର ଦେଖିନାହିଁ । କୌଣସିଦିନ ସନ୍ଧ୍ୟାସମୟରେ ଏହି ଗ୍ରାମର ଦୁଆରମାନ ପିଲମାନଙ୍କର କ୍ରିଡ଼ାକୋଳାହଳରେ ଫାଟି ପଡ଼ୁନାହିଁ । ଦିନଯାକ ପ୍ରାୟ ଘରବାହାରେ ନାନା କାମରେ ବ୍ୟସ୍ତ ରହି ଏମାନେ କ୍ଳାନ୍ତ ହୋଇ ଘରକୁ ଫେରୁଛନ୍ତି, ପୁଣି ରାତିର ଅତ୍ୟାବଶ୍ୟକ କାର୍ଯ୍ୟଗୁଡ଼ିକୁ ଯଥା ସମ୍ଭବ ସତ୍ୱର ଶେଷକରି ପରଦିନର କାର୍ଯ୍ୟସକାଶେ ସବଳ ହେବାଲାଗି ଶୋଇ ପଡ଼ିବାକୁ ଏମାନଙ୍କର ତର ସହୁନାହିଁ । ମୁଁ ଏପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ମଧ୍ୟ ଏମାନଙ୍କୁ ଏହି ପ୍ରଦେଶର ଆକାଶ, ପର୍ବତ ଓ ଅରଣ୍ୟସହିତ ମିଳାଇ ଦେଖିବାକୁ ସମର୍ଥ ହୋଇ ପାରିଲିନାହିଁ । ହଠାତ୍ କୁଆଡ଼ୁ ସଜା ଯାଇଥିବା ପରି ଆସି ଏଠି ଏମାନେ କାମଧନ୍ଦାର ଅଭିଶାପ ଭୋଗୁଛନ୍ତି, ଚାରିପାଖକୁ ଅନାଇ ଦେଖିବାର ବେଳ ପାଉନାହାନ୍ତି ।

୧୪ । ୫ । ୪୯

ପାର୍ବତ୍ୟ ପ୍ରଦେଶର ଏହି ଗ୍ରେଟ ଗାଆଁଟିରେ ଆଜି ଏବର୍ଷର ପ୍ରଥମ ବର୍ଷଣ ସହିତ ସାକ୍ଷାତ ହେଲା । ମେଘୁଆ ଆକାଶର ଦର୍ପଣରେ ମୁଁ ଯେପରି ମୋ'ଜୀବନର ସମଗ୍ର ଭୁବନଟିକୁ ଦେଖିବାକୁ ପାଇଲି । ଯେତେ ସ୍ନେହ, ମମତା, ଅନୁରାଗ ଓ ମୁଁ ଆକର୍ଷଣକୁ ଯୋଉଠି ଗ୍ରୁଡ଼ିଦେଇ ଆସିଥିଲି, ଆଜିକା ବେଦନାର ବିଶ୍ୱରୂପ ଭିତରେ ଯେପରି ସେହିସବୁକୁ ଦେଖିବାକୁ ପାଇଲି,ସେଗୁଡ଼ିକୁ ଜୀବନର ଚରମ ସୃଷ୍ଟି ଓ ପରମ ସମ୍ପଦରୂପେ ଅନୁଭବ କଲି । ବରଷା ଏହିପରି ପ୍ରତିବର୍ଷ ମୋର ଦୁଆରକୁ ଖୋଲି ଦେଇଯାଏ, ସବୁରି ସହିତ ଏହିପରି ସୂତ୍ର ଲଗାଇ ଦେଇଯାଏ । ନୀରବ ଦୃଷ୍ଟିପାତ ଭିତରେ ଅନ୍ତରର ଭୂମିଉପରେ ମୁଁ ଯେପରି ସବୁ ଦେଖିବାକୁ ପାଏ, ସବୁରି ସ୍ପନ୍ଦନ ଅନୁଭବ କରେ । ଜୀବନର ସମସ୍ତ ଦୁଃଖ,କ୍ଷତି ଓ ବିଚ୍ୟୁତିକୁ କେବଳ ଏହିପରି ଏକ ବର୍ଷଣସନ୍ଧ୍ୟାରେ ହିଁ ମୋ'ପକ୍ଷରେ ମଧୁର ଭାବରେ ଅନୁଭବ କରିବା ସମ୍ଭବ ହୁଏ । ମୋର ଅହଙ୍କୃତ ନାନା ବାତୁଳତାର ପାଚେରୀଗୁଡ଼ାକୁ ଧୂଳିସାତ୍ କରି ଏହି ବର୍ଷଣବେଦନା ମୋତେ ଯେତେଅବା କେତେକୁଆଡ଼େ ସମ୍ମିଳିତ କରାଇଦେବା ଲାଗି ଉଡ଼ାଇ ନେଇ ଚାଲିଯାଏ । ଜୀବନର ସବୁ ଦମ୍ଭ ଓ ଅଭିମାନର ସବୁ କୃତ୍ରିମ ଖୁଣ୍ଟ

ଭୂମିଉପରେ, ଗୁଡ଼ି ଗୁଡ଼ି ବାରା ନୌକାରୁ ସମସ୍ତ କୃତ୍ରିମ ପାଲ ଉଡ଼ିପଳାଏ, ସମସ୍ତ କ୍ଷେପଣୀରୁ ହାତ ଖୁଡ଼ିଯାଏ । ଦୁଃଖଭିତରେ ପାଇବାର ପ୍ରଶାନ୍ତ ରହିଚ, ହରାଇବା ଭିତରେ ମଧ୍ୟ ଅନ୍ତର ଦେଇ ଅନୁଭବ କରିବାର ମାଧୁର୍ଯ୍ୟ ନିହିତ ରହିଚ । ଅଭିମାନ ବା ରୋଷ କରି ଗୁଡ଼ି ଗୁଡ଼ିଆସିବାରେ ନୁହେଁ, ସ୍ନେହ ଓ ମମତାର ଅଖଣ୍ଡ ଡୋର ଲଗାଇ ବାରବାର ଖୋଜିବାରେ ଓ ବାରବାର ଆପଣାର କରିନେବାରେ ଜୀବନର ସର୍ବୋତ୍ତମ ମଧୁରତା ନିହିତ ରହିଚ,—ଆଜିର ସିକ୍ତ ସନ୍ଧ୍ୟା, କରୁଣ ଆକାଶ ଓ ଧ୍ୟାନମଗ୍ନ ପାହାଡ ମୋତେ ଯେପରି ଏହି ଗୂଢ଼ ସନ୍ଦେଶ ଶୁଣାଇ-ଦେଇ ଯାଉଚି ।

୧୬ । ୫ । ୬୧

ଆଜି ଦିନଟିର ଚରଣତଳେ ନିବେଦନ କରିବାଲାଗି ମୋ ପାଖରେ ହୁଏତ କିଛି ନାହିଁ, ମୋର ଭୁଲ ଓ ଭ୍ରମଦ୍ୱାରା ମୁଁ ହୁଏତ ଆଜି ଦିନଟିର ଦାକ୍ଷିଣ୍ୟାଦ ହେବାର ଯୋଗ୍ୟତାକୁ ଦିନୁଁ ଦିନ କମେ ହରାଇ ବସୁଚି, ତଥାପି ମୁଁ କହିବି ଯେ ଆଜି ଦିନଟି ମୋ ଜୀବନରେ ଏପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଅତ୍ୟନ୍ତ ପ୍ରେରଣାଦାୟକ ହୋଇରହିଚି । ତରୁଣ ବୟସର ଉଦ୍ଦୀପନାମଧ୍ୟ ଭାବପ୍ରବଣତାରେ ମୁଁ ବନ୍ଧୁତା ଓ ସ୍ନେହ ବିଷୟରେ ଥରେ ଯାହା ଅନୁଭବ କରିଥିଲି, ମୋର ବୟସ ବଢ଼ିବା ସଙ୍ଗେ ସଙ୍ଗେ ଆପଣାର ଜୀବନ ଭିତରେ ମୁଁ ସେହି ବନ୍ଧୁତା ଓ ସ୍ନେହର ସତ୍ୟଗୁଡ଼ିକୁ ଉପଲବ୍ଧି କରିଚାଲିଚି, ମୁଁ ତାହାକୁ ଅଧିକରୁ ଅଧିକ ବ୍ୟାପକ କ୍ଷେତ୍ରରେ ପ୍ରୟୋଗ କରିଚାଲିଚି । ମୁଁ ତ କହିବି ଯେ ଅତୀତର ସେହି ସ୍ମରଣୀୟ ଦିନଟିର ଏକ ଅପୂର୍ବ ଅନୁଭୂତି ଲାଭ କରିଥିଲି ବୋଲି ମୁଁ ଆଜିଯାଏ ବୁଢ଼ା ହୋଇଯାଇ ନାହିଁ, ସଂସାରର ତଥାକଥିତ ବାସ୍ତବତାର ଜାଲ-ଭିତରେ ପଡ଼ି ମୁଁ ଜୀବନକୁ ତା'ର ସକଳ ସରସତା ଓ ସ୍ୱର୍ଗୀୟତାରୁ ବଞ୍ଚିତ କରିଦେଇ ନାହିଁ । ମୋ ଜୀବନ ମୋତେ ଏପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ରହସ୍ୟହୀନ ଓ ଆନନ୍ଦହୀନ ବୋଲି ମନେ ହୋଇନାହିଁ । ଅନେକ disillusionmentର ଅସାରତାରୁ ଏହି ସ୍ମରଣୀୟ ଦିନଟି ମୋତେ ବଞ୍ଚାଇ ରଖିଚି, ମୋ' ମନ ଭିତରୁ ଅନେକ ଭୟ ଓ ସଙ୍କୋଚକୁ ଦୂର କରିଦେଇ ପାରିଚି, ମୋତେ ମଣିଷର ଅଧିକ ନିକଟ କରାଇଚି, ମଣିଷ ପାଖରେ ବସିବା ବେଳେ ଏକ ଅନ୍ତରଙ୍ଗ ଆତ୍ମୀୟତା ଅନୁଭବ କରି ଶିଖାଇଚି । ସେହି ଗୋଟିଏ ଦିନର ସ୍ମୃତି ଓ ଅନୁଭୂତିକୁ ମୁଁ ସାଧାରଣ ସବୁ ଦିନର ଜୀବନ ସମ୍ପଦରେ ପରିଣତ କରିବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କରୁଚି, ନାନା ବିଫଳତା ଓ ବିବଶତା ସତ୍ତ୍ୱେ ତଥାପି ଚେଷ୍ଟାକରୁଚି । ଏହି ଦିନଟି ମୋ' ଜୀବନରେ ସବୁଦିନ ସକାଶେ ଏହିପରି ମହନୀୟ ହୋଇ ରହିଥାଉ ।

୧୭ । ୫ । ୫୧

ନିକମା ହୋଇ ବସିଲେ ମୁଁ ସତେଯେପରି ନର୍କଦ୍ୱାରରେ ଆସି ପହଞ୍ଚିଯାଏ । ଚାରିପାଖରେ ସୁନ୍ଦର ପ୍ରକୃତି ବଡ଼ ଉଦାସଭାବେ ମୋ' ପାଇଁ ଅପେକ୍ଷା କରି

ରହିଥାଏ, ପ୍ରିୟ ପ୍ରତିବେଶୀର କେତେ ଆଦର ଓ ସୁଆଗ ମୋର ଦୁଆର ଉପରେ କର ବାଡେଇ ବାଡେଇ ନିରସ୍ତ ହୋଇପଡ଼େ, କିନ୍ତୁ ତଥାପି ମୁଁ ସେଗୁଡ଼ିକର ଉପସ୍ଥିତିକୁ ଅନୁଭବ ହିଁ କରିପାରେ ନାହିଁ । ଅନ୍ତର ଭିତରେ ସେଗୁଡ଼ିକ ସହିତ ସମ୍ବନ୍ଧ ଲଗାଇବାର କୌଣସି ଆବଶ୍ୟକତା ରହିଚି ବୋଲି ମୁଁ ଅନୁଭବ କରିପାରେ ନାହିଁ । କେବଳ ବସିରହି ଦିନ ଗଣିବାର ଦୁର୍ଦ୍ଦଶା ମୋତେ ଯେପରି ଏକ ଭୟାନକ ଆତ୍ମଗତ ଦୁର୍ବିପାକ ଭିତରେ ପକାଇଦେଇ ଯାଏ । ପ୍ରତ୍ୟେକ ମୁହୂର୍ତ୍ତ ବୋଝପରି ମନେହୁଏ । ପ୍ରତ୍ୟେକ ସଙ୍ଗ ଓ ସଖ୍ୟ ଆଡ଼ମ୍ବରପରି ମନେହୁଏ । ନିକମା ହୋଇ ବସି ରହିବାର ଗ୍ଲାନି ମୋ' ଭିତରେ ରହିଥିବା ସମସ୍ତ ଆଗ୍ରହ ଓ ଗ୍ରହଣଶୀଳତାର ଅଙ୍କୁରକୁ ପୋଡ଼ିଦେଇ ଚାଲିଯାଏ । ନାନା କର୍ତ୍ତବ୍ୟର ନାନା ଦାୟିତ୍ୱ ବହନକରି ଆପଣାର ଜୀବନପଥରେ ଚାଲିଯାଉଥିବା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ମୋତେ ସବୁ ବଡ଼ ସହଜ ଓ ସରସ ମନେହୁଏ, ସବୁରି ଭିତରେ ମୁଁ ଆପଣା ଅସ୍ତିତ୍ୱର ସ୍ୱୀକାର ଅନୁଭବ କରିପାରେ, ସବୁ ଜୀବନର ସ୍ପନ୍ଦନକୁ ଆପଣା ଭିତରେ ଅନୁଭବ କରିପାରେ । ଏ ଜୀବନରେ କେବଳ ଚାଲିବାକୁ ହିଁ ହେବ, କେବଳ ସଂଚରଣ କରିବାକୁ ହେବ । ଚୁପ୍ ହୋଇ ବସି ରହିବାର ବେଳ ନାହିଁ, ଆପଣାକୁ ବିନାଶକାରୀ ଗ୍ଲାନିଭିତରେ ଦଗ୍ଧ କରିବାକୁ ମୋର କୌଣସି ଅଧିକାର ନାହିଁ ।

୧୮ । ୫ । ୫୯

ସଂସାରକୁ ଛାଡ଼ି ମୁଁ ସ୍ୱର୍ଗର କଳ୍ପନା କରିପାରେ ନାହିଁ କିମ୍ବା ମଣିଷକୁ ଛାଡ଼ି ମୁକ୍ତିର କଳ୍ପନା କରିପାରେ ନାହିଁ । ଏହି ସଂସାରକୁ ମିଥ୍ୟା ବୋଲି କହି ଏଠୁ ଛୁଟିପିଟି ହୋଇ ପଳାଇବାକୁ ହିଁ ଅନେକେ ମୋକ୍ଷର ସଂଜ୍ଞା ବୋଲି କହିଥାନ୍ତି । ଶରୀରକୁ ମୋକ୍ଷର ବାଧକ ବୋଲି ଭ୍ରମ କରି ଶରୀରକୁ କଷ୍ଟ ଦେବାକୁ ହିଁ ଅନେକେ ଜୀବନର ଇଷ୍ଟ ବା ଧର୍ମ ବୋଲି ବିଚାର କରିଥାନ୍ତି । ସାଂସାରିକ ଜୀବନର ସ୍ନେହ, ଶ୍ରଦ୍ଧା, ଆଦର ଓ ସହାନୁଭୂତିକୁ ପାରମାର୍ଥିକ ଜୀବନର ଶତ୍ରୁ ପ୍ରାୟ ବିଚାର କରି ଅନେକେ ଏହି ସଂସାରର ଯାବତୀୟ ବନ୍ଧନକୁ ଛିଣ୍ଡାଇବାକୁ, ଯାବତୀୟ ସ୍ନେହ ଓ ଅନୁରକ୍ତିକୁ ଘୃଣା କରିବାକୁ ହିଁ ଭଗବାନଙ୍କ ମନ୍ଦିରର ନିକଟବର୍ତ୍ତୀ ହେବା ବୋଲି ମାନିଥାନ୍ତି । ଭାରତରେ ଓ ଇଉରୋପରେ, ପ୍ରାଚ୍ୟରେ ଓ ପାଶ୍ଚାତ୍ୟରେ ଧର୍ମର ଏହିପରି ଅପବାଦ ଅନେକ ହୋଇଚି । ଶରୀରକୁ କଷ୍ଟ ଦେବା, ସାଂସାରିକ ଜୀବନରୁ ଛୁଟିପିଟି ହୋଇ ପଳାଇବା, ଆର୍ତ୍ତି ଆତୁର ହିସାବରେ ଭଗବାନଙ୍କ ପାଖରେ ଆପଣା ଅସହାୟତାର Exhibition କରିବାକୁ ଧର୍ମଜୀବନର ସାର ନିୟମ ବୋଲି କେତେକେତେ ଧର୍ମପଥରେ ଘୋଷଣା କରାଯାଇଚି ବୋଲି St. Jeromeଙ୍କ ଧର୍ମସାଧନାର କଷ୍ଟମୟ ଇତିହାସ ପଢ଼ୁପଢ଼ୁ ହୃଦୟ ଭିତରେ ମୁଁ ଯେପରି ଗୋଟାଏ ପ୍ରକାର ଆତଙ୍କିତ ଭାବ ଅନୁଭବ କରୁଥିଲି । ସବୁ

ସାଧକଙ୍କର ସାଧନାପନ୍ଥ ପୂର୍ଣ୍ଣ ସମ୍ମାନ ଓ ଶ୍ରଦ୍ଧା ରଖି ମୁଁ ତଥାପି କହିବ ଯେ ସଂସାରକୁ କିମ୍ବା ମଣିଷକୁ ଭଗବାନ ଘୃଣା ବା ଈର୍ଷା କରନ୍ତି ନାହିଁ, ସେ ମଣିଷକୁ ଓ ସଂସାରକୁ ଭଲ ପାଆନ୍ତି । ଭଲ ପାଆନ୍ତି ବୋଲି ସେ ବାରମ୍ବାର ସଂସାରରେ ମଣିଷର ପଥପ୍ରଦର୍ଶକ ଓ ପ୍ରାଣସଖା ହୋଇ ଅବତୀର୍ଣ୍ଣ ହୁଅନ୍ତି । ଶିଳ୍ପୀ ଯେପରି ତା'ର ଶିଳ୍ପକୁ ଭଲପାଏ, କବି ଯେପରି ତା'ର କବିତାକୁ ଭଲ ପାଏ, ଭଗବାନ ଠିକ୍ ସେହିପରି ତାଙ୍କର ସୃଷ୍ଟିକୁ ଭଲ ପାଆନ୍ତି । ମଣିଷ ସହିତ ଭଗବାନଙ୍କର କୌଣସି ବାଦ ବା ସପତ୍ନୀଭାବ ନାହିଁ ଯେ ମଣିଷର କଷ୍ଟ ଓ କାତରତାଗୁଡ଼ାକ ତାଙ୍କୁ ଏତେ ଭଲ ଲାଗିବ ଓ କେବଳ ମଣିଷର କାତରତା ଓ ଶୋଚନୀୟତାରେ ହିଁ ଖୁସି ହୋଇ ସେ ମଣିଷର ପ୍ରାର୍ଥନା ଶୁଣିବେ । ଆପଣାର ଈର୍ଷା, ଦ୍ୱେଷ ଓ Sadismକୁ ଏକ ଆଧ୍ୟାତ୍ମିକ ପୃଷ୍ଠ ଦେଇ ଯେତେବେଳେ ମଣିଷ ସେସବୁକୁ ନିଜର ଭଗବତ୍ କଳ୍ପନାରେ ନେଇ ଆରୋପ କରିଦିଏ, ସେତିକିବେଳେ ହିଁ ସେ ଭଗବାନଙ୍କ ନାମରେ ଏକ ଈର୍ଷାପରାୟଣ ବାଦୁଆ ଓ Sadistic ମଣ୍ଡଳର ସୃଷ୍ଟି କରିପକାଏ ।

୧୯ । ୫ । ୫୯

ଆତୁରଠାରୁ ଭଗବାନ ବହୁତ ଦୂରରେ, କାରଣ ଆତୁରତା ଭକ୍ତିଠାରୁ ଅନେକ ଦୂରରେ । ଏହି ସଂସାରର ବାହାରେ କୌଣସି ଭଗବାନଙ୍କର କଏଦ ଖାନା ରହିଛି, ଏପରି ଭାବି ଯିଏ ଏଠୁ ପଳାଇବାକୁ ଆତୁର ହୋଇପଡ଼େ, ସିଏ ଗୋଟାଏ କଏଦଖାନାରୁ ମୁକୁଳି କେବଳ ଆଉଏକ କଏଦଖାନାରେ ପଡ଼ିଯାଏ । ତା' ଭାଗ୍ୟରେ ମୁକ୍ତି ବା ମୋକ୍ଷ ସମ୍ଭବ ହୁଏନାହିଁ । ଗୋଟାଏ ଦୃଶ୍ୟ କାରାଗାର ଭିତରୁ ଆଉଗୋଟାଏ ଅଦୃଶ୍ୟ ବା କଳ୍ପନାବାଦ ଦ୍ୱାରା ଆବଦ୍ଧ କାରାଗାର ଭିତରେ ବନ୍ଦୀ ହୋଇ ରହିବାର ଇଚ୍ଛାକୁ ମୁମୁକ୍ଷୁତ୍ୱ ବୋଲି କଦାପି କୁହାଯାଇ ପାରିବନାହିଁ । ଆପଣାର ମାନସିକ ତଥା ହାର୍ଦ୍ଦିକ କ୍ଷେତ୍ରରେ ଯିଏ ସମସ୍ତ ପ୍ରକାର ଭୟ, ଆତୁରତା ଓ ସୀମାବଦ୍ଧତାରୁ ଉତ୍ତୀର୍ଣ୍ଣ ହୋଇଯାଇ ପାରିବ, ଏହି ସଂସାରଭିତରେ ରହିଥିଲେ ବା ଏହି ଶରୀରର ରକ୍ଷା କରୁଥିଲେ ମଧ୍ୟ ତାହାକୁ ମୁମୁକ୍ଷୁ ବୋଲି କୁହାଯାଇ ପାରିବ । ଭାରତପରି ଭାରତ ବାହାରେ ମଧ୍ୟ ଅନେକ ଯୋଗଲାଲସୀ ଆତୁର ଧର୍ମୋପବାସୀ ବ୍ୟକ୍ତି ଶରୀରକୁ କଷ୍ଟ ଦେଇ ଭଗବାନଙ୍କୁ ପାଇବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କରିଚନ୍ତି, ସଂସାରର ଅର୍ଥାତ୍ ଜୀବନର ବିଦ୍ୟାକୁ ତଥାକଥିତ ଭଗବଦ୍‌ବିଦ୍ୟାର ବିବାଦୀ ବୋଲି ଭ୍ରମ କରିଚନ୍ତି । ଆପଣା ଅତୁରତାର ରଜ୍ଜୁବନ୍ଧରେ ଭଗବାନଙ୍କୁ ବାନ୍ଧିରଖିବାର ମୋହରେ ସେମାନେ ଜୀବନକୁ ଘୃଣା କରିଚନ୍ତି, ସୌନ୍ଦର୍ଯ୍ୟମୟୀ ପ୍ରକୃତି ପାଖରେ ଭୟରେ ଆଖି ବୁଜି ଦେଇଚନ୍ତି, ମାନବୀୟ ସ୍ନେହପ୍ରେମର ଭଗବଦ୍-ବାତାୟନକୁ ମାୟାଜାଲ କହି ବୁଜି ରଖିଚନ୍ତି । ସେମାନଙ୍କ କଳ୍ପିତ ବାଦୁଆ

ଭଗବାନଙ୍କର ଗେହ୍ଲା ହେବାଲାଗି ସେମାନେ ସଂସାରେ ସବୁ ସ୍ଥାନରେ ବିବାଦୀ ହୋଇ ବାହାରି ଆସିଚନ୍ତି । ଏହାଦ୍ୱାରା ସେମାନଙ୍କ ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ଜୀବନରେ ଯାହା ହୋଇଥାଉ ପଛକେ,ସଂସାରବେ ଧର୍ମର ଗ୍ଲାନି ହୋଇଚି ଅଭ୍ୟୁତ୍ଥାନ ହୋଇଚି, ମୁଁ ଏ ବିଷୟରେ ବଡ଼ ସନ୍ଦେହରେ ପଡ଼ିଯାଏ ।

୨୦ । ୫ । ୫୯

ଝରଣାତଳେ ଥିବା ପଣ୍ଡିକରେ ଅଳ୍ପ ଅନେମ ଅଟା ପେଷିବାକୁ ଯାଇଥିଲୁ । ସେଠାରୁ ଫେରିବାବେଳେ ଉଠାଣିବାଟରେ ଅଟାକୁ କାନ୍ଧରେ ଧରି ଆମେ ଝୁଇଁସଇଁ ହୋଇ ଆସୁଥିଲୁ । ଟିକେ ବାଟରେ ଉଠିବାକୁ ଭାରି ହାଲିଆ ଲାଗୁଥିଲା । ଦେହରେ ଝାଳ ଗମ୍‌ଗମ୍ କରି ଆସୁଥିଲା । ସମସ୍ତ ଉଠାଣିବାଟ ଶେଷ କରି ଡିହ ଉପରକୁ ଉଠିଆସିବା ମାତ୍ରକେ ସମ୍ମୁଖର ଆକାଶଉପରେ ହିମାଳୟର ତୁଷାରଶୁଭ୍ର ଶୋଭାମୟତା ହଠାତ୍ ଝଲମଲ ହୋଇ ଉଠିଲା । ଆକାଶରେ ମେଘର କୌଣସି ଚିହ୍ନବର୍ଣ୍ଣ ନାହିଁ, ଦିଗର ପ୍ରଚ୍ଛଦ ଟା ଉଜ୍ଜ୍ୱଳ ନୀଳବର୍ଣ୍ଣରେ ଝଟକି ଉଠୁଚି । ସେହି ନୀଳପଟ ଉପରେ ପର୍ବତବିସ୍ତାରର ଶୁଭ୍ର ସମ୍ଭାର ଆପଣାକୁ ମହିମାନ୍ୱିତ କରି ରଖିଚି । ସବୁ ମିଶି ମୋତେ ଏକ Revelation ପରି ଲାଗିଲା । ଆଖିର ଦ୍ୱାର ପ୍ରସାରିତ ହୋଇଯିବା ସଙ୍ଗେସଙ୍ଗେ ଅନ୍ତରର ଦ୍ୱାର ଉଦ୍‌ଘାଟିତ ହୋଇଗଲା । ବାଟ ଉଠିବାର ସବୁ କ୍ଲାନ୍ତି କୁଆଡ଼େ ଅପସରି ଗଲା, ଆପଣାର ସବୁ ଦୁର୍ବଳତା କୁଆଡ଼େ ଭୁଲି ହୋଇଗଲା । ଠିକ୍ ଏହିପରି ଭାବରେ ପ୍ରକୃତି ମଣିଷର ସବୁ ଦୁଆର ଖୋଲିଦିଏ, ମଣିଷର ସମସ୍ତ କ୍ଲିଷ୍ଟତା ଓ ଆଚ୍ଛନ୍ନତାକୁ ଭୁଲାଇ ତାକୁ ଉତ୍‌କ୍ରାନ୍ତ କରିଦିଏ । ସେତେବେଳେ ଭିତରକୁ ଅନାଇଲେ ମଧ୍ୟ ଅନ୍ତଃସ୍ଥଳରେ କେବଳ ଏକ ଅଖଣ୍ଡ ନୀଳପଟ ଉପରେ ଏକ ଶୁଭ୍ରୋଚ୍ଚ ମହିମା ହିଁ ଦୃଷ୍ଟିଗୋଚର ହୋଇଥାଏ, ଆକାଶରେ ସୁବିସ୍ତୃତ ରହିଥିବା ଏହି ଦୃଶ୍ୟଟିର ପ୍ରଶାନ୍ତି ଆପଣାର ଅନ୍ତରଭିତରେ ଅତ୍ୟନ୍ତ ଆତ୍ମଗତ ଭାବରେ ଅନୁଭୂତ ହୋଇଥାଏ । ହଠାତ୍ ଏହି ସୌନ୍ଦର୍ଯ୍ୟର ସମ୍ମୁଖକୁ ଆସି କେବଳ ଆପଣାକୁ ଖୋଲିଦେଇ ପାରିଲେ ହେଲା, ଆପଣାକୁ ସମ୍ମିଳିତ କରିଦେଇ ପାରିଲେ ହେଲା । ଆପଣାକୁ ଯିଏ ଯେତିକି ବନ୍ଦ କରି ରଖିବ, ସିଏ ଆପଣାକୁ ସେତିକି ହରାଇବ, ଯିଏ ଯେତିକି ଯୁକ୍ତ କରିଦେଇ ପାରିବ, ସିଏ ସେତିକି ପାଇବ ।

୨୧ । ୫ । ୫୯

କାଲି ଏଇ ଗାଆଁରେ ଗୋଟିଏ ବାହାଘର ଦେଖି ଯାଇଥିଲି । ନୂଆ ବର ଏଠାରୁ ଅନେକ ଦୂରରେ ବାହାହୋଇ କନିଆ ଆଣିଚି । ବରର ବୟସ ପଚିଶି କି ଛବିଶି ହେବ । କିନ୍ତୁ କନିଆ ମୋଟେ ଏଗାର ବର୍ଷର ଧୁକୁମାଙ୍ଗି ଝିଅଟିଏ । ନାକରେ ନୋଥ, ହାତଗୋଡ଼ରେ ଅଳଙ୍କାରର ବୋଝ ଲଗାହୋଇ ତା'ର

ବୟସସୁଲଭ ସୌକୁମାର୍ଯ୍ୟକୁ ଗ୍ରାସ କରିବାକୁ ବସିଛି । ପିନ୍ଧିଥିବା ଶାଢ଼ୀଟା ଏତେ ବଡ ଯେ ଗ୍ରେଟିଆ ଦେହଟିର ଚାରିପାଖରେ ଚଉଡର ଗୁଡ଼ା ହୋଇଥିଲେ ମଧ୍ୟ ତଥାପି ବଳକା କାନି ତଳେ ଘୁଞ୍ଚୁଛି । ଗ୍ରେଟିଆ କପାଳ ଉପରକୁ ଏତେବଡ ଶାଢ଼ୀର ଓଢଣା ମାନିବାକୁ ମୋଟେ ରାଜି ହେଉନାହିଁ । ନାକର ବଡ ନୋଥଟା ଚିବୁକକୁ ଡେଇଁ ବେକଉପରେ ଲଟକି ରହିଛି । ନାକଉପରେ ଲମ୍ବା ମୋଟ ସିନ୍ଦୂରପଟି ମୁଣ୍ଡର ବାଳପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଲମ୍ବି ରହିଛି । ଏ ଦୁହେଁ ମିଶି ସଂସାରରେ କି ସନ୍ତୋଷ ଓ ସୁଖ ଯେ ବଢ଼ାଇବେ, ତାହା କେବଳ ଭଗବାନ ଜାଣନ୍ତି । ବୁଝୁଁ ବୁଝୁଁ ଜାଣିବାକୁ ପାଇଲି ସେ ବର ଆମ ଦେଶର ସୈନ୍ୟ ବିଭାଗରେ କାମ କରନ୍ତି, ଦେଶରକ୍ଷା-ବାହିନୀରେ ଅନ୍ତର୍ଭୁକ୍ତ ହୋଇଛନ୍ତି । ଯେଉଁ ଦେଶରେ ଛବିଶି ବରଷର ଯୁବକ ଏଗାର ବରଷର ଏକ ଝିଅର ସଂସାରକୁ ଏହିପରି ଭାବରେ ଗ୍ରାସ କରେ, ସେଦେଶର ଲାଜ ଲୁଚିବାପାଇଁ ଜାଗା କାହିଁ ?

୧୬ । ୭ । ୫୯

କାଲି ରାତିରେ ଶୋଇବାକୁ ଗଲାବେଳେ ହୃଦୟଭିତରୁ କଥାପଦେ ବାହାରିଆସିଲା । ପାଖରେ ବସିଥିବା କୌଣସି ପରମବନ୍ଧୁ ପାଖରେ ମୋର ସମସ୍ତ ମନ, ଶରୀର ଓ ହୃଦୟ ଯେପରି କହିଉଠିଲା . ମୋର ଡାକରା କେବେ ଆସିବ ? ଏହି ସଂଘର୍ଷ ଓ ସଂଗ୍ରାମର ସ୍ତରଟା ଆଉ ଭଲ ଲାଗୁନାହିଁ । ପ୍ରତି ମୁହୂର୍ତ୍ତରେ ଆପଣା-ଭିତରୁ ଆପଣାକୁ ମୋହିତ ଓ ବଞ୍ଚିତ କରି ରଖିବାର ଫନ୍ଦି ନେଇ ନାନାପ୍ରକାରର ଲାଳସା ଓ ଇଚ୍ଛା ମୋତେ ଆକ୍ରମଣ କରିବାକୁ ଆସୁଥିବ, ଆଉ ସେଗୁଡ଼ିକର ହାତରୁ ବଞ୍ଚିବାପାଇଁ ମୁଁ ପ୍ରତ୍ୟେକ ମୁହୂର୍ତ୍ତରେ ପ୍ରାଣାନ୍ତ ସଂଗ୍ରାମ ହିଁ କରୁଥିବ,—ସେମାନଙ୍କ ପାଖରେ ହାରିଯିବାର ଭୟରେ ମୁଁ ବାରବାର ଆପଣାକୁ ଦୀନହୀନ ବୋଲି ମନେ କରୁଥିବ, ଆପଣାପାଖରେ ବାରବାର ଆତୁର ହୋଇ ପଡୁଥିବ,—ଏହି ପୁରୁଣା ସ୍ତରଟା ଆଉ ଭଲ ଲାଗୁନାହିଁ । ନିତିଦିନ ଏହି ସ୍ତରର ଲୋଟି ରହିବାଟା ଆଉ ସହ୍ୟ ହେଉନାହିଁ । ସେଥିଲାଗି ଆଜି ପରମବନ୍ଧୁର ସାହାର୍ଯ୍ୟ ଏକାନ୍ତ ଲୋଡ଼ା, ପଛରୁ ତାହାରି ଠେଲା ଅତ୍ୟନ୍ତ ଆବଶ୍ୟକ । ନୀତି ଆଉ ଅନୀତିର ଭୟପ୍ରପୀଡ଼ିତ ବିରୋଧ ଭିତରେ ମୁଁ ଆଉ ଆପଣାକୁ ସନ୍ତ୍ରସ୍ତ କରି ରଖିବାକୁ ଚାହେଁନାହିଁ । ଅପଟୋକୁ ଅନୀତିପାଖରୁ କେବଳ ବଞ୍ଚାଇ ରଖିବାଦ୍ୱାରା ଜୀବନର ଆନନ୍ଦ ଉପଲବ୍ଧି ହୁଏନାହିଁ, ନୀତିକୁ ଆପଣା ଜୀବନର ସ୍ୱାଭାବିକ ନୀତିରେ ପରିଣତ କରିପାରିଲେ ଯାଇ ମଣିଷର ଜନ୍ମ ସଫଳ ହୁଏ, ମଣିଷ ଆପଣାକୁ ପାଏ, ଦ୍ୱନ୍ଦ କାଟି ଜୀବନର ଶାନ୍ତ ଭୂମିରେ ପ୍ରବେଶ କରେ । କିନ୍ତୁ ତାର ଅନୁଗ୍ରହ ନହେଲେ ଆପଣାକୁ ସେହି ସ୍ତରକୁ ଉଠାଇ ନେବାପାଇଁ ଯେପରି ମୋର କୌଣସି ଶକ୍ତି ନାହିଁ ! ଆପଣାର

ତଥାକଥିତ ସମସ୍ତ ଶକ୍ତି କେବଳ ବୃଥା ଦମ୍ଭ ପରି ହିଁ ବୋଧ ହେଉଚି । ତେଣୁ ଡାକରି ତାହାରଠାରୁ ଆସିବା ଦରକାର, ତ ହାରି ହାତର ଅଙ୍ଗୁଳି ମୋ'ହାତର ଅଙ୍ଗୁଳିକୁ ଧରି ଆଗକୁ ନେଇଯିବା ଦରକାର ।

୧୭ । ୭ । ୪୯

ଯାହାର ଡାକରେ ଆସିବବୋଲି ମୁଁ ଦିନପରେ ଦିନ ଅପେକ୍ଷା କରି ରହିଚି, ସିଏ ହୁଏତ ମୋର ଦୁଆରପାଖକୁ ଆସି ଲେଉଟି ଯାଉଚି । ମୋତେ ଅସ୍ଥିର ଚଞ୍ଚଳ ଦେଖି ସେ ନିରାଶ ହୋଇ ଲେଉଟି ଯାଉଚି । ନାନାପ୍ରକାର ଅପୂର୍ଣ୍ଣ ଓ କଳ୍ପିତ କାମନାର କ୍ଷୋଭ ଓ କ୍ଳେଶ ମୋତେ ପ୍ରକୃତରେ ବଡ ବିକଳ ଓ ବ୍ୟଗ୍ର କରି ରଖିଚି । ନାନା କ୍ଷେତ୍ରର ନାନା ଲୋଭ ଓ ଲାଳସା ମୋତେ ବଡ଼ କ୍ଷୁଦ୍ର କରି ରଖିଚି । ଏତେ କ୍ଷୁଦ୍ରଟିଆ ଏକ ହୃଦୟ କ୍ଷେତ୍ର ଭିତରେ ଏଡ଼େବଡ଼ ପ୍ରଭୁ ପାଇଁ କିପରି ସ୍ଥାନ ହୋଇପାରିବ, ମୋର ଶତଚ୍ଛିନ୍ନ ମନର ଆତୁର ପ୍ରାର୍ଥନା କିପରି ଏଡ଼େବଡ ସମତା ଓ ଏତେବଡ ଶାନ୍ତି ସହିତ ସଖ୍ୟ ସ୍ଥାପନ କରିପାରିବ ? ଆପଣା-ଭିତରେ ହିଁ ଶାନ୍ତ ହେବାକୁ ପଡ଼ିବ, ମୋ ଚତୁର୍ଦ୍ଦିଗର ପୃଥିବୀ ନାନାପ୍ରକାରେ ଅଶାନ୍ତ ଓ ବିକ୍ଷୁବ୍ଧ ହୋଇ ପଡ଼ିଲେ ମଧ୍ୟ ତଥାପି ଶାନ୍ତ ହେବାକୁ ପଡ଼ିବ । ମୋର ଆପଣା ଜୀବନରେ ଏକ ପରମ ସଙ୍ଗତି ଓ ସଂହତି ଅନୁଭବ କରି ଶିଖିବାକୁ ପଡ଼ିବ । ମୁଁ କେତେ଼ ସ୍ୱୀକାରେ କେବଳ ଆପଣା ଅତୃପ୍ତିଗୁଡ଼ାକର ଗ୍ଳାନିରେ ଦଗ୍ଧ ହୋଇ ମରୁଚି । ଆପଣାଭିତରେ ଆପଣାର ସମଗ୍ର ସୌମ୍ୟ ରୂପଟିକୁ ଅନୁଭବ କରିନାହିଁ ବୋଲି ମୋତେ ସବୁଠି ସବୁକଥା କେବଳ ଅତି ନିରାଶଜନକ ମନେହେଉଚି । ଏ ଦଶା କେବେ ଘୁଞ୍ଚିବ, ଏ କ୍ଷୁଦ୍ରତା କେବେ କଟିବ, ସେକଥା ହୁଏତ କେବଳ ସେହି ପରମ ବନ୍ଧୁଙ୍କୁ ହିଁ ଜଣାଥିବ ।

୧୮ । ୭ । ୪୯

ଭଗବାନଙ୍କ ଉପରୁ ବିଶ୍ୱାସ ତୁଟିଗଲେ ମଣିଷ ଭୟ କରିବାକୁ ଆରମ୍ଭ କରେ, ସମଗ୍ର ଉପରୁ ବିଶ୍ୱାସ ତୁଟିଗଲେ ମଣିଷ ନାନାପ୍ରକାର ଅହେତୁକ ଅବସର ସୃଷ୍ଟି କରି ଆପଣାକୁ ଏକାକୀ ବୋଲି ମନେକରିବାକୁ ଲାଗେ । ତେଣୁ ଅନ୍ଧବିଶ୍ୱାସକୁ ଅନେକ ସମୟରେ ଅବିଶ୍ୱାସ ବୋଲି କହିବାକୁ ଇଚ୍ଛା ହୁଏ । ଆପଣାକୁ ଚରମ-ବିଶ୍ୱାସୀ ବା ଅତିବିଶ୍ୱାସୀ ବୋଲି ଦମ୍ଭ କରି ଯେଉଁ fanatic ତା'ର ବିଶ୍ୱାସ ବା ଭଗବାନ ନାମରେ ମଣିଷ ମାରିବାକୁ ବାହାରିପଡ଼େ, ଆପଣା .ଗୋଷ୍ଠୀର ସଂଗଠିତ ଓ ସଂବଦ୍ଧ ଘୃଣାରେ ଜଗତଟାଯାକ ପୋଡ଼ି ପକାଇବି ବୋଲି ବିଗ୍ରହ କରେ, ସିଏ ବିଚରା ଆପଣାର ବିଶ୍ୱାସକୁ ଆପଣାଭିତରେ ହିଁ ହରାଇ ବସିଥାଏ, ଭିତରେ କିଛି ନପାଇଥିବାର ଦୈନ୍ୟରେ ଦହିହୋଇ ସେ ବାହାରେ ସବୁକିଛିକୁ ଆପଣାର ଆୟତ୍ତ ଓ ଅଙ୍କୁଶ ଭିତରକୁ ଆଣିବାଲାଗି ଏକ ଉଗ୍ର କ୍ଷତିପୂରଣ କରିବାକୁ ଯାଏ ।

ମାତ୍ର ଯିଏ ଆପଣାର ପରମ ବିଶ୍ୱାସକୁ ଅନୁଭବ କରିଥାଏ, ଏହି ପରମ ସମଗ୍ର ପାଖରେ ଆପଣାର ଜଣାଟିକକ ମିଶାଇଦେଇ ଯିଏ ପ୍ରସନ୍ନ ଓ ଧନ୍ୟ ହୋଇଥାଏ, ସେ କଦାପି ଘୃଣା କରେନାହିଁ, ସେ ଆପଣାକୁ ଏକାକୀ ବା ଦୁର୍ବଳ ବୋଲି ମନେ କରେନାହିଁ । ତା'ର ସଂସ୍ପର୍ଶ ଅପରର ମନରେ ମଧ୍ୟ ବିଶ୍ୱାସ ଭରିଦିଏ, ଅପରର ଶକ୍ତିକୁ ସମଗ୍ର ସହିତ ଧରିଦିଏ । ସବୁ ମଣିଷର ସାଥିହୋଇ ସିଏ ପ୍ରତ୍ୟେକ ମଣିଷର ହୃଦୟଭିତରେ ତା'ର ପରମ ସାଥୀର ପରିଚୟ ଦେଇଯାଏ । ସେ ମଣିଷକୁ ଚହ୍ଲାଇ ଶିଖାଏ, ଗ୍ରହଣ କରି ଶିଖାଏ, ଆପଣାକୁ ବଞ୍ଚିତ କରି ଭୋଗାନନ୍ଦ ଲାଭ କରିବାର କଳା ଶିଖାଇ ଦେଇଯାଏ । ଆଜି ଆପଣାର ମତ ଓ ପଥକୁ ସମସ୍ତେ ଆଗ ଅପରଉପରେ ଲଦାଇବାକୁ ଚାହାନ୍ତି । ନାନା ଘୃଣା ଓ ଭୟଭାରେ ଭୀଷଣ ହୋଇ ସେମାନେ ସଂସାରଟାକୁ ସେହିମାନଙ୍କର ଖୁସିର ଧୂଳିରେ ଧୂଳିମୟ କରିବାକୁ ଚାହାନ୍ତି । ମୁଁ କହିବି ଯେ ସେମାନେ ଏପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ବିଶ୍ୱାସ କରି ଶିଖିନାହାନ୍ତି, ସାର୍ଥକରୂପେ ବିଶ୍ୱାସ କରିବାଲାଗି ସେମାନେ ଏପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ କୌଣସି ସମ୍ପଦ ପାଇନାହାନ୍ତି ।

୧୯ । ୭ । ୫୯

ମୁଁ ସଂସାରରେ କାହାରି ଉପରେ ଅଧିକାର ଜମାଇବାକୁ ଚାହେଁନାହିଁ । କାହାରି ଜୀବନଚକ୍ରରେ ମୁଁ ଗୁଡ଼ି ହୋଇ ରହିବାକୁ ଚାହେଁନାହିଁ । ମାତ୍ର ମୁଁ ସମସ୍ତ ସଂସାରକୁ ଆପଣା ଭିତରେ ଅନୁଭବ କରିବାକୁ ଚାହେଁ, ମୋର ଦେହ, ମୋର ବକ୍ତୃତା, ମୋର କର୍ମ ତଥା ମୋର ହୃଦୟ ଭିତରେ ଅନୁଭବ କରିବାକୁ ଚାହେଁ । ମଣିଷ ପାଖରେ, ପ୍ରକୃତି ପାଖରେ, ରୂପ, ରସ, ଗନ୍ଧ ଓ ବାକ୍ୟର ମଧୁମୟ ସଂସାର ପାଖରେ ମୋର ଯେପରି କେବେହେଲେ କୌଣସି ସଙ୍କୋଚ ନରହେ । ଏହିପରି ଏକ ଏକାତ୍ମତା ଲାଗି ମୁଁ ସବୁଠାରେ ବ୍ୟାକୁଳ ହୋଇ ପ୍ରବେଶ କରେ, ଏକାତ୍ମ ହୋଇ ପାରିବାଲାଗି ହୃଦୟକୁ ପ୍ରସ୍ତୁତ କରି ନପାରିଥିବାରୁ ମୋତେ ବାରବାର ନାନାକ୍ଷେତ୍ରରୁ ଫେରି ଆସିବାକୁ ପଡ଼େ । ମଣିଷ ଓ ସଂସାର ଭିତରେ ମୁଁ ମୋର ବିସ୍ତାରିତ ଜୀବନକୁ ଅନୁଭବ କରିବାକୁ ଚାହେଁ । ଏହି ସଂସାରରେ ଦୁଃଖର କୌଣସି ଅଭାବ ନାହିଁ; ତେଣୁ ଅନୁଭୂତିର ସଂସାରରେ ନିଜର ସନ୍ତୋଷ ବା ତୃପ୍ତି ଲାଗି ଅଲଗାକରି କୌଣସି ଉତ୍ପୀଡ଼ନ କ୍ଷେତ୍ର ଦଖଲ କରିନେଇ ମୁଁ ସଂସାରର ଦୁଃଖ ବଢ଼ାଇବାରେ କେବେ କୌଣସି ଆଗ୍ରହ ପ୍ରକାଶ କରିନାହିଁ । ଆପଣାକୁ ଅଲଗା କରି ରଖି ନୂଆ ଘୃଣାରେ ଆତ୍ମପ୍ରସାଦ ଲାଭ କରିବାକୁ ମୋର କେବେହେଲେ କୌଣସି ସଉକ ହୋଇନାହିଁ ।

୨୦ । ୭ । ୫୯

ମୁଁ ଜୀବନଟାକୁ ପ୍ରଧାନତଃ ଏକ Adventure ବୋଲି ମନେକରେ । ଏ ଜୀବନ କୋଉଠୁ ଆସିଲା, କୁଆଡ଼େ ଯିବ, କାହିଁକି ଆସିଲା ବା ଏ ଜଗତରେ

ମୋର ପାପ ଓ ଭ୍ରମ ପାଇଁ ମୋତେ କେତେଦୂର ଦୋଷୀ କରାଯିବା ବା କରାନଯିବା ଉଚିତ, ଏହିସବୁ ଯୁକ୍ତିରେ ବେଶୀ ବେଳ ନେବାକୁ ମୁଁ ଆଦୌ ରାଜୀ ନୁହେଁ । ଏହିସବୁ ଦାର୍ଶନିକ ଜଗତର ଆୟତନ ଭିତରେ ଦୁଃସାଧ୍ୟ ବ୍ରାତ୍ୟ ହୋଇ ରହିବାରେ ମୁଁ ଗୌରବ ଅନୁଭବ କରିବି । ମୋର ଜୀବନଭିତରେ ନୀତିବାଦୀ ଲାଗି କୌଣସି ସ୍ଥାନ ନାହିଁ । କାରଣ ମୋର ଆପଣା ଦ୍ୱାରା ପ୍ରାପ୍ତ ଓ ଅନୁଭୂତ ନୀତି ବ୍ୟତୀତ ମୁଁ ଅନ୍ୟ କୌଣସି ପ୍ରକାର ନୀତିର ବୋଝକୁ ଜୀବନର ଧର୍ମଭାର କରି ବହନ କରିବାକୁ ଚାହେଁନାହିଁ । ମୋତେ ହିଁ ମୋ' ନୀତିର ଆବିଷ୍କାର କରିବାକୁ ହେବ ମୋର ମାର୍ଗ ମୋତେ ହିଁ ବାହାର କରିବାକୁ ହେବ । ଏହି ଆପଣା-ଉପଲବ୍ଧ ନୀତି ଓ ଆପଣ ଉଦ୍‌ଘାଟିତ ମାର୍ଗ ବ୍ୟତୀତ ମୁଁ ଅନ୍ୟ କୌଣସି ନୀତି ବା ମାର୍ଗକୁ ସ୍ୱୀକାର କରିପାରିବି ନାହିଁ । ନୀତି ବା ମାର୍ଗ ବିଷୟରେ ଆଗରୁ ଯିଏ ଯାହା ଲେଖି ଯାଇଛନ୍ତି ବା କହି ଯାଇଛନ୍ତି, ତାହା କେବଳ ଅନୁଭୂତି ମାତ୍ର । ମୁଁ ତାହାକୁ ପଥର ପ୍ରସାଦରୂପେ ଗ୍ରହଣ କରିବି, ପଥରୂପେ ଗ୍ରହଣ କରିବିନାହିଁ । କୌଣସି ଅନ୍ଧ ଅର୍ବାଚୀନ ନୀତିବାଦୀ ଯଦି ଶାସକ ବା ଗୁରୁଜନ ବେଶରେ ତାର ନୀତି ମାର୍ଗକୁ ଠିକ୍ ବୋଲି ଘୋଷଣା କରି ତାକୁ ମୋ ଉପରେ ମଢ଼ାଇ ନେବାକୁ ଚାହେଁ, ତେବେ ପ୍ରମାଦ ବୋଲି ଗଣ୍ୟ କରି ମୁଁ ତାକୁ ଛାଡ଼ି ଚାଲିଆସିବି । ଜୀବନର Adventure ରେ ସାଥୀ ଚାହିଁ, ଗୁରୁ ଚାହିଁ,-ମାତ୍ର ଶାସକ ବା ପ୍ରମତ୍ତ ଗୁରୁଜନର କୌଣସି ଦରକାର ନାହିଁ । ଯେଉଁ ଗୁରୁ ମୋତେ ମୋ ନିଜବାଟରେ ଚାଲିବାଲାଗି ଉତ୍ସାହିତ କରେ, ମୋତେ ଆପଣାର ଅନୁଭୂତି ଦ୍ୱାରା ଉଦ୍‌ବୁଦ୍ଧ କରେ, ମୁଁ ବାରବାର ତାହାର ପାଖକୁ ଯିବି, ତାହାର ବାଣୀ ନିରନ୍ତର ମୋ' ପଥଚଲାର ପ୍ରେରଣା ହୋଇ ରହିବ । ଯେଉଁ ସାଥୀ ଆପେ ଆପେ ବାଟ ଚାଲୁଛି, ବାଟ ଚାଲିବାଦ୍ୱାରା ହିଁ ଯିଏ ବାଟର ଓ ଜୀବନର ଅନ୍ୱେଷଣ କରୁଯାଉଛି, ମୁଁ ମୋର ଅନେକ ସମସ୍ତ ଓ ଶ୍ରଦ୍ଧା ଦେଇ ତାହାର ଅନୁସରଣ କରିବି, ତାହାର ସଙ୍ଗଲାଭ କରି ଧନ୍ୟ ହେବି ।

୨୧ । ୭ । ୪୯

ପାହାଡ଼, ନଈ ଆଉ ଅରଣ୍ୟ ଦେଖି ଚାଲିବାରେ ମୁଁ ଭାରି ଆନନ୍ଦ ପାଏ । ନୂଆନୂଆ ଜାଗା ଦେଖିବାଲାଗି ସୁଯୋଗ ଆସି ପହଞ୍ଚିଲେ ମୁଁ ନିତ୍ୟନୈମିତ୍ତିକ ଜୀବନର ଜଞ୍ଜାଳ ଭିତରୁ ଧଡ଼୍‌କରି ବାହାରି ଚାଲିଯାଏ । ବରଷକରେ ଅନ୍ତତଃ ଥରେ ସବୁ ଭୁଲିଯାଇ କେବଳ ବାଟଚାଲି ବାହାରିବାକୁ ଶରୀର ଓ ମନଲାଗି ମୁଁ ଏକ ନବଜୀବନସଂଚାରୀ ଟନିକ୍ ବୋଲି ମନେକରେ । ଯାହା ଦେଖିନାହିଁ, ତାହାକୁ ପାଖରେ ବସି ଦେଖିବାର, ଓ ଯାହାକୁ ଦେଖିଛି, ତାହାକୁ ଆହୁରି ପରିପୂର୍ଣ୍ଣ କରି ଦେଖିବାର Adventureକୁ ମୁଁ ଜୀବନରେ ସବୁଦିନ ଏକ ମହତ୍ତ୍ୱପୂର୍ଣ୍ଣ ମୂଲ୍ୟ

ଦେଇଆସିଛି । କିନ୍ତୁ ବାହାରର ଏହି Adventure ସହିତ ଅନ୍ତରଭିତରର Adventure କୁ ମୁଁ ପ୍ରଧାନତଃ ପରିପୂରକ କରି ରଖିଛି । ଆପଣାର ଅନ୍ତର ପାଖରେ, ଆପଣା ଜୀବନାନୁଭୂତିର ନାନା ଗଭୀର ଓ ଅଭେଦ୍ୟ ତଳରେ ଚାଲିବାର Adventureକୁ ମୁଁ ସବୁଦିନେ ମୋ' ଅନ୍ତର୍ଗତ ଜୀବନର ସର୍ବପ୍ରଧାନ ବିଳାସ କରି ରଖିଆସିଛି । ମୋର ଭାବ, ମୋର ଅଭାବ, ମୋର ଭଲପାଇବା ଓ ମୋର ଭୟ, ମୋର ଆନ୍ତରିକ ପ୍ରତ୍ୟେକ ଆକର୍ଷଣ ଓ ବିକର୍ଷଣର ପୂର୍ଣ୍ଣ ଅନୁଭୂତି ଲାଭ କରିବାଲାଗି ମୁଁ ଆପଣାକୁ ବାରବାର ଆପଣା ନିଜଭିତରକୁ ପ୍ରତ୍ୟାହୃତ କରିନେଇ ଅତି ସ୍ଥିର ଓ ଏକାନ୍ତ ଭାବରେ Adventure କରି ବାହାରିବାରେ ପ୍ରବୃତ୍ତ ହୋଇଛି । ବାହାର ପୃଥିବୀର Adventure ଠାରୁ ଆପଣା ଅନ୍ତରଭିତରର ଏହି Adventureକୁ ମୁଁ କୌଣସି ପ୍ରକାରେ କମ୍ ଆନନ୍ଦପ୍ରଦ ଓ କୌତୂହଳୋଦ୍ଦୀପକ ବୋଲି ମନେ କରିନାହିଁ । ତେଣୁ ଆପଣାଭିତରେ ମଧ୍ୟ ମୁଁ ଏପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଜଣେ ପଥିକ ଓ Adventure ହୋଇ ରହିଛି । ଶେଷରେ ମୁଁ ଏତିକି କହିବି ଯେ ବାହାରର Adventure ମୋତେ ଅନ୍ତରର Adventure ଲାଗି ବାରବାର ପ୍ରେରଣା ଦେଇଛି, ବାରବାର ଅଧିକ ଯୋଗ୍ୟ କରି ସଜାଇ ଦେଇଛି ।

୨୨ । ୭ । ୫୯

ଆପଣାକୁ ନେଇ ଯିଏ ଆପଣା ଭିତରକୁ Adventureକରି ବାହାରିବ, ନାନାପ୍ରକାର ସ୍ଥାନରେ ଅଟକିଯିବାର ଲୋଭରୁ ତାକୁ ନିଜକୁ ବଞ୍ଚାଇ ରଖିବାକୁ ପଡ଼ିବ । ଆପଣାର ଦୁଆରକୁ ସେ ସବୁବେଳେ ଉନ୍ମୁକ୍ତ ରଖିବ, ସେ ସବୁ ଅବସ୍ଥାରେ ମଧ୍ୟ ଆପଣାକୁ ପଥଉପରେ ରଖିବ । କ୍ଳାନ୍ତ ହୋଇ କୌଣସି ଉଗ୍ର ଆଶ୍ରୟ ଭିତରେ ଚୁପ୍ ହୋଇ ବସି ସବୁ ପାଇଲାଣି ଓ ସବୁ ଜାଣିଲାଣି ବୋଲି ଦମ୍ଭ କରି ପାରିବ ନାହିଁ । ଯିଏ ଏହି ଅନୁସନ୍ଧାନର ଆବଶ୍ୟକତାକୁ ଅନୁଭବ କରି ପାରେନାହିଁ, ଅଟକିଯାଇ ତାକୁ ସବୁ ପାଇଛି ବୋଲି ଏକ ମିଥ୍ୟାଦମ୍ଭର ଶିକାର ହେବାକୁ ହୁଏ । ଆପଣାର ପଥ, ଆପଣାର ବିଗ୍ରହ ଓ ଆପଣାର ଆଦର୍ଶକୁ ସର୍ବୋଚ୍ଚ ଓ ସର୍ବୋତ୍ତମ ସୁନ୍ଦର ବୋଲି କହି ସେଇ ଚିତ୍କାର କରି ବୁଲେ । ହାତରେ କ୍ଷମତା ପାଇଲେ ରାକ୍ଷସଠାରୁ ଅଧିକ ଦୁର୍ଦ୍ଧର୍ଷ ହୋଇ ଯିଏ ସାରା ଦୁନିଆଟାକୁ ଆପଣାର ରଙ୍ଗ ଓ ପ୍ରସାଧନର କବାୟତ ଦେଇ ଦେଖିବାକୁ ଚାହେଁ । ଏହାକୁ ହିଁ ଆଦର୍ଶବାଦ ବୋଲି କହି ସେ ନାଗରା ପିଟି ବୁଲେ ଏବଂ ଏହି ଆଦର୍ଶବାଦ ନାମରେ ମଣିଷକୁ ମାରିବାକୁ ମଧ୍ୟ ଆପଣାର କର୍ତ୍ତବ୍ୟ ବୋଲି ମନେକରେ । ବାଟଟାଇର ମାନଚିତ୍ରରେ ଘୃଣାଲାଗି କୌଣସି ସ୍ଥାନ ନାହିଁ, ଅସ୍ଥିର ମାନସର କୌଣସି ଭ୍ରାନ୍ତ କୋଠା ପୂରଣ କରିବାର କୌଣସି ଉତ୍ତେଜନା ବା ଜ୍ୱର ନାହିଁ । କୌଣସିପ୍ରକାର କ୍ଳାନ୍ତ ବା ଅବସାଦଜନିତ ମୋହଦ୍ୱାରା ଅଧିକୃତ ଆସନଉପରେ ବସି ଦୁନିଆଟାକୁ ଶାସ୍ତ-ପ୍ରଶାସିତ କରିବାର କୌଣସି ଦମ୍ଭନୀୟ ଦଶାରେ ତାକୁ ପଡ଼ିବାକୁ ହୁଏନାହିଁ ।

ଆଦର୍ଶ ଓ ଅଗ୍ରଗତି ନାମରେ ହେଉଥିବା ଅନେକ ନାଟତାମସାରୁ ଅଲଗା ହୋଇ ରହିବାର ସୌଭାଗ୍ୟ କେବଳ ସେଇ ଲାଭ କରେ । ସଂସାରର ପତନ ବିଷୟରେ ଦୁଃଖୀ ନହୋଇ ସେ ଆଗ ଆପଣାର ଅନ୍ତର୍ପ୍ରବେଶ ଓ ଉତ୍ଥାନ ବିଷୟରେ ଆଗ୍ରହୀ ହୋଇ ରହିବାକୁ ଭଲ ପାଏ । ସଂସାରକୁ ସଜାଡ଼ିବା ବା ମାରପିଟି ସାବାଡ଼ କରିବା ଅପେକ୍ଷା ସେ ଆପଣାର ନୀତିଟିକୁ ଅଧିକ ଯୋଗ୍ୟ ଏବଂ ଆସ୍ଥାନ କରିବାରେ ଅଧିକ ତତ୍ପର ରହିଥାଏ । ଆପଣାର ପଥ ଅତିକ୍ରମ କରିବାର ଅର୍ଥାତ୍ ଆପଣାର ସମଗ୍ର ପରିଚୟ ପାଇବାର ଆନନ୍ଦରେ ସେ ବିଭୋର ରହିଥାଏ, ଆପଣାର ପଥଉପରେ ରହି ସେ ସମସ୍ତ ସଂସାରକୁ ଦେଖି ପାରିବାର ଦୃଷ୍ଟି ଅର୍ଜନ କରେ ।

୨୩ । ୭ । ୫୯

ଆପଣାକୁ ବୁଢ଼ା ବା ଦୁର୍ବଳ ବୋଲି ଭାବି ଭାବି ମୁଁ ଏମିତି ଦିନେ ବୁଢ଼ା ହୋଇଯିବି । ଏହିପରି ଭାବରେ ଶରୀର ବୁଢ଼ା ହେବା ଆଗରୁ ଅନେକ ସମୟରେ ମାନସିକ ବାର୍ଦ୍ଧକ୍ୟ ଆସି ମଣିଷକୁ ଗ୍ରାସ କରିପକାଏ ଏବଂ ଧୈର୍ଯ୍ୟ, ସାହସ ଓ ବିଶ୍ୱାସର ସହିତ ଆପଣାର ଜୀବନକୁ ପରିପୂର୍ଣ୍ଣ ଭାବରେ ବଞ୍ଚିବା ହେତୁ ଶରୀରର ବୟସ ହୋଇ ଯାଇଥିଲେ ମଧ୍ୟ ତଥାପି ଅନେକ ବ୍ୟକ୍ତି ମନଭିତରେ ବୁଢ଼ା ହୋଇ ଯାଇ ନଥାନ୍ତି, ଅଟକି ଯାଇ ନଥାନ୍ତି, ମନର ଉଦ୍ଦୀପକତା ଦ୍ୱାରା ସେମାନେ ଶରୀରକୁ ମଧ୍ୟ ଶକ୍ତ ଓ କର୍ମକ୍ଷମ କରି ରଖି ପାରିଥା'ନ୍ତି । କାଲି ମୁଁ ମନ ଭିତରେ ହଠାତ୍ ଗୋଟାଏ ପ୍ରକାର ଗ୍ଲାନି ଅନୁଭବ କଲି । ବର୍ତ୍ତମାନ ମୋ' ଆଗରେ ଏତେ କାମ ଆସି ଜୁଟିଛି ଯେ ହଠାତ୍ ଆଗକୁ ଅନାଇ ଏକ ଅଦ୍ଭୁତ ପ୍ରକାରର ଶଙ୍କା ମୋତେ ଗ୍ରାସ କରି ଆସିଲା । ଏହିସବୁ କାମକୁ ମୁଁ କେବେଯାଇ ଶେଷ କରିବି, ଏହିପରି ଏକ ଭୟ ମୋତେ ଭାରି ଅବଶ କରିପକାଇଲା, ଆପଣା ଉପରେ ଆଉ ବିଶ୍ୱାସ ରହିଲା ନାହିଁ । ଅଧୀର ଓ ଅବିଶ୍ୱାସୀମାନଙ୍କର ଏହିପରି ଦଶା ହୋଇଥାଏ । ସଞ୍ଜବେଳେ ଶ୍ୟାମଳ ଶସ୍ୟକିଆରୀ ଭିତରେ ବୁଲୁବୁଲୁ ମୁଁ ପୁଣି ଆପଣାର ରଜୁ ଫେରିପାଇଲି । ମୁଁ ମୋର ଯଥାଶକ୍ତି କର୍ମ କରିଯିବି, କ୍ରମେ ହୁଏତ ସକଳ କର୍ମ-ବନ୍ଧକୁ ଅତିକ୍ରମ କରିଯିବି । କିନ୍ତୁ ଆଗକୁ ବସି କଳିଲେ କ'ଣ ହେବ ?

୨୪ । ୭ । ୫୯

ଦେବା ଆଉ ଗ୍ରହଣ କରିବା ଭିତରେ ସବୁବେଳେ ଘନିଷ୍ଠ ସମ୍ପର୍କ ରହିଛି । ଯିଏ ଦେଇ ନଜାଣେ, ସେ ଠିକ୍ ଭାବରେ ଗ୍ରହଣ କରିପାରେ ନାହିଁ । ଯିଏ ଗ୍ରହଣ କରି ନଜାଣେ, ସେ ଠିକ୍ ଭାବରେ ଦେଇ ଜାଣେ ନାହିଁ । ଗୋଟାଏ ପକ୍ଷର କେବଳ ଦେବା ଓ ଅପର ପକ୍ଷର କେବଳ ନେବାକୁ ମୁଁ କେବଳ ଗ୍ରାସ ବୋଲି କହିବି । ଆମ ଦେଶରେ ସବୁ ଅଛି, ବିଦେଶରୁ ମୋର ବା ଆମର କିଛି ଗ୍ରହଣ କରିବାକୁ ନାହିଁ; ତେଣୁ କେବଳ ବିଦେଶୀମାନେ ହିଁ ଆମଠାରୁ ଓ ଆମ ଦେଶରୁ ଶିଖନ୍ତୁ,—ଯିଏ ଏପରି ଦମ୍ଭ କରି କଥା କହେ ଓ ଆପଣାର ବଡ଼ାଇ କରେ, ସେପରି ମଣିଷକୁ ମୁଁ ତମୋଗ୍ରସ୍ତ ବୋଲି କହିବି । ଆପଣା ବିଷୟରେ ତା'ର

ରହିଥିବା ଭ୍ରମ ମୋହାବରଣ ହୋଇ ଭିତରେ ତାକୁ ବଡ ଶୂନ୍ୟକରି ରଖିଚି, ଯାବତୀୟ ପ୍ରେରଣା ସହିତ ଅପଣାର ଜଡନସ୍ପର୍ଶ ଛଡାଇବାକୁ ସେ ବିଗ୍ରହ ବଡ ଶୋଚନୀୟ ଭାବରେ ବଞ୍ଚିତ ହୋଇ ରହିଚି । ଅପର ପକ୍ଷରେ ଯିଏ ଆପଣା ଦେଶରେ କିଛି ନାହିଁ ବୋଲି ଅତି ନିର୍ଲଜ୍ଜ ଭାବରେ ସ୍ୱୀକାର କରୁଚି, କେବଳ ବାହାରୁ ଅନ୍ୟ ଦେଶରୁ ମୋ' ଦେଶକୁ ସବୁ ଆସିବ,—ଧନ, ପାଠ, ପ୍ରେରଣା ଓ ସଭ୍ୟତା ସଂସ୍କୃତି ସବୁ ବାହାରୁ ଆସିଲେ ଯାଇ ମୋ' ଆପଣା ଦେଶର ଘର ସଜଡ଼ା ହୋଇପାରିବ, ଏହିପରି ଏକ ଆତ୍ମଗ୍ଳାନିକୁ ଯିଏ ଚତୁର କଥାରେ ମଣ୍ଡନ କରି ପ୍ରଚାର କରୁଚି, ତା'ର ହୃଦୟ ଭିତରେ ସବୁ ଦିଅଁଙ୍କୁ ମାଙ୍ଗିଡ଼ କରି ଧୋଇଦେବାର ଘୋର ବିପଦର ମଞ୍ଜି ବୁଣାହେଉଚି ବୋଲି କହିବାକୁ ହେବ । ଏହି ଦୁଇପକ୍ଷ ଓ ଦୁଇ ଭ୍ରମର ବ୍ୟକ୍ତିମାନେ କେବେହେଲେ ଆପଣା ଆଡକୁ ଅନାଇ ଦେଖିନାହାନ୍ତି, କେବେହେଲେ ଆପଣାର ମାଟିକୁ ପରୀକ୍ଷା କରି ଶିଖିନାହାନ୍ତି । ଆଗ ଆପଣାର ସଂସ୍କୃତି ବିଷୟରେ ସଚେତନ ହେବା ଦରକାର । ଯାହାର ବିଚାର ଓ କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମରେ କୌଣସି ମେରୁଖୁଣ୍ଟ ନାହିଁ, ସେ ଜଣେ ମଣିଷ ଭାବରେ କେବେହେଲେ କୌଣସି କାର୍ଯ୍ୟକୁ ସମ୍ପନ୍ନ କରିପାରିବ ନାହିଁ । ଆମ ସଂସାରରେ ଲାଗିଥିବା ଦିଆନିଆର ସମାରୋହରେ ସେ କୌଣସି ଦିନ କିଛି ସୁନ୍ଦର କରିଦେଇ ପାରିବ ନାହିଁ କିମ୍ବା ସୁନ୍ଦର କରି କିଛି ଗ୍ରହଣ କରିପାରିବ ନାହିଁ ।

୨୫ । ୭ । ୫୯

ଆହୁରି ଅନେକ ସ୍ଥିର ହୋଇ ଜୀବନକୁ ଓ ଜଗତକୁ ଦେଖିବାକୁ ହେବ, ଆହୁରି ଅନେକ ଆତ୍ମୀୟ ଓ ଶାନ୍ତ ଭାବରେ ଜୀବନକୁ ଓ ଜଗତକୁ ଅନୁଭବ କରିବାକୁ ହେବ । ମୁଁ ତେବେଯାଇ କ୍ରମେ ଜୀବନ ଓ ଜଗତର ଦ୍ୱାର ପ୍ରବେଶ କରିବାର ବାଟ ପାଇପାରିବ । Cynic ବା Snob ହେବାର ବାଟ ମୋର ନୁହେଁ, କାରଣ ମୁଁ କିଛି ହେବାର କାମନାକୁ ଅନେକ ପଛରେ ଛାଡିଦେଇ ଆସିଚି । ତେଣୁ ମୁଁ କ'ଣ ହୋଇ ନପାରିଲି, ଅନ୍ୟମାନଙ୍କୁ ଦେଖି ମୁଁ କେବେହେଲେ କୌଣସି ଗ୍ଳାନି ବା ଦ୍ୱେଷ ଅନୁଭବ କରିନାହିଁ । ତେଣୁ Cynic ବା Snob ହେବାର ଭୟ ବି ମୋର କାହିଁକି ରହିବ ? ମୁଁ ଜାଣେ ଯେ, ମୂଳତଃ ଏହି ଜୀବନ ଓ ଜଗତକୁ ସ୍ୱୀକାର କରିନେଇ ପାରିଲେ ହିଁ, ଜୀବନ ଓ ଜଗତକୁ ଭଲପାଇ ପାରିଲେ ହିଁ ମୁଁ ଆପଣା ଭିତରେ ବାଟ ପାଇପାରିବି । ଆପଣାକୁ ଏକ ଅଜ୍ଞାତ ଓ ଅନାବିଷ୍କୃତ କ୍ଷେତ୍ର ବୋଲି ଭୟକରି ମୁଁ ଆପଣାଠାରୁ ହଟି ପଳାଇ ଯିବାର ପ୍ରମାଦରୁ ରକ୍ଷା ପାଇପାରିବି । ସଂସାରରେ ହୁଏତ ସମସ୍ତେ ଜଗତକୁ ନିନ୍ଦିବେ, ଆପଣାକୁ ବି ନିନ୍ଦିବେ, ମାତ୍ର ମୁଁ ତଥାପି ସେପରି କୌଣସି ଭ୍ରମ ଓ ଦମ୍ଭରେ ପଡିଯିବି ନାହିଁ । କାରଣ ମୁଁ ଭଲକରି ଅନୁଭବ କରିଚି ଯେ ଆପଣାକୁ ସ୍ୱୀକାର କରିନେବା ହେଉଚି ଆପଣାଲାଗି ବାଟ ପାଇବା ବା ବାଟ ପକାଇବାର ସର୍ବପ୍ରଧାନ ସୂତ୍ର । ତେଣୁ କୌଣସି ସ୍ଥିତିରେ ପଡ଼ି ମଧ୍ୟ ମୁଁ ଆପଣାକୁ ଯେପରି ତଥାପି ଅସିଦ୍ଧିତ

କରି ନରଖେ. ଆପଣା ସହିତ ନାନା ଦ୍ୱନ୍ଦ୍ୱ କଳହରେ ଜଡ଼ିତ ହୋଇ ନାନା ଚତୁର ବାକ୍ୟ ବା ଗୁରୁତ୍ୱପୂର୍ଣ୍ଣ ନିର୍ଭରଶୀଳତା ଦ୍ୱାରା ମୁଁ ଯେପରି ମୋର ଅସଲ ସମସ୍ୟାଗୁଡ଼ିକୁ ଫାଙ୍କି ଦେବାକୁ କୌଣସି ଚେଷ୍ଟା ନକରେ ! ପ୍ରତ୍ୟେକ ମଣିଷର ନିର୍ଭର ତା' ନିଜ ଭିତରେ, ତେଣୁ ନିଃସ୍ୱ ଓ କ୍ଲିଷ୍ଟଭାବରେ ଆପଣାଠାରୁ ସମସ୍ତ ସ୍ୱପ୍ନ ଛଡ଼ାଇଦେଇ ଓ ଦୁନିଆକୁ ନିନ୍ଦା କରି ମୁଁ ଜୀବନରେ କଦାପି ସୁଖ ପାଇ-ପାରିବି ନାହିଁ ।

୨୬ । ୭ । ୫୯

ଆଧୁନିକ ଶିକ୍ଷାକୁ ମୁଁ ପ୍ରଧାନତଃ ନାନା ଭୟର ଶିକ୍ଷା ବୋଲି କହିବି । ମଣିଷର ମସ୍ତକଠାରୁ ପାଦ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ତାକୁ ନାନା ପ୍ରକାର ସାମଗ୍ରୀ ସଙ୍ଗାରେ ବାନ୍ଧିଦେଇ ଏ ଯୁଗର ଶିକ୍ଷା ମଣିଷକୁ ଖାଲି ନାନା କ୍ଷେତ୍ରରେ ଭୟଭୀତ ଦାସ କରି ରଖିଛି । ମଣିଷ ସମାଜକୁ ଡରୁଛି, ଶାସକକୁ ଡରୁଛି, ଆପଣାଠାରୁ ଅଧିକ ଶକ୍ତିଶାଳୀ ଆସନରେ ବସିଥିବା ଅନ୍ୟ ସମସ୍ତଙ୍କୁ ଡରି ଡରି ଓ ଈର୍ଷା କରି କରି ତା'ର ଜୀବନ ଯାଉଛି । ଏହି ଭୟ ହେତୁ ମଣିଷ କେବଳ ଗୋଠ ବା ପଲର ଅନୁକରଣ କରି ଚାଲିଛି । ପଲ ସହିତ ପାଦ ମିଳାଇ ନଚାଲିଲେ, ଅନ୍ତତଃ ବାହାରେ ଦେଖିବାକୁ ପଲପରି ନଦିଶିଲେ ହୁଏତ ମଣିଷ ବ୍ୟକ୍ତିର ଆଉ କୌଣସି ଅସ୍ତିତ୍ୱ ହିଁ ନାହିଁ,— ଆମେ ସମସ୍ତେ ଏବେ ଏହିପରି ଭାବିବାକୁ ଆରମ୍ଭ କଲୁଣି । ସମସ୍ତଙ୍କ ପରି ହେବା-ଲାଗି ପ୍ରୟାସ କରୁଥିବା ଏକ ଅପ୍ରୀତିକର ଅନୁକରଣ –ପ୍ରବୃତ୍ତିକୁ ବାଦ ଦେଲେ ସତେଯେପରି ମୋ ନିଜର ବୋଲି କହିବାକୁ ଆଉ କିଛି ନାହିଁ ! ଏହିପରି ଏକ ମିଛ ମୂଳଦୁଆ ଉପରେ ଆପଣାକୁ ଠିଆକରି ରଖିଥିବାରୁ ଏଣିକି ମଣିଷ ସ୍ୱାଧୀନ ଭାବରେ କିଛି ଭାବିବାକୁ ମଧ୍ୟ ଭୟ କଲାଣି । ମଣିଷ ଭିତରେ ଯେ ଏକ ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ବ୍ୟକ୍ତିତ୍ୱ ଓ ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ସମ୍ଭାବନା ରହିଛି, ସେକଥା ସେ କ୍ରମେ ଭୁଲିଗଲାଣି । ଦ୍ରବ୍ୟର ଦାସ ହୋଇପଡ଼ିଲେ କ'ଣ ମଣିଷ ଏମିତି ଏକ ଭୟାଳୁ ଗଧର ପରିଣତ ହୋଇଯାଏ ? ଦ୍ରବ୍ୟର ନାନାପ୍ରକାର ଆୟୋଜନରେ ବ୍ୟସ୍ତ ରହିଲେ କ'ଣ ମଣିଷ ଆପଣା ଭିତରେ ରହିଥିବା ବିଶ୍ୱାସପୁଞ୍ଜିକୁ ପ୍ରକୃତରେ ଭୁଲିଯାଏ । ଆପଣାକୁ ପ୍ରକାଶିତ କରିବାକୁ, ଆପଣା ବାଟ ଆପେ ତିଆରି କରିବାକୁ, ଦେବା ନେବାର ସ୍ୱାଭାବିକ ଜୀବନ ସମ୍ଭବ ପାଇଁ ଆପଣାର ଦୁଆରଗୁଡ଼ିକୁ ଖୋଲି ରଖିବାକୁ ଭୁଲିଯାଏ ? ଏବେ ଜଗତରେ ବଡ଼ ବଡ଼ ଜ୍ଞାନୀମାନେ ବସି ମଣିଷଲାଗି ଯୋଜନା କରୁଛନ୍ତି, ଏବେ ବଡ଼ ବଡ଼ ମୁଣ୍ଡ ଖରଚ ହୋଇ ମଣିଷର ସମାଜକୁ ଗଢ଼ିବାର ଆୟୋଜନ କେତେ ଲାଗିଛି, କିନ୍ତୁ ମଣିଷକୁ ନିର୍ଭୟ ଓ ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର, ସାହସୀ ଓ ବିଶ୍ୱାସୀ କରିବାର କଳ୍ପନା କ'ଣ କାହାରି ଭିତରେ ନାହିଁ ? ମଣିଷକୁ ଭିତରେ ନିଃସ୍ୱ ରଖି ବାହାରେ ତା'ପାଇଁ ଦ୍ରବ୍ୟ ଓ ଦ୍ରବ୍ୟଲାଳସାର ଜଉଘର ତିଆରି ହୋଇ ମଣିଷର କି ଲାଭ ହେଉଛି ?

୨୭ । ୭ । ୫୧

ମୋର ସବୁଠାରୁ ବଡ଼ ଓ କଷ୍ଟକର କାମକୁ ମଧ୍ୟ ମୁଁ ତାଙ୍କର କାମ ବୋଲି ମନେକରିବି, ତା'ହେଲେ ଆଉ କୌଣସିପ୍ରକାର କର୍ମ ମୋତେ କ୍ଳାନ୍ତ କରି ପାରିବନାହିଁ । ଅଧିକ ପଇସା ପାଇବ ବୋଲି ମଣିଷ କାମ କରେ, ଅଧିକ ପଇସାର ହିସାବ ଲଗାଇ ସିଏ ଆପଣା ଜୀବନର ଘଣ୍ଟା ଓ ମିନିଟର ବିଭାଜନକୁ ନିର୍ଦ୍ଧାରିତ କରିଥାଏ । ଅଧିକରୁ ଅଧିକ କାମ କରି ଅଧିକରୁ ଅଧିକ ଅର୍ଥ କମାଇବା ଲାଗି ସେ ସତତ ବ୍ୟାକୁଳ ଓ ଚଞ୍ଚଳ ହୋଇ ରହିଥାଏ । ଆପଣାର କାମରୁ ସେ କେବେହେଲେ ସୁଖ ପାଇ ପାରେନାହିଁ । ସେ କାମକୁ ଘୃଣା କରେ, କାମରୁ ଛୁଟି ପାଇଲେ ମନଇଚ୍ଛା କୋଉଠି ଆରାମ ଓ ଭୋଗ କରିବ ବୋଲି ସେ ବାଧ୍ୟହୋଇ ଆପଣାକୁ କାମର ଶିକୁଳିରେ ବାନ୍ଧିବାକୁ ଆସେ । ଅଧିକ ସ୍ୱୀକାର ଓ ସମ୍ମାନଲାଗି ମଣିଷ କାମ କରେ । ଲୋକମୁଖରେ ଆପଣାକୁ ଅଧିକରୁ ଅଧିକ ବଡ଼ କରି ଦେଖାଇବ ବୋଲି ସେ କାମ କରେ । ଏକପ୍ରକାର କାଳ୍ପନିକ ଆତ୍ମସନ୍ତୋଷ ପାଇବା ମତଲବରେ ବର୍ତ୍ତମାନକୁ କେବଳ ଏକ ହତିଆର ପରି ବ୍ୟବହାର କରି ସେ କର୍ମଜନିତ ସବୁ ଆନନ୍ଦ ହରାଇବସେ । ତା'ର କଳ୍ପନା ଭିତରର ଭବିଷ୍ୟ କେବେହେଲେ ଆସେନାହିଁ, କାରଣ ସତତ ବ୍ୟଗ୍ର ରହି ସେ ନିଜର ବର୍ତ୍ତମାନକୁ ଅବହେଳା କରି ଚାଲିଯାଏ । କାମରୁ ସୁଖ ପାଇବାକୁ ହେଲେ କାମକୁ ଆନନ୍ଦମୟ ଜୀବନର ଏକ ବିଶିଷ୍ଟ ଅଂଶରୂପେ ଗ୍ରହଣ କରିବାକୁ ହେବ । ପୁଣି ତାଙ୍କର ପାଇଁ କାମ କରି ନପାରିଲା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ମଣିଷର କାମ କେବେହେଲେ କୌଣସି ଆନନ୍ଦର ହେତୁ ହୋଇ ପାରିବନାହିଁ ।

୨୮ । ୭ । ୫୯

ମୋର ଦୈନନ୍ଦିନ କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମରେ ମୁଁ ଭଗବାନଙ୍କୁ ଡ଼ାକିବାର କୌଣସି ଖାସ୍ ସମୟ ରଖିନାହିଁ । ପ୍ରତ୍ୟେକଦିନ କିଛିସମୟ ଲାଗି ଧ୍ୟାନରେ ବସିବାର ବନ୍ଧାନିୟମକୁ ମୁଁ କୋଉଦିନୁ ଛାଡ଼ି ସାରିଲିଣି । ସେଥିଲାଗି ମୋର ଅଦୀକ୍ଷିତ ମନଟା ଭିତରେ ବେଳେବେଳେ ଟିକିଏ ଶଙ୍କିତ ହୋଇ ପଡ଼ୁଥିଲା ପରି ମନେ-ହେଉଚି । ଚମ୍ପତମୁଣ୍ଡାରେ ଭଗବାନଙ୍କୁ ଡାକିବାର ସାଧାରଣ ନିୟମ ଥିଲା । ପ୍ରାର୍ଥନାର ନାମ କହି ଆମେ ଘଣ୍ଟା ବାଡ଼େଇ ଭଗବାନଙ୍କର କୌଣସି ଅସ୍ତିତ୍ୱକୁ କେବେ ଅନୁଭବ କରିନଥିବା ପିଲାଙ୍କୁ ଏକାଠି ଆଣି ବସାଉଥିଲୁ, ବେଳେବେଳେ ସେମାନଙ୍କର ହାଜିରା ମଧ୍ୟ ନେଉଥିଲୁ ତଦ୍ଦ୍ୱାରା ସେମାନଙ୍କ ମନରେ ଭଗବାନଙ୍କ ପ୍ରତି କିପରି ଭାବ ଉତ୍ପନ୍ନ ହେଉଥିଲା, ମୁଁ ସେକଥା କହି ପାରୁନାହିଁ, କିନ୍ତୁ ପ୍ରଧାନତଃ ଓ ସ୍ପଷ୍ଟତଃ ଆମରି ଭୟରେ ସେମାନେ ଆମ ବୋଲ ମାନୁଥିଲେ ଓ ପ୍ରାର୍ଥନାକୁ ଆସୁଥିଲେ । ସେଠାରେ ଥିଲାବେଳେ ମଧ୍ୟ ଏହିପରି ଏକ ନିୟମବନ୍ଧା ପ୍ରାର୍ଥନା ବିଷୟରେ ମୁଁ ମୋର ଅରୁଚି ପ୍ରକାଶ କରିଥିଲି, ବେଳେବେଳେ ପିଲାଙ୍କ ସାମନାରେ ମଧ୍ୟ ଏହି ରୀତିକୁ ବଡ଼ ନାପସନ୍ଦ କରୁଥିଲି ।

ଏହାଦ୍ୱାରା ପ୍ରାର୍ଥନାର ଉପସ୍ଥାନ ପୂରଣବାରେ ଅବଶ୍ୟ ଅସୁବିଧା ହେଲା, ତଥାପି ମୋତେ ଭାରି ଖୁସି ଲାଗିଲା ଯେ ପିଲାମାନେ ଆପଣା ମନଭିତରେ ଏସବୁ ବିଷୟରେ ଚିନ୍ତା କରିବାକୁ ଲାଗିଲେ । ମଣିଷ ନିଜଭିତରେ ଏହିପରି ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ହୋଇ ଚିନ୍ତା କରିବାର ଓ ଅନୁଭବ କରିବାର ଅବସର ପାଇଲେ ହୃଦୟ-ଭିତରେ ଧର୍ମକମଳର ପ୍ରଥମ ନାଡ଼ ବାହାରିବାକୁ ଆରମ୍ଭ କରେ । କୌଣସିପ୍ରକାର ବାଧ୍ୟତାରେ ବାଧ୍ୟ ନହୋଇ ମଣିଷ ଆପଣାପାଖକୁ ଆସିବାଲାଗି ଅଧିକ ସୁଯୋଗ ପାଏ, ନିଜକୁ ଭଗବାନଙ୍କ ଲାଗି ତିଆରି କରିବାର ଅଧିକ କ୍ଷେତ୍ର ପାଏ । ଏଠିକି ଆସିବାପରେ ମୁଁ ସବୁ ନିୟମ ଛାଡ଼ି-ଦେଇଛି । ଯଦି ଭଗବାନ୍ ହିଁ ମୋ'ଜୀବନର ନିର୍ଣ୍ଣୟ କରିବେ, ତେବେ ସେ ମୋ' ଆଠପହରିଆକର ସମସ୍ତ ଜୀବନକୁ ସ୍ପର୍ଶ କରନ୍ତୁ, ତାଙ୍କଲାଗି ମୋର ସଜ୍ଜିତ ଓ ଅସଜ୍ଜିତ ସମସ୍ତ ଜୀବନକ୍ଷେତ୍ର ଉନ୍ମୁକ୍ତ ରହିଥାଉ । ସଂସାରଭିତରେ ଆପଣାକୁ ସଜାଇବା ବା ଲୁଚାଇବା ହୁଏତ ଦେଖି ଚଳିଯାଏ । କିନ୍ତୁ ଭଗବାନଙ୍କର ସମ୍ପର୍କ-ଶାସ୍ତ୍ରରେ ଆପଣାକୁ ଘଡ଼ିଏ ସଜାଇ ଥାଉ ଦଶପନ୍ତି ତାଙ୍କଠାରୁ ଲୁଚି ରହିବାର ପ୍ରବୃତ୍ତିକୁ ହିଁ ଅପରାଧ ବୋଲି କୁହାଯାଏ । ମୋର ଜୀବନ ହେଉଛି ମୋର ପ୍ରାର୍ଥନା, ମୋର ଭଲମନ୍ଦ ମିଶା ତାଙ୍କର ଦ୍ୱାରେ ଉପସ୍ଥିତ ହେବା ହିଁ ମୋର ସବୁଠାରୁ ବଡ଼ ସମର୍ପଣ । ତେଣୁ ନିୟମରକ୍ଷା ନକରି ଧର୍ମରକ୍ଷା କରିବାକୁ ମୁଁ ଅଧିକ ଗୁରୁତ୍ୱପୂର୍ଣ୍ଣ ବୋଲି ମନେକରେ ।

୨୯ । ୭ । ୫୯

କାମର ବୋଝକୁ ଅଧିକ ବୋଲି ଭାବି ମୁଁ ଯେତେବେଳେ ଅସ୍ଥିର ହୋଇ ପଡ଼ୁଛି, ସେତେବେଳେ କାମକୁ ମୁଣ୍ଡ ଉପରେ ବହନ କରିବା ଆଗରୁ ମଧ୍ୟ ମନ ଭିତରେ ଯେପରି କିଏ ବ୍ୟସ୍ତ ହୋଇ କହିଉଠୁଛି, ଯେ ଏହି ବୋଝକୁ ମୁଁ କଦାପି ବହନ କରିପାରିବି ନାହିଁ । ବକ୍ଷତଳେ ବିଶ୍ୱାସର ସବୁ ଆସନ ଟଳିଗଲା ପରି ଲାଗୁଛି, ଅନ୍ତରର ସବୁ ଶାନ୍ତି କେଉଁ ଅପାରଗତାର ତାପରେ ଉତ୍ତପ୍ତ ହୋଇ-ଉଠୁଛି । ନା—କୌଣସି ପ୍ରକାର ଅସ୍ଥିରତା ଓ ଚଞ୍ଚଳତା ନରଖି ଆପଣା କାର୍ଯ୍ୟରେ ଧୀରେ ଧୀରେ ଅଗ୍ରସର ହେବାକୁ ପଡ଼ିବ । ଏ କାମ ମୋ'ର ନୁହେଁ, ଏ କାମ ଭଗବାନଙ୍କର । ମୁଁ ଏହାକୁ ଯେତିକି ଯେତିକି ମୋର ବୋଲି ଭାବିବି, ମୁଁ ଏଥିରୁ ଅମୁକ ଲାଭ ବା ଅମୁକ ମାନ ପାଇବି ବୋଲି ଦମ୍ଭଧରି ବସିବି, ଏହି କାମ ସେତିକି ଗୋଟାଏ ବୋଝ ହୋଇ ମୋତେ ସେତିକି ଭାରି ଲାଗୁଥିବ ଏବଂ ଆପଣାର କର୍ମ ଯାହାକୁ ଭାରି ଲାଗେ, ସେହି ବ୍ୟକ୍ତିହିଁ ଆପଣାକୁ ସଂସାରରେ ବଡ଼ ଏକୁଟିଆ ଅନୁଭବ କରେ । ଏହି ଏକୁଟିଆ ମନର ତ୍ରାସ ଓ ସଂଶୟ, ଦୈନ୍ୟ ଓ ହୀନତାକୁ ଦୂର କରିବାକୁ ହେଲେ ମୋତେ ଆପଣା ଭିତରେ ବହୁତ ସ୍ଥିର ହେବାକୁ ପଡ଼ିବ । ସମ୍ମୁଖରେ ରହିଥିବା କାମ କେତେବେଳେ ସରିବ ଏବଂ ତେବେଯାଇ ମୁଁ ନିଶ୍ଚିନ୍ତ

ଓ ଉଶ୍ୱାସ ହେବ, ଏହି ସଂସାରରେ ଯେ ମୁଁ ଅର୍ଥହୀନ ହୋଇପଡ଼ୁଚି, ସେକଥା ମୁଁ ଜାଣେ । କାମରୁ ଚଞ୍ଚଳ ଛୁଟି ପାଇବାର ଏକ ଅଜ୍ଞାତ ଇଚ୍ଛା ମୋ'ଭିତରେ ରହିଚି ବୋଲି ମୁଁ ବୋଧହୁଏ ଏପରି ଭାବୁଚି । ନା, - ମୁଁ ମୋର କାମକୁ ଭଲ ପାଇବି । ଭଲ ପାଇବା ସମସ୍ତ ସନ୍ଦେହ, ଭଲ ପାଇବା ଅସ୍ଥିରତାକୁ ନଷ୍ଟ କରେ, ଭଲ ପାଇବା ଅବିଶ୍ୱାସ ଦୂର କରିଦିଏ ।

୩୦ । ୭ । ୫୯

ଆହୁରି ମୁକ୍ତି ଦରକାର । ନିଜର ଦେହ, ମନ ଓ ହୃଦୟକୁ ଆହୁରି ଅଧିକ ସ୍ୱାଭାବିକ ଭାବରେ ମୁକ୍ତ କରିଦେବା ଦରକାର । ତା' ନହେଲେ ମୋର ଦୈନନ୍ଦିନ ଶ୍ରେଷ୍ଠତମ କାମକୁ ମୁଁ ତାଙ୍କର କାମ ବୋଲି ଅନୁଭବ କରିପାରିବି ନାହିଁ । ଅନ୍ୟ ଅନେକଙ୍କ ପରି ହେବାର ବା ଦିଶିବାର ଅନେକ ଲାଳସା ଓ ଗ୍ଲାନିରୁ ମୋର ମୁକ୍ତି ଦରକାର । ମଣିଷକୁ ମୂକ ଓ ମ୍ଳାନ କରି ରଖୁଥିବା ଯାବତୀୟ ବାହ୍ୟ ପରିସ୍ଥିତିରୁ ମୋର ମୁକ୍ତି ଦରକାର । ଯେତେବେଳେ ମୋର ମଉନ ରହିବା କଥା ସେତେବେଳେ କଥା କହିବା ଓ ଯେତେବେଳେ ମୋର ଅବଶ୍ୟ କଥା କହିବାର କଥା, ସେତେବେଳେ ନାନା ଶଙ୍କା ଓ ସଙ୍କୋଚ ଦ୍ୱାରା ପରିଚାଳିତ ହୋଇ ଚୁପ୍ କରି ପଛରେ ଲୁଚି ରହିବାର ମ୍ଳାନଭାବରୁ ମୋର ମୁକ୍ତି ଦରକାର । ନିଜଭିତରେ ନିଜର ସ୍ୱୀକାର ପାଇବାର ସାଧନାକୁ ଏଡ଼ି ବାହାରେ ନାନାପ୍ରକାର ସ୍ୱୀକାରାଡ଼ମ୍ବର ଖୋଜି ବୁଲିବାର ଅନ୍ୟମନସ୍କତାରୁ ମୋର ମୁକ୍ତି ଦରକାର । ସମସ୍ତଙ୍କୁ ମୁଣ୍ଡ ଉପରେ ଭାର କରି ରଖିବାର ମ୍ଳାନଦଶାରୁ ମୋର ମୁକ୍ତି ଦରକାର । ମଣିଷ ସହିତ ବଇରିପଣ କରି ତାକୁ ଠିକ୍ ମୋ'ରି ପରି ହେବାକୁ ବାଧ୍ୟ କରିବା ବା ମୋ' ଆଦେଶ ଓ ଖିଆଲର ଅଙ୍କୁଶରେ ତାକୁ ବିଚଳିତ କରିବାର ଅସହିଷ୍ଣୁତାରୁ ମୋର ମୁକ୍ତି ଦରକାର । ଜୀବନରେ ଆନନ୍ଦ ପାଇବାଲାଗି ମୋର ଏହି ସ୍ୱାଭାବିକତା ଓ ମୁକ୍ତି ଦରକାର, ଜୀବନରେ ବିକଶିତ ହୋଇପାରିବା ଲାଗି ମୋ'ର ମୁକ୍ତି ଦରକାର । ଶ୍ରଦ୍ଧା ଦେଇ ସବୁ ମଣିଷଙ୍କୁ ଆପଣା ଭିତରେ ସ୍ୱୀକାର କରିନେବା ଲାଗି ମୋର ମୁକ୍ତି ଦରକାର । ସମସ୍ତ ପ୍ରକାର ଭୟ, ଘୃଣା ଓ ତଜ୍ଜନିତ ସକଳ ଦହନରୁ ମୁକ୍ତ ହୋଇ ସବୁରି ପାଖରେ ଆପଣାକୁ ସହଜ ଓ ସୁନ୍ଦର କରି ଅନୁଭବ କରିବାଲାଗି ମୋର ମୁକ୍ତି ଦରକାର । ସମସ୍ତ ଇନ୍ଦ୍ରିୟ ଗ୍ରାମର ସବୁ ଦୁଆର ଖୋଲିଦେଇ ସଂସାରର ସକଳ ସୃଷ୍ଟି ଓ ସାମଗ୍ରୀରୁ କେବଳ ଆନନ୍ଦର ମଧୁଟିକକ ସଂଗ୍ରହ କରି ଆଣିପାରିବା ଲାଗି ମୋର ମୁକ୍ତି ଦରକାର । ଆପଣାର ପଥ ଉପରେ ଆପଣାକୁ ବାରବାର ଆବିଷ୍କାର କରିବାଲାଗି ମୋର ମୁକ୍ତି ଦରକାର ।

୩୧ । ୭ । ୫୯

କାଲି ସଞ୍ଜରେ ଚତୁର୍ଦ୍ଦିଗ କଳା କରି ଯେତେବେଳେ ପ୍ରବଳ ବେଗରେ ବର୍ଷା ମାଡ଼ି ଆସିଲା, ସେତେବେଳେ ମୁଁ ହଠାତ୍ ବାହାରକୁ ବାହାରି ପଡ଼ିବାର ଏକ ପ୍ରବଳ ଆକାଂକ୍ଷା ଅନୁଭବ କଲି । ଘର ଭିତରେ ବସି ବୃଷ୍ଟିପାତର ପ୍ରଚଣ୍ଡ

ନିନାଦ ଶୁଣୁଶୁଣୁ ମୁଁ ସତେଅବା ଆଉ ଥୟ ଧରି ବସିରହି ପାରିଲିନାହିଁ । ଏକାଧିକ-ବାର ପିଣ୍ଡାକୁ ଆସି ଆକାଶକୁ ଅନାଇ ଦେଖିଛି । କୋଉଠି କିଛିହେଲେ ଦେଖି ପାରିଲିନାହିଁ ; ଅନ୍ଧକାରର ଗର୍ଭ ଭିତରୁ ଏହି ଶବ୍ଦର ଧାରା ଯେ କୋଉଠୁ କିପରି ଭାବରେ ଛୁଟିଆସେ, ଭାବିଲାବେଳକୁ ବଡ଼ ରହସ୍ୟମୟ ମନେହୁଏ । ଠିକ୍ ଆପଣା ଭିତରର ରହସ୍ୟ ପରି ଏହା'ର ଉଦ୍‌ଘାଟନ କରିବାକୁ ମନହୁଏ । ଶାନ୍ତିନିକେତନରେ, ଏପରିକି ଚମ୍ପାଡମୁଣ୍ଡାରେ ମଧ୍ୟ ମୁଁ ବୃଷ୍ଟି ସହିତ ଭାରି ଘନିଷ୍ଠତା ରଖି ପାରିଥିଲି । ଅନେକଦିନର ପୁରୁଣା ବନ୍ଧୁପରି ଯେତେବେଳେ ବର୍ଷା ଆକାଶ ସଜାଇ ଅତି ପରିଚିତ ଡାକରେ କବାଟ ପାଖରେ ଆସି ଡାକିବାକୁ ଲାଗେ, ସେତେବେଳେ ସବୁ କାମ ଓ ସବୁ ସଙ୍କୋଚ ଛାଡ଼ି କେବଳ ବାହାରିଯିବାକୁ ଇଚ୍ଛା ହୁଏ । କିନ୍ତୁ କଲି ଯୁଗରେ ବାହାରିଯାଇ ପାରିଲିନାହିଁ । ଏଠି ସଭ୍ୟତାର ବାଡ଼ ଭିତରେ ଆପଣାର ବନ୍ଦୀଭୂତ ଘର ଭିତରେ ବସି ଛୁଆରି ଆନନ୍ଦର କୂଅପାଣି ପିଇବାରେ ଅଭ୍ୟସ୍ତ ହୋଇ କ୍ରମେ ପ୍ରକୃତିର ଆନନ୍ଦର ଜଳଧାରାକୁ ପ୍ରାଣଭରି ଅନୁଭବ କରିବା ପାଇଁ ସଙ୍କୋଚ ଲାଗୁଚି । ଏହାହିଁ ପରିବର୍ତ୍ତନ, ଏହାହିଁ ସଭ୍ୟତାର ଦୁଃଖ !

୧ । ୮ । ୪୯

ତାଙ୍କର ପ୍ରଶଂସା କରି ପଛକେ ପାଟିରେ ଗୋଟିଏ ମାତ୍ର ଶବ୍ଦ ଉଚ୍ଚାରିତ ନହେଉ, ଅଙ୍ଗରେ କୌଣସି ଆଭୂଷଣ ବା ଆବରଣ ପଛକେ ତାଙ୍କ ଆରାଧନା ଓ ପୂଜାର ଆଡ଼ମ୍ବର ନକରୁ, ଦିନରେ ବା ରାତିରେ ତାଙ୍କୁ ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର କରି ଡାକିବାଲାଗି ପଛକେ ମୋର କୌଣସି ବିଶେଷ କାର୍ଯ୍ୟନିୟମ ବା ବିଶେଷ ପ୍ରସ୍ତୁତି ନରହୁ ତଥାପି ତାଙ୍କର ଆଡ଼କୁ ଯେପରି ସବୁବେଳେ ଲକ୍ଷ୍ୟ ରହିଥାଉ । ସେ ମୋ' ଭିତରେ ରହି ମୋତେ ନାନା ଧାରାରେ ନାନା ରସର ଆସ୍ୱାଦନ ଲାଗି ପ୍ରେରିତ କରାଉଛନ୍ତି, ପୃଥିବୀରେ ପ୍ରତ୍ୟେକ ଆଧାର ଭିତରେ ରହି ସେ ସବୁରି ସହିତ ଆତ୍ମୀୟତା ଲାଭ କରିବାକୁ ମୋତେ ପ୍ରେରଣା ଦେଉଛନ୍ତି,—ମୁଁ ଏହି ସତ୍ୟଟିକୁ ଯେପରି ସବୁବେଳେ ଅନୁଭବ କରିପାରେ ! ତାହାହେଲେ ବୋଧହୁଏ ସକଳପ୍ରକାର ତ୍ରାସ, ଭୟ, ଘୃଣା ଓ ହୀନତାରୁ ରକ୍ଷା ପାଇବାଲାଗି ମୁଁ ଏକ ପରମ ସାଧନର ସହାୟତା ଲାଭକରି ପାରିବି । ମୁଁ ଜାଣେ ଯେ ମୁଁ ପୂଜା କରେନା, ଧ୍ୟାନ ବା ଜପ କରେନା, ଧର୍ମକୁ ଏକ ଅଭ୍ୟାସ ଭିତରେ ମଡ଼ାଇ ଦେବାପାଇଁ ମୁଁ ବିଶେଷ କୌଣସି ଆଚାରର ପାଳନ କରେନା, ଆପଣାକୁ ତାଙ୍କର ବୋଲି ପ୍ରମାଣ କରିବାକୁ ଆପଣାର ଦେହ ଓ ଘରକୁ ମୁଁ କୌଣସି ପ୍ରକାରେ ଚିହ୍ନ ବା ବେଶ କରି ରଖିବା ଲାଗି କେବେ କୌଣସି ଦୁଃସାହସ କରେନା, କାହାରି ପାଖରେ ଧର୍ମୀୟସ୍ୱାସ୍ଥ୍ୟ ପ୍ରଗଳ୍‌ଭତା ଦେଖାଇ ମୁଁ ତାଙ୍କୁ କଥାର ସୂତାରେ ଗୁନ୍ଥାଇ ରଖିବାକୁ କୌଣସି ଚେଷ୍ଟା କରେନା । ତଥାପି ମୁଁ ଜାଣେ ଯେ ତାଙ୍କର ସହିତ ସଂଯୋଗ ନଥିଲେ ଏ ଜୀବନରେ ମୁଁ କିଛିହେଲେ ପାଇପାରିବି ନାହିଁ, ଏଇ ମଣିଷ ଓ ଏଇ ପୃଥିବୀ ମୋର ସମସ୍ତେ ଅଚିହ୍ନା ରହିଯିବେ । ତେଣୁ ମୁଁ ଆପଣାର ହୃଦୟ ଭିତରେ ତାଙ୍କର ପାଖକୁ ଲମ୍ବା ଖିଅ ଯୋଡ଼ିବା ଲାଗି ସତତ ଚେଷ୍ଟା କରୁଥାଏ, ମୋର ସମସ୍ତ ଅଧମତା ଓ ଅକ୍ଷମତା ସତ୍ତ୍ୱେ ମୁଁ ତଥାପି ଚେଷ୍ଟା କରୁଥାଏ ।

—*—